

The Project Gutenberg eBook of Todellinen aatelismies: Historiallinen romaani, by Stanley John Weyman

This ebook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this ebook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you'll have to check the laws of the country where you are located before using this eBook.

Title: Todellinen aatelismies: Historiallinen romaani

Author: Stanley John Weyman

Translator: Väinö Jaakkola

Release date: September 27, 2012 [EBook #40876]

Language: Finnish

*** START OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK TODELLINEN AATELISMIES: HISTORIALLINEN ROMAANI ***

Produced by Tapio Riikonen

TODELLINEN AATELISMIES

Historiallinen romaani

Kirj.

STANLEY WEYMAN

Englanninkielestä suomentanut Väinö Jaakkola.

Alkuperäinen nimi: "A Gentleman of France".

Gummerus, Jyväskylä, 1919.

SISÄLLYS:

- I. Hupsujen huvittelua.
- II. Navarran kuningas.
- III. Ratsun selässä.
- IV. Neiti de la Vire.

- V. Matka Blois'han.
- VI. Äitini asunto.
- VII. Simon Fleix.
- VIII. Tyhjä huone.
- IX. Talo Arcyn kujan varrella.
- X. Taistelu porraskäytävässä.
- XI. Ovella näyttäytyvä mies.
- XII. Maximillan de Bethune, Rosnyn parooni.
- XIII. Rosny'ssa.
- XIV. Markiisi de Rambouillet.
- XV. Uusi Herodes.
- XVI. Kuninkaan luona.
- XVII. Jakobiini-munkki.
- XVIII. Liigan tarjous.
- XIX. Mitä ihmiset sanovat sattumaksi.
- XX. Kuninkaan kasvot.
- XXI. Kaksi naista.
- XXII. "Nainen säätää."
- XXIII. Viimeinen Valois.
- XXIV. Kuningas vaarassa.
- XXV. Antautumisehdot.
- XXVI. Mietteitä.
- XXVII. Apuun, ystävät!
- XXVIII. Linna kukkulan laella.
- XXIX. Nälkä ja ruttotauti.
- XXX. Tartunta.
- XXXI. Metsän helmassa.
- XXXII. Kohtaus majatalossa.
- XXXIII. Meudonissa.
- XXXIV. "Ei niin pahaa, josta ei jotakin hyvää."
- XXXV. "Kuningas on kuollut!"
- XXXVI. "Eläköön kuningas!"

I. Hupsujen huvittelua.

Condén prinssin kuolema, joka sattui keväällä 1588, jätti minut kokonaan ilman suojelijaa ja saattoi minut niin ahtaisiin olosuhteisiin, että mainitun vuoden talvi, joka näki Navarran kuninkaan tulevan St. Jean d'Angely'hin joulua viettämään, näki minun onneni tähden alimmilleen vaipuneena. En tiennyt silloin — saatan sen nyt tunnustaa ilman häpeää — mistä olisin saanut kultarahan tai uuden huotran, eikä minulla ollut minkäänlaista tointa eikä edes sellaisen toivoakaan. Rauha, jonka Ranskan kuningas ja katolinen liiga olivat hiljattain Blois'ssa solmineet, saattoi monet hugenotit vakuutetuiksi, että heidän lopullinen perikatonsa oli läsnä, mutta se ei voinut täyttää heidän tyhjentynyttä rahastoaan eikä auttaa heitä panemaan jalkeille lisää sotajoukkoja.

Condén kuoleman jälkeen oli Navarran kuningas hugenottien suosiossa ilman kilpailijaa; häntä lähinnä olivat Turenne kreivi ja Chatillon, joista edellisen hillitön kunnianhimo alkoi jo tulla näkyviin. Kovaksi onneksi olin yhtä tuntematon kaikille kolmelle johtomiehelle, ja kun tuo sama joulukuu, joka tapasi minut noin kovassa ahdingossa, näki minun vielä täyttävän neljäkymmentä vuotta, mikä minun mielestäni, vastoin monien muiden käsitystä, on tärkein päätekohta ihmisen elämässä, niin voi helposti uskoa, että tarvitsin kaiken rohkeuden mitä uskonto ja soturielämä saattoivat antaa.

Minun oli ollut joku aika takaperin pakko myydä kaikki hevoseni paitsi mustaa, tähtiotsaista sardinialaista ratsua. Nyt täytyi minun luopua vielä kamaripalvelijastani ja tallimiehestänikin, jotka päästin menemään samana päivänä, maksaen heidän palkkansa viimeisillä kultaketjun renkailla mitä minulla oli jällellä. Tunsin surua ja masennusta jouduttuani näin olemaan ilman noita käskyläisiä, jotka kuuluvat jalosyntyisen miehen tarpeisiin, ja täytyessäni itse käydä hoitamassa hevostani yön suojassa. Mutta tämä ei ollut vielä pahinta. Puvussani, joka pakostakin joutui kärsimään näistä alhaisista askareista, alkoi ennen pitkää ilmestyä näkyviä todistuksia olosuhteistani tapahtuneesta muutoksesta, niin että sinä päivänä, jolloin Navarran kuningas saapui kaupunkiin, en uskaltanut näyttäytyä väkijoukolle, joka aina on joutuisa huomaamaan ylempiensä köyhyyden, vaan tyydyin pysyttelemään huoneessa ja kuluttamaan kärsivällisyyttäni veitsisepän ullakkokamarissa Coutellerie-kadulla, sillä sen vaativampaa asuntoa ei minun kannattanut pitää.

Toden totta, tämä maailma on kummallinen! Kummalliselta tuntuu tuo aika minusta, ja vielä kummallisemmalta kun vertaan sitä nykyiseen. Muistan, että ajatukseni olivat silloin sangen synkät. Katselinpa miten katselin, en voinut nähdä muuta, kuin että elämäni kevät oli mennyt. Variksenvarpaita alkoi kerääntyä silmänurkkiini, ja viikseni, jotka jokaisella kovan onnen päivältä näyttivät pistävän esiin yhä uljaampina sitä mukaa kuin kasvoni kävivät kapeammiksi, olivat jo harmahtavat. Kyynärpäät olivat rei'illä, taskut tyhjä, ja miekka pilkisti huotran ratkeimesta. Kelvottominkaan heittiö, mikä kuleksi Turenne joukkueessa rutistunein sulkatöyhdyin ja tahraisin kalvospitsein, ei näyttänyt paljon minua huonommalta. Tosin oli minulla vielä Bretagnessa joku kallio ja muutamia auranaloja karua peltoa, sukutilani viimeiset rippeet; mutta ne pienet rahasummat, joita sitä viljelevät talonpojat saattoivat suorittaa, lähetettiin joka vuosi Pariisiin äidilleni, jolla ei ollut muuta eläkettä. Ja niihin minä en tahtonut kajota, sillä minä olin päättänyt ainakin kuolla kunnianmiehenä, jollen voisikaan elää säätyni mukaan.

Vaikka minulla olikin vähän toiveita menestymisestä, kun ei minulla ollut ketään kuninkaalle läheistä henkilöä asiaani ajamassa eikä ainoatakaan ystävää hovissa, tein kuitenkin kaiken voitavani ainoalla tavalla mikä mieleeni johtui. Kirjoitin anomuskirjeen, ja vahtien eräänä päivänä herra Forget'ta, Navarran kuninkaan sihteeriä, työnsin sen hänen käteensä pyytäen häntä esittämään sen kuninkaalle. Hän otti sen ja lupasi täyttää pyyntöni, osottaen sen verran ulkonaista kohteliaisuutta kuin saatoin odottaa. Mutta se huoleton tapa, jolla hän taittoi kokoon ja pisti talteen tuon paperin, josta olin nähnyt niin paljon vaivaa, samoin kuin hänen kamaripalvelijansa peitelty virnistys hänen juostessaan minun jälkeeni saadakseen tavanomaisen lahjansa — ja juostessaan, kuten vieläkin punastuen muistan, turhaan — varottivat minua toivomasta liikoja.

Tuo varotus jäi minulta kuitenkin seuraamatta niin tyystin, että koko seuraavan ja sitäkin seuraavan päivän vietin vuorotellen luottamuksen ja toivottomuuden väristyksessä, kylmien ja kuumien puuskien säännöllisesti vaihdellessa. Kolmannen päivän aamuna vihdoin — muistan että se oli kolme päivää ennen joulua — kuulin astuntaa portailta. Kun isäntäni asui puodissaan ja molemmat välikerrokset olivat tyhjinä, olin varma siitä, että tulijalla oli asiaa minulle ja menin kynnykselle häntä vastaan, ja heti ensimmäinen silmäys lähettiin vahvasti korkeimmat toiveeni samoin kuin kaiken senkin mitä olin kuullut Navarran kuninkaan jalomielisyydestä. Satuun nimittäin tuntemaan lähetin kuninkaalliseksi hovipojaksi; hän oli itsetietoinen nuorukainen, joka oli päivää tai paria aikaisemmin huutanut kadulla jälkeeni: 'Vanhoja vaatteita!' Siitä en nyt kuitenkaan tuntenut häntä kohtaan mitään kaunaa, eikä hänkään näyttänyt sitä muistavan, joten hänen kohtelias kumarruksensa kirjettä tarjotessaan täytti mieleni mitä onnellisimmilla ennakkoaavistuksilla sen sisällöstä.

En tahtonut kuitenkaan joutua alttiiksi mahdolliselle erehdykselle, ja senvuoksi kysyin, ennenkuin ojensin käteni, oliko se minulle.

Hän vastasi erittäin kunnioittavasti että se oli herra de Marsac'ille, ja minulle jos minä olin mainittu henkilö.

"Tuleeko siihen ehkä antaa vastaus?" kysyin minä, nähdessäni hänen viivyttävän.

"Navarran kuningas", vastasi hän syvään kumartaen, "haluaa luullakseni kuulla vastauksenne mieskohtaisesti." Tämän sanottuaan hän pani jälleen päähänsä hatun, jonka hän kunnioittavasti oli ottanut pois, kääntyi ja poistui portaita alas.

Palaten huoneeseeni ja lukiten oven riensin avaamaan kirjeen, joka oli sinetöity suurella sinetillä, ja näytti kaikin puolin hyvin tärkeältä. Sen sisällys kävi yli kaikkien odotuksieni. Navarran kuningas pyysi minua tulemaan luokseen seuraavana päivänä puolenpäivän aikaan, ja kirje päättyi sellaista ystävällisyyttä ja hyväntahtoisuutta ilmaiseviin lauseisiin, ettei minulle jäänyt vähintäkään epäilystä ruhtinaan tarkoituksista. Luin sen tullen niin liikutetuksi ilosta ja kiitollisuudesta, että se olisi paremmin sopinut minua nuoremmalle miehelle, ja istuin sitten viettämään lopun päivää koettaessani parannella pukuani niin paljon kuin oli mahdollista. Kiitollisin sydämin päätelin mielessäni, että olin nyt pelastunut köyhyydestä, ainakin sellaisesta köyhyydestä mikä on aatelismiehelle alentavaista, ja joskin tulisin esiintymään hovissa ylen halvannäköisessä asussa, niin lohduin itseäni sillä ajatuksella, että päivän, parin perästä sekä asuni että onneni olisivat korjautuneet.

Niinpä olikin mieleni uljas, kun seuraavana päivänä vähän ennen puoltapäivää jätin asuntoni ja lähdin astumaan linnaa kohti.

Oli kulunut joku aika siitä kuin olin näin julkisesti esiintynyt kaduilla, jotka Navarran kuninkaan hovin tulo oli saanut täyteen väkeä, enkä voinut olla luulottelematta, että jotkut tyhjäntoimittajat silmäilivät minua ohikulkiessani salaa hymyillen. Ja kyllä olinkin tarpeeksi ränstyneen näköinen. Mutta kun huomasin, että tuikea katse riitti palauttamaan vakavan ilmeen heidän kasvoilleen, kävelin itsetietoisena eteenpäin viiksiäni sivellen, kunnes näin tulevan vastaani saman hovipojan, joka oli tuonut minulle kirjeen.

Hän pysähtyi eteeni asiallisen näköisenä, kumarsi syvään — mikä näkyi saavan lähelläolijat ällistymään, sillä hän oli niin iloinen ja raisu velikulta kuin konsanaan on liehitellyt kuninkaallisia kamarineitoja ja pyysi minua rientämään, koska kuningas odotti minua yksityiskammiossaan.

"Hän on kysynyt teitä kaksi kertaa", jatkoi hän tärkeänä, hattunsa sulan melkein maata hipoessa.

"Kuninkaan kirjeessä kai mainittiin puolenpäivän aika", vastasin minä jouduttaen askeleitani. "Jos myöhästyin tällaisessa tapauksessa, niin on hänellä todellakin syytä moittia minua."

"No, no", virkkoi hän, huiskauttaen kättään keikarimaisen näköisenä, "ei se mitään tee. Tiedättehän, että toinen mies saa varastaa hevosen silloin kuin toinen ei saa katsoa sitä edes aidan takaa."

Vaikkakin mies on harmaahiuksinen ja huolien leimaama, saattaa hänessä silti piillä nuortea tunnetta. Muistan, että kuullessani tuon viittauksen kaikkien odotuksieni yli käyvästä suosiosta tunsin veren nousevan kasvoilleni ja mieleni täyttyvän hartaalla kiitollisuudella. Ihmettelin itsekseeni, kuka oli puhunut puolestani, kuka oli tukenut anomustani. Ja päättäen lopuksi, että osuuteni Brouagen seikkailussa oli tullut kuninkaan korviin, vaikka en voinut käsittää kenen kautta, astuin sisään linnanportista ylpeästi pää pystyssä, mikä olosuhteisiin katsoen oli ymmärtääkseni varsin luonnollista. Opastani seuraten nousin sitten muutamia porrasaskelmia ja saavuin pihaan.

Siellä oli joukko tallimiehiä ja kamaripalvelijoita, joista toiset taluttivat hevosia edestakaisin, toiset vaihtoivat kokkapuheita ikkunoista kurkottelevien naisten kanssa, ja toiset taas astuskelivat sinne ja tänne pitääkseen jalkojaan lämpiminä taikka olivat pallosilla seinää vasten isäntiänsä jäljitellen. Sellaiset lurjukset ovat aina hävyttömämpiä kuin heidän ylempänsä; mutta minä huomasin että he väistyivät tieltäni kunnioittavasti, ja paisuvin rinnoin, vaikka samalla hiukan ivallisesti, muistelin portaita kiivetessäni sanoja: "Koska kuninkaan kasvot ovat leppyiset...!"

Saavuttuaan portaitten yläpäähän, missä sotilas seisoi vartiona, hovipoika avasi odotushuoneen oven ja väistyen sivulle pyysi minua astumaan sisään. Minä seurasin kehotusta ja kuulin oven sulkeutuvan takanani.

Pysähdyin hetkiseksi arkana ja hämilläni. Minusta näytti kuin olisi huoneessa ollut satamäärä ihmisiä ja puolet kaikista, jotka nyt kääntyivät minua katsomaan, naisia. Vaikka en ollut aivan vieras sellaiselle hovikomeudelle, jollaista Condén prinssi oli pitänyt, valtasi minut tämän väenpaljouden täyttämän odotushuoneen nähdessäni hämmästys ja kunnioittava nöyryys, jota heti seuraavassa tuokiossa häpesin. Tosin tuo silkin kahina ja jalokivien välke kävi yli kaiken mitä olin ennen nähnyt, sillä onneni ei ollut koskaan vielä johtanut minua kuninkaan hoviin; mutta pikainen harkinta muistutti minulle että isäni olivat kunniakkaasti esiintyneet sellaisissa tiloissa, ja tehden kumarruksen, joka oli enemmän tuon ajatuksen kuin ränstyneen pukuni mukainen, astuin esiin keskelle äkkiä syntynyttä syvää hiljaisuutta.

"Herra de Marsac!" ilmoitti hovipoika äänellä, joka sointui hiukan oudolta korvissani, niin oudolta että käännähdin äkkiä katsomaan häneen. Hän oli kuitenkin jo ehtinyt poistua, ja kun käännäysin takaisin, näin kaikkien itseeni tähdättyjen katseitten hymyilevän. Muuan lähelläni seisova nuori tyttö nauraa kihersi. Tämä teki oloni epämiellyttäväksi, ja neuvottomana katselin ympärilleni löytääkseni jonkun, jonka puoleen voisin kääntyä.

Huone oli pitkä ja kapea, kastanjapuulla laudotettu, toisella seinällä ikkunarivi ja toisella kaksi tulisijaa, joissa suuret halot parhaallaan palaa roihusivat. Tulisijojen välissä oli aseteline. Lähempänä olevan lieden ympärillä seisoskeli ryhmä hovipoikia, aivan samaa maata kuin se, joka oli tuonut minut tänne. Heidän kanssaan juttelemassa oli yhtä monta nuorta naista. Kaksi suurta koiraa makasi tulen loisteessa lämmitellen, ja niiden välissä kyyhötti, pää suuremman koiran selkää vasten painautuneena, niin eriskummallinen olento, että toisissa oloissa olisin epäillyt silmiäni pettävän. Sen yllä oli kirjava narrinmekko ja lakki ja tiu'ut, mutta tarkempi silmäys näytti minulle että sillä oli naisen piirteet. Tuuhea, musta tukka valui valtoimena hänen kaulansa ympärille, hänen silmissään paloi rajua iloisuutta ja hänen terävät, kapeat, hivutustautiset kasvonsa tuijottivat minuun koiran selästä. Hänen takanaan, kauimmaisen lieden ympärillä, oli enemmän kuin parikymmentä hienoa herraa ja naista, joista yksi nyt astui minun luokseni. "Arvoisa herra", sanoi hän kohteliaasti — ja minä kadahdin mielessäni hänen sulavaa kumarrustaan — "te haluaisitte tavata...?"

"Navarran kuningasta", vastasin minä, koettaen puolestani tehdä parhaani.

Hän kääntyi takanaan seisovaan ryhmään päin ja sanoi omituisen tasaisella, levollisella äänellä: "Hän haluaa tavata Navarran kuningasta." Sitten hän juhlallisen äänettömänä kumarsi jälleen minulle ja palasi toveriensa luokse.

Samassa tuokiossa, ennenkuin ehdin itselleni selvittää, miten tämä oli käsitettävä, astua kepsutti esiin toinen ja kumartaen: "Herra de Marsac, arvatenkin?"

"Palvelukseksenne, herra", virkoin minä. Ja hartaassa halussani päästä näkemästä kaikkien noiden silmien tuijotusta ja kuulemasta nauruntirskuntaa takapuoleltani astuin askeleen eteenpäin ollakseni valmis seuraamaan häntä. Mutta hän ei antanut mitään lähtökehotusta. Aivan kuin edellinenkin hän vain kääntyi sanomaan takanaan seisoville: "Herra de Marsac haluaa tavata Navarran kuningasta." Sen sanottuaan hän pyörähti ympäri ja palasi lieden luo.

Minä seisoin tyrmistyneenä, mielestäni alkoi syntyä hämärä epäilyksien asia todellisesta laidasta. Ennenkuin kuitenkaan ennätin toimia sen perusteella — sellaisessa tilanteessa ei ollut suinkaan helppo päättää miten oli toimittava — astui eteeni kolmas yhtiä arvokkain askelin. "Määräyksen mukaan luultavasti?" hän sanoi, kumartaen syvempään kuin edelliset.

"Niin", vastasin terävästi, alkaen kuumeta, "määräyksen mukaan puolenpäivän aikaan."

"Herra de Marsac", ilmoitti hän laulavalla äänellä takanaan seisoville, "haluaa tavata Navarran kuningasta määräyksen mukaan puolenpäivän aikaan." Ja kumartaen uudelleen — kasvojeni karahtaessa suuttumuksesta punaisiksi — hänkin pyörähti arvokkaana ympäri ja palasi lieden luo.

Näin vielä erään yrittävän lähtemään, mutta hän myöhästyi. Joko minun hämminkiä ja suuttumusta ilmaisevat kasvoni olivat heille liikaa, tai jollakin heistä ei ollut malttia odottaa loppua, ilveilyn keskeytti äkkiä hillitön naurunremahdus, johon koko huone yhtyi. Jumala tietää, että se koski minuun; minä hätkähdin ja katselin puoleen ja toiseen toivoen jostakin löytäväni myötätuntoa ja apua. Mutta minusta tuntui että kaikilta tahoilta kajahti vain pilkkaa, että itse seinätkin katsoivat minuun joka puolelta julmasti virnistellen. Takanani huusi joku: "Vanhoja vaatteita!" ja kun käännyn ympäri, suhahti sama pilkkasana toisen lieden luota. Hämminkini lisäsi moninkertaiseksi se, että kaikki tapahtui siivossa järjestyksessä, niin että kun kukaan ei liikkunut eikä kukaan ääntänyt silloin, kun katsoin heihin, tulin minä kaikista silmiinpistävimäksi, ollen kuin maalitauluna keskellä.

Yhdet kasvot etäisempää liettä ympäröivästä ryhmästä painuivat tuona surkeana hetkenä kuvansa mieleeni niin pysyväisesti, etten koskaan enää niitä unhottanut. Ne kasvot olivat nuoren tytön, joka seisoi ylpeänä seuralaistensa edessä. Ne olivat pienet ja hienopiirteiset ja niistä kuvastui tavaton ylpeys ja, sellaisina kuin ne silloin näin, halveksiminen — halveksiminen niin suuri, että hän tuskin alentui nauramaan. Ja koko hänen suloinen, hento ja tyttömäinen, mutta sentään täysin sopusuhtainen olemuksensa näytti ilmaisevan samaa halveksivan huvitettua tunnetta.

Pila, joka minun mielestäni tuntui kylläkin pitkältä, olisi voinut kestää kauemminkin, kun ei kenelläkään näyttänyt olevan sääliä minua kohtaan, jollen epätoivossani olisi keksinyt huoneen perällä ovea, jonka päätin vievän kuninkaan yksityishuoneeseen, koska muutakaan ovea ei ollut nähtävissä. Nöyrytykseni ja harmini olivat niin suuret, että hetkeäkään empimättä astuin rohkeasti sitä kohti. Heti asettui nauru ympärilläni ja puolitusinaa ääniä huusi minua pysähtymään.

"Minä olen tullut tapaamaan kuningasta ja minä tahdon tavata häntä!" vastasin minä kääntyen ylpeästi heihin päin, sillä en ollutkaan niin helposti säikytettävissä.

"Hän on metsästävässä!" huusivat kaikki yhdestä suusta, viittoen kiivaasti minua palaamaan takaisin samaa tietä kuin olin tullutkin.

Mutta kun kuninkaan määräys oli varmana taskussani, katsoin itselläni olevan hyvän syyn epäillä tuon ilmoituksen todenperäisyyttä. Ja käyttäen hyväkseni heidän hämmästystään — sillä he eivät olleet lainkaan odottaneet minun ryhtyvän noin rohkeaan askeleeseen — olin ovella ennenkuin he olivat ehtineet minua pidättää. Mathurine, narri, oli hypähtänyt seisolleen ja huusi: "Totta tosiaan, hän aikoo ottaa taivaanvaltakunnan väkiryynnäköllä!" Ja nuo olivat viimeiset sanat mitä kuulin, sillä kun nostin säpin — ovella ei näet ollut vartijaa — syntyi takanani olevassa huoneessa yhtäkkiä syvä hiljaisuus.

Työnsin oven varovasti auki ja astuin sisään. Eräässä ikkunasyvennyksessä istui kaksi miestä, jotka kääntyivät ja katsoivat minuun kiukkuisesti. Muuten oli huone tyhjä. Kuninkaan kävelykengät viruivat hänen tuolinsa vieressä, toisella puolella saapaskoukut ja pihti. Lieden edessä makaava koira nousi hitaasti ylös ja murisi, ja toinen miehistä nousi arkulta, jolla hän oli istunut, tuli minua kohti ja kysyi ärtyneen näköisenä, mitä minä sieltä halusin ja kuka oli antanut minulla luvan tulla sisään.

Minä aloin selittää hieman arasti — sillä huoneen hiljaisuus oli laimentanut kiihtymykseni — että halusin tavata kuningasta, kun puhuttelijani keskeytti minut lyhyeen, sanoen: "Kuningastako? Ei hän ole täällä, hyvä mies, hän on metsästävässä St. Valery'ssä. Eivätkö ne sanoneet sitä teille tuolla toisessa huoneessa?"

Luulin tuntevani puhujan, joka ikäänsä nähden — hän oli jonkunverran minua nuorempi — oli harvinaisen vakavan ja miettiväisen näköinen, käytökseltään hyvin vaatimaton ja puvultaan hyvin vaatimaton. Ja haluten kiertää hänen kysymystään, kysyin vuorostani häneltä, eikö minulla ollut kunnia puhutella herra du Plessis Mornayta; sillä hän ei ollut kukaan muu kuin tuo viisas ja taitava valtiomies,

joka nyt oli Henrik Navarralaisen neuvoskunnan tukipylyvä.

"Aivan niin", vastasi hän lyhyeen, siirtämättä katsettaan minusta.
"Minä olen Mornay. Mitä siitä?"

"Minä olen de Marsac", selitin minä. Ja pysähdyin siihen, otaksuen että hän kuninkaan luottamusmiehenä tietäisi asiani ilman pitempiä selityksiä.

Mutta siinä minä petyin. "No, entä sitten?" virkkoi hän ja odotti kärsimättömänä.

Näin kylmä vastaanotto ulkopuolella osakseni tulleen kohtelun jälkeen olisi ollut kyllin masentamaan rohkeuteni täydellisesti, jollen olisi tuntenut kuninkaan kirjettä taskussani, Luottaen siihen, että pikainen silmäyskin tuohon paperiin saisi herra du Mornayn käytöksen muuttumaan suosiollisemmaksi, riensin ottamaan sen esiin kuin jonkin taikakalun ja ojentamaan sen hänelle.

Hän otti sen, katseli sitä ja avasi sen, mutta pysyi niin kylmän ja järkähtämättömän näköisenä, että se masensi toivoani enemmän kuin kaikki edelliset seikat yhteensä. "Mikä siinä on vikana?" huusin minä, voimatta pysyä ääneti. "Se on kuninkaalta."

"Narrikuninkaalta!" vastasi hän, hymähtäen pilkallisesti.

En oivaltanut heti noitten sanojen merkitystä, vaan mumisin kovasti hämmennyksissäni, että kuningas oli kutsunut minua.

"Kuningas ei tiedä tästä mitään", oli hänen kylmä ja kylmästi lausuttu vastauksensa. Ja hän työnsi paperin takaisin minulle. "Se on pilajuoni", jatkoi hän puhuen samaan jäykkään tapaan, "josta teidän on epäilemättä kiittäminen joitakin joutilaita lurjuksia tuolla toisessa huoneessa. Te olitte varmaankin lähettänyt anomuskirjeen kuninkaalle? Aivan niin. He saivat arvattavasti sen käsiinsä, ja tämä on siitä tuloksena. Ne sietäisivät saada ruoskaa."

Ei saattanut enää epäillä, ettei hänen puheensa ollut totta. Yhdessä tuokiassa näin toiveitteni häviävän ja suunnitelmieni hajoavan tuuleen. Ja tuo isku tyrmistytti minut aluksi niin, etten saanut ääntä vastatakseni enkä voimaa poistuakseni. Oma itseni näytti ilmestyvän eteeni kuin näyssä, olin näkevinäni omien laihojen, kuihtuneitten kasvojeni katsovan vastaanani kuin peilistä, silmissä niin syvä toivottomuus, että olisin voinut surkutella itseäni.

Järkytykseni oli niin suuri, että du Mornay huomasi sen. Hän katsoi minuun entistä tarkemmin, mutisi nimeäni pariin kolmeen kertaan ja virkkoi viimein: "De Marsac? Ahaa, nyt muistan! Tehän olitte Brouagen seikkailussa, ettekö ollutkin?"

Nyökäytin päätäni myöntämisen merkiksi, ollen kykenemätön saamaan sanaa suustani ja niin järkytetty, että jollen olisi nojautunut seinään, olisi pääni retkahtanut rintaani vasten. Muisto iästäni, neljästä vuosikymmenestäni ja köyhyydestäni painoi raskaana mieltäni, täyttäen minut toivottomuudella ja katkeruudella. Olisin voinut itkeä, mutta kyynelet eivät tulleet.

Herra du Mornay irrotti katseensa minusta ja teki pari lyhyttä, levotonta kierrosta edestakaisin huoneessa. Kun hän jälleen kääntyi puhumaan minulle, oli hänen äänensä täynnä kunnioitusta, johon samalla sekottui sellaista harmia, jota kelpo mies voi tuntea nähdessään toisen niin kovassa pinteessä. "Herra de Marsac", hän sanoi, "minä tunnen osanottoa teitä kohtaan. On häpeä, että miehen, joka on kunnialla palvellut asiaamme, täytyy joutua niin suureen ahdinkoon. Jos minun olisi mahdollista lisätä omaa seuruettani tällä hetkellä, niin pitäisin kunniana saada teidät seuraani. Mutta minä olen tiukalla itsekin, ja niin me olemme kaikki, eikä Navarran kuningas suinkaan vähemmän. Hän on nyt elänyt kuukauden päivät eräässä metsässä, jonka herra de Rosny on hakkauttanut. Olen mainitseva teidät hänelle, mutta olisi pikemmin julmaa kuin ystävällistä, jollen varottaisi jo etukäteen, ettei siitä voi mitään seurata."

Näin sanoen hän ojensi minulle kätensä, ja ilahtuneena yhtä paljon tästä kunnioituksen osotuksesta kuin hänen ystävällisistä sanoistaan minä karaisin jälleen mieleni. Kouraantuntuvampi lohdutus olisi tosin ollut tarpeen, mutta sitä ei nyt ollut saatavissa. Kiitin häntä senvuoksi niinkuin taisin, ja nähtyäni, ettei asia ollut autettavissa, jätin hyvästi ja vetäydyin hitaasti ja surullisena pois huoneesta.

Mutta voi! Pois päästäkseni minun oli astuttava ulkopuolella odottavien eteen, mihin du Mornayn ystävälliset sanat olivat minua huonosti varustaneet. Minun oli kärsittävä odotushuoneen kujanjuoksu. Heti kun ilmestyin näkyviin, tahi oikeammin heti kun ovi oli sulkeutunut takanani, tervehdittiin minua pilkkahuudolla. Yhden huutaessa: "Tietä! Tietä miehelle, joka on nähnyt kuninkaan!" tervehti toinen minua täyltä kurkkua Guyennen maaherrana, ja kolmas pyysi paikkaa rykmentissäni.

Sydämeni oli miltei haletakseen täynnä noita pilkkapuheita kuullessani. Minusta tuntui halpamaiselta,

että nuo nuorukaiset, joilla oli kaikki taistelunsa vielä edessäpäin, pitivät minua pilansa esineenä yksinomaan köyhyyteni perusteella. Mutta tiesin hyvin, että jos olisin pysähtynyt heitä nuhtelemaan, olisi asia siitä vain pahentunut, ja lisäksi oli mieleni niin kipeä, että tuskin olisin voinut puhuakaan. Koin siis kiiruhtaa heidän välitseän niin joutuin kuin saatoin, pää kumarassa, häpeän ja masennuksen painamana. Tällä tavoin — ihmettelen ettei heidän joukossaan ollut ketään niin jalomielistä, joka olisi säälinyt minua — olin melkein saapunut ovelle ja aloin jo hengittää, kun huomasin edessäni juuri saman nuoren hovinaisen, jota aikaisemmin olen kuvannut. Jokin seikka oli sillä hetkellä kääntänyt hänen huomionsa pois minusta, eikä hän huomannut minun likeistä naapuruuttani ennenkuin hänen toverinsa siitä huomauttivat. Silloin hän käännähti kuni yllätettynä, ja nähdessään minut niin likellä itseään, että jalkani oli vähällä koskettaa hänen hameensa lievetä, hän astahti nopeasti syrjään ja heittäen minuun katseen, joka oli yhtä julma kuin hänen liikkeensäkin, vetäisi helmuksensa pois kosketuksestani.

Tuo loukkaus koski minuun, en tiedä miksi, syvemmin kuin joka taholta satelevat pilkkasanat, ja äkillisen mielijohteen vaikutuksesta minä pysähdyin ja sydämeni katkeruudessa avasin suuni puhumaan. "Neiti", sanoin minä, kumartuen syvään — sillä, kuten sanoin, hän oli pieni ja enemmän keijukaisen kuin naisen näköinen, vaikka hänen kasvonsa ilmaisivat sekä ylpeyttä että itsepäisyyttä — "Neiti", sanoin minä vakavasti, "vaikka en tämän paremmalta näytä, niin olen taistellut Ranskan puolesta! Voitte tulla vielä tietämään — ja sietämäänkin — että maailmassa on kehnompain kuin köyhä aatelismies!"

Sanat olivat tuskin päässeet suustani, kun jo kaduin niitä, sillä Mathurine, narri, joka seisoi vieressäni, oli kerkeä kääntämään ne naurettaviksi. Hän kohotti käsivartensa ylitsemme ikäänkuin siunatakseen meitä ja huusi, että kun herra oli saanut niin suuren viran, hän halusi nyt morsianta sitä sulostuttamaan. Tämä sai meihin kohdistumaan valtavan naurunhohotuksen ja joitakin karkeita kokkapuheita, ja nuoren tytön kasvot karahtivat tulipunaisiksi.

Seuraavassa tuokiossa huusi jokin ääni joukosta karkeasti: "Koristakaamme hänen hääpukuaan!" ja samassa singahti makealeivos vasten kasvojani. Sitten seurasi toinen toistaan, peittäen minut jauhoilla ja sokerinmuruilla. Tämä oli viimeinen pisara. Unohtaen hetkeksi missä olin, minä käännähdin heihin päin tulipunaisena ja raivostuneena, viiksikarvojeni kohotessa vihasta pystyyn. Seuraavassa tuokiossa palasi ylivoimaisena tunne voimattomuudestani ja herkkätuntoisuuden mielettömyydestä, ja painaen pääni alas minä syöksyin ulos huoneesta.

Luulen että nuorimmat heidän joukostaan juoksivat jälessäni, ja että huuto! "Vanhoja vaatteita!" seurasi minua aina asuntoni ovelle Coutellerie-kadulle. Mutta hetken kurjuus ja harras halu päästä huoneeseeni yksinäisyyteen täyttivät mieleni niin, etten kiinnittänyt siihen huomiota, enkä ole varma siitä oliko se totta vai kuvittelua.

II. Navarran kuningas.

Olen jo viitannut siihen vaaraan, millä Henrik III:n ja pyhän liigan välinen liitto meitä uhkasi — liitto, josta tiedon saavuttua kerrottiin Navarran kuninkaan viiksien harmentuneen yhdessä yössä. Siitä huolimatta ei hovi ollut milloinkaan näyttänyt iloisemmalta ja huolettomammalta kuin nyt puheena olevana aikana. Rahanpuutekin näytti hetkeksi jääneen unhotuksiin. Huvitus seurasi toistaan, ja vaikka syvemmällä epäilemättä olikin jotain tekeillä — sillä viisaimmat ruhtinaamme vihollisista pelkäsivät häntä erikoisesti silloin, kun hän näytti enemmän huvittelemaan kiintyneeltä — niin syrjästäkatsojasta näytti siltä kuin ilot ja nautinnot olisivat vallanneet koko St. Jean d'Angely'n laidasta laitaan.

Hovin hälinä ja humu ulottuivat minun ullakkohuoneeseenikin ja vaikuttivat sen, että tämä joulu, joka sattui sunnuntaipäiväksi, tuli minulle miltei sietämättömäksi koettelemukseksi. Koko pitkän päivän kuului kavioitten kapse katukiviytystä vastaan, ja korviini kajahteli huviratsastajien nauru, saaden kovan tuolin tuntumaan kovemmalta, alastomat seinät vielä alastomammilta ja lisäten satakertaiseksi yksinäisyyteni kolkkouden. Sillä niinkuin auringonpaiste tekee vieressä olevat varjot synkemmiksi eikä mikään äänettömyys ole syvempi kuin se, joka seuraa miinan räjähdystä, niin murhe ja köyhyys eivät milloinkaan tunnu niin sietämättömiltä kuin silloin, kun toivo ja rikkaus tulevat niitä aivan liki.

Tosin herra d'Amours'in suuri juhlasaarna markkinahallissa joulupäivän aamuna virkisti minua, niinkuin se virkisti kaikkia vakavasti ajattelevia. Olin siellä läsnä, istuen eräässä rakennuksen hämärässä sopessa, ja kuulin sen kuuluisan ennustuksen, joka niin pian oli käyvä toteen. "Sire", sanoi saarnamies, kääntyen Navarran kuninkaan puoleen ja viitaten, rohkeasti kuten ainakin tuo suuri mies ja jalo kristitty, silloin vireellä olevaan yritykseen, jonka tarkoituksena oli riistää ruhtinaalta kruununperimisoikeus — "Sire, minkä Jumala on teille syntymässänne antanut, sitä eivät ihmiset voi teiltä riistää. Vähän aikaa, vähän kärsivällisyyttä vielä, ja te olette saattava meidät saarnaamaan Loiren toisella puolella! Kun te olette Joosuanamme, niin me menemme Jordanin yli ja kirkko pystytetään

luvattuun maahan."

Nuo urheat sanat olivat omiaan rohkaisemaan hugenotteja siinä vaikeassa asemassa, jossa heidän asiansa silloin oli, ja ne ilahuttivatkin kaikkia kuulijoita; ei kuitenkaan niitä — ja niitä ei ollut monta — jotka Turenne kreivin kannattajina tunsivat salaista vastenmielisyyttä siitä, että Navarran kuningas täten julkisesti tunnustettiin hugenottien johtomieheksi. Läsnäolijain mielihyvä tuli ilmi lukemattomin tavoin ja niin voimakkaana, että minäkin palasin huoneeseeni leppyneenä ja innostuneena ja sain jonkinlaista korvausta kovasta onnestani uneksiessani suuren asiamme pikaisesta voitosta.

Mutta kun päivä kului eikä iltakaan tuonut mitään muutosta, vaan näytti minulle saman ilottoman näköpiirin, mihin aamulla olin herännyt, niin tunnustan ilman häpeätä, että rohkeuteni lannistui uudelleen, varsinkin kun näin että päivän tai parin perästä minun olisi pakko myydä järelläoleva hevoseni tai jokin muu yhtä tärkeä osa varustuksistani; tuota askelta en voinut ajatella tuntematta synkintä epätoivoa. Tässä mielentilassa olin juuri yksinäisen kynttilän valossa laskemassa yhteen niitä muutamia lantteja mitä minulla oli järellä, kun kuulin askelia porraskäytävästä. Saatoin erottaa että tulijoita oli kaksi ja koetin arvailla keitä ne mahtaisivat olla, kuu ovelle hiljaa koputettiin.

Uutta pilajuontaa peläten en heti avannut ovea, varsinkin kun koputuksessa tuntui olevan jotakin salakähmäistä ja tarkotusperäistä. Tulijat neuvottelivat silloin kuiskaillen keskenään; sitten he koputtivat uudestaan. Kysyin kovalla äänellä ketä siellä oli, mutta siihen he eivät suvainneet mitään vastata, ja minä taas puolestani päätin, etten avaisi, ennenkuin he sen tekisivät. Ovi oli vahva, ja minä hymyilin kiukkuisesti ajatellessani, että tällä kertaa he saisivatkin vaivat palkastaan.

Hämmästykseni he eivät kuitenkaan luopuneet yrityksestään ja menneet pois, kuten olin odottanut, vaan koputtivat vähän väliä uudestaan ja kuiskailivat välillä ahkerasti. Useamman kerran he kutsuivat minua hiljaa nimeltä ja pyysivät avaamaan, mutta kun he itsepintaisesti kartoivat sanomasta keitä he olivat, niin minä istuin liikahtamatta. Joskus kuulin heidän nauravan, vaikka hillitysti. Ja päättäen siitä, että he olivat liikkeellä kujeilutarkotuksessa, olisin saattanut pysyä hievahtamatta vaikka puoliyöhön, mihin olikin enää vain kaksi tuntia, jollei vieno rapina, kuin hiiren nakertaminen vuorilaudan takana, olisi kiinnittänyt huomiotani oveen. Kohottaen kynttilääni ja varjostaen silmiäni huomasin jotakin pientä ja kiiltävää pistävän esiin oven alta, ja hyppäsin pystyyn ajatellen että he aikoivat murtautua sisään. Mutta kun menin kynttilöineni lähemmäksi kynnystä, hämmästyin, sillä en löytänytkään mitään uhkaavampaa kuin kaksi kultaliveriä, jotka oli työnnetty sisään oven ja lattian välisestä raosta.

Hämmästykseni on helposti käsitettävissä. Seisoin kotvan aikaa tuijottaen rahoihin kynttilä kourassani. Tulin ajatelleeksi, että hovin nuoret veitikat eivät suinkaan tuhlaisi sellaista summaa pelkkään kujeeseen, ja silloin en enää empinyt, vaan laskin kynttilän alas ja vedin salvan pois ovelta, aikoen toimittaa asian vieraitteni seisoessa ulkopuolella. Se aikomukseni meni kuitenkin tyhjiin, sillä heti kun ovi avautui, työntyivät he väkivoimalla sivuitseni, ja tullen huoneeseen yhdessä rytkäkässä kehottivat minua viittauksilla sulkemaan oven jälleen.

Seurasin kehotusta epäluuloisena, kääntämättä silmiäni vieraista. Suuri oli senvuoksi hämmästykseni ja hämminkini, kun he suljettuani oven heittivät pois vaippansa ensin toinen ja sitten toinen, ja minä näin edessäni herra du Mornayn ja Navarran kuninkaan hyvintunnetun muodon.

He näyttivät olevan kovasti huvitettuja, he katsoivat toisiinsa ja nauroivat, niin että luulin jo tuokion että jokin satunnainen yhdennäköisyys erehdytti minua ja että nämä olivat sittenkin kujeilijoita. Niin seisoin kotvan aikaa heihin tuijottaen; ja kuningas avasi suunsa ensiksi. "Emme kai ole erehtyneet, du Mornay, vai kuinka?" sanoi hän, heittäen nauravan katseen minuun.

"Emme, sire", vastasi du Mornay. "Tämä on herra de Marsac, josta mainitsin teille."

Minä kiiruhdin hämmennyksissäni ja ihmeissäni osottamaan kuninkaalle tulevaa kunnioitusta tuhansin anteeksipyyntöinä. Hän kuitenkin keskeytti puheeni lyhyeen, sanoen erinomaisen ystävällisesti: "Bretagnen Marsac'ista arvatenkin?"

"Aivan niin, sire."

"Sitten olette kai Bonnen sukua?"

"Olen tuon suvun viimeinen jäsen", vastasin kunnioittavasti.

"Se on näyteltyt osansa", virkkoi hän istuutuen samassa tuolilleni kodikkaalla sulavuudella, mikä viehätti minua. "Teidän tunnuslauseenne on 'Hyvä usko', eikö niin? Ja Marsac on, jollen väärin muista, Vilainen varrella, ei kaukana Rennes'istä?"

Vastasin että niin oli, lisäten täydestä sydämestäni, että olin pahoillani, kun minun täytyi ottaa

vastaan niin suuri valtiat niin puutteellisessa asunnossa.

"No niin", puuttui du Mornay puheeseen, katsellen huolettomasti ympärilleen, "myönnän, että teillä on omituinen maku huonekalujenne järjestämisessä, herra de Marsac. Te..."

"Mornay!" huudahti kuningas terävästi.

"Mitä, sire?"

"Hiljaa! Kyynärpäanne on kynttilässä. Varokaa sitä!"

Mutia minä ymmärsin hyvin hänen tarkoituksensa. Jos sydämeni oli ollut täysi jo ennenkin, niin nyt se tuli tulvilleen. Köyhyys ei ole niin häpeällistä kuin ne pienet petokset, joihin se ihmisiä pakottaa. Kun jalosukuisen miehen epäilemätön velvollisuus on peittää alastomuutensa syrjäisten katseilta ja varsinkin alemman kansan silmiltä, joka on taipuvainen perustamaan arvostelunsa ulkonaisiin seikkoihin, olin minä joitakin päiviä takaperin ollut pakotettu, säilyttääkseni mahdollisuuden mukaan ulkonaista arvokkuuttani, siirtämään jälelle jääneet huonekaluni siihen osaan huonetta, joka näkyi ulkopuolelle oven auki ollessa. Täten jäi sisempi osa huonetta tyhjäksi ja paljaaksi. Sisälläolija tietysti heti huomasi tuon keinotekoisuuden, ja minun täytyy sanoa, että Mornayn sanat saivat veren nousemaan otsalleni.

Hetkeä myöhemmin olin kuitenkin iloinen siitä, että hän oli ne lausunut, sillä ilman niitä en olisi koskaan, tai en ainakaan niin varhain, tullut tietämään sitä sydämen hyvyyttä ja harvinaista huomion nopeutta, joka aina oli ominainen kuninkaalle.

Navarran kuningas oli siihen aikaan kolmenkymmenenviiden vuoden vanha, tukka ruskea, kasvot punakat ja viikset ainakin toisella puolella harmahtavat. Hänen kasvopiirteitään, jotka luonto oli valanut ankaraan, käskevään kaavaan, lievensi pysyväinen säihke ja henkevyys, jollaista en ole koskaan nähnyt kenessäkään muussa, mutta joka hänessä tuli vielä erikoisemmin huomattavaksi synkkinä ja vaaranalaisina hetkinä. Varhaisimmasta nuoruudestaan saakka vaaroihin tottuneena hän nautti niistä kuin juhlahetkestä, tervehtien niitten tuloa hilpeällä ilolla, mikä hämmästytti urheitakin miehiä ja sai toiset pitämään häntä ihmiskunnan varomattomimpana olentona. Mutta sellainen hän ei ollut, päinvastoin. Ei milloinkaan ole Ranskan sotamarsalkka huolellisemmin valmistautunut taisteluun — vaikkakin hän taistelun tuoksina kerran alettua käyttäytyi kuin mikä ratsuväen kapteeni ikään — eikä itse du Mornaykaan istunut neuvospöytään varustettuna täsmällisemmällä tiedoilla asioista. Hänen tavaton älynsä ja sävyisä käytöstapansa, samalla kun ne kiinnostivat hänen palvelijansa yhä lujemmin häneen, tuottivat kerta kerralta pettymyksiä hänen vastustajilleen, jotka ajattelivat että niin suuri ulkonainen viehätys voi johtua ainoastaan pintapuolisesta luonteesta, ja niinollen vasta liian myöhään huomasivat, että tuon miehen äly oli heidät voittanut, miehen jota he halveksien nimittivät Béarnin prinsiksi, mutta joka oli sadoin kerroin viekkaampi kuin he, ollen mestari sekä miekan että kynän käytössä.

Paljon tästä, minkä nyt koko maailma tietää, tulin minä tuntemaan vasta jälestäpäin. Tuolla hetkellä en joutanut ajattelemaan paljon muuta kuin kuninkaan ystävällisyyttä, mistä hän antoi vielä uuden osotuksen, vaatien minua istumaan vuoteelle keskustellessamme. "Te kummastelette, herra de Marsac", sanoi hän. "mikä tuo minut tänne ja minkätähden olen tullut teitä tapaamaan sensijaan että olisin kutsunut teidät luokseni? Vielä enemmän ehkä kummastelette sitä, että tulen öiseen aikaan ja niin salaperäisesti? Selitän sen teille. Mutta ensiksi, jottei tuloni täyittäisi teitä turhilla toiveilla, on minun sanottava suoraan, että vaikka voinkin auttaa teidät nykyisestä pulastanne, suostuittepa siihen ehdotukseen, jonka aion teille tehdä, tai ette, niin en voi ottaa teitä palvelukseeni; kaikki paikat ovat siinä todellakin kaksinkerroin käytetyt. Du Mornay mainitsi teidät minulle, mutta ollakseni oikeudenmukainen toisia kohtaan oli minun vastattava, etten voinut tehdä mitään."

Minun täytyy tunnustaa, että tämä omituinen johdanto masensi toivoni, joka oli jo kohonnut sangen korkealle. Mutta maltoin kuitenkin mieleni niin hyvin kuin taisin ja sopersin vastaukseksi, että se kunnia, jonka Navarran kuningas minulle osotti tulemalla luokseni, teki minut kyllin onnelliseksi.

"Ei sentään, tuo kunnia minun täytyy riistää teiltä", vastasi hän hymyillen, "vaikka näen, että teistä tulisi erinomainen hovimies — paljon parempi kuin tämä du Mornay, joka ei eläessään ole saanut suustaan noin soreita sanoja. Sillä minun täytyy velvottaa teidät pitämään tämä käynti salaisuutena, herra de Marsac. Jos siitä leviäisi pienintäkään vihiä, niin teidän palveluskelpoisuutenne minuun nähden olisi mennyt, ja mennyt iäksi!"

Niin merkillinen tiedonanto täytti minut ihmettelystä, jota tuskin saatoin peittää. Vain vaivoin löysin sanoja vakuuttaakseni kuninkaalle, että hänen määräyksensä tulisi uskollisesti noudatetuksi.

"Siitä olenkin vanna", vastasi hän tavattoman ystävällisesti. "Jollen olisi varma siitä, samoin kuin, sen nojalla mitä minulle on kerrottu teidän urhoollisuudestanne serkkuni vallottaessa Brouagea, siitäkin,

että te olette enemmän tekojen kuin sanojen mies, niin en olisi nyt täällä tekemässä sitä ehdotusta, jonka nyt saatte kuulla. Se on tällainen. En voi antaa teille toivoa julkisesta virasta, mutta voin tarjota teille seikkailun — jos seikkailut ovat teidän makuunne —, joka on yhtä vaarallinen ja epäkiitollinen kuin mihin koskaan mikään Amadis on ryhtynyt."

"Yhtä epäkiitollinenko, sire?" sopersin minä epäillen olinko kuullut oikein, tuo lause tuntui niin omituiselta.

"Yhtä epäkiitollinen", vastasi hän, ja hänen terävä silmänsä näytti lukevan ajatuksia. "Näette, että puhun teille suoraan", jatkoi hän huolettomasti. "Voin tarjota teille tämän seikkailun — se on valtakunnan hyväksi — mutta enempää en voi tehdä. Navarran kuningas ei saa tulla siinä näkyviin, eikä hän voi suojella teitä. Menestyttävä siinä tahi häviätte, niin te seisotte yksin. Ainoa lupaus, minkä annan, on se, että jos joskus voin turvallisesti tunnustautua tuon teon alkuunpanijaksi, niin ollen palkitseva tekijän."

Hän vaikeni, ja minä tuijotin häneen kotvan aikaa peittelemättömän ihmettelyn vallassa. Mitä hän tarkoitti? Olivatko hän ja tuo toinen todellisia olentoja, vai uneksinko minä?

"Ymmärrättekö?" kysyi hän vihdoin, vähäinen malttamattomuuden väre äänessä.

"Kyllä, sire, luulen ymmärtäväni", sopersin, vaikka toden totta en ymmärtänyt vähääkään.

"No, mitä sanotte siihen — suostutteko vai ette?" virkkoi hän. "Suostutteko ryhtymään tuohon seikkailuun, vai tahtoisitteko kuulla tarkemmin, ennenkuin voitte tehdä päätöksenne?"

Minä epäröin. Jos olisin ollut kymmenen vuotta nuorempi, olisin epäilemättä heti paikalla huudahtanut suostuvani, sillä olin aina ollut karkäs sellaisiin yrityksiin, joista saattoi toivoa kunniaa. Mutta vaikka sydämessäni olin altis kuolemaankin kuninkaan puolesta, niin hänen alkulauseensa omituisuudessa oli jotakin, joka hillitsi minua, ja siksi vastasin mahdollisimman nöyrästi: "Te tullette nyt pitämään minua vaivaisena hovimiehenä, sire, mutta hullu on kuitenkin se, joka hyppää kuoppaan mittaamatta sen syvyyttä. Tahtoisin mielelläni, kunnioittavasti sanoen, kuulla kaikki mitä voitte ilmaista minulle."

"Pelkäänpä", vastasi hän nopeasti, "että jos tahdotte saada enemmän valaistusta asiaan, ystäväni, niin on teidän saatava toinen kynttilä."

Säpsähdin, kun hän niin äkkiä muutti puhetapaansa. Mutta huomattessani, että kynttilä todellakin oli palanut jalustan tasalle, nousin ylös anteeksi pyydellen ja menin noutamaan toista kaapista. Sillä hetkellä en huomannut, vaikka kyllä jälestäpäin, että kuningas oli tarkoituksella etsinyt tätä tilaisuutta neuvotellakseen seuralaisensa kanssa. Huomasin vain palatessani paikalleni vuoteelle, että he istuivat hiukan lähempänä toisiaan ja että kuningas silmäili minua hyvin tarkasti ennenkuin puhui — vaikka hän yhä heilutti huolettomasti toista jalkaansa ilmassa.

"Puhun teille tietysti", jatkoi hän sitten, "täydellä luottamuksella, uskoen että te olette miehenä yhtä kunniallinen kuin urhoollinenkin. Se minkä antaisin teille tehtäväksi, on lyhyesti sanottuna naisenryöstö. Ei", lisäsi hän kiiruusti, naurava virnistys kasvoillaan, "elkää peljätkö! Ei se ole minun lemmittyäni, enkä suinkaan turvautuisi tähän vakavaan ystäväni, jos tarvitsisin apua senlaatuiseen asiaan. Bourbonin Henrik kykenee kyllä, Luoja auttakoon, itse vapauttamaan sydänkäpynsä. Tämä on valtioasia ja kokonaan toista maata, vaikka emme voi tällä hetkellä ilmaista teille sen tarkoitusta."

Kumarsin äänettömänä, tuntien itseni jonkunverran jäähtyneeksi ja neuvottomaksi, ja kukapa ei tuntisi saadessaan sellaisen kehotuksen? Olin odottanut seikkailua, jossa tulisin tekemisiin vain miesväen kanssa — salaista rynnäkköä tai muurinräjäyttämistä. Mutta muistaessani huoneeni alastomuuden ja kuninkaan minulle osottaman kunnian tunsin, ettei minulla ollut varaa valita ja vastasin: "Jos asia on sellainen, niin olen kokonaan teidän käytettävissänne."

"Hyvä on", vastasi hän reippaasti, vaikka minusta näytti kuin hän olisi katsahtanut du Mornayhin moittivasti, ikäänkuin epäillen hänen suosituksensa paikalleen osumista. "Mutta sanotteko saman", jatkoi hän, siirtäen silmänsä minuun ja puhuen harvakseen ikäänkuin tahtoen koetella minua, "kun ilmoitan teille, että ryöstettävä nainen on Turenne kreivin holhokki? Turenne kreivi on melkein yhtä mahtava kuin minäkin ja haluaisi mielellään olla vielä mahtavampi; hän sanoi minulle juuri eilen, ettei hän koskaan matkusta vähemmän kuin viisikymmentä miestä seurueessaan, ja hänellä on tuhat pyssymiestä käytettävänä. Onko seikkailu teille mieluinen vielä nytkin, kun tiedätte tämän?"

"Se on vielä mieluisempi minulle nyt", vastasin uljaasti.

"Teidän tulee oivaltaa vielä yksi seikka", jatkoi hän. "On tärkeätä saada viedyksi pois tämä nainen, joka on nyt sulettuna kreivin kartanoon Chizéssä; mutta yhtä tärkeätä on, että kreivin ja minun välillä

pysyy rikkoutumatta. Sentähden täytyy asian toimeenpanijana olla riippumaton mies, joka ei ole milloinkaan ollut minun palveluksessani eikä minkäänlaisessa yhteydessä kanssani. Jos joudutte kiinni, on teidän suoritettava rangaistus turvautumatta minuun."

"Ymmärrän täydellisesti, sire", vastasin minä.

"*Ventre Saint Gris!*" huudahti hän, puhjeten hiljaiseen nauruun. "Vannonpa että mies pelkää enemmän naista kuin kreiviä! Sellaisia ei liene monta meidän hovissamme."

Du Mornay, joka oli istunut äänettömänä polveaan sivellen, nyrypisti huuliaan, vaikka saattoi hyvin nähdä, että hän täydellisesti yhtyi kuninkaan hyväksymään mielipiteeseen. Hän tarttui nyt vuorostaan puheeseen. "Teidän luvallanne, sire", sanoi hän, "teen selvää tälle herralle yksityiskohdista."

"Tehkää se, ystäväni", vastasi kuningas. "Ja tehkää se lyhyeen, sillä jos viivymme täällä vielä kovin kauan, aletaan minua kaivata, ja hovi tulee yks-kaks löytämään minulle uuden lemmityisen."

Hän puhui leikillä ja nauraen, mutta huomasi du Mornayn hätkähtävän noista sanoista, ikäänkuin ne eivät olisi olleet hänelle mieleen. Ja jälkeensä kuulin, että hovissa oli siihen aikaan todellakin hyvin jännittävänä kysymyksenä, kuka tulisi olemaan seuraava suosikki, sillä hänen kiintymyksensä kreivitär de la Guicheen oli silminnähävästi höltyvässä, ja se mielenkiinto, jota hän sillä hetkellä osotti madame de Guerchevilleä kohtaan, oli vielä pelkkää arvailua.

Du Mornay ei kuitenkaan kiinnittänyt näkyvää huomiota kuninkaan sanoihin, vaan alkoi antaa minulle ohjeita. "Chizé, jonka nimi on teille tunnettu", lausui hän, "on kuuden penikulman päässä täältä. Neiti de la Vire on suljettuna luoteiseen huoneeseen toisessa kerroksessa, puiston puolella. Enempää en voi teille sanoa, paitsi että hänen seuranaisansa on nimeltään Fanchette ja että häneen voi luottaa. Talo on hyvin vartioitu, ja te tarvitsette neljä tai viisi miestä. Konnia on kyllä palkattavissa yllin kyllin, mutta katsokaa, että saatte sellaisia, joita voitte pitää kurissa, ja ettei neidille tapahdu mitään loukkaavaa heidän seurassaan. Pitäkää hevoset valmiina, ja heti kun olette saanut neidin vapaaksi, ratsastakaa hänen kanssaan pohjoiseen niin joutuin kuin hänen voimansa sallivat. Teidän ei missään tapauksessa pidä säästää häntä, jos Turenne on kintereillänne. Teidän tulee olla Loiren toisella puolella kuusikymmentä tuntia sen jälkeen kuin olette lähteneet Chizéstä."

"Loiren toisella puolella!" huudahdin hämmästyksissäni.

"Juuri niin, Loiren toisella puolella", vastasi hän hiukan jyrkästi. "Olkaa hyvä ja muistakaa, että teidän tehtävänne on saattaa neiti de la Vire mahdollisimman nopeasti Blois'han. Siellä on teidän, herättäen niin vähän huomiota kuin mahdollista, kysyttävä parooni de Rosny'tä 'Vertavuotavassa sydämessä' St. Denys'n kadulla. Hän ottaa pitääkseen huolta neidistä tahi ilmoittaa teille, miten teidän on hänen kanssaan meneteltävä, ja tehtävänne on silloin suoritettu. Oletteko nyt selvillä?"

"Täydellisesti", vastasin minä, puhuen vuorostani hiukan kuivakiskoisesti. "Mutta neiti on ymmärtääkseni nuori. Mitäs, jollei hän tahdokaan seurata minua, outoa miestä, joka saavun hänen luoksensa yöllä ikkunan kautta?"

"Siitä on pidetty huoli", oli vastaus. Hän kääntyi kuninkaan puoleen, joka hetkisen etsittyään veti taskustaan pienen esineen. Hän antoi sen seuralaiselleen, ja tämä ojensi sen minulle. Otin sen uteliaana. Se oli kultarahan puolikas, jonka taitettu sivu oli karhea ja rosoinen. "Näyttäkää tämä neidille", jatkoi du Mornay, "niin hän seuraa teitä. Hänellä on toinen puolikas."

"Mutta varokaa", lisäsi Henrik painavasti, "mainitsemasta hänellekään mitään Navarran kuninkaasta. Huomatkaa tarkoin, herra de Marsac! Jos te jossakin tilaisuudessa tulette mainitsemaan minua, saatte te kunnian kutsua minua *ystäväksenne* ja käyttää minusta puhuessanne aina sitä nimitystä."

Tämän hän sanoi niin ystävällisen näköisenä, että minä olin aivan hurmaantunut ja tunsin itseni todellakin onnelliseksi saadessani osakseni sellaisia sanoja valtiaalta, jonka nimi jo silloin oli niin kuuluisa. Eikä tyydytykseni suinkaan vähentynyt, kun hänen seuralaisensa veti esiin kukkaron, joka sisälsi, kuten hän sanoi, kolmesataa kruunua kullassa, ja antoi sen minun haltuuni pyytäen suorittamaan siitä matkan kulungit. "Varokaa kuitenkin", lisäsi hän vakavasti, "miehiä palkatessanne näyttäytymästä rikkaalta, jottei seikkailu näyttäisi jonkun syrjäisen henkilön toimeenpanemalta. Heidät on parempi jättää siihen käsitykseen, että teidän oman ulkonaisen asemanne toivottomuus on ollut siihen pakottamassa. Turvautukaa lupaukseen mieluummin kuin anteliaisuuteen, mikäli se käy päinsä. Ja kun annatte, niin olkaa kuin jokainen livre olisi kukkaronne viimeinen."

Henrik nyökäytti hyväksyvästi. "Mainio neuvo!" mutisi hän, nousten ylös ja vetäen vaippaa hartioilleen. "Samanlainen, joita te, Mornay, aina minulle annatte, ja joita minä harvoin seuraan — valitettavasti! Mutta kuitenkin vähäarvoinen verrattuna tähän", Hän otti miekkani pöydällä puhuessaan ja punnitsi sitä kädessään. "Kaunis kapine", jatkoi hän, kääntyen äkkiä ja katsoen minua tiukasti silmiin.

"Sangen kaunis kapine. Jos olisin teidän sijassanne, herra de Marsac, niin katsoisin että se helposti luistaisi huotrastaan. Niin, enemmänkin, mies, käyttäkää sitä!" hän lisäsi, alentaen ääntään ja työntäen leukansa esiin, samalla kuin hänen silmänsä, jotka yhä kiinteämmin katsoivat minuun, näyttivät tulevan kylmiksi ja koviksi kuin teräs. "Käyttäkää sitä viimeiseen asti, sillä jos joudutte Turenneen kynsiin, niin Jumala auttakoon teitä, minä en voi!"

"Jos joudun kiinni, sire", vastasin vavisten, mutta en pelosta, "niin tulkoon kohtaloni minun päälleni."

Tämän sanottuani näin kuninkaan silmien lauhtuvan ja hänen kasvojensa ilmeen muuttuvan niin nopeasti, että tuskin tunsin häntä samaksi mieheksi. Hän antoi aseensa pudota rämähtäen pöydälle. "*Ventre Saint Gris!*" huudahti hän, omituinen kaihoava väre äänessään, "Taivaan kautta vakuutan, että tahtoisin olla teidän sijassanne. Lyödä kerran tai kahdesti välittämättä seurauksista. Lähteä matkaan hyvä hevonen allani ja hyvä miekka sivullani ja katsoa mitä onneni toisi muassa. Olla irti kaikista valtiopuuhista ja asiakirjoista, eikä antaa enää ainoatakaan julistusta tässä maailmassa, vaan olla kerta kaikkiaan Ranskan mies, jolla on kaikki voitettavana eikä menetettävänä mitään, paitsi lemmityn rakkaus! Ah, Mornay, eikö olisi suloista jättää kaikki tämä kuuhu ja humu ja ratsastaa kauas Coarrazen vihreisiin metsiin?"

"Epäilemättä, jos pidätte Coarrazea parempana kuin Louvrea, sire", vastasi du Mornay kuivasti, minun seisoessani äänettömänä ja ihmettelevänä tuon kummallisen miehen edessä, joka saattoi niin äkkiä muuttua vakavasta iloiseksi, puhua yhdellä hetkellä niin järkevästi ja heti seuraavalla kuin raju poikanulikka. "Epäilemättä", vastasi hän, "Jos niin haluatte, sire, ja jos luulette että Guisen herttua antaisi teidän sielläkään elää rauhassa. Olen varma, että Turenne tulee iloiseksi kuullessaan päätöksenne. Hänet valitaan epäilemättä kirkkojen suojelijaksi. Ei, sire, se olisi häpeä!" jatkoi du Mornay miltei ankarana. "Jättäisittekö Ranskan, jota joskus olen kuullut teidän sanovan rakastavanne, ajelehtimaan oman onnensa nojaan? Riistäisittekö siltä ainoan miehen, joka rakastaa sitä sen itsensä takia?"

"Niinpä niin, mutta se on niin oikullinen kulta, hyvä ystävä", vastasi kuningas nauraen, katsoen syrjäsilmillä minuun. "Ei kukaan ole sen kainompi tai vaikeammin valloitettava! Ja eikö paavi sitäpaitsi ole meidät erottanut?"

"Paavi! Hiiteen paavi!" huudahti du Mornay kiihkeän kärsimättömästi. "Mitä hänellä on Ranskan kanssa tekemistä? Hävytön tunkeilija, ja italialainen päällepäätteeksi! Tahtoisin että hän ja koko tuo joukkokunta upotettaisiin mereen sata sylvä syvään. Mutta sitä ennen tahtoisin lähettää hänelle raamatunlauseen sulatettavaksi."

"Esimerkiksi?" sanoi kuningas.

"Minkä Jumala on yhteen liittänyt, sitä ei ihmisen pidä erottaman."

"Amen!" lausui Henrik lempeästi. "Ja Ranska on kaunis ja suloinen morsian."

Senjälkeen hän vaipui niin syvään äänettömyyteen, niin tummiin mietteisiin, kuten minusta näytti, että hän meni pois sanomatta minulle edes hyvästiä tai näyttämättä muistavan minun läsnäoloanikaan. Du Mornay vaihtoi kanssani muutamia sanoja vakuuttautuakseen siitä, että olin ymmärtänyt, mitä minun oli tehtävä, ja lausuttuaan monta ystävällistä sanaa, jotka tarkoin kätkin mieleeni ja joita sittemmin usein muistelin, riensi portaita alas isäntänsä jälkeen.

On helppo käsittää, kuinka iloiseksi tunsin itseni jäätyäni yksin. Se ei ollut kuitenkaan mitään hurjaa riemua, vaan tyyntä iloisuutta, joka tosin pani vereni voimakkaammin sykkimään ja saattoi minut jälleen katsomaan maailmaa lujin katsein ja selkein mielin, mutta ei suinkaan loihtinut eteeni trubaduurin palatseja tai mitään häikäiseviä toiveita. Mitä kauemmin ajattelin äskeistä keskustelua, sitä selvemmin oivalsin totuuden. Kun kuninkaan läsnäolo ja hänen erinomaisen ystävällisyytensä ylleni heittävä lumo alkoi menettää voimaansa, käsitin yhä varmemmin, minkätähden hän oli tullut minun luokseni. Se ei merkinnyt sitä, että hän olisi tahtonut osottaa erikoista suosiotaan miehelle, jota hän tunsu ainoastaan kuulopuheitten perusteella ja nimeltä tuskin ollenkaan, vaan sitä, että hän tarvitsi miestä, joka oli köyhä ja sentakia väsymätön, keski-ikäinen (mistä seuraa vaiteliaisuus), vähän tunnettu — ja sentakia turvallinen välikappale, ja kaiken lisäksi kunnianmies, koska oli kysymyksessä sekä salaisuus että nainen.

Samalla sentään ihmettelinkin. Katsoessani pöydällä olevasta rahakukkarosta kädessäni olevaan taitettuun rahaan, en tiennyt kumpaa olisin kunnioittanut enempi: sitä luottamustako, jolla edellinen oli uskottu haaksirikkoiselle ja rutiköyhälle miehelle, vaiko sen naisen rohkeutta, jonka oli seurattava minua jälkimäisen turvin.

III. Ratsun selässä.

On luonnollista, että mietiskelin syvästi ja myöhään yöhön minulle uskotun tehtävän vaikeuksia. Huomasin, että se jakautui kahleen osaan: nainen oli ensiksi vapautettava ja sitten oli hänet saatettava turvallisesti Blois'han, jonne oli matkaa kuusikymmentä peninkulmaa. Vapauttamisen arvelin voivani suorittaa yksinäni tai ainoastaan yhden kumppanin avulla. Mutta katsoen niihin rauhattomiin oloihin, mitkä siihen aikaan vallitsivat maassa ja erittäinkin Loiren kahden puolen, en juuri voinut keksiä, miten olisin saanut turvatuksi naishenkilön matkalla pohjoiseen päin, jollei minulla ollut mukana vähintään viiden miekan voimaa.

Ei näyttänyt suinkaan helpolta saada näitä kokoon muutaman tunnin sisään, vaikkakin Navarran hovin läsnäolo oli tuonut St. Jeaniin seikkailijoita joukottain. Mutta kuninkaan määräys oli tinkimätön, ja sitä oli noudatettava välittämättä pienistä uhrauksista ja vaaranalaisuudenkin uhalla. Näin ollen en voinut keksiä sopivampaa miestä alottaakseni kuin Fresnoy'n.

Hänen luonteensa oli alhainen, ja hän oli aikaa sitten luopunut aateluuden-vaatimuksistaan — sellaisista kuin hänellä oli ollut; luullakseni ne olivat hyvin hämäräperäisellä pohjalla. Mutta sama syy, joka oli saattanut minut turvattomaksi — nimittäin Condén prinssin kuolema — oli paljastanut hänet viimeiseen riekaleeseen saakka; tämä seikka saattoi minut ehkä kerkeäksi haluamaan häntä palvelukseeni ja näkemään hänen ansiopuolensa. Tunsin hänet jo ennalta rohkeaksi, häikäilemättömäksi mieheksi, joka osasi iskeä niin että sattui. Pidin häntä myöskin luotettavana niin pitkälle kuin hänen velvollisuutensa kävi yhteen hänen etujensa kanssa.

Läksin siis liikkeelle etsimään Fresnoy'ta niin pian kuin päivä oli vaiennut ja kun olin ruokkinut ja huoltanut Cidin, mikä aina oli päiväni ensimmäinen askare. Hyvä onni auttoi minua tapaamaan hänet aamukulaustaan ottamasta "Kolmen kyyhkysen", pienen, lähellä pohjoisporttia sijaitsevan ravintolan edustalla. Oli enemmän kuin kaksi viikkoa siitä kuin olin nähnyt häntä, ja sillä aikaa oli hänessä tapahtunut niin suuri muutos pahempaan päin, että minä, oman ränsistyneisyyteni unohtaen, katsoin häneen karsaasti, ikäänkuin epäillen, olisiko viisasta palkata palvelukseensa miestä, jossa niin selvästi näkyi köyhyyden ja hillittömän elämän jäljet. Hänen suuret kasvonsa — hän oli järeätekoinen mies — näkyivät hiljattain kärsineen kovaa pahoinpitelyä, ne olivat turpuneet ja sinertävät, ja toinen silmä oli melkein ummessa. Leuka oli ajelematon, tukka vanukkeinen ja nuttu kaulan alta auki ja lisäksi rikkinäinen ja tahrainen. Kylmästä ilmasta huolimatta — sillä aamu oli kolea, vaikka tyven — oli kapakan edustalla puolikymmentä kuorma-ajuria, jotka joivat ja kinastelivat, sillä aikaa kuin heidän juhtansa sammuttivat janoaan vesiruuhen ääressä. Mutta nuo miehet näyttivät yksimielisesti jättävän hänen haltuunsa penkin, jolla hän istui. Enkä sitä juuri ihmetellytkään nähdessäni sen ärtyisen ja villin ilmeen, jonka hän heitti minuun lähestyessäni häntä. Lukiko hän kasvoistani ensivaikutelman laadun vai muustako syystä hän tunsu vastenmielisyyttä seuraani kohtaan, en voinut määritellä. Mutta en antanut hänen käytöksensä säikäyttää itseäni, vaan istuuduin hänen viereensä ja tilasin viiniä.

Hän nyökkäsi äkeästi vastaukseksi tervehdykseeni ja heitti minuun syrjäsilmillä puoleksi häpeilevän, puoleksi vihaisen katseen. "El teidän tarvitse katsoa minuun niinkuin koiraan", mumisi hän sitten. "Ette te näytä kovin hienolta itsekään. Mutta olettepa tainnut tulla ylpeäksi, sitten kuin saitte niin suuren viran hovissa!" Ja hän nauraa remautti, niin että myönnän olleeni jo kahdella päällä, antaako tuon pilkan mennä ilman kouraantuntuvaa vastausta vai ei.

Kuitenkin hillitsin itseni, vaikka poskiani kuumensikin. "Vai olette tekin sen kuullut", virkahdin, koettaen puhua välinpitämättömästi.

"No, kuka ei olisi siitä kuullut?" sanoi hän, nauraen suullaan, vaikka hänen silmistään oli iloisuus kaukana. "Herra de Marsacin virka. Ha, ha! Kuulkaahan..."

"Riittää jo siitä!" huudahdin minä. Ja voin sanoa, että minä vääntelehdin istuimellani. "Minusta nähden on tuo sukkeluus jo vanha, eikä se huvita minua."

"Mutta se huvittaa minua", vastasi hän irvistäen.

"Antakaa sen kuitenkin olla", sanoin minä; ja luulen että hän luki varoituksen silmistäni. "Olen tullut puhumaan teille muusta asiasta."

Hän ei kieltäytynyt kuuntelemasta, mutta heitti säärensä ristiin ja alkoi ylös kapakan kilpeen katsellen vihellellä raan ja hävyttömän näköisenä. Mutia tarkotukseni muistaen maltoin mieleni ja jatkoin: "Asia on se, että meillä kummallakaan ei tätä nykyä ole viljalti rahoja."

Ennenkuin ehdin sanoa muuta, kääntyi hän rajusti minuun päin ja karkeasti kiroten työnsi turvonneet, vihasta punaiset kasvonsa lähelle minun kasvojani. "Kuulkaas, herra de Marsac!" huusi hän kiivaasti. "Sanon teille kerta kaikkiaan, että se on turhaa vaivaa! Minulla ei ole rahaa, enkä voi sitä

maksaa. Sanoin kyllä, kun lainasitte minulle pari viikkoa sitten, että saisitte sen tällä viikolla. No niin", ja hän läimäytti kämmenensä penkkiin, "minulla ei ole, eikä teidän kannata ruveta karhuamaankaan minulta. Te ette voi saada sitä, ja sillä hyvä!"

"Hittoa minä siitä!" huudahdin minä.

"Mitä?" huudahti hän, tuskin uskoen korviaan.

"Viis minä siitä!" toistin ylpeästi. "Kuuletteko? Minä en ole tullut sitä varten. Olen tullut tarjoamaan teille työtä, ja hyväpalkkaista työtä, jos tahdotte ruveta yksin tuumiin kanssani ja pitää suoraa peliä, Fresnoy."

"Suoraa peliä!" huusi hän kiroten.

"No, no", sanoin minä, "olkoon menneet menneitä minun puolestani, jos niin haluatte. Seikka on se, että minulla on hankkeissa seikkailu, johon tarvitsen apua ja voin siitä maksaa."

Hän katsoi minuun ovelasti, tarkastaen silmillään jokaista rikkeintä ja parsittua kohtaa nutuissani, "Kyllähän autan teitä mielellänikin", sanoi hän vihdoin. "Mutta haluaisin nähdä ensin rahat."

"Kyllä saattekin", vastasin minä.

"Sitten lähdän kyllä mukaanne. Voitte luottaa minuun viimeiseen hengenvetooni saakka!" huusi hän nousten pystyyn ja ojentaen minulle kätensä karkealla suorudella, jonka en kuitenkaan antanut pettää itseäni luottamaan häneen kovinkaan paljon. "Ja kenen se asia sitten on, ja mikä se on?"

"Asia on minun", vastasin kylmästi. "Se on naisen ryöstö."

Hän vihelsi ja tarkasteli minua jälleen, julkea väike silmissään.

"Naisen?" huudahti hän. "Hm! Joltakin nuorelta veijarilta voisi odottaa sellaista — mutta se on teidän asianne. Kuka se on?"

"Se on myöskin minun asiani", vastasin kylmästi; minua inhotti tuon miehen helposti ostettava ja alhainen luonne, ja olin täysin vakuutettu, ettei minun sopinut luottaa häneen miekkani terää pitemmälle. "Kaikki mitä teiltä vaadin, Fresnoy", jatkoin jäykästi, "on se, että kymmeneksi päiväksi antaudutte minun käytettäväkseni ja käskettäväkseni. Minä hankin teille hevosen ja annan teille — yritys on vaaranalainen, ja minä otan sen lukuun — kaksi kruunua päivältä ja vielä kymmenen lisää, jos onnistumme pääsemään turvalliseen paikkaan."

"Ja se paikka on...?"

"Samantekevä mikä", vastasin minä. "Kysymys on nyt vain, suostutteko?"

Hän katseli äreänä maahan, ja saatoin huomata että häntä kiukutti kovasti se, että itsepäisesti pidin asian omana tietonani. "Enkö minä saa tietää sen enempää?" kysyi hän, kaivellen maata huotransa kärjellä.

"Ette sen enempää", vastasin minä lujasti. "Olen päättänyt tehdä epätoivoisen yrityksen parantaakseni asioitani, ennenkuin ne liukuvat niin alas kuin teidän, ja sen enempää en sano kenellekään elävälle sielulle. Jos ette halua panna päätänne alttiiksi silmät ummessa, niin sanokaa vain, ja minä menen jonkun toisen luokse."

Mutta hänen tilansa, kuten hyvin tiesin, ei ollut sellainen, että hän olisi voinut hylätä noin tuottavaa tarjousta, ja niinpä hän viimein suostuikin uusilla uskollisuuden vakuutuksilla. Sanoin tarvitsevani neljä ratsumiestä saattueeksemme, ja nämät hän tarjoutui hankkimaan, sanoen että hän tunsu juuri minulle sopivat miehet. Minä pyysin häntä kuitenkin palkkaamaan ainoastaan kaksi, ollen kyllin viisas asettaakseni itseni kokonaan hänen käsiinsä. Ja annettuani sitten hänelle rahaa, jotta hän voisi hankkia itselleen hevosen — panin ehdoksi että toisilla miehillä tuli olla omat hevosensa — ja määrättyäni paikan, missä kohtaisimme toisemme heti puolenpäivän jälkeen, erosin hänestä ja menin pois jotensakin alakuloisena.

Sillä aloin nähdä, ettei kuningas ollut arvioinut liian suureksi aiotun yrityksen vaaroja, johon ainoastaan epätoivoisten ja kovaosaisten miesten saattoi odottaa ryhtyvän. Oivaltaen tämän, samoin kuin senkin siitä selvästi johtuvan seikan, että minulla oli yhtä paljon peljättävää oman seurueeni kuin vihollisen puolelta, katsoin varsin vähillä toiveilla edessäni olevaa matkaa, jonka jokainen päivä ja jokainen tunti säilyttäisi päälleni yhä raskaamman pelon ja vastuunalaisuuden taakan.

Oli kuitenkin liian myöhäistä peräytyä, ja siksi jatkoin valmistuksiani, joskaan en iloisin, niin kuitenkin päättäväisin mielin. Asesepällä, jonka talossa asuin, terotutin miekkani ja laitatin pistoolini kuntoon, ja

hän toimitti minulle tämän viimeisen palveluksen samalla hyväntahtoisuudella, mitä hän kaikessa oli osottanut minua kohtaan. Etsin ja palkkasin kaksi vankkaa miestä, joitten luotettavuudesta en paljon tiennyt, mutta jotka olivat siitä hyviä, että heillä oli hevoset. Lisäksi ostin itse kaksi talutettavaa hevosta neitiä ja hänen seuranaistaan varten. Kun olin hankkinut vielä muitakin välttämättömiä tarpeita, olivat rahavarani täten vähentyneet kahteensataan kymmeneen kruunuun. Minulla oli kova aprikoiminen siitä, miten säilyttäisin tämän rahasummani niin, että se olisi varmassa turvassa ja sentään aina käytettävissäni. Kysyin viimein neuvoa ystäväiltäni asesepältä, joka kehotti minua kätkemään sata kruunua hattuuni ja laittoi siihen taitavasti niille sijan. Kun hattu oli teräksellä vuorattu, ei siinä ollutkaan suurta vaikeutta. Toisen sadan ompelin satulatäytteeseeni ja loput sijoitin kukkarooni satunnaisia tarpeita varten.

Sataa tihutteli hiljalleen, kun vähän jälkeen puolenpäivän vaelsin pohjoisporttia kohti miesteni seuraamana. Kadulla oli niin paljon kulkijoita kumpaankin suuntaan, ettei kulkueemme herättänyt mitään huomiota, eikä olisi herättänyt, vaikka meitä olisi ollut kaksi kertaa niin monta. Kun saavuimme määräpaikalle, joka oli noin neljännestunnin matkan päässä portin ulkopuolella, oli Fresnoy jo siellä, pitäen sadetta suuren rautatamman katveessa. Hänellä oli mukanaan neljä ratsumiestä, ja nähtyään meidän tulevan ratsasti hän meitä vastaan huutaen raikkaasti: "Tervetuloa, herra kapteeni!"

"Tervetuloa vain", vastasin minä, pysäyttäen Cidin äkkiä vähän erilleen hänestä. "Mutta ketä nuo ovat, Fresnoy?" ja minä viittasin ratsastusraipallani hänen neljää toveriaan.

Hän yritti suoriutua asiasta naurulla. "Oh, nuoko?" sanoi hän. "Se on pian selitetty. Evankelistat eivät halunneet erota toisistaan, toin heidät senvuoksi kaikki — Matteuksen, Markuksen, Luukkaan ja Johanneksen — ajatellen, ettette te ehkä olisi onnistunut hankkimaan miehiänne. Ja voin taata, ettei teillä koskaan ole ollut sen rohkeampia poikia jälessänne!"

Todellakin nuo neljä näyttivät olevan paatuneimpia pukareita mitä koskaan olin nähnyt edessäni, ja minä käsitin, ettei minun sopinut epäröidä. "Kaksi tahi ei yhtään, Fresnoy", sanoin lujasti. "Kaksi pyysin teitä hankkimaan, ja kaksi minä otan — Matteuksen ja Markuksen tahi Luukkaan ja Johanneksen, miten vain haluatte."

"On sääli hajottaa kumppanuskuntaa", sanoi hän mulkoillen karsaasti.

"Jos ei muu ole esteenä", tokaisin minä, "niin toinen minun miehistäni on nimeltään Johannes. Ja voimmehan ristiä toisen Luukkaaksi, jos asia on sillä autettu."

"Nämä miehet ovat olleet Condén prinssin palveluksessa", mumisi hän nyrpeästi.

"Condén prinssi otti joskus palvelukseensa omituisia miehiä", vastasin minä katsoen häntä suoraan silmiin, "niinkuin meidän kaikkien täytyy joskus tehdä. Siitä ei siis sen enempää. Me otamme Matteuksen ja Markuksen. Toiset saatte laskea menemään."

Hän näytti horjuvan hetken, ikäänkuin aikoi olla tottelematta, mutta tarkemmin ajateltuaan hän pyysi miehiä palaamaan takaisin. Ja kun olin lahjottanut kummallekin hopearahan, menivät he tiehensä hiukan kiroiltuaan, mutta sentään jotensakin leppyisinä. Sitten Fresnoy tahtoi lähdeväksi heti matkaan, mutta minä määräsin odottamaan, kunnes nuo kaksi olivat poissa näkyvistä, sillä halusin olla varma siitä, etteivät ne lähtisi meitä seuraamaan.

Luulen, että istuessamme siinä ratsujemme selässä sateessa — sillä rautatammipensas ei riittänyt suojaamaan meitä kaikkia — muodostimme niin surkean näköisen joukon kuin konsanaan on ollut lähdössä naista pelastamaan. Enkä voinut olla tuntematta surua silmätessäni tuota nyt komennuksessani olevaa väkeä. Koko joukossa oli tuskin yhtä ehjää vaatekappaletta, ja kolmella ritarillani oli vain yksi kannus kullakin. Näitten vajavuuksien lisäksi oli meillä kaksi turvonnutta silmää, toinen niistä Fresnoyn, ja yksi rikkilyöty nenä. Matteuksen hevosella ei ollut häntäjouhia, ja mikä oli vielä huomattavampaa, sen ratsastaja oli, kuten nyt huomasin, umpikuuro. Markuksen miekka oli huotraton ja suitset tavallista hampuköyttä. Yhden seikan minä huomasin, josta olin hyvilläni. Minun tuomani miehet katsoivat karsaasti Fresnoyn mukana tulleisiin, ja nämä vastasivat luimisteluun korkojen kanssa. Tähän välien kireyteen ja miekkani mittaan perustuivat nyt kaikki toiveeni turvallisuudesta ja muustakin. Sen varaan oli nyt uskallettava ei ainoastaan oma henkeni — mikä tulevaisuudentoiveisiini katsoen ei ollut kovinkaan suuriarvoinen — vaan lisäksi nuoren, avuttoman ja toistaiseksi tuntemattoman nuoren naisen elämä ja kunnia.

Eikä siinä kyllin, että nämä miehet olivat painamassa mieltäni, vaan minun täytyi vielä lisätä taakkaani koettamalla peittää pelkoani ja epäilyksiäni iloisella ulkonäöllä ja käytöksellä. Pidin seuralaisilleni lyhyen puheen, ja vastaukseksi vannoi joka mies seisovansa puolellani viimeiseen hengenvetoon saakka. Sitten annoin määräyksen ja me lähdimme liikkeelle, Fresnoy ja minä edellä, Luukas ja Johannes perässämme taluttaen irtomaisia hevosia, ja kaksi muuta jälkijoukkona.

Kun sadetta yhä riitti ja luonto niillä seuduoin oli kolkkoa ja yksitoikkoista kauniillakin ilmalla, niin tunsin rohkeuteni vähenevän mitä pitemmälle päivä kului. Vastuunalaisuuteni alkoi tuntua yhä suuremmalta mitä useammin silmäilin seurueettani, ja Fresnoy ahdisti minua yhtämittä kyselemällä suunnitelmiani, niin ettei pahin vihollisenikaan olisi voinut toivottaa minulle epämieluisampaa matkatoveria.

"Kuulkaas", murahti hän noin neljä penikulmaa kuljettuamme, "te ette ole vielä sanonut minulle missä olemme yötä. Te kuljette niin hitaasti, että..."

"Minä säästän hevosta", vastasin lyhyeen. "Huomenna on meillä pitkä päivä edessä."

"Teidän hevosenne näyttää kyllä kykenevältä kestämään viikonkin päivät", virnisteli hän, heittäen ilkeän silmäyksen sardinialaiseen, joka tosiaan oli paremmassa kunnossa kuin isäntänsä. "On se ainakin kyllin kiiltävä."

"Se on yhtä hyvä kuin miltä se näyttääkin", vastasin minä hiukan närkästyneenä hänen sävystään.

"On tässä joukossa parempikin", virkkoi hän.

"Minä en ainakaan sellaista näe", sanoin minä. Olin jo silmäillyt joukkueeni ratsuja ja tullut vakuutetuksi, että vaikka ne olivatkin rumia ja ruokkoamattomia, olivat ne kuitenkin tehtävänsä tasalla. Mutta mitään erikoisia ansioita en ollut niissä huomannut. Katselin nyt niitä uudestaan ja tulin samaan johtopäätökseen, nimittäin, että — ottamatta lukuun tiuhtihevosta, jotka olin valinnut verrattain huolellisesti — ei yksikään niistä pystynyt kilpailemaan Cidin kanssa nopeudessa eikä ulkonäössä. Sen sanoinkin Fresnoyille.

"Haluaisitteko koettaa?" sanoi hän ivallisesti.

Minä nauroin ja sanoin: "Jos luulette, että rupeaisin väsyttämään hevosiamme kilpa-ajolla, kun edessämme on sellainen tehtävä, niin erehdytte, Fresnoy. En ole enää nulikka."

"Ei tässä kilpa-ajon tarvitse tulla kysymykseenkään", vastasi hän levollisemmin. "Teidän ei tarvitse muuta kuin istua tuon Matteuksen raudikon selkään, niin tunnette että se on menevä hevonen ja myönnätte minun olevan oikeassa."

Katselin kysymyksessä olevaa ruskeaa, laukkipäistä, leveäleukaista hevosta ja näin, että vaikkei sillä ollutkaan mitään rotuhevosien merkkejä, se oli kuitenkin vahvaluinen, hyvärintainen ja voimakaslantiainen elävä. Arvelin, että Fresnoy saattoi mahdollisesti olla oikeassa, ja siinä tapauksessa, jos hevonen vain oli hyvätapainen, se sopisi ehkä neidille paremmin kuin minun ostamani hevonen. Ja jos joukossamme oli nopea hevonen, niin oli se joka tapauksessa hyvä tietää, ja niin pyysin Matteusta vaihtamaan hevosta ja kehottaen häntä pitämään huolellisesti Cidiä nousin ruskon selkään ja huomasinkin pian, että se oli kevytjalkainen ja nopea hevonen ja että se tuntui niin hyväluontoiselta kuin arkakin ratsastaja saattoi toivoa.

Kulkumme kävi juuri tasaisen, aution kankaan poikki, missä siellä täällä oli joitakin orjanruusupensaita. Tie oli röykkelöinen ja kivinen, ja kulkijat olivat pahimpia paikkoja kiertäessään poikenneet milloin oikealle milloin vasemmalle, levittäen sen siten enemmän kuin kymmenen sylen levyiseksi. Fresnoy ja minä olimme vaihtoa toimitettaessa jääneet hiukan jällelle muista ja kuljimme rinnan Cidillä ratsastavan Matteuksen kanssa.

"No", sanoi hän, "enkö ollut oikeassa?"

"Kyllä osaksi", vastasin minä. "Hevonen on parempi kuin miltä se näyttää."

"Niinkuin monet muutkin — sekä hevoset että miehet", virkkoi hän hiukan kiukunsekaisella äänellä. "Mutta mitäs arvelette? Emmekö laske hiukan laukkaa ja saavuta noita toisia?"

Arvellen, että sopi hyvin tehdä niin, suostuin kernaasti, ja niin laskimme hevoset laukkaan. Olimme kuitenkin ratsastaneet vain noin puolisen sylvä, enkä ollut ehtinyt päästä vielä kunnolleen vauhtiin, kun Fresnoy kiristi hiukan ohjaksia ja kääntyi satulassaan katsomaan taakseen. Samassa hän huusi: "Hoi, mitäs tämä on? Eiväthän nuo ryökäleet vain ratsasta perässämme?"

Käännähdin äkkiä katsomaan. Samassa silmänräpäyksessä, ilman mitään kompastusta tai varotusta, suistui hevonen altani maahan kuin ammuttu, lennättäen minut kolmisen sylvä eteenpäin päänsä yli, ja niin äkkiä, etten ennättänyt kohottaa edes käsivarsiani, vaan löin pääni ja hartiani suoraan maahan, mennen tiedottomaksi.

Olen monasti pudonnut hevosen selästä, mutta en kertaakaan noin tavattoman odottamatta. Tullessani jälleen tajuihini huomasin nojaavani vanhan pensaan runkoon, tuntien kipua ja huimausta.

Fresnoy ja Matteus tukivat minua kahta puolta ja kysyivät, kuinka minun laitani oli. Toiset kolme miestä istuivat hevostensa selässä muutamien askelten päässä minusta, ja heidän piirteensä kuvastuivat tummina myrskyistä iltataivasta vasten. Olin liian huumautunut aluksi voidakseni nähdä enempää, ja tämänkin huomasi pelkästään koneellisesti. Mutta vähitellen aivoni selkenivät ja minä tunsin ympärilläni olevat, jotka ensin olivat näyttäneet minusta aivan vierailta, ja lopulla muistin, mitä minulle oli tapahtunut.

"Onko hevonen loukkautunut?" sopersin niin pian kuin saatoin puhua.

"Ei hiventäkään", vastasi Fresnoy ja nauraa hihitti, jollen aivan väärin kuullut. "Pelkään, että teille siinä kävi hullummasti, kapteeni."

Puhuessaan hän katsahti hevosten selässä istuviin miehiin, ja minusta näytti hämärästi että he hymyilivät. Muuan nauroikin, ja toinen kääntyi pois päin ikäänkuin peittääkseen kasvonsa. Minulla oli epämääräinen tunne, että tässä oli käsillä jokin kuje, josta minä en tiennyt mitään. Mutta olin vielä liian sekaisin saamastani täräyksestä ollakseni utelias, ja kiitollisena annoin myöntymykseni, kun eräs miehistä tarjoutui noutamaan vähän vettä. Hänen poissa ollessaan seisoivat toiset ympärilläni sama huonosti salattu ilkamointi kasvoillaan. Fresnoy yksin puhui, laverrellen vilkkaasti tapaturmasta, vakuuttaen osanottoaan ja kiroillen tietä, hevosta ja tuulista säätä, kunnes vettä saapui. Siemaistuani sitä tunsin itseni paljon virkistyneemmäksi ja sain kiivetyksi Cidin satulaan, ja hiljalleen läksimme taas taivaltamaan eteenpäin.

"Huono alku", sanoi Fresnoy vihdoin vilkaisten minuun viekkaasti, ajaessamme täyttä ravia rinnakkain puolen penikulman päässä Chizéstä, pimeään ollessa jo lähellä.

Tällä kertaa tunsin kuitenkin olevani jo entiselläni, lukuunottamatta pientä huminaa päässäni, ja sanoinkin sen hänelle hartioitani kohauttaen. "Kun loppu on hyvä, niin on kaikki hyvin", lisäsin. "Eipä silti, että se oli mikään hauska keikahdus, tai että haluaisin toista samanmoista."

"Ei, enpä minäkään luulisi", vastasi hän. Hänen kasvonsa olivat minusta pois päin, mutta olin kuulevinani hänen hihittävän.

Jonkinlaisen epämääräisen, vaistomaisen epäluulon ajamana pistin jonkun hetken perästä käteni taskuun. Silloin minä ymmärsin. Ymmärsin liiankin hyvin. Havaintoni tuottama hämmästys oli niin äkillinen, että tahdottomasti iskin kannukseni Cidin kylkiin, jotta se syöksyi eteenpäin.

"Mikä on hätänä?" kysyi Fresnoy.

"Hätänäkö?" kertasin minä, kädelläni yhä taskuani haparoiden — haparoiden toivottomasti.

"Niin, mikä on?" hän kysyi, hävytön hymy konnamaisilla kasvoillaan.

Katsahdin häneen hehkuvan punaisena. "Oh, ei mikään!" virkahdin. "Menkäämme eteenpäin."

Todellisuudessa olin huomannut, että avuttomuuttani hyväkseen käyttäen nuo roistot olivat ryövänneet jokaisen lantin kukkarostani sillä aikaa kuin makasin tiedottomana! Ja siinä ei ollut vielä kaikki eikä pahin, sillä älysin heti, että he tuon tehdessään olivat tehneet vielä jotakin muuta, mikä oli tuhat kertaa kohtalokkaampaa ja pelottavampaa — nimittäin salaisen ymmärtämyksen liiton, jota juuri erityisesti olin tahtonut ehkäistä ja jonka poissaololle olin perustanut laskelmani. Niin, älysinpä vielä senkin, että hengissä säilymisestänikin minun oli kiittäminen vain ystäväni aseseppää ja omaa varovaisuuttani, sillä nuo roistot olisivat epäilemättä armotta surmanneet minut, jos he olisivat onnistuneet löytämään pääkassani. Se ei ollut heille onnistunut, ja siksi he, vaikkakin olivat vakuutettuja siitä, että minulla oli enemmän rahoja, olivat jättäneet tuon konnantyön tekemättä — muuten olisivat nämä muistelmat jääneet kirjottamatta. He olivat hyväntahtoisesti sallineet minun jäädä henkiin, kunnes sattuisi edullisempi tilaisuus, jolloin he saisivat riistetyksi viimeisenkin kruununi!

Vaikka minulla oli kyllin malttia pidättäytyäkseni soimauksista, joista ei voinut odottaa mitään hyötyä, ja uhkauksista, joita minulla ei ole koskaan ollut tapana lausua, jollei minulla ole ollut myöskin voimaa panna niitä täytäntöön, niin ei silti pidä luulla, etten minä siinä Fresnoyn rinnalla ratsastaessani ollut täysin tietoinen tilastani samoinkuin siitäkin, kuinka noloa osaa näyttelin kaksinaisessa asemassani, ollen samalla miesteni johtajana ja heidän narrinaan. Ajatellessani, että minun näin vaarallisessa asemassa ollen oli pantava alttiiksi toisen turvallisuus omani lisäksi, tunsin niin tuiki tarpeelliseksi saada mieltä häiritsemättä joitakin hetkiä, että päätin tehdä sen silläkin uhalla että mieheni silläaikaan saisivat tilaisuuden punoa uusia konnanjuonia. Kun Chizén linnan tornit melkein heti sen jälkeen tulivat näkyviin, sanoin Fresnoyille, että jäisimme yöksi kylään, ja pyysin häntä menemään edelleen miesten kanssa ja hankkimaan yösiijat majatalossa. Epäluulo ja uteliaisuus iskivät heti häneen ja hän kieltäytyi itsepäisesti jättämästä minua, ja olisi voinut pysyäkin päätöksessään, jollen minä olisi pysäyttänyt

hevostani ja antanut hänen tietää selvin sanoin, että tässä asiassa minä tahdoin tehdä niinkuin itse halusin, tahi muuten olisi välimme lopussa. Tätä jälkimäistä vaihtopuolta hän säikähti, niinkuin olin odottanutkin, ja lausuttuaan minulle nureat jäähyväiset ratsasti tiehensä joukkoineen. Odotin, kunnes he olivat hävinneet näkyvistä, ja kääntäen sitten hevoseni menin pienen puron yli, joka oli tien ja linnan metsästyspuiston välillä, ja aloin ratsastaa polkua pitkin, joka näytti vievän metsän läpi linnaa kohti, tähyellen valppaasti kummallekin puolelleni.

Silloin, ajatusteni kääntyessä tuohon naiseen, joka nyt oli niin likellä ja joka, ollen ylhäinen, rikas ja tuntematon, nosti, sikäli kuin häntä lähestyin, mieleeni aavistuksia yhä pelottavammista vaikeuksista — silloin tein huomion, joka pani kylmät väreet kulkemaan selkäpiitäni pitkin ja yhdessä tuokiossa pyyhkäisi mielestäni pois muistonkin vaivaisista kymmenestä kruunustani. Kymmenen kruunua! Voi, minä olin kadottanut sen, mikä oli arvokkaampi kuin kaikki kruununi yhteensä — olin kadottanut taitetun rahan, jonka Navarran kuningas oli uskonut minulle ja joka oli ainoa tunnusmerkkini, ainoa keino, millä saatoin vakuuttaa neiti de la Virelle olevani hänen lähettämänsä. Olin pannut sen kukkarooni, ja se oli tietysti, vaikka sen nyt vasta huomasin, hävinnyt muitten rahojen mukana.

Pysäytin ratsuni ja istuin jonkun aikaa liikkumattomana, epätoivon valtaamana. Tuuli, joka huojutti alastomia oksia pääni päällä ja lennätti lakastuneita lehtiä parvittain jalkojeni editse ja kuoli viimein kuiskivien sananjalkojen keskelle, ei tavannut luullakseni missään kurjempaa olentoa kuin minä olin sillä hetkellä.

IV. Neiti de la Vire.

Ensimmäinen epätoivoinen ajatukseni tuon menetykseni suuruuden huomattuani oli ratsastan roistojen jälkeen ja vaatia heiltä tuota tunnusmerkkiä miekan voimalla. Mutta kun olin varma siitä, että he pitäisivät yhtä puolla ja kun en voinut tietää kenellä heistä tuo haluamani kapine oli, niin tyvenemmin ajateltuani hylkäsin tämän aikeeni. Ja kun tässäkin pulassa ei edes mieleeni juolahtanut jättää yritystä sikseen, näytti ainoa mahdollinen menettelytapa olevan se, että toimisoin ikäänkuin minulla vielä olisi tuo rahanpuolikas ja koettaisin mitä voisin vaikuttaa rehellisesti selittämällä asian sitten, kun aika tulisi.

Jonkun aikaa näitä alakuloisia mietteitä haudottuani päätin seurata tätä menettelytapaa. Ja kun arvelin voivani ottaa hiukan selvää ympäristöstä niin kauan kuin vielä oli valoisaa, ratsastin hiljakseen eteenpäin puitten lomitse, ja vajaan viiden minuutin perästä tuli eräs linnan kulma näkyviini. Linna näkyi olevan nykyaikainen rakennus Henrik II:n ajoilta, ja se oli rakennettu ajan tapaan enemmän huvitus- kuin puolustustarkoituksia silmällä pitäen ja koristettu monilla somilla ikkunalaitteilla ja pienoistorneilla. Sellaisena kuin minä sen näin, teki se kuitenkin harmaan ja ikävän vaikutuksen, mikä johtui osaksi paikan yksinäisyydestä ja myöhäisestä iltahetkestä, osaksi sen asukasten vähyydestä, mihin ajatukseen tulin siitä, ettei yhtään ihmistä näkynyt penkereellä eikä ikkunoissa. Sadepisaroita tippui puista, jotka kahdella puolella olivat niin lähellä taloa, että ne miltei pimittivät huonetta, ja kaikki, mitä näin, rohkaisi minua toivomaan, että neidin oma halukin lisäisi sanaini tehoa ja tekisi hänet taipuvaksi suopeasti kuuntelemaan kertomustani.

Talon ulkonäkö oli todellakin voimakas kehotus minulle jatkamaan yritystäni, sillä oli mahdotonta uskoa, että nuori nainen, joka oli iloinen ja vilkkaan Turenneen sukulainen ja oli jo saanut maistaa hovin hauskuuksia, valitsi omasta tahdostaan talviasunnokseen niin kolkon ja yksinäisen paikan.

Käyttäen hyväkseni viimeistä häipyvää valoa ratsastin varovasti talon ympäri, ja puitten varjossa pysytellen minun oli helppo löytää talon luoteiskulmasta parveke, josta minulle oli mainittu. Se oli puoliympyrän muotoinen, kivisellä rintasuojuksella varustettu ja noin viidentoista jalan korkeudella alla kulkevasta pengerkäytävästä, jonka matala upotettu aita erotti metsästyspuistosta. Kummastukseksi huomasin, että sateesta ja iltailman koleudesta huolimatta parvekkeelle antava ikkuna oli auki. Eikä siinä kaikki. Onni oli vihdoinkin minulle suosiollinen. Olin tähystellyt ikkunaa tuskin minuutin ajan, arvostellen sen korkeutta ja muita yksityiskohtia, kun parvekkeelle astui suureksi ilokseni naisolento, pää huolellisesti verhottuna, jääden seisomaan ja katsomaan taivaalle. Olin liian kaukana voidakseni erottaa hämärässä, oliko se neiti de la Vire vai hänen seuranaisensa. Mutta koko olento ilmaisi niin selvää alakuloisuutta ja toivottomuutta, että olin varma siitä, että se oli heistä jompikumpi. Päätäten, etten jättäisi tilaisuutta käyttämättä, laskeusin kiiruusti alas hevosen selästä ja jättäen Cidin irralleen astuin lähemmäksi, kunnes olin vain muutamien askelien päässä ikkunasta.

Silloin katselija huomasi minut. Hän säpsähti, mutta ei peräytynyt huoneeseen. Kurkistaen yhä alas minuun hän kutsui hiljaa jotakin huoneessa olijaa, ja heti ilmestyi parvekkeelle toinen, suurempi ja tanakampi olento. Olin jo ottanut hatun päästäni ja pyysin nyt matalalla äänellä saada tietää, oliko minulla kunnia puhutella neiti de la Vireä. Yhä tihenevässä hämärässä oli mahdoton erottaa

kasvonpiirteitä.

"Hst!" suhahti tanakampi olento varovasti. "Puhukaa hiljemmin. Kuka te olette ja mitä teette täällä?"

"Minut on lähettänyt", vastasin kunnioittavasti, "eräs mainitsemani naisen ystävä, jotta toimittaisin hänet turvalliseen paikkaan."

"Hyvä Jumala!" oli kiihkoisa vastaus. "Nytkö? Se on mahdotonta."

"Ei", kuiskasin minä, "ei nyt, vaan yöllä. Kuu nousee kello puoli kolme. Hevosteni tarvitsee levätä ja syödä. Kello kolme olen tämän ikkunan alla, mukanani pakoon vaadittavat välineet, jos neiti tahtoo niitä käyttää."

Tunsin, että he tuijottivat minuun pimeän läpi ikäänkuin tahtoisivat lukea sisimpäni. "Nimenne, herra?" kuiskasi viimein lyhyempi naisista jännittävän vaitiolon jälkeen,

"Mielestäni ei nimelläni ole tässä paljon merkitystä, neiti", vastasin minä, ollen haluton ilmaisemaan hänelle ventovieraisuuttani. "Kun..."

"Nimenne, nimenne!" kertasi hän käskevästi, ja minä kuulin hänen pienen kengänkantansa kopauttavan parvekkeen kivilattiaan.

"Gaston de Marsac", vastasin vastahakoisesti.

Molemmat säpsähtivät, äännähtäen hämmästyksestä. "Mahdotonta!" huudahti viimeinen puhuja hämmästyksen ja suuttumuksen sekaisella äänellä. "Tämä on ilvettä, herra. Tämä..."

Mitä muuta hän vielä aikoi sanoa, jäi minun arvattavakseni, sillä samassa hänen seuranaisensa — minulla ei nyt ollut epäilystäkään, kumpi oli neiti ja kumpi Fanchette — laski äkkiä kätensä emäntänsä suulle ja viittasi taaksensa huoneeseen. Hetkinen levotonta epäröimistä, ja sitten he molemmat tehden varottavan eleen kääntyivät ja hävisivät ikkunasta huoneeseen.

Viivyttelämättä kiiruhdin jälleen puitten suojaan. Ja tullen siihen päätökseen, että, vaikkakaan tuo kohta ei ollut minusta likimainkaan tyydyttävä, en voisi kuitenkaan tällä kertaa enempää toimittaa, vaan oleksimiseni linnan lähistöllä saattaisi pikemminkin herättää epäluuloa, nousin jälleen ratsaille ja ajoin valtatielle ja sitä myöten kylään, missä tapasin mieheni meluavina istumasta majatalossa, joka oli ränstynyt hökkeli lasittomine ikkunoineen ja keskellä savilattiaa seisovine liesineen, missä roihuvalkea paloi. Ensi toimekseni vein Cidin suojaan talon takana olevaan vajaan, huolehtien sen tarpeista parhaani mukaan puolialastoman pojan auttamana, joka näytti olevan siellä piilossa.

Tämän suoritettuani palasin talon etupuolelle. Olin mielessäni tehnyt selväksi, millä tavoin järjestäisin edessäni olevan tehtävän. Kulkiessani erään ikkunan ohi, jonka osaksi peitti vanhoista silkeistä tehty karkea verho, pysähdyin katsomaan sisään. Fresnoy ja hänen neljä roistoaan istuivat puupölkyillä tulen ympärillä pitäen rajua, kovaäänistä puhetta ja kohennellen sitä, ikäänkuin sekä tuli että koko talo olisivat olleet heidän omansa. Muuan rihkamakauppias istui nurkassa tavaramyyntynsä päällä silmäillen heitä ilmeisen pelokkaana ja epäluuloisena. Toisessa nurkassa oli kaksi lasta mennyt suojaan aasin alle, jonka selän kanat olivat valinneet yöpuukseen. Kapakan isäntä, iso, roteva mies, istui kiukkuisena ullakolle vievien tikapuitten juurella suuri nuija kädessään, ja vaimo-luntus kulki edestakaisin illallispuuhissa, näyttäen pelkäävän yhtä paljon miestänsä kuin vieraitaankin.

Näkemäni sai minut yhä varmemmin vakuutetuksi siitä, että nuo heittiöt olivat valmiit mihin konnaohjelmahon tahansa ja että, jollen heitä masentanut, olisin pian kadottanut kaiken valtani heihin nähden. Vahvistuen päätöksessäni tempasin meluavasti oven auki ja astuin sisään. Fresnoy katsahti silloin ylös ja virnisti, ja muuan miehistä nauroi. Toiset tulivat äänettömiksi, mutta ei kukaan liikahtanut eikä tervehtinyt minua. Hetkeäkään epäröimättä astuin lähimmän miehen luo ja rivakalla potkaisulla lennätin pölkyn pois hänen altaan. "Nouse ylös, lurjus, kun minä astun sisään!" huusin samalla päästäen kauan tuntemani kiukun purkautumaan. "Ja sinä myös!" ja toisella potkulla lähetin hänen vierustoverinsa istuimen samaa tietä, sivaltaen häntä ratsastusraipallani pari kertaa hartioille. "Eikö teillä ole ihmisten tapoja? Toiselle puolen siitä, ja jättäkää tämä puoli paremmillenne."

Molemmat nousivat ylös äristen ja aseitaan hapuillen ja seisovat tuokion edessäni katsoen vuoroin minuun ja vuoroin syrjäsilmillä Fresnoy'han. Mutta kun ei tämä antanut heille mitään merkkiä ja heidän toverinsa vain nauroivat, niin heidän rohkeutensa petti, ja he luikkivat noloina toiselle puolen tulta ja istuivat siellä vihaisesti mulkoillen.

Istahdin heidän johtajansa viereen. "Tämä herra ja minä syömme tässä", huusin tikapuitten juurella istuvalle miehelle. "Pyytäkää vaimonne kattamaan meille, ja parasta mitä teillä on. Noille heittiöille pankaa heidän osansa sellaiseen paikkaan, mistä heidän rasvaisten mekkojensa haju ei pääse meidän ja

ruokiemme väliin."

Mies astui esiin, silmännähtävästi sangen iloisena, kun huomasi jollakin olevan käskijäarvoa, ja alkoi hyvin kohteliaasti laskea viiniä ja asettaa pöytää eteemme, Sillääikaa kuin hänen vaimonsa täytti lautasemme tulella riippuvasta mustasta padasta. Fresnoyn kasvoilla oli omiminen huvitettu hymy, josta ilmeni, että hän ymmärsi tarkotukseni, mutta ei ollut riittävän varma asemastaan ja vaikutusvallastaan seuralaisiinsa nähden ollakseen piittaamatta minun toimenpiteistäni. Annoin hänen kuitenkin pian tietää, ettei hän ollut vielä minusta selviytynyt. Määräykseni mukaan asetettiin pöytäni niin etäälle miehistä, etteivät he voineet kuulla puhettamme, ja hetken perästä kumarruin hänen puoleensa.

"Fresnoy", sanoin minä, "te taidatte olla vaarassa unohtaa erään asian, joka teidän olisi hyvä muistaa",

"Minkä?" mutisi hän, viitsien tuskin katsahtaa minuun.

"Sen, että olette tekemisissä Gaston de Marsacin kanssa", vastasin minä levollisesti. "Kuten aamulla sanoin, olen päättänyt tehdä vielä viime yrityksen parantaakseni asioitani, enkä salli kenenkään — ymmärrättekö, Fresnoy, en kenenkään — kumota aikomuksiani rankaisematta."

"Kukas tässä haluaa kumota teidän aikomuksianne?" kysyi hän röyhkeästi.

"Te", vastasin järkähtämättä, leikaten puhuessani viipaleen leipäsämpylästä. "Te ryöväsitte minut iltapäivällä; minä annoin sen olla. Te yllytitte noita miehiä röyhkeyteen; minä annoin sen olla. Mutta minä sanon teille: jos ette tänä yönä tee niinkuin minä vaadin, Fresnoy, niin kautta aateliskunniani lävistän teidät miekallani kuin pyyn paistinvaraaseen."

"Vai lävistätte? Mutta siinä leikissä onkin mukana kaksi", huusi hän nousten äkkiä tuoliltaan, "tai vielä paremmin kuusi! Ettekö luule, herra de Marsac, että teidän olisi ollut parempi odottaa..."

"Luulen, että teidän olisi parempi kuulla vielä joku sana", vastasin kylmäverisesti pysyen istuallani, "ennenkuin kutsutte avuksenne tovereitanne."

"No", sanoi hän yhä seisoen, "mikä se olisi?"

"No niin", vastasin, viitattuani häntä vieläkin turhaan istumaan, "jos te mieluummin kuuntelette määräyksiäni seisoaltanne, niin samantekevää minulle."

"Määräyksiännekö?" tiuskaisi hän, kiihtyen äkkiä.

"Niin juuri, määräyksiäni!" vastasin minä, nousten yhtä joutuin jaloilleni ja nykäisten miekkani etupuolelleni. "Määräyksiäni, hyvä herra", toistin kiivaasti, "tai jos väitätte ettei minulla ole käskyvaltaa tässä joukkueessa, joka on minun palkkaamani, niin ratkaiskaamme se kysymys tässä ja nyt heti, te ja minä, mies miestä vastaan."

Riita leimahti ilmi niin äkkiä, vaikka minä olin koko ajan sitä valmistanut, ettei kukaan hievahtanut. Vaimo tosin syöksähti lapsiensa luokse, mutta muut ällistelivät suu auki. Jos he olisivat liikahtaneet tai jos hetkenkään sekamelska olisi kiihottanut hänen vertansa, olisi Fresnoy epäilemättä ottanut vastaan haasteeni, sillä hän ei suinkaan ollut pelkuri. Mutta kun hän siinä seiso i silmä silmää vasten minun kanssani eikä ympäriltä kuulunut hiiskahdustakaan, niin hänen rohkeutensa petti. Hän pysähtyi tuijottaen minuun epävarmana, eikä puhunut mitään.

"No", sanoin minä, "ettekö arvele, että kun minä kerran maksan, niin on minulla oikeus antaa määräyksiä?"

Fresnoy istui jonkun aikaa hyvin äreänä, hypistellen tuoppiaan ja muljottaen pöytään. Hän oli kyllin kunniantuntoinen kärsiäkseen nöyryytyksestään ja kyllin älykäs oivaltaakseen, että hetkellinen epäröinti oli maksanut hänelle toveriensa kannatuksen. Kiiruhdin senvuoksi lepyttämään häntä selittämällä hänelle tämänöiset suunnitelmani, ja se onnistuikin yli odotusteni. Sillä kun hän kuuli, kuka tuo poiskuljetettava nainen oli ja että hän oli tällä hetkellä Chizén linnassa, pyyhkäisi hämmästys tyyten pois hänen loukkaantumisensa. Hän tuijotti minuun kuin mielipuoleen.

"Herra Jumala!" huudahti hän. "Tiedättekö, mitä aiotte tehdä?"

"Luulenpa tietäväni", vastasin minä.

"Tiedättekö kenen tuo linna on?"

"Turenne kreivin."

"Ja että neiti de la Vire on hänen sukulaisensa?"

"Tiedän", sanoin minä.

"Herra Jumala!" huudahti hän jälleen. Ja hän katsoi minuun suu auki.

"No, mikä on hätänä?" kysyin minä, vaikka minulla oli epämieluisen tunne, että kyllä tiesin — tiesin varsin hyvin.

"Ihminen, hän lyö teidät mäsäksi, niinkuin minä lyön tämän hatun!" vastasi hän kovasti kiihdyksissään. "Yhtä helposti. Kenen luulette suojelevan teitä häneltä tällaisessa mieskohtaisessa riidassa? Navarranko? Ranskanko? Arpinaamanko? Ei yksikään niistä suojele teitä. Voisitte pikemminkin varastaa jalokivet kuninkaan kruunusta — hän on heikko; taikka Guisen viimeisen salajuonen — hän on jalomielinen toisinaan; taikka Navarran viimeisen lemmityisen — hän on lauhkea kuin vanha saapas. Teidän olisi parempi olla tekemisissä kaikkien noiden kanssa yhdessä, sen sanon, kuin kajota Turenneen uuhikaritsoihin, jollette halua että luunne murskataan teilauspyörillä! Jumal'avita, se on totta!"

"Kiitän kohteliaimmin neuvostanne", virkoin minä jäykästi, "mutta arpa on heitetty. Minä en enää peräydy. Mutta toisekseen, jos te pelkäätte, Fresnoy..."

"Minä pelkään, pelkään kovasti", vastasi hän suoraan.

"Teidän nimenne ei tarvitse kuitenkaan joutua asiaan sekotetuksi", sanoin minä. "Otan itse vastatakseni kaikesta. Ilmotan nimeni tänne majataloon, missä arvatenkin tullaan tekemään tiedusteluja."

"Tosiaan, se on jotakin", vastasi hän miettiväisenä, "No niin, se on ruma juttu, mutta minä suostun siihen. Te siis tahdotte, että minä tulen kanssanne, vähän yli kahden, eikö niin? Ja että toiset ovat satulassa kello kolme? Niinhän se oli?"

Vastasin myöntävästi, hyvilläni siitä, että olin saanut hänet mukautumaan näinkin pitkälle. Keskustelimme sitten vielä tarkoin ja moneen kertaan suunnitelmamme yksityiskohdista, päättäen ohjata pakomatkamme Poitiers'n ja Tours'in kautta. Luonnollisesti en ilmaissut hänelle, minkä takia valitsin juuri Blois'n turvapaikaksemme tai mitä tarkoituksia minulla siellä oli, vaikka hän uteli sitä useammin kuin kerran ja kävi miettiväksi ja hiukan nyreäksikin, kun kartoin sitä hänelle selittämästä. Vähän jälkeen kello kahdeksan nousimme ullaholle nukkumaan. Miehemme jäivät alas lieden ympärille, kuorsaten niin hartaasti, että vanhan huonerähjän seinät miltei tärisivät. Isännän oli määrä istua valveilla ja herättää meidät heti kuun noustessa, mutta tämän tehtävän olisin yhtä hyvin voinut uskoa itsellenikin, sillä jännityksen ja epäilysten vallassa ollen nukuin tuskin ollenkaan ja olin aivan hereilläni, kun kuulin isännän askeleet tikapuilla ja tiesin, että oli aika nousta ylös.

Siekailematta hyppäsin pystyyn, eikä Fresnoy ollut paljoa hitaampi. Emme tuhlanneet aikaa puheisiin, vaan nousimme ratsujemme selkään ja läksimme matkaan, taluttaen kumpikin varahevosta rinnallamme, ennenkuin kuu oli kunnolla kohonnut puitten latvojen yläpuolelle. Tultuamme linnan metsästyspuistoon huomasimme välttämättömäksi jatkaa kulkuamme jalan, mutta kun matkaa ei ollut pitkältä, saavuimme ilman vastuksia linnan edustalle, jonka yläosa loisti kylmänä ja valkoisena kuutamossa.

Yö oli kaunis ja taivas ihan pilvetön, ja koko seudun täytti niin omituinen juhlallisuus, että seisoin tuokion sen valtaamana, tuntien voimakkaana mielessäni sen vastuunalaisuuden, jonka nyt aion ottaa päälleni. Tuona lyhyenä hetkenä johtuivat mieleeni kaikki edessäni olevat vaarat, niinhyvin itse matkan yleiset vaikeudet kuin Turenneen kreivin kosto ja omien miesten hillittömyys, kehottaen minua vielä viimeisen kerran peräytymään noin hullunrohkeasta yrityksestä. Tuohon vuorokauden aikaan virtaa veri miehen suonissa laimeasti ja hitaasti, ja minun vereni oli unettomuuden ja talvisen sään jäähdyttämänä. Minun täytyi muistuttaa mieleeni yksinäinen asemani, ahdinkojen ja pettymyksiensä täyttämän entisyyteni, poskiani hivelevät harmaat haivenet, miekkani, jota olin kauan käyttänyt kunniakkaasti, joskin vähän siitä hyötyen — näitä kaikkia minun täytyi ajatella saadakseni rohkeuteni ja itseluottamukseni jälleen kohoamaan.

Jälestäpäin tulin huomanneeksi, että toverini oli jokseenkin samanlaisessa mielentilassa, sillä kun kumarruin työntämään maahan kepakoita, jotka olin tuonut mukani sijaan niihin hevoset, laski hän kätensä käsivarrelleni. Katsahtaessani häneen nähdäkseni, mitä hän tahtoi, hämmästyin hänen kuutamossa kalpeilta näyttävien kasvojensa hurjaa ilmettä ja varsinkin hänen silmiään, jotka kiiluivat kuin mielipuolella. Hän yritti puhua, mutta näytti kuin se olisi ollut hänelle vaikeata, ja minun täytyi kysyä häneltä töykeästi, ennenkuin hän sai ääntä suustaan. Ja hän puhui vain pyytääkseen minua kummallisella, kiihottuneella tavalla luopumaan yrityksestä ja palaamaan takaisin.

"Mitä, nytkö?" sanoin minä hämmästyneenä. "Nytkö, kun jo olemme tässä asti?"

"Niin, jättäkää se!" huusi hän, pudistaen minua miltei rajusti käsivarresta. "Jättäkää se, hyvä mies! Se päättyy pahasti, sen sanon teille! Jumalan nimessä, jättäkää se ja menkää kotiin, ennenkuin siitä seuraa pahempaa."

"Mitä hyvänsä siitä seuranneekin", vastasin minä kylmästi, pudistaen käteni irti hänen otteestaan ja ihmetellen kovasti tätä äkillistä pelkuruuden puuskaa, "mitä hyvänsä siitä seuranneekin, niin minä en peräydy. Te, Fresnoy, saatte tehdä niinkuin teitä haluttaa!"

Hän hätkähti ja vetäytyi erilleen minusta; mutta hän ei vastannut eikä puhunut enää mitään. Mennessäni noutamaan tikapuita, joitten paikan olin iltapäivällä pannut merkille, seurasi hän minua sinne ja takaisin parvekkeen alla olevalle käytävälle yhtä umpimielisen äänettömänä. Olin useammin kuin kerran tähystänyt innokkaasti neidin huoneen ikkunaan, mutta valppauteni ei keksinyt sieltä vähintäkään valoa eikä liikettä. Vaikka tämä seikka saattoi merkitä joko sitä, että aikomukseni oli tullut ilmi, tai sitä, että neiti de la Vire ei luottanut minuun, en siitä masentunut, vaan asetin tikapuut varovaisesti parvekettä vasten, joka oli synkässä varjossa, ja pysähdyin ainoastaan antaakseni Fresnoyille viimeiset ohjeet. Ne sisälsivät vain sen, että hänen oli vartioitava tikapuitten juurella ja puolustettava niitä, jos meidät yllätettäisiin, jotta pääsisin peräytymään ikkunasta, tapahtuipa sisäpuolella mitä tahansa.

Sitten kiipesin varovasti ylös tikapuita ja huotrassa oleva miekka vasemmassa kädessäni astuin rintasuojuksen yli. Ottaen askelen eteenpäin ja haparoiden kädelläni, tunsin ikkunan lyijypuitteisen ruudun ja koputin hiljaa.

Yhtä hiljaa painui ikkunanpuolisko sisään ja minä seurasin sitä. Käsivarrelleni laskeutui käsi, jonka saatoin nähdä, mutta en tuntea. Kaikki oli pimeätä huoneessa ja edessäni, mutta käsi talutti minua kaksi askelta eteenpäin ja sitten äkkiä painaltaen käski minun pysähtyä. Kuulin, kuinka jokin verho vedettiin taakseni, ja heti senjälkeen poistettiin suojus kaislakynttilän päältä, ja huoneen täytti heikko, mutta riittävä valo.

Ymmärsin, että ikkunan eteen vedetty verho oli sulkenut peräytymistieni yhtä varmasti kuin jos ovi olisi pantu kiinni takanani. Mutta epäluulo väistyi pian sen luonnollisen hämmennyksen tieltä, jota ihminen tuntee nähdessään joutuneensa kieron asemaan, mistä hän ei voi päästä muuten kuin kömpelöllä selittelyllä.

Huone, johon olin tullut, oli pitkä, kapea ja matala. Se oli verhottu tummalla vaatteella, joka nieli valon, ja päättyi haudanomaisesti perällä olevaan vielä mustemmalla näyttävään vuodekomeroon. Seinän vieressä oli pari kolme suurta arkkua, joista yhden kannella oli aterian jätteitä. Keskilattiaa peitti karkea matto, jolla oli pieni pöytä, tuoli, jalkapalli ja pari jakkaraa ynnä joitakin pienempiä esineitä hujan-hajan kahden puoleksi täytetyn satulalaukun ympärillä. Hoikempi ja lyhyempi niistä kahdesta olennosta, jotka olin nähnyt, seisoi pöydän vieressä ratsastusviitta yllään ja naamio kasvoillaan, ja se tapa, millä hän äänettömänä tarkasteli minua, samoin kuin hänen kylmä, halveksiva ilmeensä, jota ei naamio eikä viittakaan voineet salata, masensivat minua vieläkin enemmän kuin tietoni siitä, että olin kadottanut sen avaimen, jolla olisin voinut päästä hänen luottamukseensa.

Iltapäivällä näkemäni rotevampi olento oli punaposkinen, tukevatekoinen, noin kolmissakymmenissä oleva nainen, jolla oli pirteät, mustat silmät ja tuikea ryhti, jonka kiivas malttamattomuus ei vähääkään lieventynyt, kun hän hetkeä myöhemmin puhui minulle. Kaikki kuvitelmani Fanchettesta menivät nurin nähdessäni tämän naisen, joka sievistelemättömine puheineen ja tapoineen tuntui pikemmin naisvartialta kuin hovikaunottaren kamarineitsyeltä ja näytti sopivan paremmin vartioimaan juonikasta neitosta kuin auttamaan häntä sellaisella karkuretkellä kuin mikä nyt oli edessämme.

Hän seisoi jonkunverran taempana herrartartaan, punakka käsi leväten sen tuolin selustalla, mistä neiti nähtävästi oli noussut ylös minun saapuessani. Muutamia sekunteja, jotka minusta tuntuivat minuuteilta, me tuijotimme toisiimme äänettöminä, neidin vastattua kumarrukseeni pienellä päännökyksellä. Sitten, nähdessäni, että he odottivat minun puhuvan, minä avasin suuni.

"Neiti de la Vire, luullakseni?" kuiskasin empien.

Hän taivutti jälleen päätään; siinä kaikki.

Koetin puhua itseluottamuksella. "Suonette anteeksi, neiti", lausuin minä, "jos esiintymiseni tuntuu äkilliseltä, mutta aika on nyt kaikista tärkeintä. Hevoset odottavat sadan askeleen päässä talosta, ja kaikki on valmisteltu pakoanne varten. Jos lähdemme heti, on pääsymme esteetön. Tunninkin viivytys voi aiheuttaa ilmitulon."

Vastaukseksi hän nauroi naamionsa takaa — nauroi kylmästi ja ivallisesti. "Te olette liian hätäinen, hyvä herra", sanoi hän, kirkkaassa äänessään sama sävy kuin naurussaankin, mikä nostatti sydämässäni miltei suuttumuksen tunteen. "Minä en tunne teitä; tahi oikeammin sanoen, minä en tiedä teistä"

mitään, mikä oikeuttaisi teidät sekaantumaan minun asioihini. Te olette liian nopea otaksumissanne, hyvä herra. Te sanotte tulevanne ystävän lähettämänä. Kenen?"

"Erään, josta olen ylpeä saadessani kutsua häntä sillä nimellä", vastasin niin maltillisesti kuin saatoin.

"Hänen nimensä!"

Vastasin lujasti, etten voinut sitä ilmaista. Ja niin sanoessani katsoin häneen lujasti.

Tämä näytti hetkeksi tyrmistyttävän ja hämmentävän häntä, mutta tuokion perästä hän jatkoi: "Mihin aiotte viedä minut?"

"Blois'han, ystäväni ystävän asuntoon."

"Te käytätte vaativaista puhetapaa", vastasi hän hymähtäen. "Näyttää siltä kuin olisitte saanut suuria tuttavuuksia viime aikoina! Mutta teillä on arvatenkin minulle jokin kirje, ainakin jokin merkki, jokin takuu siitä, että te todellakin olette se, mikä väitätte olevanne, herra de Marsac?"

"On totta, neiti", sopersin minä, "minun täytyy selittää. Minun täytyy sanoa teille..."

"Ei, herra", huudahti hän kiivaasti, "ei ole tarvis mitään sanoa. Jos teillä on se, mistä puhuin, niin näyttäkää se! Te tässä hukkaatte aikaa. Älkäämme tuhlatko enempää sanoja!"

Minä olin käyttänyt hyvin vähän sanoja, ja Jumala tietää, ettei mielentilani sallinutkaan monisanaisia selityksiä. Mutta kun olin syyllinen, ei minulla ollut muuta vastattavana kuin sanoa nöyrästi totuus. "Minulla oli sellainen merkki, josta te mainitsitte", lausuin minä, "vielä tänään iltapäivällä, nimittäin kultarahan puolikas, jonka ystäväni uskoi minulle. Mutta häpeäkseni on minun sanottava, että se varastettiin minulta muutamia tunteja sitten."

"Varastettiin teiltä!" huudahti hän.

"Niin, neiti; ja siitä syystä en voi sitä teille näyttää", vastasin minä.

"Ette voi sitä näyttää? Ja te uskallatte tulla luokseni ilman sitä!" hän huusi niin kiivaasti, että en voinut olla säpsähtämättä, niin valmistunut kuin olinkin soimauksiin. "Te tulette minun luokseni! Te!" jatkoi hän. Ja sitten hän syyti päälleni solvauksia, kutsuen minua hävyttömäksi tungettelijaksi, ja antaen minulle lukemattomia muita nimiä, joita muistelllessani vieläkin punastun, ja osottaen kaiken kaikkiaan sellaista intohimoisuutta, joka jo olisi hämmästyttänyt minua, jos se olisi näyttäytynyt hänen seuranaisessaan, mutta joka niin hennossa ja nähtävästi heikossa olennossa ilmeten suorastaan typerrytti ja tyrmistytti minut. Niin syyllinen kuin olinkin, en voinut käsittää hänen tavatonta katkeruuttaan enkä hänen sanojensa ääretöntä halveksivaisuutta, ja minä tuijotin häneen sanattoman ihmetyksen vallassa, kunnes hän omasta tahdostaan antoi minulle avaimen, joka teki hänen tunteensa minulle ymmärrettäviksi. Uudessa raivonpurkauksessa hän repäisi pois naamionsa, ja hämmästykseni näin edessäni saman nuoren hovinaisen, jonka olin tavannut Navarran kuninkaan odotushuoneessa ja jonka onnettomuudekseni olin saattanut Mathurinen pilkkanteon esineeksi.

"Kuka on palkannut teidät", jatkoi hän, pieniä nyrkkejään pusertaen ja harmin kyneleet silmissään, "tekemään minut hovin naurunesineeksi? Oli jo kyllin siinä, että ajattelin teitä sopivaksi välikappaleeksi niille, joilta minulla oli oikeus odottaa apua! Oli jo kyllin siinä, että luulin heidän ajattelemattoman valintansa takia olevani pakotettu valitsemaan joko inhottavan vankeuden tahi sen naurettavuuden, jolle teidän apunne vastaanottaminen panisi minut alttiiksi! Mutta että te olisitte uskaltanut omasta alotteestanne seurata minua, te, hovin pilkkataulu..."

"Neiti!" huudahdin minä.

"Viheliäinen, reikähihainen seikkailija!" jatkoi hän nauttien julmuudestaan. "Se menee yli siedettäväisyyden rajojen! Sitä ei voi enää kärsiä! Se..."

"Ei, neiti; teidän täytyy kuunnella minua!" huusin minä niin ankarasti että se vihdoinkin pysähdytti hänet. "Olkoon, että olen köyhä, mutta olen kuitenkin aatelismies; niin, neiti", jatkoin lujasti, "aatelismies ja viimeinen jäsen suvussa, joka on puhutellut teidän sukuanne vertaisenaan. Ja minä vaadin, että te kuuntelette minua. Minä vannon, että tänne tullessani luulin teidän olevan täysin tuntemattoman itselleni! En tiennyt koskaan nähneeni teitä, en tiennyt koskaan ennen tavanneeni teitä."

"Minkätähden sitten tulitte?" kysyi hän ilkeästi.

"Tulin niitten henkilöitten tahdosta, joita juuri mainitsitte. He antoivat haltuuni merkin, jonka olen kadottanut. Siinä on ainoa hairahdukseni, ja sitä pyydän teiltä anteeksi."

"Siihen teillä on syytäkin", vastasi hän katkerasti, mutta sentään muuttuneella sävyllä, ellen erehtynyt, "jos kertomuksenne vain on totta."

"Niin, siinäpä sen kuulitte!" säesti seuranainen hänen rinnallaan. "Tässä on tehty melua tyhjästä. Te sanotte itseänne aatelismieheksi, ja teillä on sellainen nuttukin kuin..."

"Hiljaa, Fanchette!" sanoi neiti käskevästi. Ja sitten hän seiso i hetkisen äänettömänä, katsoen minuun kiinteästi, huulet kiihtymyksestä värisevinä ja hehkuvan punaiset pilkut poskillaan. Hänen puvustaan ja muistakin seikoista saattoi selvästi nähdä, että hän oli päättänyt paeta, jos olisi saanut nähdä merkin; nähdessäni tämän ja tietäessäni kuinka vastahakoinen nuori tyttö on luopumaan päähänpistoistaan, saato i vielä vähän toivoa, ettei hänen epäluottamuksensa ja kieltonsa kestäisi. Ja niin lopulta kävikin.

Kun hän avasi suunsa seuraavan kerran, oli hänen sävyssään ainoastaan tyyntä halveksimista. "Te puolustatte itseänne taitavasti", sanoi hän, rummuttaen sormillaan pöytään ja katsoen minuun kiinteästi. "Mutta voitteko sanoa minulle jotain syytä, minkä takia mainitsemanne henkilö olisi valinnut sellaisen lähettilään?"

"Voin", vastasin rohkeasti. "Hän teki sen siksi, ettei voitaisi häntä epäillä teidän pakonne toimeenpanijaksi."

"Ohoo!" huudahti hän, kipinä äskeitä intohimoa äänessään. "Tulisi siis laskettavaksi liikkeelle sellainen puhe, että neiti de la Vire on karannut Chizéstä herra de Marsacin kanssa, vai mitä? Kylläpä sen saato i arvatakin!"

"Herra de Marsacin avulla", vastasin minä, oikaisten kylmästi hänen sanojaan. "On teidän asianne", jatkoin sitten, "verrata tätä haittaa ja tänne jäämisen epämieluisuutta keskenään. Minun on ainoastaan pyydetävä teitä tekemään päätöksenne pian. Aika on täperällä, ja minä olen viipynyt täällä jo liian kauan."

Sanat olivat tuskin päässeet huuliltani, kun ne saivat vahvistusta kaukaisesta äänestä — kiinnipaiskatun oven synnyttämästä melusta, mikä siihen vuorokauden aikaan kajahtavana — arvioni mukaan oli kello yli kolmen — ei voinut merkitä muuta kuin pahaa. Tätä melua seurasi heti, meidän vielä kuunnellessamme kohotetu i sormin, toisia ääniä — tukahdutettu huudahdus ja raskaitten askelien töminä etäisessä käytävässä. Neiti katsahti minuun ja minä hänen seuranaiseensa. "Ovi!" kuiskasin minä. "Onko se lukittu?"

"Lukittu ja teljetty!" vastasi Fanchette. "Ja suuri arkku pantu eteen. Tulla kolistakoot vain; ei heistä ole mitään pelkoa vähään aikaan."

"Sitten teillä on vielä aikaa, neiti", kuiskasin minä, peräytyen askeleen ja tarttuen ikkunan edessä olevaan verhoon. Ehkä tekeydyin kylmäverisemmäksi kuin olin. "Ei ole liian myöhäistä. Jos haluatte jäädä, niin sille en voi mitään. En voi sitä auttaa. Jos taas päätätte uskoa itsenne minun huomaani, niin vannon aateliskunniani kautta tahtovani olla tuon luottamuksen arvoinen — palvelle teitä uskollisesti ja suojella teitä viimeiseen asti! Enempää en voi sanoa."

Hän vapisi ja katsoi minusta oveen, jolle joku oli juuri alkanut kuuluvasti kolkuttaa. Se näytti vaikuttavan häneen ratkaisevasti. Huulet raollaan, katse kiihtyneenä hän kääntyi äkkiä Fanchetteen päin.

"Niin, menkää vain jos haluatte", vastasi nainen äreästi, lukien tarkotuksen hänen katseestaan. "Suurempaa roistoa ei voi olla kuin se, josta meillä on kokemusta. Mutta kun kerran olemme lähteneet, niin taivas meitä auttakoon, sillä jos hän saavuttaa meidät, niin me saamme maksaa kalliisti!"

Tyttö ei puhunut itse, mutta sitä ei tarvittukaan. Ovella kasvoi melu joka hetki, ja seasta alkoi kuulua äkäisiä kehotuksia Fanchettelle aukaisemaan ja uhkauksia ellei hän pian tottelisi. Minä annoin asioille äkkiratkaisun sieppaamalla toisen satulalaukuista — toisen annettiin jäädä — ja sivalsin sivulle ikkunaa peittävän verhon. Samassa Fanchette sammutti kynttilän — viisaasti kyllä — ja vetäisten auki ovi-ikkunan minä astuin parvekkeelle, toisten seuratessa kintereilläni.

Kuu oli noussut korkealle ja valaisi kirrkaasti talon edustalla olevan pienen aukeaman, joten saato i selvästi erottaa tikapuut ja niiden ympäristön. Ihmeekseni ei Fresnoy ollutkaan paikallaan, eikä häntä näkynyt missään. Mutta kun samassa kuulin vasemmalta puoleltani talon taustalta huudon, joka ilmaisi, ettei vaara rajottunut enää yksinomaan talon sisäpuolelle, päätin, että hän oli mennyt sinne ehkäisemään hyökkäystä. Enempää siekailematta aloin siis laskeutua niin nopeaan kuin taisin, miekka toisessa kainalossani ja satulalaukku toisessa.

Olin puolivälissä alas tulemassa ja neiti oli jo astumassa tikapuulle seuratakseen minua, kun kuulin askeleita alhaalta ja näin Fresnoyn tulevan juosten miekka kädessään.

"Joutuin, Fresnoy!" huusin minä. "Hevosten luo, ja irrottakaa ne!
Joutuin!"

Luistin alas lopun matkaa, otaksuen että hän oli mennyt tekemään mitä pyysin. Mutta olin tuskin saanut jalkani maahan, kun kylkeeni sattui raju isku, joka sai minut horjahtamaan kolmen askeleen päähän tikapuista. Hyökkäys oli niin äkillinen ja odottamaton, että jollen olisi nähnyt sivullani Fresnoyn mulkoilevia, vihasta raivostuneita kasvoja ja kuullut hänen kiivasta hengitystään hänen koettaessaan irrottaa miekkaansa, joka oli tunkeutunut satulalaukkuni lävitse, en olisi milloinkaan tullut tietämään, kuka tuon iskun oli antanut tahi kuinka täperällä pelastumiseni oli ollut.

Onneksi tajusin tilanteen ajoissa, ennenkuin hän ehti saada irti säiläänsä, ja se antoi käteeni tarmoa. En voinut paljastaa miekkaani sellaisessa käsikähmässä, vaan päästäen irti satulalaukun, joka oli pelastanut henkeni, iskin miekkani kahvalla kaksi kertaa häntä kasvoihin niin rajusti, että hän kaatui takaperin ja jäi makaamaan ruohikolle, tumma, yhä laajeneva tahra ylöspäin kääntyneissä kasvoissaan.

Se oli tuskin tehty, ennenkuin naiset olivat ehtineet tikapuitten juurelle ja seisoivat vieressäni. "Joutuin!" huudahdin heille, "tahi he ovat kimpussamme!" Tarttuen neidin käteen, juuri kun puolikymmentä miestä tuli juosten nurkan takaa, hyppäsin hänen kanssaan alas muurin aukosta, ja pakottaen hänet juoksemaan minkä suinkin pääsi, syöksyimme sen avonaisen alueen poikki, mikä oli meidän ja metsänrinnan välillä. Päästyämme puitten suojaan, mistä meitä ei saattanut nähdä, oli minun vielä irrotettava hevoset ja autettava neiti ja seurainen ratsaille kiireimmän kautta.

Mutta seuralaisteni ihailtava kylmäverisyys ja mielenmaltti ynnä takaa-ajajiemme vastahakoisuus poistumaan avonaiselta maalta, he kun eivät tienneet meidän lukumääräämme, saivat aikaan sen, että kaikki tapahtui verrattain tynesti. Hyppäsin Cidin selkään (minulla on aina ollut tapana opettaa hevoseni seisomaan rauhallisesti irrallaan, enkä tiedä mikä taito olisikaan hyödyllisempi tiukassa paikassa), ja sivaltaen Fresnoyn hiirakkoa kupeille, jotta se syöksähti laukkaan, suuntasin kulkumme polulle, jota myöten olin saapunut linnaan iltapäivällä. Tiesin, että se oli tasainen ja vapaa haitallisista oksista, ja valitsemalla sen arvelin ehkä eksyttäväni takaa ajajat jäliltämme joksikin aikaa, saattaen heidät siihen luuloon, että olimme lähteneet etelää kohti kylän läpi vievän tien sijasta.

V. Matka Blois'han.

Pääsimme tielle ilman esteitä tai vastuksia, ja kirkkaassa kuunvalossa oli helppo osata kylään. Ajoimme sen läpi majatalolle, missä olimme vähällä törmätä yhteen neljän evankelistan kanssa, jotka seisoivat oven edustalla valmiina lähtemään. Joutuisasti ja määräävällä äänellä käskin heidän nousta ratsaille, ja arvaamattomaksi ilokseni he tottelivatkin napolisematta tai mainitsematta sanaakaan Fresnoysta. Seuraavassa tuokiossa karautimme pois kyläpahasesta ja olimme Melleen vievällä tiellä, Poitiers noin kolmentoista penikulman päässä edessämme. Katsoin taakseni ja olin erottavinani liikkuvia valoja linnasta päin; mutta päivänkoittoon oli vielä kaksi tuutia, ja kuunvalossa en voinut varmasti päättää, olivatko ne todellisia vaiko ainoastaan pelokkaan mielikuvitukseni luomia.

Muistan, kuinka kolme vuotta aikaisemmin, kun tapahtui tuo kuuluisa paluu Angers'ista — kun Condén prinssi oli vienyt armeijansa Loiren toiselle puolelle ja paluun joen yli käytyä mahdottomaksi oli pakotettu lähtemään laivalla Englantiin, jättäen itsekunkin selviytymään omin neuvoin — muistan hyvin, kuinka tuolloin ratsastin yksinäni, pistooli kädessäni enemmän kuin kymmenen penikulmaa vihollismaan läpi ohjaksia kiristämättä. Mutta huoleni rajottui silloin yksinomaan itseeni ja hevoseeni. Vaarat, joille olin alttiina jokaisessa kahlauspaiassa ja tienristeyksessä, olivat sellaisia, jotka erottamattomasti kuuluvat sotaretkeen ja synnyttävät urheissa sydämissä vain hurjaa mielihyvää, jota muuten saa harvoin nauttia. Ja vaikka ratsastinkin silloin sotapoluilla, ja milloin en voinut aiheuttaa kauhua muissa, sain pelätä itse, niin ei tarkoituksissani kuitenkaan ollut mitään salaista tai peiteltävää.

Nyt oli laita aivan toisin. Ensimmäisten tuntien aikana Chizéstä lähdettyämme tunsin tuskallista kiihotusta, levottomuutta, kuumeenomaista maltittomuutta päästä eteenpäin, mikä oli minulle aivan uutta. Se painoi rohkeuteni mahdollisimman alas ja saattoi minut luulemaan kaikkia tuulentuomia ääniä takaa-ajon ääniksi, muuttaen vasaran helähdykset alasinta vastaan miekkojen kalskeeksi ja omien miesten puheet takaa-ajajien huudoiksi. Ei vaikuttanut mitään, vaikka neiti ratsasti kuin mies ja hypäten tiellä olevien esteitten yli osotti omaavansa rohkeutta ja kestävyyttä enemmän kuin olin voinut odottaakaan. Minä en voinut ajatella muuta kuin edessämme olevaa neljää pitkää päivää, joista jokaisessa oli kaksikymmentäneljä tuntia ja joka tunti täynnä lukemattomia häviön ja perikadon mahdollisuuksia.

Tosiaankin, mitä kauemmin mietin asemaamme — ja ratsastaessamme milloin veden peittämissä notkoissa pärskytellen, milloin louhikkoisilla rinteillä kompastellen, minulla oli yllinkyllin aikaa miettiä

— sitä suuremmilta näyttivät edessämme olevat vaikeudet. Menettäessäni Fresnoyn olin tosin vapautunut yhdestä levottomuuden aiheesta, mutta olin samalla jäänyt yhtä hyvää miekkää vähemmälle, ja ennestäänkin oli meillä niitä liian vähän. Loiren ja meidän välillämme oleva seutu oli, meidän puolueemme ja liigan rajamaana ollen, joutunut niin tiheään sodan hävityksille alttiiksi, että se oli tullut ryöväreitten ja kaikkinaisen epäjärjestyksen tyssijaksi. Talonpojat olivat paenneet kaupunkeihin, ja heidän sijalleen oli asettunut ryövärijoukkoja ja karkulaisia molemmista sotaikäyvästä puolueista, pitäen asuntoa Poitiers'n seutujen raunioituneissa kylissä ja ryöstellen kaikkia, jotka vain uskalsivat tiellä liikkua. Näitten vaarojemme lisäksi kerrottiin kuninkaallisen armeijan olevan hiljalleen tulossa eteläänpäin Nevers'in herttuan johdolla jonkun matkan päässä kulkusuuntamme vasemmalla puolella, samalla kun Niort'ia vastaan lähetetty hugenottiosasto oli myöskin liikkeellä muutamien penikulmien päässä meistä.

Jos mukamani olisi ollut neljä reimaa ja luotettavaa kumppalia, olisin voinut katsoa tätäkin tilannetta silmiin hymysuin ja kevein sydämin. Mutta tieto siitä, että neljä miestäni saattoivat tehdä kapinan millä hetkellä tahansa, tai, mikä vieläkin pahempaa, vapautua minusta ja kaikesta kurista yhdellä ainoalla salakavalalla iskulla, samanlaisella kuin Fresnoy oli minuun tähdännyt, täytti minut alati läsnäolevalla pelolla, joka vaati minulta äärimäisiä tahdonponnistuksia salatakseni sitä heiltä, mutta jota turhaan koetin peittää neiti de la Viren terävämmältä katseelta.

Vaikuttko tämä seikka häneen sen, että hän sai minusta huonomman käsityksen kuin minkä hetki sitten olin toivonut hänellä minusta olevan, vai alkoiko hän, nyt kun se oli liian myöhäistä, katua pakoan ja paheksua minun osuuttani siihen, on vaikea sanoa. Mutta päiväkoitteesta lähtien hän alkoi kohdella minua kylmällä epäluulolla, mikä oli melkein yhtä epämiellyttävää kuin se halveksiva ylemmyys, joka ilmeni hänen sävyssään silloin, kun hän suvaitsi sanoa minulle jotakin, mikä kuitenkin harvoin tapahtui.

Hän ei kertaakaan antanut minun unohtaa, että minä olin hänen silmissään köyhä seikkailija, jonka hänen ystävänsä olivat palkanneet saattamaan hänet turvalliseen paikkaan, mutta jolla ei ollut mitään oikeuksia pienimpäänkään tuttavallisuuteen tai tasa-arvoisuuteen. Kun pyysin saada korjata hänen satulaansa, käski hän seuranaisansa tulla pitämään hänen hameensa liepeitä, jottei käteni edes vahingossa koskettaisi sen palleeta. Ja kun tahdoin tuoda hänelle viiniä Mellessä, mihin pysähdyimme parikymmeneksi minuutiksi, kutsui hän Fchettea ojentamaan sen hänelle. Hän ratsasti enimmäkseen osalta naamio kasvoillaan ja seuranaisansa rinnalla. Yksi hyvä vaikutus hänen ylpeydellään ja pidättyväisyydellään kuitenkin oli: ne synnyttivät miehissäni voimakkaan tunteen hänen arvostaan ja tärkeystään ja siitä vaarasta, mikä heitä uhkasi, jos he rupeaisivat häntä vastustamaan.

Molemmat Fresnoyn pestaamat miehet määräsin ratsastamaan parikymmentä askelta edellä. Luukkaan ja Johanneksen sijoitin viimeisiksi. Tällä tavoin arvelin pysyttäväni heidät hiukan erillään toisistaan. Itse puolestani aioin ratsastaa neidin rinnalla, mutta hän antoi minun niin selvästi oivaltaa läheisyyteni olevan hänelle epämieluisen, että minä jättäydyin jälemmäksi, antaen hänen ratsastaa Fanchetten kanssa ja tyytyen jälkimäisten evankelistain seuraan, joita koetin tehdä innokkaiksi kannattamaan tarkotuksiani.

Onneksemme eivät pahimmat pelkoni toteutuneet, vaan me tapasimme tien miltei autiona — niinkuin valitettavasti oli suurin osa seutuakin sen molemmin puolin — emmekä kohdanneet muita kuin pieniä matkaseurueita, jotka, nähdessään esiratsastajien roistomaisen ulkomuodon, väistyivät kauas syrjään tieltämme ja olivat iloisia päästessään meistä pelkällä säikähdyksellä. Sivuutimme Lusignanin, karttaen sen katuja, mutta kulkien kuitenkin niin läheltä sitä, että saatoin osottaa neidille sen kuuluisan linnan paikan, joka tarun mukaan oli vedenneito Melusinan rakentama ja jonka liigan joukot olivat hävittäneet kolmetoista vuotta sitten. Hän otti kuitenkin tiedonantoni vastaan niin kylmästi, etten halunnut jatkaa sen pitemmälle, vaan kohauttaen olkapäitani jättäydyin jälemmäksi ja ratsastin äänettömänä, kunnes pari tuntia puolenpäivän jälkeen Poitiers'n kaupunki tuli näkyviin muuriensa ja torniensa ympäröimänä matalalla kummullaan keskellä seutua, joka kesänaikaan oli rehevien viinitarhojen peitossa, mutta joka nyt näytti ruskealta, alastomalta ja kolkolta.

Fanchette kääntyi ja kysyi minulta lyhyesti, oliko se Poitiers.

Vastasin myöntävästi, mutta lisäsin, että erinäisistä syistä en aikonut pysähtyä sinne, vaan olla yötä eräässä kylässä penikulman päässä kaupungista, missä oli siedettävä majatalo.

"Tulemme vallan hyvin toimeen täälläkin", vastasi nainen tyyneästi. "Ja oli miten oli, neiti ei tahdo mennä sen edemmäksi. Hän on väsynyt ja hänellä on kylmä, ja lisäksi on hän kastunut. Hän on jo tehnyt tarpeeksi pitkän matkan."

"Luulen kuitenkin", vastasin naisen tuttavallisuuden ärsyttämänä, "että neiti muuttaa mielensä kuullessaan ne syyt, joitten vuoksi tahdon mennä edemmäksi."

"Neiti ei halua niitä kuulla, hyvä herra", vastasi asianomainen itse hyvin terävästi.

"Arvelen kuitenkin, että teidän olisi parempi kuulla ne", väitin minä kääntyen kunnioittavasti häneen päin. "Nähkääs, neiti..."

"Minä näen ainoastaan yhden asian", huudahti hän, siepaten pois naamionsa ja näyttäen kasvonsa, jotka tosin olivat kauniit, mutta sillä hetkellä suuttumuksesta ja kärsimättömyydestä punottavat, "ja se on se, että tapahtukoon mitä hyvänsä, minä jään yöksi Poitiers'hen."

"Jos tyytyisitte lepäämään tunnin verran?" esitin minä kohteliaasti.

"Minä en tyydy!" vastasi hän pontevasti. "Ja tahdon sanoa teille kerta kaikkiaan", jatkoi hän kiivaasti, "että te menette rohkeudessanne liian pitkälle. Te olette täällä saattamassa minua ja antamassa määräyksiä noille ryysymekoille, joilla olette katsonut soveliaaksi häväistä seuraamme, mutta teidän tehtävänne ei ole antaa määräyksiä minulle eikä arvostella minun tekojani. Olkaa hyvä ja pysykää täst'edes velvollisuuksienne rajoissa."

"Haluni on ainoastaan totella teitä", vastasin minä, tukahuttaen mieleni kuohunnan ja puhuen niin tyynesti kuin suinkin saatoin. "Mutta koska tärkein velvollisuuteni on pitää huolta teidän turvallisuudestanne, olen vakavasti päättänyt, etten jätä huomioon ottamatta mitään, mikä voi edistää sitä tarkotusta. Te ette ole ajatellut sitä, että jos meitä takaa-ajava joukkue ehtii Poitiers'hen tänä iltana, niin meitä tullaan etsimään kaupungista ja me joudumme kiinni. Jos taas saadaan kuulla, että olemme sivuuttaneet kaupungin, niin ajoa ei ehkä jatketa sen pitemmälle; varmastikaan sitä ei jatketa pitemmälle tänä iltana. Siitä syystä emme voi", lisäsin lujasti, "jäädä Poitiers'hen yöksi".

"Herra", huudahti hän, katsoen minuun kasvot hämmästyksestä ja suuttumuksesta tulipunaisina, "uskallatko...?"

"Uskallan tehdä velvollisuuteni", vastasin minä kooten rohkeuteni, vaikka mieltäni kirvelikin. "Minä olen kyllin vanha mies ollakseni teidän isänne, eikä minulla ole paljon menetettävää, muuten en olisikaan nyt tässä. En välitä siitä, mitä te ajattelette tai sanotte minusta, kun vaan saan tehdyksi sen, minkä olen ottanut tehdäkseeni, ja saatetuksi teidät turvallisesti ystävienne suojaan. Mutta kylliksi siitä, me olemme nyt portilla. Jos sallitte, niin ratsastan rinnallanne kulkiessamme katuja pitkin. Siten herätämme vähemmän huomiota."

Odottamatta hänen myöntymystään, mitä hän sangen todennäköisesti tuskin olisi antanutkaan, kannustin hevostani eteenpäin ja asetuin hänen rinnalleen, viitaten Fanchettea jäämään jälemmäksi. Tämä totteli sanattomana harmista, neidin heittäessä minuun murhaavan silmäyksen ja katsellessa ympärilleen voimattomassa vihassa, ikäänkuin hänellä olisi ollut aikomuksena pyytää ohikulkijoilta apua minua vastaan. Mutta hän malttoi sentään mielensä ja tyytyen mumisemaan sanan "hävytön" pani naamionsa jälleen kasvoilleen, mitä tehdessään hänen sormensa näyttivät vapisevan aikalailla.

Sataa tihuutti hiljakseen ja iltapäivä kallistui lopulleen saapuessamme kaupunkiin, mutta huomasin että kaduilla vallitsi siitä huolimatta vilkas elämä. Ihmisiä seisojia ryhmissä vakavan näköisinä keskustellen. Jostakin kuului kellon kumahtelua, ja tuomiokirkon lähellä seisojia melkoinen väkijoukko kuuntelemassa miestä, joka näytti lukevan jotain seinään kiinnitettyä ilmoitusta tai julistusta. Toisessa paikassa oli sotamies, joka oli liigan punaisissa väreissä, mutta tahraisena ja täpläisenä kuin juuri matkalta tullut, puhumassa jotakin kansanjoukolle, joka kuunteli häntä henkeään pidättäen, näyttäen riippuvan silmillään kiinni hänen huulissaan. Läheisessä kulmauksessa oli kourallinen pappeja, jotka kuiskailivat keskenään murheellisin kasvoin. Useat tuijottivat meihin ohikulkiessamme, ja jotkut olisivat puhutelleetkin, mutta minä ratsastin vakaasti eteenpäin antautumatta keskusteluihin. Pohjoisportille tullessamme värähdytti minua kuitenkin outo pelko, sillä vaikka päivänlaskuun oli vielä runsaasti puoli tuntia, oli portinvartija panemassa sitä kiinni. Meidät nähdessään hän odotti muristen, kunnes saavuimme paikalle, ja mutisi sitten vastaukseksi ihmettelevään huomautukseeni jotakin kummallisista ajoista ja itsepäisistä ihmisistä, joille täytyi tehdä mieliksi. En kuitenkaan paljoa piitannut siitä, mitä hän sanoi, haluten vain päästä portin ohi ja jättää kulustamme niin vähän jälkiä kuin suinkin.

Niin pian kuin olimme kaupungin ulkopuolella, jättäydyin järeille, luovuttaen paikkani Fanchettelle. Kulkea nytkyttelimme vielä yhden pitkän ja aution penikulman, äänettöminä, hevoset ja miehet yhtä väsyneinä ja alakuloisina, naiset niin nääntyneinä, että jaksoivat tuskin pysyä satulassaan. Aloin jo pelätä verottaneeni neidin voimia liiaksi, kun vihdoinkin suureksi huojennukseksi joen ja tien risteyksessä tulivat näkyviin, sen majatalon pitkät ja matalat rakennukset, johon olin aikonut pysähtyä. Paikka näytti tyhjältä ja kolkolta, sillä hämärä oli tihentymässä. Mutta kun peräkkäisessä jonossa etenimme pihaan yksi kerrallaan, loisti valovirta vastaamme ovista ja ikkunoista ja lukuisat elähyttävät ja virkistävät äänet tervehtivät korviamme.

Huomatessani, että neiti oli turtunut ja jäykistynyt pitkästä istumisesta, olisin tahtonut auttaa häntä

laskeutumaan satulasta. Mutta hän hylkäsi tarjoomukseni kiivaasti, ja minun täytyi tyytyä kehottamaan isäntää hankkimaan neidille ja hänen seuranaiseelleen parhaat saatavissa olevat mukavuudet ja toimittamaan heille mahdollisimman rauhallisen huoneen. Mies suostui hyvin kohteliaasti ja vakuutti, että kaikki tulisi tehdyksi. Mutta huomasin, että hänen silmänsä harhailivat hänen puhuessaan ja että hänellä näytti olevan jotakin sydämellään. Kun hän palasi toimitettuaan heille, mitä olin määrännyt, sain sen tietää.

"Satuitteko koskaan näkemään häntä?" kysyi hän huokaisten; hänen murheellisuuteensa sekottui kuitenkin samalla ilmeistä mielihyvää.

"Näkemään, ketä?" vastasin minä tuijottaen häneen, sillä ei kumpikaan meistä ollut maininnut ketään.

"Herttuata."

Tuijotin häneen jälleen ihmetyksen ja epäluulon vaiheilla. "Ei kai Nevers'in herttua liene näillä main?" sanoin vitkastellen. "Olen kuullut hänen olevan lännessä päin Bretagnen rajoilla."

"Hyvä Jumala!" huudahti isäntä, kohottaen kätensä hämmästyksissään.

"Ettekö te ole kuullutkaan?"

"En ole kuullut mitään", vastasin kärsimättömästi.

"Ettekö ole kuullut, että kaikkein mahtavin ja ylhäisin herra, Guisen herttua on kuollut?"

"Guisen herttuako kuollut? Se ei ole totta!" huudahdin hämmästyen.

Hän nyökäytti kuitenkin päätään moneen kertaan erittäin tärkeän näköisenä, näyttäen siltä, kuin olisi hän aikonut kertoa minulle joitakin yksityisseikkoja. Mutta muistaessaan, kuten minusta näytti, puhuvansa useitten vieraitten kuullen, jotka istuivat takanani suuren tulennoksen ääressä sekä silmät että korvat auki, tyytyikin hän muuttamaan pyyhinliinan toiselle käsivarrelleen ja lisäämään vain: "Niin, kuollut kuin kivi. Uutinen siitä saapui tänne eilen ja nosti aika hälinän. Se tapahtui Blois'ssa joulun aatonaattona, jos tiedot paikkansa pitävät."

Olin kuin ukkosenlyömä. Tämä oli uutinen, joka saattoi muuttaa Ranskan ulkonäköä. "Kuinka se tapahtui?" kysyin minä.

Isäntäni peitti suunsa kädellään ja yskäisi, ja nykäisten minua salaa hihasta antoi hiukan häpeilevän näköisenä ymmärtää, ettei hän voinut sanoa enempää julkisesti. Olin esittämäisilläni jonkin tekosyyntä vetäytyäkseni pois hänen kanssaan, kun äreä ääni, joka nähtävästi tarkoitti minua, sai minut kääntymään äkkiä ympäri. Näin vieressäni pitkän, laihakasvoisen jakobiini-pukuisen munkin. Hän oli noussut tuoiltaan tulen äärestä ja näytti olevan hillittömän kiihtymyksen vallassa.

"Kuka kysyy, kuinka se tapahtui?" huusi hän pyöritellen silmiään, mutta kuitenkin, jollen aivan erehtynyt, pitäen silmällä kuulijoitaan. "Onko Ranskanmaassa ihmistä, jolle sitä ei vielä ole kerrottu? Onko?"

"Minä takaan ainakin yhdestä", vastasin minä katsellen häntä kaikkea muuta kuin suosiollisesti. "Minä en ole kuullut mitään."

"Sitten saatte kuulla! Kuunnelkaa!" huudahti hän, kohottaen oikean kätensä ja heiluttaen sitä kuin jotakin läsnäolevaa henkilöä tarkottaen. "Kuulkaa syytöstäni, jonka teen Kirkko-Äidin ja pyhimysten nimessä ulkokullattujen päämiestä, valapattoa ja salamurhaajaa vastaan, joka istuu ylhäisillä istuimilla! Hän on oleva Anatema Maranata, sillä hän on vuodattanut pyhän ja puhtaan, taivaan valitun verta! Helvettiin hän on menevä, ja pian. Se veri, jonka hän on vuodattanut, vaaditaan häneltä takaisin ennenkuin hän on vuotta vanhemmaksi tullut."

"No, no. Kaikki tuo kuuluu kyllä hyvin komealta, hyvä isä", sanoin minä tullen kärsimättömäksi, ja samalla hiukan halveksivasti; sillä näin, että hän oli yksi noita vaeltavia ja usein puolihulluja munkkeja, joista liiga sai tehokkaimmat asiamiehensä.

"Mutta minä hyötyisin enemmän teidän kohteliaista sanoistanne, jos tietäisin kuka se on, jota kirouksenne tarkoittaa."

"Se on verinen mies!" huusi hän. "Se, jonka kautta viimeinen, mutta ei vähin Jumalan pyhimyksistä ja marttyyreista astui kunniaan joulun edellisenä perjantaina."

Loukkautuneena tuollaisista häpäisevistä sanoista ja arvelen, että hän hurjista puheistaan ja eleistään huolimatta oli vähemmän hullu kuin miltä hän näytti, ja ainakin yhtä paljon konna kuin hullu, käskin häntä ankarasti lopettamaan kiroilunsa ja ryhtymään kertomukseensa, jos hänellä sellaista oli.

Hän mulkoili minuun hetken, ikäänkuin aikoi sinkauttaa hengenaseensa minun päätäni kohti. Mutta kun vastasin hänen mulkoiluunsa värähtämättömin silmin — ja minun neljä lurjustani, jotka olivat yhtä malttamattomia kuulemaan uutisia kuin minäkin ja joissa ajeltu päälaki tuskin herätti sen enempää kunnioitusta, alkoivat murista — niin hän muuttikin mielensä ja tyyntyen yhtä äkkiä kuin oli leimahtanutkin, alkoi viivyttelämättä tyydyttää uteliaisuuttamme.

Huonon palveluksen tekisin kuitenkin itselleni, jos panisin tähän sen mielettömän ja usein herjaavan sekamelskan, jolla hän, ylistäen Guiseä Jumalan marttyyriksi, kertoi tuon tarinan, joka nyt on kaikille tuttu — tarinan siitä talvisesta aamusta Blois'ssa, jolloin kuninkaan lähettiläs tuli varhain koputtamaan herttuan ovelle pyytäen häntä joutumaan, sillä kuningas tarvitsi häntä. Nyt on tuo tarina kylläkin kulunut. Mutta kuullessani sen ensi kerran Clain'in majatalossa se oli kauttaaltaan uusi ja hämmästyttävä.

Ja munkki, joka kertoi tarinan ikäänkuin olisi omin silmin ollut näkemässä tapahtumia, ei jättänyt kukaan pois mitään, mikä saattoi vaikuttaa hänen kuulijoihinsa. Hän kertoi, kuinka herttualle annettiin varotus toisensa perästä ja hän vastasi vielä esihuoneessakin: "Hän ei uskalla!" Kuinka hänen verensä, salaperäisesti aavistaen lähenevää loppuaan, kylmeni, ja hänen silmänsä, joka oli haavottunut Château-Thierry'n luona, alkoi vuotaa vettä, niin että hänen täytyi lähettää noutamaan nenäliinaansa, jota hän ei ollut muistanut ottaa mukaansa. Hän kertoi myöskin, kuinka herttua laahasi murhaajiaan pitkin huonetta, kuinka hän huusi armoa ja kuinka hän viimein kuoli kuninkaan vuoteen viereen, ja kuinka kuningas, joka hänen elävänä ollessaan ei milloinkaan uskaltanut häntä vastustaa, tuli ja survaisi herjaten jalallaan hänen ruumistaan! Kun hän lopetti, oli lieden ympärillä kalpeita kasvoja, kumartuneita otsia ja yhteenpuristettuja huulia. Kun hän kirosi Ranskan kuningasta — kirosi häntä avoimesti Valois'n Henrikin nimellä, seikka, jota en olisi koskaan odottanut kuulevani Ranskanmaassa — vaikka ei kukaan sanonut "amen", ja kaikki katsahivat olkapäänsä ylitse ja isäntä livisti pois huoneesta kuin olisi nähnyt kummituksen, niin ei kukaan näyttänyt pitävän itseään velvollisena vastustamaan häntä.

Minulla puolestani oli mieli täynnä ajatuksia, joita olisi ollut vaarallista lausua siinä seurassa niin lähellä Loirea. Heitin silmäyksen kuusitoista vuotta taaksepäin. Eikö juuri Henrik Guise ollut silloin herjannut Colignyn ruumista? Eikö juuri Henrik Guise ollut upottanut Pariisia verivirtoihin, ja eikö juuri Valois'n Henrik ollut ratsastanut hänen rinnallaan? Kuukauden 23:s päivä — päivä, jota ei koskaan voida pyyhkiä pois Ranskan aikakirjoista — oli hankkinut hänelle suuruuden maineen. Toinen 23:s päivä näki hänen maksavan sen hinnan — näki kuinka hänen tomunsa heitettiin salaa öiseen aikaan, kenenkään tietämättä minne!

Noitten ajatusten liikuttaessa mieltäni ja huomattessani, että munkki kiersi ympäri seuruetta keräten rahaa herttualle pidettäviin sielumessuihin, mihin tarkotukseen minä en voinut antaa hyvällä omallatunnolla enkä myöskään kieltäytyä antamasta herättämättä epäluuloja, pujahdin ulos. Ja huomattessani siivonnäköisen miehen puhelemassa isännän kanssa pienessä huoneessa keittiön vieressä, tilasin pullon parasta viiniä ja tuon esittelyn avulla sain syödä illalliseni heidän seurassaan.

Mies oli normannilainen hevoskauppias, joka oli palaamassa kotiinsa myytyään laumansa. Hänellä näytti olevan laajat asiat, ja ollen luonnoltaan vapaa ja ujostelematon, kuten useat normannilaiset ovat, oli hän ensin halukas kohtelemaan minua enemmän tuttavallisesti kuin kunnioittavasti, sillä kun hevoseni, josta hän olisi tehnyt kauppaa, oli parempaa maata kuin nuttuni, otaksui hän minut joksikin isännöitsijäksi tai tilanhoitajaksi. Toimialallansa hän oli kuitenkin tullut tekemisiin monenlaisten ihmisten kanssa, joten hän pian huomasi erehdyksensä. Ja kun hän tunsu Seinen ja Loiren väliset maakunnat kuin viisi sormeaan ja piti alaansa kuuluvana nähdä ennakoita rauhan ja sodan mahdollisuudet, sain minä häneltä paljon hyödyllisiä tietoja ja miellyinkin häneen muuten koko paljon. Hän uskoi että Guisen murha vierottaisi Ranskan kuninkaasta niin, ettei hänen majesteetilleen jäisi paljon muuta kuin Loiren varrella olevat kaupungit ja joitakin muita paikkoja hänen Blois'ssa olevan hovinsa ulottuvilla.

"Mutta", sanoin minä, "kaikkihan näyttää nyt rauhalliselta. Ainakin täällä",

"Se on tyventä myrskyn edellä", vastasi hän. "Tuolla on muuan munkki. Oletteko kuullut mitä hän puhuu?"

Nyökkäsin myöntävästi.

"Hän on vain yksi sadoista — ja tuhansistakin", jatkoi hevoskauppias katsoen minuun ja nyökäyttäen merkitsevästi päätään. Hän oli ruskeatukkainen ja hänellä oli älykkäät harmaat silmät, niinkuin useilla normanneilla. "He saavat kyllä tahtonsa läpi, sen saatte nähdä", pitkitti hän. "No, hevosten hinta nousee, niin etteipä minulla ole syytä nurista. Mutta jos minä olisin matkalla Blois'han naisväkeä tai muuta senkaltaista tavaraa mukani, niin enpä pysähtyisi tänä aikana poimimaan kukkia tienvarrelta. Koettaisin päästä sisäpuolelle porttien niin pian kuin suinkin."

Mielestäni oli hänen puheessaan paljon järkeä. Ja kun hän jatkoi, väittäen, että kuningas huomaisi joutuneensa kahden tulen väliin — Pohjois-Ranskaa hallitseva liiga toisella puolellaan ja Etelä-Ranskaa hallitsevat hugenotit toisella — ja oli pakotettu tekemään ajoissa sopimuksen viimeksimainittujen kanssa, oivaltaen, ettei ensinmainittu tyytyisi vähempään kuin hänen valtaistuimeltasyöksemiseensä, niin aloin olla yhtä mieltä hänen kanssaan siitä, että saisimme ennen pitkää nähdä suuria muutoksia ja sangen levottomia aikoja.

"Mutta jos he panevat kuninkaan viralta", sanoin minä, "niin Navarran kuningas tulee hänen seuraajakseen. Hän on Ranskan kruununperillinen."

"Pyh!" vastasi kumppanini hieman halveksivasti. "Kyllä liiga sitä varoo. Hän menee samaa tietä kuin toinenkin."

"Sittenhän kuninkaat ovat samassa vaarassa, ja te olette oikeassa", sanoin minä vakuuttavasti. "Heidän täytyy yhtyä."

"Sen he tekevätkin. Se on vain ajan kysymys", sanoi hän.

Seuraavana aamuna hän tarjoutui liittymään matkueeseemme Blois'han asti, hänellä kun oli mukanaan vain yksi mies ja, kuten saatoin otaksua, melkoisen suuri rahasumma. Suostuin ilomielin ja hän tekikin niin, ja tämä lukumäärämme lisäys vapautti minut heti suurimmasta osasta pelkoani. En pitänyt todennäköisenä, että neiti de la Virellä olisi mitään sitä vastaan, se kun lisäisi sekä hänen ulkonaista arvoaan että turvallisuuttaan. Eikä hän vastustanutkaan. Hän tervehti luullakseni mielihyvällä millaista joukonjatkoa hyvänsä, joka vain teki sen, ettei hänen tarvinnut ratsastaa minun vanhan nuttuni seurassa.

VI. Äitini asunto.

Matkustettuumme Châtelhérault'n ja Toursin kautta saavuimme Blois'n lähistölle kolmantena päivänä vähän jälkeen puolenpäivän ilman mitään onnettomuuksia tai takaa-ajon merkkejä. Normanni osottautui hauskakksi matkatoveriksi, kuten hän jo oli osottanut olevansa järkevä ja terävähuomiainen mies, ja hänen läsnäolonsa teki miesteni kurissapidon helpoksi. Aloin pitää seikkailua jo itse asiassa loppuunsaoritettuna, ja katsoen neiti de la Viren todellisuudessa jo parooni de Rosnyn huostaan saatetuksi, uskalsin kääntää ajatukseni omien suunnitelmieni kehittämiseen ja sellaisen turvasataman valitsemiseen, missä voisin levätä Turenne kreivin kostolta suojattuna.

Toistaiseksi olin säästynyt hänen takaa-ajoltaan ja Guisen kuoleman kaikkialla aiheuttaman sekasorron turvin onnistunut tekemään tyhjäksi hänen suunnitelmansa ja uhmailemaan hänen valtaansa verrattain helposti. Mutta tunsin siksi paljon hänen mahtavuuttaan ja olin kuullut siksi monta esimerkkiä hänen tuliluonteisuudestaan ja lujatahtoisuudestaan, etten toivonut liikoja lyhytaikaisesta säästymisestäni enkä tulevaisuutta ajatellessani tuntenut muuta kuin levottomuutta ja huolta.

Seuralaisteni huudahdukset Blois'n ilmestyttyä näköpiiriimme herättivät minut näistä mietteistäni. Yhdyin heihin ja tunsin aivan yhtä suurta mielenliikutusta kuin hekin katsellessani noita muhkeita torneja, jotka olivat nähneet niin monta kuninkaallista juhlaa ja — surullista kyllä! — yhden kuninkaallisen murhenäytelmän. Mielikuvituksen liekki kietoi tuon synkän rakennuksen satojen vakavien ja iloisten muistojen köynnöksiin. Mutta vaikka rehevä Loiren tasanko levisi uljaan kaupungin juurella hartaan kunnioittavana kuten ennenkin, näytti rikoksen varjo kuitenkin synkentävän kaikki ja himmentävän velttona ilmassa riippuvan kuninkaallisen lipun loisteenkin.

Olimme kuulleet niin paljon huhuja kaupungissa vallitsevasta pelosta ja epäluulosta ja kaikkiin sinne saapuviin kohdistuvasta ankarasta tarkastuksesta — kuningas nimittäin pelkäsi Pariisin kapinapäivien uudistumista — että pysähdyimme pieneen majataloon neljännespenikulman päähän kaupungista ja hajotimme siinä seurueemme. Erosin normannilaisesta ystävästäni molemminpuolisilla kunnioituksen vakuutuksilla, ja omista miehistäni, joille olin maksanut palkan jo aamulla lisäten jokaiselle sievoisen lahjan, yhtä vilpittömin huojennuksen tuntein. Toivoin — vaikka kohtalo ei suonut tuon toivon toteutuvan — etteivät nuo lurjukset enää koskaan joutuisi tielleni.

Ei ollut enää täyttä tuntia auringonlaskuun, kun saavuin ratsastaen portille muutamia askeleita neidin ja hänen seuranaan edellä; ikäänkuin olisin todellakin ollut sellainen tilanhoitaja, joksi hevoskauppias oli minua luullut. Tapasimme vahtihuoneen sotilasrivin reunustamana, joka tähysteli meitä hyvin tarkasti ja jonka ankarat muodot ja valmiina olevat aseet osottivat, ettei se ollut siinä vain näön vuoksi. Se seikka, että tulimme Tours'ista, mikä kaupunki vielä oli kuninkaan käsissä, riitti kuitenkin hälventämään epäluulon, ja niin pääsimme esteettömästi porttien sisäpuolelle.

Saavuttuamme kaduille, missä ratsastimme peräkkäisessä rivissä talojen välissä, joitten asukkaat näkyivät rientävän ikkunoihin pienimmänkin hälinän sattuessa — niin kauhun täyttämä oli ilma — tunsin mielessäni verratonta huojennusta. Olimme vihdoinkin Blois'ssa. Muutamien kymmenien sylien päässä oli "Vertavuotava sydän". Muutamien minuuttien perästä saisin loppukuittauksen ja pääsisin pitämään huolta ainoastaan itsestäni. Eikä mielihyvänä paljonkaan vähentynyt siitä tosiasiasta, että minun oli pian erottava neiti de la Virestä. Suoraan sanoen en pitänyt hänestä ollenkaan. Minusta näytti, että hovi-ilma oli turmellut kaikki miellyttävät luonteenomaisuudet, mitä hänessä mahdollisesti oli joskus ollut. Hän käyttäytyi vielä, ja oli käyttäytynyt koko ajan, minua kohtaan yhtä kylmän epäluuloisesti kuin matkan alussa; eikä hän ollut kertaakaan ilmaissut pienintäkään huolehtimista minun puolestani eikä näyttänyt vähääkään ajattelevan, että me hänen palveluksessaan ollen olimme vaaroille alttiina. Häikäilemättä oli hän alinomaan asettanut omat oikkunsa yhteisen edun ja turvallisuudenkin yläpuolelle, samalla kuin hänen omanarvon-tuntonsa oli käynyt niin suureksi, ettei hän katsonut olevansa kiitoksen velkaa yhdellekään inhimilliselle olenolle. En voinut kieltää, että hän oli kaunis — muistelinpa useinkin häntä katsellessani sitä päivää, jolloin olin nähnyt hänet Navarran kuninkaan esihuoneessa kaikessa viehätyksensä loistossa. Mutta siitä huolimatta tunsin voivani kääntää hänelle selkäni — hänet turvaan saatettuani — ilman kaipausta, ja olevani kiitollinen siitä, ettei hänen polkunsu tulisi koskaan toisten kohtaamaan minun polkuani.

Tällaiset ajatukset rinnassani käännyn St. Denys'n kadulle ja näin heti edessäni "Vertavuotavan sydämen", joka oli pieni, mutta siistin näköinen majatalo lähellä kadun päätä, vastapäätä erästä kirkkoa. Karkeatekoinen, harmaapäinen mies, joka seisoi ovella, astui pysähtyttyämme esiin ja katsoen uteliaasti neitiin kysyi mitä minä olin vailla, lisäten kohteliaasti, että talo oli täynnä ja ettei heillä ollut yhtään makuuhuonetta vapaana, viimeaikaiset tapahtumat kun olivat vetäneet kaupunkiin suuren väenpaljouden.

"Haluaisin tietää ainoastaan erään osotteen", lausuin kumartuen satulassani ja puhuen matalalla äänellä, jotteivät ohikulkijat kuulisi sanojani. "Parooni de Rosny on kaiketi Blois'ssa vai kuinka?"

Mies säpsähti kuullessaan tuon hugenotti-johtajan nimen ja katsahti hermostuneesti ympärilleen. Mutta nähdessään, ettei ketään ollut aivan lähellä meitä, hän vastasi; "Hän on ollut, mutta hän lähti kaupungista toista viikkoa sitten. Täällä on tapahtunut merkillisiä asioita, eikä herra de Rosny mielestä ilmanala täällä ollut hänelle oikein sopiva."

Hän lausui tämän niin merkitsevällä äänenpainolla ja samalla niin huolellisesti varoen päästämästä sanojaan syrjäisten kuultaviin, että minä, vaikka olinkin kovasti hämmästynyt ja katkerasti pettynyt, onnistuin tukahuttamaan tunteeni, niin etten ilmaissut niitä huudahduksilla enkä eleilläkään. Tyrmistyneen äänettömyyden perästä kysyin, minne parooni de Rosny oli lähtenyt. "Rosny'hin", oli vastaus. "Ja missä on Rosny?"

"Chartres'in tuolla puolen, melkein Nantes'issa asti", vastasi mies, silittäen hevoseni kaulaa. "Noin kolmekymmentä peninkulmaa täältä."

Käänsin hevoseni ja ilmoitin kiireimmältään saamani tiedot neidille, joka odotti muutamien askelien päässä. Jos ne olivat vastenmielisiä minulle, niin hänelle ne olivat vielä vastenmielisempiä. Hänen harmillaan ja suuttumuksellaan ei ollut rajoja. Hetkeen hän ei saanut sanaa suustaan, mutta hänen salamoivat silmänsä puhuivat selvemmin kuin hänen sanansa, kun hän huusi minulle: "No, hyvä herra, mitä nyt? Tällainenko on teidän kauniitten lupaustenne loppu? Missä on teidän Rosnyne, jollei kaikki olekin omaa valheellista keksintöänne?"

Tuntien, että hänen suuttumuksensa ei ollut aivan aiheeton, nielin harmini, ja kertoen nöyrästi, että Rosny oli maatilallaan kahden päivämatkan päässä ja etten minä nähnyt muuta keinoa kuin mennä hänen luokseen, kysyin isännältä mistä voisimme saada yösjaa.

"Sitä minä todellakaan en voi sanoa", vastasi hän tähystellen meihin uteliaana ja ajatellen varmaankin mielessään, että minä kuluneine levättineni ja hienoine hevosineni ja neiti naamiointeen ja lokapärskesine ratsastusviittoineen muodostimme omituisen parin. "Ei ole yhtään majataloa, joka ei olisi täynnä ullakkokomeroita, vieläpä vajojakin myöten; ja mikä on tärkeämpää, ihmiset eivät ole juuri kärkkäitä ottamaan vieraita taloonsa. Nämä ovat kummallisia aikoja. Puhutaan", jatkoi hän matalammalla äänellä, "että vanha kuningatar on linnassa kuolemaisillaan, ja ettei hän enää näe aamua."

Minä nyökkäsin. "Meidän täytyy päästä jonnekin", sanoin.

"Auttaisit teitä kyllä, jos voisin", vastasi hän olkapäitään kohauttaen. "Mutta minkä sille tekee! Blois on täynnä harjasta kellariin."

Hevonen värisi allani, ja neiti, jonka kärsivällisyys oli lopussa, huusi minulle käskävästi, että minun oli

tehtävä jotakin. "Me emme voi olla yötä kadulla", sanoi hän kiivaasti.

Näin, että hän oli lopen uuvuksissa ja jaksoi tuskin hallita itseään. Ilta alkoi hämärtyä ja rupesi satamaan vettä. Katuojan löyhkä ja taloista leviävä ummehtunut ilma tuntuivat tukahduttavan meidät. Takanamme olevan kirkon kello alkoi soittaa iltarukoukseen. Joitakin ihmisiä, joitten huomio oli kiintynyt majatalon edessä seisoviin hevosiimme, oli kerääntynyt paikalle ja katseli meitä.

Näin, että jotain oli tehtävä, ja tehtävä pian. Kun en epätoivoissani nähnyt mitään muutakaan keinoa, tein esityksen, josta siihen saakka en ollut uneksintukaan. "Neiti", sanoa tokasin, "minun täytyy viedä teidät äitini asuntoon."

"Äitinne asuntoonko?" huusi hän suoristaen ryhtinsä. Hänen äänessään ilmeni kopeata hämmästyästä.

"Niin", vastasin minä terävästi; "kun, kuten sanotte, emme voi olla yötä kadulla, ja kun en tiedä minne muuallekaan voisin teidät sijoittaa. Viimeksi saamistani tiedoista päättäen luulen hänen seuranneen hovin mukana tänne. Tiedättekö", jatkoin isännän puoleen kääntyen, "erästä rouva de Bonnea, jonka pitäisi olla Blois'ssa?"

"Rouva de Bonne?" mutisi hän mieltien. "Olen kuullut tuon nimen nykyisin. Odottakaahan vähän." Hän hävisi sisälle ja palasi melkein samassa, seurassaan hoikka, kalpeakasvoinen, mustaan, rikkiiniseen kauhtanaan puettu nuorukainen. "Kyllä", sanoi hän nyökäten, "eräs sen niminen arvoisa rouva kuuluu asuvan tästä seuraavalla kadulla. Tämä nuori mies sattuu asumaan samassa talossa ja opastaa teidät sinne, jos sitä haluatte."

Minä myönnyin, ja kiittäen häntä tiedonannoistaan käänsin hevoseni ja pyysin nuorukaista kulkemaan edellä. Ehdimme kuitenkin tuskin kääntyä kulman ympäri ja tulla toiselle hiukan kapeammalle ja vähempiliikkeiselle kadulle, kun neiti, joka ratsasti jälessäni, pysähtyi ja kutsui minua. Kiristin ohjokset, käännyn ja kysyin mikä oli.

"Minä en tule", sanoi hän, ja hänen äänensä värähteli hiukan, mutta levottomuudestako vai harmista, sitä en voinut päättää. "En tunne teitä ollenkaan, ja minä — minä vaadin että viette minut herra de Rosnyn luokse."

"Jos huudatte tuota nimeä ääneen Blois'n kaduilla", vastasin minä, "niin teidät sangen todennäköisesti viedään minne ette lainkaan mielellänne menisi! Ja olenhan sanonut teille, että herra de Rosny ei ole täällä. Hän on mennyt maatilalleen Nantes'in lähelle."

"Viekää minut sitten sinne!"

"Näin myöhään illalla?" sanoiin kuivasti. "Sinne on kahden päivän matka täältä."

"Sitten tahdon mennä johonkin majataloon", vastasi hän nyreästi.

"Te olette kuullut, että majataloissa ei ole tilaa", sanoi minä niin maltillisesti kuin saatoin. "Ja majatalosta majataloon kulkeminen tähän vuorokauden aikaan saattaisi aiheuttaa meille ikävyyksiä. Voin vakuuttaa teille olevani yhtä tyrmistynyt kuin tekin herra de Rosnyn poissaolosta. Olemme nyt lähellä äitini asuntoa, ja..."

"Minä en tiedä mitään teidän äidistänne!" huudahti hän kiihkeästi, korottaen ääntään. "Te olette houkutelleet minut tänne valheellisilla verukkeilla, enkä minä kärsi sitä kauempaa. Minä tahdon..."

"Mitä te sitten tahdotte tehdä, sitä en voi ymmärtää", vastasin minä pulassani, sillä sade ja pimeys sekä tuntemattomat kadut — joilla viivyttelemisemme saattoi millä hetkellä tahansa aikaansaada väenkokouksen — ja tuon itsepintaisen tytön vastahakoisuus yhdessä tekivät sen, etten tiennyt minne kääntyä. "Minä puolestani en voi keksiä mitään muuta. Ei ole sopivaa minun ruveta puhumaan äidistäni", jatkoin sitten, "muuten voisin sanoa, ettei neiti de la Virenkään tarvitse hävetä suostuessaan nauttimaan rouva de Bonnen vieraanvaraisuutta. Eivätkä äitini olosuhteet", lisäsin ylpeästi, "niin vaatimattomat kuin ne ovatkin, kuitenkin ole niin ahtaat, että hänen olisi ollut luovuttava syntyperänsä oikeuttamista eduista."

Viimeisillä sanoillani näytti olevan jotakin vaikutusta seuratoveriini. Hän kääntyi ja puhui jotakin seuranaiselleen, joka vastasi matalalla äänellä, pudistellen päätään aina väliin ja heittäen minuun vihaisia katseita. Jos olisi ollut jokin muu mahdollisuus tiedossa, olisivat he epäilemättä vieläkin halveksien hylänneet tarjoukseni; mutta Fanchette ei nähtävästi voinut keksiä mitään, ja niin käski neiti äkeän näköisenä minua jatkamaan kulkua.

Hintelä, mustakauhtanainen nuorukainen, joka koko keskustelun ajan oli pidellyt hevoseni suitsia vuoroin kuunnellen ja vuoroin ällistellen, otti tämän määräyksen itselleen ja nyökäyttäen lähti jatkamaan matkaa. Ja minä seurasin. Kuljettuaan lähemmäs sata kyynärää hän pysähtyi halvannäköisenä

oven eteen, jonka kahta puolta oli ristikoilla varustettuja ikkunoita ja vastapäätä korkea muuri, jonka otaksuin jonkun aatelis-asunnon puutarhan taustamuuriksi. Katu oli sillä kohtaa valaisematon ja tuskin leveämpi kuin kuja. Eikä talokaan, joka oli kapea ja ränstynyt, vaikka korkea, ollut ulkonäöltään, mikäli pimeässä saatoin arvostella, omiaan hälventämään neidin epäluuloja. Mutta kun tiesin, että arvokkaintenkin henkilöitten on kaupungeissa usein pakko asua huonoissa asunnoissa, en huolinut siitä sen enempää, vaan riensin auttamaan neitiä alas satulasta niin joutuin kuin mahdollista. Poika haparoi seinää ja löysi oven vierestä kaksi rengasta, ja niihin minä sidoin hevokset. Käskien hänen mennä edellä ja pyytäen neitiä seuraamaan, työnnyin sitten pimeään käytävään ja tulin hapuillen portaitten juurelle, jotka olivat aivan pimeät ja haisivat ummehtuneelta ja epämiellyttävältä.

"Mikä kerros?" kysyin oppaaltani.

"Neljäs", vastasi hän levollisesti.

"Tulimmainen!" mumisin minä alkaessani nousta ylös kädelläni seinästä pidellen. "Mitä tämä oikein merkitsee?"

Olin aivan ymmällä. Tulot Marsacin maista eivät tosin olleet suuret, mutta olisi niitten kuitenkin pitänyt riittää hankkimaan äidilleni, jonka olin viimeksi nähnyt Pariisissa ennen Nemours'in ediktiä, siedettävät mukavuudet — ainakin sellaiset kohtalaiset mukavuudet, että niitä tuskin saattoi odottaa olevan tarjolla tällaisessa talossa — syrjäisessä, rappeutuneessa, valaisemattomassa. Neuvottomuuteni lisäksi tuli, ennenkuin olin päässyt portaitten yläpäähän, levottomuus — levottomuus sekä äitini että neidin puolesta. Tunsin, että jotakin oli kierossa, ja olisin antanut paljon voidakseni peruuttaa viimeksimainitulle tyrkyttämäni kutsun.

Mitä nuori nainen itse ajatteli, sen saatoin hyvin arvata kuunnellessani hänen kiivasta hengitystään vieressäni. Joka askeleella odotin hänen kieltäytyvän menemästä edemmäksi. Mutta tehtyään kerran päätöksensä seurasi hän minua itsepintaisesti, vaikka portaissa oli niin pilkkopimeä, että minä ehdottomasti irrotin tikarini ja valmistauduin puolustautumaan siinä tapauksessa, että tämä kaikki olisikin meille viritetty ansa.

Saavuimme kuitenkin portaitten yläpäähän ilman onnettomuuksia. Oppaamme koputti hiljaa eräälle ovelle ja avasi sen samassa odottamatta vastausta. Heikko valo hohti portaitten ylätasanteelle, ja taivuttaen päätäni, sillä ovenkamana oli matalalla, astuin huoneeseen.

Kahden askeleen päässä ovelta seisahduin ja katselin ympärilleni harmistuneen hämmästyneenä. Kaikkiialla, mihin silmäni käänsin, oli vastassani äärimäisen köyhyyden alastomuus. Rikkinäinen savilamppu savusi ja ratisi tuolilla keskellä lahonnutta lattiaa. Lasittoman ikkunan edessä riippui seinään naulattuna vanha musta päällysviitta heiluen edestakaisin ilmanvedossa kuin ruumis hirsipuussa. Nurkassa seisoivat saviruukku, johon katosta vuotava vesi tippui. Liedellä oli kourallinen tuhkaa ynnä pieni rautainen keittopata ja toinen tuoli — joka viimeksimainittu heitti pitkän varjon lattian yli. Siinä olivat kaikki huonekalut mitä saatoin nähdä, lukuunottamatta sänkyä, joka täytti pitkän ja kapean huoneen peräseinän ja oli verhottu uutimilla jonkinlaiseksi komeroksi.

Yhdellä silmäyksellä olin nähnyt kaiken tämän, samoin kuin senkin, että huone oli tyhjä, ainakin näennäisesti. Katsoin kuitenkin tyrmistyneenä yhä uudelleen ja uudelleen. Viimein sain äänen suustani ja kysyin meidät tänne opastaneelta nuorukaiselta kiukkuisesti kiroten, mikä hänellä oli tarkoituksena.

Hän vetäytyi hätkähtäen avonaisen oven toiselle puolelle, mutta vastasi kuitenkin jonkinlaisella yreällä kummastuksella, että minä olin kysynyt rouva de Bonnen asuntoa ja että tämä oli se.

"Rouva de Bonnen asunto!" mumisin minä. "Tämäkö rouva de Bonnen asunto?"

Hän nyökkäsi.

"Tietysti se on! Ja te tiedätte sen kyllä!" sähisi neiti korvani juuressa, ääni kiihtymyksestä käheänä. "Älkää luulko, että voitte pettää meitä kauempaa. Me tiedämme kaikki! Tämä", jatkoi hän katsellen ympärilleen hehkuvin poskin ja leimuavain silmin, "tämä on äitinne asunto, toden totta! Äitinne, joka on seurannut hovia tänne — jonka varat ovat vaatimattomat, mutta ei niin pienet, että hänen olisi ollut luovuttava arvonsa oikeuttamista mukavuuksista! Tämäkö on teidän äitinne vieraanvaraisuutta? Te olette petturi, ja ilmitullut petturi! Lähtekäämme täältä! Antakaa minun mennä, sanon minä!"

Kahdesti olin yrittänyt keskeyttää hänen sanatulvansa, mutta turhaan. Vihdoinkin, suuttumuksen vallassa, joka oli sadoinkerroin rajumpi kuin hänen — sillä kuka, joka sanoo itseään mieheksi, tahtois kuulla itseään nimiteltävän äitinsä läsnäollessa? — minä siinä onnistuin. "Vaiti, neiti!" huusin minä tarttuen hänen ranteeseensa. "Vaiti, sanon minä! Äitini on tuolla!"

Ja juosten vuoteen luokse lankesin polvilleni sen viereen. Heikko käsi oli vetänyt uutimen puoleksi

syryään, ja aukosta katsoivat äitini kuihtuneet kasvot, kuvastaen suurta kauhua.

VII. Simon Fleix.

Muutamiksi minuuteiksi unohdin neidin osottaessani äidilleni sitä huolenpitoa ja huomaavaisuutta, mitä hänen tilansa ja minun velvollisuuteni vaativat. Ja osotin sitä hartaammin, kun huomasin tuskaisin sydämin, kuinka ikä ja sairaus olivat muuttaneet häntä sitten viime näkemän. Neidin sanojen säikähdyttämänä hän oli pyörtynyt, ja kului kotvan aikaa ennenkuin hän virkosi, silloinkin paremmin omituisen oppaamme avulla kuin minun ponnistuksistani. Vaikka malttamattomasti halusinkin tulla tietämään, miten hän oli joutunut tällaiseen puutteeseen ja tällaiseen paikkaan, ei nyt ollut kuitenkaan sopiva aika tyydyttää uteliaisuuttani, vaan valmistauduin sensijaan koettamaan hälventää sitä tuskallista vaikutusta, minkä neidin sanat olivat häneen tehneet.

Ensiksi tajuihinsa tultuaan ei hän niitä muistanut, vaan tyytyväisenä nähdessään minut vierellään unohtui hyväilemään minua heikoin käsin ja katkonaisin sanoin. Äidinrakkaudessa on sellainen taikavoima, että minun läsnäolonni varmaankin muutti hänen ullakkohuoneensa palatsiksi. Mutta sitten hänen silmänsä sattuiivat neitiin ja hänen seuranaiseensa, jotka olivat jääneet seisomaan lieden luo heittäen meihin silloin tällöin synkkiä katseita, ja silloin hän muisti, ensin säikähdyksensä ja sitten sen syyn, ja ryntäilleen kohoten hän katseli kauhistuneena ympärilleen. "Gaston!" huusi hän tarrautuen käteeni luisevilla sormillaan. "Mitä minä kuulin? Joku puhui sinusta — joku nainen. Hän sanoi sinua — vai untako näin — petturiksi! Sinua!"

"Äiti, äiti", sanoin minä, koettaen puhua huolettomasti, vaikka hänen harmaitten, hajallaan ja epäjärjestyksestä olevien hiuksiensa näkeminen sai mieleni liikutetuksi, "olisiko se ollut todennäköistä? Olisiko kukaan uskaltanut käyttää minusta sellaista sanaa sinun läsnäollessasi? Kyllä sinä varmaan olet sen uneksunut!"

Mutta sanat palasivat hänen muistiinsa yhä elävämpinä, hän katsoi minuun hyvin huolissaan ja pani käsivartensa kaulalleni, ikäänkuin olisi tahtonut suojella minua vähäisillä voimillaan, jotka juuri auttoivat häntä hiukan kohoamaan vuoteeltaan. "Mutta joku sanoi niin, Gaston", mumisi hän, katse vieraisiin kiinnitettyinä. "Minä kuulin sen. Mitä se tarkoitti?"

"Kuulit varmaankin", vastasin minä koettaen tekeytyä iloiseksi, vaikka kyyneleet olivat silmissäni, "tämän neidin toruvan Tours'ista tullutta opastamme, joka vaati juomarahaa kolme kertaa tavallisen määrän. Se hävytön lurjus ansaitsi kyllä kaikki mitä hänelle sanottiin, sen vakuutan."

"Sitäkö se oli?" kuiskasi hän epäillen.

"Varmasti se ei voinut olla muuta, äiti", vastasin minä, ikäänkuin en lainkaan epäilisi.

Hän vaipui jälleen vuoteelle helpotuksesta huohtaen, ja hänen kalpeille kasvoilleen tuli hiukan väriä. Mutta hänen silmänsä viipyivät vieläkin uteliaina ja levottomina neidissä, joka seisoi äkeänä tuleen tuijottaen. Ja tämän nähdessäni tunsin sydämessäni kipeän aavistuksen, että olin tehnyt mielettömästi tuodessani tytön tänne. Aavistin, että tulisi tehtäväksi lukemattomia kysymyksiä ja syntyisi lukemattomia selkkauksia, ja tunsin jo häpeän punan kohoavan poskilleni.

"Kuka on tuo?" kysyi äitini hiljaa. "Minä olen sairas. Hänen täytyy suoda minulle anteeksi." Hän viittasi raukealla sormellaan seuralaisiini.

Nousin ylös ja pitäen yhä hänen kättään omassani käännyin niin, että kasvoni tulivat lieteen päin. "Hän on", vastasin kaavamaisesti, "neiti ... mutta sanon sinulle hänen nimensä myöhemmin, ollessamme kahdenkesken. Riittää kun sanon, että hän on jalosyntyinen nainen, jonka eräs korkea-arvoinen henkilö on uskonut huostaani."

"Korkea-arvoinen henkilö?" toisti äitini vienosti, katsahtaen minuun hymyillen mielihyvillään.

"Eräs kaikkein korkeimmista", sanoin minä. "Kun sellainen luottamus on minulle suuri kunnia, tunsin, etten voinut täyttää sitä paremmin kuin pyytämällä sinun vieraanvaraisuuttasi hänelle, kun meidän on kerran viivyttävä yksi yö Blois'ssa."

Puhuessani katsoin uhmaavana neitiin, vaatien häntä vastustamaan minua tai keskeyttämään puheeni, jos hän uskaltaisi. Vastauksen asemesta hän katsahti minuun kerran pää hiukan taivutettuna pitkien silmäripsiensä alta. Sitten hän kääntyi takaisin tuleen päin, ja hänen jalkansa polkaisi jälleen kiukkuisesti lattiaa.

"On ikävää, etten voi ottaa häntä vastaan paremmin", vastasi äitini heikosti. "Olen kärsinyt vahinkoja

viimeaikoina. Olen ... mutta siitä tahdon puhua joskus toisella kertaa. Neiti arvattavasti tuntee", jatkoi hän arvokkaasti, "sinut ja sinun asemasi etelässä liian hyvin ottaakseen pahakseen sitä tilapäistä ahdinkoa, mihin hän näkee minun joutuneen."

Huomasin neidin säpsähtävän, ja se peitettyä halveksimista ja hämmästynyttä suuttumusta ilmaiseva katse, jonka hän minuun sinkautti, sai minut väentelehtimään. Mutta kun äitini taputti minua hellästi kädelle, vastasin maltillisesti: "Neiti ei voi ajatella muuten kuin ystävällisesti ja hyväntahtoisesti, siitä olen vakuutettu. Ja asuntoja on tänä iltana vaikea hankkia Blois'ssa."

"Mutta kerro minulle itsestäsi, Gaston!" huudahti äitini innokkaasti. Ja hänen kätensä levätessä kädelläni ja hänen silmiensä tähytäessä kasvoihini ei minulla ollut sydäntä riistäytyä pois, niin pelokkaana kuin odotinkin, mitä oli tuleva, ja niin hartaasti kuin halusinkin lopettaa tämän kohtauksen. "Kerro minulle itsestäsi. Olet kai vielä ... kuninkaan suosiossa — en tahdo mainita hänen nimeään täällä?"

"Olen, äiti", vastasin, katsoen järkähtämättä neitiin, vaikka poskiani poltteli.

"Vai olet vielä — ja vieläkö hän kysyy sinulta neuvoa asioihinsa?"

"Vielä, äiti."

Hän huokasi onnellisena ja vaipui vielä alemmaksi vuoteessaan. "Ja virkasi?" kuiskasi hän mielihyvää väräjävin äänin. "Ei kai sitä ole vaihdettu? On kai sinulla se vielä?"

"On, äiti", vastasin minä hien pusertuessa otsalleni, häpeäni kasvaessa niin että tuskin jaksoin sitä kestää.

"Kaksitoistatuhatta livreä vuodessa, eikö niin?"

"Aivan niin, äiti."

"Ja palveluskuntasi? Entä lakeijoja — kuinka monta nykyään?" Vastaustani odottaessaan hän silmäsi ylpeällä katseella ensin molempiin tulen ääressä seisoviin äänettömiin olentoihin, sitten köyhyydestä kertovaan huoneeseen, ikäänkuin sen alastomuuden näkeminen lisäisi hänen iloaan minun rikkaudestani.

Hänellä ei ollut ollenkaan aavistusta hämmingistäni eikä surkeasta asemastani, ja hänen viimeiset sanansa olivat vähällä saada kurjuuteni maljan vuotamaan ylitse. Tähän saakka oli kaikki mennyt helposti, mutta nyt tuntui kuin olisin tukahtunut. Minä änkytin enkä tahtonut saada ääniä. Neiti katseli tuleen pää kumarassa. Fanchette tuijotti minuun mustat silmänsä pyöreinä kuin suitsirenkaat ja suu puoleksi auki. "Niin, äiti", mumisin viimein, "sanoakseni sinulle totuuden, on minun nykyään ollut pakko tehdä..."

"Mitä, Gaston?" Äitini kohosi puoleksi istumaan vuoteessaan. Hänen äänensä oli muuttunut, ilmaisten pettymystä ja pelokasta odotusta, ja hänen sormensa puristivat kättäni tiukemmin.

En voinut vastustaa tuota tuskaista pyyntöä. Viskasin pois viimeisenkin häpeän riekaleen. "Jonkun verran supistuksia talouteeni", vastasin, katsoen surkean uhmaavana neidin pois päin kääntyneeseen olentoon. Hän oli kutsunut minua valehtelijaksi ja petturiksi — tässä samassa huoneessa! Minä olin nyt hänen edessään itse tunnustautunut valehtelijaksi ja petturiksi. "Minulla on nyt vain kolme lakeijaa, äiti."

"Se on vielä sentään arvokasta", mutisi äitini ajatuksissaan, silmät loistavina. "Sinun pukusi, Gaston, on kuitenkin ... silmäni ovat tosin heikot, mutta minusta näyttää..."

"No, no, se on vain valepuku", ehätin minä vastaamaan.

"Se minun olisi pitänyt tietää", virkkoi hän vaipuen jälleen pitkälleen hymyillen ja tyytyväisenä huoaten. "Mutta kun ensin näin sinut, pelkäsin meikein että jotakin oli tapahtunut sinulle. Ja minä olen ollut niin huolissani viime aikoina", jatkoi hän, päästäen irti käteni ja alkaen hypistellä peitettä, ikäänkuin tuo muisto olisi tehnyt hänet levottomaksi. "Täällä kävi joku aika sitten eräs mies — tämän Simon Fleix'n ystäviä — joka oli ollut etelässä päin Pau'ssa ja Nerac'issa, ja hän sanoi, ettei ollut ketään Marsac-nimistä hovissa."

"Hän tunsi arvattavasti vähemmän hovia kuin viinikapakkaa", vastasin niinä koettaen hymyillä.

"Juuri niin minäkin sanoin hänelle", virkkoi hän nopeasti ja innokkaasti. "Vakuutan sinulle, ettei hän saanut minua lainkaan uskomaan."

"Luonnollisesti", sanoin minä. "Niitä on aina olemassa sellaisia ihmisiä. Mutta nyt, jos sallit, ryhdyn

toimittamaan niitä järjestelyjä, mitä neidin täällä-olo tekee tarpeelliseksi."

Pyysin häntä siis lepäämään toipuakseen — sillä niinkin lyhyt keskustelu tulomme aikaansaaman järkytyksen jälkeen oli kovasti uuvuttanut hänen voimiaan — ja vedin nuorukaisen, joka juuri oli palannut toimittamasta hevosiamme talliin, hiukan syrjään, ja saatuani kysyessäni kuulla, että hän asui pienemmässä huoneessa saman porrastasanteen päässä, pyysin hänen luovuttamaan sen neidin ja hänen seuranaisansa käytettäväksi. Vaikka hänessä toisinaan ilmeni jonkunverran närkkäyttä, näytti hän olevan terävä ja näppärä poika, ja hän suostui mielellään myöhäisestä hetkestä huolimatta lähtemään kaupungille hankkiakseen vähän ruokavaroja ja hiukan muutakin, mikä oli kipeään tarpeeseen niin äidilleni kuin meillekin. Toimitin Fanchetten auttamaan häntä toisen huoneen kuntoonpanemisessa ja jäin siten joksikin aikaa neidin kanssa kahden. Hän oli ottanut toisen tuoleista ja istui tulen ääressä kyyristyneenä, vaippansa huppukaulus syvälle pään yli vedettynä, niin että silloinkaan, kun hän katsoi minuun, en nähnyt juuri muuta kuin hänen halveksivasta harmista säihkyvät silmänsä.

"Siis, herra", alkoi hän, puhuen matalalla äänellä ja kääntyen hieman minuun päin, "te harjotatte valehtelemista täälläkin?"

Minulla oli niin voimakas tunne kiellon taikka selittelyn hyödyttömyydestä, että kohautin vain hartioitani enkä vastannut mitään hänen ivaansa. Vielä kaksi päivää — vielä kaksi päivää kun menisi, niin olisimme Rosny'ssa, tehtäväni olisi suoritettu ja neiti ja minä eroaisimme ainiaaksi. Mitäpä olisi silloin väliä sillä, mitä hän minusta ajatteli? Mitä väliä sillä oli nytkään?

Ensi kerran yksissäolomme aikana näytti äänettömyyteni saattavan hänet hämille ja olevan hänelle epämieluisia. "Eikö teillä ole mitään sanottavaa puolustukseksenne?" mutisi hän terävästi, rusentaen hiilenpalasen jalallaan ja kumartuen tähyttämään tuhkaan. "Eikö teillä ole vielä jotakin valhetta varastossanne, herra de Marsac? De Marsac!" ja hän kertasi aatelisnimeni pilkallisesti naurahtaen, ikäänkuin ei hän ollenkaan uskoisi sen aitouteen.

Mutta minä en vastannut mitään — en kerrassaan mitään; ja me olimme molemmat äänettöminä, kunnes Fanchette tuli sanomaan huoneen olevan valmiina ja valaisi herrattarelleen tietä ulos. Käskin naisen tulla jonkun ajan perästä noutamaan neidille illallista, ja jäätyäni sitten yksin äitini kanssa, joka oli vaipunut uneen, hymy ohuilla, riutuneilla kasvoillaan, aloin ihmetellä, mikä hänet oli saattanut tällaiseen hirveään köyhyyteen.

Pelkäsin kiihottavani hänen mieltään ottamalla sen puheeksi. Mutta myöhemmin illalla, kun vuoteen uutimet oli vedetty eteen ja Simon Fleix ja minä olimme jääneet kahden, katsellen toisiamme hiiloksen yli kuin kaksi erirotuista koiraa — hiukan vieraina ja epäluuloisina — palasivat ajatukseni tuohon kysymykseen. Ja päättäen ensin ottaa vähän selkoa toveristani, jolle hänen kalpeat, terävä-ilmeiset kasvonsa ja rikkinäinen, musta pukunsa antoivat hiukan erikoisen ominaisleimansa, kysyin häneltä, oliko hän tullut Pariisista rouva de Bonnen mukana.

Hän nyökkäsi äänettömänä.

Kysyin häneltä, oliko hän tuntenut hänet kauan.

"Vuoden ajan", hän vastasi. "Minä asuin viidennessä, rouva toisessa kerroksessa samassa talossa Pariisissa."

Kumarruin eteenpäin ja nykäisin hänen mustan kauhtanansa lievettä. "Mikä tämä on?" sanoin hiukan halveksivasti. "Ethän sinä ole pappi."

"En", vastasi hän, hypistellen itsekin vaatetta ja tuijottaen minuun omituisella, hajamielisellä ilmeellä. "Olen Sorbonnen ylioppilas."

Vetäydyin hänestä erilleni mumisten kirouksen, ja katsoen häneen epäluuloisin silmin ihmettelin mielessäni, kuinka hän oli tullut tänne, ja varsinkin, kuinka hän oli joutunut seuraamaan äitiäni, joka lapsuudestaan saakka oli kasvanut protestanttisessa uskossa ja tunnustanut sitä salaisesti koko elämänsä ajan. En voinut ajatella, kuka olisi entisinä aikoina ollut hänen taloonsa vähemmän tervetullut kuin sorbonnelainen, ja aloin aavistaa, että tästä oli etsittävä syy hänen surkeaan tilaansa.

"Ettekö pidä Sorbonnesta?" sanoi hän, lukien ajatukseni, jotka kylläkin olivat selvästi nähtävissä.

"En enempää kuin pidän pirusta!" tokaisin minä.

Hän kurottautui eteenpäin, ojensi kiihkeästi laihan kätensä ja laski sen polvelleni. "Entä jos he kuitenkin ovat oikeassa?" mutisi hän käheällä äänellä. "Entä jos he ovat oikeassa, herra de Marsac?"

"Kutka oikeassa?" kysyin töykeästi, vetäytyen jälleen erilleni.

"Sorbonnelaiset", toisti hän, tuijottaen silmiini herkeämättä, kasvot kiihtymyksestä punottavina. "Ettekö näe", jatkoi hän, pusertaen polveani innoissaan ja työntäen kasvonsa yhä lähemmäksi minua, "että yksi asia on kaiken ytimenä? Että kaiken ytimenä on — pelastusko vai kadotus! Ovatko he oikeassa? Oletteko te oikeassa? Te myönnätte yhden asian, kiellätte toisen, te valkokauhtanat; ja te teette sen kevyesti, mutta oletteko oikeassa? Oletteko oikeassa? Hyvä Jumala!" jatkoi hän, vetäytyen äkkiä takaisin ja huitaisten kädellään kärsimättömänä, "minä olen lukenut, lukenut, lukenut! Olen kuunnellut saarnoja, väittelyjä, kiistakokouksia, enkä tiedä mitään. En tiedä enempää kuin alottaessanikaan." Hän ponnahti ylös ja alkoi astella lattialla, ja minä tuijotin häneen sääliä tuntien. Eräs hyvin oppinut henkilö sanoi minulle kerran, että nämä sekavat ajat kasvattivat neljää lajia ihmisiä, jotka olivat suuresti surkuteltavia: kiihkouskoisia kumpaakin puoluetta, jotka uskonsa innoissa kadottivat näkyvistään kaiken muun; ihmisiä, jotka Simon Fleix'n tavoin epätoivoisesti etsivät jotain, mitä voisivat uskoa, löytämättä sitä; ja lopuksi pilkkaajia, jotka pitivät kaikkea uskontoa ilveilynä.

Äkkiä hän pysähtyi kävelemästä — panin merkille, ettei hän kiihtymyksensäänkään unohtanut äitiäni, vaan astui aina kevyemmin lähestyessään vuodekomeroa — ja avasi jälleen suunsa.

"Oletteko te hugenotti?"

"Olen", vastasin minä.

"Niin hänkin on", virkkoi hän, viitaten vuodetta kohti. "Mutta eikö teillä ole mitään epäilyksiä?"

"Ei mitään", sanoin levollisesti.

"Ei hänelläkään", vastasi hän taaskin, seisahtuen eteeni. "Millä tavoin tulitte vakaumukseen?"

"Minut kasvatettiin protestanttisuuteen", sanoin minä.

"Ettekö ole koskaan pannut sitä kysymyksenalaiseksi?"

"En koskaan."

"Ettekä ajatellut sitä paljon?"

"En ylen paljoa", vastasin minä.

"Totta totisesti!" huudahti hän matalalla äänellä. "Ja ettekö milloinkaan ajattele helvetin tulta — sitä matoa, joka ei kuole, ja sitä tulta, joka ei sammuu? Ettekö milloinkaan ajattele sitä, herra de Marsac?"

"En, ystäväni, en milloinkaan!" vastasin minä tullen kärsimättömäksi, sillä niin myöhäisellä hetkellä ja tuossa hiljaisessa, kolkossa huoneessa tuntui tämä keskustelu mielestäni liian synkkäaineiselta. "Uskon, mitä olen opetettu uskomaan, ja koetan olla vahingoittamatta ketään, paitsi vihollista. Minä ajattelen vähän. Ja jos olisin sinun sijassasi, ajattelisin vähemmän. Minä *tekisin* jotain — tappelisin, huvittelisin, työskentelisin, mutta en ajattelisi. Jätä ajattelemisen kirjamiehille."

"Minä olen kirjamies", vastasi hän.

"Mutta kovin viheliäinen, mikäli voin nähdä", sanoin minä hiukan halveksivalla äänensävyllä. "Jätä se, hyvä mies. Työskentele! Tappele! Tee jotakin!"

"Tapellako?" sanoi hän, ikäänkuin ajatus olisi ollut hänelle ihan uusi. "Tapellako? Mutta siinähan minut voitaisiin tappaa; ja sitten helvetin tuli, näettehän!"

"Tulimmaista, mies!" huudahdin minä lopullisesti kyllästyneenä tuohon mielettömyyteen, joka, totta puhuakseni, lampun himmeästi palaessa ja sateen rapistessa katolla pani kylmänväreet karsimaan selkänahkaani. "Riittää jo tästä! Pidä epäilysi ja pelkosi omina tietoinasi! Ja vastaa minulle", jatkoin ankarasti, "kuinka rouva de Bonne on tullut näin köyhäksi? Kuinka hän on joutunut tällaiseen paikkaan?"

Hän istui tuolilleen ja kiihtymys kuoli nopeasti pois hänen kasvoiltaan. "Hän antoi pois kaikki rahansa", sanoi hän hitaasti ja vastenmielisesti. On ymmärrettävää, että tämä vastaus hämmästytti minua. "Antoi pois!" huudahdin minä. "Kenelle? ja milloin?"

Hän liikahti levottomasti tuolillaan ja vältti katsettani, ja hänen muuttunut käytöksensä täytti minut epäluuloilla, joita hänen luonteestaan juuri-ikään saamani käsitys ei kyennyt kokonaan torjumaan. Viimein hän sanoi: "Minulla ei ollut mitään tekemistä sen kanssa, jos sitä tarkotatte; ei mitään. Olen päinvastoin tehnyt kaiken voitavani auttaakseni häntä. Seurasin häntä tänne. Vannon, että asia on siten; herra de Marsac."

"Sinä et ole vielä sanonut minulle, kenelle hän ne antoi", sanoin minä ankarasti.

"Hän antoi ne eräälle papille", mumisi hän.

"Mille papille?"

"Minä en tiedä hänen nimeään. Hän on jakobiini."

"Ja minkä takia?" kysyin minä, tuijottaen epäuskoisena ylioppilaaseen. "Minkä takia hän antoi ne hänelle? Kuule! Varo itseäsi, äläkä koeta syöttää minulle mitään sorbonnelaisia valheitasi!"

Hän epäröi hetkisen, katsoen minuun arasti, ja näytti sitten päättävän sanoa minulle kaikki. "Tuo jakobiini sai selville — se oli silloin kun asuimme Pariisissa, ymmärrättehän, viime kesäkuussa — että hän oli hugenotti. Se oli siihen aikaan kun Foucard'it poltettiin, ja jakobiini pelotteli häntä sillä ja sai hänet maksamaan hänelle rahna, jotta hän säilyttäisi hänen salaisuutensa, alussa vähän ja sitten yhä enemmän.. Kun kuningas lähti Blois'han, seurasi hän hänen majesteettiaan, luullen olevansa turvassa täällä. Mutta pappi tuli myöskin ja sai rahaa yhä enemmän ja enemmän, kunnes jätti hänet tällaiseen tilaan."

"Tällaiseen tilaan!" sanoin minä. Ja minä purin hampaani yhteen.

Simon Fleix nyökkäsi.

Katselin ympärilleni tuossa kurjassa ullakkokamarissa, johon äitini oli sortunut, ja kuvittelin niitä kauhun ja jännityksen hetkiä, joita hän oli kokenut — joita hänen oli täytynyt kokea tuon konnan uhkauksen riippuessa hänen harmaan päänsä päällä! Ajattelin hänen syntyperäänsä ja nöyryytystänsä, heikkoa terveyttään ja kärsivällistä, uupumatonta rakkauttaan minua kohtaan; ja juhlallisesti, taivaan edessä vannoin sinä yönä rankaisevani tuota miestä. Vihani oli liian suuri voidakseen pukeutua sanoihin, ja kyyneliin olin liian vanha. En kysellyt Simon Fleix'ltä enempää, paitsi milloin hän arveli papin tulevan uudestaan — mitä hän ei voinut sanoa — ja tokko hän tuntisi hänet — mihin hän vastasi myöntävästi. Vaan vaippaani kääriytyen laskeuduin makaamaan lieden luo ja haudoin surullisia mietteitä.

Siis samalla kuin minä olin ollut ahdingossa omalla tahollani, oli äitini nähnyt nälkää täällä. Hän oli pettänyt minua ja minä häntä. Lamppu lepatti heittäen epämääräisiä varjoja, tuulenhengen löyhytellessä omituisia ikkunaverhoa edestakaisin. Katosta vuotava vesi tippui pisara pisaralta, ja tuon tuostakin ravisteli tuuli ränstynyttä rakennusta ikäänkuin tahtoi repäistä sen kokonaan sijoiltaan ja lennättää pois.

VIII. Tyhjä huone.

Haluten lähteä matkaan niin varhain kuin mahdollista, jotta ehtisimme Rosny'hin toisena iltana, herätin Simon Fleix'n ennen päivän valkenemista ja kuultuani häneltä, missä hevoset olivat, menin niitä ruokkimaan. Otin tehdäkseni sen itse, jotta samalla saisin tilaisuuden etsiä räätälin ja varustaa itselleni pukimet, jotka olisivat paremmin säätyni mukaiset kuin ne, mitkä minulla oli jälellä. Huomasin, että minulla oli vielä yhdeksänkymmentä kruunua Navarran kuninkaan antamista rahoista, ja kahdellatoista hankin mustasta verasta tehdyn, ruskeanpunaisilla pilkuilla ja juovilla koristetun nutun, tumman levätin, joka oli vuorattu samalla vaatimattomalla värillä, sekä uuden hatun ja sulan. Vaatturi olisi mielellään toimittanut minulle myöskin uuden huotran, nähdessään että entinen oli kärjestä kulunut. Mutta siitä minä kieltäydyin, sillä olin saanut päähäni, että kulkisin miekankärki paljaana, kunnes olisin kostanut sille konnalle, joka oli täyttännyt äitini vanhuudenpäivät kurjuudella; saatuani Navarran kuninkaan tehtävän suoritetuksi olin luvannut ruveta ajamaan tuon päätöksen toteuttamista tarmokkaasti ja mitään häikäilemättä.

Vaatteitten valinta ja jotkut muutokset, joita niihin oli tehtävä, viivyttivät minua jonkun aikaa, niin että oli myöhäisempi kuin olisin halunnut, kun palasin jälleen asuntoani kohti aikomuksessa saada seurueeni ratsaille niin joutuin kuin mahdollista. Muistan, että aamu oli selkeä ja kylmä; katuojat olivat kuivat ja kadut verrattain puhtaat. Siellä täällä pilkotti varhainen auringonsäde esiinpistävien räystäitten välistä, luvaten erinomaista matkailmaa. Mutta kasvot, joita kävellessäni kohtasin, eivät heijastaneet ympäristön iloisuutta. Äkeitä katseita kohtasin kaikkialla, minne vain katsoin, ja kun lähetti lähetin perästä karautti ohitseni matkalla linnaan, seisivat kaupunkilaiset ovillaan huolettomina ja toimettomina taikka kadunkulmauksiin keräytyneinä puhelivat hiljaa keskenään sen näköisinä kuin olisi ollut salahankkeita tekeillä. Leskikuningatar eli vielä, mutta Orleans oli noussut kapinaan, samoin Sens ja Mans, Chartres ja Melun. Rouenin sanottiin olevan kahden vaiheilla, Lyons oli aseissa, kun Pariisi taas oli pannut kuninkaansa pois viralta ja kirosi häntä joka päivä sadoilta alttareilta. Sanalla sanoen, se suuri kapina, joka seurasi Guisen kuolemaa ja kesti niin monta vuotta, oli jo käynnissä, niin että tänä

uuden vuoden ensimmäisenä päivänä kuninkaan määräykset tuskin kantoivat kauemmaksi kuin hänen katseensa, kun hän levottomana kurkisti ulos yläpuolellani kohoavista linnan torneista.

Saavuttuani taloon kiipesin kiiruusti ylös pitkää porraskäytävää, harmitellen sen pimeyttä ja likaisuutta ja suunnitellen kiivetessäni, millä tavoin voisin mukavimmin ja pikimmin muuttaa äitini parempaan asuntoon. Viimeisen porraskäytävän yläpäähän ehdittyäni näin, että neidin ovi käytävän vasemmalla puolella oli auki, ja päättäen siitä että hän oli jo ylhäällä ja valmiina matkaan, astuin äitini huoneeseen reippain askelin ja kirpeän aamuilman virkistämin mielin.

Mutta kynnyksellä minä pysähdyin, jääden seisomaan äänettömänä ja tyrmistyneenä. Ensin luulin, että huone oli tyhjä. Seuraavalla katsahduksella huomasin ylioppilaan. Hän oli polvillaan vuoteen vieressä komerossa, jonka esirippu oli raastettu osaksi pois. Ikkunan edestä oli verho samoin repäisty alas, ja siitä virtaava kylmä päivänvalo paljasti räikeästi huoneen ruman alastomuuden, saaden sydämeni hyytymään. Lieden luona virui kumollaan oleva tuoli, ja orrella sen yläpuolella kyyrötti harmaa kissa, jota en ollut tähän saakka huomannut, katsellen minua peitettyllä vihalla. Neitiä ei näkynyt enempää kuin Fanchetteakaan, ja Simon Fleix ei kuullut tuloani. Hän toimitti vuoteen ääressä jotain, mikä nähtävästi koski äitiäni.

"Mitä tämä on?" huudahdin minä hiljaa, lähestyen varpaillani vuodetta.
"Missä toiset ovat?"

Ylioppilas katsahti taaksensa ja näki minut. Hänen kasvonsa olivat kalpeat ja synkät. Hänen silmänsä hehkuivat, ja kuitenkin niissä oli kyyneliä, samoin kuin hänen poskillaankin. Hän ei puhunut, mutta huoneen kylmyys, alastomuus ja tyhjyys puhuivat hänen puolestaan, ja mieleni musteni.

Tartuin häntä hartioihin. "Etkö voi puhua!" sanoin suutahtaen. "Missä he ovat?"

Hän nousi pystyyn ja tuijotti minuun. "He ovat menneet!" sanoi hän älyttömästi.

"Menneet?" huudahdin minä. "Mahdotonta! Milloin? Minne?"

"Puoli tuntia sitten. En tiedä minne."

Ymmällä ja ihmeissäni tuijotin häneen kauhistuksen ja suuttumuksen vaiheella. "Etkö tiedä?" huusin.
"He ovat menneet, ja sinä et tiedä?"

Hän kääntyi äkkiä ja tarttui minua käsivarteen. "En, minä en tiedä, minä en tiedä!" huusi hän kokonaan muuttuneella sävyllä, rajun kiihtymyksen vallassa. "Ja menkään paholainen heidän kanssaan! Mutta sen tiedän, kenen kanssa he menivät, nuo teidän ystäväinne, herra de Marsac! Tuli muuan narri, hölmö, hieno keikari ja puhui heille hyvää ja kaunista ja näytti heille kultaisen merkin, ja silloin — hui! — he menivät tiehensä ja unohtivat teidät!"

"Mitä!" huudahdin minä, alkaen käsittää ja takertuen kiihkeästi hänen puheensa ainoaan johtolankaan. "Kultaisen merkinkö? Heidät on siis houkuteltu pois! Ei ole hetkeäkään hukattava. Minun täytyy seurata."

"Ei, sillä siinä ei ole kaikki!" vastasi hän, keskeyttäen minut synkästi, samalla kuin hän pusersi käsivarttani yhä tiukemmin ja hänen silmänsä säkenöivät. "Te ette ole kuullut kaikkea. Tuo mies, jonka kanssa he menivät, kutsui teitä petturiksi ja varkaaksi ja kerjäläiseksi, ja teki sen äitinne silmien edessä — ja tappoi hänet! Tappoi hänet yhtä varmasti kuin jos hän olisi pistänyt miekan häneen! Tahdotteko vieläkin jättää hänet ja lähteä heidän jälkeensä?"

Hän puhui selvästi. Ja kuitenkin, Jumala paratkoon, kului joku aika ennen kuin ymmärsin hänet — ennen kuin käsitin hänen sanainsa merkityksen tahi kykenin siirtämään ajatukseni poissaolevista edessäni vuoteella makaavaan äitiini. Kun se viimeinkin minulle onnistui ja minä käännyin häneen päin ja näin hänen liikkumattomat kasvonsa ja ohuen tukkansa rentoina karkealla tyynyllä, niin valtasi tuo näky minut kokonaan. En muistanutkaan enää toisia — sillä luulin häntä kuolleeksi; ja tuskaisesti parahtaen lankesin polvilleni hänen viereensä ja peitin kasvoni. Mitä tuo itsepäinen tyttö oikeastaan minulle merkitsi? Mitä merkitsivät kuninkaatakaan ja kuninkaan asiat minulle hänen rinnallaan — ainoan ihmisolennon, joka yhä minua rakasti, ainoan olennon, joka oli minun vertani ja heimoani, ainoan alati-kärsivällisen, alati-uskollisen sydämen rinnalla, joka monet vuodet oli sykkinyt yksinomaan minulle? Hetken verran, muutamien tuokioitten ajan olin hänen arvoisensa, sillä minä unohdin kaikki muut.

Simon Fleix herätti minut vihdoon turtumuksestani, selittäen minulle, ettei hän ollut kuollut, vaan ainoastaan syvässä tiedottomuuden tilassa, jonka hänen saamansa ankara mielenjärkytys oli aiheuttanut. Hän oli lähettänyt jonkun naapurin hakemaan lääkäriä, ja tämä astui huoneeseen juuri kun minä nousin ylös ja asettuen minun paikalleni palautti äitini pian tajuihinsa. Mutta hänen äärimmäinen heikkoutensa varotti minua toivomasta enempää kuin väliaikaista toipumista. Enkä ollut kauan istunut

hänen luonaan, ennenkuin huomasi, että tämä viimeinen isku, joka tuli niin monien kauhujen ja aineellisten puutteitten lisäksi, oli sattunut hänen elämänsä ytimeen ja että hän oli nyt kuolemaisillaan.

Hän makasi jonkun aikaa käsi minun kädessäni ja silmät ummessa, mutta puolenpäivän tienoissa, kun ylioppilas oli saanut annetuksi hänelle hiukan lihalientä, hän virkistyi, ja tuntien minut makasi enemmän kuin tunnin ajan tuijottaen minuun sanomattoman tyytyväisenä ja onnellisena. Sen ajan kuluttua, kun luulin ettei hän enää kyennyt puhumaan, hän viittasi minua kumartumaan hänen puoleensa ja kuiskasi jotakin, mistä ensin en saanut selvää. Mutta sitten käsitin hänen sanoneen: "Onko hän mennyt — se tyttö, jonka toit?"

Hyvin levottomana vastasin myöntävästi, pyytäen ettei hän huolehtisi siitä asiasta. Minun ei kuitenkaan olisi tarvinnut peljätä, sillä kun hän jälleen avasi suunsa, puhui hän levollisesti ja ikäänkuin sellainen, joka näkee jotakin edessään selvästi.

"Kun löydät hänet, Gaston", kuiskasi hän, "niin älä ole hänelle vihainen. Se ei ollut hänen syynsä. Hän — tuo mies petti hänet. Katso!"

Seurasin suuntaa, mihin hän osotti pikemmin katseellaan kuin kädellään, ja näin päänalaisen vieressä kultaketjun. "Jättikö hän tämän?" kuiskasin minä, omituisen liikutuksen pusertaessa rintaani. "Hän pani sen tähän", kuiskasi äitini. "Ja hän olisi estänyt miestä sanomasta mitä hän sanoi" — väristys puistatti äitini ruumista hänen muistellessaan miehen sanoja, vaikka hänen silmänsä katsoivat minuun yhä uskoen ja luottaen — "hän olisi estänyt, mutta hän ei voinut, Gaston. Ja sitten mies joudutti häntä lähtemään."

"Näyttikö hän hänelle jonkin merkin, äiti?" En saattanut mitenkään pidättää tätä kysymystä, sillä niin paljon näytti siitä riippuvan.

"Näytti, kultapalan", kuiskasi äiti hymyillen heikosti. "Nyt minä tahdon nukkua." Ja pitäen yhä kädestäni hän sulki silmänsä.

Ylioppilas palasi pian tuoden joitakin tarvetavaroita, joita olin lähettänyt hänet hakemaan, ja me istuimme äitini luona iltaan saakka ja myöhään yöhönkin. Huojennukseksi olin kuullut lääkäriltä, että hän oli ollut sairaana jo jonkun aikaa ja että joka tapauksessa loppu olisi tullut pian. Hänellä ei ollut tuskia eikä hän tuntenut pelkoa, vaan näytti siltä kuin hän olisi kiittänyt Jumalaa ja ollut tyytyväinen, kohdatessaan minun katseeni aina kun hän avasi silmänsä tai heräsi horrostilastaan. Mitä itseeni tulee, niin muistan, että tuohon huoneeseen sisältyi joksikin aikaa koko minun maailmani. Sen hiljaisuuteen hukkuivat kaikki kuohunta, mikä täytti Ranskan kaupungit, ja sen ainoa mielenkiinto — heikon hengityksen edestakaisin huokuminen — himmensi kokonaisen elämäniäni pyyteet ja toiveet.

Ennenkuin päivä valkeni, hiipi Simon Fleix ulos hoitamaan hevosiä. Palattuaan tuli hän luokseni ja kuiskasi korvaani, että hänellä oli minulle jotain sanottavaa. Ja kun äitini makasi sillä hetkellä levollisessa unessa, irroitin käteni, nousin hiljaa ja menin hänen kanssaan lieden luo.

Sen sijaan että olisi puhunut, asetti hän nyrkkinsä eteeni ja aukaisi yhtäkkiä kouransa. "Tunnetteko tätä?" kysyi hän, katsahtaen minuun terävästi.

Otin hänen kädessään olevan esineen, ja katseltuani sitä nyökkäsin. Se oli ruusukkeeksi solmittu tummanpunainen samettikaistale, joka oli muodostanut, kuten ensi silmäyksellä huomasi, osan neiti de la Viren naamion pidikkeestä. "Mistä sinä sen löysit?" sopersin minä, otaksuen että hän oli poiminut sen porraskäytävästä. "Katsokaa sitä!" vastasi hän kärsimättömästi. "Te ette ole katsonut."

Käänsin sen toisinpäin, ja silloin näin jotakin, mikä ensin oli jäänyt minulta huomaamatta — nimittäin että kaistaleen leveämmässä päässä oli omituisia kuvioita, jotka oli hyvin kömpelösti ja säännöttömästi ommeltu valkoisella silkkilangalla. Pistot muodostivat kirjaimia ja kirjaimet sanoja. Hätkähtäen luin: "Apu!" ja kulmassa näin pienemmillä pistoilla nimikirjaimet "C.d.l.V."

Katsoin kiihkeästi ylioppilaaseen, "Mistä löysit tämän?" kysyin.

"Löysin sen kadulta", vastasi hän levollisesti, "noin kolmensadan askeleen päässä täältä."

Mietin hetkisen.. "Katuojastako vai seinän vierestäkö?" kysyin sitten.

"Seinän vierestä."

"Jonkin ikkunan altako?"

"Aivan niin", vastasi hän. "Voitte olla levollinen; minä en ole hölmö. Panin merkille paikan, herra de Marsac, enkä unohda sitä."

Tämä löytö herätti tunteita, jotka pyrkivät syrjäyttämään mielestäni äitini tilan aiheuttaman surun ja levottomuudenkin — mitkä tunteet vielä hetki sitten olivat näyttäneet tekevän mitättömiksi kaikki muut huolet. Sillä näin nyt olevani pulassa, jossa minun täytyi kärsiä teinpä miten hyvänsä. Toiselta puolen oli minun mahdollon jättää äitini; olisin ollut sydämetön julmuri, jos sen olisin tehnyt. Toiselta puolen taas en voinut ilman viiltävää tuskaa jäädä liikkumattomaksi ja toimeettomaksi, kun neiti de la Vire, jota olin vannonut suojelevani ja joka nyt kärsi minun huolettomuuteni ja huonon onneni takia, kutsui minua apuun. Sillä muuta tuo samettiruusu ei voinut merkitä, ja kenellekään muulle se ei voinut olla tarkotettu kuin minulle, koska ei ollut montakaan muuta, joka olisi todennäköisesti voinut sen tuntoa, ja koska hän piti luonnollisena, että minä koettaisin päästä hänen jälilleen.

Enkä voinut antaa tuolle merkille mitään pientä merkitystä. Muistaen neidin ylpeän ja pelottoman luonteenlaadun, sekä missä valossa hän aina oli minua katsonut, oli minulla syy aavistaa pahinta. Olin varma, ettei mikään luuloteltu vaara eikä muu kuin kaikkein viimeinen hätä olisi saanut häntä ottamaan näin alentavaa askelta. Ja tämä johtopäätös ynnä lisäksi pelko siitä, että hän oli joutunut Fresnoyn käsiin, jota luulin siksi henkilöksi, joka oli ryövännyt minulta kultarahan puolikkaan, täyttivät minut hirveällä epätietoisuudella siltä, millä suunnalla velvollisuuteni tällä hetkellä oli. Kunniantuntoni veti minua kahdelle taholle, vaatien minua sekä lähtemään että jäämään, ja kun käteni meni miekankahvaan ja jalkani pakottivat minua lähtemään, etsivät silmäni äitiäni ja korvani kuuntelivat hänen vienoa hengitystään.

Neuvottomana ja hämmentyneenä katsoin ylioppilaaseen, ja hän katsoi minuun. "Sinähän näit miehen, joka vei hänet", mutisin minä. Siihen saakka, ollen yksinomaan huolissani äitini kohtalosta, olin tehnyt vain joitakin kysymyksiä ja sivuuttanut asian ikäänkuin se liikuttaisi minua vähän ja kuuluisi minulle vielä vähemmän. "Minkä näköinen hän oli? Oliko hän iso, turpea mies, pää siteessä, tai ehkä haava kasvoissaan?"

"Sekö herra, joka meni neidin kanssa?" kysyi hän.

"Niin, niin, vaikkapa herra, jos niin haluat!"

"Ei ollenkaan", vastasi ylioppilas. "Hän oli pitkä, nuori, hieno mies, komeasti puettu, ja hänellä oli tumma tukka ja komeat kasvot. Kuulin hänen sanovan neidille, että hän tuli erään neidin ystävän lähettämänä, joka oli liian korkea-arvoinen mainittavaksi julkisesti, varsinkaan Blois'ssa. Hän lisäsi tuovansa häneltä tunnusmerkin; ja kun neiti mainitsi teistä — hän oli juuri tullut rouvan huoneeseen seuranaisansa kanssa, kun tuo mies ilmestyi..."

"Hän oli tietysti pitänyt silmällä, milloin minä menin ulos."

"Aivan niin. No niin, kun neiti mainitsi teistä, vannoi mies, että te olitte seikkailija ja rutiköyhä petkuttaja ja vaikka mikä, ja kehotti neitiä sanomaan, pitikö hän todennäköisenä että hänen ystävänsä olisi uskonut sellaisen tehtävän sellaiselle miehelle."

"Ja silloinko neiti lähti hänen kanssaan?"

Ylioppilas nyökkäsi.

"Mielelläänkö? Vapaasta tahdostaanko?"

"Kyllä", vastasi hän. "Siltä minusta näytti. Hän koetti estää miestä puhumasta teidän äitinne kuullen, mutta siinä oli kaikki."

Hetken mielijohteen ajamana otin askeleen ovea kohti; muistin kuitenkin asemani ja käännyin takaisin voihkaisten. Melkein poissa suunniltani ja tuntien tarvetta purkaa jollain tavoin tunteitani, tartuin poikaa hartioihin ja pudistelin häntä edestakaisin.

"Sano minulle, mies, mitä minun on tehtävä!" mutisin hampaitteni välistä. "Puhu! Ajattele! Keksi jotakin!"

Mutta hän pudisti päätänsä.

Päästin hänet irti mumisten kirouksen ja istuin tuolille vuoteen viereen, laskien pääni käsieni väliin. Juuri sillä hetkellä saapui kumminkin huojennus — saapui odottamattomalta taholta. Ovi avautui ja lääkäri astui sisään. Hän oli taitava ammatissaan, ja vaikka häntä paljon käytettiin hovipiireissä, oli hän siitä huolimatta hugenotti — ja juuri tämä seikka oli rohkaissut Simon Fleix'tä pyytämään hänen apuaan "Vertavuotavan sydämen" isännän kautta, mikä majatalo oli Blois'n hugenottien salainen yhtymäpaikka. Toimitettuaan tutkimuksensa aikoi hän poistua, sillä hän oli vakava ja hiljainen mies ja hänellä oli paljon työtä, mutta minä pysäytin hänet ovella.

"Kuinka hänen laitansa on, herra tohtori?" sanoin matalalla äänellä, pidellen kädelläni hänen

päällysviitastaan.

"Hän on voimistunut ja voi elää pari kolme päivää", vastasi hän levollisesti. "Ehkä neljäkin, ja niin monta kuin Jumala tahtoo."

Painaen kaksi kruunua hänen käteensä pyysin häntä käymään joka päivä, minkä hän lupasikin tehdä. Sitten hän poistui. Äitini uinui yhä rauhallisesti, ja minä käännyin Simon Fleix'n puoleen; epäilyni olivat hälvenneet ja päätökseni oli tehty.

"Kuule", sanoin minä, "ja vastaa minulle lyhyeen. Me emme voi poistua yhtä aikaa, se on selvä. Kuitenkin täytyy minun mennä heti paikalla sille paikalle, mistä sinä löysit tuon samettinauhan. Kuvaa se paikka minulle tarkasti, niin että voin löytää sen, äläkä tee erehdyksiä."

Hän nyökkäsi ja vastasi hetkisen mietittyään:

"Tiedättehän St. Denis'n kadun? No, menkää sitä alaspäin, jättäen 'Vertavuotavan sydämen' vasemmalle puolellenne. Kääntykää toisesta kulmuksesta samalla puolella sivuutettuanne majatalon. Kolmas talo kulmasta lukien, jälleen vasemmalla, on Pyhän ristin sairaalan johtavan porttiakun yläpuolella. Portin yläpuolella on kaksi ikkunaa alemmassa kerroksessa, ja niitten yläpuolella vielä kaksi. Nauha oli ensimmäisen ikkunan alla, jonka kohdalle saavutte. Oletteko ymmärtäneet?"

"Täydellisesti", sanoin minä. "On hyvä joskus olla kirjamieskin, Simon."

Hän katsoi minuun mieltäväisenä, mutta ei virkkanut mitään, ja minä puuhasin miekankahvani lujittamisessa ja viittani sovittamisessa kasvojeni alaosan eteen. Saatuaani nämä tyydyttävästi järjestetyiksi otin esiin rahani ja laskin kolmenkymmenenviiden kruunun suuruisen summan, jonka annoin hänelle, terottaen hänen mieleensä että hänen oli välttämättä pysyttävä äitini luona, jollen sattuisi palaamaan. Sillä vaikka aioin lähteä ainoastaan tiedusteluretkelle, ottamaan, jos mahdollista, selkoa siitä, oliko neiti vielä Blois'ssa, niin tulevaisuus oli kuitenkin epävarma, ja vaikka viholliseni olivat minulle tuntemattomia, tunsivat he minut.

Terotettuani hänelle tätä velvollisuutta otin äänettömät jäähyväiset äidiltäni ja jättäen huoneen poistuin hitaasti alas portaita, äitini riutuneitten, kalpeitten kasvojen kuvan seurattessa mukana ja antaessa, kuten minusta tuntui, pyhityksen aikomukselleni.

Kellot löivät yhtätoista, kun astuin ulos ovesta ja seisoin hetkisen kujalla katsellen kummallekin suunnalle, näkyisikö mitään vakoilun merkkejä. Mitään ei kuitenkaan ollut nähtävissä. Kuja oli autio. Ja ollen varma siitä, että olisi turhaa yrittää eksyttää vastustajiani, jotka arvattavasti tunsivat Blois'n paremmin kuin minä, en sitä koettanutkaan, vaan ohjasin tieteni tahtoen kulkuni "Vertavuotavaa sydäntä" kohti St. Denis'n kadulle. Kaduilla oli sama synkän odotuksen leima, jonka olin huomannut edellisenä päivänä. Samat ryhmät seisoskelivat kadunkulmissa, samat epäluuloiset katseet kohtasivat minua niinkuin kaikkia muitakin muukalaisia, jotka näyttäytyivät ulkona; yhtä välinpitämättömän toimettomilta näyttivät kaupunkilaiset, yhtä levottoman kiireellisiltä tulevat ja lähtevät sanansaattajat. Näin, että täälläkin, ihan palatsin muurien juurella, lain ja järjestyksen siteet olivat jännitetty miltei katkeamaisilleen, ja ajattelin, että jos milloinkaan oli Ranskassa ollut aikaa, jolloin oikeus merkitsi vähän ja vahva käsi paljon, niin sellainen aika oli nyt. Sellainen asiain tila olikin edullinen käsissä olevalle tuumalleni, ja välittämättä epäluuloisista katseista astelin päättäväisenä tietäni.

Löysin helposti sen porttikäytävän, josta Simon oli puhunut, ynnä ikkunan, jonka alta hän oli löytänyt samettisolmukkeen, Koska melkein vastapäätä avautui kapea kujanne, käytin sitä hyväkseni tarkastellakseni taloa mielin määrin, ja huomasin heti, että alempi ikkuna oli suojattu vain lujilla luukuilla, jotka nyt olivat auki, mutta ylemmän kerroksen ikkuna oli varustettu vahvalla rautaristikolla. Luonnollisesti keskitin huomioni jälkimäiseen. Talo oli vanha kivirakennus ja päältä katsoen jotensakin kunnioitettavan näköinen, enkä voinut huomata siinä mitään, mikä olisi herättänyt epäluuloani, jos nauha olisi löytynyt muualta. Sen seinässä oli erään uskonnollisen veljeskunnan vaakuna, ja portti oli arvattavasti aikoinaan ollut sen sairaalan pääsisäänkäytävänä, joka vieläkin oli sen takana, mutta nyt oli portin päällinen talo nähtävästi joittenkin säätyläisihmisten asuntona. Olivatko molemmat kerrokset samoilla vai eri asukkailla, sitä en voinut ratkaista.

Katseltuani sitä jonkun aikaa näkemättä kenenkään menevän sisään tai tulevan ulos ja keksimättä mitään, mikä jollain tavoin olisi opastanut minua, päätin uskaltautua talon sisäpuolelle, kun katu oli rauhallinen eikä talossa näkynyt mitään merkkejä, jotka olisivat osottaneet sen olevan vahvasti vartioidun. Sisäänkäytävä oli porttiholvin alla oikealla puolella olevasta ovesta. Näkemästäni tein sen johtopäätöksen, että portinvartia oli poissa, arvatenkin juoruilemassa kaupungilla valtiollisista asioista.

Johtopäätökseni näyttäytyikin oikeaksi, sillä kun olin onnellisesti päässyt kadun poikki ja pujahdin sisään puoliavoimesta ovesta, löysin ainoastaan hänen sauvansa ja hiilipannunsa häntä edustamassa.

Yksi silmäys riitti vakuuttamaan minulle tämän, ja heti käännyin empimättä nousemaan ylös portaita, sillä oivalsin, että jos tahdoin saada jotakin aikaan yksinäni, niin oli minun turvattava enemmän rohkeuteen ja yllätykseen kuin varovaisuuteen ja harkintaan.

Portaisiin tuli vain niukasti valoa pihan puolella olevista tähystysaukoista, mutta ne olivat siistit ja hyvässä kunnossa. Koko talossa vallitsi hiljaisuus, jota rikkoi vain minun askelteni ääni, ja kaikki näytti niin siistiltä ja säännölliseltä, että kuta ylemmäs nousin, sitä alemmas painui menestyksen-toivoni. Päätävästi jatkoin kuitenkin kulkuani, kunnes saavuin toiseen kerrokseen ja seisoin sulletun oven edessä. Nyt oli hetki, jolloin kaikki tulisi ratkaistuksi. Kuuntelin joitakin silmänräpäyksiä, mutta kun ei mitään kuulunut, kohotin varovaisesti salpaa. Vastoin odotustani ovi avautui, ja minä astuin sisään. Korkeaselustainen penkki oli sisäpuolella, estäen minua näkemästä vapaasti huoneeseen, joka näytti olevan avara ja runsaasti ja komeasti sisustettu, vaikka hiukan matala ja verrattain hämärästi valaistu, sillä sen kaksi ikkunaa olivat leveyttään matalampia. Lämmin takkatulen hohde valaisi kattoa, ja juuri kun suljin hiljaa oven, murtui jokin palanut halko liedellä niin että säkenet ratisivat, mikä ääni toi kodikasta eloa loisteliaaseen hiljaisuuteen. Heti sen jälkeen kysyi matala soinnukas ääni: "Alfons, sinäkö se olet?"

Astuin selustapenkin ympäri, ja näin edessäni kauniin naisen kyynärpäähänsä nojassa sohvalla. Kuullessaan oven avautuvan hän oli kohonnut ryntäilleen. Kun hän nyt näki vieraan ihmisen edessään, hypähti hän heikosti huudahtaen pystyyn ja tuijotti minuun hämmästyttä ja suuttumusta kuvastavin kasvoin. Hän oli keskikokoinen, piirteet säännölliset, vaikka hiukan lapsimaiset, kasvot erittäin kauniit. Tuuhea, kullankeltainen tukka riippui epäjärjestyksessä hänen kaulansa ympärillä, sopien hyvin hänen silmiensä syvään sineen, missä minusta näytti piilevän enemmän henkeä ja tulta kuin hänen yleiset kasvopiirteensä panivat otaksumaan.

Hetken äänettömyyden jälkeen, minkä kestäessä hän mittaili minua kiireestä kantapäähän hyvin ylpeästi — ja minä katselin häntä uteliaana ja ihmetellen — hän lausui: "Hyvä herra, voisinko saada tietää, mikä aiheuttaa tämän — vierailun?"

Olin sillä hetkellä niin hämmästyksissäni naisen ilmestymisestä ja hänen tavattomasta kauneudestaan, samoin kuin siitäkin, etten nähnyt täällä merkkiäkään etsimistäni henkilöistä, että en saanut kootuksi ajatuksiani vastaukseen, vaan seisoin ymmällä tuijottaen häneen. Huoneeseen astuessani olin odottanut näkeväni vallan toista!

"No, herra?" sanoi hän jälleen puhuen terävästi ja kopauttaen jalallaan lattiaan.

"Tämän vierailunko?" sopersin minä.

"Kutsukaa sitä vaikka tunkeilevaisuudeksi, jos niin haluatte!" huusi hän kopeasti. "Mutta selittäkää syynne taikka menkää matkaanne."

"Pyydän lupaa saada tehdä molemmat", vastasin minä, tahdonponnistuksella kooten ajatukseni. "Nousin ylös näitä portaita ja avasin ovenne erehdyksessä — yksinkertaisesti sanoen — toivoen tapaavani täällä erään ystäväni. Huomaan erehtyneeni, eikä minulla ole muuta tehtävää kuin poistua, pyytäen samalla nöyrimmästi anteeksi." Ja puhuessani kumarsin syvään ja valmistauduin lähtemään.

"Odottakaa vähän!" sanoi hän nopeasti ja muuttuneella äänellä. "Te olette ehkä herra de Bruhlin — mieheni — ystävä. Siinä tapauksessa, jos haluatte jättää hänelle jonkun sanoman, toimitan sen mielelläni hänelle."

Hän näytti niin viehättävältä, että huolimatta tunteitteni sekasorrosta en voinut muuta kuin katsella häntä ihailen. "Valitettavasti en voi esittää sitäkään puolustukseksi", vastasin minä. "Ikävä kyllä ei minulla ole kunniaa tuntea häntä."

Hän katseli minua hiukan hämmästyneenä. "Mutta kuitenkin", vastasi hän, hymyillen kainosti ja leikkien pukuaan kiinnittävällä kultasoljella, "teillä on täytynyt olla jokin syy, jokin aihe, jonka nojalla luulitte löytävänne ystäväne."

"Kyllä, rouva", vastasin minä, "mutta minä erehdyin."

Näin hänen punastuvan äkkiä. Hymyillen ja räpyttäen ujosti silmiään hän sanoi: "Onko ehkä mahdollista, että — tarkoitan, että oletteko ehkä tullut tänne jostakin syystä, joka on yhteydessä — esimerkiksi jonkun samettinauhan kanssa?"

Minä hätkähdin ja astuin tahtomattani askeleen häntä kohti. "Samettinauhan!" huudahdin liikuttetuna. "Hyvä Jumala! Sittenhän en olekaan erehtynyt! Olen tullut oikeaan taloon, ja te — te tiedätte tästä jotakin! Arvoisa rouva, sanokaa minulle mitä tuo samettinauha merkitsee, minä rukoilen teitä!"

Kiihtymykseni näytti tekevän hänet levottomaksi; hän peräytyi pari askelta, katsoen minuun ylväästi, mutta samalla ikäänkuin hiukan häpeillen. "Uskokaa minua, se ei merkitse mitään", sanoi hän kiireesti. "Pyydän teitä ymmärtämään sen. Se oli tyhmää pilaa."

"Pilaa?" sanoin minä. "Se on pudotettu tästä ikkunasta."

"Se oli pilaa", toisti hän itsepintaisesti. Mutta saatoin nähdä, että hän kaikesta ylpeydestään huolimatta oli levoton. Hänen kasvonsa olivat hämmentyneet ja kyyneliä oli hänen silmissään, ja nämä saattoi minut näissä olosuhteissa vain kahta itsepäisemmäksi.

"Minulla on tuo nauha mukanani", sanoin minä. "Teidän täytyy kertoa minulle siitä enemmän."

Hän katsoi minuun osottaen ankarampaa suuttumusta kuin hän tähän saakka oli ilmaissut. "Luulen, ettette te tiedä, kenelle puhutte", sanoi hän hengittäen kiivaasti. "Poistukaa täältä, ja heti! Olen sanonut teille, että se oli pilaa. Jos te olette kunniamies, niin te uskotte minua ja lähдете pois." Ja hän osotti ovea.

Mutta minä pysyin paikallani, sillä olin järkähtämättä päättänyt tunkea salaisuuden perille. "Olen kunniamies, arvoisa rouva", sanoin minä, "mutta kuitenkin täytyy minun saada tietää enemmän. Ennenkuin saan kuulla enemmän, en voi lähteä."

"Oh, tämä on sietämätöntä!" huusi hän katsellen ympärilleen ikäänkuin etsien pakotietä; mutta minä olin hänen ja ainoan oven välissä. "Tämä on sietämätöntä! Tuo samettinauha ei ollut lainkaan tarkotettu teille. Ja, mikä merkitsee enemmän, jos de Bruhl tulee ja löytää teidät täältä, niin tulette sitä katkerasti katumaan."

Näin että hän oli ainakin yhtä levoton itsensä takia kuin minun puolestani, ja asianhaaroihin katsoen ajattelin olevani oikeutettu käyttämään hyväkseni hänen pelkoaan. Asetin tarkotuksella hattuni vieressäni olevalle pöydälle ja lausuin, katsoen häneen kiinteästi: "Minä menen, arvoisa rouva, kun saan kuulla kaikki mitä te tiedätte tästä nauhasta, joka on kädessäni, mutta en ennen. Jollette te suostu sitä ilmaisemaan, täytyy minun odottaa herra de Bruhlia ja kysyä häneltä."

"Hävytön!" huudahti hän, katsoen minuun kuin olisi hän raivossaan ja pelossaan ollut valmis tappamaan minut; hän oli nähtävästi intohimoinen nainen. Mutta minä seisoin liikahtamatta, ja hetken perästä hän puhui. "Mitä tahdotte tietää?" sanoi hän, katsoen minuun synkästi.

"Millä tavalla tämä nauha tuli kadulle teidän ikkunanne alle? Sen tahdon tietää ensinnä."

"Minä pudotin sen", vastasi hän äreästi.

"Minkätähden?" kysyin minä.

"Koska..." Ja sitten hän pysähtyi ja katsoi minuun, ja sitten taas katsoi alas, posket tulipunaisina. "Koska, jos teidän täytyy saada se tietää... Minä olen ollut naimisissa vain kaksi kuukautta, ja minä ajattelin että mieheni löytäisi sen ja toisi minulla. Se oli hupsu päähänpisto."

"Mutta mistä saitte sen?" kysyin minä ja tuijotin häneen yhä kummastuneempana ja neuvottomampana. Sillä minusta näytti että mitä useampia kysymyksiä tein, sitä kauemmaksi eksyin tarkotuksestani.

"Minä löysin sen Arcyn kujalta", vastasi hän, polkien ärtyneenä jalkaansa. "Sain tyhmän ajatuksen tehdä niinkuin tein. Ja nyt, vieläkö teillä on useampia kysymyksiä?"

"Ainoastaan yksi", vastasin minä, nähden nyt kaikki selvästi. "Tahdotteko suosiollisesti selittää minulle tarkasti, miltä kohdalta löysitte sen?"

"Johan minä sanoin. Arcyn kujalta, kymmenen askeleen päässä Valois-kadulta. No, joko nyt menette?"

"Yksi sana, arvoisa rouva. Oliko..."

Mutta hän huusi: "Menkää, menkää!" niin kiivaasti, että yritettyäni vielä kerran kiittää häntä, katsoin paremmaksi noudattaa hänen käskyään. Olin saanut kuulla kaikki mitä hän tiesi; olin ratkaissut arvotuksen. Mutta ratkaistuani sen en ollut sen likempänä päämäärääni, olin yhtä kaukana neidistä. Äänettömänä kumartaen suljin oven ja aloin laskeutua alas portaita, mieli täynnä huolekkaita epäilyjä ja laskelmia. Samettinauha oli ainoa johtolanka mitä minulla oli, mutta oliko oikein antaa sille mitään merkitystä? Tiesin nyt, että olipa se alkujaan ollut missä tahansa, se oli siirretty kerran toiseen paikkaan. Ja jos kerran, niin miksi ei kahdesti? Miksi ei kolmasti?

IX. Talo Arcyn kujan varrella.

En ollut laskeutunut puoltakaankymmentä askelta, kun kuulin jonkun tulevan porraskäytävään kadulta ja alkavan nousta ylös. Heti johtui mieleeni, että tämä mahtoi olla herra de Bruhl, ja huomasin, etten ollut lähtenyt nuoren rouvan asunnosta sekuntiakaan liian aikaisin. Minulla oli siksi vaikea tehtävä käsissä, etten millään muotoa tahtonut joutua vielä lisäksi riitaan tuntemattoman henkilön kanssa, ja siksi joudutinkin askeleitani, toivoen kohtaavani hänet niin lähellä portaitten alapäätä, että hän jäisi epätietoiseksi, olinko käynyt talon ylemmässä vai alemmassa kerroksessa. Mutta porraskäytävä oli pimeä, ja hän, jolle ne olivat tutut, saattoi liikkua nopeammin kuin minä, Hän harppasi kaksi askelta kerrallaan ja ilmestyen äkkiä käänteeseen yllätti minut ennenkuin minä olin selviytynyt ylimmästä porrasjaksosta.

Nähdessään minut hän pysähtyi äkkiä ja tuijotti minuun; hän ajatteli luultavasti ensiksi, että hänen pitäisi tuntea minut. Kun hän ei tuntenut, astui hän askelen taaksepäin. "Oletteko ollut — onko teillä jotain asiaa minulle?" sanoi hän.

"Ei", sanoin minä, "ei ole."

Hän rypisti kulmiaan. "Minä olen de Bruhl", hän sanoi.

"Niinkö?" mutisin minä, osaamatta muutakaan sanoa.

"Oletteko ollut...?"

"Teidän asuntonne portaissako? Kyllä, erehdyksessä", vastasin umpimähkään.

Hän murahti hiukan tämän kuullessaan ja astui sivulle, epäluuloisena ja tyytymättömänä, mutta tietämättä oikein mitä tehdä. Minä kohtasin, tyvenesti hänen äkeän katseensa ja menin hänen ohitseeni, mutta alas laskeutuessani huomasin kuitenkin, että hän oli kääntynyt ja katsoi jälkeeni. Hän oli iso, komea mies, tummaverinen ja hiukan punakkakasvoinen, puettu täydellisimpään myrtinviheriään, mustajuovaiseen hovipukuun. Käsivarrella oli hänellä samanvärinen levätti. Kadulle saavuttuani katsahdin taakseni nähdäkseni, seurasiko hän minua, mutta sen enempää en häntä ajatellut. Kuitenkin kohtasimme me vielä toisemme, ja monta kertaa. Niin, jos silloin olisin tietänyt, mitä sittemmin tulin tietämään, olisin palannut takaisin ja... Mutta siitä myöhemmin.

Valois-katu, jolle muuan varovasti puodistaan kurkisteleva kauppias ohjasi minut, oli kaupungin pääkatuja, kapea, likainen ja ylhäältä esiinpistävien katonräystäitten ja ammattikilpien pimittämä, mutta täynnä hälinää ja liikettä. Sen toinen pää avautui tuomiokirkon esipihalle; toinen, hiljaisempi pää näkyi johtavan kaupungin läntiselle portille. Tuntien että oli tärkeätä välttää herättämästä huomiota etsimäni talon lähistöllä, kuljin tuomiokirkon edustalla olevalle aukealle paikalle ja kysyen parilta mieheltä, jotka seisovivat siinä puhelemassa, sain tietää että Arcyn kuja oli kolmas kuja Valois kadun oikealla puolella jonkun matkan päässä siitä. Tämän tiedon saatuani läksin heidän luotaan ja kuljin katua pitkin pää kumarassa ja levätti vedettynä kasvojeni alaosan eteen ikäänkuin koleaan itätuulen suojaksi, kunnes saavuin kujan suulle. Silmiäni nostamatta käännyn rohkeasti kujalle.

Kuljettuani kymmenen askelta kulmasta eteenpäin pysähdyin ja aloin ympärilleni katsellen tutustua ympäristöön niin joutuin kuin taisin. Kuja, joka näytti hyvin vähäliikkeiseltä, oli kahdeksan tai yhdeksän jalkaa leveä, kiveämätön ja täynnä uomia. Toisella puolella sitä kohosi korkea, umpinainen puutarhamuuri ja toisella vielä korkeampi talon seinä; kummassakaan ei ollut ainoatakaan ikkunaa, mikä seikka täytti minut hämmästyksellä, sillä se teki tyhjäksi kaikki laskelmani. Turhaan mittasin katseellani kulkemiani kymmentä askelta; turhaan katselin ylös ja oikealle ja vasemmalle. Olin kerrassaan ymmällä. Ei ainoatakaan ikkunaa avautunut kujalle sillä kohdalla, ei edes koko kujan varrella. Sillä sen molemmin puolin oli, niin pitkälle kuin saatoin nähdä, umpinaisia, ikäänkuin puutarhain muureja.

Oivaltaen masentunein mielin mitä tämä merkitsi, näin yhdessä tuokiossa, että kaikki Simon Fleix'n löydölle perustamani toiveet olivat turhia. Neiti oli epäilemättä pudottanut samettinauhan, mutta ei mistään ikkunasta. Se oli vieläkin johtolanka, mutta niin ohut ja epämääräinen, että se itse asiassa oli mitätön, todistaen ainoastaan, että neiti oli ahdingossa ja tarvitsi apua, mahdollisesti myöskin, että hän oli kulkenut tämän kujan kautta matkalla yhdestä säilytyspaikasta toiseen.

Kokonaan tyrmistyneenä ja lannistuneena nojasin jonkun aikaa seinään, moittien sitä kovaa onnea, joka näytti seuraavan minua tässä niinkuin monessa edellisessäkin seikkailussa. Eikä jäänyt kuulumatta matala omantunnon äänikään, joka väitti, että tällaiset epäonnistumiset johtuivat taitamattomuudesta pikemmin kuin kovasta onnesta. Päättelin, että jollen olisi antanut ryövätä itseltäni tunnusmerkkiä, olisi neiti luottanut minuun; jollen olisi tuonut häntä sellaiseen kurjaan asuntoon kuin äidilläni oli, ei hän olisi antanut tuntemattoman henkilön houkutella itseään mukaansa; ja lopuksi, jos olisin itse pysynyt

hänen luonaan ja lähettänyt Simonin hoitamaan hevosia sijastani, niin ei kukaan vieras olisi päässyt hänen puheilleenkaan.

Mutta ei ole milloinkaan ollut tapanani ottaa häviötä vastaan tarjouksella, ja vaikka tunsinkin nämä itseoimaukset hyvin ansaituiksi, sain itseni kuitenkin pian vakuutetuksi siitä, että se omituinen ja erikoinen sallimus, joka johti samettinauhan käsiini, kehotuksena rohkaisemaan mieleni. Jollei rouva de Bruhl olisi ottanut sitä, olisi se jäänyt virumaan tuolle syrjäpolulle, jota en minä eikä Simon Fleix'kään olisi luultavasti tullut kulkemaan. Ja jollei rouva olisi vuorostaan sitä pudottanut, olisimme saaneet turhaan etsiä pienintäkin johtolankaa neiti de la Viren kohtalon tai aseman selville saamiseksi.

Uudelleen reipastuneena tästä ajatuksesta päätin kävellä kujan päähän, ja teinkin sen heti, katsellen valppaasti ympärilleni käydessäni, mutta kohtaamatta ketään. Puitten paljaat yläoksat pistivät siellä täällä esiin muurien yli, joissa aina jonkun matkan päässä oli matala, vahva ovi. Näitä ovia tutkin huolellisesti, keksimättä kuitenkaan mitään. Kaikki olivat lujasti kiinni, ja useimmat näyttivät siltä kuin niitä olisi harvoin avattu. Saavuttuani vihdoinkin ilman tuloksia kaupungin ulkomuurin sisäreunaan, käännyn ja palasin äreänä takaisin samoja jälkiä, hidastaen askeleitani sitä mukaa kuin lähenin Valois-katua. Tällä kertaa, ollen hiukan etäämpänä kadusta, huomasin jotakin.

Kujalle päin oleva seinä kulmatalossa, jonka julkisivu oli Valois-kadun puolella, oli, kuten olen sanonut, umpinainen ja ikkunaton. Mutta tältä paikalta saatoinkin nähdä talon takasivun yläosan — nimittäin sen osan, mikä näkyi seinään yhtyvän puutarhamuurin yli — ja siinä oli joitakin ikkunoita. Kaksi ikkunaa kokonaan ja kolmannesta osa olivat katseeni ylettyvillä, ja yhtäkkiä huomasin eräessä niistä jotakin, mikä sai sydämeni sykähtämään toivosta ja odotuksesta. Kysymyksensä oleva ikkuna oli tukevasti raudotettu, ja se mitä näin, oli solmittu erääseen ristikon tankoon. Se oli pieni nauharuusuke, jostakin valkoisesta vaatteesta, arvattavasti liinakankaasta solmittu ja pisti varsin vähän silmään. Mutta sen silmukat olivat, mikäli niin kaukaa saatoinkin erottaa, juuri samannäköiset kuin taskussani olevassa samettiruusukkeessa.

Johtopäätös oli ilmeinen, samalla kuin se herätti minussa vilkasta ihailua neidin älyä ja neuvokkuutta kohtaan. Hän oli sulettuna tuohon huoneeseen; oli melkein eittämätöntä, että hän oli tuon ristikon takana. Jos sieltä pudotettaisiin vaatekaistale, niin se suotuisalla tuulella liittäisi kujalle — ei kymmenen, vaan kahdenkymmenen askeleen päähän kadulla. Minun olisi pitänyt ennakoita otaksua mahdolliseksi tuon vertainen epätarkkuus naisen etäisyys-arvioinnissa.

On helppo kuvitella, kuinka innokkaasti nyt tarkastelin taloa ja kuinka tarkasti etsin siitä heikkoa kohtaa. Mutta mitä kauemmin katselin, sitä lohduttomampiin tuloksiin tulin tutkimuksissani. Näin edessäni synkän kivilinnan, neliskulmaisen, vanhaan italialaiseen tapaan rakennetun, jonka katonreunus oli hammastettu ja seinissä kunkin kerroksen yläpuolella kapeat juoksulistat, jotka samalla vähensivät sileitten seinäpintain yksitoikkoisuutta ja lisäsivät yläosan synkkää raskautta. Ikkunoita oli vähän ja ne olivat pieniä, ja talo näytti kostealta ja homehtuneelta, jäkälätupsuja kasvoi tiilien lomissa ja juoksulistat olivat sammaloituneet. Kujalta puutarhaan johtava matala ovi kiinnitti luonnollisesti huomiotani; mutta se näkyi olevan tavattoman vahva ja teljetty sekä ylhäältä että alhaalta.

Tultuani vakuutetuksi siitä, ettei siltä puolen ollut yrittämistä, ja ollen haluton viipymään lähistöllä kauempaa, jotta en herättäisi huomiota, palasin kadulle ja kävelin kahdesti talon etusivun ohitse, koettaen nähdä siitä niin paljon kuin suinkin pysyttelemällä ulkonaisesti mahdollisimman välinpitämättömän näköisenä. Julkisivu oli hiukan taempana kadunreunasta, ja sen rinnalla oli toisella puolella tallirakennuksia. Ainoastaan yhdestä piipusta nousi savua, ja siitäkin vähän. Kolme porrasaskelta johti mahtavalle kaksoisovelle, joka oli puoleksi auki, näyttäen vilauksen tilavasta eteishallista ja valtaportaista. Kaksi palvelijan näköistä miestä seisoskeli portailla syöden pähkinöitä ja kujeillen keskenään, ja oven yllä oli kolme värillistä vaakunakilpeä. Toisen kerran ohikulkiessani näin tyydytyksellä, että keskimäinen vaakuna oli Turenne — mikä saattoi minut täydelleen vakuutetuksi, ettei samettisolmuke ollut valehdellut; niin että ilman muuta sillä kertaa käännyn kotiin päin sommitellen suunnitelmia kävellessäni.

Tapasin kaikki sellaisena kuin se oli ollut lähtiessäni. Äitini makasi yhä puoleksi tiedottomassa tilassa, joten minulta säästyivät poissaoloni anteeksipyyttämisen ja aikomusteni selittämisen vaivat. Ilmotin suunnitelmani Simon Fleix'lle, joka sanoi helposti voitavan saada luotettava henkilö hoitamaan äitiäni. Mutta ensi aluksi hän ei tahtonut suostua pitemmälle asiaan. Hän kuunteli suunnitelmaani suu auki ja kiiluin silmin, kunnes aloin selittää hänen osaansa siinä. Silloin hän alkoi kovasti vapista.

"Te tahdotte minua tappelemaan", huusi hän soimaten ja väristen koko ruumiiltaan kuin halvaantunut. "Te sanoitte siten toissa iltana. Te tahdotte että minut tapettaisiin. Sitä te tahdotte."

"Hupsutusta!" vastasin minä tuimasti. "Minähän tahdon sinua pitämään hevosia!"

Hän katsoi minuun hurjasti, vihainen ilme kasvoissaan, mutta kuitenkin samalla kuin lumottuna.

"Te tahdotte sotkea minutkin tappeluun!" intti hän. "Te tahdotte!"

"Enkä tahdo", sanoin minä.

"Tahdotte! Tahdotte! Ja kyllä minä tiedän miten siinä käy. Minä olen lukumies, enkä ole oppinut tappelamaan. Te tahdotte, että minä kuolisin!" huusi hän kiihtyneenä.

"Minä en tahdo sinua tappelamaan", vastasin hiukan halveksivasti.

"Tahtoisin mieluummin, että pysyisit erilläsi sellaisesta äitini takia.

Tahdon vain, että seisot kujalla ja pitelet hevosta. Siinä sinä et ole paljon suuremmassa vaarassa kuin täällä lieden luona istuessasikaan."

Vihdoin sain hänet taivutetuksi tekemään niinkuin halusin, vaikka hän vieläkin, ajatellessaan mikä hänellä oli edessään, alkoi väristä ja monta kertaa tuon iltapäivän kuluessa hypähti ylös ja käveli edestakaisin lieden ja ikkunan väliä, kasvot kiihtyneinä ja kädet nyrkissä kuin kuumeisella. Ensimmäisen otaksuun tämän johtuvan pelkämästä pelkuruudesta ja arvelin sen merkitsevän huonoa yritykselleni; mutta huomattessani sitten, ettei hän ollenkaan yrittänyt peräytyä, ja että vaikka hiki oli hänen otsallaan, hän ryhtyi kuitenkin sellaisiin valmisteluihin kuin asia vaati — ja muistaessani myös, kuinka kauan ja hellästi hän oli palvellut äitiäni ilman minkäänlaista palkkaa tai korvausta, aloin oivaltaa, että tässä oli jotakin tavatonta, että tässä oli kummallinen ja tavallisuudesta poikkeava nuori mies, josta oli mahdoton ennakoita varmuudella tietää, mitä hän tekisi, jos hän joutuisi koetteelle.

Itse puolestani vietin iltapäivän melkein tylsässä tunteettomuudessa. Pidin velvollisuutenani tehdä tämän yrityksen neidin pelastamiseksi, ja tehdä sen heti, koska oli mahdoton tietää, mitä vahinkoa viivytystä saattoi seurata, jos hän oli Fresnoyn tapaisen miehen käsissä; kuitenkin oli minulla niin vähän toivoa menestyksestä, että pidin yritystä epätoivoisena. Mutta äitini kadottamisen varmuus, ulkonaisen asemani tukaluus ja alati läsnäoleva kovanonnan tunne tekivät minut välinpitämättömäksi vaaroille. Ja vielä matkatessamme Simonille tuttuja syrjäiteitä Arcyn kujan kauimmaiseen päähän, punertavan ja kylmän ilta-auringon paistaessa kasvoihimme ja hetkeksi kullatessa yläpuolellamme ovat tummat räystäät ja harmaat linnantornit, olin yhtä apealla mielellä. Miten kävisikin, ei maailmassa ollut kuin yksi olento, jota minä kaipaisin ja joka kaipaisi minua; ja hänkin häilyi ikuisuuden partaalla.

Näin ollen saatoin antaa Simon Fleix'ille viimeiset ohjeet yhtä kylmäverisenä kuin konsanaan. Sijotin hänet kolmen hevosen kanssa lähelle kujan päätä — mikä näytti yhtä hiljaiselta ja vähäliikkeiseltä kuin aamullakin — noin sadan askeleen päähän tai hiukan kauemmaksi talosta.

"Käännä niitten päät ulkomuuriin päin", sanoin minä, kääntäen ne samalla itse ympäri. "Siten ne ovat valmiit lähtemään. Ne ovat kyllä kaikki tarpeeksi siivoja. Cidin voit jättää irralleen. Ja kuule nyt mitä sanon, Simon", jatkoin sitten. "Odota tässä kunnes näet minun palaavan, tai kunnes huomaat, että aiotaan hyökätä kimppuusi. Edellisessä tapauksessa sinä odotat tietysti minua, jälkimmäisessä tapauksessa pakene miten parhaaksi näet. Lopuksi, jollei kumpaakaan tapahdu ennen puolta kuutta — tuon luostarin kellon kuulet lyövän puolet tunnit — niin lähde matkaasi ja ota hevoset mukaasi; ne ovat silloin sinun. Ja vielä yksi sana", lisäsin kiireisesti. "Jos voit paetessasi viedä vain yhden hevosen, niin ota Cid. Se on enemmän arvoinen kuin useimmat miehet, eikä jätä sinua avuttomaksi pinteeseen joutuessasi."

Pois kääntyessäni katsahdin häneen vielä nähdäkseni, oliko hän ymmärtänyt. Tuo katse saattoi minut tahtomattankin epäröimään lähtiessäni. Pojan kasvot olivat punottavat, hän hengitti kiivaasti ja silmät olivat pullistumaisillaan ulos päästä. Hän istui hevossensa selässä joka jäsen vapisten ja oli kaikin puolin kuin halvauskohtauksen saanut. Odotin että hän huutaisi minua takaisin. Mutta sitä hän ei tehnyt, ja arvellen, että minun oli luotettava häneen tai jätettävä yritys sikseen, astelin ylös kujaa miekka kainalossani ja levätti löysänä hartioillani. Vastaani tuli mies ajaen risukimpuilla lastattua aasia. Ketään muuta en nähnyt. Muurien välissä oli jo hämärää, vaikka avoimilla paikoilla oli vielä valoisaa. Mutta se oli minulle eduksi, ja minä valitin vain sitä, että kaupungin portit suljettiin vähän jälkeen puolikuuden, joten en voinut siirtää yritystäni vielä myöhempään hetkeen.

Pysähtyen tuokioksi talon varjoon painoin mieleeni tarkoin sen ikkunan aseman, jossa nauhasolmu oli. Sitten astuin nopeasti kadulle, joka oli vielä täynnä liikettä, ja tuntien itseni suojatuksi ilmitulolta tässä tungoksessa pysähdyin pariaksi sekunniksi talon eteen ja katselin sitä. Ovi oli sulettu. Tämä seikka oli minulle pettymys, sillä olin odottanut tapaavani sen vielä avoimena.

Tunsin kuitenkin, etten voinut jäädä odottamaan, vaikka aika voisikin tarjota parempia tilaisuuksia, ja se kannusti minua eteenpäin. Mitä voin tehdä, se oli tehtävä nyt heti. Kun tämä oli selvänä mielessäni, en nähnyt muuta keinoa kuin kolkuttaa ovelle ja päästä sisään viekkauksella, jos mahdollista, ja jollei se käynyt päinsä, niin väkivallalla. Astuin siis rohkeasti katuojan poikki ja lähestyin sisäänkäyntävää.

Mutta kun olin kahden askeleen päässä portaista, tempasi joku äkkiä oven auki ja astui ulos. Mies ei huomannut minua, ja minä astuin nopeasti syrjään, toivoen onnellisen sattuman tulleen avukseni viime hetkellä. Kaksi miestä, jotka nähtävästi olivat saattaneet ensimmäistä henkilöä alas portaita, seiso kunnioittavasti hänen takanaan kynttilät käsissään. Hän pysähtyi hetkiseksi portaille kiinnittääkseen levättiänsä, ja suuresti hämmästyen tunsin hänet aamulliseksi vastaantulijakseni, herra de Bruhliksi.

Ehdin tuskin tulla siitä vakuutetuksi, ennenkuin hän astui alas portailta keppiään heiluttaen, sivuutti huolettomana minut ja poistui. Ovella seisovat miehet katsoivat hetkisen hänen jälkeensä suojaten kynttilöitään tuulelta, ja toinen nauroi raa'asti jollekin mitä toinen sanoi. Sitten he heittivät oven kiinni ja menivät, kuten valon suunnasta saatoin huomata, eteishallin vasemmalla puolella olevaan huoneeseen.

Nyt oli minun aikani. En olisi voinut toivoa, rukoilla enkä odottaa tämän parempaa onnea. Ovi oli kiinni paiskattaessa ponnahtanut hiukan takaisin ja oli noin tuuman verran raollaan. Hetkeäkään arvelematta työnsin sen hiljaa auki, pujahdin eteishalliin ja suljin sen jälkeeni.

Vasemmalla olevan huoneen ovi oli sepi-selällään, ja sieltä heijastuva valo — muuten oli halli pimeä — sekä näkemieni miesten äänet varottivat minua menettelemästä varomattomasti. Seisoin ympärilleni katsellen, uskaltuen tuskin hengittää. Lattialla ei ollut mattoja eikä liedessä tulta. Halli tuntui kylmältä, kostealta ja asumattomalta. Valtaportaat kohosivat edessäni, haarautuen ja muodostaen siten kuin lehterin hallin ympärille. Katsoin ylös ja korkealla toisen kerroksen hämäryydessä huomasin heikkoa valoa — ehkä kynttilän heijastusta.

Vasemmalla olevasta huoneesta kuuluva liikehtiminen huomautti minulle, ettei minulla ollut aikaa hukattavana, jos aion toimia. Milloin tahansa saattoi toinen miehistä tulla ulos ja nähdä minut. Suurimmalla varovaisuudella alotin matkani. Hallin kivilattian yli pääsin hiipimään kylläkin helposti ja äänettömästi, mutta portaille saapuessani huomasin todellisen vaikeuden alkavan. Ne olivat puusta ja natisivat ja parahtelivat allani niin äänekkäästi, että joka askeleella pelkäsin miesten tulevan hälytetyiksi. Onneksi meni kaikki hyvin, kunnes olin sivuuttanut ensimmäisen käänteen — valitsin tietysti portaiden vasemmanpuoleisen haaran — mutta silloin rasahti lankku allani sellaisella paukauksella, että sen kajahdus autiossa hallissa kuului kiihottuneisiin korviini pistoolinlaukaukselta. Olin kahden vaiheilla, olisiko minun muutettava etenemistapani paikalla äkkihyökkäykseksi, mutta onneksi seisoin hiljaa. Toinen miehistä tuli ulos ja kuunteli, ja kuulin toisen kiroten kysyvän, mikä se oli. Minä nojasin seinään ja pidätin hengitystäni.

"Tyttö siellä vain taas oikuttelee!" vastasi ulos tullut mies, käyttäen hänestä nimitystä, jota en tahdo tässä mainita, mutta jonka panin hänen tilillensä pian tapahtuvan kohtaamisemme varalle. "Nyt hän on hiljaa. Takokoon ja jyskyttäköön hän minkä jaksaa, mutta..."

Lopusta en saanut selvää, sillä hän meni sisään ovesta ja asettui paikalleen tulen ääreen. Mutta yhdellä tavalla oli hänen sanoistaan minulle etua. Päätin nimittäin, ettei minun tarvinnut olla nyt niin varovainen, koska he lukivat kuulemansa äänet samasta aiheesta johtuviksi: ja riensin sentakia nopeammin eteenpäin. Olin juuri saapunut toisen kerroksen porrassiltamalle, kun alhaalta tuleva melu saattoi minut hetkeksi pysähtymään. Kuulin katuoven avautuvan ja raskaitten askelten kajahtelevan hallin lattialla. Kurkistin varovasti rintasuojuksen yli ja näin kaksi miestä menevän vasemmalla olevaan huoneeseen. Toinen heistä puhui sisään astuessaan, toruen luullakseni toisia miehiä siitä, että he olivat jättäneet oven salpaamatta. Ja ääni, vaikka sanoja en erottanutkaan, kosketti portaita ylös kajahtaessaan tuttua kieltä muistissani. Se oli Fresnoyn ääni!

X. Taistelu porraskäytävässä.

Tämän äänen tuottama varmuus siitä, että olin oikeassa talossa ja että siellä oli myöskin se konna, joka oli syynä kaikkiin vastoinkäymisiini — sillä keneltä muulta kuin Fresnoylta oli voitu saada se taitettu raha, joka oli erehdyttänyt neidin — teki minuun omituisen vaikutuksen. Tunsin, kuinka jokainen lihas ruumiissani tuli sinä hetkenä kovaksi kuin teräs, silmäni terävämmiksi, korvani herkemmiiksi — kaikki aistini valppaammiksi ja vilkkaammiksi. Hiivin kuin kissa rintasuojuksen luota, jonka yli olin kurkistanut, ja aloin hetkeäkään viivyttämättä etsiä neidin huonetta, ajatellen, että vaikka vartioväki lukumäärältään nyt nousikin neljään, ei minulla ollut syytä toivottomuuteen. Jos voisın vapauttaa vangit ilman melua — mikä olisi helppoa, jos avain olisi ovesta — saatoin toivoa voivamme päästä hallin läpi jollakin keinolla, vaikka väkiryynnäkölläkin. Ja kun kirkonkello samassa löi viittä, muistuttaen, että meillä oli vain puoli tuntia aikaa, jonka kuluessa kaikki oli suoritettava ja ehdittävä hevosten luo, olin valmis antautumaan vaaranalaiseenkin uhkayritykseen.

Valo, jonka olin nähnyt alhaalta, tuli tasapohjaisesta lyhdystä, joka riippui juuri porrasten yläpään

edessä talon takaosaan johtavan käytävän suulla. Käytäviä oli kaksi, mutta toinen oli valaisematon. Otaksuen, että de Bruhlilla oli ollut asiaa neidille, arvasin että valo oli asetettu siihen hänen mukavuudekseen. Tämän seikan ynnä ikkunan aseman oppaakseni ottaen kiinnitin huomioni erääseen oveen, joka oli tämän käytävän oikealla puolella ja tuskin neljä askelta porrasten yläpäästä. Ennenkuin kuitenkaan ryhdyin antamaan merkkiä läsnäolostani, polvistuin alas ja näin että huoneessa oli valoa sekä että avain ei ollut lukossa.

Siitä selville päästyäni raaputin ovea kynsilläni, ensin hiljaa, sitten kovennuin, ja kuulin pian että joku huoneessa nousi seisomaan. Ollen varma, että tuo henkilö, kuka se sitten lienee ollutkin, oli huomannut raaputuksen ja noussut kuuntelemaan, vein huuleni avaimen reiälle ja kuiskasin neidin nimen.

Kuulin nopeitten askelien tulevan lattian poikki, ja sitten kuiskailua ihan oven takaa. Luulin erottavani kaksi ääntä. Mutta minä olin malttamaton, ja kun en saanut vastausta, kuiskasin samoin kuin äsken: "Neiti de la Vire, oletteko siellä?"

Ei vieläkään vastausta. Kuiskailukin oli lakannut ja kaikki oli hiljaa — niin huoneessa kuin koko äänettömässä talossakin. Koetin uudestaan. "Täällä olen minä, Gaston de Marsac", sanoin minä. "Kuuletteko? Olen tullut teitä vapauttamaan." Puhuin niin kovaa kuin uskalsin, mutta enin osa äänestä tuntui kääntyvän takaisin ja kulkevan epäilyttävänä muminana alas portaita.

Tällä kertaa kuitenkin palkitsi vaivani hämmästyksen huudahdus, ja ääni, jonka heti tunsin neidin ääneksi, vastasi hillitysti:

"Mitä se on? Kuka siellä on?"

"Gaston de Marsac", vastasin minä. "Tarvitsetteko apuani?"

Hänen vastauksensa lyhyys, sitä seurannut ilon nyyhkytys, jonka erotin ovenkin läpi, hänen seuralaisensa hurja kiitoshuudahdus, — kaikki nämä vakuuttivat minulle heti, että olin tervetullut — tervetulleempi kuin konsanaan ennen — ja tämä vakuutus terästi voimani käymään lannistumatta eteenpäin, mitä hyvänsä tapahtuisikin.

"Voitteko avata ovea?" kuiskasin minä. Olin koko ajan polvillani, huomioni kiintyneenä tarkkaamaan samalla huoneen sisäpuolelta erottuvia kuiskauksia ja alhaalta hallista silloin tällöin kuuluvia hajanaisia ääniä. "Onko teillä avain?"

"Ei! meidät on lukittu sisään", vastasi neiti.

Sitä olin odottanutkin. "Jos ovi on teljetty sisäpuolelta", kuiskasin taas, "niin olkaa hyvä ja poistakaa salvat."

He vastasivat, ettei se ollut salvattu. Pyysin heitä silloin astumaan kauemmaksi oven luota, nousin jaloilleni ja asetin hartiani ovea vastaan. Toivoin voivani murtaa oven yhdellä ainoalla rysäyksellä, mikä yksi ääni sinänsä ei ehkä hälyttäisi alhaalla olevia miehiä. Mutta painoni ei saanut lukkoa heltiämään, ja kun vastapäätä oleva seinä oli liian kaukana voidakseni saada siitä tukea jalalleni, luovuin yrityksestä. Ovi oli siksi tiiviisti pihtipielissään, että näin yhtä turhaksi yrittää avata sitä vääntämälläkään. Ja hetken aikaa seisoin neuvottomana tuijottaen lujiin ovilankkuihin, jotka uhkasivat lopultakin tehdä tyhjäksi aikeeni.

Asema oli todellakin hyvin vaikea, enkä nytkään voi ajatella siihen muuta taikka parempaa neuvoa kuin se, johon silloin turvauduin. Ylös tullessani olin huomannut seinän vieressä lähellä portaitten yläpäästä puisen jakkaran. Pujahdin noutamaan sen, ja asettaen sen vastapäistä seinää vasten koetin saada riittävää tukea jaloilleni. Lukko kesti vieläkin. Mutta kun heittäydyin koko painollani ovea vastaan, murtui se ovilauta, johon nojasin, ja rysähti sisään synnyttäen kovan äänen, joka kajahti kautta koko tyhjän talon ja olisi melkein voinut kuulua kadullekin.

Ainakin se saapui alhaalla istuvien miesten korviin, sillä minä kuulin heidän tulla rymistävän ulos ja seisahtuvan halliin, vuoroin kovalla äänellä puhellen, vuoroin kuunnellen. Seurasi minuutti henkeäpidättävää hiljaisuutta — se tuntui pitkältä minuutilta. Sitten he helpotukseksi tömistelivät takaisin huoneeseensa, ja minä olin vapaa jatkamaan tehtävääni. Toinen, hiukan alemmaksi suunnattu sysäys riitti toivoakseni täydentämään työn. Mutta tehdäkseni tämän mahdollisimman varmaksi laskeuduin polvilleni ja asetin jakkaran tanakasti seinää vasten. Kun nousin ylös saatuaani sen paikalleen, niin nousi samalla jotain muutakin, ilman edelläkäyvää ääntä tai varotusta, täydellisenä yllätyksenä minulle — portaitten päästä kohosi näkyviin miehen pää. Meidän katsemme kohtasivat toisensa, ja minä tiesin nyt tulleetni ilmi.

Hän kääntyi ja juoksi takaisin portaita alas säikähtynein kasvoin, kiitäen niin nopeasti, etten olisi voinut saavuttaa häntä jos olisin tahtonutkin ja jos olisin älynnyt yrittää. Hiljaisuudesta ei nyt enää

tarvinnut piitata. Muutaman sekunnin perästä olisi miehet hälytetty paikalle. Minulla ei ollut paljon aikaa ajatella. Asettuen ovea vasten otin vauhtia ja työnsin koko voimallani. Mutta joko olin kiireissäni huomaamaton taikka oli siinä jokin muu syy, lukko ei vain antanut perään. Sen sijaan luiskahti jakkara, ja minä lensin pitkälleni lattialle juuri samalla hetkellä kun hälytystieto saapui alhaalla oleville miehille.

Muistan, kuinka onnettoman kaatumiseni synnyttämä romahdus tuntui päästävän valloilleen kaikki talon kahlehditit äänet. Huoneesta kuuluva heikko kirkaisu oli vain alkusoitto, joka hukkuu seuraavassa tuokiossa hämmästyksen mylvinään, aseitten kalinaan, kirouksiin, huutoihin ja karjuntaan, jotka alhaalta vyöryen kaikuivat kumeina korvissani, kun säikähtyneet miehet syöksähtivät aseittensa luo ja alkoivat rientää kivilattian poikki ja ylös portaita. Yhteen epätoivoiseen yritykseen oli minulla vielä aikaa. Ponnahtaen ylös tartuin jakkaraan kahdesta jalasta ja iskin sillä kahdesti ovea, jotta ennen murtamani lauta painui kokonaan sisään. Mutta siinä olikin kaikki. Lukko piti, ja kolmanteen iskuun ei minulla ollut enää aikaa. Miehet olivat jo puolitiessä portaita. Viskasin pois hyödyttömän jakkaran ja sieppasin miekkani, joka paljastettuna oli vieressäni. Siihen saakka oli asiain kulku ollut meille vastainen, mutta nyt oli tullut aika vaihtaa aseita, eikä loppu ollut vielä käsissä. Syöksähdin portaitten yläpäähän ja seisoin siinä käsi sivullani ja miekkani kärki lattiaan koskettaen, valmiina puolustautumaan,

Kuten on helppo arvatakin, en ollut ollut talossa koko tätä aikaa suunnittelematta, mitä olisi tehtävä, jos minut yllätettäisiin, ja missä paikassa minun olisi edullisinta puolustautua. Käytävän suulla riippuvan lyhdyn leveä tasapohja heitti syvän varjon juuri alapuolellensa, samalla kuin edessä oleville portaille lankesi kirkas valo. Varjossa seisoen yletyin miekkani kärjellä portaitten ylimäiselle astuimelle ja saatoin heiluttaa sitä vapaasti tarvitsematta pelätä suojakaidetta. Ja siihen asetuin seisomaan jonkinlaista hurjaa tyydytystä tuntien, kun Fresnoy kolmen toverinsa seuraamana harppasi ylös viimeistä porrasjaksoa.

Heitä oli neljä yhtä vastaan, mutta minua nauratti nähdessäni kuinka he seisahtuivat porrasjakson puoliväliin, eivät jyrkästi, vaan arasti ja vitkastellen, ja katselivat minua arvioiden porrasaskeleita ja sitä etua, minkä heidän silmiinsä hohtava valo antoi minulle. Fresnoyn rumia kasvoja rumensi vielä suuri laastarikaistale sillä paikalla, mihin miekkani kahva oli häntä iskenyt viimeisessä ottelussamme Chizéssä; ja tämä ynnä hänen kiukkunsa antoivat hänen kasvoilleen erinomaisen häijyn ilmeen. Lähinnä häntä seurasi kuuro Matteus, jonka hurja tylsyys oli matkallamme useammin kuin kerran ärsyttänyt minut suuttumaan; viimeisinä tulivat molemmat oudot miehet, jotka olin nähnyt hallissa. Nämä jälkimäiset näyttivät olevan enemmän halukkaita käymään kimppuuni, ja jollei Fresnoy olisi kädellään sulkenut tietä, olisimme me ryhtyneet miekkasille ilman esipuheita.

"Seis, sinä siinä!" huusi hän kiroten, sysätessään toisen heistä takaisin. Ja sitten hän puhutteli minua, sanoen: "Vai niin, ystäväiseni! Tekös siinä olette, vai mitä?"

Katsoin häneen äänettömänä rajattoman halveksivasti, kunnioittamatta häntä edes sen vertaa, että olisin miekkaani kohottanut, vaikka tähtäsin häneen valppaasti.

"Mitä tekemistä teillä on täällä?" jatkoi hän, koettaen puhua röyhkeästi.

En vieläkään vastannut hänelle enkä liikahtanut, vaan katsoin häneen rävähtämättä. Tämä alkoi häntä kiukustuttaa, sillä parhaimmissakin tiloissa hän oli ärtyisä ja kärsimätön luonteeltaan. Luullakseni oli hänellä sitäpaitsi jällellä sen verran kunniantuntoa, että hän kykeni ymmärtämään halveksumiseni ja loukkautumaan siitä. Hän astui askeleen ylöspäin, kasvot synkkinä vimasta.

"Te pellowpelättimen kerjäläis-sikiö!" ärjäisi hän äkkiä, lisäten joukon karkeita kirouksia. "Ettekö tahdo puhua, vai aiotteko odottaa, kunnes seivästämme teidät paikallenne? Jos me kerran alamme, kääpiökukko, niin emme pysähdy ennenkuin olemme tehneet selvää jälkeä teistä! Jos teillä on jotakin sanottavaa, niin sanokaa ja..." Lopun hänen sanoistaan jätän pois, sillä ne menivät säädyttömyydessä yli rajojen.

Mutta vieläkään en liikahtanut enkä puhunut, vaan katsoin häneen värähtämättä, vaikka minua suretti ajattellessani, että naiset kuulivat. Fresnoy teki viimeisen yrityksen. "Kuulkaahan, vanha veikko", sanoi hän niellen jälleen kiukkunsa, tai ollen niin tekevinään, ja puhuen karkealla hyväntahtoisuudella, jonka tiesin petolliseksi, "jos rupeamme miekkasille, niin me emme teitä säästä. Mutta yhden tilaisuuden te saatte entisten Condé'n aikojen kunniaksi. Poistukaa! Käyttäkää tilaisuutta ja poistukaa! Me annamme teidän mennä, ja olkoon tuo särjetty ovi ainoa merkki tästä seikkailusta. Tämä on enemmän", lisäsi hän kiroten, "kuin mitä tekisin kenellekään muulle paitsi teille, herra de Marsac."

Äkillinen liikahdus ja matala huudahdus takanani osottivat että hänen sanansa olivat kuuluneet sinne; ja sitä seurasi heti ikäänkuin puun repimisestä syntyneitä ääniä, joihin sekaantui jonkun ankarasti ponnistelevan ihmisen kiivas hengitys, mistä päätin, että naiset raastoivat ovea — arvattavasti koettaen suurentaa aukkoa. En uskaltanut katsoa taakseni nähdäkseni miten se heille onnistui, enkä myöskään

vastannut Fresnoylle muuten kuin samalla äänettömällä halveksumisella, vaan seisoin hievahtamatta katsellen edessäni olevia miehiä valppain silmin kuin otteluun ryhtyvä miekkailija.

Olin oikeassa siten tehdessäni, sillä ilman merkinantoa tai varotusta portailla oleva ryhmä liikehti hetkisen ikäänkuin peräytyen ja syöksähti samassa minua kohti. Onneksi ei vastaani sopinut yhtäikaa useampia kuin kaksi, ja huomasin ettei Fresnoy ollut kumpikaan niistä, jotka juoksivat ylös portaita. Toinen oudoista miehistä tunkeutui etunenään ja kävi rivakasti minua ahdistamaan, Matteuksen seisoessa näennäisesti hänen varamiehenään, vaikka hän itse asiassa vartoi tilaisuutta hyökätäkseen esiin ja keihästääkseen minut käsikähmässä, mikä tempu ei hetkeksikään jäänyt minulta huomaamatta.

Tämä ensimmäinen ottelu kesti ainoastaan puoli minuuttia. Hurja, riemukas ilo kävi läpi koko olemukseni, kun teräs kalskui terästä vastaan, ja minä huomasin etten ollut erehtynyt käteni enkä asemani voimakkuudesta. Miehet olivat minun vallassani. He olivat portailla toinen toisensa tiellä, heidän täytyi taistella yhdellä paikalla, he eivät kyenneet liikkumaan eteen eikä taakse, eivät voineet hyökätä vapaasti eivätkä peräytyä vaarattomasti. Matteusta pelkäsin enemmän kuin varsinaista vastustajaani, ja senpä takia, ottaen tilaisuudesta vaarin, tein voimakkaalla väistöllä viimemainitun aseettomaksi, ja sivaltaen Matteuksen miekan syrjään samalla liikkeellä, löin häntä otsaan; astuen sitten askeleen taaksepäin annoin ensimmäiselle vastustajalleni kärkipiston. Hän lysähti maahan yhteen kasaan melkein hengettömänä, Matteus pudotti miekkansa maahan ja horjui takaperin alaspäin, vaipuen Fresnoyn syliin.

"Hyvä usko! Ranska ja Hyvä usko!" Minusta tuntui, etten ollut puhunut, että olin kalskutellut terästä kiukkuisimmassa äänettömyydessä; kuitenkin raikui ja kajahteli huuto vielä katossa, kun annoin säiläni painua ja katsoin julmasti alempana oleviin miehiin. Fresnoyn kasvot olivat vääristyneet raivosta ja harmista. Heitä oli nyt vain kaksi minua vastassa, sillä vaikka Matteuksen haava oli lievä, ei hän kyennyt mihinkään, kun siitä vuotava veri sokaisi hänen silmänsä. "Ranska ja Hyvä usko!"

"Hyvä usko ja hyvä miekka!" huusi ääni takanani. Ja katsahtaen nopeasti taakseni näin neidin pistäneen kasvonsa ovesta olevasta aukosta. Hänen silmänsä säkenöivät, hänen huulensa olivat punottavammat kuin tavallisesti, ja hänen tukkansa, joka oli irtautunut hänen ponnistellessaan, levisi tuuheina aaltona hänen vaaleiden poskiensa ympärille, tehden hänet sotavelhon näköiseksi, jollaisista kerrotaan kotiseudullani Bretagnessa. "Hyvä miekka!" huusi hän jälleen ja taputti käsiään.

"Mutta parempi kenttä!" vastasin minä iloisesti. Kuten useimmat koti-maakuntani miehet olen mieleltäni enimmäkseen synkkä ja vakava, mutta minulla on tapana tulla sukkelaksi sellaisina hetkinä kuin tämä. "No, Fresnoy", sanoin minä, "odotan että suvaisisitte astua esiin. Täytyykö minun ottaa levähti hartioilleni pysyäkseen lämpimänä?"

Hän kirosi vastaukseksi ja katsoi minuun kahden vaiheilla. "Jos te tulette alas", sanoi hän.

"Lähetä kumppanisi pois, niin tulen", vastasin rohkeasti. "Porrastasanteella on tarpeeksi tilaa ja kohtalaisesti valoa. Mutta minun täytyy joutua. Neidin ja minun on mentävä muualle, ja aika on jo myöhäinen."

Mutta hän epäröi vielä. Hän katsoi jalkaansa juuressa makaavaa miestä — joka minuutti sitten oli oikaissut jäsenensä ja rauhallisesti heittänyt henkensä — ja seisoi epävarmana, surkuteltavampana pelkuruuden ja häijyyden esikuvana, mitä milloinkaan olen nähnyt — vaikka hän tavallisesti oli urhea mies. Kutsuin häntä jänishousuksi ja Arkanan mieheksi ja arvelin jo mielessäni, eikö minun ehkä sittenkin olisi mentävä häntä vastaan, sillä aikamme oli täperällä ja Simon poistuisi pian odotuspaikalta, kun takaani kuuluva huuto sai minut kääntymään ja minä näin, että neiti ei ollut enää katsomassa oven reiästä.

Tulin levottomaksi hänen takiaan, arvelen että huoneessa saattoi olla useampia ovia ja miehillä ehkä useampia tovereita talossa, ja hypähdin ovelle katsomaan. Mutta en ehtinyt kuin kerran vilkaista huoneeseen ja nähdä, että naiset olivat siellä vielä, ennenkuin Fresnoy poiskääntymistäni hyväkseen käyttäen syöksähti ylös portaita toverinsa kintereillään ja onnistui sulkemaan minut kapeaan käytävään, jossa seisoin.

Enkä ehtinyt kuin nipin-napin kääntyä ja asettua varoasentoon, ennenkuin hän hyökkäsi. Eikä siinä ollut kaikki. Aseman edullisuus ei ollut enää puolellani. Taistelin nyt kapeassa käytävässä lähellä oven aukkoa, mistä valo lankesi sivuttain silmiini hämmentäen ja sekottaen minulta vastustajani liikkeet. Fresnoy huomasi pian, mikä apu hänelle oli tästä, ja ahdisti minua rajusti; noin minuutin ajan taistelimme siten ahtaalla alalla, hyökäten ja väistäen, eikä kummallakaan ollut tilaa iskeä eikä aikaa kiroukseen eikä siunaukseen.

Tässä taidossa olimme niin tasaväkiset, että jonkun aikaa oli vaikea tietää minne päin voitto kallistui.

Pian tuli kuitenkin muutos. Vastustajani hillitön elämäntapa sopi huonosti pitkälliseen otteluun, ja kun hän väsyi ja hengästyi ja alkoi peräytyä, huomasin, että minun oli vain uuvuttaminen hänet saadakseni hänet armoilleni. Hän tunsu tämän itsekkin, ja tuossa heikossa valossakin näin suurten hikikarpaloitten pusertuvan hänen otsalleen ja kauhun ilmestyvän hänen katseeseensa. Pidin häntä jo menneenä miehenä ja voittoani varmana, kun jotakin välähti hänen miekkansa takana ja hänen toverinsa tikari suhahti hänen olkapäänsä sivuitse ja iski minua suoraan leukaan, saattaen minut horjahtamaan ja syöksähtämään takaperin säikähtyneenä ja tyrmistyneenä, epätietoisena, mitä minulle oikein oli tapahtunut.

Jos se olisi sattunut tuumaa alemmaksi, olisi sen tehtävä ollut täytetty ja minun tehtäviini lopussa. Nytkin se sai aikaan sen, että taaksepäin horjahtaessani käteni kohosi ylös tehden kylkeni hetkeksi suojattomaksi, ja Fresnoy ei vitkastellut käyttämästä tilaisuutta hyväkseen. Hän syöksähti eteenpäin, teki rajun hyökkäyksen ja olisi lopettanut asian lyhyeen lävistämällä minut siihen paikkaan, jollei hänen jalkansa olisi hänen syöksähtäessään takertunut jakkaraan, joka yhä virui seinän vieressä. Hän kompastui, hänen miekkansa kärki välähti ihan lanteeni vieritse, hän itse kaatui pitkin pituuttaan lattialle ja hänen teränsä meni poikki kahvan juuresta.

Hänen ainoa jällelläoleva varamiehensä seiso silmänräpäyksen ajan katsoen häneen, ja siinä kaikki. Sitten hän syöksyi pakoon, ja minä ajoin häntä takaa portaitten yläpähän asti; siinä minä jätin hänet, sillä se nopeus ja notkeus, mitä hän osotti kiitäessään alas yhden porrasjakson toisensa perästä, vakuuttivat minulle, ettei minulla ollut mitään pelättävää hänestä. Fresnoy makasi nähtävästi pökerryksissä, ollen kokonaan minun armoillani. Seisoin hetken häneen katsoen, ollen kahden vaiheilla, lävistääkö hänet vai ei. Mutta muisto entisistä päivistä, jolloin hän oli näytellyt osaansa kunniakaammalla tavalla ja käyttäytynyt kuin kunnan toveri, pidätti kättäni. Ja sinkauttaen hänelle kirouksen, käännyin levottomana ovea kohti, joka oli koko tämän verenvuodatuksen ja mellakan keskus. Valo hohti yhä murretun ovilaudan aukosta, mutta muutamiin minuutteihin — sen jälkeen kuin Fresnoy oli hyökännyt ylös portaita — en ollut kuullut sieltä mitään ääntä. Jatkuvan hiljaisuuden herättämin pelokkain aavistuksin kurkistin aukosta ja näin mikä siihen oli syynä. Huone oli tyhjä!

Sellainen pettymys juuri voiton hetkellä oli vaikea kestää. Juuri kun olin luullut kaiken saavuttaneeni, näinkin tullessi jälleen yllätetyksi, voitetuksi, ehkä nenästä vedetyksi. Raivokkaana sieppasin vierestäni jakkaran, ja iskien sillä kaksi kertaa oveen sain vihdoinkin lukon heltiämään. Ovi lennähti auki ja minä syöksyin huoneeseen. Heitin pikaisen katseen ympärilleni ja näin että se oli likainen, matalakattoinen ja kalustamaton, pelkkä vankila. Sitten astuin nopeasti lattian poikki huoneen perällä olevalle ovelle, jonka heti alussa olin huomannut. Lepattava ja valuva kynttilä seiso jakkarella, ja ohimenessäni otin sen käteeni.

Ovi antoi työntäessäni perään, mikä hiukan kummastutti minua. Levottoman kiireisenä — sillä saattoihan naisille tapahtua vaikka mitä, sillä aikaa kuin minä hapuilin ovissa ja harhailin käytävissä — lennätin sen auki ja astuin ulos; minä huomasin edessäni alaspäin johtavat kapeat portaat, jotka arvattavasti voivat palvelijain huoneustoon. Tämän huomattessani, ja kun ei mitään estettä ollut näkyvissä, alkoi rohkeuteni elpyä; arvelin, että neiti ehkä oli päässyt pakenemaan talosta tätä tietä. Vaikka nyt oli jo liian myöhäistä lähteä kaupungista, voisin vielä saavuttaa hänet ja kaikki ehkä päättyisi hyvin. Riensin siis alas portaita, varjostaen kynttilän liekkiä vastaan puhaltavalta kylmältä ilmanvedolta, kunnes vihdoinkin alas saavuttuani huomasin äkkiä edessäni avonaisen oven ja vanhan, laiha, kurttuisen eukon.

Minut nähdessään eukko kirkaisi ja kyyristyi lattialle; ja epäilemättä minä näytinkin kaamealta ja hurjalta paljastettuine miekkoineni, vertatippuvine leukoineni ja verentahraamine nuttuineni. Mutta ei ollut aikaa tunteellisuuksiin — minulla oli maltiton kiihko päästä eteenpäin — ja minä kysyin häneltä ankarasti, missä he olivat. Hän näytti kadottaneen puhekykynsä — ehkä pelosta — ja vastauksen asemesta ainoastaan tuijotti minuun älyttömästi. Mutta kun käsittelin asettani hiukan kiukkuisena, tuli hän senverran järkiinsä, että päästi kaksi kovaa parahdusta peräkkäin ja viittasi vieressäni olevaa ovea. Epäilin häntä, mutta ajattelin kuitenkin, että hän säikähdyksissään varmaankin puhui totta, varsinkin kun muuta ovea ei ollut näkyvissä. Joka tapauksessa oli minun uskaltauduttava tuosta ovesta, ja niin asetin kynttiläni porrasaskelmalle eukon viereen ja menin ulos.

Jonkun aikaa oli pimeys niin läpitunkematon, että tunnustelin tietäni miekka ojolla, tietämättä vähääkään, missä olin tai mihin astuisin jalkani ensi askeleella. Jos joku sattui olemaan minua väijymässä, olin täydellisesti hänen vallassaan; ja minua värisytti, kun kylmä, kostea tuuli lehahti kasvoilleni ja leyhytti tukkaani. Mutta muutamia askeleita otettuani silmäni vähitellen tottuivat pimeyteen, ja minä erotin alastomia puitten oksia taivasta vasten ja arvasin olevani puutarhassa. Vasemman käteni koskettaessa pensaasen varmistuin tässä uskossani, ja pian sen jälkeen huomasin maassa edessäni jotain polun tapaista. Seuraten sitä nopeasti — niin nopeasti kuin uskalsin — tulin johonkin rakennuksen kulmaukseen, kuten minusta näytti, kiersin sen umpimähkään ja pysähdyin äkkiä, tuijottaen kiinteään, sysimustaan pimeyteen, joka esiripun tavoin sulki tieni, yhtyen yläpuolellani

tummiin puitten hahmoihin. Mutta lyhyen epäroimisen jälkeen huomasin tämänkin seinäksi tai muuriksi. Lähestyen sitä kurotetuin kasin tunsin siinä puisen oven, ja hapuiltuani sitä tapasin nuoransilmukan. Vedin siitä, ovi aukeni ja minä astuin ulos.

Huomasin olevani kapealla, pimeällä kujalla, ja katsellen ylös ja alas näin, kuten jo edeltäpäin olisin voinut arvata, että se oli Arcyn kuja. Mutta neiti? Ja Fanchette? Ja Simon? Missä he olivat? Ei ketään näkynyt. Epäilysten valtaamana korotin ääneni ja kutsuin heitä vuorotellen, ensin neitiä, sitten Simon Fleix'tä. Turhaan; en saanut mitään vastausta. Astuen hiukan taammaksi näin valoja liikkuvan ylhäällä talossa, josta olin tullut, ja mieleni täytti epäily, että vihamieheni sittenkin olivat nolanneet minut. Jollakin tavoin olivat he houkutelleet neidin talon toiseen osaan, ja sitten oli tuo vanha eukko johtanut minut harhaan!

Käännyin raivoisana ovelle, jonka olin jättänyt raolleen, päättäen palata samaa tietä kuin olin tullutkin ja ottaa selvän asiasta. Hämmästykseni — sillä en ollut poistunut ovesta kuutta askelta kauemmaksi enkä kuullut minkäänlaista ääntä — huomasin, että se oli sulettu, eikä ainoastaan sulettu, vaan teljettykin — teljetty sekä ylhäältä että alhaalta, kuten koettaessani huomasin.

Aloin silloin potkia sitä hurjasti, epätoivoisesti, osaksi raivon ja vihan puuskassa, osaksi toivoen voivani säikyttää vanhan eukon, jos hän oli sen sulkenut, avaamaan sen jälleen. Tietysti turhaan; ja pian sen oivalsinkin ja luovuin siitä, ja hätäännyksen ja kiihkon vallassa aloin juosta sille paikalle, mihin olin jättänyt Simon Fleix'n ynnä hevoset. Arvioni mukaan oli kello jo kuusi; mutta sittenkin kyti mielessäni heikko toivo, että mahdollisesti löytäisin hänet sieltä neidin ja seuranaisen kanssa. Saavuin kujan päähän, juoksin ihan ulkomuurin juurelle, katselin oikealle ja vasemmalle. Turhaan. Paikka oli pimeä, äänetön, autio.

Huusin: "Simon! Simon! Simon Fleix!" mutta ainoana vastauksenani oli tuulen suhina räystäissä ja pitkäveteinen kumahtelu, kun luostarin tornikello löi kuusi.

XI. Ovella näyttäytyvä mies.

On asioita, jotka itsessään eivät ole häpeällisiä, mutta joita hävettää muistella, ja sellaisia ovat mielestäni minun hätäntymiseni ja hämminkini tuona iltana, tulokseton, toivoton, umpimähkäinen etsintäni, johon tunteitteni kiihko minut ajoi, ja se itsepintainen hellittämättömyys, millä syöksyin mielettömänä paikasta toiseen kauan senkin jälkeen kun selvä järki olisi vaatinut minua luopumaan. Kun nyt jälestäpäin sitä muistelen, tuntuu minusta ettei koko Blois'ssa ollut yhtään katua tai käytävää, kujaa tai pihaa, jota en mielettömässä harhailussani olisi samonnut yhä uudelleen ja uudelleen, ei ainoatakaan ulkona laahustavaa kerjäläistä, jota en olisi ajanut takaa ja ahdistanut kysymyksilläni, eikä ainoatakaan porttikäytävässä tai porrasholvissa nukkuvaa viheliäistä naista, jota en olisi nähnyt ja käynyt tarkastamassa. Palasin äitini asuntoon yhä uudelleen ja uudelleen, ja aina turhaan. Syöksyin talliin ja syöksyin sieltä takaisin, taikka seisoin ja kuuntelin pimeissä, tyhjissä parsissa, ihmetellen mielessäni mitä oli tapahtunut ja kiduttaen itseäni kaikilla mahdollisilla otaksumisilla. Ja kaikkialla, ei ainoastaan pohjoisportilla, missä kyselin vartioilta ja sain tietää ettei mitään etsimäni seurueen tapaista matkuetta ollut siitä kulkenut, vaan tuomiokirkon esipihallakin, minne oli asetettu vartio, ja kaduilla, missä tunkeuduin milloin mihinkin ihmisryhmään kysellen ja tiedustellen, olin vaarassa joutua epäluulon alaisena pidätetyksi, tullen kärsimään kaikki mitä siitä saattoi seurata.

Oli todellakin kummallista, ettei minua pidätetty. Leuassani olevasta haavasta juoksi vieläkin verta tuon tuostakin, tahraten nuttuni, ja kun olin ilman levättiäni, joka oli jäänyt Valois-kadun varrella olevaan taloon, en voinut millään peittää siivotonta asuani. Olin hillittömän, tuskaisen levottomuuden vallassa. Yksinäiset kulkijat, jotka tulivat vastaani soihdun hohteessa tai näkivät minun rientävän katujen risteyksissä palavien suurten nuotioitten sivuitse, katsoivat minuun vihaisesti ja väistyivät minusta kadun puolelle, kun taas jonkinlaista virka-arvoa omaavat henkilöt huusivat minua pysähtymään ja vastaamaan heidän kysymyksiinsä. Juoksin jokaisen luota yhtä hurjana ja kiihtyneenä, välittämättä mistään kuumeisessa levottomuudessa, joka ajoi minua eteenpäin ja johti minut lukemattomiin ajattelemattomuuksiin, jollaisiin minun ikäiseni miehen ei olisi luullut selväjärkisenä antautuvan. Suuri osa tätä tunnetta aiheutui epäilemättä siitä vaikutuksesta, minkä neiti ja hänen tuliset sanansa olivat tehneet minuun; mutta suurimmalta osalta luulen siihen olleen syynä sen suuttumuksen ja harmin, joka syntyi siitä, että menestyksen pikari noin oli isketty käsistäni maahan, juuri kun olin sitä huulilleni kohottamassa.

Neljä tuntia samoilin katuja pitkin, milloin joku tarkotus innokkaana mielessäni, milloin sokeasti etsiskellen. Kello oli kymmenen, kun vihdoin luovuin etsinnästä ja nääntyneenä sekä ruumiiltani että mielelläni nousin ylös äitini asunnon portaita ja astuin huoneeseen. Vanha vaimo istui tulen ääressä, hyristen hiljaa itsekseen ja hämmentäen jotakin keitosta mustassa padassa. Äitini makasi samassa

raskaassa, syvässä unessa kuin lähtiessäni. Istahdin vastapäätä hoitajaa (jolta pääsi huudahdus minun ilmestyessäni hänen eteensä) ja pyysin häneltä raukeasti jotain syötävää. Kun olin syönyt — minkä suoritin jonkunlaisessa tylsyyden tilassa, joka johtui osaksi ponnistusteni tuottamasta uupumuksesta, osaksi ympärilläni vallitsevasta hiljaisuudesta — pyysin vaimoa kutsumaan minua, jos jotakin muutosta tapahtuisi, ja menin sitten raskain askelin entiseen Simonin huoneeseen, laskeuduin hänen makuulavalleen ja vaivuin sikeään, raskaaseen uneen.

Seuraavan päivän ja yön vietin äitini vuoteen vieressä, katsellen elonliekin nopeata heikkonemista ja miettien vakavan murheellisena hänen menneisyyttään ja omaa tulevaisuuttani. Minulle oli äärettömän tuskallista nähdä hänen kuolevan tällä tavoin, kurjassa ullakkohuoneessa ilman oikeata hoitoa ja tarpeellisia mukavuuksia, — nähdä ennen niin kirkkaan ja onnekkaan olemassaolon päättyvän puutteessa ja synkkyudessa, jollaista äitini rakkaus ja toivo ja uhrautuvaisuus eivät suinkaan olleet ansainneet. Hänen tilansa murehdutti minua itsetähtenikin, kun en ollut solminut sellaisia perhesuhteita, jollaisia minun ikäiseni miehet tavallisesti ovat muodostaneet ja jotka ovat heille lohtuna tällaisissa tiloissa; sillä olin huomannut luonnon järjestyksen olevan sellaisen, että ihmiset katsovat eteenpäin mieluummin kuin taaksepäin ja tulevaisuutta varten solmitut liitot suovat heille täyden korvauksen niistä rakkaista rannoista, joista heidän on erottava. Olin yksinäni, köyhyyteen sortuneena ja jo keski-ikään ehtineenä, enkä nähnyt edessäni mitään muuta kuin vaaroja ja koettelemuksia, joita lievittämässä ei ollut toivon eikä lemмен hohdetta. Tämä viimeinen seikkailunikin oli kaikista ponnistuksistani huolimatta upottanut minut yhä syvemmälle liejuun, lisäämällä vihamiesteni lukua ja vierottamalla minut eräistä, joitten puoleen olisin voinut kääntyä pahimmassa ahdingossa. Toisellakin tavalla oli se lisännyt vaikeuksiani, eikä suinkaan vähäisesti; sillä hetkinä, jolloin vähimmin sitä halusin, loi mielikuvitukseni eteeni kuvan neidistä yksinään ja suojatonna kadulla harhailevana tahi minua turhaan avukseen kutsuvana, ja tämä kuva pyrki usein himmentämään äitini kärsivälliset kasvotkin silmistäni.

Istuin äitini luona toisen päivän iltana vähän jälkeen auringonlaskun, hoitaja vaimon ollessa ulkona jollakin asialla, kun huomasin että lamppu, joka oli äsken sytytetty ja seisoi jakkaralla keskellä huonetta, paloi himmeästi ja tarvitsi niistämistä. Menin hiljaa sen luokse, ja ollessani kumarruksissa koettaen kirkastaa liekkiä, kuulin portailta hitaita, raskaita askelia. Talossa vallitsi äänettömyys, ja huomioni kiintyi tarkkaavana ylöspäin kohoaviin askeliin. Suoristauduin ja seisoin kuunnellen, toivoen tulijan olevan tohtorin, joka ei ollut käynyt sinä päivänä.

Askeleet sivuuttivat alemman porrastasanteen, mutta seuraavan porrasjakson ensi pykälällä tulija kompastui ja sai aikaan melkoista melua. Samalla hetkellä, tai ehkä vähän myöhemmin, askelten noustessa yhä ylemmäksi, kuulin äkkiä kahinaa takaani, ja käännähtäen nopeasti ympäri näin äitini istuvassa asennossa vuoteellaan. Hänen silmänsä olivat auki ja hän näytti olevan täydessä tajussaan, mitä ei ollut tapahtunut useampaan päivään, niin, ei kertaakaan viimeksi kertomani keskustelun jälkeen. Mutta samalla kun hänen kasvoillaan oli järjen valo, olivat ne hätäantyneet ja kalpeat ja kuvastivat niin hirveätä kauhua, että luulin hänen tekevän kuolemaa ja syöksyin hänen luokseen, kykenemättä muulla tavalla selittämään hänen tuijottavan katseensa hätäntynyttä ilmettä.

"Äiti", sanoin minä, kiertäen käsivarteni hänen ympärilleen ja puhuen niin rohkaisevalla äänellä kuin taisin, "ole levollinen. Minä olen täällä. Poikasi."

"Vaiti!" kuiskasi hän vastaukseksi, pannen heikon kätensä ranteelleni ja tuijottaen yhä, ei minuun, vaan oveen. "Kuuntele, Gaston! Etkö kuule? Siellä se tulee taaskin. Taaskin!"

Arvelin tuokion, että hän houraili, ja minua puistatti, sillä sellaisen kuuleminen ei minusta ollut suinkaan miellyttävää. Sitten näin, että hän kuunteli jännittyneenä samaa, joka minunkin huomiotani oli kiinnittänyt. Askeleet olivat silloin saapuneet portaitten yläpäähän. Tulija, kuka se sitten lie ollutkin, seisautui siihen hetkeksi, koska oli pimeä ja hän ehkä ei oikein tiennyt millä suunnalla ovi oli. Mutta pian kuulin hänen jälleen etenevän, ja äitini, jota minä yhä pitelin sylissäni, vavahti joka askeleella, minkä hän otti, ikäänkuin hänen painonsa olisi täräyttänyt taloa. Hän koputti ovele.

Kuunnelllessani ja ihmetellessäni johtui mieleeni useampikin henkilö, joksi tulijan olisi voinut otaksua: tohtori, Simon Fleix, rouva de Bruhl, vieläpä Fresnoykin. Mutta kun koputus kuului ja minä tunsin äitini värisevän sylissäni, valkeni asia minulle samassa, enkä minä aprikoinut enempää. Tiesin yhtä varmasti kuin jos äitini olisi puhunut ja sanonut sen minulle. Saattoi olla olemassa vain yksi ihminen, jonka läsnäolo kykeni herättämään hänessä sellaista kauhua, jonka pelkkä askelen äänikin kykeni tunkemaan tiedottomuuden verhon läpi ja raastamaan hänet takaisin tajuntaan ja pelkoon! Ja se oli se mies, joka oli tehnyt hänestä keppikerjäläisen, joka oli niin kauan käyttänyt hyödykseen hänen pelkoaan.

Liikahdin vähän, aikoen mennä hiljaa lattian poikki, jotta hän avattuaan oven tulisi kanssani silmä silmää vasten. Mutta äitini huomasi liikahduksen, ja voimalla, jonka rakkaus hänelle antoi, tarttui hän ranteeseeni niin kiihkeästi, ettei minulla ollut sydäntä riistäytyä hänestä irti, tietäessäni kuinka heikko oli se side, joka häntä enää kiinnitti elämään, ja kuinka lähellä haudan parrasta hän hoippui. Pakotin

itseni pysymään hiljaa, vaikka jokainen lihakseni jännittyi kuin viritetty jousi ja hurja raivon tunne kuristi kurkkuani odottaessani miestä astuvaksi huoneeseen.

Palanut puu romahti kasaan liedellä, hätkähdyttäen huoneen syvää äänettömyyttä. Mies koputti uudelleen, ja kun ei saanut mitään vastausta, sillä ei kumpikaan meistä puhunut, työnsi oven hiljaa auki, lausuen ennenkuin tuli näkyviin: "Jumalan siunaus kanssanne!" niin matalalla ja pehmeällä äänellä että sen sointu värisytti minua. Seuraavassa silmänräpäyksessä hän astui sisään ja näki minut ja säpsähtäen pysähtyi tuijottamaan, pää hiukan eteenpäin kurotettuna, hartiat kumarassa, käsi yhä oven salvassa, hämmästyksen ja suuttumuksen vuorotellessa hänen laihoilla kasvoillaan. Hän oli odottanut tapaavansa heikon, suojattoman naisen, jota hän saattoi kiduttaa ja ryöstää mielin määrin; sen sijaan hän näkikin edessään voimakkaan, aseistetun miehen, jonka oikeutettu vihastus oli niin ilmeinen, että hän olisi ollut sokea, jollei hän olisi lukenut sitä kasvoiltani.

Mutta mikä oli merkellisintä kaikesta, me olimme tavanneet toisemme ennenkin! Tunsin hänet heti — ja hän tunsikin minut. Hän oli sama jakobiini munkki, jonka olin nähnyt Clainen majatalossa ja joka oli kertonut minulle uutisen Guisen kuolemasta! Huudahdin hämmästyksestä huomatessani tämän, ja äitini tuntui äkkiä vapautuvan siitä kauhun lumouksesta, joka oli antanut hänelle yliluonnolliset voimat, ja vaipui takaisin vuoteelle. Hänen otteensa ranteestani höltyi ja hänen hengityksensä kulki korahdellen, niin että irrotin katseeni munkista ja kumarruin hänen ylitseen levottomana ja huolestuneena. Katsemme kohtasivat toisensa. Hän koetti puhua ja sai viimein änkyttäen kuiskatuksi: "Ei nyt, Gaston! Anna hänen ... anna hänen..."

Hänen huulensa liikkuvat lausuakseen sanan "mennä", mutta hän ei saanut ääntä. Ymmärsin kuitenkin hänen tarkoituksensa ja voimattomassa vihassa huiskautin kädelläni munkille, jotta hän poistuisi. Kun katsahdin ylös, oli hän jo seurannut kehotustani. Hän oli käyttänyt ensimmäistä tilaisuutta paetakseen ulottuviltani. Ovi oli sulettu, lamppu paloi tasaisesti, me olimme yksin.

Annoin äidilleni vähän armagnac-viiniä, jota oli vuoteen vieressä sellaisen tapauksen varalta, ja hän virkosikin pian ja avasi silmänsä. Mutta huomasin hänessä suuren muutoksen. Kauhun ilme oli kokonaan hävinnyt hänen kasvoiltaan, niissä kuvastui nyt ainoastaan surua ja samalla tyydytystä. Hän laski kätensä minun käteeni ja katsoi minuun, ollen nähtävästi liian heikko puhuakseen. Mutta hetken perästä, kun väkevä juoma oli tehnyt tehtävänsä, hän viittasi minua kallistamaan korvani lähelle hänen suutaan.

"Oletko varma, Gaston", kuiskasi hän, "että Navarran kuningas — pitää sinut yhä — palveluksessaan?"

Hänen rukoilevat silmänsä katsoivat niin läheltä minun silmiini, etten tuntenut lainkaan sellaisia epäilyksiä, joita joku toinen olisi voinut tuntea nähdessään hänet niin lähellä kuolemaa, vaan vastasin lujasti ja iloisesti: "Olen varma siitä, äiti. Ei ole koko Euroopassa ainoatakaan valtiasta, joka olisi niin uskollinen ja hyvä palvelijoilleen."

Hän huokasi sanomattoman tyytyväisenä ja siunasi minua heikosti kuiskaten. "Ja jos elät", jatkoi hän sitten, "niin rakennat uudelleen vanhan linnan. Sen seinät ovat vielä ehyet. Ja hallin tammisisustus jäi palamatta. Gil'illä on arkku liinavaatteita ja lipas, jossa on isäsi kultanauhukset — mutta se onkin pantattu", lisäsi hän uneksivana. "Minä unohdin."

"Äiti", vastasin juhlallisesti, "minä olen sen tekevä — olen tekevä niinkuin haluat, mikäli se on minun vallassani."

Hän makasi sitten jonkun ajan mutisten rukouksia, nojaten päätään olkapäähäni. Odotin malttamattomana hoitajaa palaavaksi, jotta voisin lähettää hänet hakemaan lääkäriä; ei sillä, että olisin toivonut hänen saavan mitään aikaan, vaan omaksi huojennuksekseni ja voidakseni jälkeinpäin ajatella, ettei äitini jäänyt kuollessaan ilman asianmukaista hoitoa. Mutta talo pysyi äänettömänä, ollen täynnä mieleen vaikuttavaa juhlallisuutta, joka rauhoittaa sydäntä sellaisella hetkellä, enkä voinut täyttää tuota toivettani. Noin kello kuuden aikaan äitini avasi jälleen silmänsä.

"Tämä ei ole Marsac", kuiskasi hän katkonaisesti, katseensa harhaillessa katosta vuoteen jalkapäästä vastassa olevaan seinään. "Ei, äiti", vastasin minä kumartuen hänen ylitseen, "sinä olet Blois'ssa. Mutta minä olen täällä — Gaston, sinun poikasi."

Hän katsoi minuun, ja hänen riutuneille kasvoilleen hiipi heikko mielihyvän hymy. "Kaksitoistatuhatta livreä vuodessa", kuiskasi hän pikemmin itsekseen kuin minulle, "ja talous tosin hiukan supistettu, mutta sentään arvokas, sangen arvokas." Hetkisen näytti siltä kuin olisi hän jo kuollut syliini, mutta hän avasi jälleen äkkiä silmänsä ja katsoi minuun. "Gastonko?" sanoi hän jyrkästi, vieraalla sävyllä. "Kuka mainitsi Gastonia? Hän on kuninkaan mukana — minä olen siunannut hänet, ja hän tulee kauan elämään maan päällä!" Sitten hän vielä viimeisellä voimainponnistuksella kohosi pystyyn käsivarsieni

tukemana ja huusi kovalla äänellä: "Tietä! Tietä pojalleni, Marsacin herralle!"

Nämä olivat hänen viimeiset sanansa. Kun hetkeä myöhemmin laskin hänet jälleen vuoteelle, hän oli kuollut, ja minä olin yksin.

Äitini oli kuollessaan seitsemänkymmenen vuoden iässä; hän oli elänyt kahdeksantoista vuotta isäni jälkeen. Hänen oma nimensä oli Marie de Loche de Loheac, ja hän polveutui isoäitinsä kautta Rohan'in herttuallisesta suvusta, minkä sukulaisuuden Rohanin herttua Henrik myöhemmin, suuresti muuttuneissa olosuhteissa, alentui tunnustamaan, kunnioittaen minua ystävyydellään monissa tilaisuuksissa. Äitini kuolema, josta tässä olen kertonut, tapahtui tammikuun neljäntenä päivänä, ja seuraavana päivänä vähän jälkeen puolenpäivän kuoli Ranskan leskikuningatar, Katariina di Medici.

Kuten kaikissa muissakin kaupungeissa, itse Pariisissakin, oli hugenoteilla Blois'ssa siihen aikaan elinvoimainen järjestö, ja ennenmainitsemani lääkärin avulla, joka osotti minulle suurta huomaavaisuutta murheessani ja pani liikkeelle minun hyväkseni kaiken vaikutusvaltansa, joka hänellä kunnioitettavana ja ammatissaan taitavana miehenä oli, kykenin hautauttamaan äitini yksityiseen hautausmaahan noin peninkulman päähän kaupungista lähelle Chavernyn kylää. Hänen kuollessaan oli minulla rahaa vain kolmekymmentä kruunua, sillä Simon Fleix, jonka kohtalosta en ollut saanut mitään tietoa, oli kadotessaan vienyt sekä hevoset että kolmekymmentäviisi kruunua, mitkä olivat hänen hallussaan. Mutta kaikki varat mitä minulla oli, lukuunottamatta runsasta lahjaa hoitajalle ja ulkoasuni parantamiseen käyttämäni vähäistä erää, kulutin hautausoitukseen, sillä halusin ettei mitään halventavaa jäisi tahraamaan äitini syntyperää ja omaa rakkauttani häntä kohtaan. Näinollen, vaikka olikin välttämätöntä toimittaa hautausmenot salaisesti ja surusaattoon ei ottanut osaa monta henkeä, ei luullakseni kuitenkaan puuttunut mitään siitä arvokkuudesta, mistä äitini piti ja mikä oli hänestä, kuten usein olin kuullut hänen sanovan, mieluisempaa kuin se kaikkien nähtäväksi asetettu ulkonainen komeus, joka on yhtähyvin ylimyksen kuin vuokraviljelijän saatavissa.

Aina siksi kunnes hänet oli laskettu hiljaiseen leposijaansa, olin alituoisessa pelossa, että asiain rauhallista kulkua keskeyttämään ilmestyisi joko Bruhl, jonka yhteyttä Fresnoyn kanssa ja osallisuutta neiti de la Viren poiskulettamiseen en epäillytkään, tahi sitten jakobiinimunkki. Mutta kumpaakaan ei kuulunut. Ja kun ei mitään neiti de la Viren kohtaloa valaisevaa ilmestynyt, näin velvollisuuteni selvänä edessäni. Möin äitini asunnosta huonekalut ja kaiken mitä saatoin myödä, ja sain sillä tavalla tarpeeksi rahaa ostaakseni uuden levätin, jota ilman en voinut matkustaa talvisessa säässä, sekä vuokratakseni hevosen. Vaikka elukka ei ollut kehuttava, vaati vuokraaja kuitenkin vakuuksia, ja sellaisia ei minulla ollut. Vasta viime hetkessä muistin neidin jättämän kultaketjun kappaleen, jonka, samoin kuin äitini sormuksen, olin erottanut myynnistä itselleni. Tämä minun nyt täytyi jättää hänelle pantiksi. Hankittuani näin, vaikka hiukan vaivalloisilla ja jotensakin nöyryyttävillä keinoilla, tarpeelliset matkustusvälineet, en lykännyt lähtöäni tunniksikaan. Tammikuun kahdeksantena päivänä aloin taivaltaa Rosny'hin viemään tietoa epäonnistumisestani ja neidin asemasta sinne, minne viikkoa aikaisemmin olin aikonut saattaa hänet itsensä.

XII. Maximillan de Bethune, Rosnyn parooni.

Arvelin tekeväni matkan Rosny'hin kahdessa päivässä. Mutta teitten huonous ja ratsuni keho tila viivyttivät minua niin paljon, että ehdin toiseksi yöksi vasta Dreux'hön, ja saadessani kuulla teitten olevan vielä kurjempia siitä eteenpäin, aloin ajatella, että saisin kiittää onneani jos ehtisin Rosny'hin seuraavana päivänä puolenpäivän aikaan. Asukkaat tuntuivat näillä seuduilla olevan innokkaita liigan puoluelaisia, sitä innokkaampia mitä lähemmäksi Seineä saavuin. Kaikkialla kuulin vain soimattavan Ranskan kuningasta ja ylisteltävän Guisejä, ja minun täytyi hillitä kieltäni ja käyttäytyä varoen, välttäkseni häiriöitä ja kyselyitä.

Lähestyessäni Rosnyta kolmannen päivän aamupuolella, ratsastaen rämeisen metsäseudun läpi, missä vilisi kaikennäköisiä riistaeläimiä, aloin kuvitella mielessäni sen vastaanoton laatua, joka matkani perillä tulisi osakseni ja jonka otaksuin kaikkea muuta kuin suosiolliseksi. Parooni de Rosnyn urhous ja tarmokkuus ja hänen yleisesti tunnettu tuttavallinen suhteensa Navarran kuninkaaseen antoivat minulle vähän syytä toivoa että hän kuuntelisi suvaitsevaisesti sellaista kertomusta kuin minulla oli esitettävänä. Mitä enemmän kertomukseni esittämisen hetki läheni, sitä epätodennäköisemmiltä tuntuivat siinä eräät kohdat ja sitä räikeämmältä oma huolettomuuteni, kun olin hukannut tunnusmerkin ja päästänyt neidin silmistäni sellaisessa paikassa kuin Blois'ssa. Tämän kaiken näin nyt niin selvästi, etten luule juuri milloinkaan ajatelleeni mitään suuremmalla pelolla kuin tätä selvitystä, tuntien samalla velvollisuudekseni olla lykkäämättä sitä hetkeäkään tuonnemmaksi. Muistan, että aamu oli lämmin, pilvinen, mutta sentään valoisa; ilma oli miltei kyllästetty kosteudella ja hyvin kirkas; jonkun matkan päässä kohosi utukehä, täyttäen sinertävällä auterella etäisemmät metsän aukeamat. Tie oli

upottava ja epätasainen, ja kun minun täytyi useinkin kaartaa syrjään välttääkseni pahimpia paikkoja, aloin jonkun ajan perästä pelätä eksyneeni väärälle polulle. Kuljin jonkun matkaa epätietoisena olisiko minun pidettävä sama suunta vai käännäyttävä takaisin, kun ilokseni näin edessäni useitten metsäpolkujen yhtymäkohdassa pienen talon. Oven päällä riippuvasta tölhdöstä ja oven vieressä seisovasta vesialtaasta päätin sen majataloksi, ja arvelin tarpeelliseksi syöttää hevostani ennenkuin pitkitin taivaltani, ratsastin ovelle ja koputin sitä ratsastusraipallani. Talo oli niin syrjäisellä paikalla että minua kummastutti, kun kolme tai neljä päätä heti pisti näkyviin erästä ikkunasta. Ajattelin jo että olisi ehkä ollut parempi mennä ohi, mutta kun isäntä tuli ulos hyvin kohteliaana ja näytti tietä talon sivulla olevaan hevossuojaan, arvelin ettei minulla ollut paljon menetettävänä ja seurasin häntä. Suojassa oli, kuten olin odottanutkin, neljä hevosta kiinni sidottuna, suitset kaulalla riippuen ja satulavyöt avattuna. Ja kummastustani lisäsi vielä kuudes ratsastaja, joka minun sitoessani hevostani kiinni saapui talolle ja nähdessään meidät vajassa ratsasti luoksemme ja tervehti minua laskeutuessaan hevosen selästä.

Hän oli kookas, roteva mies parhaassa iässään, yllään yksinkertainen, miltei halpa-arvoinen tummanharmaa nahkapuku eikä muuta asetta kuin metsästyspuukko, joka riippui tupessa hänen vyöllään. Hän ratsasti voimakkaalla hopeakimolla ja hänen korkeavartiset, parkitsematomat saappaansa olivat suuta myöten loan tahraamat, kuin olisi hän tullut kaikkein pahimpia teitä.

Hän katsahti vilkkaasti isäntään taluttaessaan hevostaan suojaan; ja hänen ahavoituneista kasvoistaan ja vilkkaista silmistään minä päätin, että hän oli liikkunut paljon ulkona niin sateessa kuin paisteessakin.

Hän katseli minua hiukan uteliaana sekottaessani apetta hevosselleni, ja kun menin sisään ja istahdin ensimmäiseen huoneeseen, mihin tulin, syödäkseni vähän leipää ja juustoa, jota minulla oli laukussani, tuli hänkin sinne melkein heti. Vaatimaton evääni ei nähtävästi häntä miellyttänyt, koska hän, katseltuaan minua jonkun aikaa äänettömänä ratsupiiskallaan saapastaan vitsoen, kutsui isäntää ja kysyi häneltä käskävällä äänellä, mitä tuoretta lihaa hänellä oli, ja varsinkin oliko hänellä hiilipaistia tai lintua.

Mies vastasi ettei ollut mitään. Hänen kunnianarvoisuutensa voisi saada Lisieux'n juustoa, lisäsi hän, tahi haudottua virnaa.

"Hänen kunnianarvoisuutensa ei halua juustoa eikä virnakeittoa", vastasi vieras harmistuneena. "Mutta mikäs haju minun nenääni tulee?" jatkoi hän alkaen nuuskia innokkaasti. "Niin totta kuin elän, se on keiton hajua."

"Se on pässinreisi, joka on kiehumassa neljää lakiheraa varten, ynnä pari palaa hiilipaistia lisäksi", selitti isäntä, pyytäen samalla nöyrästi anteeksi omasta puolestaan, sillä nämä herrat olivat ehdottomasti pidättäneet nämä omaksi syötäväkseen.

"Mitä? Kokonainen reisi! Ynnä pari palaa hiilipaistia lisäksi!" huudahti vieras huuliaan maiskutellen. "Keitä ne ovat?"

"Kaksi lakimiestä kirjureineen Pariisin parlamentista. He ovat olleet tarkastamassa jotakin rajaa täällä lähistöllä ja lähtevät paluumatkalle iltapäivällä", vastasi isäntä.

"Se ei kuitenkaan oikeuta heitä aiheuttamaan nälänhätää!" huudahti vieras pontevasti. "Menkää heidän luokseen ja sanokaa, että eräs herra, joka on tullut kaukaa ja paastonnut seitsemästä asti aamulla, pyytää lupaa istua heidän pöytänsä. Kokonainen reisi ja kaksi hiilipaistia neljälle miehelle!" jatkoi hän syvällä innolla. "Se on sietämätöntä! Ja lakiherroille! Sen mukaanhan pitäisi Ranskan kuninkaan syödä kokonainen pässi, tulematta siitäkään vielä kylläiseksi! Ettekö tekin ole samaa mieltä?" kysyi hän, kääntyen äkkiä minun puoleeni.

Hän oli niin hullunkurisesti ja samalla vilpittömästi kuohuksissaan ja katsoi niin tiukasti minuun puhuessaan, että minä riensin ilmottamaan olevani täydellisesti samaa mieltä.

"Ja kuitenkin syötte juustoa!" vastasi hän ärtyneesti. Näin, että hän vaatimattomasta puvustaan huolimatta oli herrasmies, ja senvuoksi maltoin mieleni loukkautumasta ja selitin hänelle suoraan, että kukkaroni oli kevyt ja minun oli matkustettava niinkuin taisin eikä niinkuin tahdoin.

"Onko niin?" vastasi hän pikaisesti. "Jos olisin tiennyt sen, olisin tehnyt teille seuraa juuston syönnissä! Minusta on sittenkin mieluisempaa paastota kunnianmiehen kanssa kuin mässäätä moukan kanssa. Mutta se on myöhäistä. Kun näin teidän sekottavan apetta hevossellenne, luulin että teillä oli täydet taskut."

"Elukka on väsynyt ja se on tehnyt parhaansa", vastasin minä. Hän katsoi minuun omituisesti, ikäänkuin olisi mielinyt sanoa enemmän. Mutta kun isäntä samassa palasi, kääntyikin hän hänen

puoleensa.

"No", sanoi hän reippaasti. "Onko kaikki selvää?"

"Olen pahoillani, teidän kunnianarvoisuutenne", vastasi mies vastahakoisesti ja hyvin nolon näköisenä, "mutta herrat eivät sano voivansa ottaa vastaan tarjoustanne."

"Helkkari!" huusi toverini leveästi. "Vai niin, vai sanovat he niin?"

"He sanovat ettei heillä ole enempää kuin mitä he tarvitsevat itselleen ja pienelle koiralle, joka heillä on mukana", jatkoi isäntä pelokkaasti.

Samassa kuului toisesta huoneesta naurun remahdus, joka osotti että herrat pitivät hauskaa toverini pyynnöllä. Minä näin hänen poskiensa punastuvan ja odotin että hänen suuttumuksensa kuohahtaisi rajuna ilmi. Mutta sensijaan hän seiso i hetkisen mietteissään keskellä lattiaa ja sitten, majatalon isännälle suureksi huojennukseksi, veti tuolin minun luokseni ja käski hänen tuomaan pullon parasta viiniä. Hän pyysi miellyttävästi lupaa syödä hiukan juustostani, jonka hän sanoi näyttävän paremmalta kuin lisieuxiläisen, täytti lasini viinillä ja alkoi aterioida niin iloisena kuin ei olisi koskaan kuullutkaan viereisessä huoneessa olevasta seurueesta. Muistan, että olin koko lailla hämmästynyt, sillä olin saanut hänestä sen käsityksen, että hän oli kiivasluontoinen mies, joka ei pystyisi vaieten nielemään loukkausta. En kuitenkaan sanonut mitään, ja me keskustelimme rauhallisesti kuten ainakin. Huomasin sentään, että hän pysähtyi puhumasta useammin kuin kerran, ikäänkuin kuunnellakseen. Mutta oivaltaen että hänen huomiotaan kiinnitti vain viereisessä huoneessa oleva seurue, joka hetki hetkeltä kävi yhä meluavammaksi, olin vaiti, ja kummastuin senvuoksi kovasti, kun hän ihan odottamatta hypähti ylös, meni avonaisen ikkunan luo ja kurottautui katsomaan ulos, varjostaen silmiään kädellään.

"Mikä on?" sanoin minä, valmiina seuraamaan häntä.

Hän nauraa kuhersi hiljaa vastaukseksi. "Saatte nähdä", lisäsi hän sitten.

Nousin ylös, ja menen ikkunan luo katsoin ulos hänen olkansa ylitse. Majataloa lähenei kolme miestä ratsain. Ensimmäinen heistä oli suuri, vankkatekoinen, tummaverinen mies, mustissa silmissä peloton katse, ja hänellä oli päässään sulkalakki, satulakotelossaan pistoolit ja sivulla lyhyt miekka. Toiset kaksi, rotevia miehiä hekin, olivat ulkonäöltään palvelijoita, yllä viheriät nutut ja nahkahousut. Kaikilla oli hyvät hevoset, ja heidän jälessään tuli jalkamies taluttaen kahta koiraa kytkyessä. Meidät nähdessään he kiirehtivät hevosiaan, ja johtaja heilutti lakkiaan.

"Hoi, seis!" huusi toverini voimakkaalla äänellä, kun he olivat kivenheiton päässä meistä. "Maignan!"

"Mitä, herra?" vastasi sulkalakkinen, pysäyttäen heti ratsunsa.

"Tuolla vajassa on kuusi hevosta", huusi vieras käskevällä äänellä. "Laske ulos neljä vasemmanpuoleista, kun menet sisään. Läimäytä piiskalla jokaista, niin että ne löytävät tiensä pois täältä!"

Mies käänsi hevosensa ennenkuin sanat olivat kunnolleen lausutut, ja huutaen että "se oli tehty", viskasi ohjokset toiselle mukanaratsastavista ja katosi vajaan, ikäänkuin saamansa määräys olisi ollut jokapäiväisin asia maailmassa.

Mutta viereisessä huoneessa oleva seurue, joka kuuli joka sanan, nousi heti hälinään. He kohottivat vastalauseitten huudon, ja eräs heistä hyppäsi ulos ikkunasta ja kysyi hyvin äkäisen näköisenä mitä lempoa me tarkotimme. Toiset kurottivat ulos viininjuonnista turvonneita ja punottavia kasvojaan ja vahvasti kiroillen säestivät hänen kysymystään. Minulla ei ollut halua sekaantua seikkailuun, valmistauduin vain näkemään hauskaa.

Seuralaiseni, jonka tyyneys hämmästytti minua, ei näyttänyt välittävän heidän huudoistaan enempää kuin minäkään. Hän ei ollut vähään aikaan huomaavinaanakaan kiukustunutta lakimiestä eikä näyttänyt kuulevan toisten syyttämiä uhkauksia ja solvauksia, vaan katseli rauhallisena näköalaa. Kun ikkunasta hypännyt mies, joka tuntui olevan toimekkain seurueestaan, näki ettei mikään voinut häntä liikuttaa, jätti hän meidät viimein ja juoksi talliin päin. Mutta kun molemmat palvelijat irvistäen alkoivat häntä lähestyä, ikäänkuin aikoen ratsastaa hänet kumoon, katsoi hän paremmaksi palata, ja raivosta kalpeana hän sitten katseli, kun viimeinenkin neljästä hevosesta tömistä ulos ja katsahdettuaan kummissaan ympärilleen ravasi metsään.

Tämän nähdessään mies tuli yhä kiukkuisemmaksi, kuten olen huomannut pelästyneiden ihmisten tekevän, ja silloin vieras vihdoinkin alentui huomaamaan hänet. "Hyvä herra", sanoi hän tyyneästi, katsoen häneen ikkunasta ikäänkuin ei olisi ennen häntä huomannut, "te ikävystytätte minua. Mikä on hätänä?"

Mies vastasi röyhkeästi ja kysyi mikä piru meillä oli tarkoituksena ajaessamme ulos hänen hevosensa.

"Tahdoimme antaa teille ja seurassanne oleville herroille hiukan liikuntaa", vastasi toverini karhean leikillisesti ja ankaralla äänellä, mikä kuulosti oudolta niin nuorelle henkilölle, — "sillä mikään ei ole vankan aterian jälkeen sen terveellisempää. Ja lisäksi opetuksen hyvissä tavoissa. Maignan", jatkoi hän korottaen ääntään, "jos tällä henkilöllä on vielä jotain sanomista, niin vastaa hänelle. Hän on lähempänä sinun arvoastettasi kuin minun."

Ja jättäen miehen luikkimaan tiehensä kuin pieksetyn koiran — sillä halpamaiset henkilöt ovat aina ensimmäiset matelemaan — kääntyi toverini pois ikkunasta. Kohdatessaan minun katseeni mennessään takaisin tuolilleen, nauroi hän. "No", sanoi hän, "mitäs arvelette?"

"Että aasi leijonan nahassa menettelee kyllä niin kauan, kunnes se kohtaa leijonan", vastasin minä.

Hän nauroi jälleen, näyttäen olevan mielissään, kuten hän epäilemättä olikin. "Pyh", sanoi hän. "Se oli somaa ajankuluksi, ja arvelen että minun ja noitten herrasmiesten välit ovat nyt selvät. Mutta minun on jatkettava matkaa. Ehkä teidän matkanne käy samaan suuntaan?" Ja hän katsoi minuun kysyvästi.

Minä vastasin varovasti, että olin menossa Rosnyn kaupunkiin.

"Oletteko ehkä Pariisista?" jatkoi hän, yhä katsoen minuun.

"En", vastasin minä.

"Tulen etelästä." "Blois'sta ehkä?" Minä nyökkäsin.

"Vai niin!" sanoi hän, tekemättä mitään huomautusta, mikä hieman kummastutti minua, sillä kaikki ihmiset siihen aikaan olivat kärkkäitä uutisille ja pitivät Blois'ta niitten lähtöpaikkana. "Minäkin ratsastan Rosny'hin päin. Lähtekäämme."

Mutta minä huomasin, että kun nousimme hevosen selkään, Maignaniksi kutsutun miehen hyvin kunnioittavasti pidellessä hänen jalustintaan, kääntyi hän katsomaan minuun useammin kuin kerran, silmissään ilme jota en voinut selittää; ja kun olin vihollisueudussa, jossa uteliaisuuden herättäminen oli kaikkea muuta kuin suotava seikka, aloin tuntea hiukan levottomuutta. Mutta kun hän samassa purskahti ääneen nauramaan, näyttäen muistelevan äskeistä huvitteluaan majatalossa, en ajatellut sitä sen enempää, sillä hän tuntui olevan erinomainen toveri ja hämmästyttävän tietorikas mies.

Siitä huolimatta alkoi mieleni painua apeaksi, kun lähestyimme Rosny'ta. Ja kun sellaisissa tiloissa ei mikään ole kärsivällisyyttä kysyvämpää kuin sellaisen toverin hyväätarkottava leikinlasku, joka ei tiedä huolistamme, tunsin pikemmin huojennusta kuin kaipausta, kun hän pysäytti hevosensa eräässä tienristeyksessä jonkun matkan päässä kaupungista ja ilmottaen tiensä siinä eroavan otti kohteliaat jäähyväiset minulta ja ratsasti tiehensä palvelijoiheen.

Eräässä majatalossa kaupungin ulkoreunassa laskeuduin ratsailta, ja pysähtyen ainoastaan siistimään pukuaani ja juomaan lasin viiniä, kysyin tietä linnaan, jonka kuulin olevan vain viiden minuutin matkan päässä siitä. Menin sinne jalan pitkin puistokujaa, joka johti portille, minkä edessä oli nostosilta. Silta oli alhaalla, mutta portti oli kiinni, ja kaikki sota-aikana linnotuksessa vallitsevat muodollisuudet otettiin huomioon minua sisään laskettaessa, vaikka varusväkenä näytti olevan ainoastaan pari kolme palvelijaa ja yhtä monta metsänvartiaa. Ilmotettuani nimeni oli minulla kyllin aikaa huomatakseni että rakennus oli vanha ja osaksi raunioitunut, mutta hyvin vahva, paikoittain murattiköynnösten peitossa ja joka puolelta metsän ympäröimä. Vakavan näköinen hovipoika tuli luokseni ja johti minut kapeita portaita vastaanottohuoneeseen, jota valaisi kaksi ikkunaa, joista toinen oli pihaan ja toinen kaupunkiin päin. Täällä oli minua odottamassa kookas mies, joka sisään astuessani nousi ylös ja tuli minua vastaan. Kuvailkaa hämmästykseni, kun tunsin hänet äskeiseksi tuttavakseni! "Oletteko parooni de Rosny?" huudahdin minä jääden seisomaan ja katsoen häneen hämmentyneenä.

"Juuri se olen", vastasi hän hymyillen levollisesti. "Te tulette varmaankin Navarran kuninkaan luota ja teillä on asiaa minulle. Te voitte puhua vapaasti. Kuninkaalla ei ole mitään salaisuuksia minuun nähden."

Hänen olentonsa vakavuudessa, kun hän odotti minun puhuvan, oli jotakin, mikä vaikutti minuun voimakkaasti, huolimatta siitä että hän oli kymmenen vuotta minua nuorempi ja että olin nähnyt hänet vähän aikaa sitten keveämmällä tuulella. Tunsin, että hän oli ansainnut maineensa — että edessäni oli suuri mies; ja ajatellen toivottomana hänelle esitettävänani olevan kertomuksen riittämättömyyttä, seisahduin miettimään millä sanoilla minun olisi alettava. Hän lopetti mietteeni kuitenkin lyhyeen. "No", sanoi hän malttamattomana, "minähän kehotin teitä puhumaan vapaasti. Teidän olisi pitänyt olla täällä jo neljä päivää sitten, ymmärtääkseni. Nyt te olette täällä, mutta missä on nainen?"

"Neiti de la Virekö?" sopersin minä, enemmän aikaa voittaakseni kuin muussa tarkoituksessa.

"No, kas nyt!" virkkoi hän rypistäen otsaansa. "Kenestä muusta naisesta tässä voi olla kysymys? Puhukaa vain suoraan. Minne olette hänet jättänyt? Tämä asia ei kaipaa mitään hienosteluja", jatkoi hän, ja hänen käytöksensä jyrkkyys hämmästytti minua epämiellyttävällä tavalla, "teidän ei ole tarvis kierrellä kautta rantain. Kuningas uskoi haltuunne naisen, jolla, voin sen nyt empimättä sanoa teille, oli tiedossaan eräitä valtiosalaisuuksia. Tiedetään että hän pääsi turvallisesti Chizéstä ja saapui turvallisesti Blois'han. Missä hän on?"

"Taivas suokoon että sen tietäisin!" huudahdin minä epätoivoissani, tuntien hänen käytöstapansa tekevän asemani vielä moninkerroin tuskallisemmaksi.

"Mitä te tarkoitatte?" huusi hän korottaen ääntään. "Ettekö te tiedä missä hän on? Te laskette leikkiä, herra de Marsac."

"Se olisi surkeata leikkiä", vastasin minä tuskallisesti hymyillen. Ja sitten aloin epätoivon rohkeudella ja avomielisyydellä esittää hänelle sitä kertomusta, jonka olen tässä pannut muistiin, kertoen hänelle mitä vaikeuksia minulla oli seurueen pestauksessa, kuinka minulta ryövättiin kultainen tunnusmerkki, kuinka neiti houkuteltiin ansaan, kuinka minä onnellisen sattuman avulla löysin hänet jälleen ja kuinka aikeeni kuitenkin lopulta menivät mitättömiin. Hän kuunteli, mutta ilman myötätunnon merkkiäkään — pikemmin kärsimättömänä ja lopulta pilkallisen epäuskoisena. Kun olin lopettanut, kysyi hän tönkeästi mikä minä olin miehiäni.

Ymmärtämättä oikein mitä hän tarkotti, toistin hänelle nimeni.

Hän vastasi jyrkästi ja siekailematta, että se oli mahdotonta. "Minä en usko sitä!" toisti hän synkin katsein. "Te ette ole se mies. Teillä ei ole mukanaan naista eikä tunnusmerkkiä eikä mitään muutakaan, mikä vakuuttaisi minulle kertomuksenne todenperäisyyttä. Ei, herra, älkää mulkoilko minuun", jatkoi hän tuikeasti. "Minä puhun Navarran kuninkaan nimessä, jolle tämä asia on erinomaisen tärkeä. En voi uskoa, että hän olisi valinnut miestä, joka menettelee sillä tavoin. Esimerkiksi tuo talo Blois'ssa, josta juttelette, ja huone, jossa on kaksi ovea? Mitä te teitte silläaikaan kun neiti vietiin pois?"

"Minä ottelin taloa vartioivien miesten kanssa", vastasin minä, koettaen niellä harmiani, joka oli minut tukahduttaa. "Minä tein minkä voin. Jos ovi olisi antanut perään, olisi kaikki ollut hyvin."

Hän katsoi minuun synkästi. "Onhan siitä helppo puhua!" sanoi hän virnistäen. Sitten hän käänsi katseensa maahan ja näytti vaipuvan äreään harkintaan, ja minä seisoin silläaikaan hänen edessään hämmennyksissäni tästä uudesta asiain käänteestä, raivoissani, tietämättä kuitenkaan miten purkaa raivoani, sydänjuuria myöten loukkautuneena hänen soimauksistaan, näkemättä kuitenkaan hyvityksen toivoa tai mahdollisuutta.

"No niin!" sanoi hän tylästi parin kolmen minuutin perästä, minkä ajan hän oli seisonut synkissä mietteissä ja minä polttavassa nöyryyksessä. "Onko täällä ketään, joka voisi todistaa teidät siksi, mikä väitätte olevanne, tai muulla tavoin varmentaa kertomustanne? Niin kauan kuin en tiedä miten asiat ovat, en voi tehdä mitään."

Pudistin päätäni synkän häpeän vallassa. Olisinhan voinut panna vastalauseeni hänen tunteettomuuttaan ja omaksumaansa käsitystä vastaan, mutta mitäpä se olisi merkinnyt, niin kauan kuin hän vetosi kaikessa esimieheensä?

"Odottakaas!" sanoi hän sitten äkkiä, tehden eleen kuin olisi muistanut jotakin. "Olin vähällä unohtaa. Täällä on joitakin, jotka ovat äskettäin olleet Navarran kuninkaan hovissa St. Jean d'Angely'ssä. Jos te yhä väitätte olevanne se herra de Marsac, jolle tämä tehtävä on uskottu, niin ei teillä arvattavasti ole mitään sitä vastaan, että vien teidät heidän nähtävilleen?"

Tunsin joutuneeni mitä julmimpaan pulaan. Jos kieltäytyisin alistumasta tähän koetukseen, tunnustaisin samalla itseni petturiksi. Jos suostuisin astumaan noitten vieraitten eteen, olisi luultavaa etteivät he minua tuntisi ja mahdollista että he ilmaisivat kieltonsa sanoilla, jotka olisivat omiaan tekemään asemani yhä pahemmaksi, mikäli se vielä saattoi paheta. Olin kahden vaiheilla. Mutta parooni de Rosny seisoj järkähtämättömänä edessäni odottaen vastausta, ja viimein minä suostuin.

"Hyvä!" sanoi hän lyhyeen. "Tätä tietä, olkaa hyvä. He ovat täällä. Salpa on hiukan mutkikas. Ei, herra, tämä on minun taloni."

Totellen hänen kätensä jäykkää viittausta menin hänen ohitse viereiseen huoneeseen, tuntien tästä vieraille tulevasta etusijasta suurempaa nöyryytystä kuin voin sanoa. Hetkeen en voinut nähdä huoneessa ketään. Päivä oli hämärtyvässä, huone, johon tulin, oli pitkä ja kapea ja ainoastaan

takkatulen valaisema.

Sen lisäksi olin itse ehkä melkoisesti hämmennyksissäni. Luulin että opastajani oli erehtynyt taikka että hänen vieraansa olivat lähteneet, ja käännyn häneen päin pyytääkseni selitystä. Hän viittasi kuitenkin vain eteenpäin, ja minä seurasin viittausta. Silloin nousi suuren uunin varjosta äkkiä nuori, kaunis nainen, ikäänkuin säikähtyneenä, ja seiso minuun katsoen, palavien puitten hehkun valaistessa hänen kasvojensa toista puolta ja tehden hänen hiuksensa kullanhohkaviksi.

"No!" sanoi de Rosny äänellä, mikä sointui hiukan omituiselta korvissani. "Ette taida tuntea tätä naista?"

Näin, että nainen oli minulle vallon tuntematon, ja kumarsin hänelle mitään virkkamatta. Nainen vastasi tervehdykseeni vuorostaan juhlallisesti ja äänettömänä.

"Eikö täällä ole ketään muuta, joka tuntisi teidät?" jatkoi herra de Rosny miltei vallattomalla äänellä, vielä selvemmin muuttuneella kuin äsken. "Jollei, niin pelkään... Mutta katsokaahan ensin ympärillenne, katsokaa ympärillenne, hyvä herra; en tahtoisi tuomita ketään liian pikaisesti."

Viimeisiä sanoja lausuaan hän laski kätensä olkapäälleni niin tuttavallisesti ja edellisestä käytöksestään niin kokonaan poikkeavalla tavalla, että epäilin joko kuulevani tai tuntevani väärin. Katsoin kuitenkin koneellisesti naiseen ja nähdessäni että hänen silmänsä loistivat tulen hohteessa ja että hän katseli minuun sangen ystävällisesti, ihmettelin yhä enemmän, joutuen melkein pois suunniltani neuvottomuudesta. Eikä se vähentynyt, vaan päinvastoin lisääntyi moninkertaiseksi, kun kääntyessäni de Rosny'n käden painallusta seuraten näin vieressäni ikäänkuin maasta nousseena toisen naisen — joka ei ollut kukaan muu kuin neiti de la Vire ilmielävänä! Hän oli juuri astunut esiin suuren uunin varjosta, mikä oli häntä siihen saakka estänyt näkymästä, ja seiso edessäni somasti niiaten, samanlainen ilme kasvoissaan ja silmissään kuin toisellakin naisella.

"Neiti!" mutisin minä, kykenemättä irrottamaan silmiäni hänestä.

"Niin juuri, hyvä herra, neiti", vastasi hän niiaten vielä syvempään, muistuttaen pikemmin lasta kuin naista.

"Täällä?" änkytin minä suu auki ja silmät pystyssä.

"Täällä — kiitos erään kelpo miehen urhoollisuuden", vastasi hän, puhuen niin matalalla äänellä että tuskin erotin hänen sanojaan. Sitten hän painoi katseensa maahan ja astui takaisin varjoon, ikäänkuin olisi hän joko sanonut jo liian paljon tahi pelännyt menettävänsä itsehillintänsä jos sanoisi enemmän. Hän oli niin loistavasti puettu, hän näytti tulenvalossa pienine, hentoine olentoineen enemmän keijukaiselta kuin ihmiseltä, ja hän näytti minun silmissäni varsinkin lempeitten kasvopiiroteittensä puolesta niin erilaiselta olennotta kuin se neiti de la Vire, jonka olin tuntenut ja nähnyt ratsastavan rapakoissa ja nojaavan satulaan uuvuksissaan, että epäilin vieläkin, olinko nähnyt oikein, ja olin yhtä ymmällä kuin ennenkin.

Herra de Rosny itse riensi vapauttamaan minua hämmingistäni. Hän syleili minua mitä ystävällisimmin, vieläpä useampaan kertaan, pyyteen anteeksi minua kohtaan harjottamaansa petosta, johon oli ollut aiheena osaksi omituinen tutustumisemme majatalossa, osaksi hänen halunsa vielä kohottaa sitä iloista yllätystä, joka hänellä oli minun varalleni. "Tulkaahan tänne", sanoi hän sitten, vetäen minut ikkunan luo, "tahdon näyttää teille useampiakin vanhoja ystäviäanne."

Katsoin ulos ja näin pihalla alapuolellani kolme hevostani rivissä ja Cidin selässä Simon Fleix'n, joka minut nähdessään huiskutti riemukkaana lakkiaan tervehdykseksi. Tallirenki oli pitämässä jokaista hevosta, ja kummallakin puolella oli mies soihtu kädessä. Toverini nauroi iloisesti. "Sen on Maignan järjestänyt", sanoi hän. "Hänellä on hieno maku tällaisissa asioissa."

Tervehdittyäni Simon Fleix'tä moneen kertaan, käännyn takaisin huoneeseen ja sydän tulvillaan kiitollisuutta ja ihmettelyä pyysin herra de Rosnyta selittämään minulle neidin paon yksityiskohtia myöten.

"Se oli yksinkertaisin asia maailmassa", sanoi hän, ottaen minua kädestä ja taluttaen minut jälleen lieden luo. "Silliaikaa kun te ottelitte noitten konnien kanssa, tuli vanha vaimo, joka määräaikoina toi neidille ruokaa, levottomaksi hälinästä ja lähti huoneeseen katsomaan mikä siellä oli. Kun neiti oli kykenemätön auttamaan teitä ja epävarma menestyksestänne, katsoi hän tilaisuuden liian hyväksi päästääkseen sen hukkaan. Hän pakotti eukon näyttämään hänelle ja seuranaiselle tien ulos puutarhan kautta. Tämän tehtyään he juoksivat alas kujaa ja tulivat suoraan hevosia pitelevän pojan luo, joka tuns heidät ja auttoi heidät ratsaille. He odottivat jonkun aikaa teitä ja ratsastivat sitten pois."

"Mutta minä kyselin portilla", sanoin minä.

"Millä portilla?" kysyi de Rosny hymyillen.

"Tietysti pohjoisportilla", vastasin minä.

"Aivan niin", virkkoi hän nyökäten. "Mutta he menivät ulos länsiportista ja tekivät kaarroksen. Se on omituinen poika, tuo teidän apulaisenne. Hänellä on pää oikealla kohdallaan. No niin, kahden peninkulman päässä kaupungista he pysähtyivät, neuvottomina miten heidän oli meneteltävä. Mutta hyväksi onneksi sattui majatalossa olemaan eräs minulle tuttu hevoskauppias. Hän tunsu neiti de la Viren ja kuultuaan minne hän oli matkalla toi hänet tänne sen pitemmittä vastuksitta."

"Oliko hän normanni?" kysyin minä.

Herra de Rosny nyökkäsi, hymyillen minulle vieokkaasti. "Oli", sanoi hän. "Hän kertoi minulle paljon teistä. Ja nyt, sallikaa minun esittää teidät vaimolleni."

Hän talutti minut naisen luo, joka oli noussut seisomaan sisään astuessani ja joka nyt lausui minut tervetulleeksi yhtä ystävällisesti kuin hän äsken oli katsellut minuun. Minä katsoin häneen uteliaana, sillä olin kuullut paljon hänen kauneudestaan ynnä siitä omituisesta tavasta, millä herra de Rosny, ollessaan rakastunut kahteen nuoreen naiseen ja tavattuaan sattumalta molemmat majatalossa, missä he asuivat eri huoneissa, oli ratkaissut kumpaa hänen oli mentävä tervehtimään ja pyytämään vaimokseen. Herra de Rosny näytti lukevan ajatukseni, sillä kun kumarsin rouvalle kiittäen häntä siitä kohteliaisuudesta mitä hän oli minulle osottanut ja mikä ainiaaksi velvotti minut häntä palvelemaan, nipisti hän tätä iloisesti korvasta ja sanoi: "Jos haluatte hyvän vaimon, herra de Marsac, niin muistakaa kääntyä oikealle."

Hän puhui leikillä ja ainoastaan omaa kohtaansa ajatellen. Mutta minä katsahdin vaistomaisesti hänen mainitsemaansa suuntaan ja näin neidin seisovan askeleen tai parin päässä oikealla suuren uunin varjossa. Hän punastui ja rypisti kulmiaan, enkä osaa sanoa kumpaa hän teki enemmän; mutta sen vain näin varmasti, että hän vastasi katseeseeni jyrkästi paheksuvalla silmäyksellä ja kääntäen minulle selkensä poistui nopeasti huoneesta, eikä hänen käytöksessään ollut jälkeäkään siitä hellyydestä ja kiitollisuudesta, jonka vähää ennen olin pannut merkille.

XIII. Rosny'ssa.

Seuraava päivä toi vielä uusia todistuksia siitä ystävydestä, jolla parooni de Rosny minua kohteli. Herätessäni varhain aamulla löysin tuolilta vaatteitteni vierestä kultakukkaron, joka sisälsi sata kruunua; ja palveluspoika, joka samassa astui sisään, kysyi, tarvitsinko minä mitään. Minun oli ensi alussa vaikea tuntea häntä Simon Fleix'ksi, niin siististi oli poika nyt puettu Maignanin pukua muistuttavaan asuun. Katsoin ylioppilaaseen useammin kuin kerran, ennenkuin mainitsin häntä nimeltä. Ja minua hämmästytti se omituinen muutos, jonka huomasin hänessä tapahtuneen — yhtä paljon kuin kaikki muukin mitä taloon saavuttuani oli tapahtunut. Minä hieroin silmiäni ja kysyin häneltä mitä hän oli tehnyt mustalle kauhtanalleen.

"Olen polttanut sen", vastasi hän lyhyesti.

Huomasin että hän oli polttanut paljon muutakin, vertauskuvallisesti puhuen, paitsi kauhtanaansa. Hän oli vähemmän kalpea, vähemmän hontelo, vähemmän untelo kuin ennen, ja kävelikin reippaammin. Hänessä ei ollut enää sitä sekapäisen välinpitämättömyyden leimaa, mikä ennen oli ollut silmäänpistäväänä piirteenä, vaan hän oli pirteä, vakava ja pystypäisempi. Silmissä vain oli sama outo välke, joka todisti että hänen sisällään asui entinen arkahermoinen, kiihkeä sielu.

"Mihin aiot sitten ryhtyä, Simon?" kysyin minä uteliaana tarkastellen näitä muutoksia.

"Olen sotilas herra de Marsacin palveluksessa", vastasi hän.

Minä nauroin. "Olet valinnut laihan palveluksen, pelkään", sanoin minä alkaen nousta ylös. "Ja lisäksi sellaisen, jossa sinut voidaan tappaa. En luullut sellaisen olevan sinun mieleesi", jatkoin vielä nähdäkseni mitä hän sanoisi. Mutta hän ei vastannut mitään, ja minä katsoin häneen ihmeissäni. "Oletko siis vihdoinkin päässyt selvyytteen?" kysyin minä.

"Olen", vastasi hän.

"Ja ratkaissut kaikki epäilyksi?"

"Minulla ei ole epäilyksiä."

"Oletko siis hugenotti?"

"Se on ainoa tosi ja puhdas uskonto", vastasi hän vakavasti. Ja ilmeisellä vilpittömyydellä ja hartaudella hän toisti Bezan uskontunnustuksen.

Tämä täytti minut syvimmällä ihmetyksellä, mutta en puhunut mitään sillä erää, vaikka minulla oli omat epäilyni. Odotin kunnes tulin kahdenkesken parooni de Rosnyn kanssa ja otin sitten asian puheeksi, ilmaisten ihmetykseni noin äkillisestä kääntymyksestä ja varsinkin siitä varmuudesta ja tyyneydestä, jolla tuo nuorukainen ilmotti vakaumuksensa ja jollaista en hänen kaltaisestaan luonteesta olisi mitenkään voinut odottaa. Nähdessäni parooni de Rosnyn hymyilevän vastaamatta mitään, selitin ajatustani tarkemmin.

"Minua ihmetyttää", sanoin minä, "koska olen aina kuullut väitettävän, että kun kirjamiehet eksyvät teologian sokkeloihin, löytävät he harvoin lujaa perustusta itselleen, ja ettei edes yksi sadasta palaa vanhaan uskoonsa tahi löydä armoa omaksuakseen uuden. Puhun tietysti ainoastaan sellaisista, jollaisena pidän tätä poikaa — innokkaista, herkistä sieluista, jotka ahmivat paljon oppia, mutta joilla ei ole arvostelukykyä tuon oppinsa sulattamiseen."

"Sellaisiin nähden luulen minäkin tuon väitteen pitävän paikkansa", vastasi de Rosny yhä hymyillen. "Mutta heissäkin voi pieni, sopivalla hetkellä tullut vaikutus saada paljon aikaan."

"Myönnän sen", sanoin minä. "Mutta äitini, josta olen teille kertonut, oli paljon tämän nuorukaisen kanssa. Pojan uskollisuus häntä kohtaan oli yläpuolella kaiken kiitoksen. Ja kuitenkin ei äitini uskolla, vaikka se oli kalliolle perustettu, ollut häneen mitään vaikutusta."

Herra de Rosny pudisti päätään, yhä hymyillen. "Eivät ne ole äidit, jotka saavat meitä kääntymään", sanoi hän.

"Mitä!" huudahdin minä avautuvin silmin. "Tarkotatteko — tarkotatteko että tämä on neidin työtä?"

"Niin luulen", vastasi hän nyökäten. "Luulen että neiti loihti hänet matkan varrella. Blois'sta lähtiessään oli poika, jos teidän puheeseenne saa luottaa, ilman uskoa maailmaan. Hän saapui minun luokseni kaksi päivää myöhemmin vahvimpana hugenottina. Arvotuksen selitys ei ole ylen vaikea."

"Sellaiset kääntymykset ovat harvoin kestäviä", sanoin minä.

Hän katsahti minuun omituisesti; sitten, hymyn yhä karehtiessa hänen huulillaan, hän vastasi: "So, so! Miksi sellainen totisuus? Itse Theodore Beza ei olisi voinut näyttää ankarammalta. Pojalla on tosi mielessä, eikähän siinä ole mitään pahaa."

Ja taivas tietää ettei minun tehnyt mieli epäillä pahaa eikä katsoa asioita mustimmalta puolelta juuri silloin. Onhan helppo käsittää kuinka suloiselta minusta tuntui olla yhdenarvoisena ja kunnioitettuna vieraana miehen luona, joka jo silloin oli kuuluisa ja jonka maine nyttemmin on kasvanut niin suureksi että se jättää varjoon kaikki paitsi valtiastaan, — kuinka miellyttävää oli nauttia kodin herttaisuudesta ja mukavuudesta, mistä olin niin kauan ollut vierotettuna, kertoa ystävälliselle talon rouvalle äitini tarinaa ja saada lohdutusta hänen myötätunnostaan, sanalla sanoen, tuntea itsensä jälleen mieheksi, jolla on tunnustettu paikkansa maailmassa. Päivämme kuluivat metsästelyssä tai muunlaisessa retkeilyssä, iltapuhteet pitkissä keskusteluissa, jotka saivat minut yhä enemmän kunnioittamaan isäntäni kykyä ja tarmoa.

Hänellä tuntui olevan loppumattomat tiedot Ranskan maasta ja lukemattomia suunnitelmia sen kehittämiseksi, jotka jo silloin täyttivät hänen mielensä ja jotka sittemmin ovat muuttaneet korpia hedelmällisiksi vainioiksi ja siivottomia talorykelmiä komeiksi kaupungeiksi. Vaikka hän oli vakava ja täsmällinen, saattoi hän sentään olla kevyt ja iloinenkin; ja vaikka hän oli valtiomiehistä terävä-älyisin, oli hän samalla soturi ja rakasti eristettyä olinpaikkaansa vain enemmän siksi että se oli alttiina vaaroille, läheiset kaupungit kun olivat liigan kannattajia ja hän saattoi ainoastaan yleisen sekasorron turvin nukkua rauhallisena omissa talossaan.

Yksi seikka teki viihtymykseni kuitenkin vajavaiseksi, ja se oli neiti de la Viren suhtautuminen minuun. Hänen kiitollisuudestaan asiain tuoreimpana ollessa ei minulla ollut epäilystäkään, sillä puhumattakaan siitä että hän tulo-iltanani oli ilmaissut sen sanoillakin sangen sievästi, vaikkakin pidätetysti, oli herra de Rosnyn lämmin ystävällisyys pettämättömänä merkinä siitä, että neiti oli antanut hänelle liiotellun käsityksen ansioistani ja kunnostautumisestani. Ja enempää en pyytänytkään. Ikäni ja huono menestymiseni maailmassa asettivat minut siksi epäedulliseen asemaan, ettei edes päähäni pälkähtänyt toivoa välillemme mitään ystävyyttä tai tuttavallisuutta, enkä edes jokapäiväisessä seurustelussamme pyrkinyt siihen tasa-arvoisuuteen, mihin syntyperäni itsessään olisi minut oikeuttanut. Tietäen, että en voinut hänen silmissään näyttää muulta kuin vanhalta, köyhältä ja huonostipuetulta, ja tyytyen siihen että miehuuteni ja kunniallisuuteni saivat tunnustuksen, varoin

vetoamasta liaksi hänen kiitollisuuteensa, ja samalla kun olin kernas sellaiseen kohteliaisuuteen, mikä ei voinut olla hänestä kiusallista, vältin yhtä huolellisesti kaikkea minkä saattaisi selittää lähempään tuttavuuteen pyrkimiseksi ja seuraan tunkeilevaisuudeksi. Keskustelin hänen kanssaan sovinnaisesti ja ainoastaan sovinnaisista aiheista, nimittäin sellaisista, jotka olivat yhteisiä koko seurueellemme, ja muistutin itselleni tuhkatieheään, että vaikka olimme samassa talossa ja istuimme samassa pöydässä, niin oli hän kuitenkin sama neiti de la Vire, joka oli käyttäytynyt niin kopeasti Navarran kuninkaan esihuoneessa. En tehnyt tätä missään loukatun ylpeyden tunnossa, sillä sitä minulla ei enää ollut häntä kohtaan enempää kuin jotain pientä lintua kohtaan, vaan tein sen siksi, etten uudessa onnessani unohtaisi, missä valossa tuollaisen nuoren, hemmotellun kauniin naisen pakostakin oli minut näkeminen.

Pysyttäytyessäni tässä vaatimattomassa asemassa koski minuun sitä kipeämmin, kun huomasin hänen kiitollisuutensa ajan mittaan hälvenevän. Parina ensi päivänä hän oli hyvin hiljainen, puhui minulle harvoin eikä katsonut minuun usein, mutta sitten hänen käytökseensä tuli huomattava määrä entistä halveksumista. Siitä en paljoakaan välittänyt. Mutta hän meni vielä pitemmälle, alkaen kaivaa esiin seikkoja, jotka olivat tapahtuneet St. Jean d'Angelyssa ja joissa minä olin ollut osallisena. Lakkaamatta hän muistutti minun köyhyyttäni siellä oloni aikana, kuinka omituisen näköinen minä olin ollut ja mitä kaikkia pilapuheita hänen toverinsa olivat minusta lasketelleet. Tämä näytti suorastaan tuottavan hänelle hurjaa nautintoa, ja hän teki toisinaan minusta niin purevaa pilkkaa, että se hävetti ja viilsä minua ja sai punan nousemaan rouva de Rosnyn poskille.

Sitä aikaa taas, minkä me olimme yhdessä viettäneet, hän vain harvoin kosketti puheissaan. Mutta eräänä iltapäivänä viikon verran Rosny'hin tuloni jälkeen tapasin hänet yksinään istumassa vastaanottohuoneessa. En ollut tiennyt hänen olevan siellä ja aioin senvuoksi poistua samaa tietä, kumartaen ja mumisten jonkun anteeksipyyntön. Mutta hän pysäytti minut vihaisella eleellä. "En minä pure", sanoi hän nousten seisomaan ja katsoen silmiini poskillaan punaiset täplät. "Mitä varten katsotte minuun tuolla tavalla? Tietäkää, herra de Marsac, että minä en voi sietää teitä." Ja hän polkaisi jalkaa.

"Mutta, neiti", sopersin minä nöyrästi, ihmetellen mitä kummaa hän mahtoi tarkoittaa, "mitä minä sitten olen tehnyt?"

"Tehnyt?" matki hän harmistuneena. "Tehnyt? Se ei johdu siitä mitä te olette tehnyt, vaan siitä millainen te olette. Minä en voi sietää teitä. Miksi te olette niin nahjusmainen? Miksi te olette niin tylsä? Miksi te kulette ympäri nuttu nurin ja tukka sileänä? Miksi puhuttelette Maignania ikäänkuin hän olisi teidän vertaisenne? Miksi olette aina niin juhlallisen ja säädyllisen näköinen kuin koko maailma olisi saarna? Miksi? Miksi? Miksi, sanon minä?"

Hän pysähtyi pelkästä hengästyksestä, ja minä olin niin hämmästynyt kuin ikinä saatoin olla. Lisäksi hän oli raivossaan ja kiihtymyksessään niin kaunis, etten voinut muuta kuin tuijottaa häneen ja mykistyneenä ihmetellä mitä tämä kaikki merkitsi.

"No!" huusi hän kärsimättömänä, siedettyään tätä niin kauan kuin taisi. "Eikö teillä ole sanottavana sanaakaan puolustukseksenne? Eikö teillä ole kieltä? Eikö teillä ole ollenkaan omaa tahtoa, herra de Marsac?"

"Mutta, neiti", alotin minä, yrittäen selittää.

"Vaiti!" huudahti hän, tukkien suuni ennenkuin olin ehtinyt sen pitemmälle, niinkuin naisten tapa on. Ja sitten hän lisäsi muuttuneella sävyllä ja lyhyesti: "Teillä on minun samettisolmukkeeni. Antakaa se minulle."

"Se on huoneessani", vastasin minä, perin kummissani tästä äkillisestä puheenkäänteestä ja yhtä äkillisestä pyynnöstä.

"Noutakaa se sitten, olkaa hyvä", sanoi hän, ja hänen silmänsä leimahtivat jälleen. "Noutakaa se. Noutakaa, sanon minä! Se on suorittanut tehtävänsä ja minä tahdon sen itselleni. Kuka tietää, vaikka te jonakin päivänä näyttelisitte sitä lemmensolmuna?"

"Neiti!" huudahdin minä kiivaasti. Ja luulen että olin sillä hetkellä yhtä suuttunut kuin hänkin.

"Joka tapauksessa minä tahdon sen itselleni", vastasi hän itsepintaisesti, painaen katseensa alas.

Olin niin raivoissani että menin sanaakaan puhumatta noutamaan sitä, ja tuoden sen hänelle, hänen seisossaan yhä samassa paikassa, panin sen hänen käteensä. Luulen, että kun hän näki sen, johtui hänen vihastuneeseen mieleensä muisto siitä päivästä, jolloin hän oli ommellut siihen tuon avunhuudon, sillä hän muuttui koko olenoltaan ottaessaan sen vastaan. Hän vapisi ja piteli sitä hetken käsissään ikäänkuin tietämättä mitä tehdä sillä. Hän ajatteli epäilemättä Valois kadun varrella olevaa taloa Blois'ssa ja vaaraa mikä häntä siellä oli uhannut; ja kun minä varsin mielelläni soin että hän ajattelisi ja

tuntisi kuinka pahasti hän oli menetellyt, seisoin hänen edessään säästämättä häntä vähääkään katseiltani.

"Sitä kultaketjua, jonka jätitte äitini päänalaisen viereen", sanoin minä kylmästi, nähdessäni että hän yhä vaiken, "en voi palauttaa teille juuri nyt, sillä minä olen pantannut sen. Mutta teen sen niin pian kuin voin."

"Oletteko pantannut sen?" mutisi hän poiskäännettyin katsein.

"Olen, hankkiakseni hevosen, millä pääsin tänne", vastasin kuivasti. "Joka tapauksessa toimitan sen takaisin. Ja sitten tahtoisin vuorostani pyytää teiltä jotakin."

"Mitä?" kuiskasi hän, koettaen tahdonponnistuksella saada takaisin äskeisen ryhtinsä ja katsoen minuun silmillä, joissa välkähti hiukan entistä ylpeyttä ja halveksimista.

"Sitä taitettua rahaa, joka teillä on", sanoin minä. "Tunnusmerkkiä. Sillä ei ole teille mitään merkitystä, koska toinen puolikas on vihamiestenne hallussa. Minulle siitä voisi olla hyötyä."

"Millä tavalla?" kysyi hän lyhyesti.

"Koska saattaisin jonakin päivänä löytää sen vastapuolen."

"Entä sitten?" huusi hän. Hän katsoi minuun huulet puoliavoimina, salamoivin silmin. "Mitä sitten, jos löydätte sen vastapuolen?"

Minä kohautin olkapäitäni.

"Uh!" huudahti hän, puiden pientä nyrkkiään ja polkien jalkaansa minulle käsittämättömän kiihkon puuskassa. "Tuo on juuri teidän kaltaistanne! Se on herra de Marsacia alusta loppuun. Te ette puhu mitään ja ihmiset eivät ajattele teistä mitään. Te kuljette hattu kourassa ja he tallaavat teitä. He puhuvat ja te olette vaiti! Jos minä voisin käytellä miekkaa niinkuin te voitte, niin en vaikenisi kenenkään edessä enkä antaisi kenenkään paitsi Ranskan kuninkaan pöyhkeillä kukkona minun läsnäollessani! Mutta te! Menkää ja jättäkää minut. Tässä on rahanne. Ottakaa se ja menkää. Ja lähettäkää tänne se poikanne pitämään minua hereillä. Hänellä on ainakin älyä, hän on nuori, hän on ihminen, hänellä on sielu, hän voi tuntea — kun hän vain olisi jotain muuta kuin kirjatoukka."

Hän viitto minua menemään sellaisessa intohimon kiihkossa että se olisi huvittanut minua jos joku toinen olisi sen tehnyt, mutta hänen menettelykseen siinä oli niin voimakas kiittämättömyyden tuntu että se kirveli mieltäni aika lailla. Tein kuitenkin niinkuin hän käski ja lähetin Simonin hänen luokseen, vaikka se ei suinkaan ollut minusta mieluista, varsinkaan sitten kun näin kuinka pojan kasvat kirkastuivat neitiä mainitessani. Mutta neiti ei ollut nähtävästi vielä ehtinyt tyyntyä Simonin saapuessa hänen luokseen, sillä hänen ei käynyt sen paremmin kuin minunkaan; marjakuusikäytävästä, minne olin mennyt käyskentelemään, näin hänen pian palaavan takaisin nolona kuin piiskattu koira.

Mutta kuitenkin otti neiti tämän jälkeen tavakseen puhella Simonin kanssa yhä enemmän ja enemmän, ja kun herra ja rouva de Rosny olivat hyvin paljon kiinni yhteisissä asioissaan, ei ollut ketään joka olisi asettunut ehkäisemään hänen päähänpistoaan tai puhunut hänelle neuvon sanaa. Neidin ylpeyden tunsin siksi hyvin, että hänen puolestaan en pelännyt, mutta minusta oli ikävää että pojan pää pantiin pyörälle. Montakin kertaa olin oikeissa puhua neidille pojan takia; mutta ensiksikään se ei ollut minun asiani ja toiseksi huomasin pian että hän näki kyllä minun paheksumiseni, mutta ei välittänyt siitä rahtuakaan. Kun eräänä aamuna hänen ollessaan paremmalla tuulella uskalsin viitata, että hän kohteli alempiarvoisiaan liian epäinhimillisesti, osottaen epäystävällisyyttä mikä oli jalosyntyiselle yhtä sopimatonta kuin tuttavallisuus, kysyi hän minulta pilkallisesti, eikö hän minun mielestäni kohdellut Simon Fleix'tä kyllin hyvin. Mihin minulla ei ollut mitään vastattavaa.

Minun sopisi tässä mainita siitä salaisesta tiedonantojärjestelmästä, jonka avulla parooni de Rosny tähänkin kaukaiseen paikkaan sai uutisia kaikesta mitä tapahtui Ranskassa. Mutta siitähän on paljon puhuttu. Se ei tapahtunut yhtämittaa tulevien ja menevien lähettien avulla, jotka pian olisivat herättäneet huomiota läheisessä kaupungissa, enkä minäkään voinut varmuudella sanoa mitä teitä myöten uutiset saapuivat. Mutta niitä saapui, ja kaikkina aikoina päivästä. Sillä tavoin saimme tiedon La Ganachea uhkaavasta vaarasta ja siitä yrityksestä, jota Navarran kuningas suunnitteli sen auttamiseksi. Herra de Rosny ei ainoastaan ilmoittanut minulle avomielisesti näitä asioita, vaan sai minut kiintymään itseensä muillakin luottamuksen osoituksilla, jotka olisivat hivelleet huomattavammassakin asemassa olevan miehen itsetuntoa.

Kuten sanoin, ei linnassa yleensä näkynyt tulevia ja meneviä lähettejä. Mutta eräänä iltana, palatessani metsältä erään metsänvartian kanssa, joka oli pyytänyt minua avuksi haavotetun naarashirven ajoin, huomasin hämmästykseni vieraan hevosen, jolla silminnähtävästi oli ratsastettu

pitkästi ja kovasti, seisovan höyryävänä pihassa. Kysyessäni kenen se oli, sain kuulla tallirengeiltä että joku mies, jonka he luulivat tulleen Blois'sta, oli juuri saapunut ja parhaallaan paroonin puheilla, Noin kokonaan tavallisuudesta poikkeava tapaus herätti tietysti ihmetystäni; mutta tahtomatta millään tavoin näyttää uteliaalta — sillä uteliaisuus on vika, joka, jos sitä suvaitaan, saattaa helposti kehittyä mitä inhottavimmaksi paheeksi — olin menemättä sisään ja lähdin, sensijaan kävelemään marjakuusikujaan. Olin kuitenkin tuskin ehtinyt saada ratsastuksessa jäähtyneet vereni hiukan lämpenemään, kun hovipoika tuli hakemaan minua isäntänsä luokse.

Tapasin herra de Rosnyn astelemasta edestakaisin huoneessaan, olennessaan sellainen hämmennys ja kasvot niin suurta huolta ja murhetta kuvastavina, että minä säpsähdin nähdessäni hänet, eikä minun tarvinnut katsoa rouva de Rosny'hin, joka istui tuolilla hiljaa itkien, oivaltaakseni että jotakin kauheata oli tapahtunut. Ilta oli pimenemässä ja huoneeseen oli tuotu lamppu. Herra de Rosny viittasi äkkiä pieneen paperipalaan, joka oli pöydällä sen vieressä, ja seuraten viittausta otin sen käteeni ja luin. Se sisälsi vain muutamia sanoja, kuuluen seuraavasti:

"Hän on sairaana ja kuoleman kielissä kaksikymmentä peninkulmaa La Ganachesta etelään. Tulkaa kaikella muotoa. P.M."

"Kuka?" sanoin minä typerästi, sillä aloin jo käsittää itsekin. "Kuka on sairaana ja kuoleman kielissä?"

Herra de Rosny kääntyi minuun päin, ja minä näin että kyyneleet vierivät pitkin hänen poskiaaan. "Minulle on olemassa vain yksi hän", huusi hän. "Jumala säästäköön tuota yhtä! Jumala säästäköön hänet Ranskalle, joka tarvitsee häntä. Kirkolle, joka on kokonaan hänen varassaan, ja minulle, joka rakastan häntä! Jumala, älä salli hänen kaatua hedelmänkypsymisen hetkellä! Oi Herra, älä salli hänen kaatua!" Ja hän vaipei tuolille ja jäi siihen kasvot käsissään ja voimakkaat hartiat murheen murtamina.

"Herra de Rosny", sanoin minä hetken perästä, "sallikaa minun muistuttaa, että niin kauan kuin on elämää, on toivoakin."

"Toivoako?"

"Niin, herra de Rosny, toivoa", vastasin minä iloisempana. "Hänellä on tehtävä täytettävänä. Hän on kutsuttu ja valittu; hän on kansansa Joosua, kuten herra d'Amours hänestä oikein sanoi. Te saatte vielä nähdä hänet ja hän syleilee teitä, kuten jo on tapahtunut niin monta kertaa. Muistakaa, että Navarran kuningas on vahva, karaistunut ja nuori ja epäilemättä hyvissä käsissä."

"Mornayn käsissä", huudahti de Rosny, katsahtaen halveksivasti ylös.

Siitä hetkestä lähtien hän kuitenkin reipastui; luulen, että häntä kannusti ajatus siitä, että kuninkaan toipuminen riippui lähinnä Jumalaa herra du Mornaysta, jota hän oli aina taipuvainen pitämään kilpailijanaan. Hän alkoi tehdä viipymättä valmistuksia Rosnysta lähtöä varten ja pyysi minua tekemään samoin, sanoen jotensakin lyhyeen ja ilman selityksiä tarvitsevansa minua. Mieleeni johtui voimakkaana ajatus vaarasta, jolle joutuisin alttiiksi palaamalla näin pian etelään, missä kreivi de Turenneen kosto kaikessa ankaruudessaan oli minua odottamassa, ja minä uskalsin, vaikka hieman häveten, mainita siitä. Mutta tuijotettuaan minuun hetken silminnähävällä epäilyksellä kuittasi herra de Rosny vastaväitteeni muutamalla hänelle harvinaisen ärtyisellä sanalla ja jatkoi sitten valmistustensa jouduttamista niin toimekkaana kuin ei matkaan sisältyisikään ero yhtä rakastavasta kuin rakastetustakin vaimosta.

Kun omat valmistukseni eivät vaatineet monta hetkeä, oli minulla hyvä tilaisuus lähtöhetken tullen panna merkille sekä se uljuus, millä rouva de Rosny kantoi surunsa "Ranskan tähden", että se harvinainen hellyys, jota neiti de la Vire, kohoten kerran yläpuolelle itseään, hänelle osotti. Minä tunnuin olevan — onnellisesti kylläkin yhdessä suhteessa, vaikka tunteeseen liittyi samalla kirvelevää tuskaakin — heidän perhesuhteidensa ulkopuolella. Tein senvuoksi jäähyväiseni niin lyhyiksi ja muodollisiksi kuin suinkin, jotta en riistäisi alaa toisilta ja pyhemmiltä jäähyväisiltä. Mutta silloin sain juuri viime hetkellä nähdä, että jotain oli varattu minullekin. Kun ratsastin porttiholvin alle hiukan edellä toisista, hämmästyin huomattessani jonkin pienen, kevyen esineen putoavan eteeni satulankaarelle. Otin sen kiinni ennenkuin se ennätti solahtaa maahan, ja ihmetyksenä oli rajaton nähdessäni kädessäni pienen samettisolmukkeen.

Katsahdin paikalla vastaanottohuoneen ikkunaan, joka, kuten olen sanonut, oli porttikäytävän päällä, ja silloin kohtasin neidin katseen yhdeksi sekunniksi, mutta ainoastaan sekunniksi. Seuraavassa tuokiossa hän oli hävinnyt. Herra de Rosny ratsasti holvin alitse minun jälestäni palvelijainsa seuraamana. Ja me olimme matkalla.

Jonkun aikaa ratsastimme alakuloisina ja äänettöminä. Viimeksi kertomani tapaus — jonka näytti saattavan selittää useammalla kuin yhdellä tavalla — saattoi mieleni levottomaan hämminkiin. Kotvan aikaa askartelivat ajatukseni yksinomaan siinä, kunnes satuin sitten näkemään omat kasvoni ikäänkuin peilistä. Huomasin näet sattumalta taakseni katsahtaessani Simon Fleix'n ratsastavan jälessäni hienosta sulkahatustaan ja uudesta miekastaan huolimatta niin hyljätyn ja surkean näköisenä että se heti pisti silmään. Se johti mieleeni ajatuksen, että isännällä ja palvelijalla oli sama asia mielessään — niin, vieläpä mahdollisesti oli hänellä povellaan samanlainen merkki kuin se mikä lämmitti minun rintaani —, ja silloin ravistin itseni vapaaksi kuin jostakin ala-arvoisesta unesta ja painaen kannukset Cidin kylkiin kiirehdin eteenpäin Rosnyn rinnalle; joka, verrattain apeana hänkin, ratsasti vakavasti eteenpäin silmiin saakka viittaansa kietoutuneena.

Uutinen Navarran kuninkaan sairaudesta oli nähtävästi ukkosen vaajana iskenyt keskelle hänen rohkeita ja valoisia suunnitelmiaan. Hän näki olevansa vaarassa kadottaa samalla sekä rakastamansa valtiaan että sen loistavan tulevaisuuden, jota hän odotti. Ja keskellä uhkaavaa toiveittensa murskautumista ja suunnitelmainsa hävitystä hänellä oli tuskin aikaa kaivata Rosny'hin jättämäänsä vaimoa taikka sitä rauhallista elämää, mistä hänet näin äkkiä temmattiin. Hänen sydämensä oli etelässä La Ganachen luona Henrikin vuoteen ääressä. Hänen pääajatuksensa oli päästä sinne nopeaan, maksoi mitä maksoi. Navarran kuninkaan henkilöäkärin nimi oli yhtämittaa hänen huulillaan. "Dortoman on hyvä mies. Jos kukaan voi pelastaa hänet, niin Dortoman sen tekee." Tämä oli alituinen ponsi hänen puheissaan. Ja milloin vain hän kohtasi jonkun, jonka vähänkin saattoi otaksua tietävän uutisia, vaati hän minun pysähtymään ja kyselemään, päästämättä kulkijaa millään muotoa tiehensä ennenkuin tämä oli ilmottanut meille Blois'n viimeisimmät kulkupuheet — sillä Blois oli se kanava, jonka kautta kaikki etelästä tulevat uutiset saapuivat meille.

Eräs tapaus, joka sattui majatalossa samana iltana, ilahutti häntä jonkun verran; olen useinkin huomannut, että voimakkaat luonteet ovat taipuvaisia luottamaan enteisiin epävarmoina aikoina. Ulkonäöltään omituinen, kummallisesti puettu vanhanpuoleinen mies istui pöydän ääressä meidän saapuessamme. Vaikka minä astuin sisään ensimmäisenä, sillä minun oli määräyksen mukaan esiinnyttävä matkueen johtajana, antoi hän minun mennä ohitseensa mitään huomauttamatta, mutta nousi ylös ja tervehti juhlallisesti herra de Rosnyta, joka tuli minun jälessäni ja oli paljon vaatimattomammin puettu. Rosny vastasi hänen tervehdykseensä aikoen mennä hänen ohitseensa, mutta tuntematon asettui eteen vielä syvempään kumartaen ja kehotti häntä ottamaan hänen paikkansa, joka oli lähellä tulta ja suojassa vedolta, hankkiutuen samalla siirtymään itse toiseen paikkaan.

"Ei", sanoi toverini kummissaan sellaisesta ylenmääräisestä kohteliaisuudesta, "en ymmärrä minkä takia minun tulisi ottaa paikkaanne."

"Ei ainoastaan minun paikkaani", vastasi vanhus, katsoen häneen omituisella tavalla ja puhuen painokkaalla äänellä, mikä kiinnitti huomiotamme, "vaan monien muittenkin, jotka ennen pitkää — sen voin teille vakuuttaa — tulevat luovuttamaan ne teille joko myöten tai vasten tahtoaan."

Herra de Rosny kohautti olkapäitään ja astui edelleen, ollen otaksuvinaan että vanhus houraili. Mutta salassa hän ajatteli paljon hänen sanojaan, varsinkin sitten kun sai kuulla että hän oli pariisilainen tähdistälukija, jonka kerrottiin olleen Nostradamuksen oppilaana. Ja joko hän sitten sai tästä uutta toivoa tai kääntyi hänen huomionsa muuten Blois'ta lähestyessämme enemmän käsilläoleviin asioihin, joka tapauksessa tuli hän iloisemmaksi ja alkoi jälleen puhella tulevaisuudesta ikäänkuin ollen varma valtiansa parantumisesta.

"Oletteko koskaan ollut kuninkaan hovissa?" sanoi hän äkkiä, nähtävästi jotakin oman mielensä ajatusjuoksua seuraten. "Blois'ssa nimittäin."

"En. Enkä ole erittäin harras sinne pyrkimäänkään", vastasin minä. "Totta puhuakseni, herra parooni", jatkoin hieman lämmenten, "mitä pikemmin pääsemme Blois'n ohi, sitä mieluisampi minulle. Arvelen, että siellä olo on meille hiukan vaarallista, ja sitäpaitsi minä en pidä teurastamoista. Luulen, etten voisi nähdä kuningasta ajattelematta Pärtylyn yötä enkä hänen huonettaan ajattelematta Guiseä."

"No, no!" sanoi hän. "Kyllä kai tekin joskus olette tappanut miehen."

"Montakin", vastasin minä.

"Vaivaavatko ne mieltänne?"

"Eivät, mutta ne saivat surmansa rehellisessä taistelussa", vastasin minä. "Siinä on ero."

"Teille", sanoi hän kuivasti. "Mutta te ette olekaan Ranskan kuningas, jos joskus sattuisitte hänet

kohtaamaan", jatkoi hän näpsäyttäen hevosensa korvia, hieno hymy huulillaan, "niin annan teille pienen vihjauksen. Puhukaa hänelle Jarnac'in ja Moncontour'in taisteluista ja ylistäkää Condénne isää! Kun Condé hävisi taistelussa ja hän voitti siinä, koituu ylistyksenne hänen kunniaksien. Mitä toivottomammin mies on valtansa menettänyt, sitä halukkaammin hän sitä muistelee ja sitä arvokkaampina hän pitää voittojaan, joita hän ei enää voi saavuttaa."

"Hyh!" mutisin minä.

"Molemmista hovissa kilvottelevista puolueista luottakaa d'Aumont'iin ja Biron'iin ja ranskalaiseen ryhmäkuntaan", jatkoi Rosny rauhallisesti välittämättä huonosta tuulestani. "He ovat ainakin uskollisia Ranskalle. Mutta kenen vain näette pitävän yhtä molempien Retz'ien kanssa — Espanjan kuninkaan shakaaleiksi ihmiset heitä sanovat — niin karttakaa häntä espanjalaisena ja kavaltajana."

"Mutta Retzihän ovat italialaisia", huomaustin minä ärtyisesti.

"Samantekevä", vastasi hän lyhyesti. "He huutavat: 'Eläköön kuningas!' mutta salassa he kannattavat liigaa tai Espanjaa tai mikä vain enemmän voi vahingoittaa meitä, jotka olemme parempia ranskalaisia kuin he ja joitten johtaja tulee kerran, jos Jumala sallii hänen elää, olemaan Ranskan kuninkaana."

"No niin, mitä vähemmän tulen tekemisiin heidän kanssaan, niin yksien kuin toistenkin, muuten kuin miekkojen välityksellä, sitä mieluisempi minulle", virkoin minä.

Tämän kuullessaan hän katsoi minuun omituisesti hymyillen, kuten hänen tapansa oli silloin kun hänellä oli mielessään enemmän kuin näkyi ulospäin. Tämä seikka ynnä jokin erikoinen sävy hänen keskustelussaan, samoin kuin ehkä omat epäilyni tulevaisuudestani ja hänen aikomuksistaan minuun nähden, herättivät minussa epämieluisan tunteen, joka pysyi koko päivän eikä eronnut minusta ennenkuin välittömämpi vaara ilmestyi meitä uhkaamaan.

Se tapahtui seuraavasti. Olimme saapuneet Blois'n ulkolaiteille ja lähestyimme juuri porttia toivoen pääsevämme kaupunkiin huomiota herättämättä, kun kaksi kulkijaa ratsasti hiljaa esiin kujan suusta, jonka sivu olimme juuri menemässä. He katselivat meitä tutkivasti pysäyttäessään hevosensa päästääkseen meidät ohitse, ja herra de Rosny, jonka hevosen pää oli minun jalustimeni kohdalla, kuiskasi minulle että lisäisin vauhtia. Ennenkuin kuitenkaan ehdin sitä tehdä, karauttivat tuntemattomat ohitsemme ja päästyään sivuitsemme kääntyivät satulassaan katsoen meitä kasvoihin. Samassa huusi toinen heistä: "Se on hän!" ja molemmat ajoivat hevosensa tielle poikittain ja odottivat lähestymistämme.

Ymmärsin että jos herra de Rosny joutuisi ilmi, olisi hän onnellinen päästessään asiasta vankeudella, sillä kuningas oli liian arka katolilaisen-maineestaan uskaltaakseen suojella hugenottia, olipa tämä kuinka kuuluisa hyvänsä, ja käsitin että tilanne oli epätoivoinen. Sillä vaikkakin meitä oli viisi kahta vastaan, saattoi kaupungin läheisyys — portti oli tuskin nuolenkantaman päässä — pakenemisen tai vastarinnan yhtä toivottomiksi. En voinut keksiä muuta keinoa kuin katsoa rohkeasti asiaa silmiin; samoin teki herra de Rosny, ja niin lähestyimme tuntemattomia mahdollisimman viattoman näköisinä.

"Seis!" huusi toinen heistä tiukasti. "Suvaitkaa minun sanoa teille, hyvä herra, että olette tunnettu."

"No entä sitten?" vastasin minä kärsimättömänä, hoputtaen hevostani vain eteenpäin. "Oletteko maantierosvoja, kun sulette matkustavilta tien?"

Vastassamme oleva puhuja katsoi minuun terävästi, mutta vastasi samassa: "Ei mitään saivartelua, hyvä herra! Kuka te olette, sitä en tiedä. Mutta jälessänne ratsastava mies on herra de Rosny. Hänet minä tunnen ja varotan häntä pysähtymään."

Arvelin että peli oli menetetty, mutta hämmästykseni vastasi seuralaiseni heti ja miltei samoilla sanoilla kuin minä äsken: "No, ja mitä sitten?"

"Mitäkö sitten?" huudahti tuntematon, kannustaen hevostaan niin että se sulki tien. "Ka, sitä vain, että te olette varmaankin hullu kun uskallatte näyttäytyä tällä puolen Loirea."

"Siitä on pitkä aika kun olen nähnyt toista puolta", oli toverini järkähtämätön vastaus.

"Te olette herra de Rosny? Ettekö kiellä sitä?" huusi mies hämmästyneenä.

"En suinkaan sitä kiellä", tokaisi parooni de Rosny. "Ja onpa ollut aika", jatkoi hän kiihtyen äkkiä, "jolloin harva mies hänen majesteettinsa hovissa olisi uskaltanut soittaa suutaan Solomon de Bethunen edessä, vielä vähemmän pysäyttää häntä keskellä maantietä vähän matkan päässä palatsista. Mutta ajat näyttävät muuttuneen, koska jokainen vastaantulija katsoo olevansa oikeutettu pöyhkeilemään uskollisten miesten edessä, jotka rientävät hänen majesteettinsa luokse silloin kun hän on ahdingossa."

"Mitä! Oletteko Solomon de Bethune?" huusi mies epäuskoisena. Epäuskoisena, mutta kuitenkin hän menetti itsetietoisuutensa ja hänen äänessään kuvastui mielipahaa ja pettymystä.

"Kuka muu sitten?" vastasi de Rosny ylväästi. "Se olen, ja mikäli minä tiedän, on minulla yhtä suuri oikeus olla Loiren tällä puolen kuin kenellä muulla hyvänsä",

"Pyydän tuhannesti anteeksi."

"Jollette usko..."

"Ei, herra de Rosny, minä uskon täydellisesti."

Tuntematon toisti tämän hyvin masentuneen näköisenä, lisäten vielä: "Pyydän tuhannesti anteeksi", ja alkaen selitellä puolustelevasti, ottaen kunnioittavana hatun päästään: "Luulin teitä, jos sallitte minun sanoa, hugenottiveljeksenne, herra Maximilianiksi. Huhuillaan hänen olevan Rosnyssa."

"Voin vakuuttaa teille ettei siinä ole perää", vastasi herra de Rosny ponnekkaasti, "sillä tulen juuri itse sieltä ja voin vastata siitä, ettei hän ole ainakaan kymmentä peninkulmaa likempänä Rosnyta. Ja nyt, hyvä herra, koska haluamme päästä kaupunkiin ennenkuin portit suletaan, sallinnette minun sanoa hyvästi." Näin sanoen hän kumarsi ja minä kumarsin ja he kumarsivat, ja me erosimme. He väistyivät syrjään tieltämme, ja herra de Rosny ratsasti eteenpäin mahtavan näköisenä. Niin tulimme portille ja pääsimme sen läpi ilman hankaluuksia.

Ensimmäinen katu, jolle saavuimme, oli leveä, ja toverini käytti sitä hyväkseen ratsastaen rinnalleni. "Tällaiset seikkailut ovat pikku valtiaallemme erityisesti mieleen", puheli hän hiljaa. "Mutta minulle se nosti hien otsalle. Olen tehnyt tämän tempun ennenkin useammin kuin kerran, sillä veljeni ja minä olemme yhdennäköiset kuin kaksi marjaa. Ja kuitenkin olisi meidän käynyt huonosti, jos tuo hupsu olisi ollut hänen ystäviään."

"Kun loppu on hyvä, on kalkki hyvin", vastasin minä matalalla äänellä, pitäen hetkeä sopimattomana onnitteluihin. Tämäkin huomautus sattui huonoon kohtaan, sillä herra de Rosny ei ollut vielä ehtinyt asettua entiselle paikalleen minun jälessäni, kun Maignan huusi meille sanoen että meitä seurattiin.

Katsoin taakseni, mutta en voinut nähdä muuta kuin hämärää ja sadetta ja esiinpistäviä räystäitä ja joitakin oviaukoissa kuurottavia ihmisiä. Palvelijat väittivät kuitenkin yhä että joku seurasi jälessämme, ja me pidimme kulkuamme pysäyttämättä pienen sotaneuvottelun. Jos meidät oli saatu ilmi, niin olimme loukussa ilman pakoontähtöä, ja olin varma että parooni de Rosny sillä hetkellä katui, että oli valinnut Blois'n kautta vievän tien — että oli tunkeutunut tuoreimpien uutisten halussaan avonaiseen ansaan. Kuninkaallinen linna katsoi meihin mahtavana, tummana ja synkkänä sen kadun päästä jolla olimme, ja siitä kuinka hydyttävän vaikutuksen tuo näky teki itseeni, saatoin kuvitella kuinka paljon kammottavammalta sen täytyi näyttää hänestä, joka oli valtiaansa valittu neuvonantaja ja kaiken tuon linnan edustaman järkähtämätön vastustaja.

Neuvottelustamme ei ollut mitään tuloksia, sillä emme keksineet parempaa menettelytapaa kuin mennä, niinkuin olimme aikoneetkin, siihen asuntoon, jota seuralaiseni täällä ollessaan tavallisesti käytti. Sen teimme, katsoen tuon tuostakin taaksemme ja vakuutellen toisillemme että Maignan oli varmaan erehtynyt. Mutta niin pian kuin olimme laskeutuneet ratsailta ja menneet sisään, näytti hän meille ikkunasta lähistöllä seisoskelevan miehen. Tämä levottomuuttamme vahvistava seikka sai meidät jälleen pohtimaan turvakeinoja, ja silläaikaan kun Maignan piti vartiota ikkunan ääressä valaisematta jätetyssä huoneessa, esitin minä Rosnylle että hän antaisi minun koettaa esiintyä hänen persoonanaan, vaikka olinkin kymmenen vuotta vanhempi.

"Ei!" sanoi hän rummuttaen sormillaan pöytään. "Täällä on liian monia jotka tuntevat minut, se ei käy päinsä. Kiitän kuitenkin tarjouksestanne."

"Ettekö voisi päästä pakoon jalan? Tahii kiivetä jostakin muurin yli tai pujahtaa portista varhain aamulla?" esitin minä.

"Vertavuotavassa sydämessä' voimme tiedustella", vastasi hän. "Mutta minä epäilen sitä. Olin hullu kun pistin pääni Mendozan silmukkaan, se on varma se. Mutta tässä tulee Maignan. No, mitä kuuluu?" kysyi hän innokkaasti.

"Tähystelijä on mennyt pois", vastasi tallimestari.

"Eikä ole jättänyt ketään sijaansa?"

"Ei ketään, mikäli minä voin nähdä."

Menimme molemmin viereiseen huoneeseen ja katsoimme ikkunasta. Miestä ei tosiaankaan ollut

enää siinä missä hänet olimme nähneet äsken. Mutta sade jatkui rankkana, räystäistä tippui vettä, katu oli kuin pimeä holvi, jossa vain siellä täällä pilkkotti valonsäde, ja mies saattoi olla piilossa jossakin muualla. Mutta kun kysyimme Maignanilta, arveli hän miehen menneen pois jossakin erityisessä tarkoituksessa.

"Jonka voi selittää monellakin tavalla", huomautin minä.

"Mutta mehän paastoomme", vastasi herra de Rosny. "Nälkäinen mies on huono tappelija. Istukaamme pöytään ja syökäämme. Ei kannata hypätä umpimähkään eikä mennä vastuksia vastaan puolitiehen."

Istuimme siis syömään, ja Simon Fleix palveli meitä kalpein kasvoin, mutta emme olleet vielä lopettaneet ateriaamme, kun Maignan tuli jälleen pimeästä huoneesta. "Kolme miestä on tullut näkyviin", ilmotti hän tyynesti. "Kaksi on pysähtynyt parinkymmenen askeleen päähän. Kolmas on tullut ovelle."

Hänen puhuessaan kuulimme varovaista kolkutusta alhaalta. Maignan aikoi mennä vastaan, mutta hänen isäntänsä käski hänen jäädä paikalleen. "Anna talon emännän mennä", sanoi hän.

Olen jälkeempäin usein muistellut herra de Rosnyn kylmäverisyyttä tässä tilaisuudessa. Hän oli pannut pistoolinsa tuolille viereensä ja heittänyt levättinsä niitten ylitse, ja nyt, odottaessamme henkeä pidättäen ja korvia heristäen, näin hänen ojentavan suuren leipäkannikan ja lihaviipaleen tallimestarilleen, joka hänen tuolinsa takana seisoen alkoi syödä sitä yhtä levollisesti. Simon Fleix taas seisoi tuijottaen ovea kohti vapisevana ja koko olentonsa niin kiihtyneenä, että varovaisuuden vuoksi kehotin häntä matalalla äänellä olemaan tekemättä mitään ilman määräystä. Samalla johtui mieleeni sammuttaa neljästä sytytetystä kynttilästä kaksi, ja juuri kun herra de Rosny nyökkäsi hyväksymisensä tälle toimenpiteelleni, lakkasi alhaalta kuulunut mumiseva keskustelu ja miehen askelia alkoi kuulua portailta.

Sitä seurasi välittömästi koputus huoneemme ovelle. Seuralaiseni katsetta totellen huusin: "Sisään!"

Huoneeseen astui nopeasti solakka, keskikokoinen mies, saappaat jalassa ja levättiin kietoutuneena, kasvot melkein kokonaan levätin laskoksen peitossa. Sulkien oven jälkeensä hän astui pöytää kohti ja sanoi: "Kumpi on herra de Rosny?"

Rosny oli huolellisesti kääntänyt kasvonsa pois päin valosta, mutta kuullessaan tulijan äänen hypähti hän ylös huudahtaen keventyneenä.

Hän yritti puhua, mutta toinen kohotti käskävästi kätensä, jatkaen: "Pyydän olemaan mainitsematta nimiä. Teidän nimenne täällä luullakseni tunnetaan. Minun nimeäni ei, enkä haluakaan että sitä tiedettäisiin. Haluan puhua teidän kanssanne, siinä kaikki."

"Se tuottaa minulle suuren kunnian", vastasi herra de Rosny, katsoen häneen innokkaasti. "Mutta kuka on sanonut teille, että olen täällä?"

"Näin teidän ratsastavan kadulla lyhdyn sivuitse", vastasi vieras. "Tunsin ensin hevosenne ja sitten teidät ja pyysin tallimestäni seuraamaan teitä. Uskokaa minua", lisäsi hän tehden eleen kädellään, "teillä ei ole mitään peljättävää minun puoleltani."

"Otan vastaan tuon vakuutuksen samassa mielessä kuin se annetaan", vastasi seuralaiseni siroasti kumartaen, "ja pidän itseni onnellisena saadessani olla tekemisissä" — tässä hän oli hetken vaiti ja jatkoi sitten: — "ranskalaisen ja kunnianmiehen kanssa."

Vieras kohautti olkapäitään. "Pyydän siis anteeksi, jos tunnun työkeältä", virkkoi hän. "Aikani on rajotettu. Haluan saada sen mahdollisimman tarkoin käytetyksi. Tahdotteko täyttää pyyntöni?"

Minä olin aikeissa vetäytyä pois, mutta Rosny käski Maignanin syyttää kynttilät viereisessä huoneessa ja pyytäen minulta kohteliaasti anteeksi siirtyi vieraansa kanssa sinne, jättäen minut mielessäni ihmettelemään, kuka tämä vieras mahtoi olla ja mitä hänen käyntinsä merkitsi. Toisinaan olin taipuvainen otaksumaan vieraan herra de Rosnyn veljeksi, toisinaan taas Englannin lähettilääksi; toisinaan johtui mieleeni hurja ajatus, että hän voisi olla herra de Bruhl. Noin neljännestunnin olivat molemmat sulkeutuneina huoneeseen, sitten he tulivat ulos. Vieras kulki edellä, ja astuessaan huoneen poikki tervehti minua kohteliaasti. Ovelta hän kääntyi ja virkkoi: "Siis kello yhdeksän?"

"Kello yhdeksän", vastasi herra de Rosny, pitäen ovea auki. "Suonette anteeksi, herra markiisi, etten tule alas?"

"Kyllä, menkää vain takaisin, ystäväni", vastasi vieras. Ja Maignanin valaistessa hänelle tietä hän

astui alas portaita ja minä kuulin hänen menevän ulos.

Herra de Rosny kääntyi minuun päin silmät ilosta säihkyvinä ja elostunein ilmein. "Navarran kuningas voi paremmin", sanoi hän. "Sanotaan ettei vaaraa enää ole. Mitä arvelette siitä, ystäväni?"

"Se on paras uutinen mitä olen kuullut moneen aikaan", vastasin minä. Ja riensin lisäämään että Ranskalla ja uskollamme oli syytä kiittää Jumalaa hänen armostaan.

"Aamen siihen", vastasi suojelijani hartaasti. "Mutta siinä ei ole kaikki — siinä ei ole kaikki." Ja hän alkoi kävellä edestakaisin huoneessa hyräillen 118:tta virttä:

"Nyt onnen päivän tuta saamme, min Luoja laatei armossaan; siks intomielin iloitkaamme ja nauttikaamme lahjoistaan."

Hän jatkoi kävelyään edestakaisin lattialla niin kauan ja niin riemuisen näköisenä, että minä vihdoin uskalsin muistuttaa häntä läsnäolostani, jonka hän nähtävästi oli unohtanut. "Ahaa, aivan oikein!" sanoi hän pysähtyen eteeni ja katsoen minuun erinomaisen hyväntahtoisesti. "Mitäs kello nyt on? Seitsemän. No niin, kello yhdeksään asti pyydän teitä malttamaan mieleenne. Toisin sanoin, siihen saakka täytyy minun noudattaa ehdotonta vaitioloa. Mutta minulla on vielä nälkä. Istukaamme jatkamaan; toivon että tällä kertaa saamme syödä häiritsemättä. Simon, toimita uusi pullo pöytään. Haa! Eläköön kuningas!" Ja jälleen hän alkoi hyräillä samaa virttä:

"Sua rukoelen, taivaan Luoja: armossa suojaa kuninkaas! Sua rukoelen, turvan tuoja: turvaa ja suojaa ruhtinaas!"

Ja hänen silmissään oli hohde ja koko olennossaan iloinen ilmeikkyys, mikä tuossa tavallisesti niin tyvenessä ja hillityssä miehessä tuntui kaksinkerroin vaikuttavalta. Näin, että oli tapahtunut jotakin erikoisen ilahuttavaa, ja uskoen hänen ilmotustaan, ettei ollut kyseessä ainoastaan La Ganachesta saapuneet hyvät uutiset, odotin suurella mielenkiinnolla ja malttamattomuudella mainittua hetkeä, mikä tuskin oli lyönyt, kun äskeinen vieraamme taas saapui yhtä salaperäisen näköisenä ja yhtä epäluuloisen varovaisena.

Herra de Rosny, joka oli noussut ylös kuullessaan hänen askeleensa ja tarttunut levättiinsä, pysähtyi saatuaan sen puoleksi ylleen, huudahtaen levottomana: "Kaikki hyvin, vai kuinka?"

"Täydelleen", vastasi vieras nyökäten.

"Ja ystäväni?"

"Kyllä, sillä ehdolla että te vastaatte hänen vaiteliaisuudesta ja uskollisuudesta." Ja vieras katsahti tahdottomasti minuun, joka seisoin epätietoisena, pysyäkö paikallani vai poistuako.

"Hyvä", huudahti de Rosny. Sitten hän kääntyi minun puoleeni samalla arvokkaan ja ystävällisen näköisenä ja jatkoi: "Tässä hän on. Herra de Marsac, minulle on sallittu kunnia esittää teidät markiisi de Rambouillet'lle, toivoen että osotatte ansaitsevanne hänen suosionsa ja suojeluksensa, sillä hän on totinen ranskalainen ja isänmaanystävä, jota minä kunnioitan."

Herra de Rambouillet tervehti minua kohteliaasti. "Bretagnelaista sukua varmaankin?" virkkoi hän.

Minä myönsin, ja hän vastasi jollakin kohteliaalla lauseella. Mutta jälkeenpäin hän katseli minua vielä äänettömänä niin terävästi ja uteliaasti, että se herätti minussa salaista ihmetystä. Vihdoinkin, kun de Rosnyn malttamattomuus oli kohonnut korkeimmilleen, näytti markiisi olevan pakotettu lisäämään jotakin. "Olette kai ymmärtänyt minut täydelleen, herra de Rosny?" sanoi hän. "Tahtomatta sanoa mitään alentavaa herra de Marsacista, joka epäilemättä on kunnianmies" — ja hän kumarsi minulle hyvin syvään — "on tämä arkaluontoinen asia, ettekä te tietysti tee siihen osalliseksi ketään, johon ette voi luottaa yhtä varmasti kuin itseenne."

"Ihan niin", vastasi herra de Rosny puhuen kuivasti mutta kuitenkin yhtä ylhäisen arvokkaasti kuin hänen seuralaisensakin. "Olen valmis uskomaan tälle herralle en ainoastaan henkeäni vaan myöskin kunniani."

"Sitten ei ole enää muuta sanottavaa", virkkoi markiisi kumartaen minulle jälleen. "Minusta on mieluista että olen saanut antaa aiheen teille niin mairittelevaan selitykseen."

Vastasin hänen kumarrukseensa äänettömänä, ja seuraten herra de Rosnyn puoliääneen lausumaa kehotusta puin ylleni levättini ja miekkani. Herra de Rosny otti pistoolinsa.

"Noita te ette tule tarvitsemaan", sanoi markiisi ylpeällä silmänluonnilla.

"Ei siellä, minne aiomme mennä", vastasi toverini asetellen niitä levollisesti ylleen. "Mutta kadut ovat pimeät eivätkä ylen turvalliset."

Herra de Rambouillet nauroi. "Se teissä hugenoteissa juuri on pahinta", sanoi hän, "ettette te koskaan tiedä milloin olisi luovuttava epäluuloista."

Joukko vastaväitteitä syöksähti kieleni kärjelle. Muistin Pärttylin-yön, Antverpenin ranskalais-raivon ja puolikymmentä muuta seikkaa, jotka vieläkin saavat vereni kiehumään. Mutta herra de Rosnyn vastaus oli sattuvinkin kaikista. "Pelkään, että se on totta", sanoi hän tynnosti. "Te katolilaiset taas — viitatakseni esimerkiksi edesmenneeseen Guisen herttuaan — olette nähdäkseni taipuvaisia erehtymään päinvastaiseen suuntaan ja menemään luottamuksessa joskus liian pitkälle."

Vastaamatta mitään tähän kärkevään viittaukseen astui markiisi edellä ulos ja me seurasimme häntä. Ulko-ovella liittyi mukaamme pari asetettua palvelijaa, asettuen kulkemaan jälessämme. Olimme kaikki jalan. Yö oli pimeä, eikä ulkona näyttänyt suinkaan ilahuttavalta. Kadut olivat märät ja likaiset, ja huolimatta varovaisuudestamme sattui jalkamme yhtämittaa rapakkoihin tai näkymättömiin esteisiin. Kuljimme tuomiokirkon esipihan poikki, minkä tunsin, ja painuimme sitten äänettöminä lähellä jokea kulkevalle kadulle, joka oli niin kapea että iäkkäät talot melkein kokonaan estivät taivaan näkymästä. Ympäristön synkkyys samoin kuin tietämättömyyteni asiasta, jolla olimme, täyttivät minut levottomilla aavistuksilla. Mutta kun seuralaiseni kulkivat ihan äänettöminä ja ottivat huomioon kaikki varokeinot välttääkseen tunnetuksi tulemista, ei minulla ollut valittavana muuta neuvoa kuin tehdä samalla tavalla.

Ajatella saatoin, mutta ei sen enempää. Tunsin olevani vastustamattoman virran viemänä, mutta minne ja missä tarkoituksessa, sitä en voinut sanoa. Se oli minun iälleni jonkun verran omituinen tunne, jonka aiheuttajia olivat yö ja synkkä sää. Kahdesti astuimme syrjään päästääksemme joitakin meluvia yökulkijoita ohitsemme, ja se erinomainen huolellisuus, jota herra de Rambouillet niissä tilaisuuksissa noudatti välttääkseen tunnetuksi tulemista, ei ollut omiaan rauhottamaan minua tahi antamaan minulle iloisempia ajatuksia siitä tuntemattomasta asiasta, jota varten olin liikkeellä.

Saavuimme viimein avonaiselle paikalle ja johtajamme kehotti meitä matalalla äänellä olemaan varovaisia ja seuraamaan aivan hänen kintereillään. Teimme siten ja kuljimme sillä tavoin peräkkäisessä rivissä kapean lankun tai puisen sillan yli; mutta oliko alla vettä vai ainoastaan kuiva kuoppa, sitä en voinut erottaa. Mieleni täytti sillä hetkellä se juuri tekemäni havainto, että edessämme oleva suuri, synkkä rakennus, jossa siellä täällä hyvin korkealla tuikki joku yksinäinen valo, oli Blois'n kuninkaallinen linna.

XV. Uusi Herodes.

Kaikki se inho ja vastenmielisyys, mitä aikaisemmin olin tuntenut Blois'n kuninkaallista hovia kohtaan, palasi uudella voimalla mieleeni yön pimeydessä ja synkkyudessa. Ja vaikka en käsittänytään todennäköiseksi että meidät ratsastussaappaissamme ja matka-asussamme vietäisiin kuninkaan ympärillä olevaan piiriin, oli kuitenkin hartain haluni päästä läpi seikkailustamme ja pois noista huonoenteisistä rajoista, joitten sisäpuolelle nyt olin tullut. Pimeys esti minua näkemästä seuralaisteni kasvoja, mutta kun herra de Rosny, jonka en luullut itsensääkään olevan aivan vapaan ajan ja paikan vaikutuksesta, nykäisi hihaani kehottaakseen minua valppauteen, huomasin että palvelijat olivat lakanneet meitä seuraamasta ja että me aloimme kolmisin nousta ylös kallioon hakattuja karkeatekoisia portaita. Vaikka pimeys rajotti näköalani niin takana kuin edessäniinkin muutamiin tuikkiviin valoihin, pääsin kuitenkin selville, että olimme nousemassa vallihaudan ja linnan sivumuurin välistä rinnettä, enkä senvuoksi hämmästynyt kun markiisi kuiskaten käski meitä pysähtymään ja koputti hiljaa puiselle ovelle.

De Rosnyn ei olisi tarvinnut koskettaa hihaani, sillä tällä kertaa minä olin täysin ja tuskallisen tarkasti tietoinen asemamme vaarallisuudesta ja kavahdin ryhtymästä mihinkään varomattomuuteen. Toivoin ettei hän vain olisi jo antautunut sellaiseen! Hän oli kyllä — se välähti mieleeni odottaessamme — pitänyt huolta turvallisuudestaan. Mutta kuinka usein, ajattelin, olivatkaan nuo, joitten luokse hän nyt oli menossa, tehneet tyhjäksi kaikki varovaisuustoimenpiteet! Guise oli luullut olevansa turvassa juuri tässä samassa rakennuksessa, johon me nyt olimme astumaisillamme. Coligny oli saanut mitä varmimman turvakirjan samoilta henkilöiltä, joitten puheille me nähtävästi olimme nyt menossa. Loppu oli kummassakin tapauksessa ollut sama: toisen luottamus oli osottautunut yhtä mitättömäksi kuin toisen viisaus. Kuka takaisi vaikka Ranskan kuningas aikoisia lepyttää Guisen murhasta loukkautuneet katoliset alamaisensa murhauttamalla toisen miehen, joka oli yhtä haitallinen heidän tarkoituksilleen kuin suuriarvoinen heidän pääviholliselleen etelässä? Rosny oli kyllä terävä-älyinen, mutta huolestuneena muistin samalla että hän oli myöskin nuori, kunnianhimoinen ja rohkea.

Oven avautuminen sai nämä mietteet keskeytymään, vaikka ei loppumaan. Oviaukosta hohti himmeä valo, niin heikosti ettei se valaissut juuri muuta kuin jalkojemme juuressa olevat porrasaskeleet. Markiisi astui heti sisään, de Rosny seurasi häntä ja minä tulin viimeisenä; oven takana seisova mies sulki sen jälleen. Olimme ahtaalla alalla hyvin kapeitten porrasten juurella, ja ovenvartia — jäykkä, harmaa-univormuinen keihäsmies, pieni lyhty heiluen pertuskan poikkikappaleessa — viittasi meitä nousemaan ylös. Sanoin hänelle jotakin, mutta hän vain tuijotti vastaan, ja Rambouillet, katsahtaessaan taakseen ja nähdessään yritykseni, sanoi minulle että se oli hyödytöntä, sillä mies oli sveitsiläinen eikä osannut ranskaa.

Tämä seikka ei minua suinkaan rauhottanut, enempää kuin kapean käytävän kosteat seinätkään, joihin ylöspäin hamuillessani kädelläni kosketin, tai lepakkojen haju, joka tunki sieramiini ilmottaen että portaat olivat vähän käytetyt ja sijaitsivat sellaisessa linnan osassa, joka sopi pimeille ja salaisille töille.

Kompastelimme pimeässä ylös portaita, sivuuttaen oven ja vielä toisenkin, ennenkuin herra de Rambouillet kuiskaten kehotti meitä pysähtymään ja koputti hiljaa kolmannelle ovelle. Salaperäisyys, pimeys, ja ennen kaikkea vastaanottoamme varten tehdyt omituiset valmistelut täyttivät minut mitä hurjimmilla otaksumilla. Mutta kun ovi avautui ja me astuimme yksi kerrallaan alastomaan, kalustamattomaan, vetoiseen, nähtävästi ihan katon rajassa olevaan käytäväntapaiseen huoneeseen, ei todellisuus vastannut yhtäkään olettamustani. Se oli pelkkä ullakkohuone, siinä ei ollut tulisijaa eikä ainoatakaan tuolia. Yhdessä seinässä oli kolme ikkunaa, joista yksi oli varustettu lasilla, mutta toiset öljytyllä paperilla; toisissa seinissä paistoivat paijat muurikivet ilman mitään peitettä tai koristeita. Oven vieressä, josta olimme astuneet sisään, seisoj liikkumaton olento samanlaisessa harmaassa univormussa kuin olin nähnyt alhaalla, lyhty maassa jalkojensa juuressa. Samalla tavalla vartioitu oli toinen ovi toisessa päässä huonetta, joka oli ainakin kaksikymmentä askelta pitkä. Pari lyhtyä seisoj keskellä lattiaa ja siinä olikin kaikki mitä oli näkyvissä.

Sisään astuttuamme herra de Rambouillet sormi huulillaan pysäytti meidät ja me seisoiimme kolmimiehenä ryhmänä lähellä vahtisotilasta, tyhjä huone edessämme. Minä katsoin herra de Rosny'hin, mutta hän katsoi Rambouillet'hen. Markiisi seisoj selkä minuun päin, vahti tuijotti tyhjyyteen, ja kun en niinmuodoin voinut saada mitään valaistusta toisten läsnäolevien katseista, turvauduin käyttämään kuuloani. Sade rapisi ulkona ja valittava tuuli äänteli ikkunanpielissä. Mutta minusta tuntui kuin noihin ääniin — joitten voimakkuutta, kuten aina tällaisissa tapauksissa, lisäsivät outo ympäristö ja oma äänettömyytemme — olisi sekottunut etäinen ihmisten äänten ja soiton ja naurun humina. Ja se toi, en tiedä minkä vuoksi, jälleen mieleeni Guisen herttuan.

Kertomus hänen kuolemastaan, sellaisena kuin olin sen kuullut tuolta kirotulalta munkilta Clainen majatalossa, kohosi esiin kaikessa tuoreudessaan, kaikkine yksityiskohtineen. Minä säpsähdin, kun herra de Rambouillet rykäisi. Minua puistatti, kun de Rosny muutti jalkaansa. Hiljaisuus kävi painostavaksi. Ainoastaan jäykät, harmaapukuiset sotamiehet näyttivät järkähtämättömiltä, välinpitämättömiltä, niin että muistan ihmetelleeni, oliko ehkä heidän velvollisuutensa pitää yöllä vahtia tässä autiossa ullakkohuoneessa, jonka lattialla virui muurilaastin muruja ja tiilenpätkiä.

Kun tälle vihdoinkin tuli keskeytys, tuli se äkkiä. Huoneen perällä seisova vahti hätkähti ja astui askeleen taaksepäin. Samassa aukeni ovi hänen takanaan, ja sisään astui mies, Suljettuaan jälleen kiireesti oven astui hän keskemmäksi huonetta, olennossaan ylhäinen arvokkuus, jota hänen outo ulkonäkönsä ja pukunsakaan eivät kokonaan voineet hävittää.

Hänellä oli hyvä vartalo ja ryhti, iältään hän näytti noin nelikymmenvuotiaalta, puettu hän oli sinipunervaana, mustalla koristettuun samettiin viimeisen muodin mukaan. Hänellä oli miekka, mutta ei røyhelökaulusta, ja hänen ranteestaan riippui nauhassa pieni norsunluinen malja ja pallo — omituinen leikkikalu, joka oli hyvin suosittu joutilaitten ihmisten keskuudessa. Hän oli laiha ja hieman hintelä, mutta muuten en huomannut hänessä mitään erikoista. Vasta sitten kun satuin katsomaan hänen kasvohinsa ja näin että ne olivat punavärillä maalatut kuin naisella sekä että hänellä oli päässä pieni turbaani, valtasi minut melkein käsittämätön vastenmielisyyden tunne ja minä sanoin itsekseni: "Tällaista maata ne ovat kuninkaitten suosikit!"

Mutta hämmästykseni astui herra de Rambouillet häntä vastaan äärimmäisen kunniottavasti, viistäen hatullaan likaista lattiaa ja kumartaen maahan saakka. Äskentullut vastasi hänen tervehdykseensä huolettoman ystävällisesti. Huomauttaen hyväntahtoisesti: "Olette tainnut tuoda ystävän, vai mitä?" hän katsoi meihin päin hymyillen.

"Olen, sire, hän on täällä", vastasi markiisi ja astui hiukan syrjään. Ja tuosta sanasta ymmärsin ettei edessäni ollut mikään suosikki, vaan itse kuningas: Henrik kolmas, viimeinen hallitsija suurta Valois'n sukua, joka oli hallinnut Ranskaa Jumalan armosta puoli kolmatta vuosisataa! Tuijotin häneen tuijottamistani, tuskin uskoen silmiäni. Ensi kertaa eläessäni olin Ranskan kuninkaan edessä!

Sillävälin oli parooni de Rosny, jolle hän luonnollisesti ei ollut mikään ihme, lähestynyt kuningasta ja

laskeutunut toiselle polvelleen. Kuningas kehotti häntä suosiollisesti nousemaan ylös, tehden eleen, joka, kun ei ottanut huomioon hänen naismaisia kasvojaan ja typerää turbaaniaan, näytti kuninkaalliselta ja arvokkaalta. "Tämä on hyvin tehty teidän puoleltanne, Rosny", lausui hän. "Mutta muuta en teiltä odottanutkaan."

"Sire", vastasi seuralaiseni, "teidän majesteetillanne ei ole hartaampaa palvelijaa kuin minä, paitsi ehkä kuningasta, minun herraani."

"Uskoni kautta", vastasi Henrik ponnekkaasti, "— ja jollen minä ole hyvä kirkonmies, sanokoot pariisilais-lurjukset mitä tahansa, niin en ole mitään — uskoni kautta, minä luulen että minä uskon teitä!"

"Jos teidän majesteettinne uskoisi minua siinä ja jossakin muussakin", vastasi de Rosny, "niin se olisi hyvin hyvä Ranskalle." Vaikka hän puhui kunnioittavasti, pani hän sanoihinsa niin paljon painoa ja itsenäisyyttä, että minä ajattelin vanhaa sananlaskua: "Hyvällä isännällä on peloton palvelija."

"No, sitäpä olemme nyt tässä näkemässä", vastasi kuningas. "Mutta yksi sanoo minulle yhtä", jatkoi hän ärtyneesti, "ja toinen toista, ja mitä minun on silloin uskominen?"

"Minä en tiedä mitään muista, sire", vastasi Rosny yhtä rohkeasti kuin äskenkin. "Mutta minun herrani voi hyvällä syyllä vaatia uskoa sanoilleen. Ranskan kuningaskunnan asiat ovat hänelle niin läheiset, että ainoastaan teidän majesteetillenne ne ovat läheisemmät. Hän on myöskin kuningas ja teidän heimolaisenne, ja hänestä on kiusallista nähdä kapinoitsijain uhmailevan teitä, kuten viime aikoina on tapahtunut."

"Kyllä, mutta entä niiden päämies?" huudahti Henrik äkillisessä kiihtymyksen puuskassa, polkien rajusti jalkaansa. "Hän ei häiritse minua enää. Onko veljeni kuullut siitä? Sanokaa, onko hän saanut siitä tiedon?"

"Hän on kuullut sen, sire."

"Ja hyväksyikö hän? Kai hän hyväksyi sen?"

"Epäilemättä oli mies kavaltaja", vastasi de Rosny taitavasti. "Hän oli rikoksillaan pannut elämänsä pantiksi. Kenellä voi olla siitä epäilystä?"

"Ja hän on maksanut tuon pantin", virkkoi kuningas painaen katseensa maahan ja vaipuen synkkyyteen yhtä äkkiä kuin hän oli kiihtynyt. Hänen huulensa liukkuivat. Hän mumisi jotakin, mistä ei saanut selvää, ja alkoi hajamielisesti leikkiä maljallaan ja pallollaan, ajatukset nähtävästi synkissä muistelmissa. "Guise, Guise", mumisi hän viimein, kasvoillaan irvistys ja äänessään vihan väre, joka puhui pitkään muistuvista nöyrytyksistä. "No niin, hitto häneen, hän on kuollut nyt. Hän on kuollut. Mutta kuolleenakin hän vielä vaivaa meitä. Eikös se värsy sinnepäin ollut, isä? Haa?" säpsähti hän, "minä olin unohtaa. Mutta pahimman vääryyden on hän tehnyt minulle sillä", jatkoi hän nostaen katseensa ja kiihtyen jälleen, "että hän on erottanut minut Äiti Kirkon yhteydestä. Tuskin yksikään pappi enää tulee minun lähelleni, ja nyt he tahtovat panna minut pannaan. Ja kuitenkin, niin totta kuin toivon sieluni pelastusta, ei Kirkolla ole uskollisempaa poikaa kuin minä."

Luulen että hän oli vähällä, unohtaen asiansa ja herra de Rosnyn läsnäolon, antautua vuodattamaan raukkamaisia kyyneliä, vaan silloin antoi herra de Rambouillet, ikäänkuin sattumalta, huotransa kärjen kolahtaa lattiaan. Kuningas säpsähti ja sivellen otsaansa pari kertaa kädellään näytti karkaisevan mielensä. "No niin", sanoi hän, "epäilemättä löydämme jonkun keinon, jolla selviydymme vaikeuksistamme."

"Jos teidän majesteettinne", vastasi Rosny kunnioittavasti, "tahtoisii ottaa vastaan minun herrani tarjoman avun, niin uskallan luulla että ne häviäisivät pikimmin."

"Niinkö arvelette?" virkkoi Henrik. "No niin, sallikaa minun nojata olkapäähänne. Kävelkäämme vähän." Ja viitaten Rambouillet'ta jättämään hänet alkoi hän kävellä edestakaisin Rosnyn kanssa, puhellen tuttavallisesti hänen kanssaan puoliääneen. Minä kuulin ainoastaan sellaisia katkelmia heidän keskustelustaan, joita he sattuiivat lausumaan tullessaan kääntymään minun puoleiseen päähän huonetta. Niitä yhteen laitellen saatoinkin kuitenkin ymmärtää keskustelusta jonkun verran. Erään kerran kuulin kuninkaan sanovan: "Mutta sitten Turenne tarjoutuu..." Seuraavalla kerralla: "Luottaako häneen? No, enpä tiedä miksi en luottaisi. Hän lupaa..." Sitten: "Tasavaltako, Rosny? Sekö hänellä mielessä? Pyh! Hän ei uskalla, hän ei mitenkään voisi. Ranska on kuningaskunta Jumalan säännöstä, niinkuin sen kuninkuus Jumalan säännöstä on minun suvullani."

Näistä ja muista irrallisista sanoista, jotka sittemmin olen unohtanut, sain selville että paroni de Rosny koetti taivuttaa kuningasta ottamaan vastaan apua Navarran kuninkaalta ja varottaa häntä

Turenneen kreivin salakavalista tarjouksista. Mutta tasavallan mainitseminen tuntui kuitenkin kiihottavan hänen majesteettinsa vihastuksen pikemminkin Rosnyta vastaan siitä että tämä uskalsi sellaisesta puhua, kuin Turennea vastaan, josta hän ei tahtonut sellaista uskoa. Hän pysähtyi lähelle kävelyreitinsä minun puoleista päätekohtaa.

"Todistakaa se!" sanoi hän kiivaasti. "Mutta voitteko todistaa sen? Voitteko todistaa sen? Tietäkää, etten luota pelkkään kuulopuheeseen. Täällä on meillä Turenneen asiamies — ette varmaankaan tiennyt, että hänellä on täällä asiamies?"

"Tarkotatte herra de Bruhlia, sire", vastasi Rosny empimättä. "Minä tunnen hänet, sire."

"Te olette hitonmoinen mies", virkkoi Henrik katsoen häneen uteliaasti. "Te näytätte tietävän melkein kaikki asiat. Mutta tietäkää, ystäväni, hän puhuu minulle suoraan ja selvästi, enkä usko sellaista pelkän kuulopuheen nojalla teidän herrannekaan sanomana. Vaikka", lisäsi hän oltuaan vaiti hetkisen, "vaikka minä rakastankin häntä."

"Niinkuin hänkin teidän majesteettianne. Hän haluaa ainoastaan todistaa sen."

"Niin, tiedän, tiedän", vastasi kuningas ärtyneesti. "Kyllä sen uskon. Uskon että hän toivoo minun hyväni. Mutta kansani tulee nostamaan perhananmoisen huudon. Ja Turennekin antaa kauniita lupauksia. Ja minusta tuntuu melkein", jatkoi hän sormiellen maljaansa ja palloansa, "että minun olisi ehkä sopivampi tehdä sopimus hänen kanssaan, nähkääs."

Näin herra de Rosny vetävän syvään henkeään. "Uskallanko puhua teille suoraan, sire?" sanoi hän vähemmän kunnioittavasti ja ponnekkaammin kuin hän tähän asti oli puhunut. "Niinkuin puhuisin omalle herralleni?"

"Kyllä, sanokaa mitä haluatte", vastasi Henrik. Mutta hän puhui ynseästi ja minusta näytti että hän katsahti vähemmän suopeasti seuralaiseensa.

"Sitten rohkenen lausua sen mitä on teidän majesteettinne mielessä", vastasi suojelijani lujasti. "Te pelkäätte, sire, että jos ottaisitte vastaan herrani tarjouksen ja saisitte voiton vihollisistanne, niin teidän olisi sitten vaikea päästä hänestä eroon."

Henrik näytti tuntevan helpotusta. "Pidättekö tuollaista valtioviisautena?" sanoi hän hymyillen. "No niin, entäpä jos niin olisikin? Mitäpä siihen sanoisitte? Olen muistaakseni kuullut jutun hevosesta, joka tahtoi metsästää hirveä ja asetti siinä tarkoituksessa miehen selkäänsä."

"Tahdon sanoa teille ensinnäkin", vastasi Rosny hyvin vakavasti, "että Navarran kuningasta kannattaa vain kolmas osa valtakuntaa ja hän on voimakas ainoastaan toimiessaan teidän kanssanne yhdessä. Toiseksi, sire, on hänen etujensa mukaista kannattaa kuningasvaltaa, jonka perijä hän on. Ja kolmanneksi teidän majesteettinne kunnialle sopii paremmin ottaa vastaan apua läheiseltä sukulaiselta kuin tavalliselta alamaiselta ja lisäksi sellaiselta, väitän sitä vieläkin, jolla ei ole mitään hyviä tarkoituksia mielessä."

"Todistus?" sanoi Henrik tiukasti. "Antakaa minulle todistus!"

"Voin antaa sen teille viikon kuluessa tästä päivästä."

"Mutta muistakaa ettei se saa olla mitään tyhjää puhetta", jatkoi kuningas epäluuloisesti.

"Te saatte kuulla Turenneen aikomukset sellaiselta henkilöltä, joka on kuullut ne hänen omasta suustaan."

Kuningas näytti hämmästyneeltä, mutta hetken vaitiolon perästä hän kääntyi ja alkoi jälleen kävellä. "Hyvä", sanoi hän, "jos teette sen, niin minä puolestani..."

Loppua en kuullut, sillä molemmat keskustelijat seisahtuivat saavuttuaan huoneen toiseen päähän, tuottaen pettymyksen niin minun kuin Rambouillet'nkin uteliaisuudelle. Markiisi alkoi jo osottaa kärsimättömyyttään, ja kun juuri yläpuolellamme oleva suuri kello samassa löi puoli-yksitoista, hän liikahti ja näytti aikovan lähestyä kuningasta. Hän hillitsi kuitenkin mielensä, mutta liikahteli yhä levottomasti seisoessaan ja jonkun ajan perästä kuiskasi minulle malttamattomuudessaan, että kuningasta alettaisiin kaivata.

Tähän saakka olin ollut mykkänä ja toimettona katselijana tässä kohtauksessa, joka mitä voimakkaimmin kiinnitti mieltäni ja kiihotti uteliaisuuttani. Yllätys oli seurannut yllätystä, niin että olin alkanut epäillä olinko edes oma itseni; niin vähän olin odottanut joutuvani "kaikkein kristillisimmän kuninkaan" eteen — ja lisäksi niin omituisissa olosuhteissa kuin suinkin kuvitella saattoi — ja sitten

valtuutettuna todistajana neuvottelussa, josta riippui koko satoja penikulmia joka suunnalle ympärilemmen ulottuvan suuren Ranskanmaan tulevaisuus. Saatoinkin tuskin uskoa että olin sama Gaston de Marsac, joka ränstyneenä ja köyhtyneenä oli hiiviskellyt St. Jean d'Angelyssa. Maistoin salatun mahtavuuden ensimmäistä makeutta, minkä vallan sanotaan olevan kaikista suloisinta ja kauimmin säilyvää. Ja kuullessani yhä silloin tällöin kaukaista, epäselvää puheen ja naurun huminaa aloin ymmärtää minkätähden oli noudatettu sellaista varovaisuutta meitä linnaan saatettaessa ja käsittää herra de Rosnyn iloisuutta, kun lupaus tästä vastaanotosta sai hänet toivomaan voivansa saada niin paljon aikaa herransa ynnä Ranskan hyväksi.

Nyt oli minun jouduttava itse pyörteeseen. Olin vielä mielessäni käymässä läpi kaikkia sen seikkailun eri asteita, joka oli tuonut minut nyt tänne saakka, kun minut äkkiä herätti de Rosny, joka korotetulla äänellä kutsui minua nimeltä. Älyten hiukan myöhään, että hän viittasi minua lähestymään, astuin esiin hämmentyneenä ja kiireisesti, polvistuin kuninkaan eteen niinkuin olin nähnyt hänen tekevän ja nousin sitten ylös kuullakseni hänen majesteettinsa määräyksiä; vaikka ajatukseni eivät suinkaan olleet kaikkein valmiimmat niitä vastaanottamaan, sillä enhän ollut vähääkään osannut odottaa että minua kutsuttaisiin hänen puheilleen. Eikä ollut käyttäytymisenikään sellainen kuin olisin halunnut sen olevan.

"Herra de Rosny sanoo minulle että te haluaisitte jotain virkaa hovissa", sanoi kuningas nopeasti.

"Minäkö, sire?" sopersin minä, tuskin kyeten uskomaan korviani. Olin niin ällistynyt etten voinut sanoa enempää, vaan pysähdyin siihen suu auki.

"Ei ole monta asiaa mitä voisin kieltää herra de Rosnylta", jatkoi Henrik puhuen hyvin nopeasti, "ja olen kuullut että te olette arvokasta sukua sekä synnyltänne että kyvyiltänne. Häntä kohtaan tuntemani ystävyyden takia tahdon siis myöntää teille oikeuden palkata kaksikymmentä miestä minun palvelukseeni. Rambouillet", jatkoi hän korottaen hiukan ääntään, "saatte esittää minulle tämän herran julkisesti huomenna, jotta voin panna täytäntöön aikomukseni häneen nähden. Voitte mennä nyt. Ei mitään kiittämistä. Ja, herra de Rosny", lisäsi hän kääntyen seuralaiseni puoleen ja puhuen painokkaasti, "varokaa huolellisesti minun tähteni, ettei teitä tunneta kun menette täältä. Rambouillet'n täytyy keksiä jokin neuvo, jotta voitte poistua turvallisesti. Minua surettaisi jos teille tapahtuisi jotakin, sillä minä en voisi suojella teitä. Vakuutan teille, että jos Mendoza taikka Retz löytäisivät teidät Blois'sta, en voisi pelastaa teitä heiltä muuten kuin siinä tapauksessa että luopuisitte uskostanne."

"En tahdo tuottaa ikävyyksiä teidän majesteettilenne enkä myöskään rikkoa omaatuntoani vastaan, jos vain oma älyni voi olla minulle avuksi", vastasi Rosny syvään kumartaen.

"No niin, pyhimykset varjelkoot teitä", vastasi kuningas hartaasti, käyden ovea kohti, josta hän oli tullut, "sillä sekä teidän herranne että minä tarvitsemme teitä. Rambouillet, pitäkää huolta hänestä, jos vain minua rakastatte. Ja tulkaa varhain aamulla huoneeseeni kertomaan minulle miten hänen kanssaan on käynyt." Seisoimme kaikki kumartaen hänen poistuessaan ja käännymme lähteäksemme vasta sitten kun ovi oli sulkeutunut hänen jälkeensä. Vaikka tunsinkin harmia ja suuttumusta siitä että toiset ylläkerrotulla tavalla olivat ottaneet määräysvallan ylitseni ja työntäneet minut tahtoani kysymättä palvelukseen, jota en halunnut enkä toivonut, sain kuitenkin mieleni sillä hetkellä hillityksi ja antaen seuralaisteni mennä edelläni seurasin heitä äänettömänä, kuunnellen nyrpeänä heidän ilakoimistaan. Markiisi näytti tuskin olevan vähemmän hyvillään kuin Rosnykaan, ja kun viimeksimainittu osotti kovasti haluavansa poistaa kaiken kateuden, mitä markiisi ehkä saattoi tuntea, ja jalomielisesti lukevansa tämän ansioksi suuren osan voittamastaan luottamuksesta, jäin minä niin ollen ainoaksi henkilöksi joka oli tyytymätön illan tapahtumiin. Palasimme linnasta samoja varovaisuusmenettelyjä noudattaen kuin tullessammekin, ja eroten herra de Rambouillet'sta asuntomme ovelia — hänen vakuutettuaan monella tavoin kunnioitustaan ja Rosnyn toistettua kiitollisuuttaan — nousimme toiseen kerrokseen peräkkäin ja äännettömyyden vallitessa, mitä äännettömyyttä minä olin päättänyt olla ensimmäisenä rikkomatta.

Luultavasti herra de Rosny arvasi ajatukseni, sillä hän lähetti pois Maignanin ja Simonin, jotka olivat meitä odottamassa, ja alkoi puhua minulle ilman alkulauseita. "Kuulkaa, ystäväni", sanoi hän laskien kätensä olkapäälleni ja katsoen minua silmiin tavalla joka melkein teki minut heti aseettomaksi, "älkäämme ymmärtäkö väärin toisiamme. Te arvelette että teillä on syytä olla suutuksissanne minulle. Minä en voi sietää sitä, sillä Navarran kuningas ei milloinkaan ole ollut enemmän palveluksenne tarpeessa kuin nyt."

"Te olette tehnyt minulle halpamaisen kepposen", vastasin minä, arvellen että hän aikoi pettää minua kauniilla sanoilla.

"No, no!" virkkoi hän. "Te ette ymmärrä."

"Ymmärrän hyvin kyllä", vastasin katkerasti, "että saatuani suoritetuksi Navarran kuninkaan antaman työn hän haluaa nyt päästä erilleen minusta."

"Enkö ole sanonut teille", vastasi de Rosny, osottaen nyt vasta hiukan ärtymystä, "että hän on nyt teidän palvelustenne tarpeessa enemmän kuin koskaan ennen? Olkaahan toki järkevää, taikka paremminkin, kuulkaa mitä sanon." Ja hän kääntyi pois minusta, alkaen kävellä edestakaisin lattialla kätet selän takana, ja jatkoi: "Ranskan kuningas — se minun täytyy tehdä teille niin selväksi kuin mahdollista — ei voi pitää puoliaan liigaa vastaan ilman apua, ja hänen on pakko, tahtoipa tahi ei, ottaa sitä vastaan hugenoteilta, joita hän niin kauan on sortanut. Navarran kuningas, heidän yleisesti tunnettu johtajansa, on tarjonnut tuota apua; samoin on tehnyt, herralleni kiusaksi ja ehkäistäkseen Ranskalle niin onnekasta yhtymistä, Turenne kreivikin, joka tahtoi mielellään korottaa johtamansa puolueen valta-asemaan ja tietää hyvin kuinka hän voi käyttää maan hajanaisia oloja omaksi hyödykseen. Onko tämä nyt teille selvänä?"

Minä myönsin. Asia alkoi kiinnittää mieltäni vasten tahtoanikin.

"No hyvä", jatkoi hän. "Tänä iltana — ei mikään ole koskaan sattunut onnellisemmin kuin Rambouillet'n ja minun kohtaus — hän on kelpo mies! — olen saanut kuninkaan suostumaan siihen, että jos hänelle esitetään todistus Turenne aikomusten itsekkästä laadusta, niin ei hän enää epäröi. Tuo todistus on olemassa. Kaksi viikkoa sitten se oli täällä; mutta se ei ole täällä nyt."

"Sepä on kova onni!" huudahdin minä. Hänen kertomuksensa kiinnitti mieltäni ja hänen minulle osottamansa luottamus mairitteli minua niin, että paha tuuleni hävisi. Menin uunin luokse, ja seisoin nojaten olkapäättäni sen reunustaan, sillä aikaa kun hän minun ja valon välillä edestakaisin kävellen jatkoi puhettaan.

"Muutama sana tuosta todistuksesta", sanoi hän. "Se joutui Navarran kuninkaan käsiin ennenkuin sen täysi arvo oli meille tunnettu, sillä se arvo tuli sille vasta Guisen herttuan kuoleman kautta. Kuukausi sitten se — nimittäin tuo todistuskappale — oli Chizéssä. Noin kaksi viikkoa sitten se oli täällä Blois'ssa. Nyt, herra de Marsac", jatkoi hän, jääden yhtäkkiä katsomaan silmiini tullessaan minua vastapäätä, "se on talossani Rosnyssa."

Minä hätkähdin. "Tarkotatteko neiti de la Vireä?" huudahdin.

"Tarkotan neiti de la Vireä", vastasi hän, "joka noin kuukausi tai pari takaperin joutui sattumalta kuulemaan Turenne kreivin suunnitelmat ja etsi sitä varten pääsyä Navarran kuninkaan puheille. Ennenkuin viimeainittu kuitenkaan sai tilaisuutta yksityiseen keskusteluun, sai Turenne vihiä neiti de la Viren vaarallisista tiedoista ja kiidätti hänet Chizéhen. Lopun te, herra de Marsac, tiedätte, jos kukaan."

"Mutta mitä te aiotte tehdä?" kysyin minä. "Hän on Rosnyssa."

"Maignan, johon luotan ehdottomasti, niin pitkälle kuin hänen järkensä ulottuu, lähtee huomenna häntä noutamaan. Samaan aikaan lähden minä eteläänpäin. Te, herra de Marsac, jäätte tänne minun asiamiehekseni, valvoaksenne minun etujani, ottaaksenne vastaan neiti de la Viren hänen saapuessaan, hankkiaksenne hänelle salaisen keskustelun kuninkaan kanssa ja pitääksenne huolta hänen turvallisuudestaan niin kauan kuin hän on täällä. Ymmärrättekö?"

Ymmärsinkö? En voinut löytää sanoja häntä kiittääkseni. Omantuntoni soimaukset, kiitollisuuteni, tunteeni hänelle tekemästäni vääryydestä ja hänen minulle osottamastaan kunnia-olivat niin valtavat, että seisoin mykkänä hänen edessään kuten olin seisonut kuninkaan edessä.

"Suostutteko siis?" sanoi hän hymyillen. "Ettekö pidä seikkailua liian halpa-arvoisena, ystävänä?"

"Ansaitsen teidän luottamustanne niin vähän", vastasin minä kokonaan voitettuna, "että pyydän teitä puhumaan silläaikaan kun minä kuuntelen. Seuraamalla tarkalleen määräyksianne toivon voivani näyttäytyä minulle osottamanne luottamuksen arvoiseksi. Ja ainoastaan siten."

Hän syleili minua moneen kertaan, osottaen sellaista ystävällisyyttä että se liikutti minua melkein kyyneliin. "Te olette mies minun mieleni mukaan", sanoi hän, "ja jos Jumala suo, tahdon auttaa teitä menestymään. Kuulkaa nyt, ystävänä. Huomenna tullessanne hoviin outona miehenä, jonka Rambouillet esittää, vedätte te puoleenne kaikkien katseet. Käyttäytykää kelpo tavalla. Osottakaa huomaavaisuutta naisille, mutta älkää kiintykö keneenkään erityisesti. Pysykää erillänne Retzistä ja espanjalaisesta puolueesta, mutta varsinkin varokaa Bruhlia. Hän yksin tuntee salaisuutenne ja voi epäillä aikomuksianne. Neidin pitäisi olla täällä ennen kuin viikko on kulunut. Niin kauan kuin hän on seurassanne ja ennenkuin hän on saanut tavata kuningasta, älkää luottako keneenkään, epäilkää jokaista, peljätäkää kaikkea. Pitäkää voittoa varmana vasta silloin kun kuningas sanoo: 'Olen tyytyväinen.'"

Vielä paljon muutakin hän sanoi, mikä oli asialle hyödyksi, mutta minkä olen unohtanut. Lopuksi hän teki minulle kunnian tarjoamalla minulle makuupaikan vieressään, jotta voisimme puhella vapaasti ja

että jos hänelle johtuisi yön kuluessa jotakin mieleen, hän voisi ilmoittaa siitä minulle.

"Mutta eikö Bruhl tule antamaan minua ilmi hugenottina?" kysyin häneltä.

"Hän ei uskalla tehdä sitä", vastasi de Rosny, "ensiksikin siksi että hän on itse hugenotti ja herransa edustaja, ja toiseksi senvuoksi ettei se olisi kuninkaalle mieleen. Ei, mutta kaikkea pahaa mitä ihminen vain salaa voi toiselle tehdä, on teidän hänen puoleltaan pelättävä. Kun Maignan palaa neidin kanssa, jättää hän teille kaksi miestä; siihen asti minä lainaisin pari roimaa miestä Rambouillet'ltä. Älkää menkö ulos yksinänne pimeään tultua ja varokaa väijymäpaikkoja, varsinkin omaa sisäänkäytävääänne."

Vähän myöhemmin, kun luulin hänen jo olevan unessa, kuulin hänen hiljaa nauraa hihittävän; nousin ryntäillen kysyen mikä häntä huvitti. "Oh, se on tuo teidän tehtävänne", vastasi hän yhä nauraen. "Erästä osaa siinä minä en suinkaan teiltä kadehdi, ystäväiseni."

"Ja mikä se on?" virkoin minä epäluuloisena.

"Neiti", vastasi hän, vaivoin saaden tukahdutetuksi naurun puuskan. Ja senjälkeen ei hän sanonut enää sanaakaan, ei hyvää eikä pahaa eikä siltä väliltä, vaikka tunsin vuoteen tutisevan useammin kuin kerran ja tiesin että hän piti yhä hauskaa itsekseen.

XVI. Kuninkaan luona.

Parooni de Rosny oli jo noussut viereltäni ja lähtenyt matkaan, kun minä aamulla avasin silmäni ja heräsin muistamaan tehtävää, joka niin merkillisellä tavalla oli pantu suoritettavakseni ja joka saattoi, sen mukaan millaisiksi tapahtumat parin lähinnäseuraavan viikon aikana muodostuisivat, kohottaa minut korkeaan asemaan taikka tuottaa jyrkän lopun menestykselleni. Hän ei ollut lähtenyt jättämättä jälkeensä muistoa, sillä päänalaiseni vierestä löysin soman hopeaisen pistoolin, johon oli kaiverrettu kirjain "R." ynnä aateliskruunu. Ja olin tuskin ehtinyt huomata tämän ystävyysmerkin, kun Simon Fleix astui huoneeseen ilmoittaen että de Rosny oli jättänyt hänelle kaksisataa kruunua minua varten.

"Eikö hän jättänyt mitään sanaa?" kysyin pojalta.

"Ei muuta kuin että hän oli ottanut teiltä vastineeksi muistoesineen", vastasi Simon avaten ikkunan puhuessaan.

Aloin hiukan ihmeissäni etsiä, mutta en huomannut mitään puuttuvan, ennenkuin rupesin panemaan päälleni nuttuani, jolloin huomasin että nauhasolmuke, jonka neiti de la Vire oli Rosnysta lähtiessäni minulle heittänyt, oli hävinnyt rintamuksen sisäpuolelta, jonne sen olin varmuudeksi kiinnittänyt pitkällä okapensaalla piikillä. Se seikka, että de Rosny oli sen ottanut, oli minulle epämieluisa useammastakin syystä. Ensinnäkin, joko sitten neidin tarkoituksena oli ollut vain kiusata minua (mikä oli luultavinta) tahi ei, en olisi halunnut sitä kadottaa, koska naissuosion aika oli minun osaltani ollut ja mennyt; toiseksi oli minulla epäluuloja siitä, mitä hän oli tarkottanut lainatessaan tuon pienen muiston, ja minä kidutin itseäni ajattelemalla niitä eri selityksiä mitä hän saattoi siihen liittää ja sitä alentavaa käsitystä minun luotettavuudestani, mihin se saattoi hänet johtaa. Soimasin itseäni kovasti huolettomuudesta, kun olin jättänyt sen sellaiseen paikkaan missä syrjäisen katse saattoi siihen sattua, ja vielä enemmän sen jälkeen kun tarkempaan kyselemällä sain Simonilta kuulla, että de Rosny oli lisännyt noustessaan hevosen selkään: "Sano isännällesi, että kun tallettaa varmasti niin löytää varmasti, ja että huolimaton rakastaja tekee kevytmielisen vaimon."

Tunsin poskieni palavan tavalla, joka oli huonosti sopusoinnussa ikäni kanssa, kun Simon hiukan ilkamoivalla sävyllä kertoi tämän, ja minä vannoin paikalla mielessäni, etten koskaan enää antautuisi tekemisiin tuollaisten turhuuksien kanssa; minkä valan pidinkin aina siihen asti kunnes jouduin sen rikkomisen kiusaukseen. Toistaiseksi oli minun otettava asiat vastaan parhaalta kannalta, ja senvuoksi reipastutin mieleni, ja käskin Simoniakin, jonka paroonin lähtö näytti tehneen alakuloiseksi, reipastumaan, aloin varustella itseäni esiintyäkseen hovissa ulkonaisesti arvoni mukaisessa asussa: hankin mustasta sametista tehdyn puvun ynnä siihen mukautuvan hatun sulkinen sekä jalokivikoristeisen soljen sulan pidikkeeksi, ja lisäksi kyynärän tai pari pitsiä ja kaksi hienoa liinavaatekerta.

Simon oli hioutunut Rosnyssa olonsa aikana, kadottaen koko paljon entistä kesyttömyyttään, joten hän de Rosnynta antamassa puvussaan teki sangen siistin vaikutuksen; lisäksi taisi hän olla koko Blois'n tallimestareista ainoa, joka oli kirjojutustaitoinen. Tallimieheksi pestasin de Rambouillet'n tallimestarin suosittaman miehen, ja ilmoitin myöskin tarvitsevani pari miespalvelijaa. Ja kun olin ollut tunnin ajan parturin käsiteltävänä ja hankkinut uudet koristeet Cidille, niin esiinnyinkin jo ulkoasultani aika komeana, antaen syrjäiselle sen käsityksen että minulla oli kymmenen tai kahdentoista tuhannen tulot

vuodessa.

Tällä tavalla kulutin sataviisitoista kruunua. Arvelen että tämä oli jotensakin suuri summa ja että minulla täytyi olla jonkunverran käyttörahojakin, olin iloinen saadessani kuulla että täyteen ahtautuneessa kaupungissa korkea-arvoisetkin miehet usein asuivat vaatimattomissa asunnoissa. Päätin senvuoksi yhdistää säästäväisyys-näkökannan erääseen mielessäni hautomaani suunnitelmaan ottamalla asunnokseni ne huoneet, missä äitini oli kuollut, ynnä lisäksi yhden huoneen niitten alapuolelta. Niin teinkin, ja vuokrasin sen verran huonekaluja kuin tarvitsin, mikä ei ollutkaan paljon. Simon Fleix'lle, jonka apu näissä asioissa oli arvaamattoman tärkeä, ilmotin suuren osan herra de Rosnyn neuvoista, kehottaen häntä noudattamaan niitä omassa asemassaan parhaansa mukaan ja kannustaen häntä työskentelemään minun menestyksekseni lupaamalla auttaa häntä vakavaan ja hyvään asemaan heti kun itse olisin sellaiseen päässyt. Toivoin todellakin voivani saada paljonkin etua siitä hänen sukkelaälyisyydestään, joka oli herättänyt de Rosnynkin huomiota, vaikka otin kyllä samalla lukuun senkin, että poika oli omituinen ja oikullinen, vuoroin alakuloisuuteen, vuoroin kiihkoon taipuvainen ja kummassakin mielentilassa yhtä epävarma.

Markiisi de Rambouillet ei voinut saapua aamuvastaanottoon ja hän oli senvuoksi käskenyt minun tulla luokseen kuuden aikaan illalla. Simon Fleix'n saattamana tulinkin määrättynä hetkenä hänen asunnolleen. Tapasin hänet noin puolentusinan herrasmiehen ympäröimänä, joitten oli tapana seurata häntä kaikissa julkisissa tilaisuuksissa; ja näitten hoviherrain uteliaat ja epäluuloiset silmäykset heidän minua tervehtiessään — samanlaisilla silmäyksillä olen nähnyt koirien ottavan vastaan heidän koppiinsa tuodun uuden tulokkaan — antoivat minun pian tietää, että toinen asia oli päästä hoviin ja toinen saada siellä hyvä vastaanotto.

Herra de Rambouillet ei tehnyt mitään hälventääkseen tätä vaikutusta, ja se minua hieman ihmetytti. Hän oli kaikissa tavallisissa tiloissa jäykkä ja kopea käytökseltään eikä lainkaan mielellään suvainnut, joskaan ei voinut ehkäistä, että kolmas tekijä tunkeutui asiaan, joka lupasi määrätöntä luottamusta, ja niin ollen otti hän minut vastaan niin kylmästi ja pidättyvästi että se sillä hetkellä masensi rohkeuteni ja heitti minut kokonaan itseni varaan.

Linnaan taivaltaessamme, minkä matkan suoritimme jalan, kuuden soihtuja kantavan asetetun palvelijan saattamana, oli minulla kuitenkin aikaa muistella de Rosnyn neuvoa ja johdattaa mieleeni tuon suuren miehen minulle osottamaa läheistä luottamusta; ja nämä ajatukset rohkaisivat mieltäni siinä määrin, että linnanpihan poikki mennessämme astuin, välittämättä toisten mutinasta, herra de Rambouillet'n rinnalle, arvelen että kun itse kuninkaan määräys oli kiinnittänyt minut häneen, oli tämä minun oikea paikkani. Minulla ei kuitenkaan ollut mitään halua riitaantua ja olin senvuoksi jonkun aikaa itsepäisesti piittaamatta niistä hienoista töytäyksistä ja mutisemalla lausutuista sanoista joita ympärilläni vaihdettiin, vieläpä niistä yrityksistä, joita portaita noustessamme tehtiin tarkoituksessa työntää minut pois asemastani. Mutta kun muuan nuori herrasmies, joka näissä yrityksissä osotti suurta intoa, taaskin ikäänkuin kompastuen tyrkkäsi minua, katsoin minä tarpeelliseksi luoda silmäni häneen.

"Hyvä herra", sanoi hän ohuella, sipittäväällä äänellä, "te astuite varpaalleni."

Vaikka en ollutkaan astunut, pyysin hyvin kohteliaasti häneltä anteeksi. Mutta kun ei hän vastannut tähän kohteliaisuuteeni muuten kuin yrittämällä saada polvensa minun polveni eteen — nousimme portaita hyvin hitaasti, sillä niihin oli ahtautunut joukko palvelijoita, jotka seisovivat kahden puolen — niin astuin hänen varpaalleen niin lujasti ja äkkiä että se sai hänet huudahtamaan.

"Mikä on?" kysyi Rambouillet katsoen kiireesti taakseen.

"Ei mitään, herra markiisi", vastasin minä pyrkien pysähtymättä edelleen.

"Herra", virkkoi nuori ystäväni jälleen samalla sipittäväällä äänellä, "te astuite varpaalleni."

"Taisinpa astua", vastasin minä.

"Te ette ole vielä pyytänyt anteeksi", kuiskasi hän hienosti korvaani.

"Ei, siinä olette väärässä", tokaisin minä, "sillä minulla on aina tapana pyytää anteeksi ensin ja astua vasta sitten."

Hän hymyili kuin hauskalle pilapuheelle; ja minun on sanominen että hänen käytöksensä oli niin ihailtava, että jos hän olisi ollut poikani, olisin voinut häntä syleillä. "Hyvä!" vastasi hän. "Epäilemättä on miekkanne yhtä terävä kuin älynne. Näen", jatkoi hän katsahtaen viattomasti vanhaan huotraani — hän oli itse oikea helmi hovimieheksi, solakka, puna-valko-kasvoinen nuorukainen, tumma viiva viiksien sijalla ja helmihely korvassaan — "että se haluaa päästä ulos. Ehkä pistäydytte tennispihalle huomenna?"

"Mielihyvällä", vastasin minä, "jos teillä on isä tai jos vanhempi veljenne on täysikasvuinen."

Minkä vastauksen hän olisi antanut tähän pilkkaan, jäi minulta tietämättä, sillä saavuimme samassa esihuoneen ovelle, ja kun tämä oli kapea ja sveitsiläisen henkivartion harmaaseen univormuun puettu vahti pakotti kaikki astumaan sisään yksitellen, täytyi nuoren ystäväni jättäytyä jälelle ja päästää minut astumaan ovesta yksinäni ja ihaillemaan vapaasti edessäni avautuvaa samalla loistavaa ja synkkää näkyä.

Hovissa oli suru leskikuningattaren kuoleman johdosta ja senvuoksi oli läsnäolevien puvuissa vallitsevana värinä musta, jota vasten kuvastuivat hyvin hienosti arvokkaimpien henkilöitten kimaltelevat jalokivet ja hohtokivin koristetut miekankahvat. Huone oli avara ja korkea, seinät olivat verhotut kuvakudoksilla ja kynttilät paloivat seiniin kiinnitetyissä hopeisissa kynttilälajoissa. Juuri sisään astuessamme täytti huoneen kimakalla kirkunallaan papukaija, jota kauempana lieden ympärillä seisova ryhmä ärsytti. Heidän lähellään olevan pöydän ääressä oli korttipeli käynnissä, ja toisen pöydän ääressä pelattiin primeroa. Nurkassa oli kolme tai neljä naista piirissä punakasvoisen, alhaisarvoiselta näyttävän miehen ympärillä, joka leikki panttileikkiä erään joukossa olevan naisen kanssa. Keskellä huonetta taas näytti olevan valtiaana keskikokoinen mies, joka istui pöydän ääressä ja omituisesti punottavin ja kiihtynein kasvoin satti jotakin ankarasti, höystäen puhettaan kaikenlaisilla merkillisillä ja vahvoilla kirouksilla. Pari kolme miestä, jotka näyttivät olevan hänen seuralaisiaan, seisoi hänen vieressään kuunnellen puoleksi nöyrinä, puoleksi hämillään, silläaikaa kun lähempänä olevan lieden luona, mutta jonkun matkan päässä hänestä, seisoskeli hyvin rikkaasti puettu, Pyhänhengen ritarikunnan ristiä rinnassaan kantava mies, joka näytti olevan hänen solvaustensa esineenä, mutta tekeytyi välinpitämättömäksi, pitäen yllä keskustelua jonkun seuralaisen kanssa. Kuulin jonkun syrjässä seisijan kuiskaavan että Crillon oli juonut ja ymmärsin siitä suuresti hämmästyen että pöydän luona intoilija oli tuo kuuluisa soturi. Ja olin yhä kummissani häntä katselemassa — sillä olin koko ikäni tottunut pitämään urhoutta ja vaatimattomuutta yhteenkuuluvina käsitteinä — kun kuninkaan huoneen ovi äkkiä avautui, saaden aikaan yleisen liikehtimisen sitä kohti. Crillon, välittämättä mistään arvojärjestyksestä, hypähti ylös pöytänsä äärestä ja riensi ensimmäisenä ovelle. Parooni de Biron sitävastoin — sillä lieden luona seisonut mies ei ollut kukaan muu — odotti, näennäisesti huomaamatta häneen kohdistuvaa loukkausta, kunnes markiisi de Rambouillet ehti hänen luokseen; ja sitten hän astui eteenpäin hänen kanssaan. Minä pysyttelin lähellä suojelijaani ja astuin huoneeseen aivan hänen jälessään.

Crillon oli jo kuninkaan kimpussa ja oli sisään astuessamme kertomassa huoliaan äänellä, joka ei ollut paljoa hillitympi kuin esihuoneessakaan. De Biron tämän nähdessään erosi markiisista ja astuen syrjään äskeisen toverinsa kanssa istui seinän vieressä olevalle arkulle, silläaikaa kun Rambouillet minun ja kolmen tai neljän omaan seurueeseensa kuuluvan herran seuraamana lähestyi kuningasta, joka seisoi likellä vuodekomeroa. Hänet nähdessään kuningas, arvatenkin kiitollisena tästä tekosyystä, viittasi Crillonin pois. "No, no! Te kerroitte minulle kaiken jo aamulla", sanoi hän hyvänlaatuisesti. "Ja tässä on Rambouillet, jolla on toivoakseni jotain uutta kerrottavana. Antakaa hänen puhua minulle. Peijakas! Älkää katsoko minuun kuin aikoisitte lävistää minut miekallanne. Menkää riitelemään jonkun itsenne kokoisen kanssa."

Crillon tämän kuullessaan vetäytyi muristen pois, ja Henrik, joka oli juuri noussut pelaamasta primeroa Nevers'in herttuan kanssa, nyökkäsi Rambouillet'lle. "No, ystäväni, onko mitään uutta?" huudahti hän. Hänen käytöksensä oli huolettomampi ja ilmeensä iloisempi kuin viimeksi tavatessamme; mutta kuitenkin väijyi varovaisuus ja epäluulo hänen ärtyisän suunsa ympärillä ja synkkäkatseisten silmiensä alla olevissa uurteissa. "Uusi pila, uudet kasvot, vai uusi leikki — mikä näistä on teidän tuliaisenne?"

"Eräässä merkityksessä uudet kasvot, sire", vastasi markiisi kumartaen ja astuen hieman sivulle antaakseen minulle sijaa.

"No, eipä minulla ole paljon sanomista somista eväistä", virkkoi kuningas sukkelasti. Ja yleisen naurunkihityksen vallitessa hän ojensi kätensä. "Mutta voinpa sentään vannoa", jatkoi hän minun noustessani polveltani, "että te olette jotakin vailla, ystäväni?"

"Ei, sire", vastasin minä nostaen pääni uljaasti pystyyn — sillä Crillonin käyttäytymisestä olin saanut uuden opetuksen — "olen luvallanne sanoen paremmassa asemassa. Sillä teidän majesteettinne on varustanut minut uudella pilalla, ja uusia kasvoja näen paljon ympärilläni. Tarvitsen ainoastaan uutta leikkiä. Jos teidän majesteettinne suvaisi suosiollisesti myöntää minulle..."

"Kas niin! Enkösinä sitä sanonut?" huusi kuningas kohottaen kättään ja nauraen. "Hän haluaa jotakin. Mutta hän ei tunnu ansiottomalta. Mitä hän pyytää, Rambouillet?"

"Pientä komennuskuntaa", vastasi herra de Rambouillet näytellen sujuvasti osaansa. "Ja teidän majesteettinne tekisi minulle ilon, jos voisitte suostua herra de Marsacin anomukseen. Voin vastata

siitä että hän on mies jolla on kokemusta."

"Kuinka? Pientä komennuskuntaa?" huudahti Henrik, istahtaen äkkiä näennäisesti pahantuulisena. "Sellaista ne kaikki tahtovat — silloin kun eivät tahdo suurta. Mutta luulen", jatkoi hän, ottaen vieressään olevan makeisrasian ja avaten sen, "että jollette saa mitä pyydätte hänelle, niin kuljette nurpalla nenin niinkuin muutkin."

"Teidän majesteetillanne ei ole koskaan ollut valittamisen syytä minusta", lausui markiisi unohtaen osansa tai ollen liian ylpeä sitä näyttelemään.

"No, no, no, no! Ottakaa se, älkääkä vaivatko minua enempää", vastasi kuningas. "Riittääkö hänelle kaksikymmentä miestä? No hyvä. Kas niin, herra de Marsac", jatkoi hän nyökäten minulle ja haukotellen, "teidän anomukseenne on suostuttu. Tuolla on joukko muita somia eväitä. Menkää heidän luokseen. Ja nyt, Rambouillet", jatkoi hän tullen paremmalle tuulelle kääntyessään tärkeämpiin asioihin, "tässä on muuan uusi makeislaji, jota Zamet on minulle lähettänyt. Olen tehnyt Zizin kipeäksi niillä. Tahdotteko maistaa? Ne ovat valkeilla silkkiäismarjoilla maustettuja." Saatuani täten luvan poistua siirryin syrjään ja seisoin jonkun hetken epätietoisena minne kääntyä, kun ei minulla ollut siellä ystäviä eikä tuttavია. Hänen majesteettinsa oli tosin kehottanut minua menemään joittenkin somien eväitten luo tarkottaen nähtävästi viittä naista, jotka istuivat toisessa päässä huonetta, huvinaan sama määrä herroja; mutta tuon seurueen kiinteys, naisten kauneus ja heidän iloiset naurun helähdyksensä, jotka kertoivat tavallista suuremmasta älystä ja eloisuudesta, tyrehdyttivät päättäväisyyden, joka siihen saakka oli kunnialla pitänyt minua yllä. Tunsin, että hyökkäys tuollaista rintamaa vasten, vaikkakin kuninkaan suosiollisella luvalla, kävisi yli Crilloninkin rohkeuden, ja senvuoksi katselin ympärilläni nähdäkseni enkö voisi huvittaa itseäni jollakin vaatimattomammalla tavalla.

Ainesta ei kyllä puuttunut. Crillon kulki yhä harmiaan purkaen edestakaisin sen arkun edessä, jolla de Biron istui; mutta viimeainittu nukkui, tai ainakin näytti nukkuvan. "Crillon raivoaa nykyään ihan yhtämittaa", kuiskasi joku hovimies vieressäni.

"Niin", vastasi hänen toverinsa kohauttaen olkapäitään; "on vahinko ettei ole ketään joka kesyttäisi hänet. Mutta hänellä on niin kiroton pitkälle ulottuva terä!"

"Se ei kuitenkaan vaikuta niin paljon kuin hurjuus", virkkoi ensimmäinen puhuja hillityllä äänellä. "Hän huitoo kuin riivattu; miekkailemalla ei hänen kanssaan mihinkään pääse."

Toinen nyökkäsi. Seisoessani siinä yksin keskellä lattiaa välähti hetkeksi mieleeni hurja ajatus voittoa mainetta kesyttämällä Crillon; mutta se oli tuskin muuta kuin välähtänyt aivojeni läpi, kun tunsin kyynärpäähäni kosketettavan ja käännettyäni näin vieressäni saman nuoren miehen, jonka kanssa olin ollut tekemisissä portaita noustessani.

"Hyvä herra", sipitti hän samalla ohuella äänellä, "luulen että astuitte varpaalleni äskettäin?"

Minä tuijotin häneen, ihmetellen mitä hän tarkotti tällä typerällä kertaamisella. "No niin", vastasin kuivasti, "ja entä jos astuinkin?"

"Ehkä", sanoi hän sivellen leukaansa jalokivin koristetuilla sormillaan, "ehkä sallitte minun, siksi kunnes huomenna kohtaamme toisemme, katsoa sitä jonkinlaiseksi esittelyksi?"

"Jos sitä haluatte", vastasin minä kumartaen jäykästi ja ihmetellen mihin hän tähtäsi.

"Kiitän", vastasi hän. "Minä haluan sitä tällä kertaa; sillä täällä on eräs nainen, joka tahtois puhutella teitä. Minä otin viedäkseni perille hänen toivomuksensa. Tahdotteko seurata minua?"

Hän kumarsi ja kääntyi raukealla tavallaan. Minä käännyn myös ja näin salaisella pelolla että nuo yllämainitut viisi naista katsoivat kaikki minuun, ikäänkuin odottaen minun lähestymistäni; ja heidän katseissaan oli kujehtiva ilme, joka liiankin selvästi kertoi jostakin tekeillä olevasta pilasta tai aiotusta minuun kohdistuvasta kujeesta. Minulla ei kuitenkaan ollut valittavana muuta kuin totella, ja seuraten noutajaani niin arvokkaana kuin saatoin saavuun naisten luo ja seisahduin heidän eteensä kumartaen lähinnä istuvalle, joka näytti olevan näitten sulottarien johtaja.

"Ei, herra", vastasi tämä silmäillen minua uteliaasti, mutta samalla iloisin kasvoin, "minä en tarvitse teitä; minä en kurkota niin korkealle!"

Käännyn hämilläni seuraavan puoleen ja hämmästyin nähdessäni sen nuoren naisen, jonka asuntoon olin tunkeutunut etsiessäni neiti de la Vireä, saman, joka oli löytänyt samettisolmukkeen ja pudottanut sen kuin kaitselmuksen tahdosta sille paikalle mistä Simon Fleix löysi sen. Hän katsoi minuun punastuen ja nauraen, ja kun noutajanani toiminut nuori mies oli esittänyt minut nimeltäni, kysyi hän minulta toisten kuunnellessa, olinko löytänyt valtiattareni.

Ennenkuin ehdin vastata, huudahti nainen, jonka puoleen ensin olin kääntynyt: "Seis, herra! Mikä tämä on? Onko tämä satu vai pila vai peli vai leikki?"

"Seikkailu, arvoisa rouva", vastasin minä syvään kumartaen.

"Lemmenseikkailu varmaankin", huudahti hän. "Hyi, rouva de Bruhl, tuskin puolta vuotta ollut naimisissa!"

Rouva de Bruhl väitti nauraen ettei hänellä ollut sen kanssa tekemistä' vähääkään. "Korkeintaan", sanoi hän, "olen ollut lemmenlappujen kulettajana! Mutta voin vakuuttaa teille, herttuatar, että jos tämä herra tahtoi, niin voisi hän kertoa meille hyvin soman jutun."

Tämän kuultuaan herttuatar ja kaikki muutkin naiset taputtivat käsiään ja huusivat että juttu on kerrottava. Minä olin näinmuodoin mitä julmimmassa pulmassa, jossa älylläni oli mahdollisimman vähän apua niistä loistavista silmistä ja kujehtivista katseista, jotka minua ympäröivät. Ja kun hälinä päällepäätteeksi veti joukkoon vielä lisää kuulijoita, näin asemani, silläaikaan kun koetin keksiä pelastumisen keinoa, tulevan joka hetki yhä pahemmaksi, niin että aloin peljätä että minun, huonolla mielikuvituksella varustettu kun olin, täytyisi pakostakin kertoa totuus. Paljas ajatuskin tästä synnytti minussa kylmän hikoilun; pelkäsin päästäväni ilmi jotakin tärkeätä ja osottautuvani arvottomaksi sille luottamukselle, jonka de Rosny oli minuun asettanut.

Koetettuani turhaan keksiä keinoa selviytyäkseni pulmasta kumarruin juuri rouva de Bruhlin puoleen pyytäen häntä auttamaan minua, kun ympärilläni vallitsevasta naurun ja leikinlaskun hälinästä — jotkut hoviherrat olivat jo toistensa käsiin tarttuen muodostaneet ympärilleni piirin ja vannoneet etten minä pääsisi lähtemään ennenkuin olin tyydyttänyt naisten toivomuksen — erottui korvaani ääni, joka tuntui tutulta. Käännyin katsomaan, kuka tuo puhuja oli, ja mies, jonka kohtasin, ei ollut kukaan muu kuin itse herra de Bruhl, joka punottavin ja harmistunein kasvoin kuunteli selitystä, jota joku hänen ystävänsä huusi hänen korvaansa. Seisoessani siinä nojaten polvellani rouva de Bruhlin tuoliin ja muistaen varsin hyvin kohtauksen porraskäytävässä, käsitin samassa tuokiossa että mies oli mustasukkainen; mutta oliko hänellä tietoa nimestäni tai jotain muuta johtolankaa, jonka perusteella hän olisi voinut tuntea minut siksi henkilöksi, joka oli riistänyt neiti de la Viren hänen käsistään, sitä en voinut sanoa. Olipa miten oli, hänen läsnäolonsa johti ajatukseni uuteen uomaan. Mielessäni alkoi muodostua päätös rangaista häntä, ja pian oli minulla suunnitelma selvillä. Tahdoin kuitenkin antaa hänelle vielä armahdusmahdollisuuden ja kumarruin senvuoksi kerran vielä rouva de Bruhlin korvaa kohti pyytäen häntä säästämään minua tuosta kiusallisesta kertomuksesta. Mutta kun hän osottautui armottomaksi, kuten olin odottanutkin, ja muukin seurue alkoi vaatia yhä itsepintaisemmin, karkaisin luontoni pannakseni täytäntöön mieleeni juolahtaneen hiukan omituisen ajatuksen.

Viittasin eleellä olevani valmis tottelemaan, herttuatar huusi vaatien minulle sananvuoroa, ja siten aikaansaatu äkillinen hiljaisuus veti kuninkaankin kuulijakuntani joukkoon. "Mikä on kysymyksessä?" kysyi hän lähestyen toimekkaana sylikoira sylissänsä. "Uusi juoruko?"

"Ei, sire, vaan uusi sadunkertoja", vastasi herttuatar nokkelasti. "Jos teidän majesteettinne haluaa istua, niin saamme kuulla häntä sitä pikemmin."

Hänen majesteettinsa nipisti häntä korvasta ja istui erään hovipojan tarjoamaan tuoliin. "Mitä? Rambouillet'n harmaahapsiko taaskin?" sanoi hän hiukan hämmästyen. "No, antakaa tulla, mies. Mutta kuka on saanut teidät harjottamaan Rabelais'n virkaa?"

Joka taholta huudettiin: "Rouva de Bruhl!" ja tuo mainittu nainen pudisteli kaunista tukkaansa ja huusi että joku toisi hänelle naamion.

"Ahaa, minä näen!" virkkoi kuningas kuivasti, katsoen merkitsevästi herra de Bruhliin, joka oli synkkä kuin ukkospilvi. "Mutta alkakaahan."

Kuninkaan tulon aiheuttama pieni lykkäys oli antanut minulle tilaisuuden koota ajatuksiani, ja välittämättä julkeista huomautuksista, joilla esitystäni alussa usein keskeytettiin, aloin kertoa seuraavaan tapaan: "Minä en ole mikään Rabelais, sire", lausuin minä, "mutta kummallisia seikkoja voi sattua sellaisellekin josta sitä vähimmin odottaisi. Oli kerran eräs paimen, kutsunpa häntä vaikka Dromioksi, joka sattui saapumaan erääseen kaupunkiin, mikä ei ole varsin kaukana Blois'sta, seurassaan hyvin kaunis impi, jonka hänen vanhempansa olivat uskoneet hänen huomaansa. Mutta Dromio oli tuskin ehtinyt saattaa immen asuntoonsa, kun eräs nuori ritari, joka oli nähnyt neidon ja hurmautunut hänen kauneudestaan, houkutteli hänet ulos petollisella juonella ja vei hänet pois väkivallalla. Kun Dromio palattuaan näki herrattarensa kadonneen, joutui hän suuren surun valtaan. Hän juoksi ympäri kaupunkia etsien häntä kaikkialta ja täyttäen joka paikan valituksillaan. Mutta hän ei löytänyt jälkeäkään, kunnes hän sattumalta saapui muutamalle kadulle, mistä hän miltei uskomattomalla tavalla sai johtolangan immen luokse keksimällä maassa pienen samettisolmukkeen,

johon oli siroisti kirjailtu Phyllidan nimi ynnä sana: Apua!"

"Peijakas!" huusi kuningas yleisen hämmästyksen mutinan säestämänä. "Se oli hyvin keksitty! Edelleen. Jos jatkatte samaan tapaan, niin teemme kahdestakymmenestä miehestänne kaksikymmentäviisi."

"Nähdessään tämän mitättömän esineen", jatkoin minä, "tunsi Dromio monenlaisia tunteita, sillä samalla kun tuo nauha oli johtolankana hänen herrattarensa kohtalon selvillesaamiseksi, oli hänen sitä ennen meneteltävä sen kanssa siten, että hän saisi tietää mikä oli se paikka johon neito oli kuletettu. Hänen mieleensä johtui viimein alottaa etsintänsä siitä talosta, jonka edustalla nauhasolmuke oli virunut. Hän nousi niinmuodoin toiseen kerrokseen, löytäen siellä leposohvalla makaavan kauniin naisen, joka säikähtyneenä hypähti pystyyn hänen ilmestyessään. Hän kiiruhti rauhottamaan häntä ja selittämään tulonsa syyn, ja keskustelun jälkeen, minkä toistamisella en tahdo vaivata teidän majesteettianne, vaikka se oli kylläkin huvittava, sai hän tietää että nainen oli löytänyt nauhan eräässä toisessa paikassa kaupunkia ja oli itse pudottanut sen vuorostaan oman talonsa edustalle."

"Mitävarten?" kysyi kuningas keskeyttäen.

"Paimen oli liian kiintynyt omiin huoliinsa pitääkseen sitä mielessään, vaikka hän olisi saanut kuullakin sen", vastasin minä.

"Mutta tämä hienotunteisuus ei pelastanut häntä väärinkäsityksiltä, sillä kun hän oli poistumassa naisen asunnosta, kohtasi hän portaisissa hänen aviomiehensä."

"Hyvä", huudahti kuningas hykertäen käsiään iloissaan. "Aviomies!" Ja tämän leikillisen huomautuksen ja sitä seuranneen naurun varjossa jäi herra de Bruhlin hämmästynyt säpsähdys huomaamatta muilta paitsi minulta.

"Kun aviomies", jatkoin minä, "näki tuntemattoman miehen laskeutuvan hänen portaitaan, yritti hän pysäyttää häntä ja kysyä millä asialla hän siellä oli. Mutta Dromio, jonka mieli oli Phyllidassa, ei tahtonut pysähtyä, vaan vastasi kierrellen hänen kysymyksiinsä ja riensi siihen paikkaan kaupunkia mistä nainen oli sanonut löytäneensä samettiruusuukkeen. Siellä, erään puutarhamuurien välissä kulkevan kujan kulmassa, hän tapasi suuren, ristikoilla varustetun, jylhän talon, joka näytti hyvin sovelialta naisenryöstäjän käytettäväksi. Ja lisäksi, kun hän silmäili sitä joka puolelta, hän huomasi erään ylikerran ikkunan ristikkoihin sidottuna valkoisen solmukkeen, joka oli tarkalleen samannäköinen kuin se mikä hänellä oli povellaan. Siten hän sai tietää että impi oli vankina siinä huoneessa!"

"Minä teen niistä kaksikymmentäviisi, niin totta kuin olen hyvä kirkonmies!" huudahti hänen majesteettinsa pudottaen pitelemänsä sylkoiran herttuattaren helmaan ja ottaen esille makeirasiansa. "Rambouillet", lisäsi hän raukeasti, "teidän ystävänne on todellinen aarre!"

Minä kumarsin kiitokseksi, astuen sitä tehdessäni askeleen sivulle voidakseni nähdä rouva Bruhlin kasvot yhtä hyvin kuin hänen miehensäkin. Tähän saakka oli rouva, mielissään siitä että hänellä oli osa niin somassa romaanissa ja samalla halukkaana, jollen erehtynyt, aiheuttamaan puoliossaan hiukan lievää mustasukkaisuutta, kuunnellut kertomustani jonkinlaisella viekkaalla tekokainoudella. Mutta minä käsitin ettei sitä voinut kestää kauan ja tunsin jonkinlaista katumuksen tunnetta, kun lähestyi hetki jolloin isku oli annettava. Mutta minulla ei ollut enää valinnan varaa. "Paras on vielä tulossa, sire", jatkoin minä, "kuten toivon teidän heti kohta myöntävän. Vaikka Dromio olikin löytänyt herrattarensa, oli hän kuitenkin yhä epätoivon syvyyksissä. Hän kiersi kerran toisensa perästä ympäri taloa etsien sisäänpääsyä, mutta löytämättä sitä, kunnes vihdoinkin auringonlaskun lähestyessä ja pimeyden lisätessä kaksinkertaiseksi hänen pelkonsa immen tähden sallimus armahti häntä. Seisoessaan talon edustalla näki hän ryöstäjän tulevan siitä ulos kahden palvelijan valaistessa hänelle tietä. Kuvitelkaa hänen hämmästyksensä, sire", jatkoin minä katsellen ympärilläni ja puhuen hitaasti antaakseni sanoilleni sitä suuremman vaikutuksen, "kun hän tunsi miehen juuri sen nuoren rouvan puoliosaksi, joka löytämällä samettisolmukkeen ja pudottamalla sen jälleen oli niin suuressa määrässä ollut avullisena hänen etsintänsä onnistumisessa!"

"Haa, niitä aviomiehiä!" huusi kuningas, Ja läjäyttäen kämmenellään polveensa ihastuksissaan omasta tarkkanäköisyydestään hän nauroi niin että hän kieritteli tuolillaan. "Niitä aviomiehiä! Enkö sitä sanonut?"

Koko hovi yhtyi samaan ihastuksen nauruun käsiään taputtaen, niin että tuskin muut kuin lähinnäseisovat huomasivat rouva de Bruhlin pidätettyä huudahdusta ja vielä harvemmat käsittivät minkätähden hän nousi äkkiä seisomaan ja tuijotti mieheensä hehkuvin poskin ja nyrkkiin pusertunein käsin. Hän ei piitannut mitään minusta eikä ympärillään olevasta nauravasta joukosta, vaan katsoi vain mieheensä pannen koko sielunsa katseeseensa. Mutta de Bruhl, joka oli päästänyt käheän kirouksen, ei näyttänyt joutavan ajattelemaan ketään muuta kuin minua. Tämä kertomus, joka näin pilailevalla

tavalla antoi hänen tietää kuinka hänen oma vaimonsa oli tehnyt tyhjäksi hänen aikeensa, kuinka pieni seikka oli hänet silloin nolannut ja kuinka sokeasti hän oli itse auttanut sallimusta, ja joka ennen kaikkea kohdisti häneen vaimonsa vihan ja hovin pilkan ja naurun — sillä eihän hän voinut olla varma siitä ettenkö minä seuraavassa tuokiossa paljastaisi hänen nimeänsä — se vaikutti häneen niin valtavasti että minä sillä hetkellä arvelin hänen voivan paikalla hyökätä kimppuuni.

Ja hänen raivonsa toi ilmi sen mitä minä en aikonut ilmaista. Sillä kuningas huomasi hänen kasvonsa, ja muistaen että rouva de Bruhl oli houkutellettui esiin tämän kertomuksen, huusi hän äkkiä: "Hohoo!" ja osotti häneen julmasti sormellaan. Sen jälkeen ei minun enää ollut tarvis puhua, sillä sana lensi silmästä silmään ja jokaisen silmät kiintyivät Bruhliin, joka turhaan koetti tehdä kasvojaan levollisiksi. Rouva de Bruhl, joka oli häntä etevämpi itsehillinnässä — missä naiset tavallisesti aina ovat miehiä etevämmät — malttoi ensimmäisenä mielensä ja istuen jälleen yhtä nopeasti kuin oli noussutkin katsoi sekä mieheensä että kilpailijoihinsa heikosti hymyillen.

Hetken aikaa pitivät uteliaisuus ja jännitys kaikkia sanattomina, silmät vain puhuivat. Sitten naurahti kuningas ilkeästi. "No, herra de Bruhl", huusi hän, "ehkä te tahdotte lopettaa meille tämän kertomuksen?" Ja hän heittäytyi taaksepäin tuolissaan, huulillaan virnistys.

"Tai minkätähden ei rouva de Bruhl?" virkkoi herttuatar pää kallellaan ja silmät vilkkuen viuhkan ylitse. "Olen varma että hän voisi kertoa sen aivan yhtä hyvin."

Mutta rouva de Bruhl pudisti vain päätään, hymyillen yhä väkinäistä hymyään. Mitä taas Bruhliin tulee, joka mulkoili kasvoista kasvoihin ikäänkuin ryntäykseen valmis härkä, niin en ole milloinkaan nähnyt miestä sen tyrmistyneempänä enkä täydellisemmin hämmentyneenä. Hänen sekaannuksensa, hänen jouduttuaan kaikkien läsnäolevien naurun esineeksi, oli niin suuri että kuninkaan läsnäolo vain vaivoin sai hänet pidätetyksi väkivaltaisuuksista; ja kun hänen katseensa, joka kuninkaan lausussa sanansa oli irrottunut minusta, jälleen kohtasi minut, unohti hän itsensä siihen määrään että kohotti raivokkaana kätensä ja päästi samalla hurjan kirouksen.

Kuningas huudahti suuttuneena: "Varokaa itseänne, herra!" Mutta Bruhl piittasi tästä vain sen verran että sysäsi syrjään ympärillään seisijat ja työntyi kiireesti ulos piiristä.

"Herra hallitkoon!" huusi kuningas kun hän oli poistunut. "Onpa tämä hienoa käytöstä! Tekisipä mieleni lähettää joku hänen jälkeensä ja panettaa hänet sellaiseen paikkaan missä hänen kuuma verensä hiukan jäähtyisi. Taikka..."

Hän pysähtyi äkkiä, jääden katsomaan minuun. Bruhlin ja minun keskinäiset suhteet Rosnyn ja Turenneen asiamiehinä johtuivat luullakseni ensi kerran hänen mieleensä ja antoivat ehkä aihetta ajatukseen että minä olin virittänyt hänelle ansan, ja hän oli siihen tarttunut. Olipa miten oli, kuninkaan kasvot synkkenivät synkkenemistään, ja vihdoin hän mumisi muuttuneella äänellä: "Kylläpä olette valmistaneet meille kauniin kalakeiton, herra de Marsac!"

Hänen mielialansa äkillinen muutos tuli yllätyksenä hänen hovilaisilleenkin. Juuri-ikään leveästi hymyilevät kasvot kävivät äkkiä jälleen pitkiksi. Vähäpätöisemmät henkilöt katselivat levottomina toinen toiseensa ja kuin yhdestä sopimuksesta loivat minuun äkäisiä silmäyksiä. "Ehkä teidän majesteettinne suvaitsee kuulla kertomuksen lopun toisella kertaa?" ehdotin minä nöyrästi, alkaen toivoa koko sydämeistäni etten olisi sanonut sanaakaan.

"Vait!" vastasi hän nousten ylös, kasvot yhä kuvastaen hänen häiriintynyttä mielialaansa. "No niin, olkoon. Tällä kertaa voitte mennä. Herttuatar, antakaa minulle Zizi ja tulkaa minun huoneeseeni. Minun pitää näyttää teille koiranpentuni. Retz, ystäväni, tulkaa tekin. Herrojen ei tarvitse odottaa. Tulen luultavasti viipymään myöhään."

Ja hän kääntyi jyrkästi ja jätti piirin.

XVII. Jakobiini-munkki.

Jos olisin tarvinnut muistutusta hovisuosion häilyväisyydestä, taikka esimerkkiä, josta olisin voinut oppia vaatimattomuuden läksyn, ollakseni siten vähemmin vaarassa luottaa liiaksi uuteen ja epävarmaan onneeni, niin sellaisen tarjosi minulle tämä tapaus ynnä minua ympäröivän seurueen käyttäytyminen. Kun piiri hajosi, huomasin olevani yleisen huomion keskipisteenä, mutta tuo huomio oli niin epäilyttävää laatua — henkilöt, jotka olisivat olleet ensimmäisiä lausumaan minulle kohteliaisuuksia, jos kuningas olisi poistunut aikaisemmin, seisovat nyt kaikkein kauimpana — että tunsin itseni pikemmin loukkaantuneeksi kuin imarrelluksi. Pari varovaisinta luonnetta tosin lähestyi minua, mutta he tekivät sen kuin varustautuakseen hyvin kaukana olevan vaaran varalta, ja heidän ontot lauseensa

auttoivat vain heitä painumaan muistooni minulle erittäin vastenmieliseen luokkaan kuuluvina henkilöinä — sellaisten luokkaan nimittäin, jotka juoksisivat samalla kertaa sekä koirain että jäniksen kanssa.

Ilokseni huomasin että yhteen henkilöön, ja juuri siihen jonka mieliala minua kohtaan oli kuninkaan jälkeen kaikkein tärkein, tämä kohtaus oli tehnyt erilaisen vaikutuksen. Astuessani ovea kohti tunsin käsivarteeni kosketettavan, ja kääntyessäni näin vieressäni herra de Rambouillet'n, joka katsoi minuun puoleksi kunnioittavana, puoleksi huvitettuna, toisin sanoin kokonaan erilaisella katseella kuin mitä hänen puoleltaan aikaisemmin oli tullut osakseni. Minun täytyi otaksua että hän oli liian suuri mies tai liian varma kuninkaansa suosiosta välittääkseen niistä pikkumaisista vaikuttimista, jotka hovissa yleensä olivat määräävinä, sillä hän laski kätensä tuttavallisesti olalleni ja käveli rinnallani.

"No, ystäväni", virkkoi hän, "te olette kunnostautunut oivallisesti! En muista että kukaan kaunis nainenkaan olisi saanut enemmän hämminkiä aikaan yhtenä ainoana iltana. Mutta jos olette viisas, niin ette mene yksin kotiin tänä iltana."

"Minulla on miekkani, herra markiisi", vastasin minä hieman ylpeästi.

"Mikä ei suurestikaan estä iskemästä puukkoa selkäänne!" vastasi hän kuivasti. "Onko teillä saattuetta?"

"Tallimestarini Simon Fleix odottaa minua portailla."

"Hyvä, mutta se ei riitä", vastasi hän samalla kun saavuimme portaitten yläpäähän. "Teidän olisi paras seurata nyt minua kotiini, niin pari kolme minun miehistäni saattaa teidät sitten asuntoonne. Tiedättekö, ystäväni", jatkoi hän katsoen minuun tiukasti "että te olette joko hyvin viisas tai perin mieletön mies?"

Vastaukseni oli vaatimaton. "Pelkään yhdeltä puolen ja toivon toiselta puolen, etten ole kumpaakaan."

"No, joka tapauksessa olette tehnyt sangen taitavan teon, joko sitten hyväksi tai pahaksi", vastasi hän. "Te olette antanut vihollisenne tietää mitä hänellä on odotettavissa, ja minä varotan teitä, ettei hän ole sitä laatua että häntä sopisi halveksia. Mutta onko teidän avonainen sodanjulistuksenne hyvin viisas vai hyvin mieletön teko, sen ratkaisevat tulevat tapahtumat."

"Viikon perästä se nähdään", vastasin minä.

Hän kääntyi katsomaan minuun. "Te otatte asian tyvenesti", virkkoi hän.

"Olen kulkenut maailmanrantaa neljäkymmentä vuotta, herra markiisi", vastasin minä.

Hän mutisi jotain sinnepäin, että Rosnylla oli tarkka silmä, ja pysähtyi sitten asettamaan viittaansa. Olimme silloin jo kadulla. Pakottaen minut kulkemaan käsitysten kanssaan hän kehotti toisia herroja paljastamaan miekkansa, ja kun keihäillä ja soihduilla varustetut palvelijat olivat myöskin asetettuja ja heitä oli luvultaan kymmenkunta tai ylikin, muodostimme me sangen uhkaavan näköisen saattueen ja aiheutimme katuja pitkin samotessamme enemmän pelkoa kuin mitä meillä itsellämme oli syytä tuntea. Ei sillä että tuo levottomuus olisi ollut yksin meidän aiheuttamamme, sillä hovissa oli sinä iltana ollut paljon väkeä, ja kun piiri, kuten olen kertonut, hajaantui paljon äkillisemmin kuin tavallisesti, oli linnan ympäristö vilkkaassa kuohunnassa ja sieltä johtavat kadut täynnä useitten meidänkaltaisten seurueitten soihtuja ja nauravaa puhelua.

Markiisin asunnon ovella valmistauduin kiitellen jättämään hyvästi, mutta hän vaati minua käymään sisään ja istumaan hänen seurassaan kevyelle aterialle, jollainen hänellä oli tapana nauttia ennen levolle menoa. Kaksi hänen seurassaan ollutta herraa oli seurassamme, ja erään hänen luottamustaan nauttivan kamaripalvelijan pitäessä huolta tarjoilusta pidimme hyvin hauskaa äskeisen kohtauksen johdosta. Sain kuulla ettei herra de Bruhl ollut suinkaan suosittu hovissa, mutta kun tiedettiin hänellä olevan jonkinlaista vaikutusvaltaa kuninkaaseen ja kun hän sitäpaitsi oli häikäilemättömän ja taitavan miekkamiehen maineessa, oli hän jo pitemmän aikaa näytellyt suurta osaa ja voittanut itselleen, varsinkin Guisen kuoleman jälkeen, melkoisen joukon kannattajia.

"On totisesti totta", huomautti toinen markiisin seuralaisista, viinin vaikutuksesta hiukan kuumenneena, "ettei tällä hetkellä ole mitään, mitä rohkea ja häikäilemätön mies ei voisi saada aikaan Ranskassa!"

"Taikka rohkea kristillinen kunnianmies Ranskan hyväksi!" vastasi de Rambouillet hieman terävästi. "Mutta muistaessani", jatkoi hän kääntyen äkkiä palvelijan puoleen, "missä on herra François?"

Palvelija vastasi ettei hän ollut palannut linnasta meidän seurassamme. Markiisi ilmaisi levottomuutensa tämän johdosta, ja minä sain selville ensiksikin, että kaivattu henkilö oli hänen

läheinen sukulaisensa, ja toiseksi, että hän oli juuri tuo nuori keikari joka oli ollut niin kirkäs riitelemään kanssani aikaisemmin sinä iltana. Päätän jättää välisemme asian Rambouillet'n ratkaistavaksi siinä tapauksessa että se kävisi kireälle, jätin hyvästi, ja kahden palvelijan seuraamana, jotka hän ystävällisesti luovutti minun käytettäväkseni sillä kertaa, lähdin asuntoani kohti vähää ennen puoliyötä.

Kuu oli noussut silläaikaa kun olimme illallisella, ja sen valo, joka kirkasti talojen päädyt toisella puolen katua, heijasti sen verran hohdetta alaskin asti, että sen turvin saatoimme välttää astumasta katuojaan. Tämän huomattuani käskin miesten sammuttaa soihtumme. Oli tullut pakkanen ja tuima viima puhalsi, joten astelimme kaikin halusta eteenpäin ripeässä tahdissa, ja kun kadut siihen vuorokauden aikaan olivat aivan autiot taikka liikkui niillä ainoastaan sellaisia joilla oli syytä pelätä poliisipäällikköä, emme kohdanneet ketään emmekä nähneet mitään valojakaan. Johduin ajattelemaan sitä iltaa, jolloin olin harhaillut ympäri Blois'ta neiti de la Vireä etsien, ynnä sen ajan ja nykyhetken eroavaisuutta. Palasinpa muistelmissani siinä kävellessämme vielä siihenkin iltaan, jolloin olimme saapuneet äitini asuntoon, ja siitä kumpusi mieleeni kuin lähteestä sellaisia helliä ja suloisia ajatuksia, joita tuon jalon naisen ehtymätön rakkaus vaati. Nämä valtasivat sillä hetkellä sijan niiltä levottomilta laskelmilta ja vakavilta aikomuksilta, jotka viime aikoina olivat mieltäni vallinneet, kunnes eräs silmiäni eteen ilmestynyt näky äkkiä ja väkivaltaisesti palautti ajatukseni nykyhetkeen.

Erästä kujasta parinkymmenen askeleen päässä edessämme ilmestyi äkkiä yksi kerrallaan kolme miestä, jotka, pysähdyttyään silmänräpäykseksi katsomaan taakseen sinne mistä olivat tulleet, riensivät peräkkäin pitkin katua, häviten, mikäli pimeässä saatoin arvostella, toisen kadunkulman taakse. Heidän ulkonäkönsä ei ollut minusta lainkaan miellyttävä, ja kun huudahdus ja aseitten kalske kajahti seuraavassa tuokiassa siltä suunnalta mihin he olivat menneet, huusin reippaasti Simon Fleix'tä seuraamaan ja aloin juosta kohti, tehden roistojen liikkeistä sen johtopäätöksen, etteivät he olleet millään hyvällä asialla, vaan että joku kunniallinen henkilö oli ehkä joutunut äkillisen päällekkarkauksen uhriksi.

Saavuttuani sen kujan suuhun, johon he olivat hävinneet, seisahduin kuitenkin hetkiseksi kahden vaiheilla; minua ei arveluttanut niin paljon pimeys, joka kyllä oli sankka, räystäät kun miltei koskettivat toisiinsa yläpuolellani, kuin se ajatus että minun olisi miltei mahdoton erottaa hyökkääjiä puolustautuvista. Mutta kun Simon ynnä toiset miehet saavuttivat minut ja kiivaan kahakan äänet yhä jatkuivat, päätin uskaltaa ja työnnyin kujaan, levättäni lieve eteenpäin kurotetun vasemman käsivarteni yli heitettynä ja miekkaa pitelevä oikea käsi taaksepäin ojennettuna. Huusin juostessani, arvellen että roistot ehkä äänen kuullessaan luopuisivat yrityksestään. Näin tapahtuikin, sillä kun saavuin tapahtumapaikalle — mikä oli kujan toisessa päässä — livisti kaksi miestä tiehensä, kahden jäädessä paikalle, joista toinen makasi pitkällään katuojassa ja toinen nousi hiljalleen ylös polviltaan.

"Tulitte juuri oikeaan aikaan, arvoisa herra", virkkoi viimeksi mainittu hengittäen kiivaasti mutta puhuen selvyydellä ja täsmällisyydellä mikä tuntui tutunomaiselta. "Olen teille kiitollinen, hyvä herra, kuka lienettekin. Nuo konnat saivat minut jo maahan, ja muutamissa minuuteissa he olisivat tehneet äitini lapsettomaksi. Mutta asiasta toiseen, eikö teillä ole valoa?" jatkoi hän, puhuen sipittäväällä tavalla kuin nainen.

Toinen Rambouillet'n miehistä, joka tällä aikaa oli saapunut paikalle, huudahti että se oli herra François.

"Aivan niin, pölkkypää!" vastasi nuori herra täysin kylmäverisesti.
"Mutta minä kysyin valoa enkä nimeäni."

"Toivon ettette ole haavottunut?" lausuin minä pistäen miekan huotraan.

"Ainoastaan naarmu", vastasi hän ilmaisematta vähääkään hämmästyttä saadessaan tietää kuka niin sopivaan aikaan tullut auttaja oli, sillä hän oli epäilemättä tuntenut ääneni, koska hän jatkoi kumartaen: "Mitätön hinta siitä tiedosta, että herra de Marsac on yhtä ripeä kentällä kuin porraskäytävässä."

Kumarsin kiitokseksi kohteliaisuudesta.

"Onko tämä mies pahastikin haavottunut?" kysyin minä.

"Luulenpa säästäneeni poliisipäälliköltä kaiken vaivan", vastasi herra François. "Eikö hän ole kuollut Gil?"

Mies-raiska vastasi itse, huutaen surkeasti tukahtuvalla äänellä että noudettaisiin pappi ripittämään häntä. Samalla palasi Simon soihtuinemme, jonka hän oli käynyt sytyttämässä lähimmässä kadun risteyksessä, missä oli nuotio, ja sen valossa näimme että mies sylki verta ja voisi elää ehkä puoli tuntia.

"Hitto vie! Tuo siitä seuraa kun pistää liian ylös!" mutisi herra François valitellen. "Olisinpa iskenyt

tuumankaan alemmaksi niin kaikki tämä vaiva olisi säästynyt! Jonkun kai täytyy lähteä noutamaan pappi. Gil", jatkoi hän, "juokse St. Denys-kadun sakaristoon ja tuo joku isä. Tai — maltahan! Auta nostamaan häntä tuonne seinän suojaan. Tuuli viiltää tässä kuin veitsi."

Kun katu oli mäen rinteessä, oli meitä lähimpänä olevan talon alempi osa muutamia jalkoja maanpinnan yläpuolella puisten paalujen varassa, ja sen alle jäänyttä tilaa, joka oli umpinainen takaa ja sivuilta, käytettiin vaunuvajana. Palvelijat kantoivat kuolevan miehen tähän puutteelliseen suojaan ja minä seurasin heitä, sillä en halunnut jättää nuorta herraa yksin. Tahtomatta kuitenkaan näyttää siltä kuin haluaisin sekaantua asiaan, kävelin vajan etäisempään päähän ja istuin karryjen aisalle, mistä toimettomana katselin edessäni kuvastuvaa omituista näkyä, kun soihdun hohde valaisi milloin minkin kasvot, kohdistuen väliin herra François'n timanttikoristeisiin sormiin hänen sivellessään pieniä viiksiä, väliin taas hänen jalkojensa juuressa makaavan miehen vääntyneisiin piirteisiin.

Odottamatta, ja ennenkuin Gil oli lähtenyt asialleen, huomasin heidän joukossaan papin. En ollut nähnyt hänen saapuvan enkä voinut aavistaa mistä hän tuli. Ensi vaikutelmani oli vain se, että siinä oli pappi ja että hän katsoi minuun — ei hänen apuaan tarvitsevaan, maassa makaavaan mieheen eikä hänen ympärillään seisoviin, vaan minuun, joka istuin syrjässä varjossa valopiirin ulkopuolella!

Se oli kummallista, mutta seuraava silmäys selitti sen, sillä silloin näin että hän oli sama jakobiinimunkki, joka oli käynyt äitini asunnossa hänen kuolinhetkellään. Ja hämmästyneenä yhtä paljon tästä oudosta kohtaamisesta kuin tuon miehen rohkeudesta hypähdin pystyyn ja harppasin eteenpäin, unohtaen oikeutetun vihan valtaamana, mitä toimitusta varten hän oli tullut, — ja sitä suuremmalla syyllä, kun hänen yhäti minuun päin käännetty kasvonsa näyttivät ilmaisevan ilkeätä vahingoniloa. Mutta juuri kun astuin häntä kohden kiivas huudahdus huulillani, hän loi äkkiä silmänsä alas ja polvistui. Samassa huusi herra François: "Hst!" ja miehet kääntyivät katsomaan minuun loukkautuneen näköisinä. Minä peräydyin. Mutta minulla oli varma tunne siitä, että tuossa kuolevan miehen vieressä polvillaan kuiskaillessaankin tuo konna ajatteli minua, riemuiten samalla minun voimattomuudestani ja sen hänelle suomasta mahdollisuudesta kiduttaa minua ilman pelkoa.

Päätin kuitenkin mielessäni, että kun kaikki olisi ohi, niin en laskisi häntä käsistäni, tuli mitä tuli. Ja kun mies joitakin minuutteja myöhemmin heitti henkensä, astuin minä päättäväisesti vajan avonaiselle sivulle, arvellen että hän koettaisi luultavasti livahtaa pois yhtä salaperäisesti kuin oli saapunutkin. Hän jäi kuitenkin puhelemaan hetkeksi herra François'n kanssa ja astui sitten tämän seuraamana rohkeasti minua kohti, suu hiukan hymyssä.

"Isä Antoine", lausui herra d'Agen kohteliaasti, "sanoo tuntevansa teidät, herra de Marsac, ja haluavansa puhua kanssanne, vaikka tilaisuus onkin huonosti sopiva."

"Samoin minä hänen kanssaan", vastasin minä väristen raivosta ja vain vaivoin saaden itseni pidätetyksi iskemästä nyrkkiäni papin kelmeään, myhäilevään naamaan. "Olen odottanut kauan tätä hetkeä", jatkoin minä katsellen häntä tiukasti, herra François'n vetäytyessä kuulomatkan ulkopuolelle, "ja jos te olisitte koettanut väistää minua, niin olisin kiskonut teidät takaisin, vaikka koko teidän henkiheimonne olisi ollut teitä suojelemassa."

Hänen läsnäolonsa saattoi minut sellaiseen vimmaan että tuskin tiesin mitä sanoin. Hengitykseni kulki kiivaasti, veri tunkeutui päähäni ja töin-tuskin jaksoin hillitä itseni kun hän vastasi hyvin teeskennellyllä hurskaudella: "Millainen äiti, sellainen poika, näyttää minusta. Hugenotteja molemmat."

Raivo tukahdutti minua. "Mitä!" sanoin minä. "Te uskallatte uhkailla minua niinkuin uhkailitte äitiäni? Hupsu! Tietäkää että juuri tänä päivänä, saadakseni ilmi ja rangaistakseni teidät, otin asuntoini niihin huoneisiin missä äitini kuoli."

"Minä tiedän sen", vastasi hän levollisesti. Ja sitten hän yhdessä silmänräpäyksessä ikäänkuin taikavoimalla muutti koko olentonsa, kohottaen päänsä ja katsoen minua silmiin. "Sen ja siksi paljon muutakin minä tiedän", jatkoi hän, vastaten uhkaavaan katseeseeni yhtä uhkaavalla silmänluonnilla, "että jos tahdotte kuunnella minua levollisesti hetkisen, niin voin tehdä teidät vakuutetuksi siitä että hulluus ei ole minun puolellani."

Kummissani hänen uudesta käytöstavastaan, missä ei ollut jälkeäkään siitä mielipuoisuudesta, mikä oli ollut niin selvästi huomattavissa ensimmäisessä kohtauksessamme, vaan sensijaan omituinen käskevä ylemmyyden sävy, jollaista en hänen yhteydessään ollut koskaan kuvitellut, nyökkäsin häntä jatkamaan.

"Ajattelette varmaan että olen teidän vallassanne?" virkkoi hän hymyillen.

"Ajattelen", vastasin minä terävästi, "että jos pääsette käsistäni nyt, niin on teillä tästälähtien kintereillänne vihollinen, pahempi vielä kuin omat syntinne."

"Aivan niin", vastasi hän nyökäten. "No, minäpä näytän teille että asianlaita on juuri päinvastoin ja

että te olette minun vallassani niin täydelleen, joko säästettäväksi tai muserrettavaksi, kuin oljenkorsi. Ensinnäkin olette Blois'ssa, te, hugenotti!"

"Pyh!" huudahdin minä halveksivasti, teeskennellen itsevarmuutta, mistä todellisuudessa olin kaukana. "Joku aika sitten se olisi voinut teitä auttaa. Mutta me olemme Blois'ssa, emme Pariisissa. Ei ole pitkä matka Loireen, ja te olette nyt tekemisissä miehen ettekä naisen kanssa. Teillä on syy vapista, ei minulla."

"Te näytätte luulevan olevanne suojassa Loiren tälläkin puolen", vastasi hän pahansuovasti hymyillen. "Mutta ei tarvita kuin yksi ainoa sana paavin lähettilälle tai Neversin herttualle, niin tulette näkemään vankityrmän sisäpuolen, ellei pahempaa. Sillä kuningas..."

"Kuningas tai kuninkaan varjo!" vastasin minä keskeyttäen hänet varmempana kuin itse asiassa olin, sillä muistin liiankin hyvin Henrikin huomautuksen, ettei Rosnyn pitäisi odottaa suojelusta häneltä. "En pelkää teitä rahtuakaan! Ja siitpä johtuu jotakin mieleeni. Olen kuullut teidän yllyttävän valtiopetokseen, suorimpaan; mustimpaan valtiopetokseen mikä konsaan on vetänyt miehen nuorassa riippumaan, ja minä annan teidät ilmi. Taivasten kautta, sen teenkin!" huusin minä raivostuen yhä enemmän nähdessäni yhä selvemmin ja selvemmin kuinka vaarallinen yliote hänellä oli minuun nähden. "Te olette uhannut minua! Mutta jos minä sanon sanan, niin te roikutte hirressä!"

"Hss!" vastasi hän viitaten kädenliikkeellä herra François'han päin. "Itsenne vuoksi, ei minun takiani. Tuo kuuluu kyllä puhuttuna komealta, mutta te ette ole vielä kuullut kaikkea mitä minä tiedän. Tahdotteko kuulla miten olette viettänyt viime kuukauden? Kaksi päivää joulun jälkeen te lähditte Chizé'stä erään nuoren naisen kanssa — voin sanoa hänen nimensäkin, jos haluatte. Neljä päivää myöhemmin saavuitte Blois'han ja veitte hänet äitinne asuntoon. Seuraavana aamuna hän poistui luotanne herra de Bruhlin seurassa. Kaksi päivää sen jälkeen te löysitte hänet erästä talosta Arcyn kujan varrella ja vapautitte hänet, mutta kadotitte hänet juuri voiton hetkellä. Sitten te jätte Blois'han äitinne kuolemaan saakka, lähtien pari päivää myöhemmin herra de Rosnyn maatilalle Mantes'in lähelle, missä neiti vieläkin on. Eilen te saavuitte Blois'han de Rosnyn kanssa; te menitte hänen asuntoonsa; te..."

"Jatkakaa", mutisin minä kumartuen eteenpäin. Levättini suojassa vedin tikarini puoleksi ulos tupestaan. "Jatkakaa, olkaa hyvä", toistin kuivin huulin.

"Olitte yötä siellä", jatkoi hän seisten paikallaan, mutta vavahtaen hiukan, joko sitten kylmän takia tai siksi että hän huomasi liikkeen ja luki aikomukseni silmistäni. "Tänä aamuna te jätte tänne liittyen herra de Rambouillet'n seurueeseen."

Sillä kertaa hengähdin helpotuksesta huomattavasti että vaikka hän tiesi paljon, niin yksi seikka, ja juuri se mihin de Rosnyn tarkotukset keskittyivät, oli hänelle tuntematon. Salainen kohtaaminen kuninkaan kanssa, mikä saattoi huonoon valoon niin itse Henrikin kuin markiisi de Rambouillet'n, oli nähtävästi jäänyt huomaamatta ja aavistamatta. Sanomattomasta mielenkevennyksestä huohtaen painoin jälleen tuppeen tikarini, jota olin varmasti valmistautunut käyttämään jos hän olisi tiennyt kaikki, ja kiedoin levätin ympärilleni kohauttaen hartioitani teeskennellyn välinpitämättömästi. Ajatus siitä mitä hän tiesi sai minut hikoilemaan, mutta kun kohtauksemme kuninkaan kanssa oli jäänyt häneltä tietämättä, saatoin jälleen hengittää.

"No niin", sanoin lyhyeen, "olen kuunnellut. Ja mikä sitten on nyt tämän kaiken tarkotus?"

"Tarkotusko?" vastasi hän kiiluvien silmin. "Tarkotus on näyttää että te olette minun vallassani. Te olette herra de Rosnyn asiamies. Minä olen katolisen liigan asiamies, vaikkakin vaatimaton. Teidän toimenne minä tiedän, kaikki. Mitä tiedätte te minun toimistani?"

"Tieto ei merkitse kaikkea, herra pappi", vastasin äreästi.

"Se merkitsee enemmän kuin ennen", virkkoi hän hymyillen ohuthuulista hymyään, "ja se tulee merkitsemään enemmän kuin nyt. Ja minä tiedän paljon — teistä, herra de Marsac."

"Tiedätte liiankin paljon!" vastasin minä, tuntien hänen peitettyjen uhkaustensa kiertyvän yhä tiukemmin ympärilleni kuin suuren käärmeen kierteet. "Mutta minusta näyttää että te olette varomaton. Voitteko sanoa mikä estää minua lävistämästä teitä tähän paikkaan ja vapautumasta yhdellä iskulla niin paljosta tiedosta?"

"Kolmen miehen läsnäolo", vastasi hän kevyesti huitaisten kädellään herra François'han ja palvelijoihin päin, "joista jokainen olisi valmis antamaan teidät oikeuden käsiin. Te unohdatte että olette Loiren pohjoispuolella ja että pappeja ei täällä teurasteta rankaisematta niinkuin teidän lakipatossa etelän-puolellanne. Mutta riittäköön nyt. Yö on kylmä, ja herra d'Agen käy pian epäluuloiseksi yhtä hyvin kuin kärsimättömäksi. Olemme puhuneet ehkä jo liian kauan. Sallikaa minun" — hän kumarsi

ja peräytyi askeleen — "jatkaa tätä keskustelua huomenna."

Huolimatta hänen säyseystään ja siitä ontosta kohteliaisuudesta millä hän täten koetti lopettaa kohtauksen, ymmärsin minä hänen voitonriemuisesta katseestaan, kun soihdun hohde lankesi hänen kasvoilleen vinosti sivulta, samoin kuin hänen äänensä varmasta sävystä, että hän tunsivat valtansa. Hän näytti kuin kokonaan toiseksi muuttuneelta: hän ei ollut enää rauhallinen, hiiviskelevä mustakauhtana, joka saalistaa naisen pelolla, vaan rohkea ja viekas, taitava ja häikäilemätön juontenpunoja, jolla on salaisia tietoja ja salaisia apulähteitä; todellinen pahansuovan järjen ruumiillistuma. Tietäen kaikki mitä tiesin, ja varsinkin edessäni olevan vastuunalaisuuden ja haltuuni uskotut usean henkilön edut, vaivuin hetkeksi epätoivoon, tunnustaen voimattomuuteni hänen rinnallaan. Unhotin sen oikeutetun koston, minkä olin hänelle velkaa; avuttomana valitin sitä kovaa-onnea, joka oli johdattanut hänet minun tielleni. Näin olevani pauloissa ja kahlehdittuna ilman pelastumisen toivoa ja ainoastaan kovalla tahdonponnistuksella sain ehkäistyksi epätoivoni tulemasta ilmi.

"Huomennako?" änkytin käheästi. "Mihin aikaan?"

Hän pudisti päätään viekkaasti hymyillen. "Tuhannen kiitosta, mutta siitä seikasta pidän itse huoleni" vastasi hän. "Näkemiin!" Ja mumistuaan jonkun jäähyväis-sanan François d'Agenille hän siunasi molempia palvelijoita ja hävisi yön pimeyteen.

XVIII. Liigan tarjous.

Hänen askeltensa äänen häivyttyä kuulumattomiin heräsin kuin pahasta unesta, ja huomattessani herra François'n ja palvelijoitteen läsnäolon tulini koneellisesti ajatelleeksi että minun oli ensinmainitulle annettava jokin selitys, minkävuoksi näin epäkohteliaasti olin seisottanut häntä kylmässä. Aloin esittää sitä, mutta mieleni tuska ja sekaannus oli niin suuri että puheeni katkesi keskellä lausetta ja minä jäin tuijottamaan häneen niin selvää huolta kuvastavin kasvoin, että hän myötätuntoisesti kysyi vaivasiko minua mikään.

"Ei", vastasin minä kääntyen kärsimättömänä pois päin; "ei mikään. Taikka sanokaa minulle", jatkoin minä muuttaen äkkiä mieleni, "kuka on tuo joka juuri lähti luotamme?"

"Isä Antoineako tarkoitatte?"

"Niin, isä Antoine tai isä Juudas, miten vain haluatte", lausuin katkerasti.

"Siinä tapauksessa, jos kerran annatte minun valita", vastasi herra François vakavan kohteliaasti, "kutsuisin häntä kernaammin jollakin miellyttävämmällä nimellä, Jaakopiksi tai Johannekseksi esimerkiksi. Sillä tässä kaupungissa ei puhuta paljon sellaista mikä ei tulisi hänen korviinsa. Jos seinillä on korvat, niin ovat Blois'n seinät hänen palkkaamiaan. Mutta minä luulin teidän tuntevan hänet", jatkoi hän. "Hän on kardinaali Retzin kirjuri, uskottu, kotipappi, miten vain haluatte, ja yksi niitä, joita — voin sen teille kuiskata — suuremmat miehet koettavat houkutella puoleensa ja mahtavimmat käyttävät tukenaan. Jos joutuisin valitsemaan, niin riitaantuisin mieluummin Crillonin kuin hänen kanssaan."

"Olen teille kiitollinen", mutisin minä, johon hänen käytöksensä vaikutti yhtä hillitsevästi kuin hänen sanansa.

"Ei suinkaan", vastasi hän kevyemmässä äänilajissa. "Kaikki tiedot, mitä voin antaa, ovat käytettävissänne."

Oivalsin kuitenkin kuinka varomatonta olisi uskaltautua pitemmälle ja kiiruhdin senvuoksi jättämään hyvästi, taivuttaen hänet sallimaan toisen herra de Rambouillet'n palvelijoista saattaa häntä kotiin. Hän sanoi tulevansa aamulla minua tapaamaan, ja pakottautuen vastaamaan hänelle asiaankuuluvalla tavalla näin hänen erkanevan yhtäälle ja lähdin itse Simon Fleix'n seuraamana toisaalle. Jalkani olivat jääkylmät pitkästä seisomisesta — tuskinpa jälkeemme jäänyt ruumiskaan lienee ollut kylmempi — mutta pääni kiehui kuumana epäilyksistä ja aavistuksista. Kuu oli laskenut ja kadut olivat pimeinä. Soihtumme oli palanut loppuun eikä meillä ollut ollenkaan valoa. Mutta missä seuralaiseni näkivät vain pimeyttä ja tyhjyyttä, näin minä häijyn hymyn ja uhkausta ja voitonriemua kuvastavat laihat kasvot.

Sillä mitä lähemmin tarkastelin asemaani, sitä vakavammalta se näytti. Jouduttuani taistelutantereelle yksin Bruhlia vastaan keskellä vierasta ympäristöä ja hovijuonien ilmapiiriä olin jo ajatellut tehtäväni kyllin vaikeaksi ja asemani epäedullisuuden kyllin arveluttavaksi ennen tätä kohtaustakin. Tietäen luonteenominaisuksiini kuuluviksi jonkinlaisen suorasukaisuuden ja vastenmielisyyden viekasteluja kohtaan ja ollen aineellisessa suhteessa Bruhliin verraten niin huonosti varustettu ettei de Rosnyn anteliaisuuskaan ollut paljon erotusta tasottanut, olin ottanut vastaan

minulle tarjotun paikan pikemmin auliina kuin toivehikkaana, tosin iloisena siitä että se tarjosi runsaan palkinnon mahdollisuuden, mutta ilman varmaa luottamusta menestykseen. Vastustajani kiivaaseen ja itsepäiseen luonnonlaatuun katsoen en kuitenkaan ollut nähnyt mitään syytä toivottomuuteen, enkä myöskään mitään minkävuoksi en voisi järjestää turvallisesti salaista kohtausta kuninkaan ja neiti de la Viren välillä ja panna täytäntöön yksinkertaista ja kehenkään aavistamatonta juonta, jonka toteuttaminen vaati enemmän rohkeutta ja varovaisuutta kuin taitoa tai kokemusta.

Mutta nyt sainkin huomata ettei Bruhl ollut ainoa eikä edes vaarallisinkaan vastustajani. Taistelukentällä oli — tai oikeammin sanoen kentän ulkopuolella odotti — toinen, valmiina sieppaamaan palkinnon sitten, kun me olisimme tehneet toisemme kykenemättömiksi. Olin kuvitellut olevani kilpailemassa Bruhlin kanssa kuninkaan suosiosta, missä kilpailussa kumpikaan ei voinut paljastaa toistaan eikä viime tingassakaan vedota hänen majesteettinsa ja meidän yhteisiin vihollisiin, mutta nyt heräsinkin aivan toisenlaiseen todellisuuteen, tullen näkemään että nuo viholliset olivatkin tilanteen valtiaina, tunsivat suunnitelmienne sisällön ja suvaitsivat niitä ainoastaan niin kauan kun niistä ei näyttänyt koituvan heille itselleen vakavaa uhkaa.

Masentavampaa tai kauhuntäyteisempää havaintoa ei voi kuvitella. Hiki kihosi otsalleni kun muistin sitä varotusta, minkä parooni de Rosny oli minulle antanut kardinaali Retzin suhteen, ja niitä monia eri seikkoja jotka olivat isä Antoine tiedossa. Hän tiesi yhtä poikkeusta lukuunottamatta kaikki viime kuun tapahtumat ja saattoi sanoa — sen uskoin varmasti — kuinka monta kruunua minulla oli kukkarossani. Kun myönsin tämän ynnä sen, että hänellä täytyi olla joitakin salaisia tiedonlähteitä, niin kuinka saatoin toivoa voivani vastedes pitää toimiani häneltä salassa? Neidin saapuminen olisi hänellä tietona ennenkuin hän olisi kunnolla kaupungin porttien sisäpuolella; ei ollut myöskään todennäköistä, eipä edes mahdollistakaan, että minä voisin toistamiseen päästä kuninkaan puheille kenenkään tietämättä tai aavistamatta. Sanalla sanoen, minä olin samoin kuin Bruhlkin, pelkkä nukke tämän miehen käsissä, minun ulos- ja sisällekäymisiäni pidettiin silmällä ja ilmoitettiin hänelle, ja hänen armonsa oli ainoana aitana mikä esti minua syöksymästä turmioon. Minä hetkenä tahansa saatettiin minut vangita hugenottina, tehdä tyhjäksi suunnitelma jossa minä olin osallisena ja asettaa neiti de la Vire alttiiksi Bruhlin väkivallalle tai liigan juonille, jotka olivat yhtä vaaralliset.

Näissä olosuhteissa luulin nukkumisen mahdottomaksi; mutta tottumus ja väsymys ovat voimakkaita houkuttelijoita, ja asuntooni saavuttuani nukuin kauan ja makeasti, niinkuin sopii miehen, joka on katsonut vaaraa silmiin useammin kuin kerran. Ja aamun valkeus toi lisää sekä rohkeutta että toivoa. Muistin kuinka St. Jean d'Angelyssä olin ollut kurjassa tilassa, ystävittä ja rahoitta, pakotettuna pitämään seuraa sellaisten miesten kuin Fresnoyn kanssa. Ja vakuuttaen itselleni että ne kultarahat, joita de Rosny niin anteliaasti oli minulle tuhlannut, eivät olleet tyhjän vuoksi, enempiä kuin se vielä kallisarvoisempi ystävyyskään, jolla hän oli minua kunnioittanut, oli lahja joka ei vaatinut vastinetta, nousin ylös reippain mielin ja katsein, saattaen peräti ällistymään Simonin, joka illalla oli nähnyt minun laskeutuvan levolle todellisena epätoivon kuvana.

"Te olette nähnyt hyviä unia", sanoi hän silmäillen minua kateellisesti ja levottoman näköisenä.

"Eilen illalla näin hyvin pahan", vastasin kevyesti, ihmetellen hieman minkätähden hän katsoi minuun tuolla tavalla ja minkätähden minun toivoni ja rohkeuteni palaaminen ei näyttänyt olevan hänelle mieleen. Olisin voinut ehkä seurata tätä ajatuksenjuoksua pitemmälle hyvillä tuloksilla, minulla kun oli hallussani selittävä avain hänen mielentilaansa, mutta samassa kutsui ovelta kuuluva kolkuutus Simonin pois, ja hetken perästä hän toi sisään herra d'Agenin, joka, lausuttuaan kaikkein kohteliaimmat tervehdykset, ei ollut sanonut viittäkymmentä sanaakaan ennenkuin hän otti jälleen puheeksi varpaansa — ei kuitenkaan enää vihamielisessä hengessä, vaan sinä onnellisena välikappaleena, joka oli saattanut hänet tuntemaan suojelijansa arvon puhtaassa kullassa — kuten hän suvaitsi lausua.

Olin erittäin mielissäni tavatessani hänet tällaisessa mielentilassa ja sanoin hänelle nuoraan, että se ystävyys, millä hänen sukulaisensa herra de Rambouillet kunnioitti minua, estäisi minua suomasta hänelle hyvitystä muuten, kuin äärimmäisessä tapauksessa. Hän vastasi että se palvelus, minkä olin hänelle tehnyt, saattoi tuon seikan mitättömäksi, jollen minä itse puolestani tuntenut tulleeeni loukatuksi; mihin huomautukseen minä riensin vastaamaan kieltävästi.

Lausuimme toisillemme kohteliaisuuksia tähän tapaan, ja minä katselin häntä sillä mielenkiinnolla mitä keski-ikäiset tuntevat nuoria ja uljaita henkilöitä kohtaan, joissa he näkevät oman nuoruutensa ja omien nuoruudentoiveittensa kuvastuvan. Silloin avautui ovi jälleen ja hetken perästä ilmestyi kynnykselle — herättäen luullakseni yhtä suurta vastenmielisyyttä herra François'ssa kuin minussakin — isä Antoine hahmo.

Luulen että harvoin on kaksi erilaisempaa miestä seisonut samassa huoneessa, harvoin esiintynyt ihmissilmälle suurempaa vastakohtaa kuin se mikä tällä kertaa avautui minun silmilleni. Toisella puolen iloinen nuori keikari lyhyine levätteineen, hienoine hopeakoristeisine mustine samettipukuineen, hentoine jäsenineen, jalokiviä välkkyvine miekankahvoineen ja siselöityine makeisrasioineen; toisella

taas pitkä, kuuruselkäinen, laihaleukainen ja kiiluvasilmäinen munkki, jonka kaapu riippui hänen ympärillään kömpelöissä, mauttomissa laskoksissa. Ja herra François'n ensimmäinen tunne hänet nähdessään oli epäilemättä vastenmielisyys. Siitä huolimatta hän kuitenkin tervehti tulokasta sanoin, joissa ilmeni salaista kammonsekaista kunnioitusta, ja osotti muullakin tavoin niin selvää miellyttämisen halua että tunsin pappiin kohdistuvan pelkoni palaavan entisellä voimallaan. Päätelin mielessäni että niitten ominaisuuksien, jotka tuollaisessa puvussa asuvina voivat voittaa François d'Agenin kunnioituksen — hän kun oli loistava tähti nuorempien hovimiesten joukossa ja kuului siihen luokkaan joka on hyvin taipuvainen halveksimaan isiensä hienostuksen puutetta — täytyi olla sekä suuria että pelottavia; ja näin ajatellen otin munkin vastaan pidättyvällä kohteliaisuudella, jota yhteen aikaan en suinkaan olisi luullut tulevani hänelle osottamaan. Panin siksi kertaa syrjään häntä kohtaan kantamani yksityistä laatua olevan kaunan, mihin minulla oli niin suuri oikeus, ja pidin mielessäni vain sitä kuormaa minkä taisteluni häntä vastaan oli laskenut harteilleni.

Ilman vaikeutta saatoin päättää että hänen tulonsa tällä hetkellä, herra François'n ollessa luonani, johtui viekkaasta oman turvallisuuden silmälläpidosta, enkä sentakia hämmästynyt kun herra d'Agenin valmistuessa lähtemään isä Antoine pyysi häntä odottamaan alhaalla sanoen itsellään olevan jotakin tärkeätä ilmoitettavana. Hän esitti pyyntönsä nöyryyttä lähentelevällä kohteliaisuudella, mutta saatoin selvästi nähdä että herra d'Agen siihen suostuessaan taipui tahtoon joka oli väkevämpi kuin hänen omansa ja että jos hän olisi uskaltanut seurata omaa haluaan, hän olisi antanut aivan toisenlaisen vastauksen. Mutta nyt hän poistui — nimellisesti muka antaakseen jonkin määräyksen lakeijalleen — hilliten kärsimättömyyttään, ja syytä siihen ei ollut vaikea käsittää.

Jäätyään kahdenkesken minun kanssani ja saatuaan varmuuden siitä ettei meillä ollut kuuntelijoita, kävi munkki heti asiaansa käsiksi.

"Oletteko miettinyt sitä mitä sanoin teille eilen illalla?" kysyi hän äkkiä, jättäen kokonaan syrjään sen herttaisen esiintymistavan jota hän oli noudattanut herra François'n läsnäollessa. Vastasin kylmästi että olin miettinyt.

"Ja ymmärrättekö aseman?" jatkoi hän nopeasti, katsoen minuun kulmaansa alta seisossaan edessäni nyrkkiin puristettu käsi pöydällä. "Vai pitääkö minun kertoa teille enemmän? Pitääkö minun kertoa kuinka köyhä ja halveksittu te olitte muutamia viikkoja sitten, herra de Marsac — te, joka nyt käytte sametissa ja kolme miestä jälessänne? Vai kerronko kenen kullat ne ovat tuoneet teidät tänne ja saaneet tämän aikaan? Vait! Älkäämme leikitelkö! Te olette täällä Navarran kuninkaan salaisena asiamiehenä. Minun asiani on ottaa selvä teidän suunnitelmistanne ja hänen tarkoituksistaan, ja sen aion tehdäkin."

"Entä sitten?" sanoin minä.

"Olen päättänyt ostaa ne", vastasi hän, ja tätä sanoessaan kiiluivat hänen silmänsä niin ahnaasti että minä asetuin yhä enemmän varuilleni.

"Kenelle?" kysyin minä. Tultuani vakuutetuksi siitä että minun oli käytettävä samoja aseita kuin vastustajani, arvelin että suuttumuksen osottaminen, mikä kyllä olisi sopinut nuorelle, maailmaa kokemattomalle miehelle, ei olisi auttanut minua hitustakaan. "Kenelle?" toistin vielä nähdessäni hänen empivän.

"Se on minun asiani", vastasi hän hitaasti.

"Te tahdotte tietää liian paljon ja ilmaista liian vähän", virkoin minä haukotellen.

"Ja te leikitte minun kanssani", huudahti hän luoden minuun äkkiä niin lävistävän ja synkän katseen että vaivoin sain hillityksi puistatuksen. "Sitä pahempi itsellenne, sitä pahempi itsellenne!" jatkoi hän kiivaasti. "Olen tullut tänne ostaakseni ne tiedot mitkä teillä on hallussanne, mutta jollette tahdo niitä myödä, niin on jälellä vielä toinen keino. Yhden tunnin kuluessa voin tehdä tyhjäksi suunnitelmanne ja lähettää teidät tyrmään! Te olette kuin vetämättömän nuotan perukassa oleva kala. Se syöksähtelee sinne ja tänne ja kohtaa silmukat joka puolella, mutta ei älyä asemaansa ennenkuin nuotta on vedetty — ja silloin se on myöhäistä. Sellainen te olette", lisäsi hän kohoten tuohon haltioituneeseen mielentilaan mikä hänelle joskus oli ominaista ja mikä saattoi minut epäilemään, oliko hän kokonaan konna vaiko osaksi intoilija, "ja sellaisia ovat kaikki jotka asettuvat pyhää Pietaria ja hänen Kirkkoaan vastaan!"

"Olen kuullut teidän käyttävän hyvin samanlaisia sanoja Ranskan kuninkaasta", sanoin minä pilkallisesti.

"Luotatteko te häneen?" vastasi hän kiiluvain silmin. "Te olette ollut hänen linnassaan ja nähnyt hänen liehittelyänsä ja lukenut hänen neljäkymmentäviisi hoviherraansa ja hänen harmaatakkiset sveitsiläisensä? Minä sanon teille että tuo loisto, jonka näitte, oli unta ja katoaa kuin uni. Tuon miehen voima ja kunnia otetaan häneltä pois, ja pian. Eikö teillä ole kylliksi silmiä nähdäkseenne että hän on

tämän kysymyksen ulkopuolella? Ranskassa ei ole kuin kaksi mahtia — pyhä liitto, jolla vielä on ylivalta, ja nuo kirotut hugenotit; ja niitten välillä on taistelu."

"Nyt te kerrotte minulle enemmän", virkoin minä.

Hän sai levollisuutensa takaisin silmänräpäyksessä ja katsoi minuun häijyllä vihalla jota on vaikea kuvata.

"No, no", sanoi hän näyttäen keltaiset hampaansa, "kuolleet eivät kieli. Ja Valois'n Henrikille on munkki niin rakas että teidän olisi parempi syyttää hänen rakastajatartaan. Mutta mitä teihin tulee, niin ei minun tarvitse muuta kuin huutaa: 'Haa, hugenotti ja vakoilija!' ja vaikka hän rakastaisi teitä enemmän kuin hän rakasti Quélusta ja Maugironia, niin ei hän uskaltaisi ojentaa sormeansa pelastaakseen teidät!"

Minä tiesin että hän puhui totta ja saatoin vain vaivoin säilyttää sen välinpitämättömän ulkonäön, minkä olin keskustelun alkaessa ottanut päälleni.

"Mutta entä jos poistun Blois'sta?" virkoin koetteeksi, ainoastaan nähdäkseni mitä hän siihen sanoisi.

Hän nauroi. "Sitä ette voi tehdä", vastasi hän. "Verkko on ympärillänne, herra de Marsac, ja joka portilla on sellaisia jotka tuntevat teidät ja joilla on ohjeensa. Minä voin tuhota teidät, mutta minä tahdon saada teidän hallussanne olevat tiedot, ja siksi tahdon maksaa niistä teille viisisataa kruunua ja päästää teidät menemään."

"Joutuakseni Navarran kuninkaan käsiin?"

"Hän ei tule tunnustamaan teitä missään tapauksessa", vastasi hän innokkaasti. "Hänellä oli se seikka mielessään, ystäväni, kun hän valitsi niin tuntemattoman asiamiehen. Hän ei tule tunnustamaan teitä miehekseen. Ah, hyvä Jumala, jos olisin ollut tuntiakaan vikkelmämpi, olisin siepannut Rosnyn — itse Rosnyn!"

"Yksi seikka puuttuu vielä", lisäsin minä. "Kuinka voin olla varma siitä, että kun olen kertonut teille mitä tiedän, te todellakin maksatte rahat ja laskette minut menemään?"

"Minä vannon sen!" vastasi hän vakavasti, ollen siinä luulossa että minä aloin taipua. "Valalla vannon sen!"

"Valalla! Yhtä mielelläni ottaisin kengänrihmanne!" huudahdin minä, purkaen tuohon lauseeseen suuttumukseni jota en voinut kokonaan pidättää. "Kirkonmiehen vala maksaa kynttilän — vai onko se puolitoista?" jatkoin ivallisesti. "Minun täytyy saada koko joukon varmempi vakuus kuin se, isä hyvä."

"No mikä sitten?" kysyi hän, katsoen minuun äkäisesti.

Nähdessäni tässä aukenevan tilaisuuden ruoskin aivojani keksimään jonkun ehdon, joka täytäntöön pantuna kääntäisi asiat häntä vastaan ja asettaisi hänet minun valtaani. Mutta hänen asemansa oli niin vahva tai minun älyni niin heikko, ettei mitään johtunut mieleeni sillä hetkellä, ja minä istuin tuijottaen häneen, ajatusteni vähitellen siirtyessä pelastumisen mahdollisuudesta hetken välittömään vaaraan, mikä uhkasi paitsi minua myöskin Simon Fleix'tä ja jossakin määrin epäilemättä herra de Rambouillet'ta. Neljän tai viiden päivän perästä saapuisi lisäksi neiti de la Vire, Arvelin mielessäni, enkö voisi lähettää hänelle jotakin varotusta; mutta toisekseen taas epäilin olisiko viisasta mennä muuttelemaan de Rosnyn suunnitelmia, varsinkin kun Maignan, joka oli mennyt noutamaan neitiä, oli luonteenlaatunsa nojalla taipuvainen välittämään viisi muitten kuin isäntänsä määräyksistä.

"No!" virkahti munkki kutsuen kärsimättömästi ajatukseni asiaan. "Millaisen vakuuden tahdotte?"

"En ole oikein selvillä siitä tällä hetkellä", vastasin viivästellen. "Olen vaikeassa asemassa. Minun täytyy saada aikaa miettiä."

"Ja päästä irti minusta, jos suinkin mahdollista", lisäsi hän ivallisesti. "Ymmärrän vallan hyvin. Mutta minä varotan teitä, että teitä vartioidaan, ja minne hyvänsä menette ja mitä hyvänsä teette, niin minun silmäni seuraavat toimianne."

"Minäkin ymmärrän kyllä", virkoin minä kylmästi.

Hän seisoj vähän aikaa epä tietoisena, katsellen minua puoleksi epäluuloisesti, puoleksi pahansuovasti; häntä vaivasi toisaalta pelko saaliin menettämisestä jos hän suostuisi lykkäykseen, toisaalta pelko yhtä perinpohjaisesta epäonnistumisesta jos hän jännittäisi kaikki voimansa eikä onnistuisi minua horjuttamaan. Minäkin katselin häntä, ja ottaen hänen ilmaisemansa mielenkiihkon ja

jännityksen mittapuuksi arvostellessani sen panoksen suuruutta ja merkitystä jonka hän tahtoi voittaa, en saanut tuosta näystä paljonkaan kevennyttä. Useamman kerran oli mieleeni johtunut ja nytkin johtui ajatus vapautua hänestä yhdellä miekaniskulla. Mutta luonteelleni oli vastenmielistä iskeä aseetonta miestä, olipa tämä kuinka paatunut ja konnamainen tahansa, ja kun vielä uskoin ettei hän ollut antautunut minun valtaani ryhtymättä mitä tehokkaimpiin varokeinoihin, pidätyin noudattamasta tuota ajatusta. Kun hän vihdoin vastahakoisesti ja monin hämärin uhkauksin suostui odottamaan vastaustani kolme päivää — mutta ei tuntiakaan kauempaa — tyydyin siihen, sillä muuta vaihtoehtoa en nähnyt, ja näillä ehdoilla me hiukan väiteltyämme erosimme, ja minä kuulin hänen salakähmäisten askeltensa matavan alas portaita.

XIX. Mitä ihmiset sanovat sattumaksi.

Jos tahtoisin, kertoa muuta kuin totuuden tai haluaisin kaunistaa seikkailujani, voisin epäilemättä helposti jonkun pienen, keksityn juonen avulla saada asiat näyttämään siltä kuin olisin pelastunut isä Antoinen pauloista omalla neuvokkaisuudellani; voisin toisin sanoen kertoa sommitelman nerokkaita juonia ja vastajuonia, jollaisia näytelmäinsepittäjillä on tapana punoa. Mutta kun ei minulla ole mitään itseni suurentamisen halua — ja asiain nykyisellä kannalla ollen tuskin syytäkään — on minun tunnustettava että asianlaita oli aivan päinvastoin, ja että silläaikaan kun minä en tehnyt kerrassaan mitään vapautuakseni, säilytti vastustajani otteensa loppuun asti ja olisi varmasti tuottanut minulle turmion, jollei omituinen sattuma olisi tullut väliin. Miten ja miltä taholta apu tuli, sitä en usko nerokkaimmankaan henkilön, joka on seurannut muistelmiani tähän saakka, voivan arvata. Eikä tämä johdu niin paljon mistään älykkäästä juonesta kuin siitä että siinä kerrankin ilmeni selvästi Kaitselmuksen johtava käsi.

Ne kolme päivää armonaikaa, mitkä pappi oli minulle myöntänyt, kulutin kiihkeässä mutta hyödyttömässä pelastuskeinon etsinnässä, sillä kaikki tuumani olivat kuolleenasyntyneitä; ja melkoisena lisätekijänä kurjuudessaani oli juuri se, etten voinut nähdä parempaa neuvoa kuin yhä vain istua ja ajatella, ikäänkuin tuomittuna ikuiseen toimettomuuteen. Herra de Rambouillet oli jyrkkä katolilainen, vaikka muuten kyllä kaikin puolin kunnioitettava isänmaanystävä, niin että häneen ei ollut turvautumista; ja papin vaikutusvallan herra d'Ageniin olin omin silmin nähnyt. Samankaltaisista syistä hylkäsin myöskin ajatuksen kuninkaaseen vetoamisesta. Ja kun muita henkilöitä ei enää ollutkaan, joilta olisin voinut jotain vaatia, näin olevani pakotettu turvautumaan omaan apuuni, mikä käsitti ainoastaan miekkani ja Simon Fleix'n — sillä älyni jätti minut tässä pälkäässä aivan avuttomaksi.

Ollen vakuutettu siitä, että minun oli murtauduttava pois Blois'sta, jos mieli pelastaa ei ainoastaan itseni vaan muitakin, jotka huostaani uskottuina olivat vielä kallisarvoisempia, ei ollut mielestäni arvoa alentavaa turvautua Simonin apuun, ja siksi ilmaisin hänelle eloisin kuvauksin meitä uhkaavan vaaran ja vedoten kaikkiin syihin, joilla luulin olevan vaikutusta häneen nähden, kehotin häntä keksimään jonkun pelastuksen keinon.

"Nyt, ystäväni, on aika osottaa mihin älysi kelpaa", sanoin hänelle, "ja näyttää että de Rosny oli oikeassa sanoessaan sinua tavallista sukkelajärkisemmäksi mieheksi. Jos järkesi koskaan voi pelastaa pääsi, niin nyt on aika! Sillä sanon sinulle suoraan, että jollet voi keksiä juonta millä pääsemme erillemme tuosta konnasta ennen huomispäivää, niin minä olen hukassa. Voit itse arvostella kuinka paljon sinulla on mahdollisuutta säilyä vapaana."

Pysähdyin tähän, odottaen että hän esittäisi jotakin. Mutta pettymyksekseni hän pysyi äänettömänä, nojaten päätään käteensä ja ynseä katse tähdättynä itsepintaisesti pöytään, niin että aloin arvella osottaneeni häntä kohtaan liikaa alentuvaisuutta käskemällä häntä istumaan ja katsoin tarpeelliseksi huomauttaa hänelle että hän oli minun palveluksessani ja että hänen oli tehtävä mitä minä käskin.

"No niin", sanoi hän nyrpeästi, nostamatta katsettaan, "olen valmis siihen. Mutta minä en pidä papeista, ja tästä kaikkein vähimmän. Minä tunnen hänet enkä tahdo olla hänen kanssaan missään tekemisissä!"

"Et tahdo olla hänen kanssaan tekemisissä!" huudahdin minä miltei poissa suunniltani hämmästyksestä.

"Niin, en tahdo", vastasi hän pysyen samassa huolettomassa asennossaan. "Minä tunnen hänet ja pelkään häntä. Minusta ei ole hänen vastustajakseen."

"Sitten de Rosny oli väärässä, vai kuinka?" sanoin minä päästäen harmini valloilleen.

"Jos niin haluatte", vastasi hän nenäkkäästi.

Tämä oli minulle liikaa. Ratsastusraippani oli lähellä ja minä sieppasin sen käteeni. Ennenkuin hän oli älynnyt aikomustani, olin hänen kimpussa ja annoin hänelle niin terveellisen kylvyn että se pian sai hänet järkiinsä. Kun hän pyysi armoa — mitä kuitenkin sain odottaa kelpo tovin, sillä hänessä oli yhä jällellä tuo äkäinen piru, joka Rosnysta lähtiessämme oli häneen istunut — kysyin häneltä jälleen eikö de Rosny ollut oikeassa. Kun hän vihdoin myönsi sen, niin sitten vasta panin raipan pois ja päästin hänet irti, mutta en silti jättänyt häntä nuhtelematta ansionsa mukaan.

"Luulitko sinä", sanoin minä, "että minä suostuin menemään perikatoon vain siksi ettet sinä halunnut käyttää laiskoja aivojasi? Että minä suostuin istumaan hiljaa ja antamaan sinun murjottaa, silläaikaan kuin neiti kulkee sokeana suoraan vaaraa kohti? Ei suinkaan, ystävänä!"

"Neitikö!" huudahti hän luoden silmänsä minuun äkkiä muuttunein ilmein ja lakaten hieromasta itseään ja mulkoilemasta, niinkuin hän siihen asti oli tehnyt "Mutta hänhän ei ole täällä eikä ole missään vaarassa",

"Hän saapuu tänne huomenna tai ylihuomenna", sanoin minä.

"Te ette ole sanonut minulle sitä!" vastasi hän välkehtivin silmin.
"Tietääkö isä Antoine sen?"

"Hän saa sen tietää heti kun neiti tulee kaupunginportista sisään", vastasin minä.

Huomatessani minkä muutoksen neidin mainitseminen asian yhteydessä sai hänessä aikaan, tunsin jotain nöyryytyksen tapaista. Mutta niissä olosuhteissa ei minulla ollut varaa valita; minun tuli käyttää niitä välikappaleita, jotka olivat käsillä, eikä valita ja käännellä niitä liian arvostelevasti, kun neidin turvallisuus oli kysymyksessä. Muutaman minuutin perästä olivat asemamme kääntyneet päinvastaisiksi. Poika oli tullut yhtä kiihkeäksi ja innokkaaksi kuin minä kylmäksi ja arvostelevaksi. Hänen asettuessaan seisomaan eteeni huomasin hänen kasvoissaan omituisen yhtäläisyyden papin kasvojen kanssa, enkä minä hämmästynyt kun hän teki juuri sellaisen ehdotuksen, jollaista olisin voinut odottaa itse isä Antoinelta.

"Siihen ei ole muuta kuin yksi keino", mumisi hän vapisten kauttaaltaan. "Hänet on saatava pois tieltä!"

"Helppo sanoa!" sanoin minä halveksivasti. "Jos hän olisi soturi, voisi se käydä päinsä. Mutta hän on pappi, poikaseni, eikä hän tappele."

"Tappele! Kuka sitten tahtoo häntä tappelemaan?" vastasi poika kasvot synkkinä, levottomasti liikutellen käsiään. "Se on tehtävissä mukavammallakin tavalla. Tikari selkään, niin lakkaa hän olemasta vastuksinamme."

"Kuka sen iskee?" kysyin kuivasti.

Simon värisi ja empi, mutta sitten hän syvään henkäisten sanoi: "Minä teen sen."

"Se ei ehkä olisi vaikeaa", mutisin minä tarkastellen esitystä ajatuksissani.

"Se olisi helppoa", vastasi hän hilliten ääntään. Hänen silmänsä loistivat, huulet olivat verettömät ja pitkä musta tukka riippui kosteana hänen otsallaan.

Minä harkitsin asiaa. Ja mitä enemmän mietin, sitä luontevammalta esitys tuntui. Yhden ainoan sanan lausumalla saisin raivatuksi tieltäni miehen, jonka olemassaolo uhkasi minun olemassaoloani, joka ei halunnut käydä minua vastaan rehellisesti, vaan salaisine ja vilpillisine toimintatapoineen ei ansainnutkaan minun puoleltani parempaa kohtelua kuin mikä tulee ilmisaadun vakoojan osaksi. Hänen konnamaisuutensa uhriksi oli joutunut jo oma äitini, ja hän olisi halukkaasti tuhonnut ystävänä!

Ja epäilemättä on sellaisia, jotka moittivat, ja vielä useampia jotka nauravat minua, kun tuollaisella hetkellä otin lukuun hienotunteisuuden arveluja. Mutta minulla on koko elinaikani ollut vastenmielinen ennakkotunne tuota salakähmäistä väkivallan muotoa kohtaan, joka, mikäli olen kuullut vanhojen ihmisten kertovan, on vasta nykyisinä aikoina tullut muotiin maassamme ja joka varmasti näyttää olevan vieras ranskalaiselle luonteenlaadulle. Tahtomatta tuomita toisia liian ankarasti tai sanoa ettei tikari ole koskaan anteeksiannettava — sillä silloin voisivat jotkin naisia ja avuttomia henkilöitä kohtaan tehdyt vääryydet jäädä rankaisematta — vastustan itse puolestani sen käyttämistä pitäen sitä soturiarvoa alentavana. Ja lisäksi oli se juuri siihen aikaan, josta kirjotan, tullut vihollistemme puolella niin suuressa määrin käytetyksi taistelukeinoksi, että sekin oli omiaan kiinnittämään tätä tunnetta mieleeni erikoisen lujaan. Ja jollei se uhka, joka sillä hetkellä riippui ylläni — eikä yksin minun ylläni — olisi ollut niin musertavan ylivoimainen, niin luulenpa etten olisi hetkeksikään kallistanut korvaani Simonin ehdotukselle.

Mutta näinkin ollen annoin hänelle vastauksen, joka ei jättänyt häntä epätietoiseksi tunteistani. "Simon, ystäväni", sanoin minä — ja muistan, että olin hiukan liikutettu — "sinulla on vielä jotain opittavaa sekä soturina että hugenottina. Ei kumpikaan niistä iske koskaan takaapäin."

"Mutta jollei hän tahdo tapella?" vastasi poika uppiniskaisesti.

"Mitä sitten?"

Että vastustajamme tämän kautta joutui meihin nähden epäoikeutetun edulliseen asemaan, oli siksi selvää etten voinut tuohon kysymykseen vastata. En senvuoksi siihen takertunut, vaan toistaen äskeisen ponteni kehotin Simonia keksimään toisen keinon.

Hän antoi perään vastahakoisesti ja seisottuaan jonkun hetken ajatuksiinsa vaipuneena meni ulos katsoakseen vartioitiinko taloa.

Kun hän palasi, oli hänen kasvoillaan niin uusi ilme että minä oivalsin heti että jotakin oli tapahtunut, Hän ei kuitenkaan katsonut minua silmiin eikä selittänyt mitään, vaan näytti aikovan mennä jälleen ulos, liikehtien jotensakin hämmentyneen näköisenä. Ennenkuin hän lopullisesti poistui, näytti hän vielä kerran muuttavan mieltään, sillä hän kääntyi äkkiä tulemaan sinnepäin, missä minä seisoin ällistyneenä häntä katsellen, pysähtyi eteeni ja ojentaen äkkiä kätensä pisti jotakin minun kouraaani.

"Mitä on tapahtunut, hyvä mies?" sanoin minä koneenomaisesti.

"Katsokaa!" vastasi hän lyhyeen, avaten suunsa ensi kerran. "Teidän pitäisi tietää. Miksi kysytte minulta? Mitä minulla on sen kanssa tekemistä?"

Silloin katsoin ja näin että hän oli antanut minulle samettirusukkeen, juuri samanmuotoisen, samankokoisen ja samanlaisesta vaatteesta tehdyn kuin se hyvinmuistettu ruusuke joka niin menestyksellisesti oli avustanut minua neiti de la Vireä etsiessäni. Ainoastaan väriltään tämä hiukan erosi siitä, mutta ei mitenkään muuten, sillä se oli solmittu samalla tavalla ja toisessa nipukassa oli kirjaimet "C.d.l.V." ja toisessa sana: "Apua!" Tuijotin siihen tyrmistyneenä. "Mutta Simon", sanoin minä, "mitä tämä merkitsee? Mistä sait tämän?"

"Mistä minun olisi pitänyt se saada?" vastasi hän kateellisesti. Mutta sitten hän näytti malttavan mielensä ja muutti puheensävyä. "Eräs nainen antoi sen minulle kadulla", sanoi hän.

Kysyin, mikä nainen.

"Mistä minä tietäisin?" vastasi hän silmät vihasta kiiluvina. "Nainen oli naamioitu."

"Oliko se Fanchette?" kysyin minä tiukasti.

"Saattoi ehkä olla. En tiedä", vastasi hän.

Otaksuin ensin että neiti oli saattueineen saapunut kaupungin ulkolaiteille ja että Maignan hyvän maineensa mukaisesti oli varovaisuuden vuoksi lähettänyt tiedustelijan hankkimaan minulta tietoa oliko tie selvä, ennenkuin hän astui kaupunkiin. Tätä otaksumaa osaksi vahvisti, osaksi horjutti mukana seurannut sanoma, jonka Simon nyt vihdoin ilmotti, sillä hänestä oli jokainen tiedon pisara puserrettava esiin kuin veri kivistä.

"Teidän on mentävä tapaamaan lähettäjä puolituntia auringonlaskun jälkeen huomenillalla", sanoi hän, "tuomiokirkon esipihalle kirkon koillisen kulman luokse."

"Huomenillallako?"

"Niin, milloin sitten?" vastasi poika epäkohteliaasti. "Minä sanoin huomenillalla."

Tämä tuntui minusta omituiselta. Saatoin ymmärtää miksi Maignan halusi pitää saatettavansa ulkopuolella muurien kunnes hän olisi saanut minulta tiedon, mutta sitä en käsittänyt miksi hän määräisi kohtauksen niin kauas eteenpäin. Sanoma tuntui lisäksi tarpeettoman vähänsanovalta, ja minä aloin ajatella että Simon vieläkin pidätti jotakin.

"Oliko siinä kaikki?" kysyin häneltä.

"Oli, kaikki", vastasi hän, "paitsi..."

"Paitsi mitä?" tiukkasin minä.

"Paitsi että nainen näytti minulle sen kultaisen tunnusmerkin, jota neiti de la Virellä oli tapana pitää", vastasi hän vastahakoisesti, "ja sanoi että jos te haluaisitte muuta varmuutta, niin se saisi teidät

vakuutetuksi."

"Näitkö tuon rahan?" huudahdin minä kiihkeästi.

"Näin kyllä", vastasi hän.

"Sitten, Herra varjelkoon", huudahdin minä, "joko petät sinä nyt minua tai tuo nainen petti sinua. Sillä neiti de la Virellä ei ole tuota merkkiä! Se on minulla; täällä, minun hallussani! No, sanotko vieläkin että näit sen?"

"Minä näin aivan sennäköisen", vastasi hän vavisten, hiki otsallaan. "Sen voin vaikka vanhoa. Ja nainen sanoi minulle sen mitä minä olen sanonut teille. Eikä enempää."

"Silloin on selvää", vastasin minä, "että neidillä ei ole tämän kanssa mitään tekemistä ja että hän on luultavasti penikulmien päässä täältä. Tämä on Bruhlin juonia. Fresnoy on antanut hänelle merkin, jonka hän varasti minulta. Ja jutun samettiruusuksista kerroin hänelle itse. Tämä on ansa. Ja jos minä olisin tarttunut siihen ja mennyt tuomiokirkon esipihalle huomenillalla, niin en koskaan enää olisi mennyt mihinkään muuhun kohtaukseen, poikaseni."

Simon näytti miettiväiseltä. Sitten hän sanoi masentuneen näköisenä:
"Teidän oli mentävä yksin, niin sanoi nainen."

Vaikka hyvin tiesin minkätähden hän oli jättänyt sanomatta tämän seikan, en ruvennut häntä nuhtelemaan. "Minkänäköinen nainen oli?" kysyin sitten.

"Hän muistutti olennoltaan hyvin paljon Fanchettea", vastasi hän. Sen pitemmälle hän ei voinut mennä. Sen ajatuksen sokaisemana, että nainen oli neidin seurainen eikä kukaan muu, ei hän ollut paljon huolinut häntä tarkastaa eikä voinut varmasti sanoa edes sitäkään, ettei hän ollut naiseksi pukeutunut mies.

Harkitsin asiaa joka puolelta ja keskustelin siitä Simonin kanssa, aikoen arvelematta rangaista Bruhlia, jos vain löytäisin keinon, millä kääntäisin hänen petollisen juonensa häntä itseään vastaan. Mutta kun ei minulla ollut mitään suoranaista tietoa hänen tuumistaan, ehkäisi se toimintamahdollisuuttani, varsinkin kun en tuntenut mitään varmuutta siitä että minä kysymyksessäolevassa tilaisuudessa olisin täysin tekojeni herra.

Omituista kyllä, tämä askel Bruhlin puolelta, joka kuninkaan edessä sattuneen kohtauksen jälkeen oli pysytellyt tarkoin syrjässä, ei suinkaan lisännyt levottomuuttani, vaan antoi päinvastoin kiihoketta mielelleni, jonka jakobiinimunkin kylmä ja hellittämätön puserrus oli saanut alakuloiseen vireeseen. Tässä oli jotakin, jota saatoin ymmärtää, vastustaa ja varoa. Tunne siitä että olin jälleen tekemisissä miehen kanssa, jolla oli samat tarkotukset ja halut kuin minullakin, sai minut pian kykeneväksi käyttämään kaikkia kykyjäni, niinkuin olen kuullut pahan voimia vastaan taistelevan miekkamiehen saavan takaisin tarmonsä huomattessaan ottelevansakin kuolevaisen vihamiehen kanssa. Vaikka tiesinkin että armonajan hetket pikaisesti lähenivät loppuaan ja että pappi huomisaamuna tulisi vaatimaan vastausta, tunsin sinä iltana käsittämätöntä kevennyttä ja iloisuutta. Menin levolle luottavaisena ja nukuin rauhallisesti, osaksi ehkä sen vakaumuksen rohkaisemana että siinä huoneessa, missä äitini oli kuollut, ei hänen vainoojallaan ollut voimaa minua vahingoittaa.

Mutta tämä havainto Bruhlin liikkeellöolosta ja senkautta uudelta taholta uhkaavasta vaarasta teki aivan toisenlaisen vaikutuksen Simon Fleix'hin. Hän joutui äärimäisen kiihtymyksen tilaan ja vietti illan ja suuren osan yötäkin kävellen rauhattomana edestakaisin huoneessa, taistellen ahdistavaa pelkoa ja tuskaa vastaan, milloin puhellen kiivaasti itseksensä, milloin pureksien kynsiään kärsimättömyytensä vaivassa. Turhaan minä kehoitin häntä odottamaan vaaraa levollisesti menemättä puolitiehen sitä vastaan, tai käskin häntä, viitaten hänen makuulavaansa, joka oli vuoteeni jalkopäässä, antamaan asian levätä ainakin huomiseen, jollei hän voinut keksiä pelastuskeinoja. Hänellä ei ollut voimaa totella, vaan hän kulki yhä hermostuneena edestakaisin luonteelleen ominaisten vilkkaitten ennakkokuvitelmiensä vallassa ja ehti tuskin laskeutua pitkälleen, kun jo hyppäsi ylös jälleen. Muistaen kuitenkin kuinka kelpo tavalla hän oli kunnostautunut sinä iltana, jolloin neiti pakeni Blois'sta, en tahtonut kutsua häntä pelkuriksi, vaan tyydyin ajattelemaan vain mielessäni ettei mikään sovi soturimiehelle huonommin kuin liika oppi — paitsi ehkä vilkas mielikuvitus.

Otaksuin mahdolliseksi että neiti saapuisi seuraavana päivänä ennenkuin isä Antoine tulisi saamaan vastaustaan. Siinä tapauksessa toivoin saavani tukea Maignanin kokemuksesta. Mutta seuruetta ei kuulunut. Minun oli turvauduttava itseeni ja omiin apuneuvoihini, ja niin ollen päätin kieltäytyä papin tarjouksesta mutta jättää kaikki muut seikat asianhaaroista riippuviksi.

Puolenpäivän tienoissa hän saapui, seuranaan, kuten hänen tapansa oli, pari ystävää, jotka hän jätti ulkopuolelle. Hän oli näöltään kalpeampi ja varovaisempi kuin ennen, hänen kätensä näyttivät

ohkaisemmilta ja poskensa läpikuultavammilta. Näistä heikkouden merkeistä en kuitenkaan voinut johtaa mitään hyvää ennettä, sillä hänen katseensa loistavuus ja käytöksensä tavaton itsetietoisuus ilmaisivat selvästi että hän tunsii olevansa varma vallastaan. Hän astui huoneeseen luottavan näköisenä ja puhutteli minua isälliseen tapaan, mikä ei jättänyt minua vähääkään epätietoiseksi hänen aikomuksistaan; se suoruus, millä hän nyt paljasti suunnitelmiaan, oli selvänä todistuksena siitä että hän piti minua jo varmana välikappaleenaan.

Minä en riistänyt häneltä heti tätä harhaluuloa, vaan sallin hänen jatkaa ja ottaa vielä esille ne viisisataa kruunuakin, jotka hän oli minulle luvannut ja joitten näkemisen hän arvattavasti uskoi lopullisesti sitovan asian.

Tämän nähdessään hän tuli vieläkin avomielisemmäksi ja puhui niin laveasti että minä en saattanut olla häneltä kysymättä tahtoisiko hän vastata erääseen kysymykseen.

"Luonnollisesti, herra de Marsac", vastasi hän kevyesti. "Kysykää vain."

"Te puhutte suurista suunnitelmista, joita teillä on käsillä", sanoin minä. "Te puhutte Ranskasta ja Espanjasta ja Navarrasta ja kuninkaista ja liigoista ja kardinaaleista! Te puhutte salaisista nyöreistä ja uskottelette minulle että jos suostun teidän toivomuksiinne niin tulen saamaan teistä yhtä voimakkaan suojelijan kuin herra de Rosny on. Mutta — silmänräpäys vielä, jos suvaitsette", jatkoin kiireesti nähdessäni hänen olevan aikeissa keskeyttää puheeni samanlaisilla innokkailla vakuutuksilla kuin olin jo kuullut. "Vastatkaa minulle tähän: kun teillä on niin monta rautaa tulella, niin minkätähden ryhdyitte tekemisiin vanhan naisen kanssa — muutamien vaivaisten kruunujen takia?"

"Tahdon sanoa teille senkin", vastasi hän äänensävyyni nostaessa punan hänen kasvoilleen. "Oletteko koskaan kuullut puhuttavan elefantista? Vai olette. No, sillä on, kuten tiedätte, kärsä, jolla se voi joko kiskaista tammen juurineen tai nostaa maasta pienimmänkin esineen. Niin voin tehdä minäkin. Mutta sitten te kysytte", jatkoi hän iletävästi virnistäen, "minkätähden tarvitsin muutamia vaivaisia kruunuja. Siinä oli kyllin että tarvitsin. Maailmassa on kaksi asiaa, joilla on jotain merkitystä, herra de Marsac, ja ainoastaan kaksi: äly ja raha. Älyä minulla on ja oli; rahaa tarvitsin — ja siksi otin sitä."

"Rahaa ja älyä?" kertosin minä katsoen häneen miettiväisenä.

"Niin", vastasi hän, ja hänen silmänsä alkoivat säihkyä ja ohuet sieramensa laajeta. "Kun vain minulla on näitä molempia, niin voin hallita Ranskaa!"

"Tekö hallita Ranskaa!" huudahdin minä hämmästyen suunnattomasti hänen uskaliaisuuttaan. "Tekö?"

"Minä juuri", vastasi hän kammottavan kylmäverisesti. "Minä — pappi, munkki, kirkonmies, oppinut. Te näytätte kummastelevan, mutta huomatkaa, hyvä herra, että maailma on muuttumassa. Meidän aikamme on tulossa ja teidän aikanne on häviämässä. Mikä kahlitsee herramme ja kuninkaamme sulkien hänet Blois'han, silläaikaa kun kapinalliset rehentelevät ympäri Ranskaa? Miesten puuteko? Ei, vaan rahan puute; Kuka voi hankkia hänelle rahaa — tekö, soturi, vai minä, pappi? Tuhat kertaa, minä! Sentähden on minun aikani tulossa, ja ennenkuin kuolette, saatte nähdä papin hallitsevan Ranskaa."

"Herra varjelkoon ettette vain te olisi se pappi!" virkahdin minä pilkallisesti.

"Niinkuin suvaitsette", vastasi hän kohauttaen olkapäitään ja otti samassa kasvoilleen nöyryyden naamarin, mikä sopi yhtä huonosti hänen hirmuiseen itsekylläisyyteensä kuin konsanaan nunnanhuntu sotamiehelle. "Kuitenkin voi sattua niinkin että se olen minä, pyhän oikeauskoisen kirkon suosiosta, jonka nöyrä palvelija olen."

Tämän kuullessani hypähdin ylös synkästi kiroten, sillä luontoni ei enää sietänyt noita kummallisia muodonvaihdoksia, joita tuo mies näkyi rakastavan ja joista tämä viimeinen oli kaikista inhottavin. "Te konna!" huusin minä viiksiäni punoen, niinkuin minun tapani on silloin kun raivostun. "Ja siksi te tahtoisitte tehdä minut suuruutenne porraskiveksi. Te tahtoisitte lahjoa minut — soturin ja aatelismiehen. Menkää, ennenkuin teen teille pahempaa. Siinä on kaikki mitä minulla on teille sanomista. Menkää! Olette saanut vastauksenne. Minä en ilmaise teille mitään, en i:tä enkä i:n pilkkuakaan. Pois huoneestani!"

Hän astahti askeleen takaperin kummastuksissaan ja seisoi pöytää vasten pureksien kynsiään ja mulkoillen minuun, ja hänen pirullisilla kasvoillaan kiistelivät pelko ja pettymys. "Te olette siis pettänyt minua", sanoi hän vihdoin hitaasti.

"Olen antanut teidän pettää itse itsenne", vastasin minä katsoen häneen halveksivasti ja tuntematta lainkaan sitä pelkoa jota hän tuokioksi oli minussa herättänyt. "Menkää ja tehkää pahimpanne."

"Te tiedätte mitä tekonne merkitsee", sanoi hän. "Minä voin toimittaa teidät hirsipuuhun — tai pahempaankin."

"Menkää!" huusin minä.

"Oletteko ajatellut ystäviänne?" jatkoi hän pilkaten.

"Menkää!" sanoin minä.

"Esimerkiksi neiti de la Vireä, jos hän jotenkuten sattuisi joutumaan käsiini? Hänen osakseen ei tule hirsipuu. Muistatte kai Foucaud't jotka poltettiin?" ja hän nauroi.

Tuo kamala uhkaus, jota tiesin hänen käyttäneen äitiänikin kohtaan, vaikutti minuun niin että syöksähdin eteenpäin voimatta kauemmin hillitä itseäni. Seuraavassa tuokiossa olisin varmaankin ottanut häntä kurkusta ja kuristanut hengen pois hänen kurjasta raadostaan, jollei sallimus hyvydessään olisi tullut minua pelastamaan. Ovi, jolle hän jo kauhuissaan oli asettanut kätensä, avautui äkkiä. Sisään astui Simon, joka suljettuaan oven jälkeensä jäi seisomaan katsoen vuoroin kumpaankin hermostuneessa epä tietoisuudessa; hänen mielessään taisteli hänen Sorbonnen ajoilta perimänsä kunnioitus pappisarvoa kohtaan ynnä raivo, jonka epätoivo pusertaa esiin heikoimmastakin.

Samalla kun hänen läsnäolonsa ehkäisi minun aikomukseni, näytti se antavan isä Antoinelle rohkeutta, sillä pappi ei paennut, vaan kääntyi vielä kerran minun puoleeni kasvot vihan ja pettymyksen synkentäminä. "Hyvä", lausui hän käheästi. "Tuhotkaa itsenne jos niin haluatte! Minä neuvon teitä telkeämään ovenne, sillä tunnin päästä tulevat vartiat viemään teitä tutkittavaksi."

Simon huudahti kuullessaan tämän uhkauksen, niin että minä käännynin katsomaan poikaan. Hänen polvensa tutisivat ja hänen hiuksensa seisoivat pystyssä.

Pappi näki hänen kauhunsä ja sen suoman edullisen tilaisuuden. "Niin, tunnin kuluttua", jatkoi hän hitaasti tähdäten häneen julman katseensa. "Tunnin kuluttua, poikani! Te mahtanette rakastaa tuskia, kun ajatte niitä takaa, ja lienette kyllästynyt elämään, kun haluatte viskata sen pois. Taikka odottakaas", lisäsi hän äkkiä, katseltuaan hetken aikaa Simonin tuskia ja arvattavasti saaden siitä vielä viimeisen toivonsäteen. "Minä tahdon olla armollinen. Annan teille vielä yhden mahdollisuuden."

"Ja itsellenekö myös?" virkoin minä hymähtäen pilkallisesti.

"Vaikkapa niinkin", vastasi hän kääntymättä pois päin vapisevasta pojasta, jonka hän katseellaan näytti lumoavan. "Annan teille aikaa harkita asiaa aina puoleen tuntiin auringonlaskun jälkeen tänä iltana. Jos päätätte suostua ehtoihini, niin tulkaa tapaamaan minua silloin. Lähden tänä iltana matkalle Pariisiin ja tahdon antaa teille mahdollisuuden aina viimeiseen hetkeen saakka. Mutta", jatkoi hän julmasti, "jollotte tule minua kohtaamaan tai kohtaatte minut yhtä itsepintaisena — niin tehköön Jumala minulle sen ja vielä enemmän, jos näette auringon nousevan kolmasti."

Jokin mielijohde, en tiedä mikä, sillä minä en hetkeäkään ajatellut suostua hänen ehtoihinsa tai mennä häntä kohtaamaan, sai minut kysäisemään: "Missä?"

"Tuomiokirkon esipihalla", vastasi hän hetkisen mietittyään. "Koilliskulman luona, puoli tuntia auringonlaskun jälkeen. Se on rauhallinen paikka."

Simonilta pääsi tukahdutettu huudahdus. Ja sitten oli huoneessa hetken aikaa äänetöntä, minkä kuluessa Simon hengitti kiivaasti ja epätasaisesti ja minä seisoin paikalleni naulattuna, katsoen pappiin niin pitkään ja omituisesti että isä Antoine laski kätensä jälleen ovensalvalle ja vilkaisi levottomasti taakseen. Eikä hän rauhoittunut ennenkuin oli saanut selville, kuten hän kuvitteli, omituisen katseeni synn.

"Haa!" virkkoi hän, ohuitten huulten vetäytyessä itserakkaaseen hymyyn hänen omasta terävänäköisyydestään. "Minä ymmärrän. Te aiotte tappaa minut illalla? Sallikaa minun sanoa teille, että tämä talo on vartioitu. Jos teillä lähtiessänne täältä minua kohtaamaan on yksikään seuralainen mukanne — jollei se ole herra d'Agen, johon voin luottaa — niin minä saan varoituksen ja poistun ennenkuin saavutte kohtauspaikalle. Ja poistun, muistakaa se", lisäsi hän julmasti hymyillen, "kirjottamaan teidän kuolemantuomiotaanne."

Sen sanottuaan hän meni ulos sulkien oven jälkeensä, ja me kuulimme hänen askeltensa laskeutuvan pehmeästi alas portaita. Minä tuijotin Simoniin ja hän minuun tuntien niin suurta hämmästyä ja kammaa kuin niin merkillinen yhteensattumus luonnollisesti herättää.

Sillä niinkuin ihmeen kautta oli pappi maininnut saman paikan ja ajan kuin samettisolmukkeen lähettäjä!

"Hän menee", sanoi Simon kasvot punottavina ja värisevin äänin, "ja he menevät."

"Ja pimeässä he eivät tunne häntä", mumisin minä. "Hän on jokseenkin minun pituiseni. He luulevat häntä minuksi!"

"Ja tappavat hänet!" huusi Simon hysteerisesti. "He tappavat hänet! Hän menee surman suuhun, herra. Se on Jumalan sormi."

XX. Kuninkaan kasvot.

Näytti niin tarpeelliselta saada rikos todistetuksi Bruhlin toimeenpanemaksi, jos pappi todellakin saisi surmansa minulle viritetyssä ansassa, että olin vähällä joutua alttiiksi erehdykselle, jonka kaltaisiin toiminnan-miehet ovat hyvin taipuvaisia. Sillä ensi ajatukseni oli seurata pappia tuomiokirkon esipihalle tarpeeksi lyhyen matkan päässä saadakseni, jos mahdollista, murhaajat ilmi itse teossa, ja varustettuna riittäväillä apuvoimilla ottaakseni heidät kiinni. Ansio tämän menettelytavan hylkäämisestä tulee Simonille, joka osotti minulle sen vaarat niin vakuuttavalla tavalla että minä suuremmitta vastusteluitta näin viisaaksi luopua siitä.

Sensijaan seurasin hänen antamaansa neuvoa ja lähetin hänet herra d'Agenin asunnolle pyytämään tätä nuorta herraa tulemaan minun luokseni ennen iltaa. Etsittyään herra d'Agenia turhaan hänen asunnostaan ja muistakin paikoista löysi Simon hänet kuninkaallisen linnan tennis-pihalta ja esittäen ovelan tekosyyn toi hänet luokseni tuntia ennen määräaika.

Vieraani luonnollisesti ihmetteli huomattessaan ettei minulla ollut mitään erityistä hänelle sanottavana. En uskaltanut kertoa hänelle sitä mikä oli ajatuksissani, ja muuta keksimään ei minulla ollut mielikuvitusta. Mutta iloisuutensa ja noitten pienten sievistelyjen lisäksi, joihin hän pani tavatonta huolta haluten nähtävästi niillä peittää luonteensa todellista kulta-arvoa — luonteen, jolta ei puuttunut uljuutta eikä selkärankaa — oli hän vielä erittäin hyvänlaatuinen. Tullen vihdoinkin siihen uskoon että olin lähettänyt hakemaan häntä vain pelkästä päähänpälahdyksestä, käytti hän kaiken taitonsa huvittaakseen minua ja haukkuakseen Bruhlia — mikä olikin hänelle hyvin mieluisaa ajankulua. Ja tällä tapaa hän pitkitti käyntinsä kahdeksi tunniksi.

Minun ei tarvinnut kauan odottaa ennenkuin sain todistuksen tämän Simonin esittämän varokeinon viisaudesta. Arvelimme olevan varovaisinta pysytellä huoneella vieraamme lähdettyä, ja niin vietimme yön tulematta tietämään oliko tapahtunut mitään vai ei. Mutta noin kello seitsemän tienoissa seuraavana aamuna eräs markiisin palvelijoista saapui luoksemme herra d'Agenin lähettämänä tuoden uutisen — mikä ei ollut enää uutinen sitten kun olimme kuulleet hänen kiireiset askeleensa portailta — että edellisenä iltana oli hyökätty isä Antoineen kimppuun ja surmattu hänet!

Minä otin vastaan tämän sanoman toivoni toteutumisesta vakavalla kiitollisuudella, Simon taas niin liikutettuna että kun sanan tuoja oli mennyt, hän istui tuolille ja alkoi nyyhkyttää ja väristä ikäänkuin hän verivihollisen sijasta olisi kadottanut äitinsä. Käytin tätä tilaisuutta pitääkseni hänelle saarnan epärehellisten toimintakeinojen seurauksista; enkä voinut itsekään väristyksettä muistella tuon miehen viimeksi minulle lausumia sanoja taikka niitä laittomia ja rikollisia aikomuksia, joita hän nautinnolla oli hautonut vielä seisoessaan ihan sen kuilun partaalla, joka oli nielevä sekä hänet että hänen suunnitelmansa ikuisen pimeyteen.

Ylimpänä tunteena mielessäni oli luonnollisesti kevennys. Olinhan taas vapaa. Kaiken todennäköisyyden mukaan oli pappi pitänyt tietonsa ominaan, joten hänen käytyrinsä ilman häntä olisivat voimattomia. Simon oli tosin kuullut, että kaupungissa vallitsi suuri kiihtymys tapahtuman johdosta ja että monet sysäsivät syyn hugenottien niskoille. Mutta me emme antaneet tämän seikan vähentää tyytyväisyyttämme, eikä minulla ollut mitään aavisteluja ennenkuin korviimme saapui toisten kiireisten askelten ääni portaittamme.

Tunsin ne heti herra d'Agenin askeliksi, ja jokin tuhoa ennustava sointi niitten kajahtelussa sai minut nousemaan jaloilleni ennenkuin hän avasi ovenkaan. Niin paljonpuhuva kuin olikin hänen ensimmäinen kiireinen silmäyksensä ympäri huoneen, sai hän minut nähdessään takaisin tavallisen tyyneytensä. Hän tervehti minua ja puhui levollisesti, vaikka nopeasti. Mutta hän oli hengästynyt, ja minä huomasin paikalla ettei hän sipittänyt puhuessaan.

"Olen iloinen tavatessani teidät", virkkoi hän sulkien huolellisesti oven jälkeensä, "sillä minä tuon huonoja uutisia, eikä ole varaa hukata silmänräpäystäkkään. Kuningas on allekirjottanut määräyksen teidän viipymättömästä vangitsemisestanne, herra de Marsac, ja jos kerran joudutte linnaan, niin on vaikea sanoa mitä ei saattaisi tapahtua."

"Minun vangitsemisestani?" huudahdin minä. Lienee anteeksiannettavaa, jos tämä uutinen tapasi minut valmistumattomana.

"Niin", vastasi hän nopeasti. "Kuningas on allekirjottanut sen marsalkka Retzin pyynnöstä."

"Mutta mistä syystä?" huusin minä tyrmistyneenä.

"Isä Antoinen murhasta. Suokaa minulle anteeksi", jatkoi hän painavasti, "mutta nyt ei ole aikaa sanoihin. Linnavouti on juuri tällä hetkellä tulossa teitä vangitsemaan. Teidän ainoa toivonne on koettaa välttää häntä ja päästä kuninkaan puheille. Olen taivuttanut setäni menemään teidän kansanne ja hän odottaa asunnossaan. Ei kuitenkaan ole hukattava silmänräpäystäkään, jos tahdotte päästä kuninkaan eteen ennenkuin teidät vangitaan."

"Mutta minä olen syytön!" huusin minä.

"Minä tiedän sen", vastasi herra d'Agen, "ja voin todistaa sen. Mutta jollette pääse kuninkaan puheille, ei syyttömyytenne auta teitä ollenkaan. Teillä on mahtavia vihamiehiä. Tulkaa, älkääkä siekailko enempää, herra de Marsac, minä pyydän teitä", lisäsi hän.

Hänen käytöksensä vakuutti minulle selvemminkin kuin hänen sanansa että asiat olivat täperällä, ja lykäten toiseen kertaan järkeilyt kiitin häntä kiireisesti hänen ystävällisestä avustaan. Sieppasin miekkani, joka virui tuolilla, ja vyötin sen vyölleni; Simonin sormet vapisivat niin ettei hänestä ollut mitään apua. Tämän tehtyäni nyökkäsin herra d'Agenia menemään edellä ja seurasin häntä, Simonin liityessä matkaamme omasta alotteestaan. Silloin oli noin kello yhdentoista aika aamupäivällä.

Seuralaiseni juoksi alas portaita ilman muodollisuuksia ja niin nopeasti että minä sain panna kaikkeni pysyäkseen hänen kintereillään. Ulko-ovella hän viittasi minua pysähtymään ja menen itse kadulle silmäsi levottomana St. Denys-kadulle päin. Onneksi oli väylä vielä selvä, ja hän antoi minulle merkin seurata. Minä tottelin, ja alkaen kävellä vastakkaiseen suuntaan niin joutuin kuin taisimme olimme pian jättäneet kadunkulman itsemme ja talon välille.

Jos luulimme nyt pääsevämme menemään huomaamatta, niin saimme hyvinkin pian huomata pettyneemme. Talo oli, kuten olen maininnut, hiljaisella syrjäkadulla, jota etäämpänä rajotti aina jonkun matkan päässä tukipylväillä varustettu puutarhamuuri. Olimme tuskin kulkeneet toistakymmentä askelta oveltani, kun erään tukipylvään suojasta pujahti mies, joka pikaisesti katsahdettuaan meihin alkoi juosta St. Denys-katua kohti.

Herra d'Agen katsoi taakseen ja nyökkäsi. "Siinä menee sanansaattaja", virkkoi hän. "He yrittävät katkaista meiltä tien, mutta luulenpa että meillä on heistä riittävästi etumatkaa."

Minä en vastannut mitään, sillä tunsin antautuneeni kokonaan hänen käsiinsä. Mutta kun kuljimme pitkin Valois-katua, jonka eräässä osassa siihen aikaan päivästä pidettiin markkinoita, mitkä saivat sinne kerääntymään melkoisen paljouden talonpoikia ja muuta kansaa, luulin huomaavani tavattoman touhun ja kiihtymyksen merkkejä. Ei tuntunut uskottavalta että jonkun papin murha vaikuttaisi niin moniin ihmisiin ja niin suuressa määrässä, ja minä kysyin herra d'Agenilta mitä hän arveli.

"Huhutaan", vastasi hän hiljentämättä vauhtiaan, "että kuningas aikoo muuttaa viipymättä eteläänpäin, Tours'in kaupunkiin."

Mutisin ilmi hämmästykseni ja tyytyväisyyteni. "Hän aikoo siis sopia hugenottien kanssa?" kysyin.

"Siltä näyttää", vastasi d'Agen. "Retzin puolue on siitä syystä kiukkuisella tuulella ja koettaa purkaa sitä teihin, jos se heille suinkin onnistuu. Varokaa!" lisäsi hän äkkiä. "Tuolla on pari heidän miestään!"

Puhuessamme pujottelehdimme ulos väentungoksesta ja minä näin muutamia askeleita edellämme meitä vastaan tulemassa pari hovin herroja yhtä monen palvelijan saattamina. Hekin huomasivat samassa meidät ja lähtivät tulemaan poikki kadun, mikä sillä kohtaa oli kohtalaisen leveä, aikoen ilmeisesti pysäyttää meidät. Me poikkesimme kuitenkin yhtäaikaan menemään heidän puolelleen, joten tulimme vastatusten heidän kanssaan keskitiellä.

"Herra d'Agen", huudahti etumainen puhuen kopealla äänellä ja heittäen vihaisen syrjäilmäyksen minuun, "minusta on ikävää nähdä teitä sellaisessa seurassa! Te ette arvattavasti tiedä erästä määräyksestä, joka juuri on annettu linnanvoudille ja joka kohdistuu tähän herraan."

"Ja jos niin onkin, niin mitä sitten?" sipitti toverini silkkisimmällä äänellään.

"Mitäkö sitten?" huusi toinen rypistäen kulmiaan ja astahtaen hiukan eteenpäin.

"Aivan niin", toisti d'Agen asettaen kätensä miekankahvaan ja peräytymättä tuumaakaan. "Minä en

tiennyt että hänen majesteettinsa on nimittänyt teidät linnanvoudiksi, herra Villequier, tai että teillä on valtuutus, joka oikeuttaa teidät pysähdyttämään aatelismiehiä julkisilla kaduilla."

Herra Villequier punastui suuttumuksesta. "Te olette nuori, herra d'Agen", sanoi hän, ja hänen äänensä värisi, "muuten saattaisin teidät maksamaan tämän kalliisti!"

"Tämä ystäväni ei ole nuori", vastasi d'Agen kumartaen. "Hän on jalosukuinen synnyltään, herra Villequier, ja hänet luetaan, kuten juuri eilen kuulin, Ranskan parhaimpien miekkamiesten joukkoon, eikä hän ole mikään gaskonjalainen. Jos olette halukas pidättämään hänet, niin tehkää se, olkaa hyvä. Ja minulla on kunnia ottaa osalleni teidän poikanne."

Meillä oli tällöin kaikilla käsi miekankahvassa, joten ei olisi vaadittu kuin ensimmäinen isku, jotta olisi syntynyt tuollainen katukahakka, jollaiset siihen aikaan olivat tavallisempia kuin nyt. Joukko markkinakansaa oli äänekkään sananvaihtomme vetämänä keräytynyt ympärille ja odotti innokkaana mitä tulisi tapahtumaan. Mutta Villequier, kuten toverini ehkä tiesi, oli gaskonjalainen yhtä paljon mieleltään kuin syntyperältäänkin, ja kun hän näki meidän päättäväiset muotomme, maltoi hän mielensä. Kohauttaen olkapäitään teeskennellyn halveksivasti, mikä ei vaikuttanut keneenkään, hän viittasi palvelijoitaan jatkamaan matkaa ja astui itse sivulle.

"Kiitän teitä kohteliaasta tarjouksestanne", sanoi hän ilkeämielisesti hymyillen. "Tulen pitämään sen muistissani. Mutta, kuten sanotte, minä en ole linnavouti."

Välittämättä paljonkaan hänen sanoistaan me kumarsimme, menimme hänen ohitseeseen ja riensimme eteenpäin. Mutta vaaraa ei ollut vältetty. Ensiksikin oli tämä kohtaaminen maksanut meille muutamia kalliita minutteja, ja lisäksi lähti gaskonjalainen seuraamaan meitä annettuaan meidän päästä jonkun matkaa edelle. Hänen palvelijansa olivat, niin otaksuimme, ohikulkiessaan virkkaneet että toinen meistä oli isä Antoinen murhaaja, ja tuo huhu levisi väkijoukkoon kulovalkean lailla. Eikä kulunut monta hetkeä ennenkuin näimme että jälissämme seurasi parvi roskajoukkoa, joka teki Simon Fleix'n kovasti levottomaksi. Huolimatta siitä halveksimisesta, mitä ihailtavalla tavalla käyttäytyvä herra d'Agen heitä kohtaan osotti, olisi meille ehkä käynyt tarpeelliseksi kääntyä ympäri ja opettaa heitä, jollemme juuri viime tingassa olisi ehtineet herra de Rambouillet'n asunnolle, jonka ovella tapasimme puolitusinaa asetettuja palvelijoita, joitten näkeminen sai ahdistelijamme peräytymään osottaen heidän luokkaansa kuuluville ominaista pelkuruutta.

Jos olin viime aikoina ollut taipuvainen pitämään markiisi de Rambouillet'ta horjuvana luonteena, niin tällä kertaa ei minulla ollut mitään syytä moitteeseen, olkoonpa hänen omaksumansa kanta johtunut herra d'Agenin esityksistä tai siitä ajatuksesta että ilman minua hänen sydämellään olevat suunnitelmat raukeisivat tyhjiin. Tapasin hänet sisällä odottamassa kolme herraa seurassaan, kaikki leväti harteilla ja valmiina matkaan; ja hänen otsallaan asuva lujan päättäväinen ilme osotti, ettei hänen edessään oleva pulma ollut tavallista laatua. Ei hetkeäkään hukattu, ei edes selityksiin. Viitaten minut takaisin ovelle ja vaihtaen joitakin lauseita sisarenpoikansa kanssa hän antoi lähtömääräyksen ja me menimme ulos talosta yhdessä joukossa. Epäilemättä vaikutti häneen jossakin määrin se seikka että minua tuhoamaan pyrkivät henkilöt olivat hänen poliittisia vihamiehiään; sillä minä näin hänen piirteittänsä jäykkenevän, kun hänen katseensa sattui herra de Villequier'hen, joka ulos astuessamme kulki verkalleen talon ohi. Gaskonjalaisessa ei kuitenkaan ollut miestä ryhtymään millekään niin suuren seurueen kanssa ja hän vetäytyi syrjään; vaihdettuaan kylmän tervehdyksen hänen kanssaan suuntasi Rambouillet kulkumme linnaa kohti ripein askelin. Hänen sisarenpoikansa ja minä kävelimme hänen kummallakin puolellaan, ja toiset, luvultaan kymmenen tai yksitoista, seurasivat kintereillämme tiheänä ryhmänä; saattueemme osotti siten niin varmaa ja päättäväistä käytöstä että roskajoukko, joka oli jäänyt seisoskelemaan talon ulkopuolelle, hajosi kaikille suunnille. Muutamat tiellemme sattuneet rauhalliset ihmisetkin pujahtivat varovaisuuden vuoksi porttisyvennyksiin tai astuivat syrjään jättäen kadun koko leveydeltään meidän käytettäväksemme.

Panin merkille — ja luulen sen lisänneen levottomuuttani — että johtajamme oli pukeutunut tavallista huolellisemmin ja loisteliaammin, mutta, päinvastoin kuin seuralaisensa, ei ollut ottanut mitään aseita. Rientäessämme eteenpäin käytti hän aikaa hyväkseen antaakseen minulle joitakin neuvon sanoja. "Herra de Marsac", sanoi hän katsahtaen minuun äkkiä, "sisarenpoikani on antanut minun ymmärtää että te jättädytte kokonaan minun käsiini."

Minä vastasin etten pyytänyt sen parempaa onnea ja että, kävipä miten hyvänsä, minä kiitin häntä sydämeni pohjasta.

"Suvaitkaa sitten olla vaiti kunnes pyydän teitä puhumaan", vastasi hän tuikeasti — sillä hän oli niitä luonteita jotka äkillinen jännitys tekee karvaiksi ja tuimiksi. "Ja, mikä tärkeintä, ei mitään väkivaltaisuuksia ilman minun määräystäni. Meidän on taisteltava taistelu ja ankara, mutta voitto on saavutettava päällämme. Jos suinkin voimme, niin estämme linnanvoudin pääsemästä teihin kajoamaan."

Ja jollei se onnistuisi? Minä muistin isä Antoinen käyttämät uhkaukset ja silloin katosivat silmistäni katu ja sen valoisa kirkkaus ja vilkas hyöriä. En tuntenut enää tuulen terveellistä raikkautta. Tunsin sensijaan ummehtuneen ilman ja näin ympärilläni ahtaan kopin ja naamioituja olentoja ja muita silmäänpistävämpänä mustan miehen nahkaesiliina vyöllä kumartuneena hiilivalkean yli, josta leiskui kelmeitä liekkejä. Ja minä olin sidottu. Tunsin täydellistä avuttomuutta, mikä on uljuuden viimeinen koetuskiivi. Mies läheni ja sitten — sitten, Jumalan kiitos, näky hävisi. Herra d'Agenin huudahdus toi minut takaisin todellisuuteen ja siihen siunattuun tietoon ettei taistelu vielä ollut päättynyt.

Huomasin olevamme parinkymmenen askeleen päässä palatsin portilta, mutta yhtä lähellä oli toinenkin seurue, joka oli juuri pistäytynyt esiin eräältä syrjäkadulta ja riensi nyt kilvan meidän kanssamme silmännähtävästi aikoen ehtiä edellemme. Kilpakäynti päättyi siten että molemmat seurueet saapuivat yhtäaikaan sisäänkäytävälle, mikä aiheutti hieman tyrkkimisiä palvelijain kesken. Tämä olisi johtanut varmaan tappeluunkin, jollei de Rambouillet olisi antanut niin ankaroita määräyksiä seurueelleen. Huomasin samassa edessäni rivin mulkoilevia kasvoja, kymmenkunta uhkaavaa kättä ojentui minua kohti ja yhtä monta ääntä, joitten joukossa tunsin Fresnoyn, huusi meluten: "Tuossa hän on! Tuossa hän on!"

Siististi puettu vanhanpuoleinen mies astui esiin paperi kädessään ja puolentusinan pertuskamiehensä avustamana hän olisi heti minut pidättänyt, jollei herra de Rambouillet olisi tullut väliin käyttäytyen huolettomalla ylemmyydellä, mikä sopi hänelle sitä paremmin kun hänellä ei ollut muuta asetta kuin ratsastusraippa kädessään. "No, no! Mitäs tämä on?" sanoi hän kevyesti. "Minä en ole tottunut siihen että minun väelleni tehdään mitään ilman minun lupaani, herra linnavouti. Kai te tunnette minut?"

"Vallan hyvin, herra markiisi", vastasi mies jäykän kunnioittavasti; "mutta tämä tapahtuu kuninkaan nimenomaisesta määräyksestä."

"Hyvä", vastasi suojelijani silmäillen tyvenesti linnanvoudin takana näkyviä kasvoja, ikäänkuin tekisi niistä luetteloa, mikä sai jotkut herroista osottamaan levottomuuden oireita. "Se nähdään pian, sillä aiomme juuri pyrkiä hänen majesteettinsa puheille."

"Ei tämä herra", vastasi linnavouti lujasti, kohottaen jälleen kätensä. "Minä en voi päästää häntä menemään."

"Kyllä, myöskin tämä herra, teidän luvallanne", vastasi markiisi työntäen kevyesti käden syrjään ratsastusraipallaan.

"Herra markiisi", virkkoi toinen peräytyen askeleen ja puhuen hiukan kiivaasti, "tämä ei ole mitään leikkiä, luvallanne sanoen. Minulla on kuninkaan oma määräys ja sitä ei ole lupa vastustaa."

Ylimys naputti hopeista makeisrasiaansa ja hymyili. "Minä tahdon olla viimeinen sitä vastustamaan — jos teillä on se", virkkoi hän raukeasti.

"Voitte lukea sen itse", vastasi linnavouti, jonka kärsivällisyys oli lopussa.

Herra de Rambouillet otti pergamenttiliuskan sormenpäillään, silmäili sitä ja antoi sen takaisin. "Niinkuin arvasinkin", lausui hän, "ilmeisesti väärennetty."

"Väärennetty!" huusi virkamies suuttumuksesta tulipunaisena. "Ja minä sain sen kuninkaan oman kirjurin kädestä!" Hänen takanaan syntyi tällöin sorinaa; mikä mutisi: "Häpeämätöntä", mikä mitäkin — ja kaikki niin uhkaavan näköisinä että markiisin seurueen herrat ryhmittäivät hänen taakseen ja d'Agen naurahti hurjasti.

Mutta markiisi de Rambouillet pysyi järkähtämättömänä. "Saittepa sen keneltä hyvänsä", vastasi hän. "Se on väärennetty ja minä vastustan sen täytöntöönpanemista. Jos suvaitsette odottaa minua täällä, niin lupaan kunniasanallani luovuttaa tämän herran haltuunne tunnin kuluessa, jos määräys osottautuu päteväksi. Jollette tahdo odottaa, käsken palvelijaini raivata tien, ja jos ikävyyksiä seuraa niin vastuu on teidän."

Hän puhui niin päättäväisesti ettei ollut vaikea nähdä kysymyksessä olevan enemmän kuin yksityisen miehen vangitseminen. Niin olikin. Todellinen kiista oli siitä, luisuiko kuningas, jonka epävakavuuden kanssa oli vaikea osata menetellä, takaisin entisten neuvonantajainsa käsiin vai ei. Minun vangitsemiseni oli pelisiirto, jonka tarkoituksena oli olla vastaiskuna sille voitolle jonka Rambouillet oli saavuttanut saadessaan kuninkaan taivutetuksi muuttamaan Toursiin, joka oli hugenottien naapuruuudessa ja josta käsin yhtyminen näihin olisi helppoa.

Linnavouti saattoi epäilemättä arvata tällaisten asiain olevan kysymyksessä. Hän tiesi että hänen käsissään olevan määräyksen pätevyys riippui siitä, kumpi puolue pääsi toisesta voitolle, ja nähdessään

herra de Rambouillet'n päättäväisen esiintymisen hän antoi perään. Tullen useammin kuin kerran keskeytetyksi seurueensa puolelta, jonka joukossa oli joitakin Bruhlin miehiä, hän mutisi vastahakoisesti suostuvansa ehdotukseemme, minkä jälkeen markiisi hetkeäkään vitkastelematta tarttui käsivarteeni ja riennätti minut pihan poikki.

Niin pitkälle oli kaikki käynyt hyvin. Mieleni alkoi rohkaistua. Mutta mitä markiisiin tuli, purkautui hänen levottomuutensa, jonka hän linnavoudin edessä oli salannut, portaita ylös noustessamme äkäiseen muminaan, josta sain selville sen verran että pääottelu oli vielä tulossa. En senvuoksi hämmästynyt, kun eräs ovenvartia esihuoneeseen saapuessamme nousi ylös ja astuen lattian poikki asettui meidän ja kuninkaan huoneen oven väliin, ilmottaen markiisille syvään kumartaen ettei hänen majesteettinsa voinut ottaa vastaan.

"Hän ottaa kyllä vastaan minut", huusi markiisi luoden kopean katseensa virnisteleviin hovipoikiin ja hoviherroihin, jotka hänen silmäyksensä edessä tulivat heti vakaviksi.

"Minulla on nimenomainen määräys olla päästämättä ketään sisään", vastasi mies.

"No, no! Se määräys ei koske minua", sanoi seuralaiseni säikähtymättä. "Minä tiedän mitä toimia kuninkaalla on ja olen tullut häntä auttaakseni." Ja kohottaen kätensä hän sysäsi säikähtyneen vartian syrjään ja avasi päättävästi kuninkaan huoneen oven.

Kuningas istui useitten henkilöitten ympäröimänä panemassa juuri ratsastussaappaita jalkaansa. Kuullessaan tulomme hän käänsi päätään hämmästyneen näköisenä ja pudotti hämmennyksissään toisen käsissään olevista norsunluukalikoista; hänen ilmeensä, samoin kuin hänen ympärillään seisovienkin, johti vastustamattomasti mieleeni luvattomasta teosta tavatun koulupoikalauman.

Hän sai kuitenkin takaisin mielenmalttinsa melkein samassa ja kääntyen selin meihin jatkoi puheluaan ympärillä seisovien kanssa sellaisista mitättömistä seikoista mitkä tavallisesti hänen mieltään kiinnittivät. Hän pitkitti keskustelua hyvin vapaassa äänilajissa, ollen tahallaan välittämättä meidän läsnäolostamme; mutta oli ilmeistä että hän kyllä muisti sen ja että se kylmä ja ankara katse, jonka markiisi häneen suuntasi, synnytti hänessä epämieluisaa levottomuutta.

Vaikka markiisi ei näyttänyt lainkaan säikähtyvän tästä välinpitämättömästä vastaanotosta, niin minä puolestani tunsin luottamukseni häviävän. Niin, olinpa vähällä katua että olin ryhtynytään näin hyödyttömään yritykseen. Portilla odottava vangitsemismääräys tuntui vähemmän pelottavalta kuin hänen majesteettinsa kasvava epäsuosio, jonka näin tulevan osakseni pysyessäni siinä missä olin. En tarvinnut kuninkaan vieressä hymyilevänä seisovan marsalkka Retzin julkeata katsetta enkä huoneen perällä olevain parin hovipojan naurua, tunteakseni toivon rippeittenkin häviävän; ja jotkut seikat taas, joitten olisi luullut rohkaisevan minua — joittenkin kuninkaan ympärillä olevien levottomuus ja marsalkka Retzinkin käytöksen alla piilevä huolestuneisuus — jäivät minulta kokonaan huomaamatta.

Selvästi näin vain sen, että kuninkaan hämminki oli nopeasti muuttumassa suuttumukseksi. Hänen poskiaan peittävä maali esti mitään värinmuutoksia näkymästä, mutta hänen rypistetyt kulmansa ja se hermostunut tapa, millä hän vuoroin otti pois ja pani päähänsä jalokivillä koristettua hattuaan ilmaisivat hänen mielentilansa. Viimein hän viittasi erästä herraa seuraamaan ja meni ikkunan luokse, mistä herra jonkun hetken perästä tuli meidän luoksemme.

"Herra de Rambouillet", lausui hän kylmällä ja virallisella äänenpainolla, "hänen majesteetilleen on tämän herran läsnäolo vastenmielinen ja hän vaatii häntä heti poistumaan."

"Hänen majesteettinsa sana on laki", vastasi suojelijani syvään kumartaen ja puhuen selvällä äänellä joka kuului ympäri huoneen, "mutta se asia, jonka takia tämä herra on täällä, on erinomaisen tärkeä ja koskee hänen majesteettinsa persoonaa."

Herra de Retz nauroi ivallisesti. Toiset hovimiehet näyttivät vakavilta. Kuningas kohautti ärtyneen näköisenä olkapäitään, mutta hetken empimisen perästä, minkä aikana hän katsoi ensin Retziin ja sitten Rambouillet'hen, hän viittasi markiisia tulemaan luoksensa.

"Mitävarten olette tuonut hänet tänne?" mutisi hän tuikeasti katsahtaen karsaasti minuun. "Hänen kanssaan olisi ollut meneteltävä minun määräykseni mukaan."

"Hänellä on tiedonantoja teidän majesteetillenne yksityisesti", vastasi Rambouillet. Ja hän katsoi kuninkaaseen niin merkitsevästi että luulen tämän yhtäkkiä muistaneen Rosnyn kanssa tekemänsä sopimuksen ja minun osani siinä, sillä hän hätkähti kuin äkkiä unesta herätetty. "Estääkseen näitä tiedonantoja saapumasta teidän korviinne, sire", jatkoi suojelijani, "ovat hänen vihamiehensä käyttäneet väärin teidän majesteettinne hyvintunnettua oikeudentuntoa."

"Oh, pysähtykää, pysähtykää toki!" huusi kuningas nykäisten esiin lyhyttä levättiään, joka ulottui

ainoastaan hänen vyötäisiinsä. "Tuo mieshän on tappanut papin! Hän on tappanut papin, kuuletteko!" toisti hän vakaumuksella, ikäänkuin olisi nyt saanut kiinni oikeasta todistuskappaleesta.

"Se ei ole totta, suokoon teidän majesteettinne anteeksi", vastasi Rambouillet järkähtämättömän levollisesti.

"Ohoh! Ovathan todistukset selvät", virkkoi kuningas äreästi.

"Mitä siihen tulee, sire", vastasi seuralaiseni, "jos syytös tarkoittaa isä Antoineen murhaa, niin uskallan sanoa että siihen ei ole mitään todistusta."

"Siinä te erehdytte!" vasaasi kuningas. "Kuulin sen omin korvin tänä aamuna."

"Suvaitsisitteko, sire, kertoa millainen se oli?" tiukkasi herra de Rambouillet.

Mutta silloin katsoi marsalkka Retz tarpeelliseksi sekaantua keskusteluun. "Pitääkö meidän muuttaa hänen majesteettinsa huone oikeussaliksi?" virkkoi hän pehmeästi. Siihen saakka hän oli pysynyt vaiti, luottaen luultavasti siihen vaikutukseen minkä hän jo oli tehnyt kuninkaaseen.

Herra de Rambouillet ei piitannut hänestä mitään.

"Mutta Bruhl", sanoi kuningas, "katsokaas, Bruhl sanoo..."

"Bruhl!" keskeytti toverini niin halveksivasti että kuningas säpsähti. "Eihän toki teidän majesteettinne liene pannut arvoa sille mitä hän sanoo tästä herrasta?"

Saatuaan täten toistamiseen huomautuksen minun huostaani uskottuista asioista ja siitä kuinka edullista minun syrjäytymiseni olisi Bruhlille, näytti kuningas ensin hämmentyneeltä ja sitten vihaiselta. Hän purki kiintymyksensä pariin kiroukseen, lisäten lapsellisesti että me olimme kaikki pelkkää petturisakkia ja ettei hänellä ollut ketään johon hän voisi luottaa. Mutta toverini oli vihdoinkin koskettanut oikeata kieltä, sillä kun kuningas vähän rauhottui, huitaisi hän syrjään marsalkka Retzin vastalauseet ja käski nyrpeästi Rambouillet'n sanoa sanottavansa.

"Munkki surmattiin auringonlaskun tienoissa, sire", vastasi Rambouillet. "Nyt voi sisarenpoikani, herra d'Agen, joka on tuolla esihuoneessa, kertoa teidän majesteetillenne että hän oli silloin tämän herran kanssa hänen asunnossaan, saapuen sinne noin tuntia ennen auringon laskua eilen illalla ja poistuen sieltä vasta tunti sen jälkeen. Tietysti herra de Marsac voi silloin tuskin olla murhaaja, ja herra marsalkan täytyy kääntyä toiselle taholle jos hän haluaa kosta."

"Oikeutta, hyvä herra, ei kosta", virkkoi marsalkka Retz synkin katsein. Hänen teräväpiirteiset italialais-kasvonsa kätkevät hyvin hänen levottomuutensa, mutta hänen ruskealla poskellaan kiihkeästi tykyttävä pieni valtimo ilmaisi salaisuuden niille jotka hänet tunsivat. Hänellä oli näyteltävänä vaikeampi osa kuin hänen vastustajallaan, sillä Rambouillet'n kätten ollessa puhtaat tunsivat Retz itsensä petturiksi, joka minä hetkenä hyvänsä saattoi tulla ilmi ja saada rangaistuksensa.

"Kutsuttakoon herra d'Agen sisään", sanoi Henrik lyhyesti.

"Ja jos teidän majesteettinne suvaitsee, niin myöskin herra Bruhl", lisäsi Retz. "Nimittäin jos te, sire, todellakin aiotte ottaa uudelleen käsiteltäväksi asian, jota pidin jo ratkaistuna."

Kuningas nyökkäsi vastahakoisesti, pahantuulen poimut kasvoillaan. Epävarman katseensa, joka harvoin kohtasi hänen puhuttelemansa henkilön katsetta, hän piti lattiaan tähdättynä, ja tämä teki vielä silmäänpistävämmäksi sen etukumaran ryhdin, joka oli hänelle ominainen. Huoneessa oli seitsemän tai kahdeksan erinomaisen pientä koiraa, ja odottaessaan kutsumiaan henkilöitä hän potki milloin yhtä milloin toista niistä vasuista joissa koirat olivat, ikäänkuin hän siten olisi keventänyt pahaatuultaan.

Todistajat saapuivat muutamien muitten henkilöitten seuraamina, niiden joukossa Neversin ja Mercoeurin herttuat, joitten tuli lähteä ratsastamaan kuninkaan kanssa, ynnä herra de Crillon, joten huone tuli jokseenkin täyteen. Molemmat herttuat kumarsivat virallisesti markiisille astuessaan hänen ohitse, mutta ryhtyivät hiljaisella äänellä keskustelemaan Retzin kanssa, joka näytti koettavan saada heitä ajamaan hänen puoltaan asiassa. He näyttivät kuitenkin kieltäytyvän, kohauttaen lyhyitä levättejään ikäänkuin asia olisi liian vähäpätöinen. Crillon taas huusi kovalla äänellä ja kiroten tahtovansa tietää mikä oli kysymyksessä, ja kun se oli hänelle ilmoitettu, kysyi nostettiin kaikki tämä hälinä yhden kaljupään munkin takia.

Henrik, jonka suopeus kaapua kohtaan oli hyvin tunnettu, heitti häneen vihaisen katseen, mutta tyytyi sanomaan tiukasti herra d'Agenille: "No, hyvä herra, mitä te tiedätte tästä asiasta?"

"Odottakaa hetkinen, sire", huusi Rambouillet ennenkuin François ehti vastata. "Suokaa anteeksi, teidän majesteettinne, mutta te olette kuullut herra de Bruhlin kertomuksen. Uskallanko pyytää teiltä, sire, sitä suosionosotusta, että myöskin minun sallitaan se kuulla?"

"Mitä?" huudahti marsalkka Retz kiukkuisesti. "Mekö tässä siis olemme tuomareita eikä hänen majesteettinsa? Lempo soikoon!" jatkoi hän kiivaasti, "mitä helkkarissa meillä on sen kanssa tekemistä? Taivaan nimessä, minä panen vastalauseeni..."

"Niin, hyvä herra, ja mitä vastaan panette vastalauseenne?" tikaisi puolustajani kääntyen häneen päin tuikean halveksivana.

"Hiljaa!" huusi kuningas, joka oli kuunnellut melkein poissa suunniltaan. "Hiljaa! Herran tähden, arvoisat herrat", jatkoi hän silmäillen ympärillään olevaa piiriä kuninkaallista suuttumusta ilmaisevin katsein, mikä todella ei tuottanut häpeää hänen kruunulleen, "tehän unohdatte missä olette. Minä en tahdo tuollaista riitelemistä minun huoneessani tai muuallakaan. Kadotin Quélus'n ja Maugironin sillä tavalla, siinä on häviötä kylliksi, ja minä en tahdo sitä, sanon minä! Herra de Bruhl", lisäsi hän seisoen suorassa ja näyttäen sinä hetkenä kaikkine maalineen ja korurihkamineenkin kuninkaalta, "herra de Bruhl, toistakaa kertomuksenne."

On helppo kuvitella millaisin tuntein minä kuuntelin tuota sanakiistaa. Mieltäni raateli vuoroin toivo ja pelko sitä mukaa mikä puoli milloinkin näytti pääsevän voitonpuolelle, ja nähtyäni yhtenä hetkenä edessäni vankityrmän kolkkouden, tunsin seuraavassa tuokiossa vapauden ilman tuulahdusta, mikä ei milloinkaan ennen ollut tuntunut niin suloiselta. Niin voimakkaat kuin nämä tunteet olivatkin, pääsi niistä voitolle uteliaisuus silloin kuin kuulin Bruhlia kutsuttavan ja näin hänen astuvan esiin kuninkaan käskiessä. Tietäen että tämä mies oli itse syyllinen, ihmettelin millaisin kasvoin hän astuisi kaikkien noitten katseitten eteen ja mistä häpeämättömyyden syvyydestä hän saisi rohkeutta tällaiseen esiintymiseen.

Minun ei olisi kuitenkaan tarvinnut olla huolissani, sillä hän oli täysin tilaisuuden tasalla. Hänen verevät kasvonsa ja läpituonkevat mustat silmänsä kohtasivat niin ystävään kuin vihamiestenkin katseita rävättämättä. Hän oli puettu hyvin ja hienosti, sysimusta tukkansa oli muodinmukaisesti käherretty ja hän näytti samalla kertaa huolettomalta, kauniilta ja järkähtämättömältä. Joskin hänen tukevampi muotonsa vaikutti hiukan karkeahkolta, kun hän seiso siinä herra d'Agenin rinnalla, joka oli täydellisen hovimiehen perikuva pilkusta pilkkuun, niin se meni rehellisyyden vaakamaljaan, sillä ihmiset ovat yleensä taipuvaisia yhdistämään toisiinsa totuuden ja voiman.

"Minä en tiedä enempää kuin tämän, sire", lausui hän levollisesti. "Satuin kulkemaan tuomiokirkon esipihan poikki murhan tapahtuessa ja kuulin isä Antoineen huutavan. Hän huusi, ainoastaan kolme sanaa, kuoleman hädässä olevan ihmisen äänellä. Sanat olivat" — ja tässä puhuja katsahti minuun,— "Haa! Marsac! Apua!"

"Todellakin!" virkkoi herra de Rambouillet katsahdettuaan lupaa pyytäen kuninkaaseen. "Ja oliko siinä kaikki? Ettekö nähnyt mitään?"

Bruhl pudisti päätään. "Oli liian pimeä", sanoi hän.

"Ettekä kuullut mitään muuta?"

"En."

"Onko minun siis ymmärrettävä", jatkoi markiisi hitaasti, "että herra de Marsac vangitaan sentakia että pappi — Herra olkoon hänen sielullensa armollinen! — huusi häntä apuun?"

"Apuun?" huudahti Retz rajusti.

"Apuun?" sanoi kuningas hämmästyneenä. Ja mitä hullunkurisin muutos tapahtui kaikkien kasvoilla. Kuningas oli ymmällä, Neversin herttua hymyili, Mercoeurin herttua nauroi ääneen. Crillon huusi meluavasti: "Sukkela keksintö!" ja enemmistö, joka ei halunnut muuta kuin arvata voittavan puolueen, virnisteli leveästi tahtomattaankin.

Mutta se mikä kaikista muista tuntui sukkelalta sutkaukselta, teki aivan toisenlaisen vaikutuksen marsalkka Retziin ja Bruhliin. Edellinen tuli harmista keltaiseksi ja oli vähällä tukehtua, jälkimäinen näytti niin tyrmistyneeltä ja säikähtyneeltä kuin olisi hänen syyllisyytensä tullut sinä hetkenä ilmi. Saatuaan munkin äänensävyistä — mikä varmaankin oli kaikunut hänen korvissaan ukkosen jyrinänä — sen vakuutuksen, että nimeni lausuminen oli sellaisen henkilön syytöshuuto, joka luuli minua murhaajakseen, oli hän päättänyt kertoa paljaan totuuden, ajattelematta että nuo hänelle niin selvät sanat voisivat toistettuina saada toisenlaisen merkityksen.

"Sanat tuntuvat todellakin kaksimielisiltä", mutisi Henrik.

"Mutta Marsac hänet tappoi", huusi Retz raivoissaan.

"Siitä juuri odotamme jotakin todistusta", vastasi puolustajani säveästi.

Marsalkka katsoi avuttomana Neversiin ja Mercoeuiriin, jotka tavallisesti pitivät hänen puoltansa; mutta tätä tilaisuutta varten ei näitä herroja ollut nähtävästi valmistettu. He vain pudistivat päätään ja hymyilivät. Syntyi hetken äänettömyys, jonka kestäessä kaikki katsoivat uteliaina Bruhliin, joka ei voinut salata pettymystään. Silloin astui esiin herra d'Agen.

"Jos teidän majesteettinne sallii", sanoi hän häijyn hymyn häivähtäessä hänen kauniilla kasvoillaan — olin usein pannut merkille hänen erinomaisen vastenmielisyytensä Bruhlia kohtaan, ymmärtämättä mistä se johtui — "niin luulen voivani esittää painavamman todistuksen kuin se minkä herra de Bruhl niin suurella vilpittömyydellä on tyytynyt tuomaan esiin." Sitten hän jatkoi, todentaen että hänellä oli ollut kunnia olla minun seurassani murhan tapahtuessa, ja hän lisäsi sitäpaitsi niin monta yksityiskohtaa että syyttömyyteni tuli tyydyttävästi todistetuksi jokaiselle selväjärkiselle ihmiselle.

Kuningas nyökkäsi. "Se ratkaisee asian", lausui hän helpotuksesta huohtaen. "Kai tekin olette sitä mieltä, Mercoeur, vai kuinka? No niin. Villequier, pitäkää huoli että herra de Marsacia koskeva määräys peruutetaan."

Marsalkka Retz ei voinut hillitä kiukkuaan kuullessaan tämän määräyksen. "Tätä mukaa", huusi hän rajusti, "ei meille jää kohta montakaan pappia! Me olemme saaneet huonon maineen Blois'ssa nytkin jo!"

Hetken ajan pidätti jokainen läsnäoleva henkeään, kun kuninkaan silmät leimahtivat tästä rohkeasta viittauksesta herttua Guisen ja hänen veljensä kardinaalin murhaan. Mutta onnettomuudekseen osui Henrik olemaan anteeksiantavainen aina väärässä paikassa ja ankara silloin kuin ankaraus oli joko epäoikeutettua tai epäviisasta. Hän malttoi mielensä tahdonponnistuksella ja kosti ainoastaan jättämällä kutsumatta vapisevana seisovan marsalkan ratsastusretkelleen.

Seurue hajaantui hiukan kiihtyneessä tilassa. Minä seisoin toisella puolella herra d'Agenin kanssa, kun kuningas lähimpine seurueineen poistui huoneesta, ja niin hämilläni kuin olinkin ottaessani vastaan kohteliaita onnitteluja useilta, jotka yhtä hyväntahtoisina olisivat nähneet minut hirtettävän, ei minulta kuitenkaan jäänyt huomaamatta että jotain oli tekeillä Bruhlin ja Retzin kesken, jotka seisovivat erillään keskustellen matalalla äänellä. Siksipä minua ei kummastuttanut kun Bruhl raivautui esihuoneen täyttävän tungoksen läpi minua kohti ja syvään kumartaen pyysi saada puhua jonkun sanan kanssani.

"Kernaasti", sanoin minä katsoen häneen tutkivasti, sillä minä tiesin hänen olevan sekä kavalan että riidanhaluisen. "Puhukaa vain."

"Te olette tehnyt tuumani tyhjäksi kerta toisensa jälkeen", lausui hän äänellä joka värisi hiukan, samoin kuin hänen sormensakin, joilla hän sively vahattuja viiksiään, "Meidän välillämme ei tarvita sanoja. Minä tulen huomenna puolenpäivän aikaan yhden kumppanin kanssa Chavernyn sillalle, joka on penikulman päässä täältä. Se on asumaton seutua. Ehkä teitäkin huvittaa ratsastaa sen kautta jonkun ystävänne kanssa?"

"Siitä voitte olla varma", vastasin minä kumartaen syvään ja tuntien kiitollisuutta siitä että asia lopultakin tuli rehellisesti ja avoimesti ratkaistavaksi. "Olen saapuva sinne — ja omassa persoonassani. Sillä eilisiltainen sijaiseni", lisäsin, katsoen häntä kiinteästi kasvoihin, "tuntuu olleen hiukan kovaonninen."

XXI. Kaksi naista.

Kohteliaisuuden vuoksi ja osottaakseni kiitollisuuttani saatoin herra de Rambouillet'ta hänen asuntoonsa ja näin että hän oli yhtä tyytyväinen itseensä ja siis minuunkin, kuin minä olin häneen. Sillä kertaa minä tosiaan melkein rakastin häntä, ja varmasti hän olikin mies, jolla oli ylevä ja isänmaallinen mieli ynnä taito ja käytös samanveroiset. Mutta häneltä puuttui se luonteen miellyttävyys ja myötätunnon herättämisen voima, joka antoi de Rosnyn ja Navarran kuninkaan kaltaisille miehille heidän erikoisen viehätöksensä; vaikka sen jälkeen mitä edellisessä luvussa olen hänestä kertonut, ei minun kieleni sovi puhua hänestä pahaa. Ja joka tapauksessa hän oli hyvä mies.

Kun vihdoinkin saavuin asuntooni, odotti minua siellä yllätys kirjelijun muodossa, joka oli juuri saapunut eikä kukaan tiennyt miten. Joskin sen tulotapa oli salaperäinen, oli sen sisältö kuitenkin lyhyt

ja riittävän selvä, sillä se kuului näin: *"Arvoisa herra! Jos tulette tapaamaan minua kolme tuntia puolenpäivän jälkeen Pienten Sisarten talon edustalla olevaan puistoon, niin teette palveluksen sekä itsellenne että allekirjoittaneelle. Marie de Bruhl."*

Siinä oli kaikki mitä tuo naisen käsialalla kirjoitettu lippu sisälsi, mutta silti oli siinä kylliksi saattamaan minut ymmälle. Simon, joka oli ilmaissut mitä vilpittömintä iloa pelastumiseni johdosta, olisi tahtonut minua menettelemään sen suhteen samalla tavalla kuin tuomiokirkon esipihalle kutsuvaan sanomaan nähden, nimittäin jättämään sen kokonaan huomioonottamatta. Mutta minä olin eri mieltä, ja varsinkin kolmesta syystä: ensiksikin oli kutsu suora ja avonainen, lisäksi oli aika varhainen ja paikka liian julkinen sopiakseen väkivallan näyttämöksi, vaikkakin hyvin sovelias sellaiseen kohtaukseen mihin ei ollut tarkoitus kutsua koko maailmaa. Päälle päätteeksi oli puisto vain noin nuolenkantaman päässä asunnostani, vaikkakin toisella puolen St. Denys-katua.

Sitäpaitsi saatoin ymmärtää montakin syytä, jotka voivat vaatia rouva de Bruhlia tapaamaan minua, ja jotkut niistä koskivat minua sangen läheltä. Senvuoksi olin välittämättä Simonin varoituksista ja läksin määräaikana paikalle, joka oli pieni, siisti alue vähän syrjässä St. Denys-kadulta, mistä kapea käytävä johti sinne. Se oli miellyttävä, mietiskelyyn sopiva paikka, jonka yhdellä puolella vain kohosi Pienten Sisarten talo, missä, kuten jälkepäin arvasin, rouva de Bruhl varmaan oli minua odottanut, sillä puisto oli siihen tullessani tyhjä ja kuitenkin hän hetken perästä seiso vieressäni, vaikka kadulta ei ketään sinne tullut. Hänellä oli naamio kasvoillaan ja pitkä viitta yllään. Tuo kaunis tukka ja suloiset kasvot, jotka ensi kohtauksessamme olivat herättäneet minussa niin suurta ihailua, olivat nyt piilossa, mutta hänen vartalostaan ja ryhdistään näin kuitenkin siksi paljon että tunsin hänet varmasti rouva de Bruhliksi.

Hän puhkesi puhumaan katkeroituneella äänellä, mikä ei ollutkaan minulle aivan aavistamatonta.

"No, hyvä herra", huudahti hän harmista värjäväällä äänellä, "oletteko nyt tyytyväinen työhönne?"

Olin odottanut tätä ja siksi oli minulla vastaus valmiina, "En voi käsittää, arvoisa rouva", sanoin minä, "että minulla olisi syytä soimata itseäni. Mutta olkoon se asia kuinka hyvänsä, niin uskon kuitenkin että te olette kutsunut minua jossakin paremmassa tarkoituksessa kuin moittiaksenne minua toisen virheestä, vaikkakin se tuli päivänvaloon minun sanaini kautta."

"Minkätähden häväisitte minua julkisesti?" vastasi hän vieden nenäliinan huulilleen ja vetäisten sen jälleen takaisin kiivaalla eleellä.

"Arvoisa rouva", sanoin minä maltillisesti: — tunsin syvää sääliä häntä kohtaan, "ajatelkaa hiukan kuinka suuren vääryyden puolisonne minulle teki ja kuinka pientä ja mitätöntä sen rinnalla oli se mitä minä tein hänelle vuorostani."

"Hänelle!" huudahti hän niin rajusti että minä säpsähdin. "Minulle te sen teitte — minulle! Mitä minä olin tehnyt, että teidän piti tuolla tavoin saattaa minut alttiiksi niitten naurulle, jotka eivät tunne sääliä, ja yhtä armottoman ihmisen vihalle? Mitä olin tehnyt, hyvä herra!"

Minä pudistin päätäni surullisena. "Siinä suhteessa myönnän olevani teille hyvityksen velassa", vastasin minä, "ja minä tahdon sitä antaa teille, jos se suinkin on minun vallassani. Niin, tahdonpa sanoa enemmänkin", jatkoin minä, sillä hänen äänensä väre oli koskenut sydämeeni. "Yhdessä kohdassa väärensä asiaa saattaen teidän miehenne huonompaan valoon. Uskon rehellisesti ettei hän ryöstänyt minun huostassani olevaa naista rakkaudesta häntä kohtaan, vaan valtiollisista syistä ja toisen henkilön välikappaleena."

Hänen silmänsä suurenivat. "Mitä?" huusi hän. "Sanokaa se vielä kerta!"

Tehtyäni niin kuin hän tahtoi tempaisi hän pois naamionsa ja tuijotti kasvoihini jännittynein katsein ja huulet raollaan. Silloin näin kuinka hän oli muuttunut näinä muutamina päivinä — kuinka kalpeat ja riutuneet olivat hänen poskensa ja kuinka tummat renkaat ympäröivät hänen silmiään. "Voitteko vanhoa sen?" sanoi hän vihdoon puhuen tavattoman kiihkeästi ja laskien kiihtymyksestä vapisevan kätensä käsivarrelleni. "Voitteko vanhoa sen?"

"Se on totta", vastasin minä vakavasti. Olisin voinut lisätä että tuon tapahtuman jälkeen hänen miehensä oli kohdellut neitiä tavalla mikä saattoi hänet pelkäämään pahinta. Mutta jätin sen sanomatta, tuntien ettei velvollisuuteeni kuulunut mennä kajoamaan puolisoitten välisiin suhteisiin.

Hän risti kätensä ja katsoi jonkun aikaa hartaasti ylöspäin, ikäänkuin kiittäen taivasta, samalla kuin se terveyden ja hempeyden väri, jota niin kovin olin ihailut, palasi ja kirkasti hänen kasvojaan ihmeellisesti. Hän näytti todellakin sillä hetkellä kokonaan toiseksi muuttuneelta. Hänen sinisilmänsä täyttyivät kyynelillä, hänen huulensa liikkuivat; enkä ole milloinkaan nähnyt mitään, mikä siinä määrässä olisi muistuttanut katolilaisten pylvöä Neitsyt Mariaa, kuin rouva de Bruhl silloin.

Mutta muutos oli yhtä ohimenevä kuin ihanakin. Yhdessä tuokiossa hän näytti lysähtävän kokoon. Hän peitti kasvonsa käsillään ja voihkaisi, ja minä näin kyynelten, joita hän turhaan koetti pidättää, tippuvan hänen sormiensa lomitse. "Liian myöhäistä!" mutisi hän niin tuskallisella äänellä että se viilsi sydäntäni. "Voi, te ryöstitte minulta miehen ja annoitte minulle takaisin toisen. Minä tunnen hänet nyt sellaisena kuin hän on. Jollei hän rakastanut häntä silloin, niin rakastaa hän nyt. Se on liian myöhäistä!"

Hän näytti niin voipuneelta että minä autoin hänet muutamien askelien päähän muurin vieressä olevalle penkille; ja minun täytyy myöntää että minun oli hyvin vaikea pysyä sen kunnioittavan huomaavaisuuden rajoissa, mitä hänen tilansa ja minun velvollisuuteni vaativat. Puhua lohduttavasti hänen puolisonsa käytöksestä oli mahdotonta, ja kunniantuntoni, vaikkakin se oli kovalla koetuksella, ei sallinut minun koettaa lohduttaa häntä jättämällä puolison kokonaan syrjään.

Vihdoin hän toipui ja pannen naamion jälleen kasvoilleen virkkoi hätäisesti että hänellä oli vielä jotakin sanottavaa minulle. "Te olette kohdellut minua kunnianmiehen tavoin", jatkoi hän, "ja vaikka minulla ei olisi syytä muuhun kuin vihaan teitä kohtaan, niin sanon vuorostani: olkaa varuillanne! Te pelastuitte eilen illalla — minä tiedän kaikki, sillä se samettiruusuuke, jota hän käytti syöttinä, oli minun tekemäni — minä olin aikonut käyttää sitä saadakseni toimeen tämän kohtauksen. Mutta hänen keinonsa eivät ole vielä lopussa. Olkaa sentähden varuillanne."

Mieleeni johtui huomispäiväksi Bruhlin kanssa tekemäni sopimus, mutta tyydyin vain kiittämään häntä, sanoen kumartuessani hänen kätensä ylitse, jonka hän ojensi minulle jäähyväisiksi: "Kiitän teitä, arvoisa rouva. Kiitän teitä sekä varotuksestanne että anteeksiantavaisuudestanne."

Taivuttaen kylmästi päätään hän veti kätensä pois. Samassa tuokiossa näin, kohottaessani jälleen katseeni, jotakin mikä hetkeksi naulitsi minut paikalleni. St. Denys-kadulle johtavan käytävän suulla seisoivat kaksi ihmistä meitä katsellen. Toinen oli Simon Fleix ja toinen, naamioitu nainen, hiukan keskikokoa pienempi ja ratsastuspukuun puettu, oli neiti de la Vire!

Minä tunsin hänet paikalla. Mutta sitä kevennystä, jota tunsin nähdessäni hänen saapuneen turvallisesti Blois'han, himmensi paheksuminen siitä että Simon oli kyllin varomaton näytelläkseen häntä tarpeettomasti kaupungin kaduilla. Tunsin jonkun verran hämmennystä omastakin puolestani, sillä enhän voinut sanoa kuinka kauan hän ja hänen saattajansa olivat olleet minua katselemassa. Ja nämä tunteet lisääntyivät vielä, kun käännettyäni kumartamaan lopulliset jäähyväiset rouva de Bruhlille katsahdin jälleen käytävään päin ja näin että neiti ja hänen saattajansa olivat poistuneet. Niin malttamaton kuin olinkin, en tahtonut aiheuttaa sellaista käsitystä että olisin jättänyt rouvan töykeästi tai tunteettomasti hänen osotettuaan minulle sellaista huomaavaisuutta omassa surussaan, ja siksi odotinkin paljastetuin päin kunnes hän oli hävinnyt "Pienten Sisarten" luostarin sisäpuolelle. Sitten lähdin innokkaana rientämään asuntoani kohti, arvelen voivani vielä saavuttaa neidin ennenkuin hän ehtisi sisälle. Minun oli kuitenkin kohdattava vielä yksi vaikkakin hyvin laatuista viivyke. Astuessani St. Denys-kadulta omalle hiljaiselle kadulleni kuulin nimeäni huudettavan ja katsahtaessani taakseni näin herra de Rambouillet'n tallimestarin, joka nautti herransa puolelta suurta luottamusta, juoksevan jälessäni. Hän toi isännältään sanaa, jolle hän pyysi minun antamaan mitä suurimman painon.

"Markiisi ei tahtonut lähettää sitä kirjojettuna", jatkoi hän vetäen minut sivulle muutamaan nurkkaan, missä olimme tarpeeksi huomaamattomina, "vaan hän antoi minun opetella sen ulkoa. 'Sano herra de Marsacille', sanoi hän, 'että se, mitä varten hänet jätettiin Blois'han, on tehtävä pian tai sitten ei ollenkaan. Jotakin on tekeillä toisessa leirissä, en tiedä varmaan mitä. Mutta nyt on aika lyödä naulan päähän. Minä tunnen hänen intonsa ja luotan häneen.'"

Tuntia aikaisemmin olisin kuunnellut tätä viestiä vakavin epäilyksin ja pahoin aavistuksin. Nyt, kun tiesin neidin saapuneen, lähetin Rambouillet'ille vastaviestin samassa äänilajissa, ja eroten kohteliaasti Bertramista, jota pidin hyvin kunnioitusta ansaitsevana miehenä, kiiruhdin asuntooni tuntien riemua ajattellessani että hetki ja henkilö olivat vihdoinkin tulleet ja että ennen seuraavan päivän koittoa saatoin toivoa, jos kaikki hyvin kävi, voivani suorittaa Rosnyn minulle uskoman tehtävän itselleni kunniaksi ja toisille hyödyksi.

En voi kieltää että tähän tunteeseen sekottui joku määrä jännitystä, minkä aiheutti ajatus neidin pikaisesta jälleennäkemisestä. Noustessani ylös portaita koetin loihtia eteeni hänen kasvonsa ilmeen juuri sellaisena, kuin olin ne viimeksi nähnyt hänen kurotuessaan ikkunasta Rosnyssa, siinä tarkoituksessa että saisin siitä jotain johtonuoraa tulevaan käyttäytymiseeni ja joutuisin vähemmän alttiiksi tarttumaan nuoren tytön keimailun pauloihin. Mutta en päässyt nyt enempää kuin silloinkaan minkäänlaiseen tyydyttävään tai varmaan johtopäätökseen, vaan tunsin ainoastaan uudelleen hänen siinä tilaisuudessa minulle lahjottamansa samettisolmukkeen kadottamisen aiheuttamaa surua.

Koputin hänelle varaamieni huoneitten ovelle, jotka olivat kerrosta alempana kuin omani, mutta en saanut vastausta. Otaksuen että Simon oli vienyt hänet yläkertaan nousin kiiruusti sinne, epäilemättä lainkaan etten tapaisi häntä siellä. Mutta kuvitelkaa hämmästystäni ja pettymystäni, kun huomasin

tämänkin huoneen tyhjäksi, lukuunottamatta Rambouillet'n minulle lainaamaa lakeijaa!

"Missä he ovat?" kysyin mieheltä puhuen terävästi ja seisoen käsi ovenkahvassa,

"Nainen ja hänen seuranaisensako?" kysyi hän astuen esiin.

"Niin, niin!" huusin kärsimättömästi, äkillisen pelon väräyttäessä sydäntäni.

"Hän meni ulos heti saavuttuaan Simon Fleix'n kanssa eikä ole vielä tullut takaisin", vastasi hän.

Sanat olivat tuskin päässeet hänen suustaan, kun kuulin useampia henkilöitä tulevan alhaalla olevaan käytävään ja alkavan nousta portaita ylös. Otaksuin varmasti että neiti ja poika olivat tulleet toista tietä ja viipyneet jollakin tavoin, ja helpotuksesta huohtaen käännyin ottaakseni heidät vastaan, Mutta kun henkilöt, joitten askeleet olin kuullut, tulivat esiin, näinkin vain Rosnyn tallimestarin, yhtä varmana, tukevana ja pirteäkatseisena kuin ainakin, ynnä kaksi asestettua palvelijaa.

XXII. "Nainen säätää."

Heti kun tallimestari astui jalkansa ylimmälle pykälälle, menin häntä vastaan. "Missä on herrattarenne, mies?" sanoin minä. "Missä on neiti de la Vire? Sanokaa joutuin mitä olette hänelle tehnyt!"

Hänen naamansa piteni sanomattomasti. "Missäkö hän on?" vastasi hän, häilyen hämmästyksen ja levottomuuden vaiheilla äkillisen hyökkäykseni johdosta. "Täällä hänen pitäisi olla. Jätin hänet tänne ei täyttä tuntiakaan sitten. Hyvänen aika! Eikö hän sitten ole täällä nyt?"

Hänen levottomuutensa sai minun levottomuuteni kasvamaan kymmenkertaiseksi. "Ei!" huusin minä. "Hän ei ole! Hän on nyt poissa! Ja te — minkä lemmon takia teidän tarvitsi jättää hänet tänne yksinään ja suojattomana? Sanokaa minulle se!"

Hän nojasi suojakaiteeseen koettamattakaan puolustaa itseään ja oli äkillisen kauhunsa vallassa aivan toisennäköinen kuin se pirteä ja uljas mies, joka oli noussut ylös portaita kaksi minuuttia aikaisemmin. "Minä olin hullu", voihti hän. "Näin teidän Simoninne olevan täällä; ja Fanchette, joka on kyllä miehen veroinen hänkin, oli myöskin herrattarensa kanssa. Ja minä menin toimittamaan hevosiä talliin. En aavistanut mitään pahaa. Ja nyt — herra Jumala!" lisäsi hän oikaisten itsensä suoraksi kasvopiirteittensä käydessä jäykiksi ja synkiksi — "minä olen mennyt mies! Herrani ei ikinä anna minulle anteeksi!"

"Tulitteko suoraan tänne?" sanoin minä, muistaen että kun kaikki lukuun otettiin, ei hänen vikansa ollut suurempi kuin minun eräässä aikaisemmassa tilaisuudessa.

"Me menimme ensin herra de Rosnyn asunnolle", vastasi hän, "missä saimme teidän sananne, jonka mukaan meidän oli tultava tänne. Ja me tulimme heti laskeutumatta edes satulastakaan."

"Neiti on ehkä mennyt takaisin ja on siellä", sanoin minä.

"Se on mahdollista. Jääkää tänne ja pitäkää tarkkaa vaaria, niin minä menen katsomaan. Toinen miehistänne tulkoon mukaani."

Hän lausahti myöntävästi, ollen mies joka oli yhtä kernas ottamaan vastaan kuin antamaankin määräyksiä, ja tällä kertaa kiitollinen jokaisesta esityksestä mikä tarjosi toivoa neidin turvallisuudesta. Hänen valitsemansa palvelijan seuraamana juoksin alas portaita ja olin samassa tuokiossa rientämässä St. Denys-katua pitkin. Päivä alkoi hämärtaa. Kapeilla kaduilla ja kujilla oli jo melkein pimeä, mutta kaupungin asukkaissa, joita oli suuri joukko maleksimassa ulkona tai haastelemassa talojen ovilla, saatoin huomata saman jännityksen ilmeen kuin aamullakin. Niin kuumeisen levottomuuden vallassa kuin olinkin, ei minulta jäänyt huomaamatta kaikkien kasvoilla asuva huolestunut vakavuus, mutta kun otaksuin sen johtuvan kuninkaan lähestyvistä poismuuttamisesta ja lisäksi olin huolella siitä etteivät ne, joita etsimme, huomaamattani menisi ohitsemme väen vilskeessä, niin en sitä paljon ajatellut. Viiden minuutin perästä olimme de Rosnyn asunnolla. Koputin ovelle malttamattomana ja tuntematta paljonkaan menestyksen toivoa. Mutta kuinka hämmästyinkään, kun ovi melkein samassa aukeni ja minä näin edessäni Simon Fleix'n!

Huomatessaan kuka tulija oli hän horjahti taaksepäin kauhistunein kasvoin ja peräytyi seinään asti käsi kohotettuna.

"Sinä heittiö!" huudahdin minä voiden vaivoin hillitä itseäni. "Sano minulle heti paikalla missä neiti de

la Vire on! Taikka, taivaan nimessä, minä unohdan mitä äitini oli sinulle velkaa ja hävitän sinut!"

Tuokion hän tuijotti minuun pahasisuisesti irvillä ikenin, ikäänkuin aikoisi kieltäytyä — ja tehdä vielä enemmänkin. Sitten hän malttoi mielensä ja kohottaen kättään viittasi ynseästi ylöspäin. "Mene edelläni ja koputa ovelle", sanoin minä, taputtaen tarkottavasti tikarini kahvaa.

Esiintymistapani pelottamana hän totteli ja johti meidät siihen huoneeseen, missä herra de Rambouillet oli yllättänyt meidät eräässä aikaisemmassa tilaisuudessa. Ovelta hän pysähtyi ja koputti hiljaa, jolloin terävä ääni sisäpuolelta käski meidän astua sisään. Minä kohotin salvan ja noudatin kehotusta, sulkien oven jälkeeni.

Neiti istui, ratsastuspuku vielä yllään, tuolilla lieden edessä, missä vasta sytytetty valkea ratisi ja savusi. Hän istui selin minuun eikä kääntynyt sisäänastuessani, vaan leikki yhä välinpitämättömän näköisenä helmassaan viruvan naamion nauhoilla. Fanchette seisoi hänen takanaan suorana kuin tukki, kyynärpäät pontevasti sivuilla ja kädet ristissä, sellaisessa asennossa että saatoin arvata hänen juuri lausuneen ankaran tyytymättömyytensä herrattarensa viimeisen oikun johdosta ja erittäinkin siitä varomattomuudesta millä neiti liikkui julkisesti ulkosalla niin pätemättömän vartian kuin Simonin kanssa sellaisessa paikassa missä hän jo oli saanut niin paljon kärsiä. Tätä havaintoani vahvisti se, että naisen ankara ilme kirkastui kun hän näki minut, vaikkakin se ynseä päännöykkäys, minkä hän soi minulle tervehdykseksi, ei suinkaan näyttänyt osottavan suosiota tai hyvántahtoisuutta. Hän kosketti kuitenkin herrartartaan olkapäähän ja sanoi: "Herra de Marsac on täällä."

Neiti käänsi päätään ja katsoi minuun välinpitämättömästi, siirtämättä tuoliaan tai liikuttamatta jalkaansa, jota hän lämmitteli. "Hyvää iltaa", virkkoi hän.

Tervehdys tuntui niin lyhyeltä ja jokapäiväiseltä, jättäen huomioonottamatta niin hyvin sen tuskan ja levottomuuden, minkä hän juuri oli minulle tuottanut, kuin sen tärkeän päämäärän jonka takia olimme täällä — puhumattakaan omituisesta eroamisestamme, jonka hän varmaan muisti yhtä hyvin kuin minäkin — että edeltäpäin valmistamani sanat kuolivat huulilleni ja minä tuijotin häneen vilpittömän hämmentyneenä. Hänen pienet kasvonsa olivat, huulia lukuunottamatta, kokonaan kalpeat. Otsa oli synkkä, katse oli tily samalla kuin väsynyt. Eivätkä ainoastaan sanat jääneet minulta sanomatta, vaan suuttumuksenikin hävisi; noustuani portaita ylös valmiina torumaan, tunsin yhtäkkiä — huolimatta uudesta levätistäni ja huotrastani, virastani ja hovimaineestani — samaa vanhuuden, ränstyneisyyden ja köyhyyden tunnetta, jota hänen läsnäolonsa oli vaikuttanut minussa alunpitäen. Mutisin: "Hyvää iltaa, neiti", ja sen enempää en saanut sanotuksi — minä, joka olin säikäyttänyt vahvan Maignanin pahanpäiväiseksi juuri vähäistä ennen!

Hän nähtävästi huomasi minkä vaikutuksen hän minuun teki, sillä hän pitkitti vielä jonkun aikaa hämillesaattavaa äänettömyyttään. Viimein hän virkkoi jäykästi: "Ehkä herra de Marsac haluaa istua, Fanchette. Vie hänelle tuoli. Pelkään kuitenkin että hänen hovissa saavuttamansa menestyksen jälkeen vastaanotomme tuntuu hänestä hieman kylmältä. Mutta mehän olemme vain maalaisia", lisäsi hän heittäen syrjäkatseen minuun, harmin välähdys silmissään.

Minä kiitin häntä kurkku karheana, sanoen etten voinut istua, koska minulla ei ollut aikaa viipyä. "Simon Fleix", jatkoin sitten, saaden vaivoin ääneni kulkemaan, "näyttää tuottaneen teille turhaa vaivaa saattamalla teidät tänne, sen sijaan että olisi ilmottanut minun valmistaneen huoneen teitä varten omassa asunnossani."

"Ei se ollut Simon Fleix'n syy", vastasi hän lyhyesti. "Minä pidän enemmän näistä huoneista. Ne ovat mukavammat."

"Ne ovat ehkä mukavammat", pitkitin minä nöyrästi, "mutta minun on ajateltava turvallisuutta, niinkuin tiedätte, arvoisa neiti. Minun talossani on pätevä vartio, ja siellä voin vastata siitä ettei teille tapahdu mitään vahinkoa."

"Voitte lähettää varttanne tänne", sanoi hän kuninkaallisiltsin ilmein.

"Mutta, neiti..."

"Eikö se riitä, kun minä olen sanonut pitäväni enemmän näistä huoneista?" vastasi hän terävästi antaen naamion pudota helmaansa ja kääntyen katsomaan minuun peittelemättömällä vastenmielisyydellä. "Oletteko kuuro, hyvä herra? Sallikaa minun sanoa etten minä ole väittelytuulella. Minä olen väsynyt ratsastamisesta. Minä pidän enemmän näistä huoneista ja sillä hyvä!"

Hän lausui nämä sanat mitä jyrkimmän päättäväisellä äänellä, mutta sen rinnalla saattoi hänen teennäisen välinpitämättömyytensä verhon alta huomata, että hän tunsii häijyä nautintoa voidessaan täten tehdä tyhjäksi toivomukseni. Tunsin että tässä oli kysymyksessä kosto, vieläpä mahdollisimman ärsyttävällä tavalla tarjottuna. Mutta samalla kun tuo lapsellinen ja pahankurinen uppiniskaisuus

nostatti suuttumustani, karkotti se hänen läsnäolonsa aiheuttaman omituisen ujouden ja muistutti minulle velvollisuuksiani.

"Neiti", lausuin minä lujasti katsoen häneen vakavin kasvoin, "suokaa anteeksi jos puhun suoraan. Nyt ei ole aika lapsetella. Ne miehet, joitten käsistä kerran pelastuitte, ovat yhtä kiihkeitä nytkin ja vielä epätoivoisemman rohkeita. Heillä arvattavasti on tällä hetkellä jo tieto teidän tulostanne. Tehkää siis niinkuin pyydän, kehotan ja rukoilen teitä tekemään. Muuten voi käydä niin, että minulta tällä kertaa puuttuu voimaa pelastaa teitä, vaikka tahtoa ei koskaan tule puuttumaan."

Välittämättä vähääkään siitä mitä puhuin, hän katsoi minua silmiin — sillä olin nyt siirtynyt hänen viereensä — pahanjuonisesti hymyillen. "Te olette todellakin suuresti kehittynyt käytöstavoiltanne sitten viime näkemän", virkkoi hän.

"Mitä te tarkoitatte?" kysyin minä hämmästyneenä.

"Sitä mitä sanonkin", vastasi hän nenäkkäästi. "Mutta olihan se odotettavissakin."

"Onneton ihminen!" huusin minä tuon ajattoman pilkanteon miltei sietämättömiin ärsyttämänä. "Ettekö tahdo ajatella vakavasti ennenkuin olette tuhonnut meidät ja itsenne? Minä sanon, ettei tämä talo ole teille turvallinen! Se ei ole turvallinen minullekaan! Minä en voi tuoda tänne miehiäni, sillä täällä ei ole niille tilaa. Jos teillä on hiukkasenkaan järkevyyttä, kiitollisuutta, niin..."

"Kiitollisuutta!" huudahti hän, huiskutellen naamiota verkalleen edestakaisin nauhasta ja katsoen minuun ikäänkuin minun kiihtymykseni huvittaisi häntä. "Kiitollisuutta — se on hyvin kaunis sana ja merkitsee paljon; mutta se on niitä varten, jotka palvelevat meitä uskollisesti, herra de Marsac, eikä muita varten. Minulle on kerrottu että te saatte niin paljon suosionosotuksia ja menestytte niin hyvin hovissa, etten minä ole oikeutettukaan vaatimaan itselleni jakamattomina teidän palveluksianne."

"Mutta, neiti..." sanoin minä matalalla äänellä. Ja siihen pysähdyin. En uskaltanut jatkaa.

"No niin", vastasi hän katsahtaen minuun hetken äänettömyyden jälkeen ja lakaten yhtäkkiä leikkimästä naamiollaan, "mitä tahdotte sanoa?"

"Te puhutte suosionosotuksista", jatkoin minä vaivalloisesti. "En ole saanut sellaisia naisen kädestä kuin yhden ainoan kerran. Sen sain Rosnyssa ja teidän kädestänne."

"Minunko kädestäni?" vastasi hän hämmästyneen näköisenä.

"Niin juuri, neiti."

"Teille on sattunut jokin kummallinen erehdys", vastasi hän kohentautuen ja katsoen minuun välinpitämättömästi. "En ole koskaan antanut teille suosionosotusta."

Minä kumarsin syvään. "Jos sanotte ettette ole antanut, niin se riittää", vastasin.

"Ei, mutta älkää antako minun tehdä teille vääryyttä, herra de Marsac", puhkesi hän puhumaan hiukan nopeammin ja muuttuneella äänellä. "Jos näytätte minulle sen suosionmerkin, jonka olen teille antanut, niin tulen luonnollisesti vakuutetuksi. Joka näkee, se uskoo, tiedättehän sen", lisäsi hän hermostuneesti naurahtaen, ja tehden eräänlaisen kainoutta muistuttavan eleen.

Jollen ollut sitä ennen tarpeeksi pahotellut huolettomuuttani ja samettisolmukkeen menettämistä, niin tein sen nyt. Katsoin häneen äänettömänä ja näin hänen kasvojensa, joilla juuri-ikään oli näkynyt tunteellisuuden ja miltei katumuksen oireita, käyvän vähitellen jälleen tylyiksi.

"No?" virkkoi hän kärsimättömästi. "Todistus on helppo."

"Joku otti sen minulta; luullakseni herra de Rosny", vastasin minä vaivalloisesti, ihmetellen mikä kova onni oli johtanut hänet ottamaan esille tämän kysymyksen ja pitämään siitä kiinni niin tiukasti.

"Joku otti sen teiltä!" huudahti hän nousten äkkiä seisomaan leimuavin silmin ja rutistaen pienellä kädellään naamion käyttökelvottomaksi. "Joku otti sen teiltä!" toisti hän, äänensä ja koko olentonsa vavistessa suuttumuksesta ja halveksimisesta. "Kiitoksia paljon sitten, oma selitykseni on minusta parempi. Teidän esittämänne on mahdoton. Sillä sallikaa minun sanoa teille, että kun neiti de la Vire antaa suosionosotuksen, niin antaa hän sen miehelle jolla on voimaa ja älyä — ja uskollisuutta säilyttämään sen, vaikkapa herra de Rosnyltakin!"

Hänen halveksimisensa viilsi minua, mutta ei suuttuttanut. Tunsin jossakin määrin ansainneeni sen ja olin raivoissani pikemmin itselleni kuin hänelle, Mutta ollen kaiken aikaa tietoinen siitä että hänen turvaamisensa oli nyt tärkeämpi kuin kaikki muut seikat, alistin tunteeni hetken vaatimusten alle ja

vetosin todistuskappaleeseen, jonka luulin painavan sittenkin kun omat kehotukseni olivat osottautuneet voimattomiksi.

"Ottamatta lukuun minua itseäni", sanoin minä, puhuen virallisemmin kuin siihen saakka, "on olemassa vielä yksi vaikutin, jonka pitäisi olla teille tärkeä. Kuningas..."

"Kuningas!" huusi hän keskeyttäen minut kiivaasti, kiihtymyksestä hehkuvin kasvoin ja koko olemuksensa ilmaistessa uppiniskaista itsepäisyyttä. "Minä en tahdo tavata kuningasta!"

"Ette tahdo tavata kuningasta!" toistin minä ällistyneenä.

"En, minä en tahdo!" vastasi hän suuttumuksen, halveksimisen ja raivon puuskassa. "Kuulettehan, minä en tahdo! Minä olen ollut leikkikaluna ja välikappaleena jo kylliksi kauan", jatkoi hän, "enkä halua palvella enää toisten tarkotuseriä. Olen tehnyt päätökseni. Älkää puhuko minulle, siitä ei ole mitään hyötyä. Toivoisin sydämestäni", lisäsi hän katkerasti, "että olisin pysynyt Chizéssa enkä milloinkaan nähnyt tätä paikkaa!"

"Mutta, neiti", sanoin minä, "te ette ole ajatellut..."

"Ajatellut!" huudahti hän pusertaen pienet valkoiset hampaansa yhteen niin sisukkaasti että olin vähällä peräytyä taaksepäin. "Minä olen ajatellut ihan tarpeeksi. Olen kyllästynyt ajattelemiseen. Nyt tahdon toimia. En tahdo olla enää nukkena. Voitte viedä minut väkisin linnaan, jos tahdotte, mutta puhumaan ette minua saa."

Tuijotin häneen äärimäisen hämmästyneenä, kykenemättä ensi alussa uskomaan että nainen, joka oli kestänyt niin paljon, ollut niin monen vaaran alaisena, ratsastanut niin monta penikulmaa määrätyn tarkotuksen vuoksi, kieltäytyisikin panemasta täytäntöön suunnitelmaansa sitten kun kaikki oli tehty ja hetki käsissä. Niin, ensi alussa en voinut sitä uskoa ja aloin senvuoksi esittää kaikkia mahdollisia syitä ja kehotuksia, arvellen että hän kaipaisi vain pyyntöjä ja maanitteluja.

Mutta pian huomasin että rukoukset ja uhkauksetkin osottautuivat yhtä tehottomiksi, ja niitä pitemmälle en tahtonut mennä. Tiedän että jotkut ovat minua moittineet ja toiset nauraneet, kun en vienyt asiaa sen pitemmälle, mutta ne jotka ovat olleet silmä silmää vasten henkevän naisen kanssa — naisen, jonka hentous ja heikkous juuri ovat hänen vahvimpana voimanaan — ne ymmärtävät paremmin, mitkä vaikeudet olivat minua vastassa ja miten minun lopultakin täytyi tulla vakuutetuksi. En ollut milloinkaan tavannut tämän kaltaista itsepintaisuutta. Niinkuin neiti sanoi kerran toisensa jälkeen, saatoin viedä hänet väkisin hoviin, mutta puhumaan en voinut häntä pakottaa.

Koetettuani kaikkia houkutuskeinoja ja kykenemättä kuitenkaan horjuttamaan hänen päätöstään — Fanchetten katsoessa päältä värähtämättömin kasvoin, tekemättä mitään auttaakseen tai vastustaakseen minua — kadotin masennuksissani sen velvollisuuden tunnonkin, joka tähän saakka oli minua elähyttänyt, ja vaikka suhteeni neitiin olisi pitänyt saattaa minut huolehtimaan hänen turvallisuudestaan hänen itsensä uhallakin, lähdin vihdoin harmin vallassa hänen luotaan ja menin ulos virkkamatta enää sanaakaan hänen poissiirtämisestään — mikä seikka vielä oli minun vallassani. Luulen että jonkun hetken harkinta olisi saanut minut malttamaan mieleni ja muistamaan velvollisuuteni; mutta siihen ei minulle suotu tilaisuutta, sillä olin tuskin ehtinyt portaitten yläpäähän, kun Fanchette tuli jälkeeni ja kehotti minua kuiskaten pysähtymään.

Hänellä oli kynttilä kädessään, ja sen hän kohotti kasvojeni tasalle, hymyillen niissä kuvastuvalle hämmingille. "Sanotteko, ettei tämä talo ole turvallinen?" kysyi hän äkkiä, alentaen kynttilän puhuessaan.

"Eikö teillä ole entistä kokemusta Blois'n taloista?" vastasin minä yhtä suorasukaisesti. "Teidän pitäisi tietää yhtä hyvin kuin minäkin."

"Sitten hänet täytyy saada lähtemään täältä", vastasi hän nyökäten ovelasti. "Minä voin taivuttaa hänet. Lähettäkää hakemaan väkeänne ja olkaa täällä puolen tunnin perästä. Niin pitkän ajan saattaa hänen mairittelemisensä vetää. Mutta kyllä minä teen sen."

"Kuulkaa sitten", sanoin innokkaasti, käyttäen tilaisuutta hyväkseni ja vetäen hänet ulommaksi ovelta. "Jos voitte taivuttaa hänet siihen, niin voitte taivuttaa hänet kaikkeen mitä toivon. Kuulkaahan, ystävänäni", jatkoin alentaen yhä ääntäni. "Jos hän tahtoo puhua kuninkaan kanssa kymmenenkään minuuttia ja kertoa hänelle mitä hän tietää, niin annan teille..."

"Mitä?" kysyi nainen äkkiä ja jyrkästi, nykäisten samalla irti hihansa, josta olin pidellyt kiinni.

"Viisikymmentä kruunua", vastasin minä, mainiten epätoivoissani summan joka hänen asemassaan olevalle henkilölle oli kokonainen omaisuus. "Viisikymmentä kruunua käteen, heti kun tuo kohta on

suoritettu."

"Ja te tahtoisitte että möisin hänet tuosta summasta!" huusi nainen niin kiihkeästi että minä tyrmistyin. "Hävetkää, hävetkää, mies! Te houkuttelette hänet jättämään kotinsa ja ystävänsä ja seudun jossa hän oli tunnettu, ja nyt te tahdotte minua myömään hänet! Hävetkää! Ja menkää matkaanne!" lisäsi hän halveksivasti. "Menkää heti paikalla ja tuokaa väkenne. Kuninkaasta te puhutte — kuninkaasta! Minä sanon teille että en soisi hänen pikkusormeaankaan särkevän, vaikka kaikki teidän kuninkaanne polvillaan sitä rukoilisivat!"

Sen sanottuaan hän pyörähti takaisin sisään ja minä poistuin masentuneena, ihmetellen syvästi sitä uskollisuutta, minkä Kaitselmus arvatenkin jalosyntyisten eduksi ja mahdollisesti kaikkienkin hyväksi on istuttanut halpoihin. Tavattuani Simonin odottamassa alhaalla portaissa, käskin hänen äkäisesti mennä Maignanin luo ja pyytää häntä tulemaan minun luokseni miehineen. Silliaikaa vartioitsin taloa itse heidän tuloonsa asti, ja kun sitten menin ylös, näin että Fanchette oli pitänyt minkä oli luvannut. Yrmeän näköisenä ja punainen täplä kummallakin poskellaan suostui neiti lähtemään alas, ja sitten saatoin hänet turvallisesti minun asuntooni, pari Maignanin hankkimaa soittoa edellämme kulkien. Johdin hänet oman asuntoni alla oleviin huoneisiin, jotka olin varustanut häntä varten.

Ovella hän kääntyi ja kumarsi minulle liekehtivin kasvoin.

"Tähän saakka olette saanut tahtonne läpi", lausui hän hengittäen kiivaasti. "Mutta älkää luulotelkokaan saavanne sitä pitemmälle — lahjomallakaan!"

XXIII. Viimeinen Valois.

Seisoin hetken aikaa portailla miettien mitä minun olisi tehtävä tässä odottamattomassa asiointilassa, joka markiisin äsken saapuneen viestin johdosta vaati vielä niin kiireellistä toimintaa. Jollei tuota viestiä olisi ollut, niin olisin voinut odottaa seuraavaan aamuun ja uskoa melkoisen varmasti tapaavani neidin silloin järkevämmällä tuulella. Mutta niinkuin asiat nyt olivat, en uskaltanut odottaa. En uskaltanut antautua siihen vaaraan mikä viivytyksestä voisi koitua, ja tulin senvuoksi pian siihen johtopäätökseen, että ainoa sillä hetkellä tarjoutuva neuvo oli mennä heti Rambouillet'n luokse ja kertoa hänelle suoraan miten asiat olivat.

Maignan oli asettanut yhden miehistään avonaiselle ulko-ovelle ja itse asettunut portaitten yläpäähän, mistä hän saattoi nähdä sisääntulijan tulematta itse huomatuksi. Tyytyväisenä tähän järjestelyyn jätin Rambouillet'n miehen hänen väkensä vahvikkeeksi ja otin mukaani Simon Fleix'n, jonka käyttäytymisestä neitiin nähden minulla oli mitä vakavimpia epäilyksiä.

Kadulle tullessani huomasin että yö oli kylmä; taivas, missä sitä näkyi räystäitten välistä, oli täynnä kirkkaita tähtiä. Pureva viima puhalsi, pakottaen meidät kietomaan levätit ympärillemme ja rientämään eteenpäin ripeätä vauhtia, mikä hyvin sopi yhteen kiihtyneen mieleni kanssa. Ollen vakuutettu siitä että tehtäväni olisi ollut suoritettu tunnin kuluessa, jos neiti olisi ollut taipuvaisempi, en voinut mitenkään pysyä kärsivällisenä sellaista kohtaan, joka turhanpäiväistä oikkuaan tyydyttääkseen leikkeli kokonaista kuningaskuntaa koskevilla salaisuuksilla kuin olisivat ne olleet pelimarkkoja, ja ohimenevän pahantuulen puuskassa pani alttiiksi monen viikon vaivojen tulokset. Mutta vaikka tunsinkin kärsimättömyyttä neitiä kohtaan, oli tuo tunne kuitenkin niin heikkoa verrattuna tilaisuuden tärkeään merkitykseen, että levottomana ihmettelin omaa levollisuuttani ja tunsin enemmän suuttumusta itseäni kohtaan siitä etten ollut todenteolla suutuksissani hänelle, kuin halua kohdistaa moitteita siihen joka ne varsinaisesti ansaitsi. Turhaan sanoin itselleni halveksivasti että hän oli nainen ja että naisten oikut olivat käsittämättömiä. Tunsin sittenkin että anteeksiantavaisuuteni todellinen syy ja vaikutin oli siinä luulossa, minkä hän viittauksella Rosnysta lähtiessäni sattuneeseen tapahtumaan oli tehnyt melkein varmuudeksi, nimittäin että hänen äkillisen pahantuulensa syynä olin minä itse.

Olisin voinut seurata tätä ajatusjuoksua pitemmällekin ja sangen mieluisin tuloksin. Mutta saapuessani Rambouillet'n asunnolle keskeytyi se äkkiä sen omituisen hiljaisuuden vaikutuksesta mikä vallitsi tässä tavallisesti niin vilkkaassa talossa. Ovet olivat suljetut, ikkunoista ei näkynyt valoa ja eteishalli kajahti kolkuttaessani tyhjältä ja autiolta. Eikä minua vastaanottamaan rientänyt lakeijaa; hiljaisuuden rikkoi ainoastaan vanhan ovenvartian löntystävät askeleet, kun hän lyhtyä kädessään kantaen tuli avaamaan. Levottomana ihmetellen odotin mitä tämä kaikki merkitsisi; ja kun mies vihdoinkin avasi ja tuntiessaan minut pyysi anteeksi jos oli antanut minun odottaa, kysyin maltittomasti mistä tämä johtui.

"Ja missä markiisi on?" lisäsin heti perään, astuen sisäpuolelle päästäkseni suojaan tuulelta ja irrottaen levättini.

"Ettekö ole kuullut?" kysyi mies valaisten lyhdyllään kasvojani. Hän oli vanha, kuihtunut ja laiha ukko-rahjus. "Siitä taitaa syntyä romahdus tällä kertaa, pelkään mä."

"Romahdus?" tiuskasin minä. "Puhukaa selvästi! Mitä on tapahtunut? Minä vihaan salamyhkäilyjä."

"Ettekö ole kuullut uutista, että Mercoeurin herttua ja Retzin marsalkka ovat lähteneet Blois'sta tänään iltapäivällä kaikkine väkineen?"

"Eihän?" vastasin minä hiukan säpsähtäen. "Minne he ovat lähteneet?"

"Pariisiin, kuulemma — yhtyäkseen liigalaisiin."

"Mutta tarkotatteko että he ovat luopuneet kuninkaasta?" kysyin minä.

"Niinpä maarin!" vastasi hän.

"Eihän toki ainakaan Mercoeurin herttua?" huudahdin minä. "Onhan hän kuninkaan lanko. Onhan hänen kiittäminen häntä kaikesta."

"Mennyt hän vain on", vastasi vanhus varmasti. "Tieto siitä tuotiin markiisille noin neljän tienoissa tai vähän myöhemmin. Hän kutsui väkensä kokoon ja lähti heidän jälkeensä koettaakseen taivuttaa heitä palaamaan. Niin ainakin sanotaan."

Niin nopeaan kuin saatoinkin kävin mielessäni tarkastellen läpi tilanteen. Jos nämä merkilliset uutiset olivat tosiperäisiä, jos miehet sellaiset kuin Mercoeur, jolla oli kaikki syy seisoa kuninkaan puolella, ja myöskin sellaiset kuin Retz, jonka uskollisuus oli kauan ollut epäilyksen alaisena, luopuivat hovista, niin vaaran täytyi todellakin olla lähellä. Kuningas tunsin varmaan kruununsa jo horjuvan ja tarttuisi innokkaasti mihin keinoon hyvänsä, joka tarjoutui sitä kannattamaan. Asiain niin ollen oli minun ehdottomin velvollisuuteni päästä hänen puheilleen, maksoi mitä maksoi, jotta ei Bruhl vaan minä, ei Turenne kreivi vaan Navarran kuningas tulisi hyötymään hänen itsesäilytysvaistonsa ensimmäisestä mielijohteesta.

Käskien ovenvartijaa sulkemaan oven riensin linnaan, ja pian sain vahvistusta päätökselleni enemmän kuin riittävästi. Sillä hämmästykseni tapasin hovin hyvin samankaltaisessa tilassa kuin herra de Rambouillet'n talonkin. Portilla oli tosin kahdenkertaiset vartiat, jotka silmäilivät minua tarkasti ennenkuin laskivat sisään, mutta piha, jonka tähän aikaan päivästä olisi pitänyt olla kirkkaasti valaistu ja täynnä lakeijoja ja tallimiehiä, oli pimeänä erämaana, missä muutamia soihtuja murheellisesti lepatti. Sisään astuessani huomasin asiain olevan sielläkin samassa tilassa: halli oli huonosti valaistu ja autio, porraskäytävässä vain muutamia kuiskailevia ryhmiä, jotka tarkastelivat minua ohikulkiessani, esihuoneet miltei tyhjinä tai harmaapukuisten sveitsiläisten henkivartiain vallassa. Missä olin odottanut tapaavani hovimiehiä kokoontuneina kohtaamaan valtiastaan ja vakuuttamaan hänelle uskollisuuttaan, siellä tapasin ainoastaan synkkiä kasvoja, epäluuloisia katseita ja pahaenteisesti sulettuja suita. Kaikkien yllä lepäsi aavisteleva, pidättynyt ilme. Askeleen ääni kumahti ontosti. Pitkät käytävät, missä vielä äsken oli kajahtellut nauru ja arpanoppien rapina, näyttivät jo vaipuneen siihen äänettömyyteen ja autiuteen, joka odotti niitä hovin lähdettyä. Missä joku puhui, siinä kuulin mainittavan Guisen nimeä, ja olisin voinut kuvitella hänen mahtavan varjonsa lepäävän paikan yllä kiroten sitä.

Vastaanottohuoneessa eivät asiat olleet paljontaan paremmalla kannalla. Hänen majasteettinsa ei ollut läsnä, ei myöskään ketään hovinaisista; ainoastaan muutamia herroja, joitten joukossa tunsin Revol'in, joka oli kuninkaan sihteereitä, seisoi lähellä alkoovia. Minun saapuessani he katsahivat ylös ikäänkuin odottaen uutisia, ja sitten, nähtyään kuka tulija oli, käänsivät katseensa kärsimättöminä jälleen toisaalle. Neversin herttua käveli synkkänä edestakaisin erään ikkunan edessä kätet selän takana, silläaikaan kun Biron ja Crillon yhteisen vaaran sovittamina puhelivat ääneen lieden luona. Minä epäröin hetken, tietämättä oikein miten menetellä, sillä olin ollut hovissa niin vähän aikaa etten ollut siellä vielä niinkuin kotonani. Mutta tehden viimein päätökseni astuin rohkeasti Crillonin luo ja pyysin että hän suosiollisesti auttaisi minua pääsemään viipymättä kuninkaan puheille.

"Kuninkaan puheille? Tarkotatteko että haluatte yksityistä vastaanottoa?" sanoi hän kohottaen kulumiaan ja katsahtaen omituisesti Bironiin.

"Se on pyyntöni, herra de Crillon", vastasin lujasti, vaikka rohkeuteni aleni. "Olen tullut herra de Rambouillet'n asialla ja minun tarvitsee saada tavata kuningasta ihan heti."

"No, se on suoraa puhetta", vastasi hän taputtaen minua olalle. "Ja teidän pitää tapaaman häntä. Tullessanne Crillonin luo olette tullut oikean miehen luo. Revol", jatkoi hän kääntyen sihteerin päin, "tällä herralla on viesti herra de Rambouillet'ltä kuninkaalle. Saattakaa hänet viipymättä yksityishuoneeseen, ystäväni, ja ilmottakaa hänet. Minä vastaan hänestä."

Mutta sihteeri kohautti olkapäitään aina korviin asti. "Se on mahdotonta, herra de Crillon", lausui hän vakavasti. "Aivan mahdotonta tällä kertaa."

"Mahdotonta! Mitä vielä! Minä en tunne sitä sanaa", tokaisi Crillon.
"Saattakaa hänet vain heti sisään ja syyttäkää minua jos pahaa seuraa.
Kuuletteko?"

"Mutta hänen majesteettinsa..."

"No mitä?"

"On hartaudentarjoiluksissaan", sanoi sihteeri kankeasti.

"Hiiteen hänen majesteettinsa hartaudentarjoilut!" vastasi Crillon niin kovaa että se aiheutti yleisen naurunhilyksen. "Kuuletteko?" jatkoi hän, kasvojensa käydessä yhä punakammiksi ja äänensä kimakammaksi, "vai täytyykö minun vetää teitä korvista? Saattakaa tämä herra yksityishuoneeseen, sanon minä, ja jos hänen majesteettinsa vihastuu niin sanokaa että se tapahtui minun määräyksestäni. Minähän sanon teille, että hän tulee Rambouillet'n luota."

En tiedä uhkausko vai Rambouillet'n nimen mainitseminen vaikutti kirjuriin, mutta joka tapauksessa hän hetken emmittyyään suostui.

Hän nyökkäsi yrmeästi minua seuraamaan häntä ja lähti kävelemään yksityishuoneen ovea peittävää verhoa kohti. Minä seurasin häntä virkettyäni jonkun kiitoksen sanan Crillonille. Olin jo ihan oven luona kun kuulin takaapäin ääniä jotka ilmaisivat uuden tulokkaan saapuneen huoneeseen. Minä ennätin juuri kääntyä ja nähdä että tulija oli Bruhl ja huomata sen harmistuneen ja hämmästyneen katseen, jonka hän loi minuun, ja sitten Revol oviverhoa kohottaen viittasi minua astumaan sisään.

Odotin tulevani heti kuninkaan eteen ja valmistuin kunnioittavasti tervehtimään. Mutta sensijaan huomasinkin olevani pienessä huoneessa tai pikemmin käytävässä, jossa oli verhot molemmissa päissä sekä kaksi vartiaa, jotka sisään astuessani nousivat ylös ja katsoivat minuun epäilevästi. Tämä punalasisen lampun heikosti valaisema vartiohuone tuntui minusta oviuutimistaan ja samettipenkeistään ja paksuista seinäverhoistaan huolimatta mahdollisimman synkältä ja mahdollisimman pahaenteiseltä. Mutta minulla ei ollut aikaa pitkiin huomioihin, sillä Revol riensi joutuin ohitseni ja kohottaen toisessa päässä olevaa oviverhoa antoi minulle sormi suullaan merkin astua sisään.

Minä noudatin kehotusta yhtä äänettömänä. Raskas hajuvesien tuoksu lemahti vastaani, kun kohotin toisen esiripun ja pysähdyin askeleen päähän sisäpuolelle, osaksi kunnioituksesta — sillä kuninkaat pitävät alamaisistaan eniten matkan päästä — ja osaksi hämmästyksestä, sillä huone, taikka pikemmin se osa siitä missä minä seisoin, oli pimeä; ainoastaan huoneen peräosaa valaisi kylmä, kelmeä kuunvalo, joka korkeasta, suorasta ikkunasta sisään paistaen loi lattialle hopeisen juovan. Ensi hetkessä luulin olevani yksin; sitten huomasin ikkunaan nojaamassa, käsi kumpaakin pieltä vasten, kookkaan olennon, jolla oli jotakin omituista pään seuduilla. Tuon omituisuuden älysin pian turbaaniksi, jollaisen päähineen olin kerran ennen nähnyt hänen majesteetillaan. Kuningas — sillä hän se oli — puheli itsekseen. Hän ei ollut kuullut minun tuloani, ja kun hän seisoi selin minuun, ei hän huomannut läsnäoloani.

Minä pysähdyin epäröiden, peläten astua eteenpäin ja haluten peräytyä, mutta epävarmana siitä voisinko enää liikkua huomiota herättämättä. Seisoessani siinä kahden vaiheilla korotti kuningas ääntään, ja korviini sattuvat sanat naulitsivat huomioni itseensä, niin omituisilta ja aaveenomaisilta ne kuulostivat, samoin kuin äänikin millä ne lausuttiin. "Sanotaan että kolmetoista on onneton luku", mumisi hän. "Kolmastoista Valois ja viimeinen!" Hän pysähtyi nauraakseen pahaa, ilotonta naurua. "Niin, — kolmastoista! Ja siitä on kolmetoista vuotta kun minä saavuin Pariisiin kruunattuna kuninkaana! Siellä oli Quélus ja Maugiron ja St. Mégrin ja minä — ja *hän*. Ah, niitä päiviä, niitä öitä! Möisin sieluni saadakseni elää ne uudelleen; jollen olisi myönyt sitä jo ammuin eläessäni ne yhteen kertaan! Me olimme nuoria silloin, ja rikkaita, ja minä olin kuningas; ja Quélus oli Apollo! Hän huusi kuollessaan minua pelastamaan hänet. Ja Maugiron kuoli herjaten Jumalaa ja pyhimyksiä. Ja St. Mégrinillä oli kolmekymmentäneljä haavaa. Ja *hän* — hänkin on kuollut, kirottu olkoon hän! He ovat kaikki kuolleet, kaikki kuolleet, ja kaikki on mennyttä! Hyvä Jumala! Kaikki on mennyttä, kaikki on mennyttä, kaikki on mennyttä!"

Hän toisti noita viimeisiä sanoja enemmän kuin kymmenen kertaa, huojutellen itseään edestakaisin ikkunanpielen nojassa. Minä värisin kuunnellessani, osaksi itseni takia ilmitulemisen pelosta ja osaksi siitä epätoivon ja tunnonvaivojen — ei, ei tunnonvaivojen, vaan kaipauksen kaameudesta, joka ilmeni hänen yksitoikkoisessa äänessään. Minä arvasin että jokin mielijohde oli saanut hänet vetämään verhot syrjään ikkunan edestä ja varjostamaan lampun, ja kun hän sitten katseli kuun valaisemaa seutua, niin vaikutti hänen mieleensä vastakohtaisuus sen ja tuon turmeltuneen, kuumen, juonilla ja paheilla

kyllästetyn ilmapiirin välillä, jossa hän oli tuhlannut voimansa. Hän jatkoi vielä yksinpuheluaan.

"Ranska! Tuossa se lepää! Ja mitä he tulevat sille tekemään? Leikkelevätkö he sen kappaleiksi, kuten se oli ennen Ludvig XI:tä? Tuleeko Mercoeur — kirous hänelle! — olemaan kaikkein kristillisin Bretagnen herttua? Ja Mayenne Jumalan armosta Pariisiin ja Ylisen Seinen ruhtinas? Vai tuleeko piskuinen Béarnin prinssi kukistamaan heidät ja kohoamaan Henrik IV:ksi, Ranskan ja Navarran kuninkaaksi, kirkkojen suojelijaksi? Kirous hänellekin! Hän on kolmenkymmenenkuuden-vuotias. Minun ikäiseni. Mutta hän on nuori ja voimakas ja hänellä on kaikki edessään. Kun taas minä — minä — oh, Jumala, armahda minua! Armahda minua, taivaallinen Jumala!"

Näitä viimeisiä sanoja lausuessaan hän lankesi polvilleen ikkunan edessä olevalle astuimelle ja ratkesi niin miehuuttomaan kyynelten ja nyyhkytysten tulvaan etten ollut osannut sellaista kuvitellakaan, kaikkein vähimmän Ranskan kuninkaasta. Tietämättä oikein pitikö tätä enemmän hävetä vai kauhistua, käännyin ympäri kaiken uhallakin ja kohottaen varovasti oviverhoa pujahdin ulos mahdollisimman äänettömästi; hyvä onni auttoi minua pääsemään huomaamatta. Molempien verhojen välillä oli tilaa juuri sen verran että minä siihen mahduin, ja siinä seisoin hetken aikaa ajatuksiani kooten. Sitten, kolauttaen huotraani seinää vasten ikäänkuin vahingossa ja samalla ääneen rykäisten, sysäsin oviverhon sivulle hiukan kiivaasti ja astuin jälleen sisään, arvellen tällä tavoin antaneeni hänelle kylkiä varotusta.

Mutta minä en ollut ottanut lukuun huoneessa vallitsevaa pimeyttä enkä hänen kiihtynyttä mielentilaansa. Hän kuuli tosin tuloni, mutta voimatta nähdä muuta kuin kookkaan, epäselvän olennon lähestyvän häntä, hän pelästyi ja hoipertuen taaksepäin kuun valaisemaa ikkunaa vasten ojensi torjuvasti kätensä, lähättäen pari sanaa, jotka kuulostivat korviini kuin: "Haa! Guise!"

Seuraavassa tuokiossa, huomattessaan että minä lankesin polvilleni siihen missä seisoin enkä tullut lähemmäksi, hän tointui kauhustaan. Ponnistaen itseään, minkä huomasin hänen katkonaisesta hengityksestään, hän kysyi epävarmalla äänellä kuka minä olin.

"Eräs teidän majesteettinne uskollisimpia palvelijoita", vastasin minä jääden polvilleni ja ollen olevinani kuin en olisi nähnyt mitään.

Pitäen kasvonsa minuun päin kääntyneinä hän siirtyi sivuttain lampun luokse ja koetti ottaa pois varjostinta. Mutta hänen sormensa vapisivat niin kovasti ettei hän tahtonut saada sitä tehdyksi. Kun se vihdoin hänelle onnistui ja lampun iloiset säteet pääsivät vapaasti leviämään täyttäen äkkiä huoneen hohteellaan, paljastuikin minun ihmettelevälle silmälleni pimeyden ja kuun kelmeän paisteen sijaan loisteliaan ylellisesti sisustettu huone, jossa näkyi punaisia kankaita, jalokivikoristeisia pikkuesineitä ja kullattuja aseita yhteen sullottuina huolettomassa epäjärjestyksessä. Eräaseen nurkkaan kytketty apina alkoi minut nähdessään mongerrella ja määkättää. Puutelineelle levitetty omituisen mallinen levätti sai minut ensin luulemaan että huoneessa oli kolmaskin henkilö. Ja pöytä, jolle oli kasattu nukkeja ja puuterivihkoja, koiran kaulahihnoja ja makeisia, naamio, naisen tohveli, pari pistoolia, joitakin lääkepulloja, ruoska ja muuta senkaltaista rojua tavaton määrä, teki minun silmissäni yhtä alakuloisen vaikutuksen kuin kuningas itsekin, jonka epäjärjestyksessä olevan ulkoasun lampunvalo sääliittä paljasti. Hänen turbaaninsa oli vinossa ja päästi näkyviin hänen päälakensa ennenaikaisen kaljuuden. Poskimaali oli murtunut ja tahriintunut ja värjäynyt hänen hansikkaansa. Hän näytti viisikymmenvuotiaalta; ja kiihdyksissään oli hän nykäissyt miekan etupuolelleen, mistä hän ei saanut työnnettyksi sitä takaisin.

"Kuka on lähettänyt teidät tänne?" kysyi hän tultuaan siksi paljon järkiinsä että tunsu minut.

"Olen täällä asettuakseni teidän majesteettinne palvelukseen", vastasin vältellen.

"Sellainen uskollisuus on harvinaista", vastasi hän katkerasti hymähtäen. "Mutta nouskaa ylös. Minun kai täytyy olla kiitollinen pikku armoista ja kadotettuani Mercoeurin tulla iloiseksi saadessani sijalle Marsacin."

"Teidän luvallanne sanoen", lausuin minä rohkeasti, "ei vaihdos aiheuta niinkään suurta tappiota. Teidän majesteettinne voi tehdä uuden herttuan milloin vain haluaa. Mutta rehellisiä miehiä ei saada niin helposti."

"Kas, kas!" vastasi hän katsoen minuun raju välkähdyks silmissään. "Muistutuksenne tulee hyvään aikaan. Vielä on minulla valta päättää ja purkaa! Vielä olen minä Ranskan kuningas! Eikö niin ole, vai mitä?"

"Herra varjelkoon toisin olemasta!" vastasin vakavasti. "Olen täällä tarjoamassa teidän majesteettilenne eräitä keinoja, joitten avulla voitte antaa suurempaa pontta toivomuksillenne. Navarran kuningas pyytää ainoastaan..."

"Vaiti, vaiti!" huudahti hän kärsimättömästi ja hiukan vastenmielisesti, "Minä tiedän hänen halunsa paremmin kuin te. Mutta katsokaas", jatkoi hän rikkiviisaasti, unhottaen minun alemmuuteni yhtä nopeaan kuin oli sen muistanutkin, "Turenne antaa myös kauniita lupauksia. Ja Turenne — on kyllä totta että hänellä voi olla omat tarkoituksensa. Mutta jos luotan Navarran Henriikkiin ja hän näyttäytyy petolliseksi..."

Hän ei lopettanut lausettaan, vaan asteli pari kertaa edestakaisin lattian poikki, etsien luonnostaan kiertoteihin taipuvassa mielessään keinoa, millä hän voisi saada nuo kaksi puoluetta tuhoamaan toinen toisensa. Nähtävästi hän ei kuitenkaan onnistunut sellaista löytämään, taikka sitten johtui hänen mieleensä, kuinka huonolla onnella hän oli kannattanut liigaa hugenotteja vastaan. Sillä hetken perästä hän seisahtui huoaten ja ryhtyi jatkamaan keskustelua.

"Jos olisin varma siitä että Turenne valehtelee", mutisi hän, "niin sitten kyllä... Mutta Rosny lupasi siitä todistuksen, eikä hän ole sitä lähettänyt."

"Todistus on saatavilla, sire", vastasin minä, ja sydämeni alkoi tykyttää. "Teidän majesteettinne muistaa että herra de Rosny kunnioitti minua jättämällä minun tehtäväkseni esittää sen teille."

"Aivan oikein", vastasi hän ikäänkuin unesta heräten ja puhuen innokkaasti. "Tämänpäiväiset seikat ovat ajaneet kaiken pois päästäni. Missä on todistajanne? Jos saatte minut vakuutetuksi, niin ryhdymme ripeään toimintaan. Annamme heidän kokea Jarnacin ja Montcontourin toisen kerran. Onko hän täällä ulkopuolella?"

"Se on nainen, sire", vastasin minä hiukan tyrmistyneenä tuosta äkillisestä ja kuumeenomaisesta innosta.

"Nainenko? Onko hän täällä?"

"Ei, sire", vastasin minä, ihmetellen mitä hän sanoisi seuraavaan ilmotukseeni. "Hän on Blois'ssa, hän on saapunut, mutta seikka on sellainen — pyydän nöyrimmästi teidän majesteetiltanne anteeksi — että hän kieltäytyy tulemasta tänne tai puhumasta mitään. Minun ei ole hyvä tuoda häntä tänne väkisinäkään, ja olen saapunut teidän luoksenne, sire, voidakseni toimia asiassa teidän määräystenne mukaan."

Hän tuijotti minuun rajattoman hämmästyneenä. "Onko hän nuori?" kysyi hän pitkän vaitiolon jälkeen.

"On, sire", vastasin minä. "Hän on Navarran prinsessan hovineiti ja samalla Turenneen kreivin holhokki."

"No hitto! Silloin tuo pikku kapinoitsija on kuulemisen arvoinen!" vastasi hän. "Vai Turenneen holhokki? Ha ha ha! Ja nyt hän ei tahdo puhua? Minun navarralainen serkkuni tietäisi nyt miten hänet olisi saatettava järkiinsä, mutta minä olen karttanut noita turhuuksia. Voisinhan lähettää noutamaan häntä, se on totta; mutta pienikin seikka saattaisi tänä iltana aiheuttaa katutaistelun."

"Ja sitäpaitsi, sire", uskalsin minä lisätä, "täällä on Turenneen väkeä, jotka ovat kerran varastaneet hänet pois, ja he tuntevat hänet. Jos hänet tuotaisiin teidän majesteettinne luokse vähänkään julkisuuteen vivahtavalla tavalla, niin he saisivat siitä tiedon ja ymmärtäisivät pelin olevan hukassa."

"Mikä ei olisi minulle soveliasta", täydensi hän nyökäten ja katsellen minuun synkkänä. "He ehtisivät tehdä tyhjäksi Jarnacimme; ja niin kauan kuin emme ole järjestäneet asioita jommankumman kanssa, ei persoonamme ole liian hyvässä turvassa. Teidän on mentävä hakemaan hänet. Hän on teidän asunnossanne. Hänet on tuotava tänne, sanon minä."

"Olen tekevä niinkuin käskette, sire", vastasin minä. "Mutta minä pelkään pahoin ettei hän suostu tulemaan."

Tämän kuullessaan tuli kuningas kärsimättömäksi. "No miksi lemmon nimessä te sitten olette vaivannut minua tuolla asialla?" huusi hän rajusti. "Jumala tietää — minä en tiedä — minkä takia Rosny valitsi tuollaisen miehen ja tuollaisen naisen. Hänen olisi pitänyt nähdä teidän levätistänne, joka on kokonaista kuusi kuukautta jälessä muodista, ettei teissä ollut miestä ohjaamaan naista! Onko koskaan maailmassa kuultu tuollaista kirottua hulluutta? Mutta se on Navarran häviö eikä minun. Se on hänen häviönsä. Ja suokoon taivas että se olisi teidänkin!" lisäsi hän rajusti.

Hänen sanoissaan oli siksi paljon perää että minä taivuin myrskyn alle ja otin nöyrästi vastaan moitteet, jotka olivat yhtä luonnollisia hänen puoleltaan kuin ansaitsemattomia minun puoleltani. En todellakaan voinut kummastella hänen majesteettinsa suuttumusta; en olisi kummastellut sitä suuremmassakaan miehessä. Tiesin hyvin että jollei olisi ollut eräitä syytä, joita en halunnut ajatella, niin olisin itsekin ottanut siihen osaa täysin sydämin ja lausunut yhtä ankaria sanoja tuosta oikusta, joka

murskasi toivoja ja kohtaloita pelkän päänäpiston takia.

Kuningas lateli vielä jonkun aikaa minulle kaikkia tylyyksiä mitä hän saattoi keksiä. Vihdoin hän kärsivällisyyteni kyllästyttämällä pysähtyi ja huusi kiukkuisesti: "No, eikö teillä ole mitään sanottavaa omasta puolestanne? Ettekö voi esittää jotain?"

"En uskalla mainita teidän majesteetillenne sitä, mikä minun nähdäkseni olisi ainoa keino", sanoin minä nöyrästi.

"Te tarkoitate että minun olisi mentävä tuon naikkosen luo!" vastasi hän — sillä häneltä ei puuttunut sukkela huomiokykyä. "*Se no va el otero a Mahoma, vava Mahoma al otero*", kuten Mendoza sanoo. Onpas se sisukas heiskale, ei muuta kuin pakottaa minut menemään luokseen! Jos vaimoni arvaisi — mutta olkoon, minä menen. Autuuteni kautta, minä menen!" lisäsi hän rajusti. "Minä tahdon vielä elää tuhotakseni Retzin! Missä on asuntonne?"

Minä sanoin sen hänelle, ihmetellen mielessäni tätä vanhan päättäväisyyden leimahdusta, päättäväisyyden, joka kaksikymmentä vuotta takaperin oli hankkinut hänelle maineen, jota hänen myöhempi elämänsä ei lainkaan pitänyt yllä.

"Tiedättekö", kysyi hän, puhuen yhä yhtä tarmokkaasti ja selvästi, "missä on se ovi josta de Rosny tuli minun puheilleni? Voitteko löytää sen pimeässä?"

"Kyllä, sire", vastasin minä sydämeni valtavasti tykyttäessä.

"Tulkaa sitten odottamaan sen edustalle kaksi tuntia ennen puoltayötä", lausui hän. "Tulkaa hyvin varustettuna, mutta yksin. Minä tiedän kyllä miten saan tytön puhumaan. Voinhan luottaa teihin, vai kuinka?" lisäsi hän äkkiä astahtaen lähemmäksi minua ja katsoen tiukasti silmiini.

"Tahdon vastata teidän majesteetistanne omalla hengelläni", vastasin minä laskeutuen toiselle polvelleni.

"Minä uskon teitä", vastasi hän vakavasti antaen minulle kätensä suudeltavaksi ja kääntyen sitten pois. "Olkoon niin. Jättäkää nyt minut. Olette ollut täällä jo liiankin kauan. Eikä sanaakaan kenellekään, jos henkenne on teille kallis."

Annoin tähän asian mukaisen vastauksen ja käännyn lähteäkseni; mutta käteni ollessa jo oviverholla hän kutsui minut takaisin. "Hankkikaa taivaan nimessä uusi levätti", sanoi hän ärtyisästi silmäillen minua päästä jalkoihin naama rypyssä. "Hankkikaa uusi levätti ensi työksenne huomisaamuna. Sivulta se näyttää vielä pahemmalta kuin edestä. Tuollainenhan voi tuottaa perikadon sukkelapäisimmällekkin hovimiehelle!"

XXIV. Kuningas vaarassa.

Yleä riemastus, jota tunsin kuullessani kuninkaan ilmottavan päätöksensä, väheni pian ajattellessani asemaa tyvenemmin. Erittäin alhaalla oli se varsinkin tuntia myöhemmin, odottaessani linnan pienellä pohjoisportilla. Kuuristuneena porttikaaren alle ollakseni suojassa tuulelta arvailin mielessäni, riittäisikö kuninkaalla tarmoa päätöksensä toteuttamiseen, vai lähettäisikö hän ehkä tuon turmiollisen horjuvaisuutensa puuskassa, jolla hän kerran toisensa jälkeen oli särkenyt omat suunnitelmansa, sijaikseen tähän kohtaukseen sellaiset miehet, jotka tekisivät lopullisen tilin kanssani. Mitä kauemmin ajattelin hänen luonnettaan, sitä epäilevämmäksi tulin. Paikan yksinäisyys ja pimeys, linnan tämänpuoleisen sivustan musta jylyys, josta ei valon tuikettakaan pilkottanut, ja kaupungin yllä lepäävä tavattoman synkkä äänettömyys, kaikki tämä lisäsi levottomuuttani. Tunsin samalla sekä kammaa että kevennyttä, kun vihdoinkin kuulin askelia kivisiltä portailta ja siirtyessäni hiukan sivulle näin valojuovan ilmestyvän oven alapuolelle.

Kun ovi oli puoleksi avautunut, kuulin nimeäni lausuttavan. Astuin varovasti esiin ja näyttäydin. Seurasi lyhyt keskustelu kahden tai kolmen sisäpuolella olevan henkilön välillä, ja lopuksi astui päättäväisesti ulos naamioitu olento, jonka helposti tunsin kuninkaaksi.

"Onko teillä aseita?" kysyi hän pysähtyen hetkiseksi eteeni.

Työnsin sivulle levättini ja näytin hänelle oven aukosta virtaavassa valossa, että minulla oli sekä pistoolit että miekka.

"Hyvä!" vastasi hän lyhyesti. "Lähtekäämme siis. Kävelkää te minun vasemmalla puolellani, ystäväni. Yöhän on pimeä, eikö niin?"

"Hyvin pimeä, sire", sanoin minä.

Hän ei vastannut tähän mitään ja me lähdimme matkaan, kulkiem varovaisesti kunnes olimme päässeet kapean sillan yli ja edeten sitten vapaammin ja ripeämpää vauhtia. Hoviseurue oli sinä iltana ollut harvalukuinen, ja kylmä tuuli puhalsi kapeimmillakin kaduilla ajaen maleksijat huoneelle, joten ei ollut todennäköistä että tapaisimme ketään haitallisia vastaantulijoita, paitsi ammattirosvoja, ja niitten varalta olin valmistautunut. Kuningas ei näyttänyt haluavan puhella, ja kun minäkin olin vaiti kunnioituksesta, oli minulla aikaa laskea menestymisen mahdollisuuksia ja arvioida onnistuisiko kuninkaalle se mikä ei ollut onnistunut minulle.

Nämä laskelmat, jotka eivät estäneet minua noudattamasta mitä suurinta valppautta aina kun käännyimme kadunkulmissa tai sivuutimme jonkun kujun suun, keskeytyivät saapuessamme turvallisesti asunnolleni. Pyytäen lyhyesti kuninkaalta anteeksi porraskäytävän vaatimattomuutta ja pimeyttä riensin hänen luvallaan hänen edelleen ja nousin nopeasti portaita kunnes kohtasin Maignanin. Kuiskasin hänelle että kaikki oli hyvin enkä joutanut odottamaan hänen vastaustansa, vaan käskien hänen pysyä vahdissa osotin kuninkaalle tietä niin kunnioittavasti kuin mahdollista oli, kunnes saavuimme neidin asunnon ovelle, minkä asunnon muodosti kaksi huonetta, ulompi ja sisempi, niinkuin toisessa paikassa jo olen maininnut. Oven avasi Simon Fleix, ja hänet minä lähetin heti ulos. Sitten, astuen sivulle ja paljastaen pääni, pyysin kuningasta astumaan sisään.

Hän noudatti kehotustani naamio yhä kasvoillaan ja hattu päässään, ja minä seurasin häntä salvaten oven. Katosta riippuva lamppu valaisi vaillinaisesti huonetta, joka oli pienempi mutta hauskemman näköinen kuin yläpuolella oleva minun huoneeni. Huomasin että Fanchette, jonka karkeat kasvot näyttivät vieläkin äkäisemmiltä kuin tavallisesti, istui tuolilla, jonka hän oli omituisesti asettanut vasten sisemmän huoneen ovea; mutta en ajatellut sitä sen enempää sillä hetkellä, sillä huomioni kiintyi pian neitiin, joka istui kumarassa lieden ääressä väljään päällysviittaan kietoutuneena, ikäänkuin hänellä olisi ollut kylmä. Hän oli selin meihin eikä vielä huomannut, tai ei ollut huomaavinaan meidän läsnäoloamme. Mutisten jonkun sanan osotin häntä kuninkaalle ja sitten lähestyimme häntä molemmat.

"Neiti", sanoin minä matalalla äänellä, "neiti de la Vire! Minulla on kunnia..."

Neiti ei kääntynyt, ja minä pysähdyin. Selvästi hän kuuli puheeni, vaikka hän ei osottanut niin tekevänsä muuten kuin vetämällä viitan tiukemmin ympärilleen, kunnioitukseni kuningasta kohtaan antaessa minulle päättäväsyyttä kosketin häntä kevyesti olkapäähän. "Neiti", sanoin kärsimättömästi, "te ette huomaa sitä, mutta..."

Hän nykäisi itsensä erilleen kädestäni niin jyrkällä liikkeellä että minä katkaisin lauseeni ja tuijotin hölmistyneenä häneen. Kuningas hymyili, ja nyökäten minua astumaan syrjään tarttui itse asiaan. "Neiti", lausui hän arvokkaasti, "minä en ole tottunut..."

Hänen äänensä vaikutti kuin taikavoima. Ennenkuin hän ehti lausua sen enempää, hypähti neiti ylös kuin iskun saaneena ja kääntyi meihin päin hämmästyksen huudahdus huulillaan. Yhtäaikaa huudahdimme mekin molemmat, sillä se ei ollutkaan neiti. Nainen, joka seiso i edessämme käsi naamiollaan ja silmät loistaen sen aukoista, oli kookkaampi ja täyteläisempi olenoltaan. Me tuijotimme häneen sanattomina. Sitten huomasimme hänen päähineensä alta esiinvalahtaneen kullankellertävän kiharan, ja se selitti arvotuksen. "Rouva de Bruhl!" huudahti kuningas.

"Rouva de Bruhl!" toistin minä kuin kaiku, vielä hämmästyneempänä kuin kuningas.

Nähdessään että hänet tunnettiin, alkoi rouva de Bruhl vapisevin sormin irrottaa naamionsa nauhoja; mutta kuningas, joka siihen saakka oli osottanut enemmän luottavaisuutta kuin olin osannut odottaakaan, tuli levottomaksi hänet nähdessään, ikäänkuin olisi kohdannut jonkun odottamattoman seikan, josta minä en ollut häntä varottanut.

"Mitä tämä merkitsee?" sanoi hän ankarasti, astuen askeleen taaksepäin ja tähdäten minuun harmin ja epäluulon sekaisen katseen. "Onko tämä joku teidän somia puuhianne? Olenko tullut kutsumattomana vieraana lemmeenkohtaukseen, vai onko tämä ansa, jonka takana on herra de Bruhl? Vastatkaa, mies!" jatkoi hän kiihtyen nopeasti. "Kummalla tavalla minun on asia käsitettävä?"

"Ei kummallakaan, sire", vastasin minä niin arvokkaasti kuin saato i rouva de Bruhlin läsnäolon aiheuttamalta hämmästykseltä ja neuvottomuudelta. "Teidän majesteettinne edellinen epäluulo on yhtä väärä rouva de Bruhliin nähden kuin jälkimäinen on loukkaava minuun nähden. Minä käsitan tätä yhtä vähän kuin tekin, sire, ja rouvan täälläolo on minulle yhtä odottamatonta."

"Minä en ole tullut, sire", lausui rouva de Bruhl ylpeästi kääntyen kuninkaaseen päin ja välittämättä minusta, "rakkaudesta herra de Marsaciin, vaan niinkuin saattaa tulla kuka hyvänsä jolla on tuotavana hänelle sana. Ettekä te, sire", lisäsi hän sukkelasti, "voi olla minut täällä tavatessanne puoleksikaan niin hämmästyntynyt kuin minä olen nähdessäni täällä teidän majesteettinne."

"Sen voin uskoa", vastasi kuningas kuivasti. "Olisin halunnut ettette olisi nähnyt minua."

"Ranskan kuningasta nähdään ainoastaan silloin kun hän niin haluaa", vastasi rouva de Bruhl niaten maahan asti.

"Hyvä", vastasi kuningas. "Tapahtukoon niin, ja Ranskan kuningas on oleva teille kiitollinen. Mutta se sikseen", jatkoi hän kääntyen minun puoleeni; "kun tämä ei ole se nainen jota tulini tapaamaan, herra de Marsac, niin missä hän on?"

"Sisemmässä huoneessa arvatenkin", sanoin minä lähestyen Fanchettea aavistelevammalla sydämellä kuin käytöksestäni olisi voinut luulla. "Herrattarenne on varmaankin täällä, vai kuinka?" virkoin tiukasti seuranaiselle.

"On kyllä, eikä hän tule ulos", vastasi hän pysyen itsepintaisesti paikallaan.

"Joutavia!" sanoin minä. "Sanokaa hänelle..."

"Te voitte sanoa hänelle mitä haluatte", vastasi hän vääjäämättä tuumaakaan. "Kyllä hän kuulee."

"Mutta ihminen!" huusin minä kärsimättömästi. "Te ette ymmärrä. Minun *täytyy* saada puhua hänen kanssaan. Minun täytyy saada puhua hänen kanssaan heti paikalla! Asia on mitä tärkein."

"Niinkuin haluatte", lausui hän ynseästi liikahtamatta vieläkään.

"Olenhan sanonut teille että voitte puhua."

Lienenkö koskaan elämässäni tuntenut oloani nurinkurisemmaksi kuin tällöin; naurettavammassa asemassa ei kukaan ole varmasti koskaan ollut. Lukemattomia esteitä voitettuani ja yhtä monista vaaroista selviytyttyäni olin tuonut kuninkaan tänne — ja nyt raukesi tuumani ja minä jouduin häviölle pelkän seuranaisen takia! Seisoin neuvottomana, tolkuttomana ja hämmentyneenä, silläaikaa kun kuningas odotti puoleksi harmissaan ja puoleksi huvitettuna ja rouva de Bruhl seiso i paikallaan oven luona, minne hän oli siirtynyt.

Pulastani vapautti minut vihdoin uteliaisuus, joka ehkä viisaan sallimuksen tahdosta kuuluu naisen luonteeseen ja joka johti neidin sekaantumaa itse asiaan. Vartioidessaan valppaasti sisäpuolella hän oli kuullut osan välillämme tapahtuneesta sananvaihdosta ja tullut uteliaaksi huomattaan oudon miehen äänen ja sen kunnioituksen jota hän saattoi havaita minun osottavan vierasta kohtaan. Hän huusi siis nyt ääneen, kysyen kuka siellä oli. Fanchette näytti käsittävän tämän määräykseksi ja nousi ylös siirtäen tuolinsa syrjään ja virkkoi äreästi osottamatta vähääkään enempää kunnioitusta: "Kas niin, enkös sanonut että hän kyllä kuulisi."

"Kuka siellä on?" kysyi neiti jälleen korottaen ääntään.

Olin vastaamaisillani, kun kuningas viittasi minua siirtymään sivulle ja astuen itse esiin koputti vienosti ovelle. "Avatkaa, minä pyydän", lausui hän kohteliaasti.

"Kuka siellä on?" huusi neiti jälleen vapisevalla äänellä.

"Se olen minä, kuningas", vastasi Henrik vienosti, mutta sellaisella majesteettiuden sävyllä mikä ei johdu miehestä vaan syntyperästä, näyttäen olevan tuloksena vuosisatojen käskijä-tottumuksesta.

Neiti de la Vire huudahti, ja hitaasti sekä ilmeisen vastahakoisesti väänsi avainta lukossa. Se rasahti ja ovi avautui. Näin vilaukselta hänen kalpeat kasvonsa ja kirkkaat silmänsä, sitten astui kuningas huoneeseen ottaen hatun päästään ja sulkien oven jälleen, ja minä siirryin huoneen toiseen päähän missä rouva de Bruhl yhä seiso i oven luona.

Muistan epäilleeni, enkä varsin aiheettakaan, että hän oli saapunut asuntooni miehensä vakoojana, mutta hänen ensimmäiset sanansa häntä lähestyessäni poistivat tuon luulon. "Pian", virkkoi hän käskeväällä eleellä. "Kuulkaa minua ja laskekaa minut menemään! Olen odottanut teitä kyllin kauan ja kärsinyt teidän kauttanne kyllin paljon. Mitä tulee naiseen tuolla toisessa huoneessa, niin hän on hullu ja hänen palvelijansa samoin! No niin, kuulkaa mitä sanon. Te puhuitte minulle rehellisesti päivällä ja minä olen tullut maksamaan sen teille. Tehän olette sopinut mieheni kanssa kohtauksen huomenna Chavernyssa. Ettekö ole?"

Minä vastasin myöntävästi.

"Teidän on mentävä sinne yhden ystäväenne seuraamana", jatkoi hän, repien kiihtymyksessään riekaleiksi hansikkaan, jonka hän oli ottanut kädestään. "Hänen on tavattava teitä samoin yhden kumppanin kanssa, eikä niin?"

"Niin", myönsin minä vastahakoisesti, "Chavernyn sillalla."

"Älkää sitten menkö", lausui hän painokkaasti. "On häpeä minulle kavaltaa oma puolisoni, mutta pahempi vielä olisi lähettää viaton ihminen kuolemaan. Hän tulee tapaamaan teitä ainoastaan yhden kumppanin seuraamana haasteen mukaan, mutta sillan alla on joitakin, jotka tulevat tekemään varmaa työtä. No niin, nyt olen kavaltanut hänet!" jatkoi hän katkerasti. "Se on tehty. Laskekaa minut menemään!"

"Ei, mutta arvoisa rouva", sanoin minä, tuntien enemmän osanottoa häntä kohtaan, jolle aina ensimmäisestä kohtaamisestamme saakka en ollut tuonut muuta kuin onnettomuutta, kuin hämmästyttä hänen miehensä uuden kavaluuden johdosta, "eikö teidän ole hiukan vaarallista palata hänen luokseen? Eikö ole mitään millä voisin auttaa teitä — tehdä jotain suojeluksesenne?"

"Ei mitään", vastasi hän miltei tylästi, "paitsi jouduttaa minun lähtöäni."

"Mutta ette suinkaan aio kulkea yksin kaduilla?"

Hän naurahti niin katkerasti että sydäntäni viilsi hänen puolestaan. "Onnettomat ovat aina turvassa", sanoi hän.

Muistaessani kuinka vähän aikaa oli siitä kun olin kohdannut hänet aviollisen rakkauden ensimmäisessä onnessa, tunsin häntä kohtaan mitä syvintä sääliä. Mutta se vastuunalaisuus, jonka hänen majesteettinsa läsnäolo ja huolenpito neidin turvallisuudesta laskivat päälleni, estivät minua osottamasta kiitollisuuttani niinkuin olisin tahtonut. Ilomielin olisin saattanut hänet kotiinsa — joskaan en voinut tehdä tuota kotia enää siksi mikä se oli ollut enkä korottaa hänen puolisoaan sille huipulle jolta olin syössyt hänet alas — mutta en uskaltanut sitä tehdä. Minun oli pakko tyytyä vähempään ja aioin juuri tarjota jonkun miehistäni häntä saattamaan, kun ulko-ovelta kuuluva hätäinen koputus pysäytti sanat huulilleni.

Viittasin häntä olemaan hiljaa ja kuuntelin. Koputus toistui tullen kerta kerralta hätäisemmäksi. Oven yläosassa oli lujasti raudotettu ristikkoluukku ja olin juuri ryhtymässä sitä avaamaan nähdäkseni mikä oli hätänä, kun Simonin ääni kuului ulkopuolelta pyytäen minua avaamaan joutuin oven. Epäillen pojan varovaisuutta, mutta peläten sentään kieltäytyäkään, jotten menettäisi jotakin varotusta mikä hänellä mahdollisesti oli annettavana, seisahduin hetkiseksi ja irrotin sitten salvat. Samassa kun ovi antoi perään, syöksyi hän suinpäin sisään huutaen minua salpaamaan sen heti jälleen. Oven aukeamasta näin vilahdukselta palavia soihtuja ja niitten valossa puolitusinaa punakoita naamoja kohoamassa porrastasanteen reunan yläpuolelle. Miehet, joille nuo kasvot kuuluivat, korottivat minut nähdessään riemuhuudon ja harpaten yli viimeisen pykälän syöksähtivät ovelle. Mutta turhaan. Me olimme juuri ehtineet sulkea sen ja pudottaa eteen molemmat paksut teljet. Yhdessä hetkessä, yhdessä silmänräpäyksessä vaihtuivat hurjat huudot synkäksi murinaksi, ja ollen siksi hetkeksi turvassa oli meillä aikaa katsoa toistemme kasvoihin ja nähdä niissä kuvastuvat erilaiset säikähdysten ilmeet. Rouva de Bruhl oli kalmankalpea; Simonin silmät näyttivät pullistuvan ulos päästä ja kaikki hänen jäsenensä vapisivat kauhusta.

Kysyessäni mitä tämä merkitsi ei hän ensin saanut sanaa suustaan. Mutta sellainen ei nyt kelvannut, ja minä olin juuri tarttumassa häntä kaulukseen pakottaakseni hänet vastaamaan, kun sisemmän huoneen ovi aukeni ja kuningas astui esiin kasvot niin iloisen näköisinä että saattoi havaita hänen olevan sekä tyytyväinen neidin kertomukseen että tietämätön siitä mitä täällä oli tekeillä. Sanalla sanoen hän ei ollut oivaltanut vielä mitään levottomuuden aiheita. Mutta nähdessään Simonin minun käsissäni ja rouva de Bruhlin kuolemankalpean muodon nojaamassa seinää vasten oven luona, hän seisahtui ja hämmästyksestä huudahtaen kysyi mikä oli hätänä.

"Pelkään että olemme piiritetyt, sire", vastasin minä epätoivoissani, tuntien levottomuuteni kasvavan satakertaiseksi hänet nähdessäni — "mutta kutka meitä piirittävät, sitä en voi sanoa. Tämä poika sen kuitenkin tietää", jatkoin minä pudistaen Simonia kiukkuisesti, "ja hänen täytyy puhua. No, vapisija", sanoin hänelle, kerro tietosi."

"Linnavouti!" änkytti hän kauhistuen uudelleen kuninkaan läsnäolosta; Henrik oli nimittäin ottanut pois naamionsa. "Olin noussut muutamia askelia ylemmäksi ollakseni suojassa kylmältä, kun kuulin heidän tulevan sisään. Niitä on ainakin parikymmentä miestä."

Minä kirosin vahvasti, kysyen häneltä minkätähden hän ei ollut mennyt ylös ja varottanut Maignania, joka oli nyt miehineen meistä erotettuna ylhäällä olevissa huoneissa. "Sinä hullu", jatkoin minä melkein poissa suunniltani raivosta, "jollat olisi tullut tälle ovelle, olisivat he menneet minun huoneisiini ja miehittäneet ne! Ja mitä sinä hupsit linnanvoudista?"

"Hän on siellä", vastasi Simon kuuristuen kauemmaksi minusta kasvot värähdellen.

Arvelin hänen valehtelevan ja vain kuvittelevan noin peloissaan. Mutta sisällepyrkijät alkoivat silloin

lyödä ovea käskien meitä aukaisemaan ja käyttäen sellaisia uhkausten purkauksia että ne tunkivat paksun tammenkin läpi, karkottaen veret naisten poskilta ja muuttaen kuninkaan käytöksen tavalla joka ei jäänyt minulta huomaamatta. Huutojen seasta saatoin selvästi erottaa sanat: "Kuninkaan nimessä!" jotka vahvistivat Simonin väitettä.

Sillä hetkellä tunsin noista sanoista kevennyttä, sillä jos olimme tekemisissä vain lain kanssa, niin olihan meidän puolellamme sellainen joka oli lain yläpuolella. Ja nopeasti päätin mielessäni mitä oli tehtävä. "Luulen että poika puhuu totta, sire", lausuin tynesti. "Siellä on ainoastaan teidän majesteettinne linnavouti. Pahin seikka mitä on syytä pelätä on se, että hän voi tulla tietämään teidän täälläolonne ennenkuin tahtoisitte sen tulevan tunnetuksi. Ei pitäisi kuitenkaan olla kovin vaikeata saada häntä vaikenemaan, ja jos te suvaitsette panna naamion kasvoillenne, niin minä avaan ristikkoluukun ja puhun hänen kanssaan."

Kuningas, joka oli seisahtunut keskelle huonetta ja näytti tyrmistyneen tästä äkillisestä hälinästä, ilmotti lyhyesti suostumuksensa. Minä aloin niinmuodoin avata luukkuja, mutta silloin rouva de Bruhl tarttui käsivarteeni ja työnsi minut pois sen äärestä.

"Mitä te aiotte tehdä?" huusi hän kauhistunein kasvoin. "Ettekö kuule? Hän on siellä."

"Kuka on siellä?" kysyin minä hämmästyen enemmän hänen käytöstään kuin sanojaan.

"Kuka?" vastasi hän. "Kuka siellä voisi olla? Minun mieheni! Minä kuulen hänen äänensä, sanon minä! Hän on seurannut jälkiäni tänne! Hän on löytänyt minut ja hän tappaa minut!"

"Jumala varjelkoon!" sanoin minä, epäillen oliko hän todellakin kuullut miehensä äänen. Varmuuden vuoksi kysyin Simonilta oliko hän nähnyt häntä, ja masennukseksi kuulin häneltäkin että Bruhl oli joukossa. Nyt vasta käsitin täydelleen millainen vaara meitä uhkasi. Nyt vasta, nähdessäni ympärilläni huonostivalaistussa huoneessa naisten kauhistuneet kasvot ja kuninkaan vaivoinpidätettyä hermostumista ilmaisevan naamioidun hahmon, oivalsin kuinka toivottomasti me olimme kiedotut ansaan. Onni oli suosinut Bruhlia niin hyvin että hän, tiesipä hän sitä taikka ei, oli saanut loukkuunsa meidät kaikki — sekä kuninkaan, jonka hän halusi saattaa huonoon valoon, että vaimonsa, jota hän vihasi, ynnä neidin, joka kerran oli päässyt hänen käsistään, ja minut, joka olin kahdesti tehnyt tyhjäksi hänen tuumansa. Ei ollut ihmeellistä siis että luottamukseni lannistui katsellessani vuoroin kutakin ja kuunnellessani oven kammottavaa rusketta, kun vahvat laudat parahtelivat niihin jysähtelevistä iskuista. Sillä ensimmäinen velvollisuuteni, tärkeämpi kaikkia muita, oli kuninkaan turvaaminen — hänen pelastamisensa tästä seikkailusta ilman vahingollisia seurauksia. Kuinka saatoin silloin vastata neidistä, kuinka suojella rouva de Bruhlia? Kuinka, sanalla sanoen, saatoin täyttää kaikki nuo velvotukset, joista kunniani oli riippuvainen?

Linnavoutia muistaessani mieleni kuitenkin hetkeksi jälleen rohkaistui. Muistin että niin kauan kuin oli selvittämättä syy hänen täälläoloonsa Bruhlin seurassa, ei tarvinnut heittäytyä toivottomuuteen, ja kääntyen reippaasti kuninkaan puoleen pyysin häntä suosiollisesti seisomaan naisten kanssa eräässä nurkassa mihin ovelta ei voinut nähdä. Hän noudatti pyyntöäni koneellisesti ja tavalla joka ei minua miellyttänyt; mutta kun ei ollut aikaa pikkuseikkojen punnitsemiseen, käännyn ristikkoon päin ja avasin sen muitta mutkitta.

Kasvojeni ilmestyessä luukulle remahti ulkopuolelta hurja mielihyvän huuto, mikä yhtä nopeasti vaimeni hiljaisuudeksi. Sitä seurasi hetkinen tungeksivaa liikehtimistä odottavassa ryhmässä, ja linnavouti työntäytyi esiin. "Kuninkaan nimessä!" puuskutti hän.

"Mikä on kysymyksessä?" vastasin minä katsellen enemmän hänen takanaan mulkoilevia punottavia, kiihtyneitä naamoja kuin häntä itseään. Jotkut joukosta pitelivät kahta soihtua, jotka heittivät punertavan heijastuksen pertuskain piikkeihin ja leimahtaen silloin tällöin suurempaan liekkiin täyttivät koko ympäristön lepattavalla, savuavalla valolla. "Mitä olette vailla?" jatkoin minä. "Minkätähden tulette häiritsemään asuntoani tähän aikaan illasta?"

"Minulla on määräys vangita teidät", vastasi hän töykeästi. "Vastarinta on turha. Jollette antaudu hyvällä, lähetän noutamaan muuripässin ja murren ovenne."

"Missä on määräyksenne?" sanoin minä tiukasti, "Se, joka teillä oli tänä aamuna, peruutettiin itse kuninkaan käskystä."

"Ainoastaan lykättiin toistaiseksi", vastasi hän. "Ainoastaan lykättiin. Se annettiin minulle jälleen tänä iltana, paikalla toimeenpantavaksi. Ja sen johdosta olen nyt täällä ja vaadin teitä antautumaan."

"Kuka antoi sen?" kysyin minä.

"Herra de Villequier", vastasi hän riuskasti. "Ja tässä se on. Kuulkaa, hyvä herra", jatkoi hän, "te vain pahennatte asiaa. Avatkaa ovi."

"Ennenkuin avaan", virkoin minä kuivasti, "tahtoisin mielelläni tietää mitä osaa ystäväni, herra de Bruhl, jonka näen tuolla portailla, aikoo näytellä tässä näytelmässä. Ja tuolla on vanha veikkoni Fresnoy", lisäsin sitten. "Ja pari muutakin tuttua naamaa näen joukossa. Ennenkuin antaudun, täytyy minun muun muassa saada tietää mitä asiaa herra de Bruhlilla on täällä."

"Jokaisen kunniallisen miehen asia on avustaa kuninkaan määräysten täytäntöönpanemista", vastasi linnavouti vältellen. "Teidän asianne on antautua ja minun asiani sijottaa teidät linnaan. Mutta mellakoiminen on minusta vastenmielistä. Jos haluatte, niin annan teille harkitsemisaikaa siksi kunnes tämä soihtu on palanut loppuun. Jollette sen ajan kukittua antaudu, niin murren oven."

"Annatteko soihtuun palaa rehellisesti?" kysyin minä katsastettuani sen tilaa.

Hän vastasi myöntävästi; ja kiittäen häntä jäykästi tästä myönnytyksestä suljin luukun.

XXV. Antautumisehdot.

Kätteni oli vielä luukulla, kun kosketus olkapäähäni sai minut kääntymään ympäri ja ilmotti minulle samassa uuden vaaran uhkaavan, vaaran josta äärimmäisen päättäväisyyden avulla tuskin saatoin toivoa selviytyväni. Kuningas oli vieressäni. Hän oli ottanut pois naamionsa, ja yksi ainoa silmäys hänen kasvoihinsa riitti tekemään minulle selväksi että oli tapahtunut se mitä jo vähin olin ehtinyt peljätä. Hänen silmissään oli äärimmäisen kiihtymyksen kiilto. Hänen tummina punottavat, hiestä kosteat kasvonsa ilmaisivat ylivoimaista mielenliikutusta, samalla kuin hänen hampaansa, tiukasti yhteenpuserrettuina hänen koettaessaan hillitä häntä valtaavaa vavistuksen puuskaa, paistoivat hänen huuliensa välistä kuin ruumiin hampaat. Häntä uhkaavan vaaran uutuus, hänen seurueensa ja kaikkien häntä tavallisesti ympäröivien kasvojen, koko hänen alinomaisen ympäristönsä poissaolo, hetken myöhäisyys, talon halpa-asuisuus ja hänen yksinäisyytensä keskellä tuntemattomia ihmisiä, kaikki tämä oli ollut liikaa hänen hermoilleen, joita hänen elämäntapansa jo kauan oli heikontanut, ja hänen urheudelleen, joka tosin oli kunniaukseen esiintynyt taistelukentällä, mutta ei kestänyt äkillisen vaaran jännitystä. Vaikka hän yhä ponnisteli säilyttääkseen arvokkuutensa, näki minun katseeni huolestuttavan selvästi, että hän oli kadottamaisillaan, jollei jo ollut kadottanutkin, kaiken itsehillintänsä.

"Avatkaa!" mumisi hän hampaittensa välistä viitaten kärsimättömästi luukkuun kädellään, jolla hän juuri oli koskettanut olkapäätäni. "Avatkaa, sanon minä!"

Minä tuijotin häneen tyrmistyneenä. "Mutta", uskalsin minä änkyttää, "Teidän majesteettinne unohtaa etten ole vielä..."

"Avatkaa, sanon minä!" toisti hän kiihkeästi. "Kuulitteko? Minä tahdon että tämä ovi avataan!" Hänen laiha kätensä vapisi kuin halvautuneella, niin että sen jalokivet tuikkivat valossa ja rapisivat hänen puhuessaan.

Minä katsoin avuttomana hänestä naisiin ja jälleen takaisin, oivaltaen yhdessä väläyksessä kaikki vaarat, mitkä hänen täälläolonsa ilmi tulemisesta saattoivat seurata — vaarat, joita siihen asti en ollut mielessäni kuvitellut, mutta jotka nyt yhdessä silmänräpäyksessä näyttivät astuvan silmiäni eteen mahdollisimman selvinä. Samalla kertaa käsitin jotakin, mikä mielestäni näytti pelastumisen mahdollisuudelta, ja näitten molempien seikkojen antaessa minulle rohkeutta pidin kätteni salvalla ja koetin puhua hänelle.

"Ei, mutta, sire", sanoin hätäisesti, vaikka samalla niin kunnioittavasti kuin taisin, "minä pyydän ensin saada kertoa mitä olen nähnyt. Herra de Bruhl on tuolla ulkopuolella, ja minä laskin kuusi miestä, joitten luulen kuuluvan hänen seurueeseensa. Ne ovat roistoja, jotka ovat valmiit mihin rikoksiin tahansa, ja minä rukoilen teidän majesteettianne alistumaan mieluummin lyhytaikaiseen vankeuteen..."

Tuon viimeisen sanan lausuttuani jäin äkkiä mykäksi, kuninkaan kasvoissa leimahtaneen hurjan kiihtymyksen hämmentämänä. Huonosti valittu sanani oli syyttävän kipinän tavoin nostattanut hänen vimmansa. Satojen petoksien epäluuloiseksi kasvattamana hän unohti ulkopuolella uhkaavat vaarat sen ainoan ajatuksen valtaamana, että minä tahdoin sulkea hänet vankeuteen ja ainoastaan siinä tarkoituksessa olin tuonut hänet tänne. Hän tuijotteli ympärilleen silmät pyörien raivosta ja pelosta, ja hänen vapisevat huulensa pikemmin lähättivät kuin lausuvat sanat, "vankeuteen?"

Onnettomuudeksi sattui samassa eräs mitätön seikka, joka lisäsi hänen hämminkiään muuttaen sen täydelliseksi mielettömyydeksi. Joku ulkona olijoista rysäytti ruumiinsa painolla ovea, rouva de Bruhl

päästi tukahdutetun kirkaisun, ja tämä vei viimeisetkin rippeet kuninkaan mielenmaltista. Polkien jalkaansa hän huusi minua hillittömässä vimmassa avaamaan oven — jonka luota minä vieläkään en ollut siirtynyt.

Mutta, joko sitten tein oikein tai väärin, minä olin päättänyt yhä olla avaamatta sitä, ja minä kohotin käteni aikoen vielä kerran koettaa saada häntä taipumaan. Hän käsitti eleeni väärin, peräytyi askeleen, ja vetäen uskomattoman nopeasti esiin miekkansa ojensi sen rintaani kohti, käsivarsi jännitettynä pistoon.

Uskoni on aina ollut se, ettei hän olisi antanut iskua, vaan että pelkkä miekankahvan kosketus olisi saanut hänet malttamaan mielensä, herättäen sen urhoollisuuden mikä epäilemättä kuului hänen luonteeseensa aina viime hetkeen asti. Mutta hän ei saanut siihen tilaisuutta, sillä kun miekanterä vielä värisi ja minä seisoin liikkumattomana säilyttäen vaivoin mielenmalttini, polvi puoleksi notkistettuna ja katse tähdättynä kuninkaan silmiin, syöksähti neiti de la Vire hänen taaksensa ja äänekkäästi kirkaisten tarttui hänen kyynärpäähänsä. Säikähtyneenä, tietämättä kuka häneen oli tarttunut, kuningas huitaisi miekallaan rajusti ylöspäin, osuen lamppuun, joka särkyen romahti lattiaan ja jätti huoneen pimeäksi. Naisten kirkuminen ynnä tieto siitä, että keskellämme riehui mielipuoli, täyttivät pimeyden tuhansilla kauhuilla.

Tuntien pelkoa neidin puolesta ennen kaikkea muuta, riensin lieden luokse niin pian kuin olin päässyt järjilleni, ja välittämättä kuninkaan miekasta, jonka epämääräisesti tajusin huiskahtelevan pimeässä, etsin ja löysin puoleksipalaneen puunkappaleen ja puhalsin sen liekkiin. Ollen yhä selin huoneeseen sytytin sillä vahakynttilän, jonka olin huomannut lieden luona. Sitten, ja vasta sitten, käännyin katsomaan takanani vallitsevaa asiaintilaa.

Neiti de la Vire seisoj nurkassa puoleksi hurjana, puoleksi kauhistuneena ja kokonaan punastuneena. Hänen kätensä oli kääritty liinaan, jossa näkyi jo veritahra, ja siitä ymmärsin että kuningas oli mielettömyydenpuuskassaan haavottanut häntä lievästi. Fanchette seisoj herrattarensa edessä hiukset pystyssä kuin villikissan selkäkarvat, kädet puuskassa, karheilla kasvoillaan ja vanterassa olennossaan hurjan raivoisa ja uhkaava ilme. Rouva de Bruhl ja Simon kyyröttivät seinää vasten lähellä heitä, ja nojatuolissa istui, nähtävästi juuri-ikään siihen heittäytyneenä, kuningas, kokoonlyyhistyneenä ja tarmottomana; miekan kärki viisti maata hänen vieressään, hänen hermottoman kätensä tuskin jaksassa pitää kiinni sen kahvasta.

Silmänräpäyksessä olin selvillä siitä mitä oli tehtävä, ja menen hänen luoksensa äänettömänä laskin pistoolini, miekkani ja tikarini tuolille hänen viereensä. Sitten polvistuin.

"Sire", sanoin minä, "ovi on tuolla. Teidän majesteettinne voi avata sen milloin haluaa. Tässä, sire, ovat minun aseeni. Olen teidän vankinne, linnavouti on ulkopuolella, ja te voitte yhdellä sanalla luovuttaa minut hänelle. Sitä ainoastaan pyydän teiltä, sire", jatkoin vakavasti, "että teidän majesteettinne pitäisi harhakuvitteluna sitä ajatusta, että minä hetkeäkään olisin aikonut osottaa epäkunnioitusta tai käyttää väkivaltaa teidän persoonaanne kohtaan."

Hän katsahti minuun tylsästi kasvot kalpeina, silmät elottomina.
"Hitto!" mumisi hän. "Miksi te sitten kohotitte kätenne?"

"Ainoastaan rukoillakseni teidän majesteettianne odottamaan hetkisen", vastasin minä katsellen kuinka älyn ilme vähitellen palasi hänen kasvoilensa. "Jos suvaitsette kuunnella, niin voin selittää sen muutamin sanoin, sire. Herra de Bruhlin miehiä on kuusi tai seitsemän, linnavoudilla on kahdeksan tai yhdeksän; mutta ensinmainitut ovat rajumpia miekankäyttäjiä, ja jos herra de Bruhl tapaa teidän majesteettinne minun asunnostani ja ymmärtää sen johdosta joutuneensa häviölle, niin kykenee hän mihin epätoivon tekoon hyvänsä. Teidän persoonaanne voisi tuskin kulkea turvallisesti kadulla hänen seurassaan. Ja on vielä toinenkin arveluttava seikka", jatkoin sitten, huomaten ilostuneena että kuningas kuunteli ja toipui vähitellen ennalleen. "Nimittäin se salaperäisyys, jossa halusitte pitää tämän asian kunnes se olisi edistynyt hyvälle tolalle. Herra de Rosny terotti tätä seikkaa mieleeni mitä jyrkimmin, peläten että Blois'ssa nousisi katumellakoita jos teidän majesteettinne suunnitelmat tulisivat tunnetuiksi."

"Te puhutte seivästi", vastasi kuningas jo tarmokkaampana, vaikka hän karttoi katsomasta naiseen. "Bruhl kyliä sangen luultavasti panisi sellaisen toimeen. Mutta kuinka voin päästä ulos, hyvä herra?" jatkoi hän äreästi. "Enhän voi jäädä tänne. Minua aletaan kaivata! Minä en ole mikään rajakapteeni, jota ei etsitä eikä kysytä!"

"Luottaisiko teidän majesteettinne minuun?" lausuin minä hitaasti ja epäröiden.

"Luottaisinko teihin!" tiuskasi hän ärtyisästi, pitäen ylhäällä kättään ja katsellen tarkasti kynsiään, joitten siromuotoisuudesta ja valkoisuudesta hän oli ylpeämpi kuin konsanaan kukaan nainen. "Enkö ole

luottanut teihin? Jollen olisi luottanut teihin, olisinko silloin täällä? Jollette olisi hugenotti — antakoon Herra minulle anteeksi että sen sanon! — niin olisin lähettänyt teidät helvettiin ennenkuin olisin tullut tänne teidän kanssanne!"

Tunnustan kuunnelleeni tätä uskonnolleni annettua tunnustusta ylpeydellä, joka saattoi minut hetkeksi unohtamaan välittömän ympäristöni — meitä uhkaavan vaaran, yksinäisen kynttilän himmeästi valaiseman huoneen, taustalla näkyvät säikähtyneet kasvot ja kuninkaankin kokoonlyyhistyneen olennon, jossa masennus ja ylpeys taistelivat keskenään. Mutta ainoastaan hetkeksi; sitten kiiruhdin vastaamaan, sanoen etten epäillyt voivani vieläkin selvittää hänen majesteettinsa tästä seikkailusta ilmitulematta.

"Taivaan nimessä, tehkää se sitten!" vastasi hän tuimasti. "Tehkää mitä haluatte, kunhan vain toimitatte minut takaisin linnaan. Ja lupaan ettei mikään hugenotti tule toista kertaa houkuttelemaan minua sieltä ulos. Olen liian vanha tällaisiin seikkailuihin!"

Uusi hyökkäys ovea vastaan hänen tätä sanoessaan sai minut kiireimmän kautta selittämään hänelle suunnitelmani, jonka hän mielisuosiolla hyväksyikin, soimattuaan minua vielä kerran siitä että olin saattanut hänet tällaiseen pulmaan. Peläten oven antavan perään ennen aikaansa, huolimatta puomeista joilla olin sen varustanut, ja saaden kannustusta rouva de Bruhlin kasvoista, jotka ilmaisivat mitä suurinta kauhua, otin kynttilän ja johdin hänen majesteettinsa sisähuoneeseen, missä asetin pistoolini hänen viereensä, mutta miekkani ja tikarini pidätin hiljaisuudessa itselleni. Sitten palasin naisten luo ja viittauksilla kehottaen heitä astumaan sisään pidin ovea auki heille.

Neiti, jonka sidottua kättä en voinut katsella liikutuksesta, vaikkakin kuninkaan läsnäolo ja sen vaatima kunnioitus estivät minua virkkamasta mitään, astui heti esiin ja läheni vieressäni olevalle oviaukolle saakka. Siinä hän kuitenkin katsahti taaksensa, ja nähdessään rouva de Bruhlin seuraavan häntä, pysähtyi hän äkkiä ja mutisi luoden minuun ylpeän katseen: "Entä tämä rouva? Suljetaanko minut samaan huoneeseen hänen kanssaan?"

"Neiti", vastasin minä nopeasti samassa matalassa äänilajissa kuin hänkin oli puhunut, "olenko koskaan pyytänyt teiltä mitään alentavaa?"

Hän näytti kevyellä päänliikkeellä vastaavan kieltävästi.

"En pyydä sellaista nytkään", vastasin minä vakavasti. "Minä uskon huolenpitoonne naisen, joka on antautunut suureen vaaraan meidän tähtemme; lopun jätän teille."

Hän katsoi minua hetkisen hyvin tiukasti silmiin ja meni sitten mitään vastaamatta toiseen huoneeseen, rouvan ja Fanchetten seuratessa häntä. Minä suljin oven ja käännyin Simoniin päin, joka minun käskystäni oli puhaltanut hiilloksen tuleen, niin että se osittain valaisi huoneen, missä ei enää ollut muita kuin hän ja minä. Poika näytti pelkäävän katsettani ja osotti suurempaa levottomuutta kuin viime aikoina olin hänessä huomannut, mikä johtui joko äskeisestä kohtauksesta huoneessa tai oveen kohdistetusta rynnäköstä, joka hetki hetkeltä kävi yhä raivokkaammaksi. En kuitenkaan epäillyt hänen uskollisuuttaan taikka kiintymystään neitiin, ja määräykset, joita minun oli hänelle annettava, olivat kylläkin yksinkertaiset.

"Sinun on tehtävä niinkuin minä nyt sanon", lausuin minä käsi jo valmiina oven salvalla. "Heti kun olen päässyt ulkopuolelle, suljet oven. Äläkä sitten avaa kenellekään muulle kuin Maignanille. Kun hän pyytää, päästä hänet varovasti sisään ja pyydä häntä, niin totta kuin hän rakastaa herra de Rosnyta, ottamaan miehensä niin pian kuin väylä on selvä ja saattamaan kuninkaan linnaansa. Kehota häntä olemaan urhoollinen ja varovainen, sillä hän on hengellään vastaava kuninkaan hengestä."

Toistin tämän kahteen kertaan ja riensin sitten avaamaan luukun, peljäten että linnavouti pysyisi sanassaan ja tekisi väkiryynnäkön ovea vastaan. Kymmenkunta kiukkuista ääntä tervehti ilmestymistäni niin kiihkeästi ja malttamattomasti, että kului joku aika ennenkuin sain sananvuoroa; he lausuivat minulle uhkauksia, jollen avaisi heti paikalla, ja vaativat että tekisin sen pitemmittä puheita. Heidän johtajansa sai heidät vihdoin rauhottumaan, mutta oli selvää että hänenkin kärsivällisyytensä oli kulunut loppuun. "Antaudutteko vai ette?" sanoi hän. "Minä en aio jäädä pois sängystäni koko yöksi teidän tähtenne!"

"Minä varotan teitä", vastasin minä, "sillä kuningas on peruuttanut teillä olevan määräyksen!"

"Se ei ole minun asiani", lausui hän järkähtämättä.

"Ei kylläkään, mutta se tulee olemaan huomisaamuna, kun kuningas lähettää hakemaan teitä", vastasin minä, ja tämä näytti hiukan vaikuttavan häneen. "Suostun kuitenkin antautumaan teille kahdella ehdolla", jatkoin minä tarkastaen tiukasti hänen seuralaistensa karheita kasvoja. "Ensiksi, että annatte minun pitää aseeni kunnes saavumme vankilaan, ja minä lupaan kunniasanallani seurata teitä

siivosti. Se on numero yksi."

"Hyvä", virkkoi linnavouti kohteliaammalla äänellä, "minulla ei ole mitään sitä vastaan."

"Toiseksi, ettette te salli miestenne murtautua asuntooni. Minä tulen ulos siivosti ja sillä hyvä. Teidän määräykseenne ei sisälly tavaroitteni ryöstäminen."

"Kaikkea vielä!" vastasi hän. "Minä haluan että te tulette ulos. En halua mennä itse sisälle."

"Käskekää sitten miestenne peräytyä portaille", sanoin minä. "Ja jos te menettelette kunniallisesti minun kanssani, niin minä tahdon puolustaa teitä huomenna. Sillä määräykseenne tulee varmasti tuottamaan teille ikävyyksiä. Herra de Retz, joka hankki sen aamulla, on poissa, kuten tiedätte. Herra de Villequier voi mennä huomenna. Mutta markiisi de Rambouillet on kyllä täällä, siitä voitte olla varma!"

Huomautus oli paikallaan ja hyvin osattu. Se sai miehen säikähtämään niinkuin olin toivonut sen tekevänkin. Enemmittä vastalauseitta hän käski miestensä peräytyä ja vartioida portaita. Minä puolestani aloin irrottaa oven kiinnipitimiä.

Niin helposti ei juttu kuitenkaan päätynyt, siliä Bruhlin roistot, seuraten arvattavasti ylemmällä porrasjaksolla Fresnoyn seurassa seisovan johtajansa antamaa merkkiä, kieltäytyivät peräytymästä ja tuupivat linnavoudin miehiäkin, kun nämä olisivat tahtoneet totella määräystä. Virkamies, joka viivytyksestä oli jo tullut kärsimättömäksi, vastasi alkaen huitoa ympärilleen sauvallaan, ja yks-kaks näytti siinä syntyvän soma kahakka, jonka loppua oli mahdoton arvata edeltäpäin.

Mutta oivaltaen, että jos Bruhlin miehet pääsisivät voitolle vastustajistaan, tulisi meidän asemamme pikemmin pahemmaksi kuin paremmaksi, en jäänyt toimeettomana katsomaan paikaltani jutun päätöstä, niinkuin ensimmäinen mielijohteeni yllytti minua tekemään. Sensijaan käytin tilaisuutta pujahtaakseni ulos, silläaikaan kun Simon salpasi oven jälkeeni. Linnavouti oli sillä hetkellä sanarikkaassa kinastelussa Fresnoyn kanssa, jonka roistomaiset, intohimosta punottavat, Chizéssä antamastani iskusta jääneen suuren arven rumentamat kasvot näyttivät sanomattoman inhottavilta ainoan jällelläolevan soihdun hohteessa. Yhdessä suhteessa oli tuo konna hyötynyt nykyisessä palveluksessaan, sillä hän oli puettu räikeän loisteliaaseen asuun. Mutta pukujen suhteen olen aina pannut merkille sen, että samalla kuin rappeutunut ulkoasu ei voi kokonaan estää kunnianmiehen luonteenjaloutta tulemasta näkyviin, ei täydellisin muodinnukaisuuskaan kykene antamaan konnalle kunnianmiehen ulkonäköä.

Nähdessään minut yhtäkkiä linnavoudin vieressä peräytyi hän taaksepäin niin hullunkurisesti muuttunein kasvoniilmein, että linnavoutikin säpsähti ja sai malttinsa takaisin vasta sitten kun minä tervehdin häntä kohteliaasti ja selitin olevani hänen vankinsa. Lisäsin vielä varoituksen, että hän pitäisi silmällä jällelläolevaa soihtua, sillä jos se sammuisi, niin voisimme kumpikin saada hämmingissä tikarin kurkkuumme.

Hän otti viittauksen huomioon viivyttelämättä ja kutsuen soihdunkantajan viereensä valmistautui laskeutumaan alas, käskien Fresnoyta ja hänen miehiään, jotka seisovat yhtenä ryhmänä portaitten yläpäässä, tekemään meille tietä muitta mutkitta. He näyttivät kuitenkin hyvin halukkailta estämään meiltä pääsyn, ja vastaten hänen tuimiin sanoihinsa karkeilla kokkapuheilla osottivat niin vihamielistä käytöstä että linnavouti, häilyen kahden vaiheilla omanarvon-tuntonsa ja Bruhlin kohdistuvan kunnioituksen välillä, ei tuokioon tuntunut älyävän mitä tehdä ja näytti pikemmin ilahtuvan kuin närkästyvän, kun minä pyysin lupaa sanoa muutaman sanan herra de Bruhlille.

"Jos voitte saada hänen miehensä järkiinsä", vastasi hän äreästi, "niin puhukaa hänelle niin paljon kuin mielenne tekee!"

Astuen ylemmän porrasjakson juurelle, missä Bruhl yhä seiso, tervehdin häntä kaavamaisesti. Hän vastasi tervehdykseeni ainoastaan äkäisellä, valppaalla katseella, ja kietoen levättinsä tiukemmin ympärilleen oli silmäilevinään minuun halveksivasti, mikä ei kuitenkaan voinut peittää näkymättömiin hänen tuntemaansa voitoniloa ja kostontoivoa. Minä olin erittäin halukas tietämään, oliko hän seurannut vaimonsa jälkiä tänne saakka vai oliko hän saapunut tänne vain ylimalkaisien minuun kohdistuvien tarkotusperiensä johdosta, ja siinä mielessä kysyin niin ivallisesti kuin taisin, mikä oli aiheuttanut hänen täälläolonsa. "pelkään etten voi jäädä osottamaan teille vieraanvaraisuutta", jatkoin sitten; "mutta siitä saatte kiittää ainoastaan ystävääne Villequier'tä!"

"Olen teille suuresti kiitollinen", vastasi hän pirullisesti hymyillen, "mutta älkää siitä mitään välittäkö. Kun olette mennyt, aion ryhtyä omin neuvoini mihin minua vain haluttaa."

"Aiotteko?" vastasin minä levollisesti — ei sillä ettei noitten sanojen alla piilevä uhkaus ja konnamainen viittaus olisi minuun vaikuttanut, vaan siitä syystä että juuri sellaista odotettuani minulla oli vastauskin valmiina. "Sen saamme nähdä." Ja sen sanottuani vein sormet huulilleni, vihelsin

kimakasti ja huusin kaikuvalla äänellä: "Maignan! Maignan!"

Minun ei tarvinnut huutaa nimeä kolmatta kertaa, sillä linnavouti ei ehtinyt muuta kuin säpsähtää tästä odottamattomasta toimenpiteestä, kun yläpuolellemme oleva porrastasanne kajahti jykevistä askelista ja mies, jota olin kutsunut, laskeutui nopeasti alas portaita ilmestyen yhtäkkiä kädenkantaman päähän Bruhlista, joka kiroten käännähti ympäri ja hänet nähdessään peräytyi tahdottomasti taaksepäin. Maignanin peloton ja itseensäluottava käytös oli tavallisestikin omiaan vaikuttamaan vastustajaan, mutta tässä tilaisuudessa oli siinä vielä tavallista silmäänpistävämpi häikäilemättömyyden piirre, joka ei ollut tekemättä vaikutustaan katsojiin. Kun hän seiso siinä hymyillen synkästi Bruhlin pään ylitse, samalla kuin hänen kätensä leikitteli huolettomasti tikarilla ja soihtu heitti punertavan hohteen hänen tukevalle muodolleen, oli hän selvästi niin pelottava vastustaja, että vaikka olisin hakenut läpi koko kaupungin, en olisi löytänyt hänen vertaistaan mitä tulee voimaan ja kylmäverisyyteen. Hän antoi mustien silmiensä siirtyä toisesta toiseen, mutta ei osottanut mitään huomiota muille kuin minulle, tervehtien minua ylellisen kohteliaasti ja samalla kerskuvan rohkeasti, mikä oli hyvin paikallaan tässä tilaisuudessa.

Minä tiesin minkälaisista käytöstepäa parooni de Rosny noudatti häneen nähden ja seurasin hänen malliaan mikäli osasin. "Maignan", lausuin lyhyesti, "olen ottanut ensi yöksi asunnon muualla. Kun olen mennyt, kutsutte miehene ja vartioitte tätä ovea. Jos joku yrittää tunkeutua sisään, teette velvollisuutenne."

"Voitte pitää sen tehtynä", vastasi hän.

"Siinäkin tapauksessa että pyrkijä olisi herra de Bruhl, joka seisoo tässä", jatkoin vielä.

"Ymmärrän."

"Te pidätte vartiota", jatkoin edelleen, "aina huomisaamuun saakka, jos herra de Bruhl pysyy täällä. Mutta niin pian kuin hän lähtee, saatte määräykset sisällä olevilta henkilöiltä ja noudatatte niitä ehdottomasti."

"Teidän ylhäisyytenne voi olla levollinen", vastasi hän tikariaan käsitellen.

Nyökättyäni hänelle hyvästiksi käännyn hymysuin Bruhlin puoleen ja näin että tämän odottamattoman esteen aiheuttama kiukku ja häneen kohdistetun loukkauksen synnyttämä suuttumus tekivät hänen häviönsä niin täydelliseksi kuin saatoin toivoa. Mitä Fresnoy'han tulee, ei hänellä enää näyttänyt olevan halua yrittää estämään poispääsyämme, jos hän oli sitä vakavasti aikonutkaan. Hänen herraansa en kuitenkaan päästänyt antamatta hänelle vielä yhtä pistoa. "Koska tämä nyt on selvillä", sanoin leikkisästi, "niin voin toivottaa teille hyvää yötä. Saan arvattavasti kunnian kohdata teitä huomenna Chavernyssa. Mutta ensin annamme Maignanin silmätä sillan alle!"

XXVI. Mietteitä.

Joko Bruhlia kohtaan osottamani kunnioituksen puute taikka Villequier'n mahdollisesta katoamisesta lausumani sanat olivat tehneet linnavoudin mieleen niin ihailtavan vaikutuksen, että siitä hetkestä alkaen kun poistuimme asunnostani hän kohteli minua erinomaisen kohteliaasti, sallien minun pitää miekkanikin ja toimittaen minulle yösijan omissa huoneissaan vankilarakennuksessa.

Vaikka olikin myöhäinen, en voinut antaa niin suuren kohteliaisuuden mennä ohi ilman kiitollisuudenosotusta. Pyysin senvuoksi saada jakaa pienen lahjan hänen seuralaisilleen, ja sitten pyysin häntä itseään tekemään minulle kunnian juomalla kanssani pullon viiniä. Kun tämä oli hankittu, istuimme sen ääressä tunnin verran ja menimme lopuksi makuusijoillemme täysin tyytyväisinä toinen toiseemme.

Mutta päivän tapahtumat ja varsinkin yksi seikka, jossa en ole pitemmältä viipynyt, osottautuivat kykenevänsä estämään nukkumiseni yhtä tehokkaasti kuin jos minut olisi suljettu linnan kosteimpaan maanalaiseen komeroon. Niin paljon tapahtumia oli ahtautunut niin lyhyen aikamäärän sisään, että näytti siltä kuin ei minulla siihen saakka olisi ollut lainkaan tilaisuutta arvioida mihin minua kiidätettiin tai mikä onni minua odotti kaiken tämän hälinän lopussa. Siitä asti kun herra d'Agen aamulla ensiksi ilmestyi luokseni tuoden sen hämmästyttävän uutisen että linnavouti oli minua etsimässä, aina lopulliseen antautumiseeni saakka oli tapausten sarja juossut niin nopeasti, että minulla kussakin sen eri kohdassa oli tuskin ollut aikaa arvioida asemaani taikka viimeisen vastuksen tai voiton täyttä merkitystä. Nyt, kun minulla oli aikaa, elin kuluneen päivän uudelleen ja johdattaen mieleeni sen vaarat ja pettymykset tunsin kiitollisuutta siitä että kaikki oli päättynyt niin kauniisti.

Luotin täydellisesti Maignaniin enkä epäilytkään ettei Bruhl pian väsyisi, jollei jo ollut väsynyt hyödyttömään piiritykseen. Tunnin kuluessa viimeistäänkin — eikä ollut vielä puoliyökään — olisi kuningas vapaa lähtemään kotiin, ja siihen päättyi parooni de Rosnyn minulle uskoma tehtävä mikäli se häntä koski. Hänen majesteettinsa päätöksen saattaminen Navarran kuninkaan tietoon uskottaisiin varmaankin markiisi de Rambouillet'ille tai jollekin muulle asemaltaan ja vaikutukseltaan samanveroiselle henkilölle, ja samoihin käsiin joutuisi kunnia ja vastuu sen sopimuksen päättämisestä, joka, kuten kaikki tiedämme, lyhyen väliajan ja vähäisen verenvuodatuksen ynnä paljonmerkitsevän sallimuksen iskun jälkeen tuotti Ranskalle pysyvän rauhan. Mutta pysyväksi ylpeyden aiheeksi minulle jäisi kuitenkin se, että minä, jonka elämänura vielä äsken oli näyttänyt päättyvän haaksirikkoon, olin ollut välineenä hankkimassa tätä niin suurta onnea maalleni ja uskonnolleni.

Mutta muistaessani Navarran kuninkaan varoituksen, ettei minun olisi odotettava häneltä korvausta, olin hyvin epätietoinen siitä, mille suunnalle urani oli tämän jälkeen aukeava; ensi sijassa luotin siihen de Rosnyn antamaan lupaukseen, että hän ottaisi minun menestymiseni omaksi huolekseen. Olin kyllästynyt Blois'n hoviin ja sen juonien ja petollisuuden täyttämään ilmapiiriin, josta nyt toivoin päässeeni erilleni, mutta ratkaisematta jäi kysymys siitä, kuinka voin palata Loiren toiselle puolelle, jossa Turenne'n kreivin viha minua uhkasi. Olisin vaivannut itseäni paljon enemmänkin tätä seikkaa ajatteleamalla, jollen olisi löytänyt toista sen kanssa läheisessä yhteydessä olevaa mutta paljon puoleensatempaavampaa ajatuksen aihetta neiti de la Viren oikullisesta käytöksestä.

Tuohon käytökseen luulin nyt löytäneeni selityksen. Sekä hämmästyen että hyvilleni tullen huomasin, että siitä voi tehdä ainoastaan yhden johtopäätöksen — johtopäätöksen, joka voimakkaana oli välähtänyt mieleeni nähdessäni hänen kasvonsa, kun hän syöksähti kuninkaan ja minun väliin.

Seuraten tapahtumia taaksepäin aina ensimmäiseen kohtaukseen St. Jean d'Angely'ssa Navarran kuninkaan odotushuoneessa, muistin sen pilapuheen, jonka hupsu Mathurine oli lausunut meidän molempien kustannuksella. Se oli arvattavasti jäänyt neidin mieleen ja kiihottaen hänessä katkeruutta minua kohtaan saattanut hänet kohtelemaan minua alentavasti, kun vastoin kaikkea todennäköisyyttä jälleen kohtasimme toisemme ja hän huomasi tulleen jätetyksi tavallaan minun käsiini. Se oli ollut syynä hänen tuimiin sanoihinsa ja vielä tuimempiin katseisiinsa matkallamme pohjoiseen sekä yhdessä hänen luonteensa syntyperäisen ylpeyden kanssa aiheuttanut sen alentavan mielipiteen, minkä olin hänestä muodostanut verratessani häntä kunnianarvoisaan äitiini.

Mutta samalla aloin ajatella, että tuo pila oli mahdollisesti vaikuttanut toiseenkin suuntaan, nimittäin pitämällä hänen mieltään kiinnitettynä minuun ja synnyttämällä hänessä — varsinkin Chizé'hen ilmestymiseni jälkeen sen ajatuksen, että meidän kohtalomme olivat jollakin tavoin yhdistetyt. Näin olettaen ei ollut vaikea ymmärtää hänen käytöstään Rosnyssa, kun hän, tultuaan tietämään etten ollut petturi ja katuen aikaisempaa kohtelutapaansa, kuitenkin kavahti niitä tunteita, joita hän alkoi huomata omassa rinnassaan. Siitä lähtien ja tätä johtolankaa seuraten ei minun ollut lainkaan vaikeata selvittää hänen vaikuttimiaan, otaksuen nimittäin että tuo aavistus, joka täytti mieleni ihmetyksellä ja ihastuksella, kävi yhteen todellisuuden kanssa.

Ollen keski-ikäinen ja harmaantunut ja elämäni parhaan ajan ohitse ehtinyt, en ollut koskaan ennen uskaltanut ajatella hänestä tähän tapaan. Köyhänä ja verrattain vähäpätöisenä miehenä en ollut koskaan uskaltanut korottaa katsettani niihin suuriin rikkauksiin, joita hänellä kerrottiin olevan. Nytkin jäin häikäistyksi ja hämilleni, kun nuo suuret mahdollisuudet niin äkkiä paljastuivat. Tunsin miltei huimausta muistelllessani häntä sellaisena kuin olin hänet viimeksi nähnyt, käsi haavotettuna minun puolustuksessani, ja toisaalta taas miltei tuskallisen voimakasta liikutusta kuvitellessani palanneeni takaisin nuoruuteen, jolle jo olin jättänyt hyvästit, ja niihin ruusuisiin toiveihin ja suunnitelmiin, jotka useimmille miehille ilmestyvät ainoastaan kerran, ja senkin nuoruusvuosina. Siihen saakka olin katsonut noita asioita vain toisten osuudeksi.

Aamunkoitto tapasi minut vielä huvittelemassa itseäni näillä suloisilla mietteillä, eikä ihmekään, sillä olihan näillä minulle kaikki uutuuden viehätykset. Aurinko sattui sinä aamuna nousemaan selkeälle taivaalle ja vuodenaikaan nähden harvinaisen kirkkaana, ja minulta puuttuu sanoja muistelllessani sitä ja koettaessani kuvata kuinka tuo yksinkertainen tosiseikka lisäsi iloni kerrassaan hurmaavaksi! Minä paistatin itseäni ristikkoikkunasta tulvivissa säteissä, ja nauttien aamuista raikkautta kiihkein ja kyltymättömin haluin, sain täysin tuntea sitä hyvyden kaipuuta, jonka sallimus sellaisina hetkinä suo meissä herätä silloin kuin olemme nuoria, mutta harvoin, jos aika ja soturielämä ovat tylsyyttäneet herkemät tunteet.

En ollut vielä ehtinyt siihen kohtaan, jossa vaikeudet ovat arvioitavat, ja pääasiallisin varjo säihkyvässä ilossani oli surku siitä, ettei äitini enää ollut elossa kokemassa tämän hetken iloa ja saamassa osaansa siitä onnesta, jota hän oli niin usein ja hartaasti mielessään kuvitellut. Näinkin ollen tunsin sentään vetoa hänen puoleensa. Muistelin mitä hellimmin tuntein ja vapaammin mielin kuin ennen hänen viimeisiä päiviään ja sanojaan ja erittäinkin mitä hän oli lausunut neidin puolesta. Ja

lupasin juhlallisesti, jos suinkin mahdollista, käydä hänen haudallaan ennenkuin poistuin seudulta, omistaakseni joitakin hetkiä sen hellän suhteen ajattelemiseen, joka oli pyhittänyt kaikki naiset silmissäni.

Nämät mietteet keskeytti seikka, joka lopulta osottautui aika hupaiseksi, vaikka se alussa tuntui kaikkea muuta kuin rauhottavalta. Kolkkoa kahleitten kalinaa kuului alakerran käytävässä ja huoneeseeni johtavilta portailta, jotka olivat, kuten koko rakennus, kivillä lasketut. Malttamattomana ja hiukan levottomanakin odotin mitä siitä tulisi, ja on helppo kuvitella hämmästystäni, kun oven avauduttua astui sisään mies, jonka paikalla tunsin kuuroksi Matteukseksi — samaksi roistoksi, jonka viimeksi olin nähnyt Fresnoyn seurassa Valois-kadun varrella olevassa talossa. Hämmästyneenä hänen tulostaan hyppäsin jaloilleni peläten petosta ja aavistaen että linnavouti oli halpamaisesti luovuttanut minut Bruhlin haltuun. Mutta kun lähempi silmäys osotti miehen olevan raudoissa — mistä kuulemani kalinakin oli johtunut — niin istuuduin jälleen nähdäkseni mitä tapahtuisi.

Kävi ilmi että hän ainoastaan toi minulle aamiaiseni ja oli itsekin vanki, ja vähemmin onnellisissa olosuhteissa kuin minä; mutta kun hän ei ollut minua tuntevinaan, vaan asetti tuomisensa eteeni itsepintaisesti vaieten, eikä minulla ollut voimaa saada häntä kuulemaan, niin en päässyt tietämään kuinka hän oli joutunut vankeuteen. Mutta pian sen jälkien tuli linnavouti minua tervehtimään ja osotukseksi siitä, että edellisen illan hyvä toveruussuhde vielä säilyi, toi minulle kukkarollisen tupakkaa, minkä otin vastaan enemmän kohteliaisuuden vuoksi kuin siinä mielessä että siitä jotain hyötyisin. Ja häneltä sain kuulla kuinka tuo lurjus oli joutunut hänen huostaansa.

Tuli selville, että Fresnoy, pitäen haavotettua miestä liian vastuksellisena taakkana, oli kahakkayönä jättänyt hänet erään samassa kaupunginosassa olevan sairaalan ovelle. Veljet olivat avanneet oven, mutta ennenkuin he ottivat hänet sisään, tekivät he muutamia kysymyksiä. Matteukselle oli opetettu oikeat vastaukset näihin kysymyksiin, jotka tavallisesti tehtiin totutun kaavan mukaan; mutta pahaksi onneksi hänelle teki esimies kysymyksensä joko sattumalta tahi erehdyksestä väärässä järjestyksessä.

"Ethän ole hugenotti, poikani?" sanoi hän.

"Olen, Jumalan nimessä!" vastasi Matteus yksinkertaisesti, luullen kysyttävän oliko hän katolilainen.

"Mitä?" huudahti hämmästynyt prior, tehden epäilevänä ristinmerkin.

"Etkö ole kirkon uskollinen poika?"

"En suinkaan!" vakuutti kuuro ystävämme, luullen että kaikki meni hyvin.

"Siis kerettiläinen!" huusi munkki.

"Aamen siihen!" vastasi Matteus viattomana, uskoen vähääkään epäilemättä että häneltä kysyttiin kolmatta asiaa, joka tavallisesti oli se, tarvitsiko hän apua.

Tästä syntyi tietenkin aika hälinä, ja Matteus, joka turhaan selitti olevansa kuuro, kiidätettiin linnavoudin haltuun. Kysymykseeni, kuinka hän keskusteli Matteuksen kanssa, vastasi hän ettei hän osannut, mutta että hänen pieni ristilapsensa, ainoastaan kahdeksan vuoden vanha tyttönen, oli merkillisellä tavalla mielistynyt tuohon konnaan eikä ollut milloinkaan onnellisempi kuin puhellessaan hänen kanssaan merkkien avulla, joita oli keksinyt suuren joukon. Tämä tuntui minusta sillä kertaa omituiselta, mutta ennen aamun loppua oli minulla todistuksia siitä että se oli hyvinkin totta ja että nuo kaksi olivat harvoin erossa, hennon lapsosen hallitessa tuota synkkää julmuria rajattomalla yksinvallalla.

Kun linnavouti oli mennyt, kuulin jälleen Matteuksen kahleitten kalinan. Tällä kertaa hän tuli noutamaan pois ruoka-astioita ja saattoi minut hämmästytykseni puhumalla minulle. Yhtä yrmeän näköisenä kuin ennenkin ja tuskin katsahtaen minuun hän virkkoi äkkiä: "Tekö menette jälleen pois?"

Nyökkäsin myöntävästi.

"Muistatteko laukkipää-raudikkoa, joka kompastui teidän allanne?" mutisi hän, katse itsepintaisesti lattiaan tähdättyinä.

Minä nyökkäsin jälleen.

"Minä tahtoisin myödä sen hevosen", sanoi hän. "Ei ole toista sen vertaista koko Blois'ssa, eikä Pariisissakaan! Jos kosketatte sitä piiskalla lautaselle, niin se suistuu maahan kuin ammuttu. Muuten voi vaikka lapsi sillä ratsastaa. Se on eräässä tallissa, kolmannessa talossa 'Kolmesta kyyhkysestä', Amancyn poikkikadulla. Fresnoy ei tiedä missä se on. Hän lähetti eilen sitä kysymään, mutta en ilmottanut hänelle."

Jokin inhimillisen tunteen kipinä, joka ilmestyi hänen synkkään, raakaan katsantoonsa, kun hän puhui

hevosesta, saattoi minut haluamaan lähempiä tietoja. Onneksi ilmestyi ovelle juuri silloin pikku tyttönen etsimään leikkiveriaan, ja hänen kauttaan sain kuulla, että miehen vaikuttimena hänen halutessaan myödä hevoseensa oli pelko siitä, että kauppias, jonka hallussa se oli, saattaisi myödä sen itse saadakseen korvauksen sen ylläpidosta, ja hän, Matteus, menettäisi sen ilman korvausta.

En sittenkään vielä ymmärtänyt minkätakia hän kääntyi minun puoleeni, ja tulin sangen hyvilleni, kun sain tietää miten asia oli. Niin alhainen kuin tuo konna luonteeltaan olikin, oli hän hellästi kiintynyt tähän raudikkoon, joka oli ollut hänen ainoa omaisuutensa kuuden vuoden aikana. Tätä muistaen hän oli tullut siihen ajatukseen, että minä kohtelisin sitä hyvin enkä petkuttaisi häneltä hintaa siksi että hän oli vankeudessa ja avuton.

Lopulta suostuin ostamaan hevosen kymmenestä kruunusta, maksaen myöskin sen mitä hoidosta oli menevä. Olin aikeissa tehdä jotain myöskin miehen hyväksi — osaksi sen ajatuksen kehottamana, että hänessä oli jotain hyvääkin, ja osaksi sen luottamuksen takia, jota hän oli minulle osottanut ja joka tuntui ansaitsevan jotain vastinetta. Mutta alhaalta kuuluva hälinä johti huomioni toisaalle. Kuulin mainittavan nimeäni ja unhotin asian sillä kertaa.

XXVII. Apuun, ystävät!

Halusin malttamattomana tietää keitä tulijat olivat ja mitä asiaa heillä oli minulle, ja ollen vielä tuollaisessa haltioitumisen tilassa, jossa tuntuu kuulevan ja näkevän enemmän kuin muulloin, olin huomaavinani lähestyvissä askelissa omituista empimistä ja eloisuuden puutetta, mikä nopeasti vaikutti mieleeni. Epämääräinen kammo valtasi minut seisoessani siinä kuuntelemassa. Ennenkuin ovi avautui, olin ehtinyt ajatella jo kymmeniäkin onnettomuuksia. Ihmettelin, minkätähden en ollut jo aikaisemmin tiedustellut kuninkaan turvallisuutta, ja tunsin sanalla sanoen yhtäkkiä tuollaista täydellistä masentumista joka liiankin usein seuraa ylenmääräistä ilon tulvaa.

Olin niinollen valmistunut näkemään synkkiä kasvoja, mutta en niitä henkilöitä, joitten nuo kasvot olivat, enkä sitä omituista käytöstä, jota he sisään astuessaan osottivat. Tulijat olivat François d'Agen ja Simon Fleix. Ja sitä myöten oli kaikki hyvin. Mutta sensijaan että ensinmainittu olisi astunut esiin tervehtiäkseen minua sillä erinomaisella kohteliaisuudella, joka aina oli hänelle ominainen ja jonka olin luullut kestävän kaikissa yllätyksissä ja vaaroissakin, kohtasi hän minua silmät alasluotuina ja kasvot niin synkkinä että pelkoni siitä lisääntyi moninkertaiseksi, koska se johti mieleeni kaikki ne epämääräiset ja hirvittävät tuskat, joitten markiisi de Rambouillet oli maininnut minua odottavan vankilassa. Pidin täysin todennäköisenä, että heidän perässään astuisi sisään vanginvartia käsi- ja jalkarautoja kantaen, ja tervehtiessäni herra François'ta kasvoni ilme, joka tahtomattanikin muodostui hänen ilmeensä mukaiseksi, oli minulla tuskin riittävästi malttia kehottaakseni häntä käyttämään hyväkseen huoneeni puutteellisia mukavuuksia.

Hän kiitti, mutta teki sen niin synkästi ja väkinäisesti että malttamattomuuteni vain kasvoi joka tavulta minkä hän sai lausutuksi. Simon Fleix oli hiipinyt ikkunan luo ja seiso i selin meihin. Ei kummallakaan näyttänyt olevan mitään sanomista. Mutta tätä jännityksen tilaa saato i minä kaikkein vähemmän sietää, ja tullen kärsimättömäksi tuosta väkinäisyydessä, joka ystäväni käytöksestä oli nopeasti tarttumassa minuunkin, kysyin häneltä äkkiä ja jyrkästi, oliko hänen setänsä palannut.

"Hän palasi puolenyön aikaan", vastasi hän, piirrellen kuvioita lattiaan ratsastuspiiskansa kärjellä.

Tämän kuullessani hämmästyin hieman, koska d'Agen oli vieläkin puettu ja varustettu kuin matkaa varten, kokonaan ilman niitä somistuksia, jotka tavallisesti pistivät silmään hänen ulkoasussaan. Mutta kun ei hän omasta halustaan jatkanut tiedonantoja sen pitemmälle eikä edes huomauttanut paikasta, missä hän minut tapasi, tahi kyselty seikkailuista, jotka minut sinne olivat saattaneet, jätin sen sikseen ja kysyin oliko hänen seurueensa saavuttanut karkureita.

"Kyllä", vastasi hän, "mutta ilman tuloksia."

"Entä kuningas?"

"Herra de Rambouillet on nyt hänen luonaan", vastasi hän, yhä piirustellen.

Tämä vastaus päästi minut pahimmasta huolestani, mutta puhujan käytös oli niin hajamielinen ja niin vastakkainen hänen tavalliselle harkitulle huolettomuudelleen, että levottomuuteni vain kasvoi. Vilkaisin Simon Fleix'hin, mutta hän piti kasvonsa pois päin käännettynä, joten en siitäkään saanut valaistusta, vaikkakin huomasin että hänkin oli matka-asussa ja aseilla varustettuna. Kuuntelin, mutta en voinut erottaa mitään ääniä, jotka olisivat ilmottaneet linnavoudin olevan tulossa. Sitten yhtäkkiä muistin neiti de la Viren. Voisiko olla mahdollista että Maignan ei olisi pystynyt täyttämään

tehtäväänsä?

Hypähdin kiivaasti tuoliltani sen liikutuksen vaikutuksesta, minkä tämä ajatus luonnollisesti synnytti, ja tartuin d'Agencia käsivarteen. "Mitä on tapahtunut?" huudahdin. "Bruhlko? Murtautuiko hän asuntooni viime yötä? Mitä!" jatkoin minä, horjahtaen taaksepäin lukiessani vahvistuksen aavistukselleni hänen kasvoistaan. "Murtautuiko hän?"

Herra d'Agen, joka myöskin oli noussut, puristi kättäni kouristuksentapaisella voimalla. Tuijottaen kasvoihini piti hän minua täten hetken otteessaan, omituinen sekotus hurjuutta ja liikutusta käytöksessään. "Kyllä, valitettavasti", vastasi hän, "hän teki sen ja vei mukanaan ne jotka hän sieltä löysi! Ne jotka hän sieltä löysi, ymmärrättehän! Mutta herra de Rambouillet on matkalla tänne, ja muutamien minuuttien perästä olette vapaa. Lähdemme yhdessä ajamaan takaa. Jos saavutamme heidät, niin hyvä. Jollei, niin sitten on aikaa puhua."

Hän keskeytti, ja minä seisoin tuijottaen häneen iskun typeryyttämänä, mutta säilyttäen kauhussani ja hämmästyksessäni sen verran ajatuskykyäni, että ihmettelin sitä synkkyyttä, joka pimensi hänen kasvojaan, ja intohimoa, joka värisi hänen sanoissaan. Mitä oli asialla hänen kanssaan tekemistä? "Mutta Bruhl", virkoin minä viimein ponnistautuen maltilliseksi, "kuinka hän pääsi huoneeseen? Minähän jätin sinne vartiat."

"Viekkaukella, silläaikaa kun Maignan ja hänen miehensä olivat poissa", oli vastaus. "Ainoastaan tämä teidän poikanne oli siellä. Bruhlin miehet voittivat hänet ylivoimalla."

"Mitä tietä Bruhl on mennyt?" mutisin minä kurkku kuivana, sydän rajusti tykyttäen.

Hän pudisti päätään. "Muuta emme tiedä kuin että hän meni ulos eteläportin kautta yhdentoista ratsumiehen, kahden naisen ja kuuden varahevosen kanssa tänä aamuna päivän koittaessa", vastasi hän. "Maignan tuli setäni luo tuoden tämän uutisen, ja herra de Rambouillet lähti heti, niin varhainen kuin olikin, kuninkaan luokse hankkimaan teille vapautusmääräystä. Hänen pitäisi olla jo täällä."

Minä katsoin raudotettuun ikkunaan, kaamea pelko sydämessäni, ja siitä Simon Fleix'hin, joka seiso sen vieressä äärimmäisen masentuneen näköisenä. Menin hänen luokseen. "Sinä koira!" lausuin matalalla äänellä. "Kuinka se tapahtui?"

Kummastukseksi hän lankesi yhtäkkiä polvilleen ja kohotti kätensä ikäänkuin varjellakseen itseään lyönniltä. "He matkivat Maignanin ääntä", änkytti hän käheästi, "ja me avasimme."

"Ja sinä uskallat tulla tänne kertomaan sitä minulle!" huusin minä jaksuen tuskin pysyä raivostumatta. "Sinä, jonka huostaan uskoin hänet! Sinä, jonka luulin palvovan häntä! Sinä olet tuhonnut hänet, ihminen!"

Hän nousi pystyyn yhtä äkkiä kuin oli lyyhistynyt maahankin. Hänen laihoissa, hermostuneissa kasvoissaan tapahtui hämmästyttävä muutos; ne tulivat äkkiä koviksi ja jäykiksi, ja hänen silmänsä alkoivat kiilua kiihtymyksestä. "Minäkö — olenko minä tuhonnut hänet? Niin, taivas nähköön, minä olen sen tehnyt!" huusi hän vasten kasvojani, säikkymättä tai karttamatta enää katsettani. "Voitte tappaa minut, jos tahdotte. Te ette tiedä kaikkea. Minä se varastin nutustanne samettisolmun, jonka hän teille antoi, ja sanoin sitten että de Rosny oli sen ottanut! Minä sanoin hänelle että te olitte antanut sen pois! Minä toin hänet Pienten Sisarten talon luokse, jotta hän näkisi teidät rouva de Bruhlin seurassa! Minä tein tämän kaiken ja tuhosin hänet! Nyt te tiedätte! Tehkää minulle mitä haluatte!"

Hän levitti käsivartensa kuin ottaakseen vastaan iskun, sill'aikaa kuin minä seisoin hänen edessään määrättömästi hämmästyneenä niin odottamattomasta paljastuksesta, täynnä oikeutettua vihaa ja suuttumusta ja kuitenkin epävarmana siitä mitä minun oli tehtävä. "Pääsitkö myöskin Bruhlin sisään tahallasi?"

"Minäkö?" huudahti hän, hurja välkähähdys silmissään. "Ennemmin olisin kuollut!"

En tiedä miltä kannalta olisin ottanut tuon tunnustuksen, sillä samassa kuului ulkoa hevosten kavioitten töminää, ja ennenkuin ehdin vastata hänelle, kuulin herra de Rambouillet'n puhuvan kopealla äänellä alakerran ovella. Linnavouti oli hänen kanssaan, mutta hänen matalampi äänensä hukkuu valjaitten helinään ja malttamattomien kavioitten töminään. Katsoin huoneeni raollaan olevaa ovea kohti, ja pian astuivat molemmat miehet sisään, markiisi halveksivan välinpitämättömän näköisenä kuunnellen niitä selityksiä ja anteeksipyyntöjä, joita toinen hänen rinnallaan kulki monisanaisesti esitti. Herra de Rambouillet'n kasvoilla ei kuvastunut lainkaan sitä murhetta ja toivottomuutta, jota d'Agenin kasvot ilmaisivat niin silmänpistävässä määrässä. Hän näytti päinvastoin olevan pelkkää iloisuutta ja hyväntuulisuutta, ja astuessaan esiin ja nähdessään minut hän syleili minua erinomaisen ystävällisesti ja suopeasti.

"Ahaa, ystävänä", sanoi hän iloisesti, "tapaan siis teidät sittenkin täältä! Mutta älkää huolehtiko. Tulen juuri kuninkaan luota tuoden teidän vapauttamismääräyksenne. Hänen majesteettinsa on kertonut minulle kaikki, tehden minut senkautta teidän pysyväksi ystäväksenne ja velalliseksenne. Mitä tulee tähän herraan", jatkoi hän kääntyen kylmästi hymyillen linnavoudin puoleen, joka näytti vapisevan vaatteissaan, "voi hänkin odottaa pikaista määräystä. Herra de Villequier on viisaasti kyllä lähtenyt metsästämään eikä tule takaisin ennenkuin päivän tai parin perästä."

Niin kovasti kuin jännitys ja huoli minua kiduttivatkin, en voinut heti ahdistaa häntä anomuksilla. Minun oli ensin kiitettävä häntä hänen ripeästä toiminnastaan minun hyväkseni, ja sen tein niin lämpimin sanoin kuin taisin. Ja oikeudenmukaisuus pakotti minut myöskin suositamaan hänelle linnavoutia esittämällä tuon virkamiehen käytöstä minua kohtaan ja ylistäen hänen kykyään. Tämä kaikki oli minun tehtävä, vaikka sydäntäni kirveli huoli ja pelko ja pettymys, ja jokainen hetki tuntui iankaikkisuudelta.

"Hyvä, hyvä", sanoi markiisi ylhäisen hyväntahtoisesti, "panemme sitten syyn Villequier'n niskoille. Hän on kuitenkin vanha kettu, ja lyönpä melkein vetoa että hän pääsee tästä vahingoittumatta. Hän on tehnyt tällaisia kepposia ennenkin. Mutta enhän ole vielä suorittanut asiaani loppuun", jatkoi hän iloisesti. "Hänen majesteettinsa lähettää teille tämän, ja hän käski minun sanoa että hän on ladannut sen teitä varten."

Puhuessaan hän veti viittansa alta pistoolin, jonka olin jättänyt kuninkaalle ja joka sattui olemaan sama jonka de Rosny oli minulle antanut. Otin sen vastaan, kummastellen malttamattomasti minkä vuoksi hän käsitteli sitä niin varovaisesti; mutta pian ymmärsin syyn, sillä huomasin että se oli ladattu suuta myöten kultarahoilla, joista pari putosi vierien lattialle. Hyvin liikutettuna tästä kouraantuntuvasta kiitollisuuden osotuksesta kuninkaan puolelta aioin kuitenkin pistää rahat kiireissäni taskuun, mutta markiisi, haluten tyydyttää oman pikku uteliaisuutensa, kehotti minua laskemaan ne ja sai summan nousemaan vähän yli kahdentuhannen livren, lukuunottamatta kallisarvoisilla kivillä varustettua sormusta, jonka löysin niiden joukosta. Tämä kaunis lahja käänsi ajatukseni pois Simon Fleix'stä, mutta en voinut karkottaa sitä huolta, jota tunsin neidin puolesta. Hänen asemansa muistaminen kidutti minua niin, että herra ne Rambouillet'kin alkoi oivaltaa mielentilaani ja riensi vakuuttamaan minulle, että ennen hoviin lähtöään hän oli jo antanut määräyksiä minun avustamiseksi.

"Te kaiketi haluatte seurata tuota neitiä?" sanoi hän. "Mitä tulee kuninkaaseen, joka on tavattomasti kiihdyksissään tuosta häpeätyöstä, ja tähän François'han, joka näytti joutuvan ihan suunniltaan kuullessaan uutisen, ei minulla ole asemasta mitään oikein selvää käsitystä."

"Hänet uskoi minun huostaani eräs henkilö, jonka te hyvin tunnette", vastasin vaivalloisesti. "Kunniani liittyy sekä häneen että tuohon nuoreen naiseen. Vaikka minun olisi lähdettävä jalan käyden ja yksinäni, niin minun täytyy lähteä. Jollen voi pelastaa häntä, voin ainakin rangaista niitä konnia, jotka ovat häntä loukanneet."

"Mutta tuon miehen vaimo on heidän mukanaan", sanoi hän hiukan kummastellen.

"Se ei vaikuta mitään", vastasin minä.

Hän näki sen voimakkaan liikutuksen, joka myllersi mieltäni ja jolta tuskin saatoin kärsivällisesti vastata hänen kysymyksiinsä, ja hän katseli minuun uteliaasti, mutta ei epäystävällisesti. "Mitä pikemmin siis olette matkassa, sitä parempi", virkkoi hän nyökäten. "Sen verran sain selville. Maignan saapuu miehineen eteläportille tuntia ennen puoltapäivää. François'lla on kaksi palvelijaa ja hän on ihan vimmassa lähtemään. Te itse ja tuo poika lukuunotettuina tulee teitä kaikkiaan yhdeksän miestä. Minä lainaan lisäksi kaksi. Enempää en uskalla antaa, sillä katumellakoita voi nyt syntyä minä silmänräpäyksenä tahansa. Te lähдете siis matkaan yhdentoista miehen joukkona ja pitäisi teidän saavuttaa heidät jo ensi yön aikana, jos hevosenne vaan ovat kunnossa."

Kiitin häntä lämpimästi, ottamatta huomioon hänen ystävällistä vakuutustaan, että minun toimintani edellisenä päivänä oli saattanut hänet pysyvään kiitollisuuden velkaan minulle. Menimme yhdessä alas, ja hän luovutti minulle paikalla kaksi seurassaan olevista miehistä, käskien heitä vaihtamaan itselleen levänneet hevoset ja kohtaamaan minua eteläportilla. Hän lähetti myös miehen talliini noutamaan Cidiä — Simon Fleix oli hämmingissä kadonnut — ja olin juuri kysymässä tarvitsinko mitään muuta, kun eräs nainen pujahti ratsastaja-ryhmän läpi, joka ympäröi meitä seisoessamme talon portilla, ja syöksähtäen eteeni tarttui minua käsivarteen. Se oli Fanchette. Hänen karheat piirteensä olivat murheesta muuttuneet ja hänen poskensa olivat täplillä ankarasta itkemisestä, jolla senkaltaiset ihmiset purkavat suruaan. Hänen hiuksensa riippuivat epäjärjestyksessä pitkin kaulaa. Hänen pukunsa oli revitty ja tahrattu, ja toisen silmän päällä oli suuri mustelma. Hän näytti olevan poissa suunniltaan epätoivosta ja kurjuudesta.

Hän tarttui levättiini ja pudisti minua niin että horjahdin. "Viimeinkin olen teidät löytänyt!" huusi hän iloissaan. "Otattehan minut mukaanne! Otattehan minut hänen luokseen!"

Vaikka hänen sanansa pyrkivät minua horjuttamaan ja sydämeni tunsu sääliä häntä kohtaan, pakottauduin kuitenkin vastaamaan hänelle asian järjellisen puolen mukaan. "Se on mahdotonta", lausuin ankarasti. "Tämä on miesten tehtävä. Meidän on ratsastettava yötä päivää, hyvä nainen."

"Mutta minäkin tahdon ratsastaa yötä päivää!" vastasi hän kiihkeästi kiskaisten hiukset silmiltään ja katsellen hurjasti vuoroin minuun ja herra de Rambouillet'hen. "Mitä en tekisi hänen tähtensä? Minä olen yhtä vahva kuin mies, ja vahvempikin. Ottakaa minut, sanon minä, ja kun tapaan tuon roiston, niin revin hänet palasiksi!"

Minua värisytti kuunnellessani häntä. Mutta arvelen että hän maalla kasvaneena todellakin oli niin vahva kuin hän vakuutti ja että meille sangen todennäköisesti voisi koitua jotain etua hänen järkähtämättömästä uskollisuudestaan herrartartaan kohtaan ja hartaasta kiintymyksestään häneen, suostuin lopulta, vaikkakin vastenmielisesti. Lähetin yhden Rambouillet'n miehistä siihen talliin missä kuuron miehen raudikko oli, pyytäen häntä maksamaan kaiken mitä kauppias oli siitä saapa ja tuomaan hevosen eteläportille; aikomukseni oli panna joku omista miehistäni ratsastamaan sillä ja antaa Fanchettelle vähemmän oikullinen ratsu.

Näissä ja muissa toimeikkaissa valmisteluissa, jotka minunkaan iässäni ja huolekkaassa asemassani olevalle eivät ole ilman viehätystä, estyivät ajatukseni askartelemasta tulevaisuudessa. Olin hyvilläni herra François'n avustuksesta, seuraamatta liian pitkälle niitä ajatuksia, joita hänen kerkeytensä aiheutti, ja tyydyin myöskin käyttämään hyödykseni Simonia, vaatimatta häntä tilille petollisuudestaan. Vilkas elämä kaduilla, jotka varmentunut tieto kuninkaan pikaisesta poismuuttamisesta oli täyttänyt mumisevilla kansan-joukoilla, auttoi sekin pitämään pahoja aavistuksiani etäällä, samalla kuin se vastakohta, jonka nykyiset olosuhteeni, ratsastaessani siinä heidän keskitseen hyvässä asemassa ja arvokkaan seurueen saattamana, markiisi rinnallani, muodostivat verrattuina siihen vaatimattomuuteen, joka minua ympäröi ensi kertaa Blois'han saapuessani, ei voinut olla herättämättä minussa toivoa että pääsisin voittajana tästäkin vaarasta ja löytäisin lopulta neidin turvallisena ja vahingoittumattomana. Otin jäähyväiset herra de Rambouillet'lta molemminpuolisista kunnioituksen vakuutuksin, ja muutamia minuitteja ennen yhtätoista saavuin kohtaauspaikalle eteläportin ulkopuolelle.

Herra d'Agen ja Maignan tulivat minua vastaan, ensinmainittu yhä niin synkkänä ja murheisena ulkomuodoltaan, että ihmettelin hänet nähdessäni ja saatoin tuskin uskoa hänen olevan saman iloisen keikarin, jonka siroisti teeskennelty ulkoasu ja käytös olivat useammin kuin kerran saaneet minut hymyilemään. Hän tervehti minua äänettömänä; Maignan teki samoin nöyrin ilmein, mikä huonosti salasi ne rajut tunteet, jotka tappio oli hänessä sytyttänyt. Lukiessani väkeni huomasin että meitä oli vain kymmenen, mutta Maignan selitti lähettäneensä yhden ratsastajan edeltäpäin, jotta hän toimittaisi kyselyjä ja jättäisi meille viestejä sopiviin paikkoihin, ja me niin muodoin voisimme seurata takaa-ajettaviemme jälkiä niin vähillä pysähdyksillä kuin mahdollista. Kehuen kovasti Maignania tästä viisaasta toimenpiteestä annoin lähtömääräyksen, ja menen joen yli St. Gervais'n siltaa myöten aloimme ratsastaa Sellesiä kohti nopeaa ravia.

Sää oli paljon muuttunut viimeisen vuorokauden aikana. Aurinko paistoi kirkkaana, lännestä puhalsi lämmin tuuli, ja luonnossa näkyi jo merkkejä siitä varhaisesta keväästä, josta tuo vuosi tuli muistettavaksi. Joskin, lähdön ensi humun mentyä ohitse, minulla oli nyt aikaa tuntea sitä jäytävää levottomuutta ja niitä kirveleviä tuskia, joita mielikuvitukseni minussa synnytti kiitäessään kauaksi edellemme takaa-ajamiemme henkilöitten seuraan ja jakaessaan heidän vaivansa ja vaaransa, niin oli minulla kuitenkin vielä avoinna kaksi lohdutuksen lähdeä. Ei kukaan, joka joskus on sotapalvelusta suorittanut, voi katsella pientä, hyvin varustettua ratsastajaparvea tuntematta iloa. Silmäilin vierelläni liikkuvia tanakoita muotoja ja jäykkiä kasvoja ja vertailllessani heidän siistiä asuaan ja ehyitä varustuksiaan niitten miesten repaleiseen likaisuuteen, jotka olivat matkanneet kanssani pohjoiseen päin, kiitin Jumalaa ja lakkasin ihmettelemästä sitä harmia, jota Matteus tovereineen oli herättänyt neidin mielessä. Toista mielihyvänä syytä säännöllinen kavioitten kopse ja valjaitten helinä jatkuvasti lisäsivät. Jokainen askel vei meitä kauemmaksi Blois'sta — kauemmaksi ahtaasta kaupungista ja haisevista kaduista ja hovista, joka, vaikkakaan ei enää tuntunut minusta suuren verityön saastuttamalta teurastushuoneelta — kokemus oli hävittänyt tuon vaikutelman — säilytti kuitenkin silmissäni äärettömän halpamaisen ja kurjan leiman. Minä vihasin ja inhosin sen juonia ja kateutta, hulluutta, joka huvittelihe kuninkaan kammiossa silläaikaan kun kapinoitsijat rehentelivät maassa, ja pikkumaisuutta, joka ei tuntenut muuta viisautta kuin puolueitten pitämisen tasapainossa keskenään. Kiitin Jumalaa siitä, että tehtäväni siellä oli tehty, ja olisin katsonut tervetulleeksi minkä hyvänsä muunkin tilaisuuden, joka olisi pakottanut minut kääntämään sille selkäni ja lähettänyt minut avarammille alueille kulkemaan yli puhtaitten nummien, läpi metsien, laajan, pilvilentoisen taivaan alla.

Mutta tuollaiset lohdutuksen lähteet juoksivat pian kuiviin. François d'Agenin synkkä vimma ja

Maignanin silmien hurja kiilto olisivat muistuttaneet minua, jos olisin ollut vaarassa unohtaa asian, jolla olimme, ja sen välttämättömimmän välttämättömyyden, joka vaati meitä olemaan hukkaamatta ainoatakaan hetkeä mikä oli käytettävissä. Niillä, joita ajoimme takaa, oli viiden tunnin etumatka. Ajatus siitä, mitä oli saattanut tapahtua näiden viiden tunnin aikana noille kahdelle avuttomalle naiselle, joita olin vannonut suojelevani, syöpyi polttavana mieleeni, niin että tarvitsin alituista itsehillintää pidättyäkseeni kannustamasta hevostani ja laskettamasta rajuinta vauhtia eteenpäin. Hevoset tuntuivat matelevan. Satuloissaan huolettomina ylös ja alas keinahtelevat miehet raivostuttivat minua. Vaikka en voinut toivoa pääseväni saaliimme jäljille moniin tunteihin, ehkei päiviinkään, tähystelin kuitenkin lakkaamatta pitkin aavoja, tasaisia nummia, tutkin jokaisen vetisen notkon ennenkuin siihen laskeuduimme ja odotin tykyttävin sydämin hetkeä, jolloin seuraava harjanteen-tapainen avaisi näkyviimme uuden metsä- ja tasankojakson. Edellisen yön viehkeät näyt ja varsinkin päivänkoitteen suloiset mielikuvat johtuivat jälleen mieleeni kuten epätoivoisen hukkuvan mieleen sanotaan johtuvan hänen elämänaikaisien tekojensa. Pian en voinut ajatella muuta kuin Bruhlia ja kosta. Ei edes se hullunkurinen huolellisuus, millä Simon varoi joutumasta Fanchetten läheisyyteen, ratsastaen jonnekin niin kauas kuin saattoi vihaisen naisen kielen ja käden ulottuvilta — mikä synnytti paljon naurua miesten puolelta ja tuli koko seurueen huvinaiheeksi — saanut houkutelluksi suutani hymyyn.

Kello yhden aikaan iltapäivällä sivuutimme Contresin, joka on neljän penikulman päässä Blois'sta, ja kolme tuntia myöhemmin menimme Cher-joen yli Sellesin luona, missä pysähdyimme hetkeksi syöttämään hevosiamme. Siellä saimme tietoja edellämme olevasta matkueesta, ja sen jälkeen ei meillä ollut paljonkaan epäilystä siitä että Bruhl pyrki Limousiniin, seutuun, missä hän voisi viipyä turvallisesti Turenneen suojeluksen alaisena ja vaaratta uhmailta sekä Ranskan että Navarran kuningasta. Oli selvää että kiirehtimisen välttämättömyys kävi yhä pakottavammaksi; mutta tiet niillä seuduin ynnä eteenpäin aina Valancy'hin saakka olivat hankalia ja kuoppaisia, ja kun kolme tuntia päivänlaskun jälkeen saavuimme Levroux'hun tuiki uupunein hevosin, niin olimme tehneet kaiken voitavamme. Se todennäköinen otaksuma, että Bruhl oli yöpynyt Châteauroux'hun viisi penikulmaa eteen-päin, — sillä en voinut uskoa että hän niissä olosuhteissa olisi säästännyt naisia — olisi pakottanut minut ponnistamaan yhä eteenpäin, jos se olisi ollut mahdollista; mutta pimeys ja tarpeeksi uskaliaan oppaan puute estivät minut tuosta toivottomasta yrityksestä, ja me jäimme yöksi siihen missä olimme.

Siellä kuulumme ensi kerran rutosta, jonka sanottiin raivoavan Châteauroux'ssa ja koko siitä etelään olevassa seudussa. Majatalon isäntä olisi kestinnyt meitä monillakin kertomuksilla siitä ja varsinkin siitä nopeudesta millä ihmiset ja vieläpä karjakin sortuivat sen hyökkäykseen. Mutta meillä oli muuta ajateltavaa, ja levottomuuden ja väsymyksen painostamina olimme suorastaan unohtaneet asian noustessamme ylös seuraavana aamuna.

Lähdimme matkaan kohta päivänkoiton jälkeen ja noin kolme penikulmaa etenimme siedettävällä nopeudella. Mutta sitten, ilmottamatta mitään syytä, oppaamme karkasi meiltä kulkiessamme erään metsän läpi, näyttämättä sen koommin itseään. Me eksyimme tieltä ja meidän täytyi palata omia jälkiämme. Jouduimme rämeikköön ja selvisimme siitä vain suurilla vaikeuksilla. Mies, joka ratsasti Matteukselta ostamallani raudikolla, unohti salaisuuden, jonka olin hänelle ilmottanut, ja sai pahan kaateen. Lyhyesti sanoen, kaikkien näitten vastoinkäymisten jälkeen oli jo keskipäivä lähellä ja kärsivällisyytemme loppuminen vielä lähempänä, kun vihdoinkin saimme Châteauroux'n näkyviimme.

Ennen kaupunkiin saapumistamme oli meillä vielä seikkailu sillä eräässä tienkäänteessä avautui eteemme näky, yhtä hämmästyttävä kuin ensi alussa selittämätönkin. Etelään ja länteen suuntautuvassa puksipuutiheikössä vähän matkaa kaupungista pohjoiseen tapasimme äkkiä alkeellisesti kyhätyn leirin, mihin kuului kymmenkunta majaa ja kojua, jotka olivat syrjässä tiestä ja rakennetut mikä kömpelösti kokoonliitetyistä havupuitten oksista, mikä paalujen yli pingotetusta säkkikankaasta. Joukko siistinnäköisiä miehiä ja naisia loikoili lyhyessä ruohikossa kojujen edessä huolettomina paistattaen päivää, taikka liikehtien hiljalleen keittäen ja tulta sytytellen, silläaikaan kuin parikymmentä lasta kirmaili edes takaisin äänekkäästi huutaen ja nauraen. Meidän seurueemme ilmestyminen näyttämölle sai paikalla aikaan pakokauhun. Naiset ja lapset juoksivat kirkuen metsään, mistä katkeavien oksien ratina kuului yhä kauempaa heidän paetessaan syvemmälle piiloon, kun taas miehet, surkea, kelmeäkasvoinen joukko, keräytyivät yhteen ja näyttären hekin olevan puolittain halukkaat pakenemaan silmäilivät meitä pelokkain ja epäluuloisin katsein.

Nähdessäni etteivät heidän näkönsä ja pukunsa olleet maankiertäjien, kuin myöskin että kojut ilmaisivat rakentajillaan olleen vain vähän taitoa tai kokemusta, käskin seuralaisiani pysähtymään ja etenin yksinäni.

"Mitä tämä oikein merkitsee, miehet?" lausuin minä ensimmäiselle ryhmälle, jonka luokse saavuin. "Te näytätte lähteneen kesämajalle ennen aikojaan. Mistä te olette?"

"Châteauroux'sta", vastasi etumainen yrmeästi. Hänen pukunsa, kun sitä nyt lähempää katselin,

näytti kuuluvan arvokkaalle kaupunkilaiselle.

"Minkätähden?" kysyin minä. "Eikö teillä ole koteja?"

"On, kyllä meillä kodit on", vastasi hän yhtä lyhyeen.

"Minkätähden sitten Herran nimessä olette täällä?" tiukkasin minä, katsellen joukkueen synkkiä muotoja ja alakuloisia kasvoja. "Onko teidät karkotettu?"

"On, rutto on karkottanut!" vastasi mies katkerasti. "Onko leillä tarkoitus sanoa ettette ole siitä kuullut? Châteauroux'ssa on joka kolmas ihminen kuollut. Seuratkaa minun neuvoani, herra — teillä on kelpo seurue — kääntykää ympäri ja palatkaa kotiinne."

"Ovatko asiat niin pahasti?" huudahdin minä. Olin unohtanut majatalon isännän juttelut, ja selitys vaikutti minuun yllätyksen voimalla.

"Niin ovat! Näettekö tuota sinistä usvaa?" jatkoi hän viitaten äkillisellä eleellä edessämme olevaa alankoa kohti, jonka yllä lepäsi liikkumattomana keveä verho kesäistä auerta. "Näettekö sitä? No niin, sen alla on kuolema! Châteauroux'sta löydätte kyllä ruokaa ja talleja hevosillenne ja ihmisiä, jotka ottavat rahaa; sillä siellä on vielä ihmisiä. Mutta jos menette Indren yli, niin saatte nähdä näkyjä, jotka ovat kamalampia kuin viikon vanhalla taistelukentällä! Ette löydä elävää sielun, ei taloista, talleista eikä kirkoista, mutta ruumiita viljalti. Kirous on maassa! Vääräuskoisuuden kiroukseksi väittävät sitä jotkut. Puolet ovat kuolleet ja puolet paenneet metsiin! Ja jollette kuole ruttoon, niin kuolette nälkään."

"Jumala varjelkoon!" mumisin minä, ajatellen kauhulla edellämme olijoita. Tämä johti minut kysymään häneltä, oliko siitä kulkenut ohi meidän seurueemme kokoista matkuetta, jossa oli mukana kaksi naista. Hän vastasi sellaisen kulkeneen siitä edellisestä iltana auringonlaskun jälkeen, mutta heidän hevosensa olivat kompastelleet väsymyksestä ja miehet kiroilleet pelkästä nääntymyksestä. Hän luuli etteivät he olleet menneet kaupunkiin, vaan kyhänneet jonkun matkaa sen toiselle puolelle hätätilaisen leirin, jonka he taas olivat jättäneet lähtien ratsastamaan etelää kohti kaksi tai kolme tuntia ennen meidän saapumistamme.

"Sitten kai saavuttanemme heidät tänään?" sanoin minä.

"Luvallanne sanoen", vastasi hän vakavan merkitsevästi, "luulen teidän pikemmin tulevan heitä vastaan."

Kohauttaen olkapäitani kiitin häntä lyhyesti ja poistuini; mielessäni oli jo selvänä, kuinka tärkeää oli estää miehiäni kuulemasta mitä minä olin kuullut, jottei kauhu, joka oli vallannut nuo kaupunkilaiset, tarttuisi heininkin. Tämä ajatus tuli kuitenkin liian myöhään, sillä käännettyäni ratsuni huomasin yhden lähimpänä seisoneista, pitkän, vakavanaamaisen miehen, löytäneen jo tiensä Maignanin hevosen viereen, missä hän oli niin laveasti ja eloisasti kuvailemassa etelässä päin meitä odottavaa vihollista, että puolen miehistöni naamat olivat yhtä pitkänä kuin kertojankin, eikä minulla ollut muuta neuvoa kuin keskeyttää hänen kaunopuheisuutensa sivauttamalla häntä ratsupiiskalla hartioille. Täten pysäytettyäni hänen juttunsa ja ösötettyäni hänet takaisin toveriensa joukkoon, annoin lähtökäskyn. Miehet tottelivat koneellisesti, hevoset kannustettiin lyhyeen laukkaan, ja siltä kerralta oli vaara ohi.

Mutta minä tiesin että se tulisi palaamaan uudelleen vielä monta kertaa. Silmäillen salavihkaa ympärilläni olevien kasvoja ja kuunnellen heidän kuiskailevaa keskusteluaan näin kauhun leviävän toisesta toiseen. Äänet, jotka aikaisemmin samana päivänä olivat raiutelleet lauluja ja kokkapuheita, vaikenivat. Maignanin joukkoon kuuluvat vahvat, häikäilemättömät miehet, joilla oli kirosana valmiina tuli mitä tuli ja joille syvinkin kaalamo näytti olevan lasten leikkiä, ratsastivat pää riipuksissa ja kulmat rypyssä, tahi silmäillen huonostipeitetyllä levottomuudella edessämme olevaa omituista usvaa, jonka läpi kaupungin katot ja siellä täällä matala kukkula tai poppelirivi kohosivat selvemmin näkyviin. Itse Maignanin, uljaista uljain, näytti vakavalta ja oli kadottanut kerskuvan ulkonäkönsä. Ainoastaan kolme henkilöä oli kokonaan säilyttänyt kylmäverisyytensä. Näistä ratsasti d'Agen ikäänkuin ei olisi kuullut mitään, ja Simon Fleix ikäänkuin ei pelkäisi mitään; Fanchette taas tuijotti innokkaasti eteenpäin eikä selvästikään nähnyt sumussa muuta kuin yhden asian, nimittäin valtiattarensa kasvat.

Tapasimme kaupungin portit avoimina, ja tämä seikka, joka tuli olemaan merkillisempien näkyjen airuena, kauhistutti miesteni sydämiä enemmän kuin kaikkein vihamielisin vastaanotto. Sisään ratsastaessamme herätti hevostemme kavioitten äänekäs töminä kivitystä vastaan moninkertaisen kaiun tyhjissä taloissa kahden puolen katua. Pääkatu, jonka kirkkaana valuva auringonpaiste saattoi näyttämään vieläkin autiommalta, levisi edessämme paljaana ja tyhjänä, taikka näkyi siliä ainoastaan jokin luikkiva koira ja rosvoileva hylkiö, jotka tavattomien äänien säikyttäminä pakenivat taikka; seisivat välinpitämättömästi silmäillen meitä ohikulkiessamme. Kirkonkello kumahteli; etäältä kuului naisten vaikeroimista. Äänettömät kadut, joka toiselle ovelle piirretty musta risti, säikähtyneet kasvat, jotka kerran tai kahdesti kurkistivat yläikkunoista, kaikki tämä tartutti miehiini niin syvän ja

hillitsemättömän kauhun että lopulta kaikki järjestys unohtui; toinen tunki hevostaan toisen edelle kapeissa paikoissa, jokaisen pyrkiessä ensimmäiseksi. Yksi ensin ja sitten toinen alkoi ajaa ravia. Ravi muuttui sekasortoiseksi laukaksi. Majatalon portti oli auki, näyttipä kuin kutsuvan meitä sisälle; mutta ei kukaan kääntynyt taikka pysähtynyt. Yhden ainoan vaikuttimen ajamina syöksyimme henki kurkussa yhä eteenpäin pyrkien aukealle maalle, ja me, jotka olimme saapuneet kaupunkiin kammonsekaisen äänettömyyden valtaamina, kiisimme ulos yli sillan kuin olisi vihollinen ollut kintereillämme.

Sitä, että itsekin otin osaa tähän pakoon, en ollenkaan häpeä nytkään, sillä mieheni olivat silloin kerrassaan mahdollomat hallita, niinkuin parhaiten harjotetut sotajoukotkin ovat, kun sellainen kauhu on heihin tarttunut; enkä muuten olisi aikaansaanut mitään hyvää jäämällä kaupunkiin, missä tartunnan vaara oli arvattavasti suurempi ja majatalon ruokakammio yhtä tyhjä kuin kallion kuve. Ei ole monta kaupunkia, missä ei porttien ulkopuolella olisi ravintolaa matkustajain mukavuudeksi ynnä sellaisia varten, jotka tahtovat päästä kaupungissa säädetystä maksuista, eikä Châteauroux'kaan näkynyt tekevän poikkeusta tästä säännöstä. Muutamien minuuttien matkan päässä kaupungista pysähdyimme leirin edustalle, joka oli pystytetty tien vieressä olevan talon ympärille. Remuaviin ääniin sekautuva soiton hälinä ilmotti meille, että hurjempi osa kaupungin väestöä oli keräytynyt tänne ja, niinkuin olen nähnyt tapahtuvan piiritetyissä paikoissa, koetti hukuttaa mässäykseen ja huikenteluun muiston ulkona päivänpaisteesta liikkuvasta vihollisesta. Samalla kuin meidän äkillinen ilmestymisemme sai aikaan keskeytyksen tuossa iloisuuden matkimisessa, houkutteli se esille parikymmentä miestä ja naista juopumisen kaikilla asteilla, hiukset hajallaan, joista muutamat nikotellen ja rennoin elein huusivat meitä liittymään joukkoonsa, sill'aikaa kuin toiset kiroilivat sitä että olimme temmanneet heidät takaisin nykyhetkeen, jota he, samoin kuin tulevaisuuttakin, juuri koettivat unohtaa.

Minä kirosin heitä vuorostani pelkureiksi heittäöiksi, ja uhaten ratsastaa kumoon ne, jotka estäisivät meitä, komensin mieheni eteenpäin. Päästyäni heistä jonkun matkan päähän pysähdyin vihdoin erääseen paikkaan, missä viimekesäisen lehvistönsä säilyttänyt tammimetsikkö tarjosi suojaa. Peläten että jotkut miehistäni kulkeutuisivat ravintolaan ja toiset tyyten karkaisivat, jos itse jättäisin heidät, pyysin d'Agencia palaamaan sinne Maignanin ja Simonin kanssa ja tuomaan hevosten rehua ynnä ruokaa niin paljon kuin tarvitsimme. Sen hän tekikin erinomaisella menestyksellä, tosin vasta kiivaan kahakan jälkeen, missä Maignan osottautui sadan miehen veroiseksi. Juotimme hevosemme läheisestä purosta, ja käytettyämme kaksi tuntia lepoon ja virkistykseen — mistä ajasta herra d'Agen ja minä käyskentelimme suurimman osan edestakaisin, kumpikin omiin ajatuksiinsa vaipuneena — lähdimme jälleen matkaan reipastunein mielin.

Mutta kauhusta ei ole helppo irtautua, eikä mitään pelkoa ole niin vaikea vastustaa ja kukistaa kuin näkymättömän vihollisen synnyttämää. Kammo, jonka ruoka ja juoma olivat hetkeksi syrjäyttäneet, palasi kohta moninkertaisella voimalla. Miehet katselivat levottomina vuoroin toisiinsa, vuoroin usvaan, joka verhosi kaikki etäiset esineet. He puhuivat mumisten kuumuudesta, joka oli äkillinen, omituinen ja luonnoton vuodenaikaan katsoen. Pian saivat he muutakin puhumista. Kohtasimme miehen, joka juoksi rinnallamme ja kerjäsi, huutaen kamalalla äänellä että hänen vaimonsa ja neljä lastansa makasivat hautaamattomina talossa. Vähän kauempana erään lähteen luona makasi naisen ruumis lapsi rinnoillaan myrkyttäen veden; hän oli ryöminyt sen luokse janoaan sammuttamaan ja kuollut siihen. Viimeksi tapasimme eräässä pyökkimetsässä lähellä Lotieria säätyläisnaisen, joka piti asuntoa vaunuissaan, pari kauhun valtaamaa naista ainoana seurueenaan. Hän kertoi minulle, että hänen miehensä oli Pariisissa ja että puolet hänen palvelijoistaan olivat kuolleet, puolet karanneet. Hän oli kuitenkin säilyttänyt huomattavassa määrässä sekä rohkeutta että kohteliasta käytöstapaa, ja hyväksyen lujamielisesti ne syyt, joita esitin hänelle pyytäessäni anteeksi sitä että olin pakotettu jättämään hänet sellaiseen tilaan, antoi minulle selvät tiedot Bruhlista ja hänen seurueestaan, jotka olivat sivuuttaneet hänet joitakin tunteja aikaisemmin. Vielä tänä päivänä on mielessäni kuva tuosta naisesta, joka jäi katselemaan jälkeemme sivistyneen ihmisen arvokkuudella meidän ratsastaessamme pois hänen seuranaistensa vaikeroimisten saattamina. Se täyttää mieleni sekä ihailulla että surumielisyydellä; sillä jälkeinpäin kuulin, että hän oli sairastunut ruttoon juuri siinä pyökkimetsikössä, mihin hänet jätimme, ja kuollut yhtenä yönä molempine palvelijoineen.

Häneltä saamamme tiedot innostivat meitä kiiruhtamaan eteenpäin säästämättä kannuksia enempää kuin ratsujemme kylkiäkään, siinä toivossa että saavuttaisimme Bruhlin ennenkuin yön tulo saattaisi hänen vankinsa alttiiksi uusille koettelemuksille ja vaaroille. Mutta sen kauhun määrä, jonka mainitsemani kaameat näyt ja äänet ynnä sadat samankaltaiset olivat nostattaneet seuralaisteni mielissä, teki paljon vastusta ponnistuksilleni. Joksikin aikaa he tosin, hetkellisen kiihtymyksen vaikutuksesta, kannustivat hevosensa laukkaan, ikäänkuin olisivat olleet valmiit kaikkein pahimpaankin; mutta pian he hiljensivät vauhtia kaikista ponnistuksista huolimatta, ja viivästellen aina yhä enemmän näyttivät kadottaneen kaiken rohkeutensa ja tarmonsä. Joka taholla silmiämme kohtaava autius, yhtä paljon kuin kaikkialla vallitseva kuolemanhiljaisuuskin — meistä tuntui kuin linnutkin olisivat olleet vaiti — saattoivat kylmät väreet käymään huolettomimmankin sydämessä. Maignanin kasvoilta oli kadonnut väri ja äänestä sointu. Toiset taasen hätkähtivät jos jokin hihna heitä

sipaisi; he katsoivat kerran eteenpäin ja kahdesti taakse ja pysyttäytyivät valmiina laskettamaan pakoon vähimmästäkin hälytyksestä.

Ottaen huomioon nämä seikat ja epäillen voisinko luottaa Maignaniinkaan, katsoin varovaiseksi muuttaa paikkaa ja jättäydyin jälimmäiseksi, ratsastaen siellä synkin kasvoin ja pistooli valmiina käsillä. Suurena lisätekijänä huolissani oli se, että herra d'Agen ei näyttänyt tietävän mistään muista levottomuuden syistä kuin niistä jotka olivat edessämme; ratsastaen eteenpäin samassa synkässä äänettömyydessä, mihin oli vaipunut heti lähdettyämme, hän ei kysynyt minun mielipidettäni eikä ilmottanut omaansa, vaan oli sen näköinen kuin olisi hänessä tapahtunut niin täydellinen ja salaperäinen muutos, etten minä voinut käsittää kuin yhden syyn, jolla olisi ollut voima sellaista aikaansaada. Hänen seuransa tuntui olevan minulle pikemmin koettelemukseksi kuin avuksi, ja kun loin mielessäni silmäyksen lyhyen ystävytemme kulkuun, mikä ystävyys vielä pari päivää takaperin oli ollut minulle niin suurena mielihyvän aiheena — niinkuin nuoren miehen ystävyys tavallisesti on jo vanhuuteen kallistuvalla — niin vaivasin kovasti mieltäni ihmettelemällä, olisiko meidän kesken mahdollisesti kysymys kilpailusta.

Päivän laskiessa, mikä seikka oli tervetullut joukolleni, se kun hävitti tuon usvan, jota he katselivat taikauskoisella kammolla, olimme yhä tarpomassa matalien harjujen ja laaksojen täyttämää seutua, joka, niin harjut kuin laaksotkin, oli tammimetsien peittämää. Illan viimeinen valkeus kuoli pois, ja sen mukana viimeinen toivoni Bruhlin yllättämisestä ennen yötä. Pimeys lankesi yllemme, kun suuntasimme kulkuamme verkalleen alas jyrkkää kukkulan rinnettä, missä polku oli niin kapea ja vaivalloinen että vain yksi kerrallaan saattoi siitä laskeutua. Virta, joka saattoi sen synnyttämästä äänestä päättäen olla verrattain suurikin, kohisi alapuolellamme olevassa rotkossa, ja hetken perästä näimme yksinäisen valon pilkottavaa eräästä paikasta, missä otaksuimme olevan kahlaamon. Oli mahdoton jatkaa matkaa edemmäksi, sillä seutu kävi yhä jyrkänneemmäksi, ja tämän oivallettuamme käskin Maignanin laskeutua hevosen selästä ja jättäen meidät siihen missä olimme mennä hakemaan opasta talosta, josta valo näkyi.

Hän teki niinkuin käskin, ja hävittyään pimeyteen, mikä tässä kukkulain välisessä onkalossa oli sysimusta, palasi hetken perästä tuoden mukanaan jonkun miehen ynnä lyhdyn. Olin aikeissa käskeä miestä opastamaan meidät kaalamolle tai jollekin tasaiselle maalle, minne voisimme panna hevoset liekaan, kun Maignan iloisesti huusi että hänellä oli uutisia. Kysyin, mitä ne olivat.

"Annahan kuulua, moukka!" lausui hän kohottaen lyhtyä niin että valo lankesi miehen kuihtuneille kasvoille ja takkuiselle tukalle. "Kerro hänen ylhäisyydelleen mitä olet kertonut minulle, taikka nyljen sinut elävältä, kääpiö!"

"Teidän toinen matkueenne saapui kaalamolle tuntia ennen auringonlaskua", vastasi talonpoika tuijottaen meihin tylsästi. "Minä näin heidän tulevan ja menin piiloon. He riitelivät kaalamolla. Toiset tahtoivat mennä yli ja toiset ei."

"Oliko heillä naisia mukanaan?" kysyi herra d'Agen äkkiä.

"Oli, kaksi, teidän ylhäisyytenne", vastasi mies, "ja ne ratsastivat niinkuin miehet. Lopulta he eivät menneet yli ruton pelosta, vaan kääntyivät ylösvirtaan ja ratsastivat länteenpäin St. Gaultieria kohti."

"St. Gaultieria!" huudahdin minä. "Missä se on? Ja mistä muualta sinne menee tie?"

Mutta talonpojan tiedot rajottuivat hänen omaan naapuristoonsa. Hän ei tuntenut maailmaa St. Gaultieria kauemmaksi eikä voinut vastata kysymykseeni. Olin pyytämäisilläni häntä näyttämään tietä virran rantaan, kun Maignan huusi että hän tiesi enemmänkin.

"Mitä?" kysyin minä.

"Hitto soikoon! Hän kuuli heidän sanovan, missä he aikovat viettää yönsä!"

"Ahaa!" huusin minä. "Missä?"

"Vanhassa raunioituneessa linnassa kahden penikulman päässä täältä, tämän paikan ja St. Gaultierin välillä", vastasi tallimestari, unohtaen voitonriemussa sekä ruton että kauhun. "Mitäs sanotte siihen, teidän ylhäisyytenne? Eikö ole niin, junkkari, vai kuinka?" jatkoi hän talonpoikaan päin kääntyen, "Puhu, moukka, tahi käristän sinut hiljaisella tulella!"

Mutta minä en pysähtynyt odottamaan vastausta. Hyppäsin maahan, otin Cidin suitset käsivarrelleni ja huusin miehelle malttamattomana, että hän opastaisi meidät laaksoon.

Varmuus siitä, että Bruhl ja hänen vankinsa eivät olleet kaukana ja että me todennäköisesti saatoimme päästä heihin käsiksi tunnin kuluessa, karkotti arimpienkin miestemme mielestä tuon sairaalloisen pelon, joka heitä siihen saakka oli ahdistanut. Kiirehtien kavutessamme alaspäin virran rantaa kohti nuo tuntikausia synkän hiljaisina ratsastaneet miehet löysivät jälleen äänensä, ja kiroiltuaan hevostensa harha-askelia reipastuivat pian huutelemaan ja laulelemaan niinkuin heidän kaltaistensa tapa on. Samalla kuin tämä muutos päästi minut suuresta pelosta, antoi se minulle aikaa harkita asemaamme ja arvioida selvemmin kuin tähän saakka olin voinut, oliko edullisempaa kiirehtiä hyökkäystä vai lykätä se tuonnemmaksi. Meitä oli yksitoista; vihollisia todennäköisen luuloni mukaan kaksitoista. Tästä vähäpätöisestä vahvemmudesta en olisi paljonkaan piitannut päiväsaikaan; tuskinpa olisin myöntänyt sellaista olevankaan, sillä Maignanin saattoi laskea kahdeksikin. Mutta yöllisen hyökkäyksen tulosta on vaikeampi ennakoita määrillä, ja minun oli myös otettava lukuun ne vaarat, mille molemmat naiset joutuisivat alttiiksi pimeyden ja hämmingin vallitessa, siinä tapauksessa että taistelun tulos jäisi joksikin aikaa epämääräiseksi.

Nämä arvelut, ja erittäinkin viimeksimainittu, vaikuttivat minuun niin painavasti, että ennenkuin saavuimme rotkon pohjalle, olin päättänyt lykätä hyökkäyksen aamuun. Ne vastaukset, joita sain kaalamon viereisen talon asukkaalta muutamiin kysymyksiin, joita tein hänelle heti kun olimme saapuneet tasaiselle maalle, vahvistivat vain tätä päätöstäni. Tie, jota myöten Bruhl oli kulkenut, seurasi jonkun matkaa joen parrasta pitkin uoman pohjaa, ja ollen hankala päivälläkin, pidettiin sitä mahdottomana hevostululle öiseen aikaan. Linna, josta hän oli maininnut, oli kahden penikulman päässä ja louhikkoisen metsätaipaleen takana. Ja jollei olisi ollut mitään muuta syytä pysähtymiseen, niin epäilin lopuksi, olisinko edes voinut marssittaa uupuneita miehiäni sinne saakka ennen aamunkoittoa.

Mutta kun ilmoitin tämän päätökseni ja tiedustelin talonpojalta, mitä hänellä olisi tarjottavana meidän tarpeisiimme, ilmestyikin vastuksia. Fanchette, neidin seurainainen, astui äkkiä eteeni kasvot suuttumuksesta tulipunaisina. Tunkeutuen lyhdyn heittämään valopiiriin hän alkoi vastustaa minua kiihkolla ja rajuudella, mikä ilmaisi enemmän hänen kiintymystään valtiattarensa kuin kunnioitusta minua kohtaan. Hänen hurjat eleensä ja uhkaukset, joita hän lausui vedoten milloin minuun, milloin ympärillämme piirissä seisoviin miehiin, synnyttivät minussa masennusta yhtä paljon kuin hämmästyttä.

"Kuinka?" huusi hän rajusti. "Te sanotte itseänne kunnianmieheksi ja jäätte makaamaan tänne ja annatte emäntäni joutua murhattavaksi tai vielä pahempaankin, kahden penikulman päässä itsestänne! Kahden penikulman! Viis minä teidän kahdesta penikulmastanne! Kävelisin ne vaikka avojaloin, jos sillä saisin teidät häpeämään. Ja te, te sanotte itseänne miehiksi ja siedätte sitä! Jumalan totuus on, että te olette pelkureita ja vetelyksiä kaikki tyyni. Jos minulla olisi yhtä monta naista, niin..."

"Hiljaa, ihminen!" sanoi Maignan syvällä äänellään. "Saitte pitää päänne ja tulla mukaamme, ja teidän on toteltava käskyjä niinkuin toistenkin! Laittautukaa tiehenne ja hankkikaa meille syötävää, ennenkuin teille käy pahemmin!"

"Vai niin, vai hankkikaa syötävää!" huudahti Fanchette. "Hankkikaa syötävää, todellakin! Muuta te ette ajattelekaan kuin saada maata lämpimässä ja syödä itsenne täyteen! Tuollaisia raukkamaisia, juopottelevia, laiskottelevia viinaratteja te olette! Niin olette!" huusi hän, äänensä kohotessa miltei kirkunaksi. "Vieköön teidät rutto!"

"Vaiti!" karjaisi Maignan hurjasti. "Muuten saatte varoa itseänne! Yhdestä kuparilantista voisin lähettää teidät jäähyttämään jalkojanne tuonne virtaan — tuosta viimeisestä sanastanne! Tiehenne, kuuletteko", jatkoi hän tarttuen häntä olkapäähän ja sysäten häntä taloa kohti, "tahi teille saattaa tapahtua pahempaa. Meidän kanssamme ei ole leikittelemistä, sen tulette näkemään, jollette nyt tuki suutanne!"

Kuulin Fanchetten etenevän vaikeroiden pimeyteen. Ja taivas tietää että tunsin tuskaa mielessäni, pakotteessani itseni pysymään toimeettomana nähdessäni tätä hellää kiintymystä, joka näytti niin paljon suuremmalta kuin minun oma tunteeni. Miehet lähtivät yksi toisensa jälkeen ruokkimaan hevosiaan ja katsomaan makuusijoja yöksi, ja kohta jäimme herra d'Agen ja minä kahden seisomaan lyhdyn viereen, jonka mies oli ripustanut pensaaseen ovensa edustalle. Virran kohina äyräyttensä välissä parinkymmenen askeleen päässä meistä ja musta pimeys, joka peitti kaikki tyyni sen pienen valopiirin ulkopuolella, missä seisomme, tuntuivat eristävän meidät koko muusta maailmasta.

Minä katselin nuorta herra d'Agenia, joka ei ollut kertaakaan sipittänyt sinä päivänä, ja saatoin hänen ilmeestään selvästi lukea että hän ei hyväksynyt varovaisuuttani. Vaikka hän karttoi katsomasta minua silmiin, seisoi hän käsivarret ristissä ja pää taaksepäin heitettynä, koettamattakaan peittää sitä

halveksimista ja pahantuulisuutta, jota hänen kasvonsa ilmaisivat. Fanchetten iva oli loukannut minua ja kukaties horjuttanut mielipidettäni; herra d'Agenin äänettömyys alkoi ärsyttää minua ja ajattelemattomasti kyllä annoin minä tunteitteni purkautua ilmi.

"Te ette näytä hyväksyvän päätöstäni, herra d'Agen?" virkoin minä.

"Teillä on valta määrätä", vastasi hän ylpeästi. On mitättömiä totuuksia, jotka saattavat loukata syvemmin kuin suorat soimaukset. Minun olisi tullut muistaa se jännitys ja levottomuus, joka häntä kalvoi ja joka oli muuttanut häntä niin että tuskin saatoen enää tuntea häntä siksi huolettomaksi keikariksi, jonka varpaalle olin astunut. Minun olisi tullut pitää mielessäni, että hän oli nuori ja minä vanha, ja että minun olisi ollut osotettava kärsivällisyyttä. Mutta minunkin puolellani oli levottomuutta ja samalla vastuunalaisuutta, ja ennen kaikkea kirvelevä katkeruus, jota en tahtoisin juuri nimittää mustasukkaisuudeksi, vaikka se olikin niin lähellä tätä tunnetta kuin ikämme ja henkilökohtaisten etujemme erotus salli — erotus, jossa ylijäämä oli kokonaan hänen puolellaan. Tämä oli epäilemättä se vaikutin, joka pani minut pitkittämään väittelyä.

"Tekö tahtoisitte mennä eteenpäin?" tiukkasin minä.

"Eihän maksa vaivaa sanoa mitä minä tahtoisin", vastasi hän harmin sävy äänessään.

"Minä kysyin vain mielipidettäni", virkoin minä jäykästi.

"Mitä varten?" vastasi hän sivellen ylpeästi pieniä viiksiään. "Me katsomme asiaa vastakkaisilta kannoilta. Te suoritate vain tehtävääne, jonka näyttää muodostavan noitten naisten vapauttaminen, naisten, jotka — uskaltaisinko sanoa? — onnettomuudekseen ovat uskoutuneet teidän huomaanne. Minulla taas, herra de Marsac, on syvemmät vaikuttimet. Syvemmät vaikuttimet", kertasi hän voimattomasti. "Minä, sanalla sanoen, olen valmis tekemään sen mistä toiset vain puhuvat — ja jollen voi seurata muuten, niin seuraisin vaikka jalan!"

"Ketä?" kysäisin minä, tuntien pistoa tästä omien sanojeni toistamisesta.

Hän naurahti katkerasti. "Mitäpä hyödyttää selittelyt tai kinastelut?" vastasi hän töykeästi, "Herra tietköön, jos minun kannattaisi riidellä kanssanne, niin olisin tehnyt sen jo kaksi vuorokautta sitten. Mutta minä tarvitsen apuunne; ja sen tarpeessa olen valmis siihenkin, mikä teidän tyynille tunteillenne ja kylmälle harkinnallenne varmaankin näyttää sekä hyödyttömältä että uskomattomalta — nimittäin maksamaan siitä täyden hinnan."

"Maksamaan täyden hinnan!" mutisin minä käsittämättä mitään — paitsi sitä etten mitään käsittänyt.

"Niin, täyden hinnan!" toisti hän. Ja puhuessaan hän katsoi minuun niin hurjan raivokkaasti että minä perädyin askeleen. Tämä näytti saavan hänet malttamaan mielensä jossain määrin, sillä hän kääntyi kiireesti pois päin minusta ja antamatta minulle aikaa vastata poistui luotani kadoten pimeyteen.

Jäin seisomaan kokonaan tyrmistyneenä. Yhä uudelleen kertosin itsekseen hänen sanojaan "täydestä hinnasta", mutta aina vain jäivät sekä ne että hänen kiihkeytensä minulle selittämättömiksi. En lopultakaan voinut päästä muuhun johtopäätökseen kuin että hän halusi loukata minua, ja tietäessään köyhyteni sekä epävarman suhteeni neitiin, valitsi sanansa sen mukaan. Tämä tuntui minusta arvottomalta sellaiselle, josta minulla ennen oli ollut hyvät ajatukset, mutta kun tyvenemmin ajattellessani olin näkevinäni hänen solvausryöpyssään jotain nuorekasta pöyhkeilyä, niin hymyilin surumielisesti päättäen olla ajattelematta asiaa sen enempi ja seurata lujasti sitä menettelytapaa mikä minusta näytti oikealta.

Päästyäni tästä selville olin juuri astumaisillani taloon, kun Maignan pysäytti minut, kertoen että rutto oli surmannut siitä viisi asukasta, jättäen ainoastaan miehen, jonka olimme nähneet ja joka myöskin oli ollut sairaana, mutta parantunut. Nämä kaameat tiedot olivat pelottaneet miehiäni siinä määrin että he olivat menneet niin kauas talosta kuin tasaista maaperää riitti ja sytyttäneet sinne nuotion, jonka ympärillä he aikoivat viettää yön. Fanchette oli sijottunut tallirakennukseen, ja Maignan ilmotti pidättäneensä heiniä täynnä olevan ladon herra d'Agenia ja minua varten. Hyväksyin tämän järjestelyn, ja syötyäni hätäisesti lientä ja karkeaa leipää, joka oli kaikki mitä voimme saada illalliseksi, käskin talonpojan herättää meidät kaksi tuntia ennen auringonnousua, minkä jälkeen, ollen liian väsynyt valvomaan ja miettimään, vaivuin uneen ja nukuin sikeästi aamuun saakka.

Ensimmäinen tehtäväni ylös noustuani oli huolehtia siitä, että mieheni ennen ratsaille nousemista söivät aterian, siliä on vaikeata työtä tapella tyhjin vatsoin. Toimitin myöskin kiertotarkastuksen nähdäkseni että kaikilla oli aseensa ja että pistoolit, niillä joilla niitä oli, olivat valmiiksi ladatut. Herra François ei näyttänyt ennenkuin tämä toimitus oli suoritettu, ja kun hän sitten tuli, oli hän hyvin kalpea kasvoiltaan ja synkkä muodoltaan. En välittänyt hänestä sentään mitään, ja päivänvalon ensi juovan ilmestyessä lähdimme peräkkäisessä jonossa hitaasti taivaltamaan jokilaaksoa ylöspäin,

Maignanin huostaan uskomani talonpoika edellä oppaana kulkien ja herra d'Agen ja minä viimeisinä ratsastaen. Kun aurinko nousi alkaen lämmittää vilun väräyttymiä ruumiitamme, olimme päässeet hankalimman maaperän ohi ja saatoimme edetä siedettävän joutuisasti tiheän tammimetsän läpi vievää tietä.

Olimme tosin jo nousseet ylös laaksosta, mutta tiheässä seisovat rungot ja niitä ympäröivä pensaskasvillisuus estivät meitä näkemästä mihinkään suuntaan. Virstan verran tai pitemmältikin ratsastimme umpimähkään eteenpäin, kunnes vihdoin yhtäkkiä huomasimme olevamme ylanteen reunalla, joka aleni laaksoon, minkä lähempi pää oli metsikön peittämä, mutta etäisempi osa leveni vihreiksi, loivasti viettäväksi kentiksi. Kenttien keskeltä kohosi kukkula tahi vuori, päättyen ylhäällä harmaakivisiin muureihin, joita etäältä tuskin saattoi erottaa alla olevasta luonnonkalliosta.

"Katsokaa!" huudahti oppaamme. "Tuolla on linna!"

Käskettyäni miesteni laskeutua kiireesti hevosten selästä, jotteivät viholliset ehtisi meitä huomata, aloin tarkastaa asemaa. Ensimmäinen tunteeeni sitä tehdessäni oli kiitollisuus siitä, etten ollut ryhtynyt yölliseen hyökkäykseen, minkä ehdottomasti olisi täytynyt epäonnistua, tuottaen mahdollisesti häviön meille ja joka tapauksessa antaen viholliselle tiedon läsnäolostamme. Linna, jonka saatoimme nähdä jotensakin hyvin, oli pitkä ja kapea, käsittäen kaksi muureilla toisiinsa yhdistettyä tornia. Torneista meitä lähempänä oleva, jonka läpi kulki sisäänkäytävä, oli katoton ja näytti kaikin puolin olevan enemmän rappiolla kuin taempi torni, jonka molemmat kerrokset olivat nähtävästi aivan ehyet. Tästä rappeutuneisuudesta huolimatta oli paikka niin vahva, että mieleni painui yhä alemmaksi mitä kauemmin sitä katselin, ja Maignanin kasvoista näin että hänenkin monipuolinen kokemuksensa osottautui neuvottomaksi. Mitä taas herra d'Ageniin tulee, niin saatoin häneen päin kääntyessäni selvästi nähdä, ettei hän tähän hetkeen saakka ollut oivaltanut mitä meillä oli odotettavissa, vaan oli katsellut koko takaa-ajoamme metsästysretken valossa ja odottanut sen päättyvänkin yhtä huokeasti. Hänen tyrmistynyt ilmeensä, kun hän seisoj tukevia, harmaita muureja silmäillen, oli siitä kyllin selvänä todistuksena.

"Hitto soikoon", mutisi Maignan. "Jos minulla olisi kymmenen miestä, niin pitäisin tuolla puoleni sataakin vastaan!"

"No, no, on Roomaan useampikin kuin yksi tie!" vastasin minä tietävästi, vaikka todenteolla en ollut likikään niin luottavainen kuin miltä tahdoin näyttää. "Laskeutukaamme alemmaksi ja katselkaamme tätä pähkinää hieman lähempää."

Aloimme hiljalleen hilautua alaspäin, ja kun polku johti meidät joksikin aikaa pois linnan näkyvistä, ei meidän tarvinnut olla kovin varovaisiakaan. Olimme jo ilman mitään merkellisempää saapuneet melkein metsän ulkoreunaan, jonka kappale aukeaa maata erotti linnasta, kun erään pienen metsäaukeaman laidassa yhtäkkiä kohtasimme vanhan eukon, joka siteli risukimppuja niin innokkaasti ettei huomannut meitä ennenkuin Maignanin käsi laskeutui hänen olkapäälleen. Hän kirkaisi ja syöksähtäen erilleen Maignanista hänen ikäiselleen ihmeteltävällä ketteryydellä, juoksi kiireen vilkkaa vanhan ukon viereen, joka makasi puun juurella puolen nuolenkantaman päässä ja jota emme ennen olleet huomanneet. Hän sieppasi kirveen ja asettui puolustusasentoon ukon eteen liikehtien ja ilmehtien tavalla, joka näytti yhtä liikuttavalta joillekin meistä kuin hullunkuriselta toisille, jotka huusivat Maignanille että hän vihdoinkin oli kohdannut veroisensa ynnä muita senlaatuaisia leirielämälle ominaisia pilapuheita.

Minä huusin Maignanille että hän jättäisi eukon rauhaan, ja menin itse ukon luo, joka makasi lehvästä kyhättyllä vuoteella ja näytti kykenemättömältä nousemaan ylös. Rukoillen minua tuskaisin ilmein, etten tekisi pahaa hänen vaimolleen, pyysi hän tätä kerta toisensa jälkeen panemaan pois kirveen, mutta eukko ei suostunut siihen ennenkuin olin vakuuttanut hänelle ettei meillä ollut pahoja aikomuksia heihin nähden ja etteivät mieheni tulisi vahingoittamaan kumpaakaan heistä.

"Tahdomme teiltä ainoastaan muutamia tietoja", sanoin minä puhuen hitaasti siltä varalta että minun kieleni olisi heille yhtä vaikeasti tajuttavaa kuin heidän murteensa minulle. "Tuolla linnassahan on kymmenkunta ratsumiestä, eikö niin?"

Mies vaiensi vaimonsa, joka yhä soitti suutaan ja mulkoili meihin, ja vastasi kiihkeästi että niin oli, lisäten väräjävän kirouksen kanssa, että nuo ryövärit olivat pieksäneet häntä, ryöstäneet hänen vähät ruokavaransa, ja kun hän oli tahtonut panna vastaan, heittäneet hänet ulos taittaen hänen säärensä.

"Kuinka sitten pääsitte tänne?" kysyin minä.

"Eukko kantoi minut selässään", vastasi hän heikosti.

Epäilemättä oli minunkin joukkueessani miehiä, jotka olisivat tehneet kaiken sen minkä nuo toisetkin, mutta kuullessaan tämä yksinkertaisen kertomuksen, polkivat he jalkaa ja kiroilivat suuttumuksesta; ottipa eräs, raain joukosta, vähän karkeaa leipää laukustaan ja antoi sen vaimolle, jonka hän

toisenlaisissa olosuhteissa olisi häikäilemättä voinut ryöstää putipuhtaaksi. Maignan, joka tunsi kaikki sodassa tarvittavat taidot, tutki ukon jalkaa ja laittoi siihen jonkinlaisen lastotuksen silläaikaan kuin minä tein kyselyjäni vaimolta.

"Ovatko he vielä siellä?" kysyin minä. "Näin heidän hevosensa lieassa muurien alapuolella."

"Ovat, Jumala heille kostakoon!" vastasi hän väristen.

"Kertokaa minulle millainen linna on, hyvä vaimo", sanoin minä.

"Montako tietä sinne on?"

"Ainoastaan yksi."

"Tännimmäisen tornin kauttako?"

"Niin", vastasi hän, ja huomattessani että hän ymmärsi minua eikä ollut niin hidas järjeltään kuin hänen kurja ulkonäkönsä oli saattanut minut odottamaan, tein hänelle joukon kysymyksiä joita kävisi pitkävetoiseksi tässä kerrata. Niin paljon sain tietää, että oli mahdotonta päästä linnaan tai sieltä pois muuten kuin lähemmän tornin kautta, että heikko, tilapäinen portti sulki sisäänkäytävän, ja että tuosta tornista, joka oli vain neljän seinän ympäröimä kehys, johti kapea, suorakammanainen, oveton aukko pihaan, jonka takana kohosi kaksikerroksinen asuttava torni.

"Tiedättekö, aikovatko he jäädä sinne?" kysyin minä.

"Kyllä kai; he käskivät minun tuoda risukimppuja valkeansa tänä aamuna, niin saisin takaisin kourallisen omin jauhojani", vastasi hän katkerasti ja kuohahti sitten voimattomaan raivoon, pudistellen nyrkkejään linnaan päin ja kirkuen raivokkaita kirouksia vapisevalla ja särähtelevällä äänellään.

Silläaikaan minä mietin mitä hän oli sanonut, tuntien sangen vähän mielihyvää ajatellessani kapeaa, suorakamanaista oviaukkoa, jonka läpi meidän oli päästävä ennenkuin voimme mitään saada aikaan. Porttikin huolestutti minua. Se ei tosin kukaties ollut vahva, mutta meillä ei ollut ruutia eikä tykkejä eikä mitään piiritysvehkeitä, eikähän kivisiä muuleja voinut repiä rikki paljain käsin. Valtaamalla hevoset saatoimme kyllä katkaista Bruhlin peräytymisen, mutta sittenkin hän saattoi päästä pakoon yöllä, ja joka tapauksessa pahentaisivat ponnistuksemme naisten kohtaloa yllyttämällä hänen raivoaan. Jokin muu toimintatapa oli keksittävä.

Aurinko oli tähän aikaan jo korkealla. Metsän reuna oli tuskin sadan askeleen päässä meistä. Etenemällä joitakin syltiä puitten lomitse saatoin nähdä hevoset rauhallisina syömässä päivänpaisteisella rinteellä, vieläpä erottaa silmilläni puoleksi ruohottuneen tienkin, joka mutkitellen kulki kukkulan sivua ylös suljetulle portille. Ei ketään ollut näkyvässä — he arvatenkin nukkuivat pois matkan väsymystä — eikä linnan katseleminen antanut mitään neuvoa. Mutta kun käännyin neuvotellakseni Maignanin kanssa, sattui katseeni risukimppuihin, ja samassa välähti mieleeni että tässä tarjoutui tilaisuus käyttää sotajuontaa, joka oli ikivanha ja sentään aina tuore ja onnistuikin sangen usein.

Ei ollut aikaa turhaan kursailuun. Mieheni alkoivat siirrehtiä eteenpäin uteliaisuudesta, ja millä hetkellä tahansa saattoi joku hevosistamme vainuta vihollisen hevoset ja hirnumalla antaa hälytysmerkin. Kutsuttuani kiireesti luokseni herra d'Agenin ja Maignanin esitin heille suunnitelmani, ja tyytyväisyydekseni sai se heidän hyväksymisensä; se seikka, että olin varannut ensinmainitulle erikoisen osan sen toimeenpanossa, auttoi sulattamaan sitä jäykkyyttä, joka oli seurannut edellisen illan mielenpurkausta. Jonkun aikaa väitelyämme sai Maignan minut uskomaan ettei vanhalla eukolla ollut kyllin kylmäverisyyttä näyttelemään sitä osaa, jonka olin hänelle aikonut, ja mainitsi Fanchetten, joka neuvotteluun osaaottamaan kutsuttuna ei osottanutkaan vääräksi sitä ajatusta, minkä olimme saaneet hänen rohkeudestaan. Muutamissa tuokioissa olivat valmistuksemme suoritettut: minä olin pukenut päälleni vanhan hiilenpolttajan ulommaiset ryysyt, Fanchette oli verhoutunut eukon pukimiin, kun taas herra d'Agen, joka oli jonkun aikaa epä tietoinen ja näytti pitävän tätä osaa suunnitelmasta kaikkein vastenmielisimpänä, veti lopulta ylleen oppaanamme olleen miehen mekon ja housut.

Kun kaikki oli valmiina, annoin miehistöni Maignanin johdettavaksi, ottaen häneltä lupauksen, että hän, siinä tapauksessa että meille jotain tapahtuisi, jatkaisi herpaantumatta kaikin voimin ponnistuksia neidin vapauttamiseksi eikä missään tapauksessa hylkäisi häntä. Saatuaani häneltä tämän lupauksen ja ollen vakuutettu siitä että hän sen pitäisi, otimme kukin suuren risukimpun, joka pään ja hartioitten päällä kannettuna oivallisesti kätki kasvopirteemme, ja tällaisissa valepuvuissa astuimme urheasti esiin puitten suojasta. Fanchette ja minä kuljimme edellä, horjahdellen sangen luonnollisella tavalla taakkojemme painon alla, herra d'Agenin seurattessa satasen kynnärää jäljempänä. Olin antanut Maignanille määräyksen karata porttia kohti heti kun hän näki viimeainitun alkavan juosta. Laakson täydellinen hiljaisuus, ilman selkeys ja minkään elonmerkin häiritsemätön liikkumattomuus edessämme kohoavassa linnassa — joka olisi voinut olla vaikka Prinsessa Ruususen linna, niin sadunomaiselta se

näytti taivasta vasten — sekä lisäksi omien mieltemme jännitys ja kiihotus, jotka näitten erikoisten asianhaarojen vaikutuksesta tuntuivat kasvavan moninkertaisiksi, saattoivat tätä seuraavat hetket omituisimmiksi mitä olen kokenut. Kello läheni kymmentä, ja paahtava auringonpaiste, joka tulvehti ylitsemme, teki vaivalloisten taakkojemme lisänä nousun äärimmäisen rasittavaksi. Tuore, lyhyt ruoho, joka juuri oli päässyt kasvun alkuun, oli livettävää ja vaarallista. Me emme uskaltaneet kiirehtiä, sillä emmehän tienneet kenen silmät saattoivat olla meitä katselemassa, emmekä liioin uskaltaneet — puoli matkaa kuljettuamme — laskea risukimppujamme maahan, sillä silloin olisimme ehkä liiaksi paljastaneet kasvonpiirteitämme.

Kun olimme päässeet noin sadan askeleen päähän portista, joka yhä pysyi itsepintaisesti suljettuna, seisahduimme hengähtämään, ja risukimppua pääni päällä pidellen käännyin ympäri nähdäkseni oliko kaikki oikein takanamme. Huomasin, että herra d'Agen, pysyäkseen uskollisesti määrätyn välimatkan päässä, oli valinnut saman hetken levätäkseen ja istui hyvin luonnollisessa asennossa risukimpullaan, pyyhkien kasvojaan mekkonsa liepeellä. Tähystelin ruskeaan lehdettömään metsään, minne olin jättänyt Maignanin miehinemme, mutta en voinut keksiä välkettä puitten välistä enkä mitään muutakaan mikä olisi voinut antaa meidät ilmi. Tultuani tyydytetyksi siinä suhteessa lausuin puoliääneen joitakin rohkaisusanoja Fanchettelle, jonka kasvoilla hiki juoksi virtanaan; ja yhdessä käännyimme sitten jälleen jatkamaan tehtäväämme. Väsymys — sillä emme olleet kumpikaan tottuneet kantamaan kuormia päämme päällä — auttoi meitä jäljittelemään vanhuuden raihnautta miltei täysin luonnonmukaisesti.

Sama hiljaisuus vallitsi lähemmäksikin saapuessamme, synnyttäen mielessäni monenkinlaisia epäilyksiä ja aavisteluja. Lampaan määkinäkin olisi ollut tervetullut tuossa äänettömyydessä, joka tuntui pahaa ennustavalta. Mutta ei kuulunut lampaan määkinää, ei mikään merkki tervehtinyt meitä. Vinossa retkottava, halkeamia täynnä oleva portti pysyi sulettuna. Askel askeleelta taapersimme sitä kohti ja viimein pääsimmekin sen eteen. Peläten puhua, jottei murteeni ilmaisisi minua, tömistin sitä pääni päällä olevalla risukimpulla ja odotin, epäillen mielessäni, oliko ehkä koko sotajuonemme huomattu jo ihan alusta, missä tapauksessa pistoolinlaukaus saattaisi tulla vastaukseksi.

Ei mitään sen kaltaista kuitenkaan tapahtunut. Risukimpun tömistys kajahti ontosti läpi rakennuksen ja vaimeni jälleen, ja entinen hiljaisuus vallitsi taas. Kolkutimme uudelleen, mutta vasta täydelleen kahden minuutin kuluttua kuulimme epäselvää ääntä, ikäänkuin unesta herätetyn miehen mutinaa, ja raskaita hitaita askelia alkoi lähestyä. Portin luo tultuaan mies varmaankin tarkasteli meitä tähystysaukosta, sillä hän seisahtui siinä hetkeksi, ja mieleni yritti masentumaan. Mutta hän ei kai nähnyt mitään epäilyttävää, koska hän seuraavassa tuokiossa kohotti salvan pois äreästi kiroten ja työntäen portin auki käski meitä astumaan sisään ja tekemään sen vikkellästi.

Minä köntystin eteenpäin, tullen viileään, tummaan varjoon, ja Fanchette seurasi minua silläaikaan kuin mies haukotellen astui ulos ja seiso porttiaukossa venytellen itseään päivänpaisteessa. Kostealta ja epäterveelliseltä haiseva katoton torni oli tyhjä, lukuunottamatta soraa ja kivikasvoja, mutta, katsahtaessani sisemmästä ovesta näin pihalla savuavan nuotion ja puolikymmentä miestä juuri nukkumasta kohoilemassa. Seisoin sekunnin verran risukimppua kannatellen, ikäänkuin epätietoisena minne sen laskisin; sitten, vakuuttauttuen pikaisella silmäyksellä siitä että mies, joka oli laskenut meidät sisään, seiso selin meihin, pudotin kimppuni sisemmän oven eteen poikittain. Fanchette teki niinkuin hänelle oli neuvottu ja pudotti omansa sen päälle; samassa syöksähdin minä ulko-ovelle ja yllättäen siinä seisovan miehen iskin häntä tuimasti hartiaini väliin, jotta hän lensi suin päin rinnettä alas.

Takaani kuului huuto ja hämmästynyt kirous, jotka ilmottivat minulle että teko oli huomattu ja että vaikein oli nyt käsissä. Tuokiossa olin jälleen risukimppujen luona ja vetäen pistoolin mekkoni alta ehdin parahiksi ottamaan vastaan lähimmän miehen, joka, oivallettuaan mikä oli kysymyksessä, hyppäsi ylös ja hyökkäsi minua kohti paljastetuin miekoin. Ammuin häntä rintaan juuri kun hän sysäsi syrjään risukimput — jotka miehen vyötäreitten tasalle ulottuvina olivat melkoisena esteenä — ja hän suistui suulleen jalkojeni juureen.

Tämä pysähdytti hänen toverinsa, jotka peräytyivät. Mutta pahaksi onneksi täytyi minun kumartua saadakseni miekkani, joka oli piilotettu tuomaani risukimppuun. Etumaisin lurjuksista käytti tätä hyväkseen, hyökäten kimppuuni pitkä puukko pystyssä. Isketyksi ei hän saanut — sillä minä tartuin häntä ranteeseen — mutta hänen onnistui kaataa minut kumoon. Luulin olevani mennyttä miestä. Odotin toisten parvena rientävän kimppuamme. Ja niin olisi epäilemättä käynytkin, jollei Fanchette ihmeteltävän urhoollisesti olisi iskenyt ensimmäisenä tulevaa vahvalla kepakolla, jonka oli siepannut maasta. Mies tuupertui risukimpuille, ja tämä viivytti toisia. Viivyke oli riittävä. Herra d'Agen ehti silläaikaan ylös. Syöksyen sisään portista hän ampui maahan ensimmäisen, jonka hän näki edessään, ja sitten hän miekka kädessä ryntäsi ovelle tavattomalla raivolla ja hänelle ominaisella urhoollisuudella, puhdistuen sen yhdessä kädenkäänteessä. Kun mies, jonka kanssa kamppailin maassa, näki mitä oli tapahtunut, väänsi hän itsensä irti epätoivon voimalla ja syöksyen ulos portista oli vähällä joutua seuralaisteni hevosten jalkoihin, kun he laskettivat laukassa ylös rinnettä portille ja hyppäsivät alas

ratsailta huudellen ja hälisten.

Tuokiossa syöksyivät he sikin sokin meidän joukkoomme, ja niin pian kuin sain miekkani käsiini, hyökkäsin huutaen heidän edellään pihalle, toivoen ehtivämme toiseen torniin yhdessä vihollisen kanssa. Mutta nämä olivatkin pitäneet varansa ajoissa ja joka-ainoa. Piha oli tyhjä Ehdimme juuri nähdä, kuinka viimeinen heistä kiisi ylös ulkopuolella olevia portaita, jotka veivät ensi kerrokseen, ja hävisi, sulkien jyrkän oven jälkeensä. Hyökkäsin portaitten juurelle ja olisin kiivennyt ylöskin, siinä toivottomassa toivossa että tapaisin oven telkeämättömänä, mutta eräästä tähytysaukosta ammuttu laukaus, joka vingahti korvani ohi, ja toinen, joka kaatoi yhden miehistäni, saivat minut pysähtymään. Oivaltaen että kaikki edut olivat Bruhlin puolella, hän kun saattoi ampua maahan meidät kaikki kätköstään, huusin miehilleni peräytymiskäskyn. Tulokseksi tästä kahakasta jäi se, että me olimme porttitornin herroina, kun vihollistemme hallussa taas oli sisempi ja vahvempi torni, niiden välisen kapean pihan ollessa puolueettomana alueena, jolle kummankin puolueen oli yhtä vaarallista edetä.

Kaksi heidän miehistään oli paennut ulkopuolelle, kadoten jäljettämiin, ja kaksi makasi kuolleena, kun meidän puolellamme tappiot sensijaan rajottuivat yhteen mieheen, joka oli ammuttu, ynnä Fanchetteen, joka oli kahakassa saanut iskun päähänsä ja jonka peräydyttyämme tapasimme puolipyörtyneenä makaamasta seinää vasten.

Minua hämmästytti kovasti, kun tulin sitä ajatelleeksi, etten ollut lainkaan nähnyt Bruhlia, vaikka kahakka oli kestänyt ainakin kaksi tai kolme minuuttia ensimmäisestä hälyytyshuudosta lukien ja ollut hyvinkin meluisa. Fresnoytakin muistin nyt nähneeni ainoastaan vilaukselta. Nämä kaksi seikkaa tuntuivat minusta niin omituisilta että aloin aavistaa pahinta, vaikka tuskin tiesin miksi, kun luottamukseni ihmeellisesti elpyi ja pelkoni hupeni eräästä seikasta, jonka Maignan ensimmäiseksi huomasi ja osotti minulle. Tämä seikka oli valkean liinan ilmestyminen erääseen yläkerran ikkunaan, missä sitä useampia kertoja liehutettiin meihin päin. Ikkuna ei ollut, paljon nuoliaukkoa parempi, ja niin kapea ja korkea että oli mahdoton erottaa kuka merkinantaja oli; mutta kokemukseni neiti de la Viren mielenmaltista ja neuvokkuudesta ei jättänyt minulle mitään epäilystä siinä suhteessa. Enentynein toivein ja keventynein mielin kannustin itseäni ottamaan huomioon kaikki varovaisuustoimenpiteet, ja ensi työksi käskin Maignanin valita kaksi miestä ja ratsastaa kukkulan ympäri päästäkseni varmuuteen siitä ettei viholliselle ollut mitään peräytymistietä avoinna.

XXIX, Nälkä ja ruttotauti.

Sillääikaa kun Maignan oli tällä asialla, lähetin kaksi miestä ottamaan kiinni hevosiamme, jotka juoksivat irrallaan laaksossa, sekä siirtämään Bruhlin seurueen hevoset turvallisen välimatkan päähän linnasta. Annoin myöskin tukkia umpeen pihaan johtavan oven alaosan ja määräsin neljä miestä asetettuina vartioimaan sitä, jottei meitä yllätettäisi — mitä mahdollisuutta en kuitenkaan paljon pelännyt, kun vihollisellamme oli enää vain kahdeksan miestä ja ainoana ulospääsytienä heillä, samoin kuin sisäänkäsyntienä meillä, oli tämä oviaukko. Olin vielä näissä puuhissa, kun herra d'Agen lähestyi minua ja minä aloin kehua hänen urhoollisuuttaan, erityisesti kiittäen siitä palveluksesta, jonka hän oli tehnyt minulle mieskohtaisesti. Ottelun kuumuus oli sulattanut nuoren miehen jäykkyyden ja kohottanut ylpeyden punan hänen kasvoilleen; mutta minua kuunnellessaan hän vähitellen jäähtyi jälleen, ja kun olin lopettanut, katseli hän minua entisellä kylmällä vihamielisyydellä.

"Olen teille hyvin kiitollinen", vastasi hän kumartaen. "Mutta saanko luvan kysyä, mitä aiotte tehdä nyt, herra de Marsac?"

"Meillä ei ole valinnan varaa", vastasin minä. "Meidän täytyy pakottaa heidät antautumaan nälällä."

"Entä naiset?" lausui hän, säpsähtäen hieman. "Kuinka heidän käy?"

"He tulevat varmaankin kärsimään vähemmän kuin miehet", vastasin minä.

"Uskokaa minua, miehet eivät siedä kauankaan nähdä nälkää."

Hän näytti kummastuneelta, mutta minä selitin että me emme vähälukuisella joukollamme voineet toivoa vallottavamme tornia rynnäköllä, vaan että meidän oli pidettävä itseämme onnellisina, kun olimme saaneet vihollisemme suletuksi paikkaan, mistä hän ei voinut päästä pakoon, vaan täytyi hänen joka tapauksessa lopuksi antautua.

"Kyllä niin, mutta mistä saatte varmuuden, etteivät naiset sillääikaa joudu kärsimään väkivaltaa?" kysyi hän, näyttäen kaikkea muuta kuin rauhottuneelta.

"Kun Maignan tulee takaisin, niin pidän huolen siitä", vastasin minä sangen luottavaisesti.

Maignan ilmestyikin hetken kuluttua tuoden vakuutuksen, että poispääsy tornin toiselta puolelta oli mahdollon. Käskin hänen siitä huolimatta pitää ratsumiehen liikkumassa kukkulan ympärillä, jotta saisimme tiedon mahdollisesta yrityksestäkin. Olin tuskin antanut tämän määräyksen, kun yksi ovelle jättämistäni vartioista tuli sanomaan että Fresnoy halusi puhua minun kanssani herra de Bruhlin puolesta.

"Missä hän on?" kysyin minä.

"Sisemmällä ovella, rauhanlippu kädessään", kuului vastaus.

"Sano sitten hänelle", lausuin minä liikahtamattakaan lähteäkseni, "että minä en tahdo ryhtyä keskusteluun kenenkään muun kuin hänen johtajansa, herra de Bruhlin kanssa. Ja lisää vielä", jatkoin minä, "ja sano se kovalla äänellä: että jos niitä naisia, jotka ovat hänen hallussaan, vahingoitetaan hiuskarvankaan verran, niin tulen hirttämään joka miehen näitten muurien sisäpuolella, herra de Bruhlista nuorimpaan käskyläiseen asti." Ja tämän lupaukseni vahvistin juhllallisella valalla.

Mies nyökkäsi ja meni toimittamaan asiaansa, minun, herra d'Agenin ja Maignanin jäädessä seisomaan portin ulkopuolelle, katsellen joutilaina yli laakson ja tummien metsien, joitten läpi olimme ratsastaneet varhain aamulla. Minä silmäilin etupäässä metsiä, Maignan taas näkyi katselevan laaksoon. Kullakin meistä lienee ollut omat ajatuksensa. Ainakin minulla oli, ja onnistuneen hyökkäyksemme ynnä Bruhlin saarroksen sulkemisen aiheuttamassa tyytyväisyydessäni en kotvaan huomannut sitä totisuutta, joka vähitellen levisi tallimestarin kasvoille. Kun sen havaitsin, tulin levottomaksi ja kysyin häneltä terävästi, mikä oli asia.

"Tuo ei miellytä minua, teidän ylhäisyytenne", vastasi hän viitaten laaksoon päin.

Katsoin sinne levottomana, mutta vaikka kuinka olisin tähystänyt, en nähnyt mitään.

"Mikä?" virkoin minä ihmeissäni.

"Tuo sinertävä usva", mutisi hän, värityksen puistattaessa hänen ruumistaan. "Olen katsellut sitä jo puoli tuntia, teidän ylhäisyytenne. Se kohoaa nopeasti."

Minä huudahdin että hän oli arka hupsu, ja herra d'Agen kirosi kärsimättömänä; mutta yhtäkaikki, ja huolimatta halveksimisesta, jota olin osottavinani, tunsin äkkiä kylmän väreen sydämessäni, kun huomasin alhaalla laaksossa saman sinisen autereen, joka oli seurannut meitä edellisen päivän matkalla ja jättänyt meidät vasta yön tullessa. Vasten tahtoammekin jäimme molemmat katselemaan sitä, kun se kohosi hitaasti kohoamistaan, kietoen ensin alemmat metsänliepeet ja leviten sitten laajalle päivänpaisteeseen. On vaikea nähdä rohkean miehen kauhua tuntematta itse samanlaista vaikutusta, ja minä myönnän että minua värisytti. Näennäisen menestyksemme hetkellä oli tässä jotakin, jota en ollut ottanut lukuun, jotakin, jolta en voinut suojella itseäni enkä toisia!

"Katsokaa!" kuiskasi Maignan käheästi, osottaen jälleen sormellaan. "Se on kuoleman enkeli, teidän ylhäisyytenne! Missä se surmaa yhden tai kaksi kerrallaan, on se näkymätön. Mutta kun se kaataa sadoin ja tuhansin, näkevät ihmiset hänen siipeinsä varjon!"

"Vaiti, mieletön!" tiuskasin minä suuttumuksella, joka oli salaisesti suhteessa hänen kaameitten sanojensa tekemään vaikutukseen. "Te olette ollut taisteluissa! Oletteko koskaan nähnyt sitä siellä? Taikka hävitysretkillä? Jättäkää nuo hullutukset", jatkoin. "Ja menkää ottamaan selvää minkä verran ruokaa meillä on mukamme. Saattaa käydä tarpeelliseksi lähettää sitä noutamaan."

Katselin häntä, kun hän vastahakoisesti poistui, ja tietäen miehen uljaan luonteen ja hänen uskollisuutensa isännälleen en ollenkaan pelännyt että hän luopuisi meistä; mutta joukossamme oli muita meille melkein yhtä välttämättömiä, joihin en voinut luottaa yhtä ehdottomasti. Ja näihinkin oli jo säikähdys tarttunut. Kääntyessäni ympäri näin kalpeakasvoisia miehiä seisovan takanani ryhmissä kaksin ja kolmin, ja he viittoilivat ja mutisivat ja kertoivat toinen toiselleen mitä Maignan oli sanonut meille, ja katselivat sinne minne mekin olimme katselleet. Kun yksi puhui ja toinen kuunteli, näin entisen kauhun heräävän heidän silmissään. Miehet, jotka tunti pari sitten olivat rynnänneet pihan poikki laukausten paukuessa häikäilemättömän rohkeasti ja uhmanneet ilmeistä kuolemaa vähääkään epäröimättä, kävivät kalpeiksi, ja luoden pelokkaita katseita milloin sille milloin tälle puolen laaksoa, näyttivät takaa-ajettujen eläinten tavoin etsivän paikkaa minne paeta. Pelko, kerran herätettynä, täytti koko ilman. Miehet puhuivat kuiskaillen luonnottomasta helteestä ja pilvettömälle taivaalle tuijotellen pakenivat päivänpaisteesta varjoon, taikka katsellen yli metsäisien maisemien toivottivat olevansa katon alla ja kaukana tästä korkealla olevasta kotkanpesästä, joka heidän sairaaloisissa silmissään näytti kaikkien kuolon vasamien maalitaululta.

En tarvinnut pitkää aikaa älytäkseni sitä vaaraa, millä tämä nopeasti leviävä pelko ja kauhu uhkasi suunnitelmiani. Koetin pitää miehiä toimessa ja kiinnittää heidän ajatuksiaan niin paljon kuin

mahdollista vihollisimmme ja heidän puuhiinsa; mutta pian huomasin että siinäkin piili vaara, sillä jonkun ajan kuluttua tuli Maignan luokseni totisin kasvoin, kertoen että eräs Bruhlin miehistä oli uskaltanut ulos ja puheli meidän puolellamme pihaa olevan vartion kanssa. Läksin heti sinne ja lopetin jutun lyhyeen, uhaten ampua miehen, jollei hän ollut katon alla ennenkuin ehdin laskea kymmeneen. Mutta säikähtyneet, synkät kasvot, jotka hän jätti jälkeensä, ilmottivat minulle että turmio oli jo tehty, enkä voinut keksiä sille parempaa keinoa kuin antaa vihjauksen herra d'Agenille ja sijoittaa hänet ulkoportille pistoolit valmiina.

Kysymys ruokavaroista uhkasi myöskin käydä vakavaksi; en uskaltanut poistua lähteäkseni itse niitä hankkimaan enkä luottanut keneenkään miehistäni niin paljon että olisin voinut lähettää jonkun heistä tuolle asialle. Piirittäjät alkoivat todenteolla olla pian itse piiritettyjä. Kaikki ajatukset vain kohoavassa usvassa ja omassa kauhussa, he unhottivat kaiken muun. Valppaus ja varovaisuus olivat tipotiessään. Laakson äänettömyys ja autius ja kaukaiset metsät, jotka ympäröivät meitä värjävinä siintäen helteisessä ilmassa, kaikki tämä lisäsi kammoa. Kaikista ponnistuksistani ja uhkauksistani huolimatta miehet vähitellen poistuivat paikoiltaan ja kokoontuen pieniin ryhmiin portin luokse kiihottivat kauhunsa sellaiseen asteeseen että pari tuntia puolenpäivän jälkeen he olivat valmiit mihin mielettömyyteen tahansa; ja jos joku olisi huutanut: "rutto!" olisivat he rynnänneet hevostensa luo ja hajaantuneet joka suunnalle.

Oli selvää, että tehokasta toimintaa kysyttäessä saatoin luottaa ainoastaan itseeni sekä kolmeen muuhun, joista — sanottakoon se hänen kunniakseen — Simon Fleix oli yksi. Tämän nähdessäni tunsin tavatonta kevennyttä, kun jonkun ajan perästä kuulin että Fresnoy pyysi jälleen saada puhua kanssani. En ollut enää niin turhantarkka muodollisuuksiin nähden, kuten on käsitettävääkin, vaan hetkeäkään viipymättä, jottei hän ennättäisi huomata miehissäni vallitsevaa herpaantumista, riensin kohtaamaan häntä pihaan johtavalle ovelle, missä Maignan oli hänet pidättänyt.

Olisin kuitenkin voinut säästää vaivojani. Tuskin ehdin tervehtiä häntä ja vaihtaa pari alkusanaa, ennenkuin näin että hän oli vielä suuremman kauhun vallassa kuin minun seurueeni. Hänen karkeat kasvonsa, jotka eivät olleet koskaan olleet puoleensavetävät, olivat monenkarvaiset ja hiestä kosteat; hänen verestävässä silmissään, kun hän loi katseensa minuun, oli samanlainen hurja ja kauhistunut ilme kuin satimeen joutuneella eläimellä. Vaikka hänen ensi sanansa oli kirous, jolla hän koetti elvyttää rohkeuttaan, oli kerskurin pöyhkeys mennyttä. Hän puhui matalalla äänellä ja hänen kätensä vapisivat, ja minä näin ettei hän olisi paljoa tarvinnut syöksähtääkseen ohitseni ja antautuakseen suoraan pakoon.

Hänen ensi sanoistaan, joita hän, kuten mainitsin, säesti kirouksella, huomasin että hän käsitti tilansa. "Herra de Marsac", lausui hän vikisten kuin koira, "te tiedätte että minä olen rohkea mies."

En tarvinnut tämän enempää tullakseni vakuutetuksi siitä että hänellä oli jokin konnamaisuus mielessä, ja senvuoksi valitsin vastauksen huolellisesti. "Kyllä olen joskus huomannut teidät aika sisukkaaksi", vastasin kuivasti. "Ja toisinaan taas olen huomannut ettette ole kovinkaan sisukas, herra Fresnoy."

"Ainoastaan milloin te olette ollut kysymyksessä", mutisi hän uudelleen kiroten. "Mutta ihminen, joka on lihaa ja verta, ei voi kestää tällaista. Ette tekään voisi. Hänen ja noitten toisten välillä minä olen ihan hukassa. Antakaa minulle hyvät ehdot — hyvät ehdot, ymmärrättehän?" kuiskasi hän kiihkeästi vieläkin alentaen ääntään, — "niin saatte kaikki mitä tahdotte."

"Saatte henkenne sekä vapauden mennä minne haluatte", vastasin kylmästi. "Molemmat naiset ovat ensin luovutettavat minulle vahingoittumattomina. Nämä ovat ehtoni."

"Entä minulle?" virkahti hän levottomana.

"Teillekö? Samat kuin muillekin", vastasin tuikeasti. "Taikka voin kyllä tehdä poikkeuksen vanhan tuttavuuden takia, herra Fresnoy; jos naisilla on jotain valittamista, niin hirtän teidät ensiksi."

Hän yritti röyhkeillä ja vaatia jotain rahasummaa tai ainakin hevostaan takaisin. Mutta minä olin mielessäni päättänyt lahjottaa omille seuralaisilleni hevosen mieheen, ja sitäpaitsi älysin hyvin, että tämä oli hänen puoleltaan vain jälkiajatus ja että hän oli täysin halukas suostumaan. Pysyin senvuoksi järkähtämättömänä. Tulos osotti jäykkyyteni oikeutetuksi, sillä hetken perästä hän suostui antautumaan noilla ehdoilla.

"Entä herra de Bruhl?" kysäisin minä, haluten selvää tietoa, oliko hän valtuutettu tekemään sopimusta kaikkien puolesta. "Mitä hän sanoo?"

Hän katsahti minuun levottomasti. "Tulkaa katsomaan! sanoi hän kolkosti virnistäen.

"Ei, ei, ystäväni", vastasin minä pudistaen päätäni varovasti. "Se ei olisi sääntöjen mukaista. Te olette antautuva puoli, ja teidän on osotettava luottamusta meille. Tuokaa naiset ulos, jotta voin puhua heidän

kanssaan, niin sitten poistan mieheni."

"Taivas ja helvetti!" huusi hän käheästi, sellainen pelko ja raivo kasvoillaan, että minä peräydyin. "Sitäpä minä juuri en voi tehdä."

"Ettekö voi?" sanoin minä äkillisen kammon värisyttämänä. "Minkätähden ette? Minkätähden?" Ja hetken kiihtymyksessä, sen ajatuksen yllättämänä että naisille olisi voinut tapahtua pahinta, työnsin häntä takaperin niin rajusti että hän tarttui miekkansa kahvaan.

"Lempoako te!" änkytti hän. "Heittäkää irti! Ei se sitä ole, kuuletteko! Neiti on terve ja hyvässä turvassa, ja rouva olisi terve myös, jos hän olisi pysynyt järjillään. Jollei hän ole, niin se ei ole meidän syyimme. Mutta minulla ei ole huoneitten avaimia. Ne ovat Bruhlin taskussa, kuuletteko!"

"Vai niin!" vastasin kuivasti. "Entä Bruhl?"

"Vaiti!" vastasi Fresnoy pyyhkien hikeä otsaltaan ja tuoden harmaankalpeat, ilettävät kasvonsa liki minua. "Hänessä on rutto!"

Minä tuijotin häneen tuokion äänettömänä. Hän puhkesi jälleen puhumaan. "Vaiti!" mutisi hän toistamiseen, laskien vapisevan kätensä käsivarrelleni. "Jos miehet saisivat sen tietää — ja he alkavat sitä jo epäillä, kun ei hän näyttäydy — niin he nousisivat meitä vastaan. Ei pirukaan voisi silloin pidättää heitä täällä. Hänen ja heidän välissään olen minä kuin miekanterällä. Rouva on hänen kanssaan, ja ovi on lukossa. Neiti on eräässä huoneessa yläkerrassa, ja ovi on lukossa. Ja avaimet ovat Bruhlilla. Mitä minä voin tehdä? Mitä, sanokaa?" huusi hän ääni käheänä kauhusta.

"Noutakaa avaimet", sanoin minä vaistomaisesti.

"Mitä? Häneltäkö?" mutisi hän, voimatta pidättää puistatusta, joka värisytti hänen turvonneita poskia. "Jumala varjelkoon minua menemästä hänen luokseen! Se vie vankat miehet poikkeuksetta. Minä sain kuoleman yhdessä vuorokaudessa! Totisesti, niin sain!" jatkoi hän surkeasti. "Mutta te ette ole niin vankka, herra de Marsac. Jos te tulette mukaani, niin minä poistan miehet siltä puolelta ja te voitte mennä sisään ja ottaa häneltä avaimet."

Hänen kauhunsu, joka ei voinut olla teeskenneltyä ja joka vakuutti minulle ilman epäilyksen sijaa, että hän oli tosissaan, oli niin valtava että se ei voinut olla tarttumatta minuunkin. Tunsin, että kasvoni hänen kasvohinsa katsoessani saivat saman kalman karvan. Minä vapisin kuten hänkin ja tunsin pahoinvointia. Sillä jos on olemassa sanaa, joka kalventaa soturin poskia ja kouristaa hänen sydäntään enemmän kuin mikään muu, niin se on sen taudin nimi, joka vaeltaa helteisellä keskipäivällä, tarttuen voimakkaimpaan, kun hän ratsastaa ylpeydessään, ja muuttaen hänet muutamissa tunneissa mätäneväksi möhkäleeksi. Vankimmat ja häikäilemättömimmätkin sitä pelkäävät, enkä voinut minäkään, enempää kuin muutkaan, kerskua olevani siitä välinpitämätön taikka ajatella sen läsnäoloa ilman kammaa. Mutta se itsensä kunnioitus, joka jalosyntyiselle miehelle on ominaista, pelastaa hänet siitä mielettömästä pelosta, joka valtaa rahvaan, ja niin sain minäkin pian mielenmalttini takaisin ja valmistauduin tekemään mitä minun oli tehtävä.

"Odottakaa vähän", virkoin synkästi, "niin tulen mukaanne."

Hän teki niinkuin pyysin, vaikkakin ilmeisen malttamattomana, ja minä kutsutin silläaikaan herra d'Agenin ja ilmoitin hänelle mitä aioin tehdä. En katsonut tarpeelliseksi kajota yksityiskohtiin taikka mainita Bruhlin tilastakaan, koska jotkut miehistäni olivat niin lähellä että saattoivat kuulla. Huomasin että nuori mies otti ohjeeni vastaan synkän ja tyytymättömän näköisenä. Mutta olin jo ehtinyt niin tottua hänen huonotulisuuhteensa ja nähnyt niin kovin erehtyneeni hänen luonteeseensa nähden, että tuskin viitsin asiaa sen enempi ajatella. Astuin pihan poikki Fresnoyn seurassa ja pian olin noussut ulkoportaat ja astunut sisään jyrävästä oviaukosta.

Niin pian kuin olin päässyt sisään, oli minun Fresnoyn kunniaksi myöntäminen ettei hän ollut tullut minun luokseni ennenkuin suoranaisen pakon ajamana. Oven sisäpuolella vartioina olevat kolme miestä laskivat aseensa alas heti kun näkivät minut, ja neljäs, joka oli sijoitettu läheisen ikkunan viereen, tervehti minua huudahtaen helpotuksesta. Siitä silmänräpäyksestä alkaen, jolloin astuin kynnyksen yli, oli puolustus itse asiassa päättynyt. Jos olisin halunnut ja jos kunniantuntoni olisi antanut myöten, olisin voinut kutsua mieheni ja vallata sisäänkäytävän. Sitä en kuitenkaan tehnyt, vaan etenin pysähtymättä kolkkojen kiviportaitten juurelle, jotka näkyivät kiemurtelevan ylöspäin karkealiitteisten seinien välissä. Siinä Fresnoy astui sivulle ja pysähtyi. Hän viittasi ylöspäin kasvot kalpeina ja mutisi: "Vasemmanpuoleinen ovi." Jättäen hänet siihen katsomaan jälkeeni nousin ylös portaita seuraavalle tasanteelle asti, missä kapean nuoliaukon heittäessä himmeässä valossa löysin Fresnoyn mainitseman oven ja koetin sitä kädelläni. Se oli lukittu, mutta minä kuulin jonkun voihkaisevan huoneessa ja askelten lähestyvän lattian poikki, ikäänkuin joku olisi tullut ovelle ja kuunnellut. Minä koputin, kuullen äänettömyydessä oman sydämeni lyönnit.

Vihdoin huudahti ääni, joka tuntui minusta aivan vieraalta: "Kuka siellä on?"

"Ystävää", mutisin minä, koettaen vaimentaa ääntäni niin etteivät alhaalla olijat kuulisi sanojani.

"Ystäväkö!" kuului katkera vastaus. "Menkää pois! Olette erehtyneet! Meillä ei ole ystäviä."

"Täällä olen minä, de Marsac", vastasin minä, koputtaen vaativaisemmin. "Tahtoisin tavata herra de Bruhlia. Minun täytyy tavata häntä."

Sisälläolija päästi matalan huudahduksen ja tuntui vieläkin epäröivän. Mutta kun olin toistanut pyyntöni, kuulin ruosteisen salvan vedettävän syrjään, ovi avautui muutamia tuumia, ja aukeamasta näkyi rouva de Bruhlin kasvot. "Mitä tahdotte?" kuiskasi hän tuskastuneesti.

Vaikkakin olin valmistunut näkemään häntä, hämmästytti minua hänen ulkonäössään tapahtunut muutos, jota vaillinainen valaistuskaan ei kyennyt peittämään. Hänen siniset silmänsä olivat suureneet ja käyneet kalseammiksi ja niitten alla oli tummat juovat. Ennen niin kukoistavat kasvot olivat harmaat ja riutuneet; hiukset olivat kadottaneet kultahohteensa. "Mitä tahdotte?" toisti hän, silmäillen minua vihaisesti.

"Tahdon tavata häntä", vastasin minä.

"Tiedättekö?" mutisi hän. "Tiedättekö että hän on..."

Minä nyökkäsin.

"Ja tahdotteko sittenkin tulla sisään? Hyvä Jumala! Vannokaa ettette tee hänelle pahaa!"

"Taivas varjelkoon!" sanoin minä, ja silloin hän avasi oven päästäen minut sisään. Mutta en ollut vielä keskilattiallakaan, ennenkuin hän oli kiiruhtanut ohitseni ja oli jälleen minun ja viheliäisen, hätätilaisen vuoteen välillä. Ja kun seisoin ja katsoin häntä, joka vaikeroi ja väentelehti vuoteella tajuttomana tuskissaan, sinisenkelmein kasvoin ja vääristynein piirtein, jotka huoneen kylmänharmaa valaistus saattoi kaksinverroin kammottaviksi, kumartui nuori vaimo hänen ylitsensä ja suojeli häntä minulta, niin että katsellessani vuoroin kumpaakin ja muistaessani millätavoitin tuo mies oli vaimoan kohdellut ja minkävuoksi hän oli saapunut tähän paikkaan, tunsin miehuuttomien kyynelten nousevan silmiini. Huone oli vieläkin vankikoppi, missä muurisaven murska peitti lattiaa ja pienet aukot olivat ikkunoina, mutta vankia pidättivät nyt toisenlaiset kahleet kuin väkivallan pakko. Kun hän olisi päässyt vapaasti lähtemään, niin hänen puolisonrakkautensa miestä kohtaan, joka oli tehnyt kaikkensa tappaakseen sen, kahlehti hänet hänen sivulleen siteillä, joita eivät kärsityt vääryydet eikä nykyhetken vaara kyenneet katkaisemaan.

Näin omituista näkyä katsellessani en voinut olla tuntematta samalla sekä ihailua että sääliä enkä unhottamatta hetkeksi vaaraa, joka tänne tullessani oli näyttänyt minusta niin suurelta. Olin tullut kokonaan omissa tarkoituksissani ajattelematta ryhtyä mitenkään auttamaan häntä, joka makasi siinä tuskissaan. Mutta niin suuri on jalon esimerkin voima, että, ennenkuin tiesinkään, huomasin olevani miettimässä miten voisin auttaa tätä miestä ja millä tavoin voisin helpottaa rouva de Bruhlia niitten palvelusten suorittamisessa, joita hänen miehensä oli yhtä vähän oikeutettu odottamaan häneltä kuin minultakin. Tiesin, että pelkkä ruton mainitseminenkin olisi saattanut kaikki, tai melkein kaikki hylkäämään hänet tänne autioon erämaahan; tästä johtui mieleeni että minun olisi ensin siirrettävä neiti de la Vire kauemmaksi ja sitten mietittävä miten voisin olla täällä avuksi.

Olin juuri esittämäisilläni hänelle asian, jonka vuoksi olin tullut, kun sairaalle tuli tavallista rajumpi taudinkohtaus, joka ehkä aiheutui minun läsnäolostani — vaikka hän näyttikin olevan tiedotonna — ja joka kysyi äärimmäisiä ponnistuksia hänen vaimoltaan. En voinut seisoa toimeettomana katsoen, kuinka hän turhaan jännitti voimiaan, ja melkein ennenkuin tiesinkään mitä tein, olin tarttunut heittelehtivään potilaaseen ja lyhyen kamppailun jälkeen painoin hänet uupuneena takaisin vuoteelle.

Rouva de Bruhl katsoi minuun niin omituisesti että ikkunarei'istä tunkeutuvassa puolihämärässä koetin turhaan lukea hänen ajatuksiaan. "Miksi te tulitte?" huusi hän vihdoin, hengittäen kiivaasti. "Miksi juuri te? Hän ei ollut teidän ystäviänne, taivas sen tietää!"

"Ei, rouva, enkä minäkään hänen", vastasin katkerasti äkillisen vastenmielisyyden valtaamana.

"Miksi sitten olette täällä?" kysyi hän.

"En voinut lähettää ketään miehistäni", vastasin minä. "Ja minä tarvitsen yläkerrassa olevan huoneen avaimen."

Yläkerrassa olevaa huonetta mainitessani hän astahi takaperin ikäänkuin iskun saaneena ja katsoi yhtä omituisesti Bruhliin kuin oli äsken katsonut minuun. Viittaus neiti de la Vireen muistutti epäilemättä hänen mieleensä Bruhlin hurjan intohimon tuota tyttöä kohtaan, minkä hän oli sillä kertaa unohtanut. Hän ei kuitenkaan puhunut mitään, vaikka hänen kasvonsa kävivät hyvin kalpeiksi. Äänettömänä hän kumartui vuoteen yli ja etsittyään miehensä vaatteista suoristautui hetken perästä ja ojensi avainta minulle. "Ottakaa ja päästäkää hänet ulos", lausui hän väkinäisesti hymyillen. "Viekää se itse ylös ja päästäkää hänet. Te olette tehnyt hänen tähtensä niin paljon, että on aivan oikein että teette senkin."

Otin avaimen, kiittäen häntä pikemmin hätäisesti kuin ajatuksella, ja käännyin ovea kohti aikoen mennä suoraan yläkertaan vapauttamaan neiti de la Vireä. Käteni tarttui jo oveen, jonka rouva de Bruhl kiihtymyksessään näkyi jättäneen raolleen minun tullessani, kun kuulin hänen askeleensa takaani. Samassa hän kosketti minua olkapäähän. "Mieletön!" huudahti hän salamoivin silmin, "tahdotteko tappaa hänet? Menisittekö suoraan täältä hänen luokseen ja veisitte ruton häneen? Jumala minua armahtakoon, aikomukseni oli kyllä lähettää teidät. Ja miehet ovat sellaisia lankanukkeja, että te olisitte menneet!"

Minä vapisin, kauhistuen yhtä paljon omaa typeryyttäni kuin hänen juonensa kavaluutta. Sillä hän oli oikeassa: seuraavassa tuokiossa olisin mennyt, ja tajuaminen ynnä katumus olisivat tulleet liian myöhään. Minua halutti samalla sekä nuhdella häntä hänen jumalattomuudestaan että kiittää oikeaan aikaan tulleesta katumuksesta, enkä kyennyt löytämään sanoja, vaan käännyin vaieten pois ja menin ulos syvästi liikutettuna.

XXX. Tartunta.

Oven ulkopuolella hämärässä käytävässä tapasin herra d'Agenin. Jos tämä olisi tapahtunut milloin hyvänsä muulloin, olisin paikalla kysynyt häneltä, minkätähden hän oli poistunut paikalta, jonka olin hänelle määrännyt. Mutta nyt olin poissa tasapainostani, eikä hänen näkemisensä herättänyt mielessäni muuta ajatusta kuin että tässä juuri oli henkilö, joka voi parhaiten täyttää toivomukseni. Kurotetuin käsivarsin ojensin hänelle avaimen ja pyysin häntä vapauttamaan neiti de la Viren, joka oli yläpuolella olevassa huoneessa, ja saattamaan hänet ulos linnasta. "Älkää antako hänen viipyä täällä", jatkoin painokkaasti. "Viekää hänet siihen paikkaan, missä tapasimme sydenpolttajat. Teidän ei tarvitse pelätä vastarintaa."

"Entä Bruhl?" kysyi hän ottaessaan koneenomaisesti avaimen minulta.

"Hän ei tule kysymykseen", vastasin minä matalalla äänellä. "Häneen nähden on tehtävämme päättynyt. Hänessä on rutto."

Hän huudahti kiivaasti. "Entä rouva de Bruhl?" mutisi hän.

"Hän on miehensä luona", sanoin minä.

Hän huudahti äkkiä tämän kuullessaan ja vetäisi kiivaasti henkeänsä, kuten olen nähnyt ihmisten tekevän kovassa tuskassa. Ja jollen olisi peräytynyt, olisi hän tarttunut hihaani. "Miehensäkö luona?" änkytti hän. "Kuinka niin?"

"No missä hänen sitten pitäisi olla?" vastasin minä, unhottaen että nähdessäni heidät molemmat yhdessä olin itsekin hämmästynyt samalla kuin olin tullut liikutetuksi. "Tai kenen muun pitäisi olla Bruhlin luona? Onhan hän hänen miehensä."

Herra d'Agen tuijotti minuun hetken aikaa ja kääntyi sitten hitaasti, alkaen nousta yläkertaan. Katsoessani hänen jälkeensä alkoi hänen käytöksensä vähitellen selvetä minulle. Voisiko olla niin, ettei häntä vetänytään puoleensa neiti de la Vire, vaan rouva de Bruhl?

Kun tämä ajatus oli välähtänyt mieleeni, ymmärsin kaikki. Tuokiossa älysin, mihin johtopäätökseen hän oli tullut kuultuaan rouva de Bruhlin olleen minun huoneessani. Minun huoneessani yöllä! Siitä hetkestä oli muutos alkuisin; huolettomasta, iloisesta keikarista hän oli yhtäkkiä tullut äreäksi ja jöröksi murjottajaksi, joka oli yhtä vaikea ohjata kuin kesyttämätön varsa. Ihka selvästi näin nyt tuon muutoksen merkityksen, ymmärtäen minkätakia hän oli karttanut minua ja minkätähden kaikki kanssakäyminen välillämme oli ollut niin vaikeata ja väkinäistä.

Minua nauratti ajatellessani kuinka hän oli pettänyt itseään ja kuinka vähällä minäkin olin ollut pettää itseni. Enkä tiedä mitä muuta vielä olisin ajatellut, sillä mietteeni katkaisi tähän alhaalta kuuluva kova huuto, joka alkoi parilla lyhyellä hämmästyksen ja varoituksen huudahduksella ja kiihtyi nopeasti

suuttumuksen ja säikähdysten karjunnaksi.

Ollen erottavinani Maignanin äänen juoksin alas portaita, etsien tähystysaukkoa, josta voisin nähdä mitä oli tekeillä; mutta kun en löytänyt sellaista ja levottomuuteni tuli yhä suuremmaksi, laskeuduin pihalle, jonka yllätyksekseni tapasin yhtä tyhjänä ja äänettömänä kuin vanha taistelukenttä. Ei vihollisen enempää kuin meidänkään puolelta ollut ainoatakaan miestä näkyvissä. Säikähtyen yhä enemmän juoksin pihan poikki ja kiisin läpi ulomman tornin, tavaten senkin ja samoin portin kokonaan vartioimattomana. Ja vasta kun olin, päässyt ulos portista ja seisoin rinteen partaalla, jota ylös olimme niin suurella vaivalla kiivenneet, sain tietää mikä oli hätänä.

Kaukana alhaalla kiisi jono miehiä hyppien ja juosten täyttä karkua kukkulan rinnettä alas hevosia kohti. Toiset huutelivat, toiset juoksin äänettömänä kyynärpäät kylkiä vasten ja huotrat pohkeita pieksäen. Hevoset seisivat liekaan sidottuina piirissä lähellä metsänlaitaa ja olivat jonkun huolimattomuuden takia jääneet ilman vartiaa. Juoksijoista etumaisen tunsin Fresnoyksi, mutta useat hänen miehistään olivat melkein hänen kintereillään, ja sitten jonkun matkan päässä tuli Maignan säilälänsä heiluttaen ja karjuen joka harppauksella raivokkaita uhkauksia. Älysin heti että Fresnoy ja hänen kumppaninsa olivat käyttäneet poissaoloani hyväkseen ja livahtaneet Maignanin käsistä, eikä minulla ollut muuta neuvoa kuin jäädä katsomaan ottelun tulosta.

Se ei kauan viipynytäkään. Maignanin uhkaukset, jotka minusta tuntuivat pelkältä hengityksen väsyttämislä, eivät olleet tekemättä vaikutustaan pakenijoihin. Ei mikään vaikuta niin tuhoisasti luonteeseen kuin pako. Soturit, jotka ovat kestäneet hyökkäyksen toisensa jälkeen niin kauan kuin voitto oli mahdollinen, pakenevat kuin lampaat ja sallivat teurastaa itsensä kuin lampaat, kun kerran ovat kääntäneet selkensä. Monet Fresnoyn miehistä olivat rohkeita poikia, mutta lähdettyään kerran kypälämäkeen ei heillä ollut rohkeutta ruveta tappelamaan. Heidän pelkonsa sai aikaan sen, että Maignan tuntui olevan lähellä, kun hevoset taas näyttivät olevan kaukana; ja yksi toisensa jälkeen he kääntyivät syrjään ja pyyhälsivät kuin jänikset metsää kohti. Ainoastaan Fresnoy, joka oli pitänyt huolta siitä että oli kaikkein etumaisena, jatkoi samaan suuntaan ja saavuttuaan hevosten luo sivalsi lähimmältä liekaköyden poikki ja hyppäsi sukkelasti sen selkään. Päästyään siinä vakavaan asemaan hän koetti säikäyttää toisia repimään itsensä irti: mutta kun se ei ensi yrityksellä onnistunut ja hän näki Maignanin tulevan yhä lähemmäksi kosta puuskuen, kannusti hän hevostaan, vaaleata raudikkoa, ja kiisi nauraen pois pitkin metsänlaitaa.

Täysin tyytyväisenä tulokseen — sillä huolettomuutemme olisi voinut käydä meille hyvinkin kalliiksi — aioin kääntyä pois, kun näin että Maignan oli noussut hevosen selkään ja valmistui takaa-ajoon. Niin jäin odottamaan loppua, ja korkealta näköpaikaltani oli minulla mainio tilaisuus seurata alkanutta kilpajoa. Molemmat miehet olivat raskaita, ja aluksi ei Maignan saavuttanut ollenkaan. Mutta kun he olivat päässeet pari sataa kyynärää, joutui Fresnoy huomaamattomuudessaan kovaksi onnekseen hankalalle maaperälle, ja kun hänen takaa-ajajansa, jolla oli aikaa kiertää se kohta, pääsi senkautta puolensadan askeleen päähän hänestä, alkoi ajo käydä niin jännittäväksi kuin suinkin saatoin toivoa. Hitaasti mutta varmasti Maignan, joka oli valinnut Cidin, lyhensi heidän välimatkansa pariinkymmeneen askeleeseen — viiteentoista — kymmeneen. Silloin Fresnoy levottomaksi tullen alkoi katsahdella taakse ja ratsastaa tosissaan. Hänellä ei ollut piiskaa, ja minä näin hänen kohottavan huotrassa olevan miekkansa ja sivaltavan hevostaan pitkin kylkeä. Se syöksähti eteenpäin ja näytti muutamia laukkoja siltä kuin pääsisi se voitolle. Hän uudisti lyöntinsä jälleen — mutta tällä kertaa erilaisella tuloksella. Hänen kätensä vielä ollessa ilmassa hänen hevonsensa kompastui, kuten minusta näytti, teki epätoivoisen yrityksen päästä tasapainoonsa, suistui maahan päistikkaa ja kieri useita kertoja ympäri.

Jokin seikka tuossa kaateessa, joka johti mieleeni Chizén matkalla minulle sattuneen onnettomuuden, saattoi minut tarkastamaan lähemmin hevosta, kun se vapisevana nousi jaloilleen ja seiso i riipuksissa. Eikä turhaankaan, sillä tarkasti silmäillessäni saatoin niinkin pitkän matkan päähän tuntea sen Matteuksen raudikoksi — temppuniekaksi. Varjostaen silmiäni ja tähystäen tapahtumapaikalle entistä suuremmalla mielenkiinnolla näin Maignanin, joka oli laskeutunut alas ratsailta, kumartuvan jonkin maassa makaavan esineen yli ja taas hetken perästä nousevan pystyyn.

Mutta Fresnoy ei noussut. Ja arvaten mitä oli tapahtunut, tunsin kammoa muistaessani kuinka hän oli käyttänyt juuri samaa hevosta minua huumatakseen, kuinka sydämättömästi hän oli heittänyt oman onnensa nojaan Matteuksen, sen omistajan, ja kuinka ihmeellisten tapahtumain avulla — joita ihmiset kutsuvat sattumiksi — sallimus oli tuonut sen tälle paikalle ja johtanut hänet valitsemaan juuri sen parinkymmenen muun saatavissa olevan joukosta!

En ollut erehtynyt. Mies oli taittanut niskansa. Hän oli ihan kuollut. Maignan antoi siitä tiedon lähinnäolevalle, tämä taas toiselle, ja niin se saapui minulle saakka kukkulalle. Se ei ollut herättämättä mielessäni monenlaisia muistoja, sekä vakavia että virkistäviä. Muistelin St. Jean d'Angelyta, Chizétä, Arcyn kujan varrella olevaa taloa; mutta kesken näitä mietteitäni kuulin ääniä ja kääntyessäni ympäri näin takanani neiti de la Viren herra d'Agenin seuraamana.

Neidin käsi oli yhä siteessä, ja hänen pukunsa, jota hän ei ollut muuttanut sitten Blois'sta lähdettyään, oli repeillyt ja mudan tahrima. Hänen tukkansa oli epäjärjestyksessä ja hän käveli onnahtaen. Väsymys ja huolet olivat riistäneet värin hänen poskiltaan. Sanalla sanoen, hän näytti niin riutuneelta ja surkealta että tuokion verran jo pelkäsin hänen saaneen ruton.

Mutta niin pian kuin hän huomasi minut, tulvahti heleä väriaalto hänen poskilleen, vieläpä otsalleen ja kaulaankin. Hiusten rajasta kaulukseen asti hän oli hehkuvan punainen. Parin silmänräpäyksen verran hän seiso i tuijottaen minuun, ja sitten, minun tervehtiessäni häntä, hän riennähti eteenpäin. Ja jollen olisi perääntynyt, olisi hän tarttunut käsiini.

Sydämeni tuli tulvilleen iloa nähdessäni tämän, ja siinä varmuudessa, jonka hänen punastumisensa minulle antoi, oli minulla kova halu antautua nauttimaan onnestani. Kaiken mustasukkaisuuden herra d'Agencia kohtaan olin unohtanut. Pid in kuitenkin parhaana olla saattamatta häntä levottomaksi kertomalla mitä tiesin Bruhlista. "Neiti", lausu in minä vakavasti, kumartaen mutta samalla etääntyen hänestä, "minä kiitän Jumalaa pelastumisestanne. Yksi vihollisistanne makaa avuttomana tässä ja toinen on kuolleen a tuolla."

"En ajattele nyt vihollisiani", vastasi hän nopeasti, "vaan Jumalaa, josta te oikein kyllä minulle muistutatte, ja sitten ystäviäni."

"Kuitenkin", vastasin yhtä nopeasti, "pyydän, ettette pysähtyisi nyt heitä kiittämään, vaan menisitte alas metsään herra d'Agenin kanssa, joka on tekevä kaiken mikä on mahdollista, saattaakseen olonne miellyttäväksi."

"Entä te, herra?" sanoi hän, suloisesti hämillään.

"Minun täytyy jäädä tänne hetkiseksi", vastasin minä.

"Minkätähden?" kysyi hän rypistäen hiukan otsaansa.

En tiennyt kuinka sanoisin hänelle syyni, ja aloin kömpelösti. "Jonkun täytyy jäädä rouva de Bruhlin luokse", lausu in ajattelemattomasti.

"Rouva de Bruhlin!" huudahti hän. "Tarvitseeko hän apua? Minä jään."

"Jumala varjalkoon!" huudahdin minä.

En tiedä miten hän ymmärsi nämä sanat, mutta hänen kasvonsa, oltuaan täynnä lempeyttä tähän asti, muuttuivat koviksi. Hän astahti nopeasti minua kohti, mutta muistaen vaaran, jota kuletin muassani, minä siirryin jälleen kauemmaksi. "Ei lähemmäksi, neiti, minä pyydän", sopersin minä.

Hän näytti kummastuneelta ja lopuksi suuttuneelta, ja hän kääntyi pois ivallisesti kumartaen. "Olkoon sitten niin, koska niin haluatte", lausui hän ylpeästi. "Herra d'Agen, jollette tekin pelkää minua, niin tahdotteko saattaa minut alas?"

Jäin seisomaan paikalleni katsoen heitä, kun he laskeutuivat kukkulan rinnettä alas, ja lohduttaen itseäni ajattelemalla että huomenna tai sitä seuraavana päivänä tai ainakin muutamien päivien perästä kaikki olisi hyvin. Tarkastellessani rinteellä etääntyvää nuorta naista olin huomaavinani hänen liikkuvan vähemmän reippaasti sitä mukaa kuin välimatkamme piteni, ja tämä havainto tuotti minulle mielihyvää. Muutamia päiviä, muutamia tunteja, ajattelin, niin kaikki olisi hyvin. Läntisellä taivaalla loimottava auringonlasku oli vain heikko heijastus siitä hehkusta, joka muutamiksi hetkiksi täytti mieleni, joka jo ammo in oli tottunut lämmöttömiin tulevaisuus-mietteisiin ja välinpitämättömyyden kylmyyteen.

Nämä mieluisat kuvitelmat keskeytti Maignan, joka huohottaen nousi kukkulan rinnettä ja ilmotti häpeillen että hevosten luku oli täysi, mutta että neljä omaa miestämmä oli kadoksissa; nämä olivat arvatenkin karanneet pois pakenijain mukana. Karkurit olivat herra d'Agenin kaksi lakeijaa sekä herra de Rambouillet'n lainaamat miehet. Simon Fleix'tä lukuunottamatta oli siis jällellä vain kolme Rosnysta tullutta Maignanin miestä, mutta asiainne nykyinen tila oli sellainen ettei meidän tarvinnut tuosta suuria huolehtia. Ilmotin tallimestarille — joka silminnähtävästi kalpeni uutisestani — että herra de Bruhl sairasti ruttoa ja nähtävästi tulisi siihen kuolemaan, ja minä pyysin häntä laittamaan leirin alhaalla olevaan metsään ja hankkimalla ruokaa talosta, missä olimme olleet edellisen yön, tekemään neidin olon niin suotuisaksi kuin olosuhteet sallivat.

Hän kuunteli hämmästyneenä, ja kun olin päässyt loppuun, kysyi hän huolekkaasti mitä minä itse aioin tehdä.

"Jonkun on jäätävä rouva de Bruhlin luokse", vastasin minä. "Olen jo käynyt sairaan vuoteen vieressä noutamassa neidin huoneen avaimen, ja suurempaa vaaraa ei siitä minulle enää ole. Ainoastaan sitä pyydän, että jäisitte lähiseudulle ja toimittaisitte meille mitä mahdollisesti tulemme tarvitsemaan."

Hän katsoi minuun liikutuksella, mikä, ollen ankarasti ristiriidassa hänen pelkonsa kanssa, koski minuun melkoisesti. "Mutta, tulimmainen", virkkoi hän, "te saatte ruton ja kuolette."

"Jos se on Jumalan tahto", vastasin minä kylläkin synkkänä, sillä tavallisissa oloissa niin pelottoman miehen kalpeneminen vaikutti mieleeni pakostakin masentavasti. "Mutta jollei, niin säästyn. Olipa kuinka hyvänsä", jatkoin sitten, "niin olen teille velkaa palvelustodistuksen. Simon Fleix'llä on mustetolppo ynnä paperia. Käskekää hänen tuoda ne tähän kivelle ja jättämään ne siihen, niin kirjoitan että Maignan, parooni de Rosnyn tallimestari, palveli minua loppuun asti urhoollisena soturina ja kelpo ystävänä. Mitä, ystäväni?" jatkoin minä, sillä näin että tämä onnellisen mieltä aiheuttama esitykseni vaikutti häneen valtavasti. "Minkätähden ei? Sehän on totta, ja se on teille vapauttavana selvityksenä paroonin edessä. Tehkää kuin käsken, ja menkää. Ilmottakaa asia herra d'Agenille ja olkaa hänelle yhtä uskollinen kuin olette ollut minulle."

Hän päästi pari kolme voimakasta kirousta, kuten hänen kaltaisillaan miehillä on tapana tehdä peittääkseen ylenmääräistä liikutustaan, ja esitettyään vielä jonkun kehotuksen poistui täyttämään määräyksiäni, jättäen minut seisomaan kummun laelle erikoisen laatuiseen yksinäisyyteen ja katsomaan kuinka hevoset ja miehet poistuivat metsään, kunnes koko laakso näytti jäävän minun ja äänettömyyden ja illan harmauden haltuun. Hetken ajan seisoin mietteissäni. Sitten muistutin itselleni mieltäni rohkaistakseni, että olin ollut paljon yksinäisempi kuljeskellessani St. Jeanin katuja ventovieraana ja nukkavieruna, käännyin ympäri, ja läimäytellen huotraani saappaitani vasten seurakseni astuin pimeään, äänettömän pihan poikki ja nousin niin reippaasti kuin taisin rouva de Bruhlin huoneeseen.

Kävisi pitkävetiseksi kertoa yksityiskohdittain kaikkia seuraavien viiden päivän tapahtumia, sillä vaikkakin ne palvelukset, joita terve voi tehdä sairaalle, mielestäni ansaitsevat jokaisen huomiota, joka aikoo tutustua soturin uraan, niin tuntuvat ne kuitenkin kunniakkaammilta niitä tehdessä kuin niistä kertoessa. Yksi huomattava tapahtuma niiltä päiviltä tuotti minulle kuitenkin silloin, kuten vielä nytkin, mitä vilpittömintä iloa, ja se oli Simon Fleix'n osottama odottamaton, harras uskollisuus. Saavuttuaan luokseni hän kieltäytyi poistumasta ja osotti näissä vaikeissa olosuhteissa omaavansa niin jaloja sydämen ominaisuuksia, että mielelläni annoin hänelle anteeksi sen vilpin, mitä hän aikaisemmin oli harjottanut minua kohtaan. Ne yrmeän äänettömyyden puuskat, joita hänellä silloin tällöin vielä oli, samoin kuin aika-ajoin esiintyvä tuihtupäisyys, tuntuivat osottavan, ettei hän ollut aivan kokonaan voittanut epätervettä haavettaan, mutta yksistään se tosiseikka, että hän oli tullut luokseni niin vaaranalaisissa olosuhteissa ja vapaaehtoisesti poistunut neidin läheisyydestä, antoivat minulle hyvää toivoa tulevaisuuteen nähden.

Herra de Bruhl kuoli varhain seuraavana aamuna, ja Simon ja minä hautasimme hänet puolenpäivän aikaan. Hänessä oli kyllä urhoollisuutta ja kykyä, vain periaatteita häneltä puuttui. Huolimatta rouva de Bruhlin murheesta, joka oli yhtä suuri kuin jos hän olisi kadottanut maailman parhaimman puolison, muutimme ennen iltaa erityiseen leiriin metsään, jättäen sanomatonta helpotusta tuntien nuo kukkulalla olevat harmaat rauniot, missä — kuten minusta tuntui — olimme eläneet kokonaisen ikäkauden. Uudessa leirissämme vietimme sitten neljä päivää, ja kun riistaa oli runsaasti ja ilma oli lämmin, ei meiltä puuttunut mitään, paitsi ystäviemme seuraa. Viidennen päivän aamuna kohtasimme seurueemme muut jäsenet sopimuksen mukaan pohjoiseen johtavalla tiellä ja lähdimme paluumatkalle.

Olimme iloiset, kun olimme päässeet saamasta tartuntaa, mutta tahdoimme kuitenkin vielä jonkun aikaa noudattaa toisiin nähden sellaista varovaisuutta kuin näytti tarpeelliselta, ratsastaen järempänä ja ryhtymättä keskusteluun heidän kanssaan, vaikka he merkeillä osottivat olevansa iloiset nähdessään meidät. Siitä kuinka usein neiti käänsi päätään katsoakseen taakseen, päätin ettei hän kantanut kaunaa omituisesta käytöksestäni, jonka syyn toiset arvatenkin olivat hänelle selittäneet. Näinollen ratsastin eteenpäin erittäin kevein mielin, tyytyväisenä nykyhetkeen ja täynnä luottamusta tulevaisuuteen, vuoroin suunnitellen mitä tulisin tekemään ja vuoroin muistellen jo suoritettuja tekojani.

Päivän kirkkaus ja lämpö sekä paikoitellen jo lehteen puhkeavien metsien kauneus edistivät myöskin suuresti tällaisen mielentilan syntymistä. Inhottava usva, joka niin kovin oli meitä painostanut, oli hävinnyt, joten maisemat pääsivät näkymään kaikessa varhaisen kevään kirkkaudessaan. Hyvien enteiden ilahuttamina edellämme ratsastavat miehet nauroivat ja juttelivat ratsastaessaan tai koettelivat hevostensa kuntoa, milloin vain sattui aukeampaa maata. Heidän leikinlaskunsa ja naurunsa tuntuivat miellyttäviltä meidän jälessätulevien korvissa ja lämmittivät rouva de Bruhlinkin murheelliset kasvot jonkinlaiseen onnen kajastukseen.

Ratsastin näin eteenpäin tyytyväisin mielin, kunnes väsymyksen tunne, jota kulkemamme matkan pituus ei tuntunut oikeuttavan, sai minut kannustamaan Cidiä vilkkaampaan vauhtiin. Tunne jatkui kuitenkin tullen yhä painostavammaksi, niin että aloin arvella syöneeni ehkä liikaa viime aterialla. Sitten tämä seikka poistui mielestäni joksikin aikaa, kun erään jyrkän mäen laskeutuminen kiinnitti puoleensa kaiken huomioni.

Mutta joitakin minuitteja myöhemmin, sattumalta kääntyessäni satulassa, tunsin äkkiä omituista

pyörrytystä, niin voimakasta että minun oli pakko tarttua kaksin käsin satulaan ja pitää siitä kiinni, puitten ja kukkuloitten näyttäessä tanssivan ympärilläni. Sitä seurasi pistävä kipu kyljessä, melkein ennen kuin olin ehtinyt saada takaisin ajatuskykyni, ja tämä kasvoi niin nopeasti ja oli heti alussa niin selvä, että kamalien aavistusten noustessa mieleeni työnsin käteni vaatteitteni alle ja tunsin kyljessäni tuon paiseen, joka on varmin ja vaarallisin ruton oire.

En tahdo koettaa kuvata tässä tuon hetken kauhua — hetken, jolloin näin kaiken sen, minkä omistaminen äsken oli täyttänyt mieleni ilolla, pakenevan toivottomasti luotani, jättäen minut synkkään pimeyteen. Riittääköön kun sanon, että maailma kadotti yhdessä tuokiossa iloisuutensa ja päivänpaiste lämpönsä. Ympärilläni säteilevä vehreys ja kauneus, joka muutamaa hetkeä aikaisemmin oli täyttänyt mieleni ihastuksella, tuntui yhtäkkiä olevan vain minuun kohdistuvaa kamalaa ja julmaa pilaa, ja minä itse kenenkään huomaamatta ja välittämättä häviämään tuomittu hiukkanen. Niin, hiukkanen, tomun haiven; tuon tunteen katkeruus on elävänä muistossani. Mutta ei kestänyt kauankaan, ennenkuin karkaisin mieleni — olinhan soturi — ja säilyttäen malttini päätin mitä minun oli tehtävä.

XXXI. Metsän helmassa.

Ensi säikähdyksen hälvettyä kohdistuivat ajatukseni yksinomaan sellaisen tekosyyin keksimiseen, jonka nojalla voisin erota seuralaisistani saattamatta heidän turvallisuuttaan vaaraan ja herättämättä heissä levottomuutta. Tämä ajatus vastasi arvattavasti sitä eläimissä ilmenevää vaistoa, joka saa ne vetäytymään yksinäisyyteen tultuaan haavotetuksi tai sairaaksi; ja minussa saattoi tuo ajatus muodostua erikoisen vaativaksi, kun kipuni esiintyi pikemmin puuskittain kuin yhtämittäisenä, suoden minulle rauhallisia väliaikoja, jolloin kykenin ajattelemaan selvästi ja johdonmukaisesti, jopa istumaan vakavasti satulassakin.

Eräänä tällaisena väliaikana koetin miettiä minne voisin mennä tuottamatta vaaraa toisille, ja mieleeni johtui heti viimeksi sivuuttamamme paikka, joka sattui olemaan juuri se joen äyryällä oleva talo, missä olimme kuulleet Bruhlin tieltä poikkeamisesta. Mieheessä, joka siinä yksinään asui, oli ollut rutto, ja sen vuoksi hän ei sitä pelännyt. Paikka itse oli yksinäinen, ja hiljalleen ratsastaen voin saapua sinne puolessa tunnissa. Heti paikalla ja enempiä viivyttämättä päätin suunnata kulkuni sinne. Palaisin takaisin ja jättäytyen tuon miehen hyväntahtoisuuden huomaan kieltäisin häntä ilmaisemasta minua muille, varsinkaan ystävilleni, jos he tulisivat minua hakemaan.

Oivaltaen ettei minulla ollut aikaa hukattavana, jos mieli panna aikomukseni täytäntöön ennenkuin tuskat palaisivat ja tyrehtyttäisivät rohkeuteni, kiristin heti ohjokset ja änkytin jonkun tekosyyin rouva de Bruhlille — jos oikein muistan, sanoin pudottaneeni käsineeni. Pelkäsin kovin hänen huomaavan jotain omituisuutta käytöksessäni, mutta olipa esittämäni syy mikä hyvänsä, otti hän sen täydestä; luulen että se aiheutui etupäässä murheesta, jonka vallassa hän oli. Hän antoi minun mennä, ja ennenkuin kukaan muu ehti huomata tai kaivata minua, olin jo kappaleen matkan päässä paluutiellä ja tienkäänteen suojassa poissa heidän näköpiiristään.

Pakoni synnyttämä kiihotus kannusti minua jonkun aikaa, ja sitten uusi kipujen puuska riisti minulta ajatuskyvyn joiksikin tuokioiksi. Mutta kun se oli mennyt ohi ja minä, vaikkakin heikkona ja menehtyneenä, kykenin jälleen selvästi ajattelemaan, valtasi mieleni mitä kurjin masentuminen ja alakuloisuus, joka seurasi minua kaiken matkaa, täyttäen metsäisen ympäristöni (mikä toisten silmissä varmaan oli kylläkin kaunis) epätoivon pimeydellä. Kaikkialla näin vain kuolemaa ja häviötä. Ei ollut kaikki siinä, että tartuntani ensimmäisen havainnon kauhu palasi jälleen kaikessa voimassaan miltei herpauttaen minut; eikä siinäkään, että kaipaukset ja muistot, menneisyyden kuvat ja tulevaisuuden suunnitelmat joukoittain tunkeutuivat mieleeni, niin että olisin voinut itkeä ajatellessani kaiken päättyvän tähän. Vaan heikkoudessani olin näkevinäni neidin kasvojen hämöttävän metsän varjoisimmista tummennoista, houkutellen ja yllyttäen minua palaamaan — vaikkapa vain sanoakseni että rakastin häntä — ja kiusaus oli niin voimakas että se kävi melkein yli vastustuskykyni. Kaikki, mikä minussa oli arvotonta, nousi taisteluun, itsekkyyteni vaati saada tietää, minkätähden minun oli kuoltava ojaan, toisten ratsastaessa päiväpaisteessa — minkätähden minun oli mentävä hautaan, kun toiset elivät ja iloitsivat!

Ja niin ankara oli kiusaukseni, että olisin varmaankin taipunut siihen, jos matka olisi ollut pitempi tai ratsuni raskaskulkuisempi ja hitaampi. Mutta keskellä kurjuuttani, jota ruumiilliset tuskat alkoivat lisätä siinä määrin että tuskin kykenin näkemään ja minun täytyi ratsastaa molemmin käsin satulasta pidellen, saavuin virran rannalla olevalle talolle. Hevoseni seisahtui omasta tahdostaan. Ennen tapaamamme mies tuli ulos. Minulla oli juuri sen verran voimia jällellä, että kykenin sanomaan hänelle kuinka laitani oli ja mitä olin vailta; sitten tuli uusi tuskankohtaus pyörrytyksen seuraamana, ja tajuttomaksi menen vaivuin maahan.

Minulla on vain hämärä käsitys siitä mitä sen jälkeen tapahtui, kunnes huomasin olevani huoneessa miehen käsivarteen tarrautuneena. Hän osotti minulle eräässä huoneen nurkassa olevaa komerovuodetta, mikä ainakin minun sairassa silmissäni näytti hirveän pimeältä ja synkältä, ja olisi pannut minut sinne makaamaan. Mutta jokin sisäinen vaisto sai minut kammoamaan tuota vuodetta, ja huolimatta hänen pakotuksestaan riistäydyin irti ja heittäydyin eräässä toisessa nurkassa näkemälleni olkikasalle.

"Eikö vuode ole teille kyllin hyvä?" murisi hän.

Koetin sanoa hänelle ettei se ollut syynä.

"Kyllä sen pitäisi kelvata kuolinvuoteeksi", jatkoi hän tunteettomasti. "Viisi henkeä on kuollut sille vuoteelle, tietäkää se! Ensin vaimoni ja sitten poikani ja sitten tyttärenti, ja sitten taas poikani ja sitten taas tyttärenti. Viisi kaikkiaan! Ja juuri tuolle vuoteelle!"

Puuhaillen jotain mustan padan kanssa hämärässä uuninurkassa hän jatkoi mutinaansa heittäen aina väliin karsaan silmäyksen minuun; mutta jonkun hetken perästä minä menin tuskasta tajuttomaksi.

Kun jälleen aukaisin silmäni, oli huone pimeämpi. Mies istui vielä siinä missä viimeksi olin hänet nähnyt, mutta jokin ääni, mahdollisesti sama joka oli minut herättänyt, sai hänet juuri minun sinne päin katsahtaessani menemään lasittoman ikkunan luo. Ääni, jonka sointu tuntui minusta tutulta, kysyi ulkopuolelta oliko hän nähnyt minua; ja hetken jännitys valtasi minut niin että kohosin ryntäilleni kuullakseni vastauksen. Mutta mies oli luja. Minä kuulin hänen sanovan ettei hän tiennyt minusta mitään, ja pian vakuutti poistuvien kavioiden kopse ja etäisyyteen häipyvät ihmisäänet, että olin jäänyt yksin.

Mutta silloin, juuri sinä hetkenä, heräsi mielessäni epäluulo tuota miestä kohtaan, jonka huomaan olin jättänyt itseni. Niin ruttosairas ja toivoton kuin olinkin, hydytti se veren sydämässäni, pysäyttäen silmänräpäyksessä heikkouden kyneleet, jotka olivat juuri herahtamaisillaan, ja tyrehdyttäneen pyörrytyksenkin, joka pakotti minut tarrautumaan vuoteellani oleviin olkiin. Syntyikö tuo ajatus sairaalosisesta oman mitättömyyden tunteesta vai perustuiko se miehen luihuun ulkonäköön ja niihin salavihkaiseihin katseisiin, joita hän loi minuun, sitä en voi sanoa enempää kuin voin ratkaista sitäkään, oliko siihen todella syytä vai oliko se vain oman mielikuvituksen tuote. Mahdollista on, että huoneen synkkyys ja miehen tyyly puhe saattoivat minut epäluuloisuuteen taipuvaksi; mahdollista on myöskin, että hänen salaiset ajatuksensa heijastivat syyllisyyden ilmeen hänen kasvoilleen. Jälkeenpäin ilmeni, että hän oli maatessani riistänyt minulta kaikki millä oli jotain arvoa; mutta voihan olla että hän teki sen siinä uskossa että minä kuolisin.

Mihinkään varmuuteen en tästä tullut, sillä pelkoni hävisi melkein samassa kun se oli syntynytkin. Mies oli tuskin ehtinyt jälleen istuutua, kun ulkoa kuuluva uusi hälyytys sai hänet ponnahtamaan jaloilleen. Mulkoillen silmillään ja äkeästi mumisten hän kiiruhti ikkunan luo. Mutta, ennenkuin hän sinne ehti, sysättiin ovi rajusti auki ja Simon Fleix seisoikin kynnyksellä.

Hänen mukanaan tuli sisään niin siunattu valon ja elämän tulvavahdus että se silmänräpäyksessä karkotti huoneen kaameuden ja riisti minulta samalla kertaa sekä pelon että miehuuden. Sillä nähdessäni nuo tutut kasvot, joitten luota hiljan olin paennut, puhkesin vasten tahtoanikin kyyneliin, ja ojentaen käsiäni häntä kohti hätäntyneen lapsen tavoin kutsuin häntä nimeltä. Luulen että ruton leima oli tällöin niin selvästi kasvoillani että kuka hyvänsä saattoi sen nähdä, sillä hän seisoikin tyrmistyneenä minuun tuijottaen; mutta hänen siinä vielä seisoessaan työnnettiin hänet syrjään ja hennompi, pienempi olento, huppupäähineen ympäröimin kalpein kasvoin, ilmestyi hetkeksi minun ja päiväpaisteen väliin. Se oli neiti!

Tämä sai minut, Jumalan kiitos, järkiini, tai muuten olisin saanut ikuisen häpeän. Huusin heille niin kovaa kuin heikkoudeltani saatoinkin, että he veisivät neidin pois, ja voihkien kerran toisensa jälkeen että minussa oli rutto ja että hän kuolisi, käskin miestä sulkemaan oven. Ja pelkoni hänen puolestaan antoi minulle voimiani takaisin niin paljon että kohosin jaloilleni, niin puolipukeissa kuin olinkin, ja olisin paennut johonkin soppeen häntä välttääkseni, yhä huudellen että he veisivät hänet pois — jollei uusi tuskankouristus olisi iskenyt minuun, niin että kaaduinkin sokeana ja avuttomana siihen paikkaan.

Vähään aikaan sen jälkeen en tiennyt mitään, kunnes joku toi vettä huulilleni ja minä join ahnaasti, minkä jälkeen pian huomasin oviaukon olevan täynnä ihmisiä, jotka tuijottivat minuun siinä maatessani. Mutta neitiä en nähnyt, ja minulla oli sen verran tajua että käsitin sen ja olin kiitollinen siitä ettei hän enää ollut heidän joukossaan. Olisin kovasti halunnut käskää Maignaniakin poistumaan, sillä näin hänen kasvoistaan että hän oli säikähtynyt. Mutta en jaksanut saada ääntä siihen, ja kun käänsin päätäni nähdäkseni kuka minua piteli — ah voi! vieläkin koen sen joskus unissani — niin neidin hiukset sivelivät otsaani, ja käsi, joka minua hoivasi, oli hänen kätensä; ja kyneleet, joita hän ei yrittänytkaan peittää tai pyyhkiä pois, putoilivat kuumalle poskelleni. Olisin sittenkin työntänyt hänet pois, mutta

tuskat palasivat taas, ja nyyhkytyksen tukahduttaessa ääneni minä kadotin tajuntani.

Minulle on sanottu että minä enemmän kuin kuukauden ajan häilyin elämän ja kuoleman välillä, milloin kuumeen poltteissa, milloin vilun puistatuksissa, ja että jollen olisi saanut sellaista hoitoa kuin sain, alati altista ja väsymätöntä, niin olisin kuollut montakin kertaa, niinkuin satoja kuoli ympärilläni viikko viikolta sinä vuonna. Heti ensiksi he muuttivat minut pois talosta (missä varmaankin pian olisin sortunut kuolemaan — niin ruton myrkyttämä se oli kauttaaltaan) ja asettivat minut puitten oksista kyhätyn katoksen alle metsään, ripustaen suuren joukon viittoja ja hevosloimia suojaksi tuulen puolelle. Täällä olin tosin alttiina kylmälle ja ilmanvedolle ja yökasteelle, mutta toisaalta taas pääsi taivaan puhdas ilma haihduttamaan myrkkynesteitä ja ajamaan kuumetta pois aivoistani.

Tästä johtui, että kun ensimmäiset heikot tajunnan pilkkeet jälleen heräsivät minussa, hiipivät ne päivänvalon kanssa vihreitten lehtien, riippuvien oksien ja keväisen metsän tuoreuden ja vihannuuden lomitse. Vetisiä silmiäni kohtaava auringonpaiste oli vaimentunut kulkiessaan tuuheitten puitten lävitse, jotka kasvoivat ja laajenivat niitä katsellessani, kunnes jokaisesta niistä tuli vihanta, monimuotoisen elämän täyttämä maailma. Kun väsyin siihen, oli minulla vielä katseltavana pitkiä, varjokkaita, kukkamattoisia kujanteita taikka pieni, metsäruusupensaista punaisena hehkuva tiheikkö sillä puolen missä maa aleni. Niin, ja siitä johtui, että ensimmäiset äänet, mitkä kuulin, sittenkun kuume vihdoin oli minut jättänyt, olivat kumppaneitaan kutsuvien lintujen viserrykset.

Neiti de la Vire ja rouva de Bruhl ynnä Fanchette ja Simon Fleix asuivat koko tämän ajan sellaisessa suojassa jollaisen saattoi pystyttää minun makuupaikalleni; herra François ja ne kolme vankkaa miestä, jotka Maignan oli jättänyt suojaksemme, oleskelivat omassa majassaan äänen kuulumilla. Viikon ajan valvottuaan sairauteni kulkua oli Maignanin itsensä ollut pakko palata isäntänsä luo, eikä mitään ollut senjälkeen hänestä kuulunut. Kiitos ajoissa tapahtuneen metsään muuttamisen, ei kukaan muu seurueesta sairastunut, ja niihin aikoihin kun minä kykenin seisomaan jaloillani ja puhelemaan, oli taudin raivoaminen niin paljon laimentunut, että pelko oli hävinnyt.

Olisi sanojen tuhlausta koettaa kuvata kuinka toipumisaikanani metsässä viettämämme elämän rauha ja tyyneys vaikuttivat sydämeeni, joka, paitsi äitini vuoteen vieressä, ei ollut paljonkaan tuntenut sellaista iloa. Herätä aamuisin sulosäveliä ja tuoksuihin, syödä elpyvin ruokahaluin ja tuntea voimien hiljalleen kasvavan, maata kaiken päivää varjossa tai päiväpaisteessa miten vain itse halusi, kuunnellen naisten ääniä ja helisevää naurua, ilman huolta tai tietoa maailmasta, niin että olisimme hyvin voineet uskoa olevamme toisella taivaankappaleella — kaikessa tässä olisi voinut olla kyllin onnea ilman sitäkin, mikä lisäsi jokaiseen erityiseen seikkaan vielä suloisemman, syvemmän ja pysyvemmän ilon. Mistä kohta tarkemmin.

En ollut kauankaan tehnyt havainnoita, ennenkuin näin että herra François ja rouva de Bruhl olivat tulleet keskinäiseen ymmärtämykseen, ainakin sellaiseen, joka salli herra d'Agenin kaikin tavoin huolehtia rouvan mukavuudesta ja viihtymyksestä, velvottamatta häntä enempää kuin mikä oli soveliasta silloisissa olosuhteissa. Luonnollisesti neiti de la Vire tuli täten jäämään usein minun seuraani — seikka joka olisi varmaankin kypsyttänyt intohimoksi lämpimät tunteeni häntä kohtaan, jollei kiitollisuus ja läheisempi tutustuminen hänen ansioihinsa jo sitä ennen olisi kohottanut kunnioitustani hehkuvimmaksi jumaloimiseksi mitä nuorinkaan rakastaja koskaan on tuntenut rakastettuaan kohtaan.

Mutta mikäli minä voimistuin, yhtärintaa rakkauteni kanssa, ja neiti de la Viren läsnäolo tuli yhä välttämättömämmäksi onnelleni — niin että jos hän oli poissa tunninkaan ajan, tulin jo synkälle tuulelle — sikäli hän alkoi vetäytyä erilleen minusta ja poistuen yhä useammin pitkille kävelyille metsään saattoi minut ennen pitkää niin surkeaan mielentilaan, että se olisi voinut päättää sen työn, minkä kuume oli jättänyt kesken.

Jos tämä olisi tapahtunut ihmisten ilmoilla, olisin hyvin todennäköisesti kärsinyt äänettömänä. Mutta täällä metsän helmassa nauttiessamme yhdessä Jumalan ilmasta ja luonnosta, tunnuimme olevan lähempänä tasa-arvoisuutta. Hän oli tuskin paremmin puettu kuin kenttäkauppiiaan vaimo, ja muisto hänen rikkaudestaan ja asemastaan, joskin se yöllä usein vaivasi minua, kadotti paljon kärkeään nähdessäni edessäni hänen nuoruutensa ja sen miellyttävän ja kärsivällisen lempeyden, jonka metsäelämä ja sairaanhoitajan velvollisuudet olivat hänessä kasvattaneet.

Niinpä tapahtui, että eräänä päivänä, kun hän oli ollut poissa tavallista kauemmin, minä tein rohkean päätöksen ja menin virralle asti, joka juoksi alangon halki metsäruusupensaitten luona. Jäin odottamaan häntä rannalle eräaseen paikkaan, missä oli vedessä kolme porraskiveä, otettuani ensin pois nuo porraskivet, jotta hänen täytyisi pysähtyä ja avuttomaksi jouduttuaan tulisi iloiseksi minut nähdessään.

Pian hän tulikin käyden nuoren metsän läpi johtavaa lehtikujannetta, silmät maahan luotuina ja olennessaan lempeätä mieltävyyttä, jonka näkeminen teki minulle hyvää. Käännyin selin virtaan ennenkuin hän näki minut ja olin katselevinani toiselle suunnalle. Epäilemättä hän huomasi minut pian,

jo ennenkuin hän tuli aivan lähellekään, mutta ei ilmaissut sitä ennenkuin tuli rannalle ja huomasi porraskivien hävinneen.

Silloin, joko hän sitten epäili minua tai ei, hän huusi minulle, eikä ainoastaan kerran vaan useampia kertoja. Sillä minä en tahtonut kääntyä heti, osittain halusta kiusata häntä kuten rakastavien tapa on, osittain siksi että minusta oli suloista kuulla hänen lausuvan nimeäni.

Kun sitten käännyn ja näin hänen seisovan rannalla, toinen pikku jalka veden kanssa leikitellen, huudahdin teeskennellyn toimekkaana ja riensin kiireesti häntä kohti, piittaamatta hänen torumisistaan tai närkästyneen kopeasta puheensävystään.

"Porraskivet ovat kaikki teidän puolellanne", sanoi hän käskevästi.
"Kuka on ne siirtänyt?"

Katselin ympärilleni vastaamatta, ollen vihdoin löytävinäni kivet, ja hän katseli minua sillä aikaa koputellen jalkaansa maahan. Välittämättä hänen malttamattomuudestaan pidin huolen siitä, että toin häntä lähinnä olevan kiven viimeksi, jottei hän vain pääsisi tulemaan yli ilman minun apuani. Mutta sittenkin hän astui yli niin kevyesti ja nopeasti että hänen kätensä tuntui viipyvän kädessäni tuskin silmänräpäyksen. Hänen yli päästyään pidätin hänen kättään kuitenkin vielä omassani, eikä hän estellyt, vaikkakin hänen poskensa, joilla ennestään jo oli heleä väri, kävivät tulipunaisiksi ja hänen katseensa painui alas. Niin seisoj hän vieressäni, hento kätensä minun kädessäni, alaspainunein päin.

"Neiti", lausuin vakavasti, kutsuen kaiken päättäväisyyteni avukseni, "voitteko arvata mitä tämä virta porraskivineen minulle muistuttaa?"

Hän pudisti päätään, mutta ei vastannut.

"Se muistuttaa sitä virtaa, joka on vierinyt meidän välillämme aina siitä päivästä, jolloin ensi kerran näin teidät St. Jeanissa", sanoin matalalla äänellä. "Se on virrannut välillämme ja virtaa vieläkin, erottaen meidät."

"Mikä virta?" kuiskasi hän silmät alasluotuina ja leikkien jalallaan sammalessa. "Te puhutte arvotuksilla."

"Te ymmärrätte tämän arvotuksen liiankin hyvin, neiti", vastasin minä. "Ettekö te ole nuori ja iloinen ja kaunis, kun minä sitävastoin olen vanha, tai melkein vanha, ja juro ja totinen? Te olette rikas ja hovin suosima, minä taas onnen armoilla oleva soturi, jolla ei ole ollut liiaksi menestystä. Mitä ajattelitte minusta kun ensi kerran näitte minut St. Jeanissa? Ja mitä silloin kun tulin Rosny'hin? Tämä", jatkoin minä kiihkeästi, "on se virta, joka on välillämme meitä erottamassa, ja minä tiedän vain yhden porraskiven, joka voi sen sillottaa."

Hän katsoi syrjään, hypistellen poimimaansa metsäruusun kukkaa. Eikä hänen poskiensa puna jäänyt jälkeen kukan punasta.

"Se porraskivi", lausuin minä odotettuani turhaan jotain merkkiä tai sanaa hänen puoleltaan, "on rakkaus. Monta viikkoa sitten, neiti, kun ei minulla ollut paljonkaan syytä pitää teistä, rakastin teitä; rakastin teitä vasten tahtoanikin, ajattelematta tai toivomatta vastarakkautta. Olisin ollut mieletön, jos olisin puhunut teille silloin. Enemmänkin kuin mieletön. Mutta nyt, nyt, kun olen teille velkaa elämäni, nyt, kun kuumeen kourissa olen juonut teidän kädestänne ja herätessäni varhain tai myöhään olen tavannut teidät vuoteeni vierestä — nyt, kun nähdessäni teidän liikkuvan keskellä kauhuja ja koettelemuksia olen oppinut kunnioittamaan teitä naisena, joka on yhtä lempeä ja jalo kuin oma äitini — nyt, kun rakastan teitä niin, että luonanne oleminen on ilo ja luotanne pois joutuminen on murhe, onko liian uskaliasta minun puoleltani ajatella, että virta voisi saada sillan?"

Minä pysähdyin hengästyneenä, ja näin että hän vapisi. Mutta pian hän puhkesi puhumaan. "Te puhutte yhdestä porraskivestä?" sanoi hän hiljaa.

"Niin", vastasin minä käheästi, koettaen turhaan katsoa häntä kasvoihin, jotka hän piti minusta pois päin käännettyinä.

"Niitä pitäisi olla kaksi", sanoi hän miltei kuiskaten. "Teidän rakkautenne ja — ja minun rakkauteni. Te olette puhunut paljon toisesta, mutta ette mitään toisesta. Siinä olette väärässä, sillä minä olen vieläkin ylpeä. Enkä minä suostu tulemaan tuon virran yli, josta puhutte, pelkästään teidän rakkautenne vuoksi!"

"Ah!" huudahdin minä viiltävässä tuskassa.

"Mutta", jatkoi hän luoden silmänsä äkkiä minuun katseella, joka kertoi minulle kaikki, "koska rakastan teitä, tahdon astua tuon virran yli — astua sen yli ainaiseksi ja elää sen toisella puolen koko

elämäni — jos minun on suotu elää se teidän kanssanne."

Lankesin polvilleni ja suutelin hänen kättänsä kerran toisensa jälkeen ilon ja kiitollisuuden hurmauksessa. Mutta hetken perästä hän veti kätensä pois. "Jos tahdotte", lausui hän, "saatte suudella minua suulle. Jollette tahdo, niin ei kukaan tule sitä milloinkaan tekemään."

Sen jälkeen, niinkuin voi arvatakin, kävelimme joka päivä metsässä, retkeillen yhä kauemmaksi sen mukaan kuin voimani palasivat ja lähempi ympäristö tuli kovin tutuksi. Jokainen päivämme aamunkoitosta alkaen, jolloin toin lemmitylleni kukkakimpun, aina myöhäiseen iltaan, jolloin Fanchette riisti hänet luotani, oli yhtä pitkää ilon ja onnen karkeloa, kukkuroillaan kaikkea kaunista — rakkautta ja päivänpaistetta ja kimmeltäviä virtoja ja vihantia rantamia, joilla istuimme yhdessä tuoksuvien lehmusten alla, kertoillen toisillemme kaikkea mitä milloinkin olimme ajatelleet ja erittäinkin kaikkea mitä milloinkin olimme ajatelleet toinen toisestamme. Joskus, iltojen himmentyessä, puhuimme äidistäni; ja kerran — mutta se tapahtui päivänpaisteessa, kun mehiläiset surisivat ja veri oli alkanut voimakkaana virtailta suonissani — puhuin suuresta ja kaukaisesta sukulaisestani, Rohanin herttuasta. Mutta neiti de la Vire ei tahtonut kuulla hänestä, vaan kuiski korvaani yhä uudestaan: "Olen tullut yli, rakkaani, olen tullut yli."

Toden totta tuon tiimalasin hiekka oli kultaa. Mutta aikanaan sekin juoksi loppuun. Ensiksikin herra François läksi luotamme palaten maailmaan, nuoruutensa levottomuuden kannustamana ja vakuutettuna siitä että rouva de Bruhl ei toistaiseksi myöntäisi tulemaan sen pitemmälle. Sitten saapui tieto suurista tapahtumista, jotka eivät voineet olla meihin koskematta. Ranskan ja Navarran kuninkaat olivat kohdanneet toisensa Toursissa ja syleiltyään toisiaan suunnattomaan kansanjoukon nähden tuottaneet liigalaisille verisen häviön St. Symphorienin etukaupungissa. Pian tämän jälkeen seurasivat viestit heidän marssistaan pohjoiseen viidenkymmentuhannen miehen suuruisen, molempiin uskontokuntiin kuuluvan armeijan kanssa, tarkoituksella rangaista Pariisia, kuten huhut väittivät.

Minä aloin — häpeä sanoa — yhä enemmän ajatella näitä asioita, kunnes neiti oivallettuaan eräänä päivänä sanoi että meidän oli lähdettävä. "Vaikka emme koskaan enää", lisäsi hän huokaisten, "tule olemaan näin onnellisia."

"Miksi sitten menisimme?" kysyin minä järjettömästi.

"Siksi että te olette mies", vastasi hän viisaasti hymyillen, "kuten tahdon teidän olevankin, ja tarvitsette muutakin kuin rakkautta. Huomenna me lähdemme."

"Minne?" virkahdin minä hämmästyksissäni.

"Leiriin Pariisin edustalle", vastasi hän, "Palaamme takaisin päivänvaloon — emmehän ole tehneet mitään mitä tarvitsisi hävetä — ja antaudumme Navarran kuninkaan oikeudentunnon turviin. Te jätätte minut Catherine-rouvan seuraan, joka varmaan ei kieltäydy minua suojelemasta, ja niin ei teidän, rakkaani, tarvitse huolehtia muusta kuin itsestänne. Mitä", jatkoi hän, laskien pienen kätensä minun käteeni ja katsoen minua silmiin, "ettehän vain pelkää?"

"Pelkään enemmän kuin koskaan on ollut tapani peljätä", sanoin vavisten.

"Sitä minä tahdonkin", kuiskasi hän kätkien kasvonsa olkaani vasten.
"Mutta kuitenkin meidän on lähdettävä."

Ja me lähdimme. Tällainen paluu Turenneen kreivin eteen, joka epäilemättä oli Navarran kuninkaan seurueessa, oli niin uskallettu, että se melkein salpasi hengitykseni. Oivalsin kuitenkin, että sillä oli yksi etu, jota mikään muu menettelytapa ei voinut tarjota, nimittäin se, että se saattoi meidät oikeaan maailman silmissä ja teki minulle mahdolliseksi esiintyä suorasti ilkeämielisiä kohtaan. Jonkun verran aprikoituani annoin suostumukseni, pannen ehdoksi vain sen, että ratsastaisimme naamioituina aina siksi kunnes saapuisimme perille ja koettaisimme mikäli mahdollista välttää yhteensattumuksia matkalla.

XXXII. Kohtaus majatalossa.

Seuraavana päivänä siis lähdimme matkaan. Mutta uutinen molempien kuninkaitten menestyksestä ja varsinkin sen monen mielessä synnyttämä varmuus siitä ettei mikään muu kuin ihme voinut enää pelastaa Pariisia, oli saanut niin paljon väkeä liikkeelle, että majatalot olivat tungokseen asti täynnä ja me jouduimme usein pakostakin sellaisiin tilanteihin, jotka tekivät tuntemattomana pysyttelemisemme vaikeammaksi ja vaarallisemmaksi kuin olin odottanut. Toisinaan ei suojaa ollut saatavissa millään ehdoilla, ja silloin meidän oli pakko viettää yöme taivasalla tai jossakin katoksessa missä se vain kävi

päinsä. Lisäksi olivat sotajoukot läpikulkiessaan lakaisseet seudun niin paljaaksi ruuasta ja eläinten rehusta, että nämä olivat nousseet kerrassaan hämmästyttäviin hintoihin; ja useammin kuin kerran saavuimme pitkän päivän ratsastettuamme määräpaikkaamme saamatta ansaitsemaamme ja tarvitsemaamme runsasta ateriaa.

Olosuhteiden ollessa tällaiset ei iloni ollut paljon vailla hurmauksesta nähdessäni sen merkillisen muutoksen, joka oli tapahtunut valtiattaressani. Hän sietä kaikki napisematta, otsaansa rypistämättä ja lausumatta edes yhtä ainoata valituksen sanaa, ja käyttäytyi lukemattomissa tilaisuuksissa tavalla, joka saattoi minut uskomaan hänen puhuvan totta — joskin sitä oli vaikea käsittää — kun hän sanoi, ettei hänellä ollut kuin yksi huoli maailmassa, nimittäin ajatus meidän lähestyvistä erostamme.

Minä puolestani — huolimatta joistakin synkistä hetkistä, kun tulevaisuuden pelko ahdisti mieltäni — olin kuin paratiisissa ratsastaessani valtiattareni rinnalla. Hänen läsnäolonsa antoi ihanuuden aamun ensi raikkaudelle, jolloin koko päivän matka oli edessämme, samoin kuin pimenevän illan viileydellekin, jolloin ratsastimme käsi kädessä. Enkä voinut ilman tahdonponnistusta uskoa olevani sama Gaston de Marsac, jota hän kerran oli pilkannut ja halveksinut. Jumala tietää, että olin kiitollinen hänen rakkaudestaan. Harmaantuvia hiuksiani muistaen kysyin häneltä tuhatkin kertaa, eikö hän katunut; ja tuhat kertaa hän vastasi "ei", niin onnekas katse silmissään, etten voinut muuta kuin kiittää Jumalaa ja uskoa häntä.

Otimme säännöksi pitää naamiot kasvoillamme milloin vain esiinnyimme julkisesti, huolimatta tuon tavan käytännöllisistä epämuikavuuksista; ja tätä sääntöä noudatimme sitä uskollisemmin mitä lähemmäksi Pariisia tulimme. Se herätti jonkun verran arveluja ja vielä enemmän uteliaisuutta, mutta ei aiheuttanut mitään vakavia häiriöitä ennenkuin saavuimme Etampesiin, kahdentoista penikulman päähän kaupungista, missä tapasimme suurimman majatalon niin täynnä hällinää ja tungosta ja yhtämittaa tulevien ja lähtevien hovilaisten aiheuttamaa levottomuutta, ettei tarvinnut suurtakaan kokemusta voidakseen päättää armeijan olevan läheisyydessä. Suuren pihan täytti sekava joukko miehiä ja hevosia, joitten välitse vain vaivoin pääsimme eteenpäin. Talon ikkunat olivat kaikki auki, ja niistä näkyi pöytien ympärillä istuvia miehiä, jotka söivät ja joivat kiireisesti, kuten matkustavien tapa on. Porttihalvia ja talon portaita reunustivat sotilaat ja palvelijat ja röyhkeät kuljeksijat, jotka tarkastelivat katseillaan kaikkia tulijoita ja menijöitä, saatellen heitä usein rivoilla kompalauseilla ja haukkumanimillä. Kaiken yli kaikui lauluja ja kirouksia, kinastelua ja naurua, hevosten hirnuntaa ja kerjäläisten ilohuutoja, joita he päästivät jokaisen uuden seurueen saapuessa, ja tämä kaikki lisäsi sitä vastenmielisyyttä, jota tunsin auttaessani rouva de Bruhlia ja neiti de la Vireä alas hevosen selästä.

Simon ei ollut luotu tällaisia tiloja varten, mutta Maignanin minulle jättämien kolmen miehen tuima näkö vaati kunnioitusta, ja kaksi heistä mukanaani sain tehdyksi tietä jotta naiset pääsivät sisälle. Isäntä, jonka löysimme sisäpuolelta erääseen nurkkaan sortuneena, kokonaan avuttomana hänen talonsa vallanneen vierasten paljouden takia, vakuutti minulle ettei hänellä ollut pienintäkään komeroa jonka hän voisi jättää minun käytettäväkseni; mutta pian onnistui minun löytää ylhäältä katon rajasta pieni huone, jonka sain ostetuksi neljältä mieheltä, joitten hallussa se oli. Koska oli mahdotonta saada sinne ylös mitään syötävää, jätin miehen vahtiin ja laskeuduin itse naisten kanssa ruokasaliin, joka oli suuri, pitkällä pöydillä varustettu huone, täynnä kursailematonta, meluisaa väkeä. Huomautusten sadellessa joka puolelta astuimme sisään ja löysimme suurella vaivalla kolme tuolia huoneen perinurkassa.

Silmäilin huoneessa olevaa seuruetta ja näin sen joukossa, paitsi kymmenkuntaa meidän kaltaistamme matkustavaa joukkuetta, edustajia kaikista niistä ihmisluokista, joita tapaa armeijan kintereillä. Siellä oli muutamia upseereja ja useita hevoskauppiaita, puolikymmentä rehunvälittäjää ja joitakin pappeja, lisäksi kirjava sekotus seikkailijoita, maantieritareja ja joukottomia pikkupäälliköitä, ja siellä täällä kaksi tai kolme henkilöä, joitten puku ja naapuriensa heille osottama kunnioitus näyttivät merkitsevän korkeampaa arvoa. Viimemainituista pisti erityisesti silmään nelimiehininen seurue, joka istui pienen pöydän ympärillä lähellä ovea. Asettamalla korkeaselustainen penkki heidän ja muun huoneen välille oli koetettu sovittaa niin, että he saisivat olla häiritsemättä, ja heidän seuralaisensa, joita näytti olevan suuri joukko, tekivät voitavansa saman tarkotusperän saavuttamiseksi seisomalla toiselle sivulle jääneessä aukossa. Yksi noista neljästä, komeasti puettu ja komearyhtinen mies, joka istui kunnia paikalla, oli naamioitu niinkuin mekin. Hänen oikealla kädellään istuvaa en voinut nähdä. Toiset, jotka saatoin nähdä, olivat minulle vieraita.

Kului joku aika ennenkuin palvelijamme saivat hankituksi meille ruokaa, ja sillä aikaa olimme me alttiina ympärillä olevien lukusille huomautuksille, mikä ei lainkaan ollut minun mieleeni. Huoneessa ei ollut kaikkiaan kuin muutama harva nainen, ja tämä seikka ynnä naamioimme saattoivat seuralaiseni epämiellyttävän huomion esineiksi. Muistaen kuitenkin, kuinka tärkeitä oli välttää riitaa, mikä saattaisi meitä pidättää ja varmasti kääntäisi meihin yhä enemmän huomiota, pysyin tyynenä; ja pian siirtyikin seurueen huomio meistä pois, kun sisään astui kookas, tummaverinen mies, jolla oli omituinen kerskuva käytös, ikäänkuin hän olisi syystä tai toisesta erikoisessa maineessa.

Tulija muistutti olennoiltaan suuresti Maignania. Hänellä oli rintahaarniska viheriän nutun yllä, oranssinvärinen sulka lakissaan ja oranssijuovainen levätti hartioillaan. Sisään tullessaan hän seisoi hetkisen ovella, antaen mustien silmiensä kiertää ympäri huonetta ja puhuen samalla röyhkeän kovaäänisesti tovereilleen. Miehen näössä ilmeni sivistyksen puutetta ja hänen katseessaan oli röyhkeää uhkaa, mikä heti synnytti väkinäisen äänettömyyden siellä minne se oli tähdätytynä. Kun hän astui keskemälle huonetta, näin, että hänellä oli vyöllään hyvin pitkä miekka, jonka kärki viisti lattiaa puoli kyynärää hänen jälessään.

Ensimmäiseksi huomionsa esineeksi hän valitsi mainitsemani nelimiehisen seurueen, menen sen luo ja lausuen jotakin ärsyttävän näköisenä, kääntyen etupäässä naamioituun mieheen päin. Viimemainittu kohotti kopeasti päätään huomattessaan vieraan puhuttelevan häntä, mutta ei suvainnut vastata. Joku muu teki sen kuitenkin, sillä selustapenkin takaa kuului äkkiä vihaista ääntä, joka muistutti raivostuneen härän mylvinää. Sanat hukkuivat ärjyntään, näkymättömän puhujan suuttumuksen ollessa nähtävästi niin hillitön, ettei hän kyennyt muodostamaan sanoja, mutta puhetapa ja ääni, jotka jollakin tavoin tuntuivat minusta tutuilta, näkyivät riittävän pöyhkeilijälle, joka, peittäen nolautumistaan syvällä kumarruksella, peräytyi nopeasti mumisten jotakin arvattavasti anteeksiipyttäen. Asettaen hattunsa päähän entistä ylpeämmin tätä tappiotaan korvatakseen hän sitten jatkoi tarkastuskulkuaan huoneessa, mulkoillen käydessään kummallekin puolelle haluten ilmeisesti rakentaa riitaa jonkun vähemmän pelottavan vastustajan kanssa.

Kovan onnen ohjaamana sattui hänen katseensa, kun hän kääntyi takaisin, meidän naamioihimme. Hän virkkoi jotakin seuralaisilleen, ja arvattavasti rohkaistuneena istumapaikkamme vaatimattomuudesta, mikä sai hänet pitämään meitä vähäpätöisinä henkilöinä, hän tuli ja pysähtyi eteemme.

"Ohoh! Onpa täällä useampiakin herttuoit!" huusi hän pilkatun. "Kuulkaas, hyvä herra", jatkoi hän minulle puhuen, "ettekö tahtoisi riisua naamionne ja juoda lasin kanssani?"

Kiitin häntä kohteliaasti, mutta kieltäydyin.

Hänen hävyttömät silmänsä tarkastelivat puhuessani neidin vaaleata tukkaa ja kaunista muotoa, jota naamio ei voinut peittää. "Ehkä naisilla on enemmän makua", lausui hän tyyneästi. "Eivätkö he suvaitsi antaa meille kunnian nähdä heidän kauniita kasvojaan?"

Tietäen kuinka tärkeätä oli säilyttää malttini, hillitsin suuttumukseni ja vastasin yhäkin kohteliaasti, että he olivat kovasti väsyneet ja aikoivat kohta lähteä pois.

"Helkkari!" huusi hän. "Sitä ei voi sietää. Jos meidän on menetettävä heidät niin pian, sitä suuremmalla syyllä pitäisi meidän saada ihailla heidän kauniita silmiään silloin kun voimme. Lyhyt elämä, mutta iloinen. Tämä ei ole mikään luostari, ja voinpa vanna etteivät kauniit ystävättärenne myöskään ole mitään nunnia."

Vaikka minua halutti kurittaa häntä tuosta solvauksesta, tekeydyin kuuroksi ja jatkoin ateriointiani ikäänkuin en olisi kuullut hänen sanojaan, ja kun pöytä oli välillämme, esti se häntä käymästä sanoja pitemmälle. Kun hän oli lausunut vielä pari samanlaatuista raakaa pilapuhetta, jotka koskivat meihin vähemmän siksi että olimme naamioidut eikä kasvoniilmeitämme voitu nähdä, alkoi ympärillämme oleva joukko, nähdessään minun ottavan asian levollisesti, osottaa hänelle äänekkäästi hyväksymistään, vaikkakin, kuten minusta näytti, enemmän pelosta kuin suosiosta. Tämä mielipiteeni sai pian vahvistusta kuullessani Simonilta — joka ruokavatia tarjotessaan kuiskutti sen korvaani — että mies oli kuninkaan palveluksessa oleva italialainen kapteeni, kuuluisa miekkailutaidostaan ja niistä monista kaksintaisteluistaan, joissa hän oli sitä osottanut.

Neiti ei tätä tiennyt, mutta kesti hänen loukkauksensa siitä huolimatta kärsivällisyydellä, joka hämmästytti minua; rouva de Bruhl puolestaan oli kuin ei hän olisi niitä kuullutkaan. Olin kuitenkin iloinen, kun mies poistui ja jätti meidät rauhaan. Käytin hyväkseni hänen poissaoloaan saattaakseni naiset pois ruokasalista yläkerrassa olevaan huoneeseensa, katsoen että ovi tuli lukituksi ja teljetyksi. Sen tehtyäni hengitin vapaammin, ja tuntien kiitollisuutta siitä että olin jaksanut maltaa mieleni otaksuin välikohtauksen olevan ohi.

Mutta siinä minä erehdyin, kuten sain nähdä palatessani ruokailuhuoneeseen aikomuksessa mennä sen läpi tallin puolelle. Olin tuskin astunut pari askelta lattian poikki, kun huomasin italialaisen tielläni, ja minä saatoin lukea hänen silmistään samoinkuin hänen seuralaistensa kasvoista, että kohtaaminen oli edeltäpäin harkittu. Miehen kasvot punottivat viinin vaikutuksesta; ylpeänä monista voitoistaan hän silmäili minua pöyhkeällä halveksimisella, minkä kärsivällisyyteni ehkä jossain määrin oli tehnyt oikeutetuksikin.

"Ahaa, hyvä sattuma!" lausui hän kumartaen liiotellun syvään, niin että hattu viisti lattiaa. "Nyt teidän

korkea-arvoisuutenne ehkä alentuu riisumaan naamionsa? Pöytä ei ole enää välillämme eivätkä kauniit ystävättärenne ole täällä suojelemassa kultastaan!"

"Jos kieltäydyn vieläkin", vastasin minä kohteliaasti, horjuen suuttumuksen ja varovaisuuden välillä ja toivoen vielä voivani välttää riitaa, josta saattaisi koitua turmiota meille kaikille, "niin pyydän teitä olemaan vakuutettu siitä, että teen sen yksityisistä vaikuttimista enkä tarkoituksessa loukata teitä."

"Ei, enpä tosiaankaan luule, että haluaisitte loukata minua", vastasi hän pilkallisesti nauraen — ja kymmenkunta ääntä säesti komppaa. "Mitä tulee yksityisiin vaikuttimiinne, niin vieköön ne hitto! Onko se kyllin selvästi sanottu, hyvä herra?"

"Se on kyllin selvää todistamaan minulle että te olette sivistymätön mies!" vastasin minä suuttumukseni päästessä valloilleen. "Päästäkää minut menemään!"

"Naamio pois!" tiuskaisi hän siirtyen yhä tielleni, "tai kutsunko tallimiehet tekemään sen teidän puolestanne?"

Oivaltaen viimeinkin että väistämisyrittäkseni vain yllyttivät hänen turhamaisuuttaan ja kiihottivat häntä uusiin yltyöpäisyyksiin, ja että huoneen täyttävä narrimainen joukko, joka oli muodostanut piirin ympärillemme, valmistautui näkemään hauskaa, en halunnut kauemmin antaa heidän odottaa turhaan; en olisi voinutkaan tehdä sitä kunnialla. Katselin senvuoksi ympärilleni löytääkseni jonkun, jota voisin pyytää apumiehekseni, mutta en nähnyt ketään, joka olisi ollut minulle vähintäkään tunnettu. Huone oli reunustettu pöydästä kattoon pilkallisilla kasvoilla ja ivallisilla silmillä, jotka kaikki olivat käännetyt minuun päin.

Vastustajani näki katseeni ja käsitti sen väärin, ollen, kuten arvelen, hyvin tottunut yksipuoliseen otteluun. Hän nauroi halveksivasti. "Ei, ystäväni, ette pääse livistämään", sanoi hän. "Näyttäkää minulle soreat kasvonne, tai tapelkaa."

"Olkoon niin", sanoin levollisesti. "Jos ei minulla ole muuta valittavana, niin tappelen."

"Naamio päälläkö?" huudahti hän epäuskoisena.

"Niin", sanoin minä jäykästi, tuntien jokaisen hermoni väräjäväen kauan pidätetystä raivosta. "Tappelen siinä asussa kuin olen. Pois haarniskanne, jos olette mies. Ja minä pitelen teitä niin, että jos näette huomispäivän auringon, niin tarvitsette naamion koko loppujaksenne!"

"Ohoo!" vastasi hän mulkoillen minuun hämmästyneenä. "Nytpä on toinen ääni kellossa. Mutta kyllä teen siitä lopun. Näiden pöytien välillä on tarpeeksi tilaa, jos voitte käyttää asettanne, ja paljon enemmän kuin huomenna tarvitsette."

"Huomennapahan nähdään", vastasin minä.

Muitta mutkitta hän irrotti rintakilpensä soljet ja heittäen sen yltään astui askelen taaksepäin. Se osa katselijoista, joka oli hänen mainitsemallaan neljän pöydän välisellä alueella — mikä ei suinkaan ollut tarkoitukseen sopimatonta, vaikkakin hieman rajotettu — riensi poistumaan siitä ja asettumaan läheisille hyvillä näköpaikoille. Miehen maine oli niin suuri, että joka puolelta kuulin vain vcdonlyöntitarjouksia minun häviöstäni monella yhtä vastaan; mutta tämä seikka, joka olisi voinut hämmästyttää nuorempaa miestä ja herpauttaa hänen käsivarttaan, aiheutti minussa vain sen, että valmistuin käyttämään mahdollisimman tarkoin hyväkseni sellaiset tilaisuudet, joita miehen suuriluuloisuus ja voitonvarmuus varmasti tulisivat tarjoamaan.

Utinen ottelusta oli kiertänyt läpi koko talon ja tuossa tuokiossa kerännyt huoneeseen niin paljon väkeä kuin suinkin mahtui, siinä määrässä että se varjosti päivänvalonkin, mikä muutenkin jo oli himmenemässä. Viime hetkellä, kun ottelu oli juuri alkamaisillaan, syntyi väkijoukossa liikehtimistä, päättyen siihen että etualalle tunkeutui kolme tai neljä henkilöä, joille heidän korkea arvonsa tai seuralaistensa avustus hankki tämän etuoikeuden. Otaksuin heidät siksi nelimiehiseksi seurueeksi, josta olen maininnut, mutta sillä hetkellä en voinut olla siitä varma.

Niinä muutamina odotuksen silmänräpäyksinä, jotka tästä aiheutuivat, tarkastelin minä suhteellisia asemiamme siinä lujassa aikomuksessa että jos suinkin voisin, niin tappaisin tuon miehen, jonka kiiluvat silmät ja hurja hymy täyttivät minut inholla, joka lähenteli vihaa. Ikkunarivi oli minusta oikealle ja hänestä vasemmalle. Iltavalo lankesi sivultapäin, valaisten minun vasemmalla puolellani olevan kasvovivin, mutta jättäen oikealla puolella olevat varjoon. Mieleeni johtui paikalla, että naamioni oli minulle suoranaiseksi eduksi, se kun suojausi silmiäni sivuvalolta ja teki minulle niinmuodoin mahdolliseksi tarkata hänen silmiään ja miekkaansa suuremmalla terävyydellä.

"Teistä tulee kahdeskymmeneskolmas mies, jonka minä olen tappanut!" huusi vastustajani kerskaton,

kun ristimme miekkamme ja seisoimme hetkisen varoasennossa.

"Olkaa varuillanne!" vastasin minä. "Teillä on kaksikymmentäkolme vastassanne!"

Nopea hyökkäys oli hänen ainoa vastauksensa. Minä väistin sen ja tein vastahyökkäyksen, ja ottelu alkoi. Emme kuitenkaan olleet vaihtaneet enempää kuin puolikymmentä iskua, ennenkuin huomasi tarvitsevani kaikki ne edut, mitkä naamioni ja suurempi varovaisuuteni antoivat minulle. Olin kohdannut vertaiseni, ja ehkäpä hiukan enemmänkin — mutta toistaiseksi oli sitä mahdoton ratkaista. Hänellä oli pitempi ase, minulla pitempi käsi. Hän käytti etupäässä kärkeä, uuteen italialaiseen tapaan, ja minä taas terää. Hän oli hiukan viinin kiihottama, kun taas minun käsivarteni oli tuskin saanut täysin takaisin voimaansa, jonka sairaus oli minulta riistänyt. Toisaalta hän taas kannattajiensa huutojen yllyttämänä hyökkäili jotensakin rajusti, sillä aikaa kun minä pidin itseäni valmiina ja pysyen lujassa varoasennossa odotin tarkkaavasti jotakin varomattomuutta tai hairahdusta hänen puoleltaan.

Ympärillä oleva joukko, joka oli tervehtinyt ensimmäisiä iskujamme äänekkäillä pilkka- ja riemuhuudoilla, herkesi jonkun ajan kuluttua hiljaiseksi, hämmästyneenä ja tyrmistyneenä, kun ei heidän sankarinsa onnistunutkaan keihästä minua ensi hyökkäyksellä. Vastahakoinen otteluun suostumiseni oli saanut heidät odottamaan lyhyttä taistelua ja helppoa voittoa.

Huomatessaan asian olevankin päinvastoin he alkoivat tarkata jokaista iskua henkeään pidätellen, tai mumisten jonkun voimasanan puhkesivat lyhyihin huudahduksiin, kun jokin tavallista rajumpi isku sai säilämme säkenöimään ja pani kattohirret kaikumaan teräksen tuimasta kalskeesta terästä vastaan.

Katselijain ihmettely oli kuitenkin pieni asia verrattuna vastustajani hämmästykseen. Kärsimättömyys, inho, raivo ja epäily kuvastuivat nopeasti vuorotellen hänen punottavissa piirteissään. Nähdessään olevansa tekemisissä miekkamiehen kanssa hän pani käytäntöön kaiken voimansa. Kiukku silmissään hän iski iskemistään, koetti yhtä hyökkäystapaa toisensa jälkeen, mutta huomasi minun olevan jokaisen tasalla, ja ehkä ei ainoastaan tasallakaan. Ja sitten viimein tapahtui muutos. Hiki kihosi hänen otsalleen, äänettömyys sai hänet menettämään malttinsa; hän tunsu voimainsa uupuvan kovassa ponnistuksessa, ja äkkiä, niin minusta näytti, syöksähti hänen mieleensä häviön ja kuoleman mahdollisuuden ennen tuntematon ajatus. Kuulin hänen oihkaisevan, ja tuokion verran hän taisteli vimmatusti. Sitten hän jälleen maltoi mielensä. Mutta nyt saatoin lukea kauhun hänen silmistään ja tiesin että vastasuorituksen hetki oli käsissä. Pöytä selkänsä takana ja minun miekkani kärki rintaansa uhkaamassa hän vihdoinkin tunsu samaa mitä nuo kaksikymmentäkaksi olivat tunteneet!

Hän olisi mielellään pysähtynyt hengähtämään, mutta minä en sitä suonut, vaikka omatkin iskuni kävivät heikommiksi ja puolustukseni laimeammaksi, sillä minä tiesin, että jos antaisin hänelle aikaa tointumiseen, niin hän ehtisi muistaa uusia temppuja ja voisi lopulta sittenkin keinotella itsensä voitolle. Nyt sitävastoin minun musta, muuttumaton naamioni, joka alati oli häntä vastassa, joka kätki kaikki mielenliikkeet ja verhosipa itse väsymyksenkin, aiheutti hänessä kauhua, ollen täynnä kylmää, tunnotonta uhkaa. Hän ei voinut nähdä, millaisessa mielentilassa olin, mitä ajattelin tai miten voimieni laita oli. Taikauskoinen kammo oli vallannut hänet, ja uhkasi häntä tuholla. Tietämättä kuka minä olin tai mistä tulin, hän pelkäsi ja epäili, taistellen kaameita ajatuksia vastaan, joita hämartyvä valo vielä vahvisti. Hänen kasvoilleen ilmestyi täpliä, hengitys kävi huohottavaksi ja silmät alkoivat pullistua. Kerran tai pari hän irtautti ne sekunnin murto-osaksi minun silmistäni heittääkseen epätoivoisen vilauksen molemmilla puolillamme seisoviin katselija-riveihin. Mutta hän ei löytänyt niistä vähääkään sääliä.

Vihdoin tuli loppu — äkimpää kuin olin odottanut, mutta luulen että jännitys herpautti hänet. Hänen otteensa miekankahvasta höltyi, ja muuan väistö, jonka suoritin hiukan tuimemmin kuin tavallisesti, singahdutti hänen aseensa katsojien parveen, yhtä suureksi hämmästykseksi minulle kuin heillekin. Kirousten ja huudahdusten ryöppy tervehti tätä tapahtumaa, ja tuokion ajan seisoin yllättyneenä tähystäen valppaasti vastustajaani. Hän kavahti taaksepäin; sitten näytti silmänräpäyksen verran siltä kuin hän aikoi hyökätä kimppuuni tikari kädessä. Mutta nähdessään miekankärkeni valmiina pistoon hän peräytyi toistamiseen, kasvot väentyneinä raivosta ja pelosta.

"Menkää!" sanoin jyrkästi. "Tiehenne! Miekkanne perään! Mutta säästäkää ensi miestä, jonka voitatte."

Hän tuijotti minuun, sormiellen tikariansa ikäänkuin ei olisi ymmärtänyt tarkotustani tai niinkuin tällaisen häviön tuottaman häpeän katkeruudessa elämäkin olisi ollut hänelle vastenmielinen. Olin aikeissa toistaa sanani, kun raskas käsi laskeutui olkapäälleni.

"Hullu!" mumisi karkea, ärisevä ääni korvaani. "Tahdotteko että hän tekee teille saman minkä Achon teki Matasille? Näin hänen kanssaan on meneteltävä!"

Ja ennenkuin tiesin kuka puhui tai mitä seuraisi, hyppäsi mies vierestäni pöydän yli. Tarttuen

italialaista niskasta ja vyötäisistä hän heitti hänet sanan mukaan — piittaamatta rahtuakaan hänen tikaristaan — keskelle ihmisjoukkoa. "Kas niin!" huusi tulokas sitten, oikoillen käsivarsiaan ikäänkuin ponnistus olisi tuottanut hänelle huojennusta. "Se hänestä! Ja hengähtäkää te vähän. Hengähtäkää, hyvä ystävä", jatkoi hän kerskailevan jalomielisen näköisenä. "Kun olette levännyt ja valmis, niin ottelemme te ja minä. Hitto soikoon, on sentään jotakin kun saa nähdä miehen! Ja sieluni autuuden kautta, te olette mies!"

"Mutta, arvoisa herra", sanoin minä tuijottaen häneen perin ällistyneenä, "emmehän me ole riidassa."

"Riidassako?" huusi hän kovalla, kaikuvalla äänellään. "Taivas varjelkoon! Minkäpä tähden olisimme? Minä pidän miehistä, ja kun tapaan sellaisen, niin sanon hänelle: 'Minä olen Crillon! Tapelkaa kanssani!' Mutta minä näen, ettette ole vielä levännyt. Malttakaamme! Eihän ole kiirettä. Berthon de Crillon on ylpeä saadessaan odottaa siksi kun teille sopii. Siihen asti, arvoisat herrat", jatkoi hän, kääntyen mahtavan näköisenä katselijain puoleen, jotka seurasivat tätä odottamatonta asiain käännettä rajattoman hämmästyneinä, "tehkäämme mitä voimme. Yhtykää sanaani ja huutakaa kaikki: 'Eläköön kuningas, ja eläköön Tuntematoni!'"

Ikäänkuin unesta herätettyinä — niin suuri oli heidän ihmetyksensä — huoneessaolijat seurasivat kehotusta ja tekivät sen sydämensä pohjasta. Kun melu oli vaiennut, huusi joku vuorostaan: "Eläköön Crillon!" ja siihen yhdyttiin niin innokkaasti että se sai kyyneleet nousemaan tuon merkillisen miehen silmiin, jossa kerskurimaisuus oli niin omituisesti yhtyneenä lujimpaan ja säikkymättömimpään urhoollisuuteen. Hän kumarteli kumartelemistaan kääntyen kaikille tahoille pöytien välisellä kapealla alalla, kasvojensa loistaessa mielihyvystä ja innostuksesta. Minä katselin häntä silläaikaan neuvottomana. Minä käsitin että selustapenkin takaa kuulemani ääni oli ollut hänen; mutta minulla ei ollut ollenkaan halua taistella hänen kanssaan, eikä myöskään niin paljon voimia jälellä sairauteni jälkeen, että olisin kyennyt levollisin mielin käymään uuteen otteluun. Kun hän siis kääntyi jälleen minun puoleeni ja kysyi: "No, herra, oletteko valmis?" niin en voinut keksiä parempaa vastausta kuin äskeiseni: "Mutta, arvoisa herra, enhän minä ole riidassa kanssanne."

"Mitä tyhjiä", vastasi hän ärtyisästi; "jos siinä on kaikki, niin alkakaamme."

"Siinä ei olekaan kaikki", sanoin minä, pistäen päättäväisesti miekkani huotraan. "Seikka ei ole ainoastaan se, ettei minulla ole riitaa herra de Crillonin kanssa, vaan minulla oli kunnia viimeksi häntä tavatessani vastaanottaa häneltä huomattava palvelus."

"Nytpä on siis aika tehdä vastapalvelus", vastasi hän reippaasti, ikäänkuin tämä olisi tehnyt asian selväksi.

En voinut pidättä nauramasta. "Kyllä niin, mutta minulla on vieläkin yksi este", sanoin minä. "Olen juuri-ikään toipunut sairaudesta ja olen heikko. Siitäkin huolimatta olisin haluton kieltäytymään ottelusta joittenkin kanssa, mutta parempikin mies kuin minä saattaa väistyä herra Crillonin tieltä saamatta siitä häpeää."

"No, jos otatte asian siltä kannalta, niin olkoon", vastasi hän pettyneen näköisenä. "Ja tosiaan, onhan päivänvalokin jo miltei hävinnyt. Se on kuitenkin lohdutus. Mutta ette kai kieltäytyne juomasta kanssani viinimaljaa? Muistan kyllä äänenne, vaikka en voikaan sanoa kuka olette tai minkä palveluksen olen teille tehnyt. Mutta voitte kuitenkin luottaa minuun vastaisuudessakin. Minä pidän miehestä, joka on urhoollinen samalla kuin vaatimatonkin, enkä tiedä parempaa ystävää kuin kelpo miekkamiehen."

Olin juuri vastaamassa hänelle sopivin sanoin — silläaikaan kun huikenteleva väkijoukko, joka muutamia minuutteja aikaisemmin oli ollut valmis silpomaan minut, katseli meitä matkan päästä kunnioittavan suosiollisena — kun sama naamioitu herrasmies, joka äsken oli ollut hänen seurassaan, astui lähemmäksi ja tervehti minua hyvin arvokkaasti.

"Onnittelten teitä, herra", lausui hän ylhäisen miehen alentuvaisuudella. "Te käyttelette miekkaa niinkuin ainoastaan harvat ja miekkaillette yhtä hyvin päällänne kuin käsillänne. Jos tarvitsette ystävää tai tointa, niin teette minulle kunnian pitämällä mielessänne että olette tunnettu Turenne kreiville."

Kumarsin syvään salatakseni tuon nimen mainitsemisen aiheuttaman hämmästykseni. Vaikka olisin kuinka koettanut, ja vaikka minulla olisi ollut käytettävissäni taitavimman näytelmäsepon kekseliäisyys, en olisi voinut kuvitella mitään ihmeellisemmän omituista kuin tämä kohtaus enkä mitään mielenkiintoisemman huvittavaa kuin se tosiasia, että minä naamioituna puhelin samoin naamioidun Turenne kreivin kanssa, saaden soimausten ja kostonuhkausten sijasta kuulla mitä kohteliaimman suojeluksen tarjouksen. Tietämättä oikein oliko minun naurettava vai vavistava, tai kumpaa minun tuli mielummin ajatella, tämän kohtauksen huvittavuuttako vai sitä vaaraa, josta niin täperästi olimme pelastuneet, sain tahdonponnistuksella vastatuksi hänelle, pyytäen häntä suosiollisesti suomaan anteeksi, jos vieläkin säilytin tuntemattomuuteni. Vielä puhuessani syöksähti mieleeni uusi pelon aihe,

nimittäin se, että Crillon saattaisi tuntea minut äänestäni ja varrestani ja huutaisi julki nimeni, saaden silmänräpäyksessä räjähtämään sen ruutipanoksen, jonka päällä seisoin.

Tämä lisäsi moninkertaiseksi malttamattoman haluni päästä poistumaan paikalta. Mutta kreivillä oli vielä jotakin sanottavaa, enkä voinut poistua osottamatta töykeää käytöstä.

"Olette varmaan matkalla pohjoiseen, kuten kaikki muutkin?" virkkoi hän tähystäen minuun uteliaasti. "Saanko kysyä, aiotteko Meudoniin, jossa Navarran kuningas on, vai St. Cloud'n hoviin?"

Levottomana liikehtien hänen terävän katseensa alla, mutisin aikovani Meudoniin.

"Siinä tapauksessa, jos haluatte matkustaa suuremmassa seurassa", lisäsi hän kumartaen huolettoman kohteliaasti, "olen teidän käytettävissänne. Minäkin aion Meudoniin ja lähden täältä kolme tuntia ennen puoltapäivää."

Onneksi katsoi hän suostumukseni hänen armolliseen kutsuunsa luonnolliseksi asiaksi ja kääntyi pois ennenkuin olin kunnolleen ehtinyt häntä kiittämään. Crillonista minun oli vaikeampi päästä eroon. Hän näkyi kovasti mielistyneen minuun ja oli samalla, luulen, hieman utelias tietämään kuka minä olin. Mutta suoriuduin siitäkin viimein, ja kieltäytyen niistä auliista tarjouksista, joita joka taholta minulle esitettiin, pujahdin talliin, etsin sieltä Cidin parren, ja laskeutuen maata oljille sen viereen aloin kerrata ajatuksissani jo tapahtuneita asioita ja suunnitella tulevaisuutta. Pimeyden peitossa uni pian valtasi minut; viimeiset valveilla-oloni ajatukset kohdistuivat onnellisen pelastumiseni aiheuttamaan kiitollisuuteen sekä vakavaan aikomukseen ehtiä Meudoniin ennen Turenneen kreiviä, jotta voisin selvittää tilini hänen poissaollessaan. Tämä näytti minusta ainoalta mahdollisuudelta suoritua niistä vaaroista, joille olin antautunut alttiiksi.

XXXIII. Meudonissa.

Lähdettyämme Etampesista niin varhain, että majatalo, jossa hällisevää elämää oli jatkunut pitkälle yli puoliyön, oli portista ulos ratsastaessamme vielä syvässä unessa, saavuimme Meudoniin seuraavana päivänä puolenpäivän aikaan. Kävisi pitkäksi kuvailla yksityiskohdittain, mitä ajatuksia valtiattareni ja minun mielessä liikkui tämän matkan kestäessä — mikä kenties saattoi olla viimeinen yhteinen matkamme —, tai mitä vakuuttelimme toisillemme, tai kuinka usein kaduimme malttamattomuuttamme, joka oli saanut meidät panemaan kaikki alttiiksi. Rouva de Bruhl osotti ystävällistä hienotunteisuutta, pysytellen erillään meistä ja ratsastaen suurimman osan matkaa Fanchetten seurassa; tästä huomaavaisuudesta ei meille kuitenkaan ollut paljonkaan hyötyä, sillä, suoraan sanoen, tuo ero, jota pelkäsimme, tuntui jo luovan synkän varjon sydämiimme. Me emme virkkaneet monta sanaa, vaikka ne harvat, joita lausuttiin, sisälsivät paljon, vaan ratsastimme käsi kädessä, täysin sydämin ja vain harvoin irrottaen katseemme toisistamme, odottaen Meudonia ja sen vaaroja synkin aavistuksin, joita lempemme ja minun uhanalainen asemani loivat mieliimme.

Jo kauan ennen kuin saavuimme kaupunkiin tai saatoimme nähdä siitä muuta kuin linnan, jonka yläpuolella Ranskan liljat ja bourbonien suuri valkoinen lippu yhdessä liehuivat, huomasimme olevamme siinä pyörteessä, joka aina ympäröi toimivaa armeijaa. Ihmisryhmiä seisojia joka tienhaarassa, sillat olivat täynnä kuormavaunuja ja vetojuhtia; joka hetki laski joku ratsumies ohitsemme täyttä laukkaa, tai kekkaloitsi pitkin tietä hoilaten ja laulaen joukko roistomaisen näköisiä ryysysankareita, jotka olivat satureita ainoastaan nimeltä. Siellä täällä riippui, varotukseksi viimeainitun laisille, miehen ruumis karkeatekoisessa hirsipuussa, jonka alitse metsästäjästä palaavat pyssymiehet ja huviratsastukselta tulevat naiset nauraen ja ilakoiden kulkivat kulkuaan.

Kaupunkiin suuntautuvan suuren ihmispaljouden mukana pääsimme kulkemaan huomaamattomina. Vähän matkan päässä muurista pysähdyimme kysymään, missä Navarran prinsessan asunto oli. Saatua kuulla, että hän asui eräässä talossa kaupungilla, hänen veljensä pitäessä asuntoa linnassa ja Ranskan kuninkaan oleskellessa St. Cloud'ssa, pysäytin seurueeni eräällä syrjätiellä satakunta askelta kauempana ja hypäten alas Cidin selästä lähestyin valtiattareni satulan eteen.

"Neiti de la Vire", lausuin juhlallisesti ja niin kovaa että kaikki mieheni saattoivat kuulla, "aika on tullut. En uskalla tulla enää kanssanne kauemmaksi. Pyydän senvuoksi todistamaan, että niinkuin vein teidät, olen tuonut teidät myöskin takaisin, kummankin tapahtuessa vapaaehtoisella suostumuksellanne. Pyydän että antaisitte minulle tällaisen erotodistuksen, sillä siitä voi olla minulle hyötyä."

Hän taivutti päätään ja laski kasineettömän kätensä minun kädelleni, joka lepäsi hänen

satulannupillaan. "Hyvä herra", vastasi hän murtuneella äänellä, "en tahdo antaa teille tällaista erotodistusta, enkä minkäänlaista erotodistusta niin kauan kuin elän."

Näin sanoen hän otti naamionsa pois kaikkien nähden, ja minä näin kyynelten virtaavan hänen kalpeita poskiaan pitkin. "Jumala suojele teitä, herra de Marsac", jatkoi hän kumartaen niin syvään että hänen kasvonsa melkein koskivat minun kasvoihini, "ja sallikoon teidän saavuttaa sen mitä toivotte. Jollei niin tapahdu, ja jos joudutte maksamaan liian kalliin hinnan siitä mitä olette tehnyt minun hyväkseni, niin tahdon elää impenä kaiken ikäni. Ja jollen sitä tee, niin nämä miehet häväiskööt minut!"

Sydämeni kyllyydeltä en löytänyt sanoja, vaan tartuin hansikkaaseen, jota hän tarjosi minulle, ja polvistuen suutelin hänen kättään. Sitten viittasin — sillä puhua en voinut — rouva de Bruhlia jatkamaan matkaa, ja Simon Fleix'n ja Maignanin miesten saattamina he poistuivat tiehensä. Neidin kalpeat kasvot katsoivat jälkeensä minuun, kunnes tienkäännö kätki heidät enkä minä heitä enää nähnyt.

Kun kaikki olivat menneet, käännyn ympäri ja astuen raskaasti sinne missä sardinialaiseni seisoi pää riipuksissa, kiipesin satulaan ja ratsastin käymäjalkaa linnaa kohti. Matka oli lyhyt ja helppokulkuinen, sillä jo ensimmäisessä käänteessä ilmestyi eteeni avonainen portti vilkkaine liikenteineen. Suuri joukko kansaa kulki sekä ulos että sisään, sillä aikaa kun toisia lepäsi muurin varjossa ja kymmenkunta tallimiestä talutteli ratsuhevosia edestakaisin. Päivänpaiste virtasi kuumana tielle ja pihamaalle ja heijastellen vartiasoturien haarniskoista häikäisi silmiä sädehtivällä kirkkaudellaan. Minä lähenin yksinäni, tuijottaen kaikkea tätä tylsällä välinpitämättömyydellä, joka siksi kertaa verhosi sydämestäni vallitsevan jännityksen, kun muuan kadulla kävelevä mies riensi kiiruusti eteeni ja katsoi minua kasvoihin.

Minä katsoin vuorostani häntä, ja nähdessäni että hän oli minulle outo, aioin mennä ohi pysähtymättä. Mutta hän pyörähti rinnalleni ja mainitsi matalalla äänellä nimeäni.

Seisautin Cidin ja loin katseeni häneen. "Kyllä olen de Marsac", virkoin koneellisesti. "Mutta en tunne teitä."

"Siitä huolimatta olen tähytellyt jo kolme päivää teitä odottaen", vastasi hän. "Parooni de Rosny on saanut viestinne. Tämä on teille."

Hän ojensi minulle paperiliuskan. "Keneltä?" kysyin minä.

"Maignanilta", vastasi hän lyhyesti. Sen sanottuaan ja katsahdettuaan varovaisesti ympärilleen hän lähti luotani kulkien samaa tietä kuin oli tullutkin.

Revin auki kirjelijun, ja kun tiesin ettei Maignan osannut kirjoittaa, en kummastellut nähdessäni siitä puuttuvan allekirjotusta. Sisällön lyhyys ei jäänyt jälkeen tuojan niukkasanaisuudesta. Se kuului näin: "Palatkaa taivaan tähden takaisin ja odottakaa. Vihamiehenne on täällä, ja ne, jotka suovat teille hyvää, ovat voimattomia."

Noin selväsanaisten ja sellaisissa olosuhteissa annetun varoituksen olisi odottanut saavan minut pysähtymään heti paikalla. Mutta minä luin viestin samalla tylsällä välinpitämättömyydellä, samalla itsepintaisella päättävyydellä, minkä portin seutuvilla hyöriävän väenpaljouden näkeminen oli minussa synnyttänyt. En ollut tullut niin pitkälle enkä jouduttanut tuntia edelle Turenne kreivistä luopuakseni aikomuksestani viime hetkellä, enkä antanut sellaisia vakuutuksia toiselle osottautuakseni uskottomaksi itselleni. Etäinen muskettien räiskekin, joka ilmotti että etujoukkokahahka oli käynnissä linnan toisella puolella, tuntui minusta kehottavan eteenpäin, sillä nyt jos koskaan saatoin miekallani ansaita suojeleksen ja anteeksiannon. Ainoastaan parooni de Rosnyn takia, jolta saamani viesti arvatenkin oli tullut, päätin menetellä varovaisesti, vetoamatta millään tavoin julkisesti häneen tai mainitsematta hänen nimeään muille yksityisestikään.

Cid oli tällöin tuonut minut jo keskelle portin ympärillä tungeksivaa väkijoukkoa, joka, kummissaan siitä, että minun näköiseni tuntematon henkilö saapui ilman seuruetta, silmäili minua puolittain kohteliaasti, puolittain julkeasti. Joukosta tunsin useamman kuin yhden, jonka olin nähnyt St. Jean d'Angelyn hovissa puoli vuotta aikaisemmin, mutta niin suuri on komeiden pukimien ja varustusten harhauttava vaikutus, ettei kukaan heistä tuntenut minua. Viittasin lähinnäolevalle ja kysyin häneltä, oliko Navarran kuningas linnassa.

"Hän on mennyt St. Cloudiin tapaamaan Ranskan kuningasta", vastasi mies, hiukan kummastellen sitä, että kukaan saattoi olla tietämätön niin tärkeästä asiasta. "Hänen odotetaan palaavan tunnin kuluttua."

Kiitin häntä, ja laskien että minulla vielä oli runsaastikin aikaa ennen Turenne kreivin saapumista, laskeusin alas satulasta ja ottaen ohjat käsivarrelleni aloin käyskennellä edestakaisin muurin varjossa.

Sillääikaa odottelevien ihmisten luku kasvoi sitä mukaa kuin minuutit kuluivat. Korkeampi-arvoiset henkilöt ratsastivat sisään portista ja jättäen hevosensa palvelijainsa huostaan menivät linnaan. Upseereita loistavin haarniskoin tai tomun peittämin saappain ja huotrin ratsastaa tömistä portin kautta. Kirjeitä tuova lähetti saapui täyttä laukkaa, ja hänet piiritti heti tungeksiva uteliaitten joukko, joka ei jättänyt häntä ennenkuin seuraavien tulijoiden ilmestyessä; ne olivat joukko porvareita, joitten alaspainuneet päät ja huolestuneet katseet näyttivät osottavan, etteivät he suinkaan olleet millään hausalla tai helpolla asialla.

Katsellessani kuinka useat näistä menivät sisään ja katosivat näkyvistä, ainoastaan halvempien jäädessä paisuttamaan portilla tungeksivaa joukkoa, aloin tuntea sellaista epämukavuutta ja levottomuutta, joka on ominaista henkilölle, joka huomaa olevansa nurinkurisessa asemassa. Oivalsin selvästi vahingoittavani asiaani ilmestymällä kuninkaan eteen yhteisen lauman keskellä, mutta minulla ei ollut kuitenkaan valittavana muuta menettelytapaa kuin tämä, sillä sisälle linnaan en uskaltanut astua, peläten että minun silloin pitäisi ilmottaa nimeni, missä tapauksessa en ehkä pääsisi lainkaan Navarran kuninkaan puheille.

Näinkin ollen oli suunnitelmani vähällä mennä myttyyn, sillä pian ratsasti portille mies, joka oli minulle tuttu ja joka vuorostaan tunsu minut. Mies heitti ohjaksensa tallimiehelle ja laskeusi ratsailta tavattoman vakavan näköisenä. Se oli herra Forget, kuninkaan sihteeri, sama henkilö jolle aikaisemmin eräässä tilaisuudessa olin jättänyt erään anomuksen. Hän loi silmänsä minuun syvästi hämmästyneenä ja tervehtien jäykästi matkan päästä näytti olevan kahden vaiheilla, mennäkö ohi vai puhutellako minua. Hän teki nopeasti päätöksensä ja lähestyi minua, tervehtien erittäin kuivan ja ankaran näköisenä.

"Luulen, että te olette herra de Marsac?" lausui hän matalalla äänellä, muttei epäkohteliaasti.

Vastasin myöntävästi.

"Ja tämä on varmaan teidän hevosenne?" jatkoi hän kohottaen ratsastusraippaansa ja viitaten Cidiin, jonka olin sitonut muurissa olevaan koukkuun.

Vastasin jälleen myöntävästi.

"Kuulkaa sitten neuvon sana", lausui hän, tiukentaen kasvojensa ilmeen ja puhuen kuivahkoon sävyyn. "Nouskaa sen selkään silmänräpäystäköön vitkastelematta ja laittakaa itsenne Meudonista niin monen penikulman päähän kuin hevonen ja mies voivat."

"Olen kiitollinen teille", virkoin minä, vaikka hänen sanansa hätkähdyttivät minua. "Ja entä jos en noudata neuvoanne?"

Hän kohautti olkapäitään. "Siinä tapauksessa luottakaa itseenne!" tokaisi hän. "Mutta silloin luotatte turhaan!"

Hän käännähti puhuessaan ympäri ja oli hetken perästä poissa. Minä näin hänen astuvan linnaan, ja mieleeni nousevassa epävarmuudessa siitä, etteikö hän ollutkin — puhdistettuaan omantuntonsa antamalla minulle varoituksen — mennyt antamaan määräystä minun viipymättömästä vangitsemisestani, tunsin oloni yhtä epämieluisaksi ja arvattavasti näytinkin yhtä levottomalta kuin lähelläni vapisevina seisovat porvarit. Ajatellen että hän epäilemättä tunsu isäntänsä mielen, muistin tuskallisen selvästi kuinka Navarran kuningas oli moneen kertaan varottanut, ettei minun ollut odotettava häneltä palkkaa taikka turvaa. Käsitin olevani täällä vastoin hänen nimenomaista käskyään, vetoamassa juuri niihin palveluksiin, joita tunnustamasta hän oli ilmottanut kieltäytyvänsä. Muistin Rosnyinkin aina olleen samalla kannalla. Kaiken kaikkiaan aloin nähdä, että neiti ja minä olimme yhdessä päättäneet ottaa askeleen, jota en milloinkaan olisi rohjennut tehdä omasta alotteestani.

Olin tuskin päässyt tähän johtopäätökseen, kun kavioitten töminä ja porttia ympäröivän väkijoukon äkillinen kokoonkiiruhtaminen ilmaisivat Navarran kuninkaan olevan tulossa. Kouristuvien sydämin siirryin lähemmäksi, tuntien että ratkaisun hetki oli käsissä; ja tuokion kuluttua hän tulikin näkyviin, ratsastaen vanhanpuoleisen, puvultaan ja asultaan vaatimattoman miehen rinnalla, jonka kanssa hän oli vakavassa keskustelussa. Heti hänen jälessään seurasi jono ylhäisiä henkilöitä ja aatelismiehiä, joitten soturimainen ulkonäkö ja varustukset korvasivat sen koristekiillon ja loisteliaisuuden puutetta, johon olin Blois'ssa ollessani tottunut. Henrik itse oli puettu valkoiseen samettipukuun, joka paikoin oli kulunut ja likaantunut haarniskan kantamisesta; mutta hänen eloisa katseensa ja kiihkeä, miltei rajua kasvonjenilmeensä vetivät ehdottomasti puoleensa ja kiinnittivät vähänkin tarkkaavan katsojan huomion. Lähetessään hän lakkaamatta katsahdelti kahta puolta niin ylevän ja hyväntahtoisen näköisenä, ettei kukaan häntä katsellessaan voinut olla huomaamatta, että tässä oli ihmisten johtaja ja hallitsija, lauhkea voitossa ja voittamaton häviössä.

Hänen lähestyessään kohotti kansanjoukko huodon: "Eläköön Navarra!" ja hän kumarsi välkähtävin

silmin. Mutta kun jotkut portin luona huusivat: "Eläkööt kuninkaat!" kohotti hän kätensä vaatien hiljaisuutta ja lausui kovalla, selvällä äänellä: "Ei niin, ystävät. Ranskassa on ainoastaan yksi kuningas. Sanokaamme sensijaan: 'Eläköön kuningas!'"

Pienen porvariryhmän puhemies — kuulin, että he olivat Arcueil'istä ja olivat tulleet valittamaan heidän luokseen majotetun sotaväen ylenmääräistä paljoutta — käytti pysähdystä hyväkseen ja lähestyi kuningasta. Henrik otti vanhuksen vastaan suopein katsein ja kumartui satulastaan kuuntelemaan mitä hänellä oli sanottavana. Heidän puhuessaan minä työntäydyin esille, ja asiani aiheuttama mielenliikutus kasvoi vielä, kun tunsin Navarran kuninkaan rinnalla ratsastavan miehen herra de la Noüe'ksi. Ei kukaan nimensä arvoinen hugenotti voinut katsella tuota iäkästä urhoa, joka oli tehnyt asiamme puolesta enemmän kuin kukaan muu, tuntematta itseensä siirtyvän osan hänen vakavaa intomieltään; ja samalla kuin tämä näky sai minut häpeämään, että hetkistä aikaisemmin olin ollut taipuvainen pitämään tärkeämpänä omaa turvallisuuttani kuin sitä apua, minkä olin velkaa synnyinmaalleni, antoi se minulle rohkeutta astua kuninkaan ohjasten viereen, niin että saatoin kuulla hänen viimeiset sanansa Arcueilin miehille.

"Kärsivällisyyttä, ystäväni", lausui hän lempeästi. "Taakka on raskas, mutta matkakaan ei ole pitkä. Seine on hallussamme, rengas on umpinainen. Viikon kuluessa on Pariisin antautuminen. Serkkuni kuningas astuu sisään, ja silloin pääsette meistä. Ranskan tähden yksi viikko, ystäväni."

Miehet siirtyivät pois syvään kumarrellen, hänen hyvänsuopeutensa tenhoamina, ja kun Henrik nosti silmänsä, näki hän minut edessään. Heti kohta hänen kasvonsa pitenivät. Hänen kulmansa vetäytyivät äkkiä ryppyihin hämmästyksestä ja mieliharmista salamoivien silmien ylle, muuttaen silmänräpäyksessä koko hänen hahmonsä, joka kävi tummaksi ja synkäksi kuin yö. Hänen ensi ajatuksensa oli mennä ohitseni. Mutta nähdessään etten minä väistynyt, hän empi, niin harmistuneena ja tuskastuneena minun äkillisestä ilmestymisestääni, ettei tiennyt mitä tehdä tai miten menetellä kanssani. Minä käytin hyväkseni tilaisuutta ja notkistaen polveni niin alamaaisella kunnioituksella kuin konsanaan olin osottanut Ranskan kuninkaalle, pyysin saada sulkeutua hänen huomioonsa ja anoa hänen suojelustaan ja suosiotaan.

"Ei nyt ole aika häiritä minua", vastasi hän, luoden minuun vihastuneen syrjäsilmyksen. "Minä en tunne teitä. Te olette tuntematon minulle. Teidän on mentävä herra de Rosnyn luo."

"Se olisi hyödytöntä, sire", vastasin minä epätoivoisen itsepintaisena.

"Siinä tapauksessa en voi tehdä mitään hyväksenne", tiuskaisi hän äreästi. "Siirrykää sivulle."

Mutta minä olin epätoivoinen. Tiesin että olin pannut kaikki tämän kohtauksen varaan ja että minun täytyi päästä varmalle pohjalle ennen Turenne kreivin tuloa — muuten jäisin turvattomana alttiiksi hänen kostolleen. Välittämättä siitä, keitä oli kuulemassa, minä huudahdin, että olin de Marsac ja että olin tullut asettuakseni vastaamaan kaikesta siitä mistä vihamieheni saattoivat minua syyttää.

"*Ventre Saint Gris!*" huudahti Henrik, hätkähtäen satulassaan hyvin teeskennellystä hämmästyksestä. "Oletteko te se mies?"

"Olen, sire", vastasin minä.

"Sitten te varmasti olette hullu!" jatkoi hän katsahtaen takanaan oleviin. "Täysi hullu, kun näytätte naamaanne täällä! *Ventre Saint Gris!* Onko meidän otettava suojaamme kaikki häväsijät ja ryövääjät koko maasta?"

"Minä en ole niistä kumpaakaan!" vastasin minä siirtäen harmistuneen katseeni hänestä hänen takanaan ällistelevään seurueeseen.

"Siitä saatte sopia Turenne kreivin kanssa!" tiuskaisi hän, katsellen minua tuimasti synkin ja rajuin kasvoin. "Nyt tunnen teidät hyvin. Teitä on syytetty siitä, että te olette ryöstänyt erään naisen hänen linnastaan Chizéstä joku aika takaperin."

"Tuo nainen, sire, on nyt Navarran prinsessan huostassa."

"Onko hän?" huudahti hän kerrassaan tyrmistyneenä.

"Ja jos hänellä on jotain valittamista minusta", jatkoin ylpeästi, "niin tahdon alistua siihen rangaistukseen minkä te määrääte tai Turenne kreivi vaatii. Mutta jollei hänellä ole mitään syytöstä minua vastaan, ja jos hän vannoo että hän on seurannut minua omasta tahdostaan ja suostumuksestaan, ja ettei hän ole kärsinyt mitään loukkausta tai vääryyttä minun käsissäni, siinä tapauksessa, sire, vaadin, että tämä jää minun ja Turenne kreivin väliseksi yksityiseksi asiaksi."

"Niinkin ollen on teillä mielestäni aivan tarpeeksi tekemistä", vastasi hän synkkänä. Samalla hän

kädenliikkeellä pysäytti jotkut, jotka suuttuneina yrittivät syöksähtää minua kohti, ja loi silmänsä minuun muuttunein ilmein. "Tarkotatteko väittää, että nainen meni mukanne omasta tahdostaan?" kysyi hän.

"Sekä meni että palasi, sire", vastasin minä.

"Merkkillistä!" huudahti hän. "Oletteko mennyt naimisiin hänen kanssaan?"

"En, sire", vastasin minä, "mutta minä pyydän että minun sallittaisiin se tehdä."

"Taivas hallitkoon! Hänhän on Turenne kreivin holhokki", virkkoi hän, miltei typeryneenä uhkarohkeudestani.

"Hänen suostumuksensa uskallan toivoa saavani, sire", lausuin levollisesti.

"*Saint Gris!* Mies on hullu!" huusi hän kääntäen hevosensa ympäri ja katsoen seurueeseensa rajattoman ihmetyksen elein. "Tämä on merkillisin juttu mitä koskaan olen kuullut."

"Mutta antaa kunniakkaamman käsityksen kysymyksessä olevasta herrasta kuin naisesta!" lausui muuan myhäillen ja hymähtäen.

"Se on valhe!" huusin minä ponnahtaen eteenpäin rohkeudella, joka hämmästytti minua itseänikin. "Hän on yhtä puhdas kuin teidän ylhäisyytenne sisar! Sen vannon. Tuo mies puhuu vaihetta, ja siitä väitteestä en peräydy."

"Herra!" huusi Navarran kuningas kääntyen puoleeni ankarana. "Te unhotatte itsenne minun läsnäollessani! Vaiti, ja varokaa toiste millaista kieltä käytätte ylempiänne kohtaan. Minä sanon teille, että teillä on jo kyllin rettelöitä ilmankin."

"Kuitenkin tuo mies valehtelee!" vastasin minä itsepintaisena, muistaen Crillonia ja hänen käyttäytymistapaansa. "Ja jos hän haluaa tehdä minulle kunnian astumalla kanssani sivulle, niin teen hänet siitä vakuutetuksi!"

"*Ventre Saint Gris!*" vastasi Henrik otsa rypyssä ja venyttäen tuon lempi-voimasanaan jokaista tavua. "Ettekö voi olla vaiti ja antaa minun ajatella? Vai täytyykö minun määrätä teidät heti vangittavaksi?"

"Vähintäänkin se", puuttui makea ääni puheeseen, samalla kun eräs mies työntäytyi esiin joukosta ja asettuen etuisalle paikalle kuninkaan viereen sinkautti minuun äärimmäisen pahansuovan katseen. "Herrani Turenne kreivi odottaa ainakin sen verran teidän ylhäisyydeltänne", jatkoi hän lämpimästi. "Pyydän teitä antamaan määräyksen heti paikalla ja pidättämään tämän henkilön vastaamaan rikoksistaan. Kreivi de Turenne palaa tänään. Hänen pitäisi jo olla täällä. Sanon vieläkin, sire, että hän odottaa ainakin sen verran."

Kuningas tuijotti minuun synkin silmin viiksiään pureskellen. Joku joukosta oli viittauksilla käskenynt yhteisen kansan siirtyä kuulomatkan ulkopuolelle; samaan aikaan oli seurue uteliaisuudesta lähestynyt ja muodostanut puolipiirin, jonka keskellä minä seisoin kuningasta vastapäätä ja hänen sivullaan toisella puolen Noüe ja toisella äskeinen puhuja. Neuvottomuus ja suuttumus kiistelivät ylivallasta hänen kasvoillaan, kun hän katseli alaspäin minuun hampaittensa kuultaessa parran takaa. Vaikka hän vieläkin oli syvästi harmistunut minun esiintymisestä, jonka hän ensin oli luullut olevan alkusoittona paljastuksiin, jotka johtaisivat Turenne eroamiseen hetkellä jolloin yhteistoiminnasta riippui kaikki kaikessa, oli hän nyt lakannut pelkäämästä omasta puolestaan ja näki ehkä minun omaksumassani menettelytavassa jotain, mikä miellytti hänen luonnettaan ja herätti hänessä myötätuntoa.

"Jos tyttö todellakin on tullut takaisin, herra d'Aremburg", virkkoi hän viimein, "niin en näe mitään syytä, minkä vuoksi minun tarvitsisi puuttua asiaan. Tällä hetkellä ainakaan."

"Luulen, sire, että kreivi de Turenne näkisi siinä syytä", vastasi mies kuivasti.

Kuningas punastui. "Herra de Turenne..." alotti hän.

"On tehnyt monta uhrausta teidän pyynnöstänne, sire", lausui toinen merkitsevästi. "Ja haudannut vääryyksiä, tai luuloteltuja vääryyksiä, jotka ovat yhteydessä juuri tämän asian kanssa. Tämä mies on harjottanut häntä kohtaan mitä törkeintä oikeudenloukkausta, ja herra kreivin nimessä minä pyydän, niin, minä vaadin, että hänet on heti vangittava ja pidätettävä vastaamaan siitä."

"Olen valmis vastaamaan siitä nyt heti!" sanoin minä pontevasti, tähystellen kasvoista kasvoihin myötätuntoa etsien, mutta löytämättä sitä mistään, lukuunottamatta herra de la Noüeta, joka näytti katselevan minua vakavan hyväksyvästi, "Joko Turenne kreiville tai sille henkilölle, jonka hän määrää edustajakseen."

"Riittää!" huusi Henrik, kohottaen kätensä ja puhuen tuolla käskeväällä ylemmyydellä, jonka hän niin hyvin osasi panna esiintymiseensä. "Mitä teihin tulee, herra d'Aremburg, niin kiitän teitä. Turenne on onnellinen omistaessaan sellaisen ystävän. Mutta tämä herra tuli luokseni omasta vapaasta tahdostaan, enkä katso soveltuvan kunniani vaatimuksiin pidättää häntä ilman varotusta. Annan hänelle tunnin aikaa poistua läheisyydestäni. Jos hänet tavataan tämän ajan kuluttua", jatkoi hän juhlallisesti, "niin vastatkoon itse kohtalostaan. Herrat, olemme jo viipyneet liian kauan. Käykäämme eteenpäin."

Katsoin häneen hänen tätä lausuessaan, koettaen löytää sanoja millä vielä viimeisen kerran vetoaisin häneen. Mutta en niitä löytänyt; ja kun hän pyysi minua astumaan syrjään, tottelin koneellisesti, jääden seisomaan paljastetuin päin auringonpaisteeseen joukkueen ratsastaessa ohitse. Jotkut katsoivat taaksensa uteliaasti kuten mieheen, josta olivat kuulleet jotain kerrottavan, toiset taas iva huulillaan ja muutamat synkin, uhkaavin silmäyksin. Kun kaikki olivat menneet ja heitä seuraavat palvelijatkin kadonneet näkyvistä ja minä jäin ammolla suin heidän jälkeensä katsellen rahvaan uteliaitten silmäysten esineeksi, käännäin ympäri ja mennen hevoseni luo irrotin sen, katkeran pettymyksen tunne sydämässäni.

Suunnitelma, jonka neiti oli esittänyt ja minä hyväksynyt St. Gaultierin luona olevassa metsässä — kun meistä tuntui että meidän pitkän poissaolomme ja huhuna tietoomme tulleitten suurten tapahtumien oli täytynyt muuttaa maailma ja aukaista meille paluutie — tuo suunnitelma oli rauennut täydellisesti tyhjiin. Kaikki oli niinkuin ennenkin; mahtavat olivat yhä mahtavia ja ystävyys pelon kahlehtimana. Oli selvää, että olisimme tehneet viisaammin, jos olisimme noudattaneet nöyrympää menettelytapaa ja totellen saamiamme varoituksia odottaneet Navarran kuninkaan sopivaksi katsomaa hetkeä tahi Rosnyn viipyvää huomiota. Silloin en olisi ollut, niinkuin nyt, välittömässä vaarassa, eikä minun olisi myöskään tarvinnut tuntea eron tuskallisuutta, eron, joka silminnähävästi uhkasi tulla pysyväksi. Neiti oli turvassa, ja siinä oli kyllä jo paljon, mutta minun täytyi pitkän palvelusajan ja lyhyen onnen jälkeen käydä yksikseni, ainoastaan muistot viihdykkeenäni.

Tästä arvottomasta hervottomuudesta — joka oli yhtä itsekäs kuin hyödytönkin — herätti minut Simon Fleix'n ääni, saaden ajatukseni liikkeelle ja muistuttaen minulle, että kallis aika kului hukkaan seisossani toimettona. Päästäkseni luokseni hän oli tunkeutunut uteliaan rahvaan keskitse ja hänen kasvonsa punottivat. Hän nykäisi minua hihasta, luoden ympärillä oleviin palvelijoihin vihan ja pelon sekaisia silmäyksiä.

"Mokomatkin, pitävätkö he teitä nuorallatanssijana?" mutisi hän korvaani. "Nouskaa hevosen selkään ja tulkaa. Ei ole varaa hukata silmänräpäystäkkään."

"Jätitkö hänet rouva Catherinen luokse?" kysyin minä.

"Tietysti", vastasi hän kärsimättömänä. "Älkää huolehtiko hänestä. Pelastakaa itsenne, herra de Marsac. Siitä on nyt tällä hetkellä kysymys."

Koneenomaisesti nousin ratsaille ja tunsin rohkeuteni palaavan kun hevonen lähti liikkeelle allani. Lasketin joukon läpi ja pitemmältä ajattelematta ohjasin samalle tielle, jota olimme tulleetkin. Mutta noin sata kyynärää ratsastettuamme pysäytin hevoseni. "Tunnin etumatka on lyhyt", virkoin minä. "Minne menemme?"

"St. Cloudiin", vastasi hän varmasti. "Ranskan kuninkaan suojelus voinee auttaa päiväksi tai pariiksi. Mitä sitten tulee, niin on vielä jäljellä Liiga, jollei Pariisi ole antautunut."

Ymmärtäen ettei muuta neuvoa ollut, suostuin, ja niin läksimme jatkamaan matkaa. Matkan Meudonista St. Cloudiin olisimme voineet ratsastaa vajaassa tunnissa, mutta suora tie kulkee Teininiityn, Meudonin pohjoispuolella olevan laajan tasangon poikki. Tämä oli alttiina vihollisen tulelle ja siinä sattui lisäksi yhtämittaa pitkin päivää kahakoita molempiin leireihin kuuluvien ratsujoukkojen välillä, joten oli mahdoton kulkea sen poikki ilman riittävää apujoukkoa. Meidän oli pakko tehdä kierros, minkä vuoksi kesti kauemmin ennenkuin ehdimme määräpaikkaamme, mutta pääsimme kuitenkin perille ilman vastuksia tuohon pieneen kaupunkiin, jonka jo kaukaa huomasimme olevan tulvillaan hyörinää ja hälinää, mikä asianmukaisesti kuuluu hovin ja leirin ympäristöön.

Se oli todellakin täpösen täynnä, sillä Pariisin antautumista odotettiin joka hetki ja St. Cloud oli muodostunut yleiseksi kohtauspaikaksi, jonne kokoontuivat niin hyvin ne harvat, joilla jo kauan oli ollut varma toimintasuunta, kuin ne monet, jotka odottavat mille puolen onni kääntyy. Kadut olivat kaikkialla tungokseen saakka täynnä, loistellen kirkkaita värejä, terästä ja samettia, muotipukuja ja soturintöyhtöjä. Lippuja liehui pitkissä riveissä, peittäen näkyvistä räystäät ja ehkäisten auringonsäteitä, ja kaiken yllä kumisivat viiden kuuden kirkon kellot hilpeänä vastauksena etäältä kuuluvaan tykkien jymähtelyyn. Jokaisesta lipusta ja kunniakaaresta ja viiristä luin tunnuslauseen: "Eläköön kuningas!" Me tiedämme nyt, ja Jumala tiesi silloin, millainen tuomion iva noissa sanoissa piili!

Hitaasti ja yhtämittaa tyrkkien olimme päässeet etenemään pääkadulle asti, tungoksen yhä suuretessa mitä pitemmälle tulimme, kun kääntyessäni erään kulman ympäri kuulin nimeäni huudettavan ja ylös katsahdettuani näin muutamassa ikkunassa ne kasvot, joita juuri olin etsimässä. Puolen minuutin kuluttua oli herra d'Agen vieressäni, ja silloin, kuten olin odottanutkin, ei minun auttanut muu kuin laskeutua satulasta siinä tuokiossa ja ottaa asuntoni hänen luonaan. Hän ei ollenkaan salannut iloaan ja hämmästyksensä minun tulostani, vaan viivähdettyään ainoastaan sanoakseen Simonille missä talli oli, kiskoi minut ihmistungoksen läpi ja veti ylös asuntonsa portaita innolla ja sydämellisyydellä, joka sai kyynel silmiini ja antoi ylhäällä tapaamalleni seurueelle enemmän kuin riittävän käsityksen arvostani ja merkityksestäni.

Nähdessäni hänet jälleen loistavimmalla tuulellaan ja vapaasti käyttelemässä kaikkia noita pieniä taitotemppeja ja sievistelyjä, joilla hän salasi luonteensa todellisen arvon, pidin suurena kunniana sitä, että hän jätti ne tällä kertaa syrjään, johdattaen minut kunniapaikalle ja tutustuttaen minut seuralaisilleen poikamaisella suorasukaisuudella ja ainoastaan minun mukavuuttani silmälläpitäen, mikä oli tavattomasti minulle mieleen. Hän käski isäntänsä hetkeäkään viipymättä tuoda viiniä ja ruokaa ynnä kaikkea mikä voi olla virkistykseksi matkustavalle, ja hyppäsi itse ylös ja istui jälleen alas kymmeniä kertoja minuutissa, käskien palvelijoitaan milloin millekin asialle tai toruen heitä, kun jättivät tuomatta minulle kaikenmoista, mitä en lainkaan tarvinnut. Kiiruhdin esittämään seurueelle anteeksipyyntöni siitä että olin tullut keskeyttämään heidän keskusteluaan, ja he olivat kyllin ystävällisiä vakuuttaakseen, ettei se suinkaan heitä häirinyt. Samalla he kuitenkin, nähdessään herra d'Agenin kiihkeistä kasvoista ja loistavista silmistä hänen haluavan olla kahden kanssani, ottivat jäähyväiset ja jättivät meidät pian kahdenkesken.

"No niin", sanoi hän tultuaan takaisin ovelta heitä saattamasta, "mitä teillä nyt on minulle kerrottavana, ystäväni? Eikö hän ole mukana?"

"Hän on neiti de la Viren kanssa Meudonissa", vastasin minä hymyillen. "Ja mitä muuhun tulee, niin hän voi hyvin ja on reippaammalla mielellä."

"Eikö hän lähettänyt minulle jotain sanaa?" kysyi hän.

Pudistin päätäni. "Hän ei tiennyt, että tulisin tapaamaan teitä", vastasin.

"Mutta kai hän ... lienee puhunut minusta hiljan?" jatkoi hän hiukan pettyneen näköisenä.

"En luule hänen maininneen nimeänne pariin viikkoon", vastasin nauraen. "Siitä saitte! Mutta, hyvä ystävä", jatkoin puheensävyäni muuttaen ja laskien käteni hänen olallensa tavalla, joka rauhotti häntä ainakin yhtä paljon kuin sanani, "oletteko niin äkkinäinen rakastaja, ettette tiedä naisen puhuvan vähemmän siitä mitä hän ajattelee enimmänsä? Pää pystyy vain! Jollen kokonaan erehdy, ei teillä ole paljonkaan pelon aihetta tulevaisuuteen nähden. Olkaa vain kärsivällinen."

"Niinkö arvelette?" virkkoi hän kiitollisena.

Vakuutin ettei minulla ollut siitä epäilystäkään; silloin hän vaipui haaveksimaan ja minä häntä katselemaan. Voi ihmislunonteen pikkumaisuutta! Hän oli ottanut minut vastaan avosylin, kuitenkin, kun näin millainen onnellisuus kuvastui hänen kauniilla kasvoillaan, annoin mielessäni sijaa halpamaisimmalle tunteelle mitä ihmisen rinnassa voi asua. Minä katselin häntä kadehtivin silmin, katkerana vertaillen omaa osaani siihen, minkä kohtalo oli varannut hänelle. Hänellä oli rikkautta, ulkonaista kauneutta, menestystä, korkeita sukulaisuussuhteita ja suuria toiveita; minä taas olin välittömän vaaran kynsissä, tulevaisuuteni oli pimeä ja kaikki eteeni aukenevat tiet niin uhanalaisia, etten tiennyt minkä valitsisin. Hän oli nuori, minä ikäni kukoistuksen sivuuttanut; hän oli suosiossa, minä turvaton pakolainen.

Nämä mietteet hän katkaisi tavalla, joka sai minut punastumaan nyrpeyttäni. Heräten äkkiä suloisista unelmistaan hän alkoi tiedustella minusta itsestäni ja oloistani, kysyen innokkaasti, kuinka olin joutunut St. Cloudiin, ja kuunnellen kertomustani seikkailuistani jalolla myötätunnolla, joka teki hänet minulle vielä entistäinkin rakkaammaksi. Kun olin päässyt loppuun — silloin oli jo Simonkin liittynyt seuraamme, seisoen oven suussa — lausui hän, että minun täytyi päästä kuninkaan puheille.

"Mitään muuta neuvoa ei ole", sanoi hän.

"Häntä tavatakseni olen tullutkin", vastasin minä.

"Totta totisesti!" jatkoi hän, nousten istuimeltaan ja katsellen minua huolestunein kasvoin. "Kukaan muu ei voi teitä auttaa."

Minä nyökkäsin.

"Turennellä on täällä neljä tuhatta miestä. Ette kai voi mitään niin paljoa vastaan?"

"En mitään", sanoin minä. "Kysymys on siitä tahtooko kuningas ottaa minua suojellakseen?"

"Jollei hän tahdo, niin sitten ei kukaan", vastasi herra d'Agen lämpimästi, "Tänä iltana ette ehkä voi häntä tavata; hänellä on neuvoston kokous. Huomisaamuna ehkä voitte. Teidän on oltava yötä täällä; minä panen mieheni vartioimaan, niin luulen teidän olevan turvassa. Lähden heti tiedustamaan voiko setäni auttaa teitä. Ettekö tiedä ketään muuta, joka voisi puhua puolestanne?"

Minä mietin, ja olin jo vastaamaisillani kieltävästi, kun Simon, joka oli kuunnellut säikähtynein kasvoin, mainitsi Crillonin.

"Todellakin, jos hän vain suostuu", huudahti d'Agen katsahtaen hyväksyvästi poikaan. "Hänellä on vaikutusvaltaa kuninkaaseen."

"Luulen, että hän suostuu", arvelin minä. "Minulla oli omituinen kohtaaminen hänen kanssaan eilen illalla." Ja sitten kerroin d'Agenille majatalossa tapahtuneesta kaksintaistelusta.

"Hyvä!" lausui hän säihkyvin silmin. "Olisin mielelläni ollut sitä näkemässä. Joka tapauksessa koetan esittää asiaa hänelle. Crillon ei pelkää ketään, ei edes kuningasta."

Niin oli asia päätetty. Se ilta ja yö oli minun pysyttävä ystäväni asunnossa, näyttämättä edes nenääni ikkunassa.

Kun hän oli mennyt ja minä olin yksinäni huoneessa, niin myönnän, että minä tunsin mieleni sangen masentuneeksi. Herra d'Agenin matkavarustukset olivat asetellut ympäri huonetta, mutta eivät kenneet antamaan muuta kuin epäjärjestyksen leiman sen avaralle alastomuudelle. Alkoi himmetä, päivänpaiste oli hävinnyt. Ulkona tuntui kellojen soitto, etäinen tykkien jyminä ja tungoksen täyttämiltä kaduilta kuuluva hälinä ja kohina tuntuivat kertovan iloisesta elämästä ja vapaudesta, toivoista ja pyrkimyksistä, joista kaikista minä olin suljettu pois.

Muun askartelun puutteessa katselin kadulle, ja pysytellen varovaisen etäällä ikkunasta näin ratsastajaparvia iloisina kulkevan tungoksen läpi mikä minnekin, kiiltävin haarniskoin ja äänekkäästi puhellen. Munkkeja ja aatelisnaisia, joku kardinaali ja lähettiläs kulkivat silmiäni editse — ja lisäksi loppumaton saattue porvareita ja kerjäläisiä, sotilaita ja hovimiehiä, gaskonjalaisia, normanneja ja pikardialaisia. En milloinkaan ollut nähnyt tuollaista näkyä enkä niin paljon kansaa yhteen paikkaan keräytyneenä. Näytti siltä kuin puoli Pariisia olisi tullut osottamaan alistumistaan, niin että samalla kun rintani kohoili omaa vankeustilaani huokailen, tuo näky vähitellen haihdutti mielestäni omakohtaiset huoleni, kehottaen minua etsimään niille korvausta yhteisen asian pikaisesta ja loistavasta voitosta.

Illan pimeneminenkään ei saanut juhlahumua loppumaan; se jatkui soihtujen ja lyhtyjen loisteessa, muuttaen yön päiväksi. Joka taholta kuului ilakoivia tai kinastelevia ääniä. Väkijoukko kuljeskeli kaduilla myöhäiseen yöhön, huudellen: "Eläköön kuningas!" ja "Eläköön Navarra!" ja silloin tällöin sai jonkun seurueineen liikkeellä olevan korkean ylimyksen ilmestymisen innostuksen purkautumaan myrskyäviin huutoihin. Ei mikään tuntunut sen varmemmalta, välttämättömämmältä ja peruuttamattomammalta, kuin että joku lähinnätulevan vuorokauden tunneista saisi nähdä Pariisin kukistumisen.

Ja kumminkaan ei Pariisi kukistunut.

Kun herra d'Agen vähää ennen puoltayötä palasi, tapasi hän minut vielä ikkunan ääressä istumassa pimeässä huoneessa. Kuulin hänen jyrkästi käskevän tuoda kynttilöitä, ja oivaltaen hänen äänensävyään että jotakin oli hullusti, nousin ja menin häntä vastaan. Hän seiso hetken aikaa hiljaa, pieniä viiksiään punoen, ja puhkesi sitten intohimoiseen sanaryöppyyn, josta pian ymmärsin niin paljon, että herra de Rambouillet kieltäytyi minua auttamasta.

"No niin", virkoin minä, tuntien osanottoa nuoren miehen huolestuneisuutta ja neuvottomuutta kohtaan, "ehkä hän on oikeassa."

"Hän antaa tämän vastauksen katsoen siihen, että te tulitte tänä iltana", vastasi ystäväni, posket häpeästä punottavina, "ja sanoo että jos hän ryhtyisi teitä tukemaan tämän jälkeen, johtaisi se vain varmaan nöyryytykseen. Minä en päästänyt häntä helpolla, sen vakuutan", jatkoi d'Agen, "mutta se ei auttanut mitään. Hän sanoi olevansa suosiollinen teitä kohtaan ja haluavansa auttaa teitä panemalla jotain alttiiksikin, mutta jos hän tekisi sen näissä olosuhteissa, vahingoittaisi hän sillä vain itseänsä."

"Vielä on jäljellä Crillon", sanoin minä niin iloisesti kuin saatoin.
"Suokoon taivas, että hän olisi siellä varhain! Sanoiko herra de

Rambouillet mitään muuta?"

"Ainoastaan sen, että ainoa pelastumisen mahdollisuus teille olisi paeta niin pian ja salaisesti kuin mahdollista."

"Hän piti siis asemaani toivottomana?"

Ystävänäi nyökkäsi, ja ollen yhtä huolissaan minun tähteni kuin häpeissään omasta puolestaan, osotti niin syvää myötätuntoa, etten voinut tehdä muuta kuin lohduttaa häntä, mikä onnistui vasta sitten kun käänsin puheen rouva de Bruhliin. Vietimme lyhyen yön yhdessä, samassa huoneessa ja samassa vuoteessa, käyttäen enemmän aikaa puhelemiseen kuin nukkumiseen — puhellen rouva de Bruhlista ja neiti de la Virestä, kukkulan laella olevasta linnasta ja metsäleiristä, sanalla sanoen kaikista entisistä, mutta sangen vähän tulevaisuudesta. Kohta aamunkoiton jälkeen Simon, joka oli nukkunut makuulavalla kynnyksen edessä, herätti minut katkonaisesta unesta, johon juuri olin vaipunut, ja muutamia minuutteja myöhemmin seisoin puettuna ja aseissa, valmiina koettamaan viimeistä mahdollisuutta mikä minulla oli jällellä.

Herra d'Agén oli pukeutunut yhtä rintaa kanssani, enkä minä ollut puhunut mitään. Mutta kun hän otti hattunsa, osottaen selvästi että hän aikoi lähteä mukaani, panin minä vastaan. "Ei", sanoin minä, "te ette voi paljon hyödyttää minua, mutta sensijaan voitte aiheuttaa itsellenne paljon harmia."

"Te ette saa mennä ilman yhtään ystävää", sanoi hän kiivaasti.

"No, no!" virkoin minä. "Onhan minulla Simon."

Mutta kun käännyn puhuttelemaan Simonia, olikin hän mennyt. Harvat miehet ovat urhoollisimmillaan aamun ensi hetkillä, eikä minua senvuoksi hämmästyttänyt että pojan rohkeus oli pettänyt. Tuo uskottomuus kuitenkin vain vahvasti päätöstäni, etten vahingoittaisi herraa d'Agénia, vaikkakin kului kotvan aikaa ennenkuin sain hänet vakuutetuksi siitä että olin tosissani ja että tahdoin mennä ulos yksinäni tahi muuten en ollenkaan. Hänen täytyi lopulta tyytyä lainaamaan minulle rintahaarniskansa, jonka ilomielin puin ylleni, otaksuen hyvinkin todennäköiseksi, että kimppuuni voitaisiin käydä ennenkuin ehdin linnaan. Sitten, kellon ollessa noin seitsemän, erosin hänestä monin syleilyin ja ystävällisin sanoin ja menin kadulle miekka levättäni alla.

Illan juhlimisesta uneliaana kaupunki lepäsi hiljaisena ja rauhallisena. Aamu oli pilvinen ja lämmin. Liput, jotka eilen olivat tarjonneet niin iloisen näyn, riippuivat rentoina tankojaan pitkin tai heilahtelivat veltosti ja jäivät sitten taas liikkumattomiksi. Kuljin verkalleen niiden alitse tähystellen tarkasti kaikille tahoille; mutta kaduilla ei ollut montakaan ihmistä liikkeellä, ja minä saavuin linnaan ilman vastuksia. Siellä oli jo hiukan elämää: upseereja, jotka kulkivat ulos ja sisään, hovilaisia, joitten virkansa vuoksi täytyi olla läsnä, ja kerjäläisiä, jotka seuraa etsien olivat yön aikana kerääntyneet tänne. Näitten keskellä tunsin äkkiä suureksi kummastuksekseni Simon Fleix'n taluttamassa hevostani edestakaisin. Minut nähdessään hän antoi sen erään pojan huostaan ja tuli puhuttelemaan minua punottavin kasvoin, mutisten että neljästä jalasta oli enemmän turvaa kuin kahdesta. En puhunut hänelle paljoa, sillä sydämeni oli täysi ja ajatuksiani askarrutti vastaanottohuone ja se mitä siellä sanoisin; nyökkäsin hänelle vain ystävällisesti, ja hän astui taakseni, kun vartijat pysähdyttivät minut. Vastasin heille hakevani herraa de Crillonian, ja päästen siten menemään lähdin seuraamaan erästä kolmimiehistä joukkuetta, joka näytti olevan samalla asialla kuin minäkin.

Yksi näistä oli jakobiinimunkki, jonka musta ja valkea puku muistutti minulle isä Antoinea ja sai kylmät väreet käymään sydämessäni. Toisen, jonka katsetta kartoin, tunsin herraa de la Guesleksi, kuninkaan asianajajaksi. Kolmas oli minulle tuntematon. Päästyään de la Gueslen mukana-olon nojalla pysähdyttämättä sivuuttamaan päävartiat, seurue jatkoi kulkuaan pitkän käytäväsokkelon läpi puhellen keskenään matalalla äänellä, ja pysytellen heidän kintereillään kasvot taitavasti peitettyinä pääsin minä tällä tavoin aina odotushuoneeseen asti, jonka tapasin melkein tyhjänä. Täällä kysyin ovenvartialta Crillonian, saaden kauhistuksekseni kuulla ettei hän ollut saapuvilla.

Tämä isku, joka vähällä oli tyrmistyttää minut, avasi silmäni näkemään asemani täperryden; ainoastaan hetken varhaisuus ja läsnäolevien harvalukuisuus turvasivat sen toistaiseksi. Millä hetkellä hyvänsä saatettiin tuntea minut ja ruveta kyselemään taikka tiedustaa nimeäni, samalla kuin kuninkaan yksityishuoneen vartioidut ovet estivät minua pääsemästä hänen puheilleen yhtä hyvin kuin jos olisin ollut Pariisissa taikka sadan penikulman päässä. Koettaen parhaani mukaan salata sitä masennusta ja levottomuutta, joka tämän asianlaidan minulle selvityksessä valtasi mieleni, menin ikkunan luokse, ja kätkeäkseni kasvoni muilta sekä saadakseni samalla aikaa koota ajatuksiani, olin katselevinani siitä ulos.

Minulta ei kuitenkaan jäänyt huomaamatta mitään siitä, mitä huoneessa tapahtui. Panin merkille kaikki seikat ja henkilöt, vaikkakin kaikki ajatukseni kohdistuivat siihen, kuinka päästä kuninkaan

puheille. Parranajaja tuli huoneesta hopeamaljaa kantaen, seiso hetkisen ja sitten meni jälleen sisään äärettömän tärkeän näköisenä. Vartiat haukottelivat, ja muuan upseeri astui sisään, katseli ympärilleen ja palasi takaisin. Herra la Guesle, joka oli mennyt vastaanottohuoneeseen, tuli jälleen ulos ja seiso lähellä minua puhellen jakobiinimunkin kanssa, jonka kalpeat, hermostuneet ja äkilliset liikkeet muistuttivat jonkunverran Simon Fleix'tä. Munkilla oli kädessään jokin kirje tai anomus, jota hän näytti opettelevan ulkoa, sillä hänen huulensa liikkuvat yhtämittaa. Ikkunasta lankeavassa valossa näin, että hänen kasvonsa olivat kostean kelmeät ja piirteet vääntyneet. Mutta otaksuen, että hän, monien kaltaistensa tavoin, vietti epäterveellistä elämää, en ajatellut siitä sen enempää, vaikka hän tuntuikin minusta vastenmieliseltä ja minä olisin siirtynyt muualle, jollei paikkani hänen läheisyydessään olisi ollut niin sovelias.

Hetken perästä, minun siinä päätäni vaivatessa, tuli joku ulos ja sanoi jotakin la Queslelle, joka puolestaan kutsui munkkia ja lähti kiireesti ovea kohti. Jakobiini seurasi. Kolmas henkilö, joka oli tullut heidän muassaan, oli juuri kiinnittänyt huomionsa muualle eikä huomannut, vaikka la Guesle kutsui häntä. Silmänräpäyksessä olin selvillä tilanteesta. Kooten kaiken rohkeuteni astuin lattian poikki munkin jälessä, joka kuullessaan askeleeni tai tuntiessaan kaapunsa koskettavan minuun säpsähti ja katsahti epäluuloisesti taakseen, kasvoillaan niin kolkko ja synkkä ilme, että minä olin vähällä kavahtaa taaksepäin, luullen tuokion ajan näkeväni edessäni isä Antoinen haamun. Mutta kun mies ei virkkanut mitään ja käänsi kohta katseensa pois, karaisin mieleni ja astelin edelleen hänen jälessään. Sivuutin ovenvartian, ja kuin taikavoiman avulla olin kuninkaan huoneessa, mikä hetkeä aikaisemmin oli tuntunut yhtä saavuttamattomalta kuin sinne pääsy oli välttämätön turvallisuudelleni.

Eikä tämä menestys ollut ainoa seikka, mikä sai sydämeni sykkimään toivorikkaammin. Kuningas oli sisäänastuessani juuri puhumassa, ja hänen äänensä iloinen sävy tuntui lupaavan suosiollista vastaanottoa. Hänen majesteettinsa istui puoleksi puettuna tuolilla huoneen perällä, ympärillään viisi tai kuusi aatelisherraa, yhtä monen odottaessa ovensuussa, joitten viimeksimainittujen joukkoon minäkin riensin yhtymään.

La Guesle näytti aikovan mennä eteenpäin, mutta nähdessään ettei kuningas ollut häntä huomannut, jäikin paikalleen. Samassa kuningas kuitenkin näki hänet ja kutsui häntä. "Ahaa, Guesle!" virkkoi hän hyvätuulisesti. "Vai te siinä olette? Onko ystävänne mukana?"

Asianajaja astui esiin munkki rinnallaan, ja minulla oli tilaisuus panna merkille se edullinen muutos, joka oli tapahtunut kuninkaassa, sillä hän puhui ponneikkaammin ja näytti olevan paremmassa terveydessä kuin ennen. Hänen kasvonsa eivät näyttäneet varsin niin kalmanomaisilta maalin alta eikä hänen ruumiinsa varsin niin laihtuneelta. Mutta enemmän kuin mikään muu hämmästytti minua hänen mielialassaan tapahtunut muutos. Hänen silmänsä säkenöivät tuon-tuostakin ja hän nauroi alinomaa, niin että saatoin tuskin uskoa häntä samaksi mieheksi, jonka olin nähnyt epätoivon musertamana ja tunnonvaivojen kiduttamana.

Kääntäen huomionsa pois la Gueslestä hän alkoi vaihtaa sanoja häntä lähinnä seisovan aatelismiehen kanssa, katsellen häneen veitikkamaisin silmin ja lyöden vetoa Pariisin antautumisesta.

"Turkanen!" kuulin hänen iloisesti huudahtavan. "Antaisinpa tuhat puntaa, jos sais nähdä madame Montpensier'n tänä aamuna! Hän saa nyt pitää kolmannen kruununsa itse. Tai, hitto! — meidän pitäisi panna hänet luostariin. Se olisi mainio kosto!"

"Huntu tonsuurin sijasta", lausui puhuteltu myhäillen.

"Niin. Miksei? Olisihan hänkin tehnyt munkin minusta", vastasi kuningas sukkelasti. "Kyllä hän varmaan on valmis hirttämään itsensä sukkanauhaansa tänä aamuna, jollei hän jo ole kuollut kiukusta. Taikka, maltas, minä unhotin hänen kultaiset saksensa. Antakaamme hänen avata niillä valtimonsa. No niin, la Guesle, mitäs ystävänne haluaa?"

En kuullut vastausta, mutta se oli nähtävästi tyydyttävä, sillä hetken perästä kaikki paitsi jakobiinimunkki astuivat syrjään, jättäen hänet seisomaan kuninkaan eteen, joka ojentaen kätensä otti häneltä kirjeen. Silminnähtävästi vapisten munkki näytti tuskin jaksavan kestää hänen osakseen tullutta kunniaa, ja tämän nähdessään kuningas lausui kaikkien kuultavalla äänellä: "Nostakaa päänne vain. Te olette tervetullut. Minä rakastan munkinpäähinettä niinkuin jotkut rakastavat naisenmyssyä. No niin — mutta mitäs tämä on?"

Hän luki osan kirjeestä ja nousi seisoaalleen. Samalla munkki kumartui eteenpäin ikäänkuin ottaakseen paperin takaisin, ja sitten, niin nopeasti, niin äkkiä, niin odottamattomalla liikkeellä ettei kukaan ehtinyt liikahtaakaan ennenkuin kaikki oli tapahtunut, iski kuningasta veitsellä ruumiiseen! Kun terä välähti ja katosi ja kuningas syvään huokaisten vaipui takaisin tuolille, silloin, ja vasta silloin, tiesin kadottaneeni sallimuksen tarjoaman tilaisuuden anteeksiannon ja suojeluksen ansaitsemiseen. Sillä jos olisin tarkannut jakobiinia astuessamme yhdessä ovesta sisään ja lukenut hänen ilkeät kasvonsa oikein,

niin yksi sana, yksi ainoa sana olisi saanut puolestani aikaan enemmän kuin kymmenen Crillonin puoltolauseet!

Liian myöhään syöksähti kymmenkunta miestä auttamaan kuningasta; mutta ennenkuin he ehtivät hänen luokseen, oli hän itse vetänyt veitsen haavasta ja iskenyt sillä murhaajaa päähän. Silliaikaa kun toiset tuskasta huudahdellen riensivät tukemaan kuningasta, jonka ruumiista veri jo virtana vuoti, tarttuivat toiset katalaan munkkiin ja iskivät hänet maahan. Kun he kerääntyivät hänen ympärilleen, näin hänen hetkiseksi kohoavan polvilleen ja katsovan ylöspäin; veri, joka valui pitkin hänen kasvojaan, samoin kuin hänen piirteensä, jotka kuvastivat sekaisin voitoniloa ja kauhua, saivat tuon näyn painumaan ainaiseksi muistiini. Seuraavassa silmänräpäyksessä upposi kolme miekanterää hänen rintaansa, ja hänen vääntelevä ruumiinsa temmattiin kirousten sadellessa lattialta ja työnnettiin pää edellä ikkunasta läpi ja viskattiin ulos pihalla seisovien tallimiesten ja keittiöpiikain pilkattavaksi ja häväistäväksi.

Seurasi sanoin kuvaamaton sekasorto, toisten huutaessa että kuningas oli kuollut, kun toiset taas kutsuivat lääkäriä ja muutamat nimeltä mainiten Dortomania. Odotin että ovet suljettaisiin ja kaikki sisälläolijat estettäisiin poistumassa, niin että miehen rikostoverit, jos hänellä sellaisia oli, saataisiin kiinni, Mutta ei ollut ketään, joka olisi antanut tuon määräyksen. Sensijaan tunkeutui sisään monta, joilla ei ollut pääsyoikeutta eikä edes mitään asiaakaan, ja heidän huutonsa ja tungeksimisensa saattoivat sekamelskan ja hälinän sata kertaa pahemmaksi. Seisoessani keskellä tätä tuoksinaa hämmästyneenä ja tyrmistyneenä, omat vaarani ja huoleni unohtaneena, tunsin äkkiä hihaani rajusti nykäistävän ja katsahtaessani ympärilleni näin Simonin vieressäni. Pojan kasvot olivat tulipunaiset ja hänen silmänsä näyttivät pullistuvan ulos päästä.

"Tulkaa!" mutisi hän tarttuen käsivarteeni. "Tulkaa!" Ja muitta mutkitta tai selityksittä hän veti minua ovea kohti, kasvoillaan ja käytöksessään sellainen kiihtymys ja malttamattomuus kuin olisi hän itse ollut murhaaja. "Tulkaa, ei ole silmänräpäystääkään hukattavana", lähätti hän jatkaen ponnisteluaan vähääkään hellittämättä.

"Minne?" kysyin minä ihmeissäni, salliessani vastahakoisesti hänen hinata itseäni pitkin käytävää ja portailla ällistelevän väkijoukon läpi. "Minne, hyvä mies?"

"Ratsaille!" sähähti hän vastaukseksi korvaani. "Ratsastakaa henkenne edestä Navarran kuninkaan luo — jollei hän jo ole Ranskan kuningas! Ratsastakaa niinkuin kuolema olisi kintereillänne ja ilmottakaa hänelle uutinen ja käskekää hänen olla varuillaan omasta puolestaan! Jos ehditte ensimmäisenä, niin, auttakoon meitä taivas, Turenne saa huolehti koettaa pahimpansa!"

Tunsin joka hermon ruumiissani väräjävän, kun hänen tarkotuksensa selvisi minulle. Sanaakaan sanomatta irtauduin hänen käsipuolestaan ja viskauduin ihmistungokseen, joka täytti alemman käytävän ahdinkoon saakka. Taistelllessani hurjasti läpi päästäkseni Simon auttoi minua huutamalla: "Tohtoria! Tohtoria! Väistykää!" ja tämä sai monen siirtymään tieltäni siinä luulossa että minä olin valtuutettu sanansaattaja. Vihdoinkin sain tunkeutuneeksi joukon läpi ja pääsin pihalle, missä huomasin olevani ensimmäinen linnasta ulos tullut henkilö. Kymmenkunta ihmistä riensi minua kohti säikähtynein silmin ja kysymyksiä huulillaan, mutta minä juoksin heidän ohitsean ja siepaten Cidin ohjokset, joka onneksi oli ihan lähellä, hyppäsin satulaan.

Kääntäessäni hevosen porttia kohti kuulin Simonin huutavan jälkeeni: "Teininiitylle! Menkää sen kautta!" ja sitten en kuullut enää mitään. Olin ulkona pihasta ja laskin laukkaa lakittomin päin katua alas; naiset sieppoivat lapsiaan tieltä ja juoksivat syrjään, miehet tulivat säikähtyneinä talojensa oville huutaen että liigalaiset ovat kimpussamme? Kun kelpo ratsuni viskasi päänsä ylös ja kiisi eteenpäin, sinkautellen soraa korkealle taakseen kavioidensa, jotka luiskahtelivat ja tömähTELIVÄT kiviyttä vastaan, kun tuuli alkoi vinkua ympärilläni ja minä tartuin ohjiin lyhyemmältä, silloin tunsin sydämeni hypähtelevän riemastuksesta. Tunsin samanlaista ihanaa vapautusta ja kevennystä kuin vanki, joka kauan kahlehdittuna tyrmässä viruttuaan jälleen pääsee hengittämään vapaata taivaan ilmaa. Tömistimme alas yhtä katua ja sitten kapeata kujaa pitkin, kunnes muuan rikottu, risukimpulla tukittu portti — joitten yli Cid kompastellen rynnisti — toi meidät yhdellä harppauksella Teininiitylle, juuri kun myöhästynyt aurinko puhkesi paistamaan pilvien takaa heittäen valotulvan matalalle, avaralle tasangolle. Puoli penikulmaa edessäpäin kohoutuivat näkyviin Meudonin tornit kukkulan laella. Etäällä vasemmalla puolellamme olivat Pariisin muurit ja lähempänä samalla puolella kymmenkunta linnaketta ja patteria, siellä ja täällä samalla suunnalla näkyvien keihäskimppujen tai tiheitten jalkaväkijoukkojen ilmaistessa vihollisen läsnäoloa. En piitannut kuitenkaan mitään näistä enkä mistään muustakaan paitsi Meudonin torneista; suoraan niitä kohti suuntasin ratsuni päin, kiihottaen sen vauhdin äärimmilleen. Nopeaan lähestyivät ojat ja syvänteet näkyviin edestäpäin ja vilahtivat pois alitsemme. Kuopissa makaavat miehet kohosivat ylös ja tähtäsivät meihin taikka juoksivat karjuen katkaisemaan tietämme. Issyn luona olevasta linnakkeesta ammuttu kanuunanlaukaus repäisi ylös maata toisella puolellamme; joukko peitsimiehiä syöksähti esiin samalla suunnalla olevista maavarustuksista ja ratsasti joitakin

satoja syltiä kilpaa kanssamme, hurjasti karjuen ja uhkaillen. Mutta kaikki nuo yritykset olivat turhia. Äkillisen vauhdin kiihotuksen yllyttämänä ja tuntiessaan olevansa vapaa tekemään parhaansa — mikä tapahtui ylen harvoin — Cid pudisti vaahdon kuolaimistaan ja levittäen veripunaiset sieraimensa tuulta kohti kyyristyi yhä matalammaksi ja matalammaksi, kunnes sen pitkä kaula eteenpäin kurottuneena näytti, ruohokentän vilistessä ohi, pysähtymättä maaliensa kohti kiitävän nuolen kärjeltä.

Totta totisesti, kun ilma humisi korvissani ja aurinko paistoi kasvoihini, minä huusin ääneen kuin poika, ja vaikka istuin hiljaa uskaltamatta liikuttaa kättä taikka jalkaa, jotten rikkoisi kunnan sardinialaiseni menoa, rukoilin kiihkeästi, että tuo hevonen, jota olin hoitanut omin käsin ja ruokkinut viimeisellä kolikollani, kestäisi horjumatta loppuun asti. Sillä minusta tuntui että kokonaisen kansakunnan kohtalo ratsasti satulassani; ja mielessä Simonin sanat: "Käskekää hänen olla varuillaan", samoin kuin se itsellenikin päivänselvä asia, etteivät liigalaiset olisi niin hupsuja, että tuhoisivat yhden vihollisen korottaakseen samalle sijalle toisen, ei minusta tuntunut mikään sen mahdollisemmalta, kuin että minä huimasta ratsastamisestani huolimatta saapuisin liian myöhään ja tapaisin Navarran kuninkaan saman kohtalon uhrina kuin Ranskan kuningaskin oli.

Tässä innokkaassa riennossani olin tehnyt matkaa niin nopeasti kuin sitä vain harvoin tehdään, ja ohimoitani piiskaavan viiman vaikutuksesta olin jo tulemassa hiukkasen levollisemmaksi ja toivehikkaammaksi, kun yhtäkkiä näin suoraan edessäni juuri minun ja Meudonin välissä kourallisen miehiä parhaallaan kahakoimassa. Joukossa oli punaisia ja valkoisia mekkoja — liigalaisia ja hugenotteja — ja punamekot näyttivät olevan alakynnessä. Vielä katsellessani he kuitenkin pääsivät erkanemaan vastustajistaan järjestyksessä, mutta onnettomuudeksi peräytyen sellaiseen suuntaan ja sellaisella nopeudella, että minun täytyi ilmeisesti pakostakin joutua heidän kanssaan vastakkain, joko sitten koetin välttää tuota kohtausta tahi en. Ehdin hädintuskin saada käsityksen vaarasta ja sen läheisyydestä sekä erottaa molempien joukkojen tuolla puolen parinkymmenen viirin elostuttaman hugenottien pääkaartin, kun liigalaiset olivat kimpussani.

Arvelen heidän tietäneen, ettei kukaan, joka sellaisella vauhdilla pyrki Meudoniin, voinut olla heidän ystäviään, sillä he syöksyivät minua kohti kuusi miestä rinnan voitonriemusta huutaen, ja ennenkuin ehdin laskea kahteenkymmeneen, kohtasimme toisemme. Cid oli yhä kiivaassa vauhdissa, eikä ollut johtunut mieleeni pysäyttää sitä, niin ettei minulla ollut aikaa käyttää pistoolejani. Miekkani olin kiskaissut ulos, mutta kun aurinko häikäisi silmiäni ja miehillä oli haarniskat yllä, en saanut paljoakaan aikaa vaikkakin yhteentörmätyämme jakelin hurjia iskuja, raivoissani tästä äkillisestä vastuksesta, joka ilmestyi toiveitteni tielle juuri kun kaikki näytti olevan selvänä. Cid piti uljaasti puoliaan — kuulin hugenottien hurraavan kaukana — ja minä iskin syrjään erään miekankärjen, joka uhkasi kurkkuani. Mutta aurinko kilotti silmiini ja jokin löi minua päähän. Samassa sain rintaani ankaran iskun, joka suorastaan heitti minut satulasta. Huitoen hurjasti ilmaa putosin alas huumaantuneena ja puolipyörreissä, ja viimeisenä ajatuksenani maahan jysähtäessäni muistin neitiä ynnä pientä puroa porraskivineen.

XXXV. "Kuningas on kuollut!"

Herra d'Agenin haarniskaa sain kiittää henkeni säilymisestä, sillä se torjui saamani miekaniskun, niin että ainoa vahinko, minkä sain, oli hengitykseni salpautuminen joksikin aikaa, huimaus päässä ja jonkinlainen pyörtymiskohtaus. Näistä toivuttuani huomasin olevani selälläni maassa, miehen polvi rinnallani ja kymmenkunta ratsumiestä ympärilläni. Taivas pyöri sekavana silmissäni ja miehet näyttivät jättiläismäisiltä, mutta senverran kykenin kuitenkin ajattelemaan, että käsitin mitä oli tapahtunut ja että asiat olisivat voineet olla pahemminkin.

Alistuen vangiksijoutumisen ajatukseen valmistauduin pyytämään heitä säästämään henkeäni, otaksuen varmasti heidän siihen myöntävän, koska olin joutunut heidän käsiinsä avonaisessa taistelussa, rehellisesti ja selvällä päivällä. Mutta kun mies, jonka polvi jo teki oloni aika tukalaksi, näki että minä olin aikeissa puhua, pusersi hän minua äkkiä niin rajusti, samalla käskien minua kiukkuisella kuiskauksella olemaan hiljaa, että katsoin viisaammaksi totella häntä.

Makasin siis hiljaa, ja aivojeni ollessa vielä sekavina kuulin ikäänkuin unessa jonkun sanovan: "Kuollut! Niinkö todella? Ja minä jo toivoin tullemme ajoissa. No niin, paremmankin kohtalon hän olisi ansainnut. Kuka hän on, Rosny?"

"Tunnetteko häntä, Maignan?" kysyi ääni, joka kuulosti omituisen tutulta.

Mies, jonka polvi oli rinnallani, vastasi: "En, herra. Hän on minulle aivan outo. Hän näyttää normannilta."

"Saattaa kyllä ollakin!" virkkoi kimakkasointuisempi ääni, jota en ollut ennen kuullut. "Sillä hänellä oli hyvä hevonen. Jos minä saisin sata sellaista ja sata miestä, jotka ratsastaisivat yhtä huimasti, niin en kadehtisi itse Ranskan kuningastakaan."

"Puhumattakaan hänen navarralaisesta serkku-parastaan", lisäsi ensimmäinen puhuja nauraen, "jolla ei ole ehyttä paitaa selässään eikä nuttua, joka olisi suunnilleenkaan uusi. Niin, Turenne, myöntäkää vain, ettette sittenkään ole niinkään huonolla puolella!"

Näitä sanoja lausuttaessa ajatuskykyäni verhonnut pilvi väistyi yhtäkkiä syrjään. Näin, että miehillä, joitten käsiin olin joutunut, oli valkoiset nauhat ja heidän johtajallaan valkoinen sulkatöyhtö, ja käsitin ilman muuta, että Navarran kuningas oli tullut avukseni ja ajanut pakoon liigalaiset, jotka olivat työntäneet minut alas satulasta. Muisto kaikesta siitä, mitä oli tapahtunut tätä ennen, ja varsinkin tapahtumasta, jonka silminnäkijänä olin ollut kuninkaan vastaanottohuoneessa, syöksähti mieleeni niin valtavan voimakkaana, että jouduin raivoisan kärsimättömyyden valtaan ajatellessani hukkaamaani aikaa, ja nousten äkkiä ylös työnsin Maignanin pois rajulla ponnistuksella, huutaen että olin hengissä ja että minulla oli uutisia.

Maignan teki parhaansa pidättääkseen minua, sähisten että olin hullu ja pusertaen minut miltei hengettömäksi. Mutta turhaan, sillä Navarran kuningas oli ratsastanut lähemmäksi ja näki minun ponnistukseni. "Hoi! Onpas se merkillinen kuollut!" huusi hän tullen väliin. "Mitä tämä merkitsee? Antakaa hänen olla! Kuuletteko? Antakaa hänen olla!"

Tallimestari totteli ja siirtyi yrmeänä syrjään, silläaikaan kun minä hoipertelin jaloilleni ja katselin ympärilläni vieläkin hämärtävin ja vetisin silmin. Heti kohta minut tunnettiin ja lukemattomia hämmästyksen huudahduksia kuului ympärilläni. Kuullessani nimeäni mainittavan joka taholla eri äänillä panin merkille, että ainoastaan parooni de Rosny, johon silmäni ensin sattuivat, seisoi äänetönnä, katsellen minua hämmästyttä ja mielipahaa kuvastavin kasvoin.

"Kautta taivaan, minulla ei ollut tästä mitään tietoa!" kuulin Navarran kuninkaan selittävän, Turenne kreiviin päin kääntyneenä. "Mies ei suinkaan ole täällä minun suostumuksellani. Kysykää häneltä itse, jos tahdotte. Taikka minä kysyn. Puhukaa, hyvä herra", jatkoi hän kääntyen minuun päin ankarin ja uhkaavin kasvoin. "Te kuulitte eilen, mitä lupasin teille? Minkätähden, Jumalan nimessä, olette siitä huolimatta nyt täällä?"

Minä yritin vastata, mutta Maignan oli pidellyt minua niin, etten saanut kyllyiksi henkeä sisääni, vaan seisoin läähättäen.

"Teidän korkeutenne lempeys tässä asiassa", lausui Turenne ivallisesti hymyillen, "on ollut niin suuri, että hän on luottanut sen jatkuvaisuuteen. Ja epäilemättä hän luuli tapaavansa teidät yksin. Pelkään, että olen tiellä."

Tunsin hänet ryhdistään ja ylhäisestä esiintymistavastaan, joka jossakin muussa seurassa olisi ollut merkinä hänen valtias-asemastaan, ja unohtaen sen malttamattomuuden, joka vielä hetki sitten oli minua ahdistanut — pääni oli ehkä vieläkin vähän sekaisin — vastasin hänelle. "Ja kuitenkin olen kerran saanut lupauksen teidän ylhäisyytenne suojeluksesta", lausuin minä, saaden hengästykseltäni vihdoin puhutuksi.

"Minunko suojeluksestani?" huudahti hän, silmiensä vihaisesti välähtäessä.

"Juuri niin", vastasin minä; "Etampesin majatalossa, silloin kun herra Crillon tahtoi tapella kanssani."

Hän hämmästyi silminnähtävästi. "Oletteko te se mies?" huusi hän.

"Olen. Mutta minä en ole täällä jutellakseni itsestäni", vastasin minä, ja sen sanottuani — laiminlyödyn asiaini muistuessani jälleen mieleeni — astua hoipersin Navarran kuninkaan viereen ja tartuin polvilleni langeten hänen jalustimeensa. "Sire, minä tuon teille uutisia! Suuria uutisia! Kauheita uutisia!" huusin, pidellen suonenedontapaisesti jalustimesta. "Muuan katala munkki pisti vasta neljännestanti sitten hänen majesteettiansa tikarilla ruumiiseen hänen vastaanottohuoneessaan. Ja hän on kuolemaisillaan, tai kukaties jo kuollut."

"Kuollut! Kuningasko?" huusi Turenne kiroten. "Mahdotonta!"

Sekavasti kuulin toisten huudahtelevan minkä mitäkin, sen mukaan kuin hämmästyksensä ja säikähdys tai suuttumus tai epäuskoisuus heidän mieliään liikuttivat. Mutta minä en vastannut heille, sillä koko huomioni kahlehti ja lumosi se ihmeellinen muutos, jonka näin Henrikin kasvoilla tapahtuvan. Hänen silmänsä alkoivat yhtäkkiä verestää ja näyttivät vetäytyvän raskaitten silmäkulmien alle, posket muuttuivat väriltään tiilenpunaisiksi, puoliavointen huulten välistä kuulsivat hänen hampaansa parran

takaa, samalla kun hänen kookas nenänsä, joka näytti kaartavan kaartamistaan, kunnes se miltei kosketti hänen leukansa, antoi hänen liikkuvailmeisille kasvoilleen yhtä eriskummallisen kuin kammottavan ulkonäön. Muuten hän ei kotvaan virkkanut sanaakaan, vaikka näin hänen kätensä puristavan ratsupiiskaa suonenvedontapaisella otteella, ikäänkuin hän olisi ajatellut: "Se on minun! Minun! Riistäköön sen minulta joka uskaltaa!"

"Pitäkää mielessänne, mies", lausui hän viimein kiinnittäen läpituken katseensa minuun ja puhuen karhealla, matalalla äänellä, joka muistutti suuren koiran murinaa, "ettei nyt ole leikin aika. Ettekä te saa nahkaanne pelastetuksi juonen avulla. Sanokaa minulle, niin totta kuin elätte, onko tämä juoni?"

"Taivas varjalkoon, sire!" vastasin minä kiihkeästi. "Minä olin huoneessa ja näin sen omin silmin. Nousin paikalla satulaan ja ratsastin tänne lyhintä tietä varottaakseni teidän korkeuttanne olemaan varuillaan. Munkkeja on paljon, eikä Pyhä Liitto halua pysähtyä puolitiehen."

Näin että hän uskoi minua, sillä hänen kasvojensa jännitys laukesi. Hänen hengityksensä näytti jälleen kulkevan tasaisesti, ja kymmenesosa-sekunnin verran hänen katseensa etsi Rosnyn katsetta. Sitten hän loi silmänsä jälleen minuun. "Kiitän teitä, herra", lausui hän kumartaen vakavasti ja kohteliaasti, "huolenpidostanne minua kohtaan — en uutisistanne, sillä ne ovat kovin surullisia. Jumala suokoon, että serkkuni kuningas olisi ainoastaan haavottunut. Sanokaa meille nyt tarkoin — sillä nämä herrat haluavat tietää yhtä maltittomasti kuin minäkin — oliko lääkäri ollut hänen luonaan?"

Vastasin kieltävästi, mutta lisäsin että haava oli nivusissa ja vuoti kovasti verta.

"Te sanoitte muutama minuutti takaperin: 'Kuolemaisillaan tai jo kuollut!'" pitkitti kuningas. "Minkätähden?"

"Hänen majesteettinsa kasvot olivat rauenneet", sopersin minä.

Hän nyökkäsi. "Te olette ehkä erehtynyt", sanoi hän. "Toivon että olette. Mutta tuolla tulee Mornay. Hän tietää ehkä enemmän."

Silloin kaikki jättivät minut, itse Turennekin — niin malttamattomasti halusivat kaikki kuulla asian todellista laitaa. Maignan yksin jäi viereeni, ollen asettavinaan jalustinhihnaa, ja kehotti minua hillityllä äänellä pakenemaan. "Ottakaa tämä hevonen, herra de Marsac, jos tahdotte", yllytti hän, "ja ratsastakaa takaisin samaa tietä kuin tulittekin. Te olette suorittanut asian, jota varten tulitte. Rientäkää takaisin ja kiittäkää kun pääsette."

"Vait!" sanoin minä. "Ei ole vaaraa."

"Sen saatte nähdä, jos jäätte tänne", vastasi hän synkästi. "Tehkää nyt niinkuin neuvon ja ottakaa tämä hevonen", pitkitti hän, "ja ratsastakaa tiehenne! Uskokaa minua, se on teille parasta."

Minä nauroin vain vasten hänen totista ja huolestunutta naamaansa. "Kyllä näen, että olette saanut parooni de Rosnylta määräyksen pysyttää minut erilläni", sanoin hänelle. "Mutta minä en mene, ystäväni. Hänen täytyy koettaa päästä pulastaan jollakin toisella keinolla, sillä tänne minä jään."

"No, tulkoon sitten verenne teidän päällenne", vastasi Maignan, hypäten satulaan kasvot synkinä. "Minä olen tehnyt parhaani pelastaakseni teidät."

"Sekä isäntänne!" vastasin minä nauraen.

Sillä pakenemista minä kaikkein vähimmin ajattelin. Olin tehnyt tämän ratsastusmatkan siinä selvässä tiedossa, ettei mikään ollut minulle tällä hetkellä niin tarpeen kuin saada jalansijaa hovissa. Sallimuksen erikoisen suosion avulla olin sen nyt saavuttanut, enkä minä ollut niitä miehiä, että olisin luopunut siitä sen takia, että se oli täperä ja uhanalainen. Jotain oli jo sekin, että olin puhunut suuren kreivin kanssa silmä silmää vasten tulematta turmioon, että olin pelottomalla katseella vastannut hänen katseeseensa enkä ollut siitä kuollut, ja että olin pannut käytäntöön Crillonista ottamani opin saamatta siitä mitään vahinkoa.

Eikä siinä ollut kaikki. En ollut pahimpinakaan aikoina soimannut Navarran kuningasta siitä ettei hän tunnustanut palveluksiani. Mielelöntähän olisi ollut niin tehdäkin, koska se kerran sisältyi kauppaan. En myöskään ollut milloinkaan epäillyt hänen suopeuttaan minua kohtaan, taikka ettei hän olisi valmis palkitsemaan minua, jos tilaisuus ilmestyisi. Nyt saatoin ylpeillä siitä, että olin antanut hänelle sen mitä hän tarvitsi ja mitä hänellä tähän saakka ei ollut ollut — nimittäin muodollisen syyn asettua minua puoltamaan.

Olinko näissä päätelmissäni oikeassa vai väärässä, sen olin pian näkevä, sillä tällä hetkellä Henrikin ratsastusseurue, joka oli jättänyt minut sata askelta jälkeensä, pysähtyi, ja samalla kun jotkut joukosta viittoivat minua tulemaan, kannusti muuan hevosensa takaisin kutsuen minua kuninkaan luokse.

Riensin noudattamaan määräystä niin nopeaan kuin saatoin, mutta lähestyessäni joukkoa näin, että vaikkakin kaikki näyttivät odottavan minun saapumistani, ei Navarran kuningas enempää kuin Turenne kreivikään ajatelleet etusijassa minua. Kaikkien kasvoilla, Henrikistä alkaen hänen vähäpätöisimpään hovimieheensä asti, kuvastui tärkeä vakavuus, jonka ilman vaikeutta voin käsittää johtuvaksi siitä kaikkien mielissä asuvasta ja kaiken muun mielenkiinnon syrjäyttävästä epätietoisuudesta, oliko Ranskan kuningas kuollut vai kuolemaisillaan vai ainoastaan haavotettu.

"Joutuin!" virkkoi Henrik kärsimättömänä niin pian kun olin tullut kuulomatkan päähän. "Älkää pidättäkö minua asioillanne kauempaa kuin on välttämätöntä. Kreivi de Turenne vaatii minua panemaan toimeen eilen antamani määräyksen. Mutta koska olette antautunut vaaraan minun tähteni, tunnen olevani velvollinen jotenkin hyvittämään sen teille. Olkaa siis hyvä ja menkää heti herra la Varenneen asuntoon ja luvatkaa kunniasanallanne olla liikkumatta sieltä mihinkään siksi kunnes asianne on ratkaistu."

Käsittäen, että tästä lykkäyksestä, joka samalla takasi hetkellisen turvallisuuteni ja lupasi hyvää vastaisuuteen nähden, saisin kiittää sitä suurta tapahtumaa, joka itse Turennekin mielessä jätti varjoon kaikki muut, kumarsin äänettömänä. Henrik ei kuitenkaan tyytynyt tähän.

"No, herra", sanoi hän tiukasti, "suostutteko siihen?"

Vastasin nöyrästi kiittäväni häntä hänen lempeydestään.

"Kiitokset ovat tässä aivan tarpeettomia", vastasi hän kylmästi. "Se, mitä olen tehnyt, ei ole missään yhteydessä Turenne kreivin syytöksen kanssa. Hänen on saatava oikeus."

Kumarsin jälleen, ja tuokion perästä oli joukkue lähtenyt laukkaa ajaen Meudonia kohti, mistä, kuten myöhemmin kuulin, Navarran kuningas viidenkolmatta valitun ratsumiehen saattamana ratsasti täyttä vauhtia St. Cloudiin asettuakseen hänen majesteettinsa vuoteen ääreen. Eräs tallimies oli ottanut kiinni Cidin, joka oli karannut kaupunkiin saamatta muuta vammaa kuin pienen haavan lapaansa, ja tuli vähän ajan päästä minua vastaan sitä taluttaen, ja siten saatoin saapua edes jonkunlaisella arvokkuudella Varenneen asunnolle, joka oli pieni talo kukkulan juurella lähellä linnan porttia.

En joutunut siellä kärsimään suurempaa vapauden rajoitusta kuin mihin kunniasanani minut velvotti, ja kun huoneessa oli vielä se mukavuus, että sen akkuna oli valtakadun puolella, oli minulla tilaisuus seurata ja ottaa osaa pitkin päivää niihin moniin hälytyksiin ja yllätyksiin, joista tuo päivä oli merkillinen. Sen suusta suuhun kiitävät monenmoiset huhut samoinkuin se kiihkeä jännitys, joka valtasi kaikki mielet, ovat niin tuoreessa muistossa, etten huoli niissä viipyä, vaikkakin ne sillä kertaa autoivat ajatuksiani pysymään poissa omista huolistani. Riittäköön kun sanon, että jonakin hetkenä kuulumme että hänen majesteettinsa oli kuollut, toisena taas että haava ei ollut muuta kuin ihonaarmu, ja vielä, että saatoimme odottaa hänen saapuvan Meudoniin ennen auringonlaskua. Huhu, että Montpensier'n herttuatar oli ottanut myrkyä, oli tuskin ehtinyt saada herkätkä uskojansa, kun Pariisin tykit ampuivat riemulaukauksia kuninkaan kuoleman johdosta.

Kadut olivat niin täpötäynnä ihmisiä, jotka kertoivat ja kuuntelivat näitä huhuja, että minusta tuntui ikkunassa seisoessani kuin olisin katsellut markkinoita. Eikä minun tarvinnut hakea kaikkea ajankuluani seinien ulkopuolelta, sillä joukko hoviin kuuluvia herrasmiehiä, jotka olivat kuulleet minun olleen sinä aamuna St. Cloudissa ja vielä itse tapahtumahuoneessa — seikka, mikä teki minut sillä hetkellä maailman halutuimmaksi seuratoveriksi — muistivat yhtäkkiä olevansa hiukan tuttuja kanssani ja tekivät minulle kunnian tulemalla minua tervehtimään ja istumalla suuren osan päivästä luonani. Ja minä myönnän, että sain tästä seikasta yhtä paljon toivoa kuin huviakin, sillä tiesinhän, että hovimiehet ovat maailman parhaita sään-ennustajia, jotka eivät kammoksu mitään niin paljon kuin seurustelua sellaisten kanssa, joille aurinko ei paista.

Vihdoinkin, iltapuolen keskipalkoilla, Navarran kuningas palasi tuoden tietoja, jotka, hälventäen toisten pelon ja kukistaen toisten toiveet, tekivät lopun tästä epävarmuudesta vakuuttamalla monien hämmästykseksi, ettei hänen majesteettinsa henki ollut vaarassa. Vaihtelevin tuntein kuulumme, että ensimmäiset johtopäätökset, joihin en ollut tullut yksin minä, vaan kokeneet lääkäritkin, olivat myöhemmin ilmenteitten asianhaarojen perustalla osottautuneet vääriksi, ja että, sanalla sanoen, Pariisilla oli yhtä suuri syy pelkoon ja uskollisilla alamaisilla yhtä paljon aihetta toivoon kuin ennen tuota uhkarohkeata yrittystä.

Olin hädintuskin ehtinyt sulattaa tämän hämmästyttävän tiedon, joka, sen tunnustan, oli minulle vähemmän tervetullut kuin sen olisi pitänyt olla, kun herra d'Agen saapui luokseni ja suuntasi ajatukseni joksikin aikaa toisaalle. Heti kun hän oli saanut kuulla missä olin ja mihin merkillisiin seikkailuihin olin joutunut, oli hän lähtenyt ratsastamaan Meudoniin, pysähtyen ainoastaan kerran, juuri vähää ennen kuin saapui minun luokseni, käydäkseen tervehtimässä rouva de Bruhlia. Kysyin häneltä, kuinka tämä oli ottanut hänet vastaan.

"Niinkuin hänestä voi arvatakin", vastasi hän punastuen. "Ystävällisemmin kuin minulla oli oikeutta odottaa, joskaan ei niin lämpimästi kuin olin uskaltanut toivoa."

"Se tulee kyllä aikaa myöten", sanoin minä nauraen. "Entä neiti de la Vire?"

"En tavannut häntä", vastasi hän, "mutta kuulin että hän voi hyvin. Ja on tuhat kertaa tulisemmin rakastunut", jatkoi hän silmäillen minua veitikkamaisesti, "kuin viimeksi häntä nähdessäni."

Nyt oli minun vuoroni punastua, ja sen teinkin, tuntien täysin määrin sitä mielihyvää, jota tuon kaltainen vakuutus oli tarkotettukin tuottamaan. Kuvitellessani neiti de la Vireä sellaisena kuin olin hänet viimeksi nähnyt, satulastaan puoleeni kallistuneena, rakkaus niin selvästi kasvoilleen kirjoitettuna, että kuka hyvänsä saattoi sen lukea, vaivuin niin suloiseen haaveiluun, että kun herra la Varenne hetken perästä astui huoneeseen, ei sanaakaan enempää ollut lausuttu kummaltakaan puolen.

Hänen katseensa ja äänensä olivat niin jyrkät kuin miksi hän lempeältä ja hyvänlaatuiselta luonnoltaan saattoi ne tehdä. "Herra de Marsac", hän lausui, "minusta on ikävä tehdä oloanne rajotetummaksi, mutta olen saanut määräyksen kieltää teitä tapaamasta ystäviänne. Ja minun täytyy pyytää tätä herraa poistumaan."

"Mutta ystäväni ovat kulkeneet täällä kaiken päivää", sanoin kummastuneena. "Onko tämä uusi määräys?"

"Kirjallinen määräys, joka saapui minulle vasta kaksi minuuttia sitten", vastasi hän suoraan. "Olen myöskin saanut määräyksen siirtää teidät pihanpuolella taloa olevaan huoneeseen, niin ettette voi nähdä kadulle."

"Mutta minulta otettiin kunniasana", huudahdin minä luonnollisen harmintunteen valtaamana.

Hän kohautti olkapäitään. "Ikäväkseni täytyy minun sanoa, ettei minulla ole sen kanssa mitään tekemistä", vastasi hän. "Voin ainoastaan noudattaa määräyksiä. Minun täytyy niinollen pyytää tätä herraa poistumaan."

Herra d'Agenilla ei tietysti ollut muuta valittavana kuin jättää minut, minkä hän teki, kuten saatoin nähdä huolimatta hänen iloisista ja luottavaisista jäähyväislauseistaan, koko lailla epäluuloisena ja pahaa-aavistavana. Kun hän oli mennyt, ryhtyi la Varenne viipymättä panemaan täytäntöön määräystensä toista osaa. Niin huomasin hetken perästä olevani pienessä ja pimeässä huoneessa, jonka ikkunan edessä oli kolmen askeleen päässä sen kallion sileä kylki, jolla linna seiso. Tämä muutos valoisan ikkunan äärestä, josta saatoin katsella kaupungin elämää kaikessa sen moninaisuudessa ja seurata joukkojen mielialan pienimpiäkin ailahtuksia, ahtaaseen kammioon, jonne ei mikään ääni päässyt tunkeutumaan ja missä keskipäivän ja illan erokin oli vain heikosti huomattavissa, ei voinut olla vaikuttamatta painostavasti mielialaani, varsinkin kun uskoin sen merkitsevän yhtä vakavaa muutosta onneni suunnassa. Otaksuen että minun nyt täytyi esiintyä Navarran kuninkaan silmissä valheellisten uutisten tuojana, asetin määrityksen vankeuteni tiukentamisesta yhteyteen hänen St, Cloudista paluunsa kanssa; ja oivaltaen että Turenne kreivillä oli jälleen vapaus omistautua minun asioilleni, aloin katsella eteeni aavistuksin, jotka olivat sitä kiusallisempia, kun antamani kunniasana teki mahdottomaksi kaikki karkaus-yrityksetkin.

Uni ja tottumus auttoivat minua kuitenkin viettämään yön rauhallisesti. Aamulla ani varhain kova tykkien pauke, joka kuului minunkin kammiooni, saattoi minut otaksumaan että Pariisi oli antautunut; mutta palvelija, joka toi minulle aamiaista, kieltäytyi tönkeästi antamasta minulle mitään tietoja. Koko päivän vietin sitten yksinäni, ajatukset vuoroin rakastetussani, vuoroin omassa tulevaisuudessani, joka alkoi tuntua yhä synkemmältä mitä useampi tunti kului. Ei kukaan tullut minua tapaamaan, ei askeltakaan kajahtanut hiljaisessa talossa; ja yhteen aikaan luulin jo vartiaini unohtaneen senkin, että tarvitsin ruokaa. Tämä laiminlyönti tosin korjattiin illan tullen, mutta herra la Varennea ei sittenkään näkynyt, palvelija tuntui olevan mykkä eikä mitään ääniä kuulunut koko talosta.

Oli kulunut noin tunti siitä kun olin lopettanut ateriani, ja huone alkoi jo käydä pimeäksi, kun hiljaisuus vihdoinkin keskeytyi nopeitten askelien kajahtaessa ulko-ovelta. Ne pysähtyivät ikäänkuin empien porrasten juurella, mutta seuraavassa tuokiossa ne lähenivät jälleen ja pysähtyivät huoneeni ovelle. Nousin istuimeltani kuullessani avainta kierrettävän lukossa, ja on helppo kuvailla hämmästykseni, kun näin itse Turenne kreivin astuvan sisään ja sulkevan oven jälkeensä.

Hän tervehti minua ylpeästi astuessaan pöydän luokse, kohottaen hattuaan hetkiseksi ja pannen sen sitten jälleen päähänsä. Sen tehtyään hän jäi katsomaan minuun ja minä häneen, äänettömyydessä, joka minun puoleltani oli pelkkä hämmästyksen tulos, mutta hänen puoleltaan aiheutui halveksumisesta ja jonkinlaisesta ihmettelystä. Iltavalo, joka oli tuntuvasti hämärtyvässä, antoi hänen kasvoilleen kaamean vaaleuden, saaden ne erottumaan takana olevasta varjosta tavalla, joka ei jättänyt tekemättä

vaikutustaan minuun.

"Niin", lausui hän vihdoin, puhuen hitaasti ja kuvaamattoman hävyttömästi, "olen tullut tänne saadakseni katsoa teitä!"

Tunsin suuttumuksen kohoavan sisässäni ja vastasin hänen katseeseensa yhtä tiukalla katseella. "Niinkuin tahdotte", lausuin olkapäitäni kohauttaen.

"Ja ratkaistakseni erään kysymyksen", jatkoi hän samalla äänellä. "Nähdäkseni, onko se mies, joka oli kyllin mieletön loukkaamaan ja halveksimaan *minua*, sellainen vanha, pennitön hölmö, jollaiseksi jotkut häntä kutsuivat, vai uhkarohkea yltiöpää, joksi toiset häntä kuvasivat."

"Oletteko nyt päässyt selville?" virkoin minä.

Hän silmäili minua hetkisen tiukasti; sitten hän äkkiä kiivastuen huusi: "Hitto soikoon, jos olen! En edes tiedä, olenko tekemisissä erittäin ovelan vai erittäin typerän, hullun vai konnan kanssa!"

"Voitte sanoa mitä haluatte vangille", vastasin minä kylmästi.

"Turenne tekee sen yleensä kenelle haluaa!" vastasi hän. Seuraavassa tuokiossa hän sai minut säpsähtämään sanomalla, vetäen esiin makeisrasian ja avaten sen: "Tulen juuri sen pienen hupakon luota, jonka olette lumonnut. Jos hän olisi minun vallassani, niin olisin piiskannut hänet ja pannut vedelle ja leivälle kunnes hän tulisi järkiinsä. Mutta kun ei hän ole, täytyy minun käyttää toista keinoa. Saanko kysyä", jatkoi hän ivallisella äänellään, "onko teillä minkäänlaista käsitystä, miten teidän tulee käymään, herra de Marsac?"

Sydämeni sanomattomasti keventyneenä siitä mitä hän sanoi neidistä, vastasin että minulla oli mitä täydellisin luottamus Navarran kuninkaan oikeudenmukaisuuteen.

Hän kertasi tuon nimen tavalla, jonka merkitystä en ymmärtänyt.

"Niin, Navarran kuninkaan", vastasin minä lujasti.

"No niin, uskallanpa sanoa että teillä on hyvä syy tehdä niin", lausui hän pilkallisesti hymyillen. "Jollen erehdy, tiesi hän tästä asiasta hiukan enemmän kuin mitä hän myöntää."

"Todellako? Navarran kuningasko?" sanoin minä tuijottaen tyhmästi häneen.

"Niin, todella, todella, Navarran kuningas!" tikasi hän vastaan matkien minua, ollen lähempänä kiukkua kuin mitä siihen saakka olin hänestä huomannut. "Mutta jättäkää hänet hetkeksi syrjään, junkkari", jatkoi hän, "ja kuunnelkaa minua. Taikka katsokaa ensin tätä. Joka näkee, se uskoo."

Puhuessaan hän veti esiin paperin, jonka hän jonkinlaisella äkäisellä ylenkatseella työnsi kouraani. Pidättäen hämmästykseni vein sen ikkunan luokse ja vaivaloisesti lukien sain selville, että se oli asianmukaiseen muotoon laadittu kuninkaallinen käskykirje, jolla määrättiin joku tuntematon henkilö — nimen paikka oli nimittäin jätetty tyhjäksi — Armagnac'in maaherraksi kahdentoistatuhannen livren vuosipalkalla!

"No niin?" virkahti hän maltittomasti.

"Niin?" vastasin minä koneellisesti, sillä aivojani huimasi; tuollainen paperi tuollaisella tavalla esitettyinä herätti eriskummallisia ajatuksia mielessäni.

"Voitteko saada selvää siitä?" kysyi hän.

"Kyllä", vastasin minä, sanoen itsekseni että hän varmaan tahtoi tehdä minulle jonkun kepposen.

"No hyvä", jatkoi hän, "kuulkaa sitten. Minä aion kohdella teitä lievästi, tehdä teille tarjouksen, herra de Marsac. Hankin teille vapautenne takaisin ja täytän tuon tyhjän paikan, jonka tässä näette, teidän nimellänne — yhdellä ehdolla."

Tuijotin häneen niin hämmästyneenä kuin oli luonnollista tuollaisen ehdotuksen kuullessani. "Siis tahdotte antaa tuon viran minulle?" sopersin epäuskoisena.

"Koska kuningas on jättänyt sen minun valtaani, niin tahdon sen tehdä", vastasi hän. "Mutta sallikaa minun ensin huomauttaa", jatkoi hän ylpeästi, "että asialla on toinenkin puoli. On kyllä totta, että minä tarjoan teille, herra de Marsac, sellaisen viran, jonka pitäisi tyydyttää kunnianhimoisimmatkin toiveenne. Mutta toiselta puolen on teidän pidettävä mielessä, että minulla on yhtä suuri valta kostaa nyt kuin eilenkin, ja että jos suostun ostamaan teidät, niin johtuu se siitä, että erityiset syyt kehottavat tuohon menettelyyn, eikä suinkaan siitä, että se olisi ainoa vallassani oleva keino."

Minä kumarsin. "Ja mikä on tuo ehto, herra kreivi?" kysyin käheästi, alkaen ymmärtää hänen tarkotustaan.

"Se, että luovutte vaatimasta tai pyytämästä holhokkini kättä", vastasi hän kevyesti. "Siinä on kaikki. Se on yksinkertainen ja huokea ehto."

Katsoin häneen uudelleen hämmästyneenä, ihmeissäni, ällistyksissäni, lukemattomien kysymysten risteillessä mielessäni. Minkätähden hän hieroi kauppaa, kun hänellä oli valta käskää? Minkätähden hän alentui sovintoon, kun kerran olin hänen armoillaan? Minkätähden hän otti vakavan keskustelun alaiseksi toiveeni, joitten täytyi hänestä tuntua äärimmäiseltä röyhkeydeltä? Minkätähden? En kyennyt sitä selvittämään itselleni, vaan seisoin tuijottaen häneen äänettömänä; ällistykseni oli yhtä suuri kuin jos hän olisi tarjonnut minulle Ranskan kruunua; ihmetykselläni ja epäilyksilläni ei ollut määrää.

"No", lausui hän viimein, käsittäen väärin kasvoillani kuvastuvan mielenliikutuksen. Te suostutte kai?"

"En ikinä!" vastasin lujasti.

Hän säpsähti. "Luulen etten kuullut oikein", sanoi hän, puhuen hitaasti ja miltei kohteliaasti. "Minä tarjoan teille suuren viran ynnä suojelukseni, herra de Marsac. Onko minun ymmärrettävä, että pidätte parempana vankeutta ja vihollisuuttani?"

"On, jos ehdot ovat sellaiset", vastasin minä.

"Ajatelkaa, ajatelkaa!" lausui hän jyrkästi.

"Olen ajatellut", vastasin minä.

"Kyllä, mutta oletteko myös ajatellut millainen on asemanne?" sanoi hän. "Oletteko ajatellut, kuinka monta estettä on teidän ja tuon pienen hupsun välillä? Kuinka monen henkilön vastustus teidän on voitettava, kuinka monta ystävää hankittava? Oletteko ajatellut, mitä merkitsee asettua taistelemaan minua vastaan tässä asiassa, tai kummalle meistä todennäköisesti voitto lopulta lankeaa?"

"Olen ajatellut", toistin minä.

Mutta ääneni vapisi. Huuleni olivat kuivat. Huone oli käynyt pimeäksi. Ulkopuolella oleva kallio, joka esti valoa pääsemästä kammiooni, sai sen näyttämään jo vankityrmältä. Vaikka en uneksintukaan suostumisesta, vaikka tunsinkin että hän tässä keskustelussa oli alentunut vertaisekseni ja minä olin päässyt hänestä voitolle, niin tunsin kuitenkin mieleni lannistuvan. Sillä minä muistin kuinka vankiholvissa viruvan miehen elämä hitaasti mataba eteenpäin alituksessa unohduksessa, kuinka vaivalloisesti siellä kuluvat päivät, jotka vapaille miehille ovat kirkkaita ja täynnä toiveita ja pyrkimyksiä. Väläyksessä selkeni minulle, millaiselta tuntuisi jäädä tänne tai johonkin samankaltaiseen paikkaan, saamatta koskaan enää nousta hevosen selkään tai hengittää vapaata taivaan ilmaa, kuulematta koskaan enää miekan kalinaa jalustinta vastaan tai herra d'Agenin sointuvaa ääntä, kun hän kutsuu ystäväänsä!

Odotin Turenneen lähtevän pois saatuaan vastaukseni tai sitten joutuvan sellaiseen raivoon, jollaista vastarinta on omiaan synnyttämään niissä, jotka harvoin sitä kohtaavat. Ihmeekseni hän kuitenkin hillitsi itsensä. "Niin", sanoi hän, niin maltillisesti että se kerrassaan kummastutti minua, varsinkin kun hänen äänensä selvästi ilmaisi harmistumista, "minä tiedän mihin te luotatte. Te arvelette että Navarran kuningas on teitä suojeleva. Mutta minä vakuutan Turenneen kunnian nimessä, ettei hän tee sitä, ettei Navarran kuningas tee mitään teitä pelastaakseen. Mitenkäs nyt vastaatte?"

"Samoin kuin ennenkin", virkoin itsepintaisesti.

Hän otti paperin pöydältä synkästi naurahtaen. "Sitä pahempi itsellenne siis!" sanoi hän kohauttaen olkapäitään. "Sitä pahempi itsellenne! Pidin teitä lurjuksena; näyttekin olevan hullu!"

XXXVI. "Eläköön kuningas!"

Nämä sanat olivat hänen jäähyväisensä. Mutta hänen lähtönsä, jota muutamia hetkiä aikaisemmin olisin tervehtinyt ilolla, koska se päästi minut hämmingistä ja nöyryytyksestä, jätti minut välinpitämättömäksi. Hänen juhlallisesti vahvistamansa vakuutus, ettei minulla ollut odotettavissa minkäänlaista apua Navarran kuninkaalta, oli masentanut minut, murskaten toiveeni ja luottavan mielialani niin perinpohjin, että seisoin kuin kiinninaulittuna paikalleni vielä kauan sen jälkeen, kun hänen askeltensa kaiku oli lakannut kuulumasta käytävästä. Jos oli totta, mitä hän oli sanonut, niin en

voinut nähdä valonpilkettäkin siinä pimeydessä, joka varjosi tulevaisuuteni samoin kuin kammion, jossa seisoin. Tunsin hänen majesteettinsa heikkouden ja horjuvaisuuden liian hyvin asettaakseni mitään luottamusta häneen; jos vielä Navarran kuningaskin minut hylkäsi, olin todellakin ilman toivoa ja ilman auttajaa.

Olin seisonut jonkun aikaa aprikoiden tätä tuskallista kysymystä, jota, tuntien Turenneen ankaruuden yksityistä kunniaansa koskevista asioista, en voinut kevyesti sivuuttaa, kun kuulin uusia askeleita porraskäytävästä ja herra la Varenne aukaisi oven. Nähdessään minun olevan pimeässä sopersi hän anteeksipyyntönsä palvelijain leväperäisyydestä.

"Olemme olleet sellaisessa tuoksinassa koko päivän, että teidät on unohdettu", jatkoi hän. "Mutta nyt ei teillä tule olemaan mitään valittamisen syytä. Minä olen saanut määräyksen tuoda teidät hänen majesteettinsa luokse viipymättä."

"St. Cloudiinko!" huudahdin minä kovasti kummissani.

"Ei, Ranskan kuningas on täällä", vastasi hän.

"Meudonissako?"

"Aivan niin. Minkätähden ei?"

Lausuin ihmettelyni hänen majesteettinsa pikaisesta parantumisesta.

"Kaikkia vielä!" vastasi hän kursailematta. "Hän voi yhtä hyvin kuin ainakin. Minä jätän teille kynttiläni. Olkaa hyvä ja tulkaa alas heti kun olette valmis, sillä ei ole hyvä antaa kuninkaiden odottaa. Oh! Olinpa unhottaa yhden asian", jatkoi hän kääntyen takaisin ollessaan jo ovella. "Määräykseni on pitää huoli siitä ettette saa puhella kenenkään kanssa ennenkuin olette tavannut kuningasta, herra de Marsac. Pyydän teitä hyvántahtoisesti muistamaan tämän, jos meidän täytyy odottaa esihuoneessa."

"Siirretäänkö minut toiseen — oleskelupaikkaan?" kysyin minä, mieli täynnä aavistuksia.

Hän kohautti olkapäitään. "Mahdollista kyllä", vastasi hän. "En tiedä."

Minä en tietysti voinut muuta kuin mutista olevani kuninkaan käytettävissä; minkä jälkeen la Varenne poistui, jättäen minut suhtautumaan asiaan miten parhaiten taisin. Odotin luonnollisesti kaikkea muuta kuin hyvää vastaanotosta, johon liittyi tuollainen ehto; ja tämä oli omiaan tekemään yhä mustemmaksi mieleni, joka jo ennestäänkin yksinäisyydessä viettämäni pitkän päivän vaikutuksesta oli sangen alakuloinen. En kuitenkaan kammonut mitään niin paljon kuin pitkittyvää epävarmuutta, ja siksi riensin kiireesti siistimään pukuaani mikäli voin, ja laskeusin sitten alas portaita, joitten juurella vartiani oli odottamassa minua parin palvelijan kanssa, joista toinen kantoi soihtua.

Menimme ulos rinnatusten, ja kun matkaa oli ainoastaan satakunta kyynärää, astuimme jo melkein samassa linnanportista sisään. Panin merkille, että portti oli hyvin vahvasti vartioitu, mutta lyhyt ajattelu riitti muistuttamaan minulle, ettei se ollut suinkaan kummeksittavaa sen jälkeen mitä oli tapahtunut St. Cloudissa. Pihan poikki kävellessämme huomautin Varennelle, että otaksuin Pariisin antautuneen; mutta hän kielsi sen niin lyhyeen ja jyrkästi, että jätin sikseen muut kyselemiset. Ja sitäpaitsi, linna kun oli pieni, saavuimme melkein samassa pitkään, kapeaan käytävään, joka näkyi tekevän esihuoneen virkaa.

Se oli kirkkaasti valaistu sekä päästä päähän, ja melkeinpä seinästä seinään, täynnä hovimiehiä, joitten äänettömyys samoin kuin heidän odottavat ja levottomat katseensa herättivät minussa kummastusta. Siellä täällä kaksi tai kolme, jotka olivat saaneet haltuunsa ikkunasyvennyksen, puhelivat keskenään matalalla äänellä, taikka pari muuta, jotka pitivät itseään riittävän arvokkaina käyskentelemään odottavien rivien välissä kapeassa käytävässä, keskusteli kuiskaillen kävellessään. Mutta nämäkin olivat herkkiä säpsähtämään vähimmästäkin hälytyksestä ja vilhuivat lakkaamatta sivuilleen, sillaaikaa kuin muu seurue seisoi jännittyneessä odotuksessa, säpsähtäen ja kääntäen innokkaasti pänsä aina kun ovi avautui tai uusi tulija ilmoitettiin. Huoneessa vallitseva outo äänettömyys muistutti kaikkein enemmän Blois'n hovia sinä iltana, jolloin Mercoeurin herttua oli karannut, mutta tuo hiljaisuus oli ammottanut tyhjissä saleissa, kun tämä taas antoi omituisen leimansa täyteen ahdetulle huoneelle.

Herra la Varenne, jonka oven luona olijat ottivat vastaan äänettömällä kohteliaisuudella, veti minut erääseen ikkunakomeroon, mistä minulla oli tilaisuus tehdä se havainto, että läsnäolevat hugenotit lukumäärältään miltei voittivat kuninkaan varsinaisen seurueen. Niitten joukossa, jotka kävelivät edestakaisin, huomasin kuitenkin markiisi de Rambouillet'n, jota toisissa olosuhteissa olisin rientänyt kunnioittaen tervehtimään, ynnä marsalkka d'Aumontin, Sancyn ja Humièresin. Olin tuskin ehtinyt huomata nämät, kun vastaanottohuoneen ovi avautui ja lisäsi heidän joukkoonsa marsalkka Bironin,

joka tuli ulos nojaten Crillonin käsivarteen. Näitten vanhojen riitakumppanien näkeminen yhdessä riitti jo sinänsä ilmottamaan minulle, että jokin vakava käännekohta oli käsissä, varsinkin kun heidän kulkuaan joukon läpi lukemattomat silmät seurasivat uteliaiin ja tarkkaavin katsein.

He katosivat viimein ulko-ovesta, ja läsnäolijat kääntyivät kuin yhteisestä sopimuksesta katsomaan, kuka seuraava tulija olisi. Mutta lähes puoli tuntia kului, ennenkuin sisähuoneen ovi, jota kaikki niin hartaasti tähytivät, jälleen aukeni. Tällä kertaa siitä ilmestyi äskeinen vieraani, Turenne kreivi, joka tuli hymyillen ja nojaten, suureksi hämmästykseni, parooni de Rosny'n käsivarteen.

Kun nuo molemmat kävelivät pitkin huonetta kaikkien läsnäolijain katseitten saattamina, siellä täällä tervehtien jotain liehittävää ystävää, tunsin rohkeuteni lannistuvan yhtä paljon Turenne'n hyvästä tuulesta kuin siitä seurasta, missä hänet näin. Joskin tiesin, että mikäli hän oli hyvillään, sikäli oli minulla syy odottaa epämieluisia tapahtumia, niin ei minulta vielä kuitenkaan olisi kaikki toivo ollut hukassa, jos Rosny olisi jäänyt turvakseni. Mutta hänet menetettyäni — ja niinkuin nyt hänet näin, en voinut epäilläkään, etten ollut häntä menettänyt — ja katsoen Navarran kuninkaan myöskin jo menneeksi tunsin niin syvää rohkeuden vaipumista, etten koskaan ennen ollut sellaista kokenut. Häveten sanoin itsekseen, etten minä ollut luotu hoveja enkä tällaisia näkyjä varten; ja muistaessani uudella ja katkeralla mielikarvauksella sitä surkeata osaa, jota olin esittänyt Navarran kuninkaan esihuoneessa St. Jeanissa, tulvahti mieleeni niin syvä säälän tunne rakastettuani kohtaan, että on mahdotonta ajatella suurempaa hellyyttä kuin mikä mieleni nyt täytti häntä ajatellessani. Olin voittanut hänet väärällä lipulla, olin hänelle arvoton. Tunsin, että pelkän läsnäolonani hänen seurassaan tällaisessa paikassa ja näitten ihmisten keskellä täytyi tuottaa hänelle häpeää ja nöyryytystä.

Poskeni olivat tulessa, ja siksi tunsin suurta huojennusta, kun ei kumpikaan heistä käytävän toiseen päähän kulkiessaan katsonut minuun päin eikä näyttänyt huomaavan minun läheisyyttäni. Ovella he seisoivat hetkisen vakavasti puhellen; näytti siltä kuin de Rosny olisi halunnut saattaa kreiviä vielä kauemmaksi. Tämä ei kuitenkaan näyttänyt sitä sallivan, vaan sanoi siinä hyvästi, niin monin kohteliain elein että viimeinenkin Rosny'hin perustuva toiveeni hupeni.

Siitä huolimatta ei parooni de Rosny ollut kuitenkaan niin kokonaan muuttunut, etten voinut nähdä hymyn väreilevän tuokion verran hänen piirteillään, kun hovimiesten kumartelevat rivit avautuivat hänen edessään. Samassa hänen silmänsä sattuivat minuun, ja kasvoniilmeensä juuri ollenkaan muuttumatta hän pysähtyi kohdalleni.

"Herra de Marsac varmaan odottaa pääsyä kuninkaan puheille?" kysyi hän Varenne'n puoleen kääntyen.

Seuralaiseni oli vaiti, minä kumarsin.

"Viiden minuutin perästä", virkkoi de Rosny tyvenesti, kasvoillaan välinpitämätön ilme, joka sai minut epäilemään, eikö kaikki, mitä muistin tästä miehestä, ollutkin vain unta. "Ah, herra de Paul, mitä voin tehdä puolestanne?" jatkoi hän ja taivutti päätään kuunnellakseen pyyntöä, jonka minua lähinnä seisova herrasmies sopotti hänen korvaansa. "Tahdon koettaa", kuulin hänen vastaavan. "Joka tapauksessa saatte tietää huomenna."

"Mutta lupaatteko olla ystäväni?" pitkitti de Paul, pidättäen häntä hihasta.

"Ainoastaan yhden asetan teistä edelle", vastasi hän. Naapurini näytti lysähtävän kokoon pettymyksestä. "Kuka se on?" kuiskasi hän surkeana.

"Kuningas ja hänen palveluksensa, ystäväni", vastasi de Rosny kuivasti. Ja sen sanottuaan hän käveli pois. Mutta ainakin puolikymmentä kertaa näin saman kohtauksen uudistuvan, ennenkuin hän saapui huoneen peräovelle.

Katselin kaikkea tätä äärimmäisen hämmästyneenä, kykenemättä arvaamaan tai oivaltamaan, mikä tapahtuma oli voinut saattaa de Rosny'n näin tärkeäksi henkilöksi. Sillä minulta ei voinut jäädä huomaamatta, että ne muutamat sanat, jotka hän oli pysähtynyt lausumaan minulle, olivat tehneet minut mielenkiintoiseksi kaikkien lähellä seisovien silmissä. He antoivat minulle enemmän tilaa liikkua ja hengittää, ja luoden minuun syrjäsilmäyksiä kuiskailivat toisilleen nimeäni. Mutta ollen epätietoinen siitä, mitä tämä ennusti, en saanut siitä paljonkaan kevennystä; ja ennenkuin olin ennättänyt punnita sitä kaikinpuolin, aukeni perällä oleva ovi uudelleen. Hovipojat ja hoviherrat, jotka seisoivat lähellä sitä, riensivät järjestymään riveihin molemmin puolin. Valkoista virkasauvaa kantava ovenvartia astui nopeasti pitkin huonetta, siellä täällä pyytäen hovimiehiä siirtymään taemmaksi, missä käytävä oli ahdas. Sitten huusi kaikua ääni ulkopuolella: "Kuningas, herrat! Kuningas!" ja joka toinen joukostamme kohosi varpailleen nähdäkseen hänen astuvan sisään.

Mutta sisään astui ainoastaan Navarran Henrik, yllään purppuranpunainen viitta ja hattu.

Käännyin la Varenneen päin ja pää täynnä sekavia ajatuksia mutisin malttamattomasti: "Mutta kuningas! Missä kuningas on?"

Hän virnisti minulle käsi suun edessä. "Hst!" kuiskasi hän. "Me olemme kujeilleet kanssanne! Hänen edellinen majesteettinsa kuoli tänään aamunkoitteessa. Tämä on nyt kuningas!"

"Tämäkö! Navarran kuningas?" huudahdin minä niin kuuluvasti että muutamat ympärilläni huusivat: "Hiljaa!"

"Ei kuin Ranskan kuningas, hölmö!" vastasi hän. "Teidän miekkanne on varmaan terävämpi kuin järkenne, tai muuten on minulle kerrottu valheita!"

En kiinnittänyt huomiota hänen pilkkaansa, sillä sydämeni sykki niin kiivaasti ja tuskallisesti, että häidin tuskin jaksoin pysyä ulkonaisesti tyynenä. Silmissäni oli kuin sumua, ja kynttilöistä huolimatta näytti koko huone hämärtyvän. Turhaan koetin ajatella, mitä tämä merkitsi — minulle. En saanut kahta ajatusta liitetyksi toisiinsa, ja ollessani vielä aprikoimassa, millaista vastaanottoa saatoin odottaa ja kutka tässä uudessa asiain tilassa olivat ystäviäni, pysähtyi kuningas eteeni.

"Ahaa, herra de Marsac!" huusi hän iloisesti, viitaten edessäni seisovia tekemään tilaa. "Tehän se ratsastitte niin nopeasti varottamaan minua tässä eräänä aamuna. Olen puhunut teistä Turenne kreivin kanssa, ja hän on suostuvainen jättämään silleen teitä vastaan tekemänsä syytöksen. Mitä muuhun tulee, niin menkää minun huoneeseeni, ystäväni. Menkää! Rosny tietää mikä on tahtoni teidän suhteenne."

Minulla oli kylliksi järkeä polvistuakseni ja suudellakseni hänen kättään, mutta se tapahtui äänettömyydessä, jonka hän tiesi tulkita oikein. Hän oli jo siirtynyt edelleen ja oli puhumassa toiselle, ennenkuin kykenin jälleen käyttämään puhelajhaani tai järkeäni, jonka hänen armolliset sanansa olivat panneet sekaisin. Kun pääsin niin pitkälle ja nousin jälleen jaloilleni, huomasin olevani sellaisen huomion keskipisteenä ja niin monien onnittelujen esineenä, että olin iloinen saadessani noudattaa la Varenneen antamaa vihjausta ja kiiruhtaa kuninkaan yksityishuoneeseen.

Vaikkakin minulla nyt oli vihiä siitä, mitä minulla oli odotettavissa, kohtasi minua siellä vastaanotto, jonka ystävällisyys oli hellyttää minut pois suunniltani. Huoneessa oli ainoastaan parooni de Rosny, ja hän otti minua molemmista käsistä tavalla, joka sanoittakin kertoi minulle että entinen Rosny oli tullut takaisin ja että se harmi, jonka hiljan olin hänelle aiheuttanut, oli enemmän kuin anteeksi-annettu. Kun yritin kiittää häntä siitä, että hän oli käyttänyt vaikutusvaltaansa kuninkaaseen minun hyväkseni, kuten arvasin hänen tehneen, ei hän tahtonut kuulla siitä puhuttavankaan, vaan muistutti minulle hymyillen syöneensä minun juustoani silloin kun oli valittavana se tahi liesieuxiläinen.

"Ja sitäpaitsi, ystäväni", jatkoi hän vilkuttaen silmiään, "te olette tehnyt minut viisisataa kruunua rikkaammaksi."

"Kuinka niin?" kysyin minä yhä enemmän kummastuneena.

"Löin niin suuren summan vetoa Turenne kanssa siitä, ettei hän saisi teitä lahjotuksi", vastasi hän hymyillen. "Ja kas tässä", jatkoi hän, valiten pöydällä olevien asiakirjojen joukosta saman paperin jonka olin nähnyt Turenne kreivillä, "tässä on lahjus. Ottakaa se, se on teidän. Olen antanut tänään jo parikymmentä, mutta en ainoatakaan näin suurella mielihyvällä. Sallikaa minun ensimmäisenä onnitella Armagnacin maaherraa!"

En voinut kotvaan uskoa hänen tarkottavan totta, mikä seikka, kuten muistan, huvitti häntä erinomaisesti. Kun minut viimein saatiin käsittämään, että kuningas oli tarkottanut tätä alunpitäen ja oli vain lainannut käskykirjeen Turennelle, jotta tämä saisi koetella minua, silloin oli iloni ja mielihyväni niin suuri etten voinut sitä silloin ilmaista enempää kuin nyt voin sitä kuvata. Sanalla sanoen se oli rajaton. Seisoin Rosnyn edessä sanattomana ja hämmentyneenä, kauan unhossa olleitten kyyneliä kummutessa silmiini ja ainoastaan yksi kaipaus sydämessäni — se nimittäin, ettei rakastettu äitini ollut elänyt kyllin vanhaksi nähdäkseen noitten suloisten kuvitelmien, joilla niin usein olin häntä huvittanut, muodostuvan kouraantuntuvaksi todellisuudeksi. En huomannut silloin, vaan vasta jälkepäin, että virkani vuosipalkka teki juuri saman summan, joka minun oli ollut tapana mainita hänelle; ja sain kuulla, että Rosny itse oli sen määrännyt neiti de la Viren antamien tietojen mukaan.

Kun riemastukseni vähän tasottui ja minä sain äänen suustani kiittääkseni hyväntekijääni, oli hänellä vielä yksi vastaus. "Älkää pettäkö itseänne, ystäväni", lausui hän vakavasti, "älkää ajatelko, että tämä on vain vaivattomasti tuleva palkkio. Herrani on Ranskan kuningas, mutta hän on kuningas, jolla ei ole valtakuntaa, ja sotapäällikkö, jolla ei ole rahaa. Tänään hän on oikeuksiinsa päästäkseen luopunut puolesta vallastaan. Ennenkuin hän voittaa kaikki takaisin, pitää meidän taistella, — taistelin, ystäväni. Ja siinä tarkoituksessa olen ostanut teidän miekkanne."

Minä sanoin hänelle, että vaikei ainoakaan muu miekka jättäisi huotraansa kuninkaan puolesta taistellakseen, niin minun säiläni sen tekisi.

"Minä uskon teitä", vastasi hän ystävällisesti, laskien kätensä olalleni. "En siksi että te niin sanotte — totta tosiaan, lupauksia olen saanut kyllin kuulla tänä päivänä — vaan siksi että olen koetellut teitä. Ja nyt", jatkoi hän, muuttaen puheensävyään ja katsoen minuun omituisesti hymyillen, "nyt olette varmaan täysin tyytyväinen? Ei kai liene enää mitään muuta, mitä toivoisitte, ystäväni?"

Käänsin katseeni syrjään syyllisen tavoin, uskaltamatta kaiken tämän hyvyyden lisäksi tuoda esiin vielä uutta anomusta. Hänen majesteetillaan saattoi sitäpaitsi olla eri katsantokanta, tai saattoi Turenne olla siihen kysymykseen nähden taipumaton. Sanalla sanoen, kaikessa mitä oli tapahtunut tai mistä Rosny oli maininnut, ei ollut mitään, mikä olisi ilmaissut minulle, tulisiko sydämeni toive täytetyksi vai ei.

Mutta minun olisi pitänyt tuntea tuo suuri mies paremmin, kuin otaksua että hän antaisi lupauksen, mutta jättäisi sen täyttämättä, taikka haavottaisi ystävänsä silloin kun hänellä ei ollut voidetta haavaan. Nautittuaan hetkisen hämmingistäni hän purskahti suureen nauruun ja ottaen minua tuttavallisesti hartioista käänsi minut ovea kohti. "Kas niin, menkää!" virkkoi hän. "Menkää ylös käytävää. Löydätte siellä oven oikealla kädellä ja toisen vasemmalla. Kyllä tiedätte kumpi on avattava."

Kieltäen minua lausumasta tavuakaan hän työnsi minut ulos. Käytävässä olisin mielelläni pysähtynyt kokoamaan ajatuksiani, mutta säikähdyksekseni kuulin ääniä, jotka ilmaisivat kuninkaan palaavan sitä tietä. Peläten joutua hänen eteensä niin hämmentyneessä mielentilassa riensin käytävän toiseen päähän, missä huomasin, niinkuin minulle oli sanottukin, kaksi ovea.

Molemmat olivat sulletut, eikä kummassakaan ollut mitään, mikä olisi opastanut valintaani. Mutta Rosny oli oikeassa otaksuessaan, etten ollut unohtanut neuvoa, jonka hän oli antanut minulle silloin kun hän omassa talossaan oli valmistanut niin hienon yllätyksen: "Jos haluatte hyvän vaimon, niin kääntykää oikealle!" Muistin nämä sanat, ja hetkeäkään empimättä — sillä kuningas seurueineen oli jo astumassa käytävään — minä koputin rohkeasti, ja maltaen tuskin odottaa vastausta astuin sisään.

Fanchette oli ovella, mutta astui sivulle äreä hymy huulillaan, jonka saatoin tulkita tervetuloiksi tai kuinka vain tahdoin. Neiti, joka oli istunut pöydän toisella puolen, nousi pystyyn sisään astuessani, ja me seisomme katsellen toisiamme. Arvattavasti hän odotti että minä puhuisin ensin, ja minä taas olin niin hämmästynyt siitä muutoksesta, jonka hänen yllään oleva hovipuku ja se arvokas tapa, millä hän sitä kantoi, olivat hänessä aikaansaaneet, että kykenin ainoastaan ällistyneenä tuijottamaan. Kaiken sen jälkeen, mitä oli tapahtunut, rupesi minua nyt pelottamaan. Tämä ei ollut sama tyttö, jota olin kosinut St. Gaultierin metsässä, ei myöskään se kalpeakasvoinen nuori nainen, jonka olin nostanut satulaan parikymmentä kertaa matkallamme Pariisia kohti. Arvottomuuden tunne, jota olin kokenut muutamia minuutteja aikaisemmin keskellä esihuoneen väenpaljoutta, palasi kaikessa voimassaan nähdessäni hänen suloutensa ja kauneutensa, ja minä seisoin jälleen mykkänä hänen edessään, niinkuin olin seisonut kerran Blois'ssa ollessamme. Koko välillä ollut aika, kaikki mitä sen jälkeen oli välillämme tapahtunut, oli unohduksissa.

Hän puolestaan katseli minua kummastellen äänettömyyttäni. Hänen kasvonsa, jotka sisään astuessani olivat karahtaneet hehkuvan punaisiksi, kalpenivat uudelleen. Hänen silmänsä suureniva levottomuudesta; hän alkoi polkea jalkaansa lattiaan tavalla jonka hyvin tunsin. "Onko jotain huonosti?" mutisi hän viimein.

"Päinvastoin, neiti", vastasin minä käheästi, katsellen joka suunnalle ja turvautuen ensimmäiseen asiaan, mikä johtui mieleeni, "tulen juuri de Rosnyn luota."

"Ja hän?"

"Hän on tehnyt minut Armagnacin maaherraksi."

Hän niiasi minulle ihmeen viehkeästi. "Minua ilahuttaa saadessani onnitella teitä", lausui hän naurun ja itkun välisellä äänellä. "Se ei ole enemmän kuin minkä olette ansainnut."

Koetin kiittää häntä tilaisuuteen sopivalla tavalla, tuntien asemani samalla nurinkurisemmaksi kuin koskaan eläessäni olin tuntenut; sillä tiesinhän, ettei tämä ollut lainkaan sitä, mitä minä olin tullut sanomaan ja hän kuulemaan. Kuitenkaan en voinut saada rohkeutta enkä löytää sanoja käydäkseni pitemmälle, ja niin seisoin pöydän vieressä surkean hämmentyneenä.

"Siinäkö on kaikki?" virkkoi hän viimein kadottaen kärsivällisyytensä.

Varmasti oli se tehtävä nyt, tai sitten ei koskaan; ja minä tiesin sen. Tein ponnistuksen. "Ei, neiti", lausuin matalalla äänellä. "Kaukana siitä. Mutta minä en näe täällä sitä naista, jolle tulin puhumaan ja

jonka olen nähnyt satoja kertoja aivan toisenlaisessa asussa kuin te nyt olette, märkänä ja väsyksissä ja vanukkeisin hiuksin, vaarassa ja pakomatalla. Häntä olen palvellut ja rakastanut, ja hänelle olen elänyt. Minulla ei ole ollut moneen kuukauteen yhtään ajatusta, joka ei olisi ollut hänen, eikä yhtään huolta, joka ei olisi kohdistunut häneen. Minä olen hänen, ja kaikki mitä kuninkaan jalomielisyys on minulle lahjottanut, on hänen, ja minä olen tullut asettaakseni nämä hänen jalkojensa juureen. Mutta minä en näe häntä täällä."

"Ettekö?" vastasi hän kuiskaten, kasvot pois päin käännettyinä.

"En, neiti."

Äkkiä kirkastuen ja vilkastuen, niin että sydämeni alkoi tykyttää, hän kääntyi ja katsoi minuun. "Todellakin!" lausui hän. "Sepä on ikävää. On sääli, että rakkautesne piti joutua toisaalle, herra de Marsac — kun kuninkaan tahto on, että te menisitte naimisiin minun kanssani."

"Ah, neiti!" huusin minä polvistuen hänen eteensä — sillä hän oli kiertänyt pöydän ja seiso vieressäni. "Mutta entä te itse?"

"Se on minunkin tahtoni", vastasi hän, hymyillen kyyneltensä läpi.

Seuraavana päivänä neiti de la Vire tuli vaimokseni. Kuninkaan peräytyminen Pariisin luota, mikä kävi välttämättömäksi sentakia, että monet hugenoteille vihamieliset henkilöt luopuivat hänestä, pakotti toimittamaan vihkimisen viipymättä, jos kerran halusimme että herra d'Amours sen suorittaisi. Tästä kiireellisyydestä huolimatta saatoin herra d'Agenin ystävällisyyden auttamana esiintyä sekä palvelijain että varusteiden puolesta niin arvokkaasti, että se vastasi paremmin tulevaista asemaani kuin entisiä vastoinkäymisiä. Hänen majesteettinsa, joka ei tahtonut tehdä mitään mikä voisi loukata Turennea, ei tosin kunnioittanut meitä läsnäolollaan; mutta rouva Catherine oli saapuvilla hänen puolestaan, ja hän itse antoi minulle morsiameni. Sully ja Crillon, markiisi de Rambouillet ynnä hänen veljenpoikansa, sekä kaukainen sukulaiseni Rohanin herttua, joka sinä päivänä ensi kerran omisti minut heimolaisekseen, olivat niiden joukossa, jotka ansaitsivat kiitollisuuteni tulemalla saapuville tähän tilaisuuteen.

François d'Agenin naimisiin-meno vanhan kilpailijani ja vastustajani lesken kanssa tapahtui vasta toista vuotta myöhemmin, — viivytys, joka ei ollut lainkaan niin epämieluisa minulle kuin sulhaselle, katsoen siihen että rouva de Bruhlille jäi siten tilaisuus pitää seuraa vaimolleni, sillä aikaa kun minä olin poissa Arquesin ja Ivryn sotaretkillä. Viimeksi mainitussa taistelussa, joka lisäsi suuresti de Rosnyn mainetta, hän kun valtasi omin käsin vihollisen lipun, minä kovaksi onnekseni tulin haavotetuksi toisessa kuninkaan johtamista hyökkäyksistä; ja kun maassa maatessani kaksi jalkasoturia kävi kimppuuni, olisin varmasti saanut surmani, jollei Simon Fleix olisi syöksynyt minua auttamaan vanhan sotakarhun urhoollisuudella. Hänen tekonsa sattui näkemään kuningas, joka pyysi hänet minulta ja kiinnittäen hänet palvelukseensa kirjurina auttoi häntä alkuun menestyksen tiellä niin tehokkaasti, että hän on sittemmin kohonnut yli kaikkien toiveiden ja odotusten.

Keino, jolla Henrik-kuningas joksikin ajaksi voitti Turenneen kannatuksen (ja samalla hankki myös hänen suostumuksensa avioliittooni), on nykyään liian hyvin tunnettu vaatiakseen selitystä. Mutta vasta sitten kun kreivi noin vuotta myöhemmin meni naimisiin neiti de la Marckin kanssa, joka toi hänelle Bouillonin herttuakunnan, sain minä täydellisen käsityksen asiasta, ja samalla kuninkaan, minun herrani, erinomaisesta hyvyydestä, joka sai tuon suuren hallitsijan laajojen tehtäviensä ohessa muistamaan halvimpien palvelijainsakin etuja.

End of Project Gutenberg's Todellinen aatelismies, by Stanley Weyman

*** END OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK TODELLINEN AATELISMIES: HISTORIALLINEN ROMAANI ***

Updated editions will replace the previous one—the old editions will be renamed.

Creating the works from print editions not protected by U.S. copyright law means that no one owns a United States copyright in these works, so the Foundation (and you!) can copy and distribute it in the United States without permission and without paying copyright royalties. Special rules, set forth in the General Terms of Use part of this license, apply to copying and distributing Project

Gutenberg™ electronic works to protect the PROJECT GUTENBERG™ concept and trademark. Project Gutenberg is a registered trademark, and may not be used if you charge for an eBook, except by following the terms of the trademark license, including paying royalties for use of the Project Gutenberg trademark. If you do not charge anything for copies of this eBook, complying with the trademark license is very easy. You may use this eBook for nearly any purpose such as creation of derivative works, reports, performances and research. Project Gutenberg eBooks may be modified and printed and given away—you may do practically ANYTHING in the United States with eBooks not protected by U.S. copyright law. Redistribution is subject to the trademark license, especially commercial redistribution.

START: FULL LICENSE
THE FULL PROJECT GUTENBERG LICENSE
PLEASE READ THIS BEFORE YOU DISTRIBUTE OR USE THIS WORK

To protect the Project Gutenberg™ mission of promoting the free distribution of electronic works, by using or distributing this work (or any other work associated in any way with the phrase “Project Gutenberg”), you agree to comply with all the terms of the Full Project Gutenberg™ License available with this file or online at www.gutenberg.org/license.

Section 1. General Terms of Use and Redistributing Project Gutenberg™ electronic works

1.A. By reading or using any part of this Project Gutenberg™ electronic work, you indicate that you have read, understand, agree to and accept all the terms of this license and intellectual property (trademark/copyright) agreement. If you do not agree to abide by all the terms of this agreement, you must cease using and return or destroy all copies of Project Gutenberg™ electronic works in your possession. If you paid a fee for obtaining a copy of or access to a Project Gutenberg™ electronic work and you do not agree to be bound by the terms of this agreement, you may obtain a refund from the person or entity to whom you paid the fee as set forth in paragraph 1.E.8.

1.B. “Project Gutenberg” is a registered trademark. It may only be used on or associated in any way with an electronic work by people who agree to be bound by the terms of this agreement. There are a few things that you can do with most Project Gutenberg™ electronic works even without complying with the full terms of this agreement. See paragraph 1.C below. There are a lot of things you can do with Project Gutenberg™ electronic works if you follow the terms of this agreement and help preserve free future access to Project Gutenberg™ electronic works. See paragraph 1.E below.

1.C. The Project Gutenberg Literary Archive Foundation (“the Foundation” or PGLAF), owns a compilation copyright in the collection of Project Gutenberg™ electronic works. Nearly all the individual works in the collection are in the public domain in the United States. If an individual work is unprotected by copyright law in the United States and you are located in the United States, we do not claim a right to prevent you from copying, distributing, performing, displaying or creating derivative works based on the work as long as all references to Project Gutenberg are removed. Of course, we hope that you will support the Project Gutenberg™ mission of promoting free access to electronic works by freely sharing Project Gutenberg™ works in compliance with the terms of this agreement for keeping the Project Gutenberg™ name associated with the work. You can easily comply with the terms of this agreement by keeping this work in the same format with its attached full Project Gutenberg™ License when you share it without charge with others.

1.D. The copyright laws of the place where you are located also govern what you can do with this work. Copyright laws in most countries are in a constant state of change. If you are outside the United States, check the laws of your country in addition to the terms of this agreement before downloading, copying, displaying, performing, distributing or creating derivative works based on this work or any other Project Gutenberg™ work. The Foundation makes no representations concerning the copyright status of any work in any country other than the United States.

1.E. Unless you have removed all references to Project Gutenberg:

1.E.1. The following sentence, with active links to, or other immediate access to, the full Project Gutenberg™ License must appear prominently whenever any copy of a Project Gutenberg™ work (any work on which the phrase “Project Gutenberg” appears, or with which the phrase “Project Gutenberg” is associated) is accessed, displayed, performed, viewed, copied or distributed:

This eBook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this eBook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you will have to check the laws of the country where you are located before using this eBook.

1.E.2. If an individual Project Gutenberg™ electronic work is derived from texts not protected by U.S. copyright law (does not contain a notice indicating that it is posted with permission of the copyright holder), the work can be copied and distributed to anyone in the United States without paying any fees or charges. If you are redistributing or providing access to a work with the phrase “Project Gutenberg” associated with or appearing on the work, you must comply either with the requirements of paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 or obtain permission for the use of the work and the Project Gutenberg™ trademark as set forth in paragraphs 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.3. If an individual Project Gutenberg™ electronic work is posted with the permission of the copyright holder, your use and distribution must comply with both paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 and any additional terms imposed by the copyright holder. Additional terms will be linked to the Project Gutenberg™ License for all works posted with the permission of the copyright holder found at the beginning of this work.

1.E.4. Do not unlink or detach or remove the full Project Gutenberg™ License terms from this work, or any files containing a part of this work or any other work associated with Project Gutenberg™.

1.E.5. Do not copy, display, perform, distribute or redistribute this electronic work, or any part of this electronic work, without prominently displaying the sentence set forth in paragraph 1.E.1 with active links or immediate access to the full terms of the Project Gutenberg™ License.

1.E.6. You may convert to and distribute this work in any binary, compressed, marked up, nonproprietary or proprietary form, including any word processing or hypertext form. However, if you provide access to or distribute copies of a Project Gutenberg™ work in a format other than “Plain Vanilla ASCII” or other format used in the official version posted on the official Project Gutenberg™ website (www.gutenberg.org), you must, at no additional cost, fee or expense to the user, provide a copy, a means of exporting a copy, or a means of obtaining a copy upon request, of the work in its original “Plain Vanilla ASCII” or other form. Any alternate format must include the full Project Gutenberg™ License as specified in paragraph 1.E.1.

1.E.7. Do not charge a fee for access to, viewing, displaying, performing, copying or distributing any Project Gutenberg™ works unless you comply with paragraph 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.8. You may charge a reasonable fee for copies of or providing access to or distributing Project Gutenberg™ electronic works provided that:

- You pay a royalty fee of 20% of the gross profits you derive from the use of Project Gutenberg™ works calculated using the method you already use to calculate your applicable taxes. The fee is owed to the owner of the Project Gutenberg™ trademark, but he has agreed to donate royalties under this paragraph to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation. Royalty payments must be paid within 60 days following each date on which you prepare (or are legally required to prepare) your periodic tax returns. Royalty payments should be clearly marked as such and sent to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation at the address specified in Section 4, “Information about donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation.”
- You provide a full refund of any money paid by a user who notifies you in writing (or by e-mail) within 30 days of receipt that s/he does not agree to the terms of the full Project Gutenberg™ License. You must require such a user to return or destroy all copies of the works possessed in a physical medium and discontinue all use of and all access to other copies of Project Gutenberg™ works.
- You provide, in accordance with paragraph 1.F.3, a full refund of any money paid for a work or a replacement copy, if a defect in the electronic work is discovered and reported to you within 90 days of receipt of the work.
- You comply with all other terms of this agreement for free distribution of Project Gutenberg™ works.

1.E.9. If you wish to charge a fee or distribute a Project Gutenberg™ electronic work or group of works on different terms than are set forth in this agreement, you must obtain permission in writing from the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the manager of the Project Gutenberg™ trademark. Contact the Foundation as set forth in Section 3 below.

1.F.

1.F.1. Project Gutenberg volunteers and employees expend considerable effort to identify, do copyright research on, transcribe and proofread works not protected by U.S. copyright law in creating the Project Gutenberg™ collection. Despite these efforts, Project Gutenberg™ electronic works, and the medium on which they may be stored, may contain “Defects,” such as, but not limited to, incomplete, inaccurate or corrupt data, transcription errors, a copyright or other intellectual property infringement, a defective or damaged disk or other medium, a computer virus, or computer codes that damage or cannot be read by your equipment.

1.F.2. LIMITED WARRANTY, DISCLAIMER OF DAMAGES - Except for the “Right of Replacement or Refund” described in paragraph 1.F.3, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the owner of the Project Gutenberg™ trademark, and any other party distributing a Project Gutenberg™ electronic work under this agreement, disclaim all liability to you for damages, costs and expenses, including legal fees. YOU AGREE THAT YOU HAVE NO REMEDIES FOR NEGLIGENCE, STRICT LIABILITY, BREACH OF WARRANTY OR BREACH OF CONTRACT EXCEPT THOSE PROVIDED IN PARAGRAPH 1.F.3. YOU AGREE THAT THE FOUNDATION, THE TRADEMARK OWNER, AND ANY DISTRIBUTOR UNDER THIS AGREEMENT WILL NOT BE LIABLE TO YOU FOR ACTUAL, DIRECT, INDIRECT, CONSEQUENTIAL, PUNITIVE OR INCIDENTAL DAMAGES EVEN IF YOU GIVE NOTICE OF THE POSSIBILITY OF SUCH DAMAGE.

1.F.3. LIMITED RIGHT OF REPLACEMENT OR REFUND - If you discover a defect in this electronic

work within 90 days of receiving it, you can receive a refund of the money (if any) you paid for it by sending a written explanation to the person you received the work from. If you received the work on a physical medium, you must return the medium with your written explanation. The person or entity that provided you with the defective work may elect to provide a replacement copy in lieu of a refund. If you received the work electronically, the person or entity providing it to you may choose to give you a second opportunity to receive the work electronically in lieu of a refund. If the second copy is also defective, you may demand a refund in writing without further opportunities to fix the problem.

1.F.4. Except for the limited right of replacement or refund set forth in paragraph 1.F.3, this work is provided to you 'AS-IS', WITH NO OTHER WARRANTIES OF ANY KIND, EXPRESS OR IMPLIED, INCLUDING BUT NOT LIMITED TO WARRANTIES OF MERCHANTABILITY OR FITNESS FOR ANY PURPOSE.

1.F.5. Some states do not allow disclaimers of certain implied warranties or the exclusion or limitation of certain types of damages. If any disclaimer or limitation set forth in this agreement violates the law of the state applicable to this agreement, the agreement shall be interpreted to make the maximum disclaimer or limitation permitted by the applicable state law. The invalidity or unenforceability of any provision of this agreement shall not void the remaining provisions.

1.F.6. INDEMNITY - You agree to indemnify and hold the Foundation, the trademark owner, any agent or employee of the Foundation, anyone providing copies of Project Gutenberg™ electronic works in accordance with this agreement, and any volunteers associated with the production, promotion and distribution of Project Gutenberg™ electronic works, harmless from all liability, costs and expenses, including legal fees, that arise directly or indirectly from any of the following which you do or cause to occur: (a) distribution of this or any Project Gutenberg™ work, (b) alteration, modification, or additions or deletions to any Project Gutenberg™ work, and (c) any Defect you cause.

Section 2. Information about the Mission of Project Gutenberg™

Project Gutenberg™ is synonymous with the free distribution of electronic works in formats readable by the widest variety of computers including obsolete, old, middle-aged and new computers. It exists because of the efforts of hundreds of volunteers and donations from people in all walks of life.

Volunteers and financial support to provide volunteers with the assistance they need are critical to reaching Project Gutenberg™'s goals and ensuring that the Project Gutenberg™ collection will remain freely available for generations to come. In 2001, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation was created to provide a secure and permanent future for Project Gutenberg™ and future generations. To learn more about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation and how your efforts and donations can help, see Sections 3 and 4 and the Foundation information page at www.gutenberg.org.

Section 3. Information about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

The Project Gutenberg Literary Archive Foundation is a non-profit 501(c)(3) educational corporation organized under the laws of the state of Mississippi and granted tax exempt status by the Internal Revenue Service. The Foundation's EIN or federal tax identification number is 64-6221541. Contributions to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation are tax deductible to the full extent permitted by U.S. federal laws and your state's laws.

The Foundation's business office is located at 809 North 1500 West, Salt Lake City, UT 84116, (801) 596-1887. Email contact links and up to date contact information can be found at the Foundation's website and official page at www.gutenberg.org/contact

Section 4. Information about Donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

Project Gutenberg™ depends upon and cannot survive without widespread public support and donations to carry out its mission of increasing the number of public domain and licensed works that can be freely distributed in machine-readable form accessible by the widest array of equipment including outdated equipment. Many small donations (\$1 to \$5,000) are particularly important to maintaining tax exempt status with the IRS.

The Foundation is committed to complying with the laws regulating charities and charitable donations in all 50 states of the United States. Compliance requirements are not uniform and it takes a considerable effort, much paperwork and many fees to meet and keep up with these requirements. We do not solicit donations in locations where we have not received written confirmation of compliance. To SEND DONATIONS or determine the status of compliance for any particular state visit www.gutenberg.org/donate.

While we cannot and do not solicit contributions from states where we have not met the solicitation requirements, we know of no prohibition against accepting unsolicited donations from donors in

such states who approach us with offers to donate.

International donations are gratefully accepted, but we cannot make any statements concerning tax treatment of donations received from outside the United States. U.S. laws alone swamp our small staff.

Please check the Project Gutenberg web pages for current donation methods and addresses. Donations are accepted in a number of other ways including checks, online payments and credit card donations. To donate, please visit: www.gutenberg.org/donate

Section 5. General Information About Project Gutenberg™ electronic works

Professor Michael S. Hart was the originator of the Project Gutenberg™ concept of a library of electronic works that could be freely shared with anyone. For forty years, he produced and distributed Project Gutenberg™ eBooks with only a loose network of volunteer support.

Project Gutenberg™ eBooks are often created from several printed editions, all of which are confirmed as not protected by copyright in the U.S. unless a copyright notice is included. Thus, we do not necessarily keep eBooks in compliance with any particular paper edition.

Most people start at our website which has the main PG search facility: www.gutenberg.org.

This website includes information about Project Gutenberg™, including how to make donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, how to help produce our new eBooks, and how to subscribe to our email newsletter to hear about new eBooks.